

Philosophia 2578.

a, b.

R III
34.

ALPHONSI
ARCHIEPISCOPI
TOLETANI,

ORDINIS EREMITARVM
DIVI AVGVSTINI,

Theologi celeberrimi, ac Philosophi acutissimi,

In tres ARISTOTELIS Libros DE ANIMA Subtilissimæ
QVÆSTIONES,

*Nunc recens in lucem edita, exactissima cura recognita,
& ab innumeris mendis repurgata.*

Quibus accedunt duo INDICES locupletissimi: Quorum alter Quæstionum
Articulorumque singulorum librorum Capita indicat: Alter uerò nuper
additus, totius Operis insigniora quæque demonstrat.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,

Ad Insigne Stellæ Iordani Ziletti.

M D L X V.

ALPHONSI
A. H. E. P. I. S. C. O. P. I.
T. O. R. E. T. A. N. I.
O. R. D. I. N. I. S. E. R. E. M. I. T. A. R. V. M.
D. E. L. A. V. A. G. E. S. T. I. N. I.

IN LIT. ARISTOTELIS LIT. DE ANIMA SUBSTANTIA
O. R. D. I. N. I. S.

Quibus accedunt duo Indexes: Quorum alius Questionum
Aliter non habet: Aliter non habet
Aliter non habet: Aliter non habet
Aliter non habet: Aliter non habet

CRACOVENSIS

CVR. V. L. I. S.

Ad Insigne Stellae Iordanii Zileti.
M. D. L. X. V.

R III
34

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, AC DOMINO

MEO OBSERVANDISS. D. AEGIDIO PISAVREN.

Sacrofancti Sacrarij Pontificij Administratori uigilantissimo.

Christophorus Amaronus Senensis Augustinensis familiae Theologorum
minimus: Gymnasiq; Pisani Moderator indignus.

S. P. D.

ONDVM Beatissimi Maximiq; Pōtificis Pij IIII. S. sacrario præfectus fue-
ras (uirtutum decus, Aegidi Pater Optime) cum ego ingenioli mei litera-
rium hoc Xeniolum humanitati tuæ dedicare proposueram: uix equidem
exprimere possem quātum ex huius. D. Alphonfi lectione summa cum dele-
ctatione me profecisse cognoscam. Is enim & sententiarum gravitate, & re-
rum tractatione adeo excellit, ut iure eum nemini secundum esse putem.
Paucas profectō quæstiones examinat, sed eas adeo subtiliter, & accurate di-
scutit, ut nihil sit præterea requirendum. Quodq; mirabile est, adeo Peripa-
teticorum mentem attingit, ut ne latum quidem unguem à Theologica ue-
ritate discedat. Sed non mea est soli fulgentissimo splendorem addere: optimus enim quisque nouit
Alphonsum Tolosanū Doctorem esse acerrimum: id ipsum quæ super sententiarum primo ab eo adi-
ta sunt præcipue præter alia comprobant, unde meritō Antonomasice ab omnibus dicatur Alphōsus in
primo. Verum quæstiones istæ super libros de Anima in prima illa impressione uix legi poterant: ni-
hil distinctum, nullis quotationibus opus ornatum, nullis textuum, opinionumq; allegationibus insi-
gnitum, adeo ut non solum præ manibus non haberetur, sed nec quisquam domi eum habere uellet,
qua de re cum abhinc quatrienniū Patavii Bachalaureus degerem, & acutissimi Doctoris huius subti-
lissimas ac prope diuinas quæstiones super tres Arist. lib. de Anima rudes incultas, & mendis undiq;
scatentes uiderem: tam præclarum opus in puluere iacere, corrodiq; à tineis plurimum dolens, pericu-
lum facere decreui an opera nostra, & ab erroribus expurgatū, & politioribus typis excussum, additis
etiam præcipuarum sententiarum repertoriis quodammodo reuiuiscere posset. Quod tametsi multis
impeditus difficultatibus, serius perfeci, quàm uellem, attamen fortasse maturius nunc prodit in lu-
cem. Nec sola bonarum literarum cupiditas, sed magnitudo tuorum erga me meritorum suscepti la-
boris maxima causa fuit. accepti nanque beneficii memorem me, & gratum præstare debeo. Quem in-
ter ceteros quam plurimos (ut tui moris est) & antea, & ab eo tempore, semper & uerbis, & opibus
ad optimarum artium studia concitasti, immo & in fidem tuam suscepisti, nec non & apud totius Al-
mæ Religionis nostræ Generalem Amplissimum Magistrum Christophorum Patavum gratiosum red-
didisti. Qui, cum te tam doctrina, quam uirtute prudentiaq; præstantissimum uidisset, semper æque
charum habuit, atque Darius Rex Persarum charum Zopirum habebat. Qui (ut memoriæ proditū est)
ob eius integritatem, & fidem, eum mallebat omnis deformitatis expertem, quàm centum ad eam, quā
possidebat acquirere Babilonas. Quod ipsa officiorum cum multitudo, tum uero magnitudo, quibus
in Religione nostra felicissime semper functus fuisti, clarissime testantur, donec Beatiss. Pius IIII.
Pont. Max. adhuc uiuente felicis recordationis Io. Iacobo Iteranen. Reuerendiss. Episcopo & Sacrista
Pontificio, te ad id muneris asciuit, & in eo confirmauit. Quid plura? quanti te modo facit Sanctissi-
mus Pius V. Pont. Max. quem Deus diū pro dilecti sui gregis custodia incolumen seruet? Nec me
herclè immeritō apud hos Sanctissimos Patres ea es autoritate in senectute, qui semper gratissi-
mus Illustrissimo ac Excellentissimo tuo Pisavren. Duci Illustrissimo & Reuerendissimo Cardinali
eius Germano extitisti: silentio prætereo quanto te semper amore prosecuta fuerit Illustrissima Do-
mus Gonzaga, & nunc ferè totus Illustrissimus & Reuerendissimus Cœtus Cardineus: en hæc ratio.
Ea enim in his quæ tibi iniuncta fuerunt administrandis usus fuisti consilii gravitate, prudentia, & fi-
delitate, ut quantum ad ea pertineat sapienter nunc per te expedienda, Sanctissimus D. noster, (sicut
olim Christophorus Generalis Amplissimus) in utranque aurem dormire possit: unde tunc meritō
mens, & oculus tam præstantissimi Patris dici debueras. Sed faxit D. O. M. ut iuxta uirtutum, &
meritorum uestrorum cumulum, & magnitudinem utrunque uestrum excelsiorem propediem uidea-
mus. Interim uero sceturæ nostræ primitias has, quas, non tam meas, quàm tuas esse cognosco hila-
ri fronte suscipe, & ab obtrectatoribus tuere, ut quemadmodum flumina eò unde exierunt reuertun-
tur: sic & beneficentiæ liberalitatisq; tuæ fructus ad te redeant studiorum nostrorum mœcenatem, &
Parentem. Viue igitur felicissime, & laborem nostrum æquiq; boniq; consule. Bene in Domino Vale.
Ex Gymnasio nostro Pisano Nono Kal. Martij. M. D. LXVI.

INDEX QVAESTIONVM, ET ARTICVLORVM,
D. ALPHONSI TOLETANI,
SVPER TRES ARISTOTELIS LIBROS
DE ANIMA.

Quaestiones Libri Primi.

QVAESTIO prima. Vtrum ex nobilitate, & perfectione subiecti, adequati formaliter sumpti arguatur de necessitate nobilitas, & perfectio habitus scientifici? pagina. 1. colum. 1
Articulus primus. Vtrum unitas specifica habitus scientifici sumatur ex unitate subiecti formaliter sumpti?

pagina. 1. colum. 2

Articulus secundus. In quo genere causae se habet subiectum ad scientiam in specificando eam. pag. 3. col. 1

Articulus tertius. Quod quaerit quaestio principalis. pag. 3. col. 2

Quaestio secunda. Vtrum anima sit subiectum in hoc libro? pag. 3. col. 2

Articulus primus. Vtrum sit idem esse subiectum in scientia, & esse de consideratione scientiae? pag. 4. col. 1

Articulus secundus. Qualis adequatio debeat poni inter habitum & subiectum. pag. 4. col. 2

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pag. 5. col. 2

Quaestio tertia. Vtrum uniuersale sit uerum ens reale habens esse praeter operationem intellectus, uel sit tantum ens rationis, habens esse tantum per operationem intellectus? pag. 6. col. 1

Artic. I. Vtrum unitas specifica sit unitas realis. pa. 6. col. 1

Articulus secundus. Vtrum ratio entis dicta in communi de Deo & creatura sit una ratio realis? pag. 7. col. 2

Articulus tertius. Quod quaerit quaestio principalis. pag. 8. col. 2

Quaestiones Libri Secundi.

QVAESTIO prima. Vtrum anima intellectiua sit forma corporis humani? pag. 12. col. 1

Articulus primus. Vtrum materia possit existere sine forma? pag. 12. col. 1

Articulus secundus. Vtrum in uno composito possint esse plures formae substantiales? pag. 15. col. 1

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pa. 19. col. 2

Quaestio. II. Vtrum anima intellectiua coniuncta corpori, extendatur extensione corporis? pag. 21. col. 2

Artic. I. Quae est ratio susceptiua, seu receptiua quantitatis? pag. 22. col. 1

Artic. II. Vtrum aliqua forma substantiales extendantur extensione corporis? pag. 25. col. 2

Art. III. Vtrum anima intellectiua sit extensa. pa. 28. col. 2

Quaestio tertia. Vtrum anima intellectiua distinguatur realiter a suis potentijs? pag. 31. col. 1

Artic. primus. Vtrum forma substantialis possit esse immediatum principium suae operationis? pag. 31. col. 1

Artic. II. Vtrum anima uegetatiua realiter distinguatur a suis potentijs. pag. 32. col. 2

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pa. 34. col. 2
Quaestio quarta. Vtrum potentiae animae distinguantur inter se realiter? pag. 37. col. 1

Articulus primus. Vtrum inter extrema realia, quorum utrumque est res possit esse distinctio rationis? pa. 37. col. 2

Artic. II. Vtrum distinguantur per obiecta? pag. 41. col. 1

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pa. 46. col. 1

Quaestio. V. Vtrum potentiae originentur ab anima? p. 48. col. 2

Articulus primus. Vtrum unum, & idem respectu eiusdem possit esse actiuum, & passiuum? pag. 49. col. 1

Artic. II. Vtrum subiectum habeat aliquam causam effectiuam supra suas proprias passiones? pag. 50. col. 2

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pag. 52. col. 2

Quaestio sexta. Vtrum sensus sit susceptiuus specierum si materia? pag. 53. col. 2

Artic. primus. Vtrum species, siue intentiones rerum sensibilibus habeant in medio esse reale, uel tantum intentionale? pag. 53. col. 2

Artic. secundus. Vtrum sit dare aliquem sensum agentem, qui habeat uirtutem aliquam effectiuam respectu talium specierum? pag. 59. col. 1

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pa. 64. col. 1

Quaestiones Libri Tertij.

QVAESTIO prima. Vtrum primo cognitum ab intellectu nostro sit aliquod uniuersale? pag. 66. col. 1

Articulus primus. Vtrum primo cognitum ab intellectu nostro sit aliqua species specialissima immediate abstracta a singularibus? pag. 66. col. 1

Articulus II. Vtrum obiectum adequatum intellectus nostri sit quidditas rei materialis uel ens? pa. 68. col. 1

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pag. 75. col. 2

Quaestio secunda. Vtrum intellectus agens sit totalis causa effectiua actus intelligendi? pag. 77. col. 2

Articulus primus. Vtrum intellectus agens sit aliquid animae? pag. 77. col. 2

Artic. II. Vtrum intellectus agens sit potentia aliqua animae nostrae distincta ab intellectu possibili? p. 80. col. 1

Artic. III. Quod quaerit quaestio principalis. pa. 87. col. 2

Quaestio tertia, & ultima. Vtrum intellectus sit nobilior potentia quam uoluntas, uel econuerso? pag. 92. col. 1

Articulus primus. Vtrum idem, sub eadem ratione formalis, sit obiectum intellectus, & uoluntatis? pa. 92. col. 1

Articulus secundus. Vtrum beatitudo, qua formaliter homo beatificatur consistat in actu intellectus, uel uoluntatis? pag. 103. col. 1

Articulus tertius. Quod quaerit quaestio principalis. pag. 112. col. 2

Indicis quaestionum articulorumque super tres Arist. libros de Anima Finis. Deo gratias.

INDEX EORVM OMNIVM,

QVAE IN HIS QVAESTIONIBVS

SVPER TRES ARISTOTELIS LIBROS

DE ANIMA

SCITV DIGNA HABENTVR.

A

ABSTRACTVM
interdum sumi-
tur pro concre-
to. pag. 37. col. 1
Abstractio per in-
tellectum alicu-
ius ab aliquo p-
supponit cogni-

tionem illorum necessario, à qui-
bus abstrahitur 79.1
Accidētia quædam alio modo à sub-
stantia specificantur 2.1
Accidens commune non distingui-
tur à proprio per subiectum, sed
per hoc, quod est oriri ex propriis
principijs species 2.1
Accidens fluens non potest fundari
in aliquo, nisi mediante aliquo ac-
cidente permanente 36.2
Accidens quodcumq; dicit aliquam
actualitatem 14.2
Accidentia quædam sequuntur com-
positum ratione materiæ, quædam
ratione formæ 24.2. 53.1
Accidens sumitur dupliciter pro ex-
traneo, & prout distinguitur con-
tra substantiam 37.1
Accidentia non remanent eadem in
corpore mortuo, & uiuo 21.1
Accidens aliquod nobilior est ali-
qua substantia 79.2
Actio immanēs manet in agēte quo
modo intelligatur 62.1. 81.2
Actio immanēs fundatur subiectiue
eo, ex quo causatur effectiue 62.1
Actio immanens est perfectio agen-
tis: quia manet in eo 61.1
Actio sensibilis in sensu secundum
opinionem communem non est
totaliter æquiuoca 61.2
Actio duplex, immanens, & tran-
siciens 49.2
Actiones sunt suppositorum, quomo-
do intelligatur 50.1
Actus est qui separat, id est, actus sub-
stantialis 2.1
Actus animæ sunt in quadruplici dif-
ferentia 41.2
Actus animæ distinguuntur formali-
ter seipsis per suas essentias 41.2
Actus animæ non sunt propriæ pas-
siones propriè loquendo 53.1
Actus erroneus contingit in intel-
lectu 73.1
Actus animæ sunt ei intrinseci, & im-
manentes. 36.1
Actus non dependet subiectiue à ra-
tione receptiua; sed à subiecto re-
ceptiuo 23.2

Actus eiusdem rationis requirunt in
suis receptiuis rationem recepti-
uam eiusdem rationis 42.2
Actus incompleti, siue aptitudines
secundum Iacob. Viterb. dicuntur
rationes seminales 82.1
Actus animæ non fundantur in ipso
obiecto, nec sūt ei intrinseci 36.1
Cui repugnat actus primus eidem re-
pugnat actus secundus 37.2. 38.1
Actus oportet proportionari actiuis
potentijs 81.1
An idem possit esse actiuum & pas-
siuum 49.1
Actus duplex secundum Scotum, &
Henricum Gand. formalis & enti-
tatiuus 12.2
Actus entitatiuus confutatur 13.2
Actio agentis per se est positia 85.2
Actus albedinis, nobilior est ipsa al-
bedine 88.2
Actio immanens manet in agente;
transiēs uero trāsit in passum 90.1
Actiuum & passiuum non semper cō-
iunguntur loco, & subiecto 90.2
Actus uoluntatis nobilior est actu in-
tellectus 108.2
Aegidius quid sentiat de sensibus in-
terioribus 65.2
Aestimatiua non solum comprehen-
dit; sed etiam intentiones sensibi-
lium 65.1
Aeternitas in creaturis, apposta bo-
nitate, non dat magis, nec remota
minus 101.1
Agere immediatè dicit perfectio-
nem, in Deo; non autem in acci-
dente 30.1.2
Agens quodlibet habet potentiam,
per quam agit 32.1
Agens quodlibet assimilatur sibi pas-
sum 32.2
Inter agens & patiens debet esse con-
tactus 32.1
Agens duplex in sensu 60.2
Agens quodlibet particulare, recipit
influentiam ab agente uniuersali
278.1
Agens uniuersale, & æquiuocum de-
bet esse magis distinctum loco, &
subiecto 78.1
Agens, & patiens esse unum, & idem
non est contra principia Philoso-
phiæ 81.1
Agens, & patiens debent proportio-
nari quomodo intelligatur 33.2
Agere agatum, quanuis agat, & patia-
tur; non tamen est idem id, secun-
dum quod agit, & patitur 50.1
Agere unumquodque per illud, quod
est in actu 20.1

Albedo inest quantitati separata,
quæ est accidens permanens 37.1
Album, & nigrum, ut conueniunt in
natura coloris non causant suas
species in medio 63.1
Aliquid potest esse in actu uirtuali,
& in potentia formali 88.2
Aliud est magnitudo & magnitudi-
dinis esse; quomodo intelliga-
tur 70.1
Alphonsus, non asserendo; sed arguē-
di gratia sustinet opinionem de
sensu agente 61.1
Amor duplex secundum Durandum
104.1
Amorem præsupponere cognitionē
potest intelligi dupliciter 101.1
Anima non est subiectum in libris
de anima 5.2
Animam intellectiuam esse formā
substantialis hominis dubium fuit
apud priscos Philosophos 19.2
Animam intellectiuam esse formā
corporis humani probatur 20.1.2
Animæ intellectiue tenent medium
inter formas omnino materiales
& omnino immateriales 20.2
Anima non requirit diuersitatem in
partibus quatenus quanta, siue ex-
tensa; quatenus perfecta in anima-
torum 28.1
Anima est principium originans sua-
rum potentiarum indirectè, & per
modum cuiusdam connexionis,
& resultationis 52.2
Animæ animalium perfectorum, quæ
diuisa non uiuunt, nec per se nec
per accidens sunt quanta 28.1
An anima intellectiua sit extensa si-
cut & aliæ formæ 28.2
Anima respectu sentire, & intelli-
gere se habet aliquo modo acti-
uè, aliquo modo passiuè 81.2
Anima intellectiua quomodo quie-
scat, & moueatur 30.1
Anima quomodo sit in infinitis par-
tibus 30.2
Anima quomodo tota sit in toto &
& tota in qualibet parte 30.2
In anima oportet dari aliquam uirtu-
tem superadditam, si debet deter-
minari ad aliquem actum 36.1
Anima quomodo sit totalis causa in-
tellectionis 91.2
Anima quomodo sit totalis causa re-
ceptiua intellectionis 91.2
Anima quomodo se habeat actiue,
& passiuè respectu actus intelli-
gendi 83.1
Anima est principium quo principa-
le potentia instrumentale 34.1

INDEX TOTIVS OPERIS.

Anima non informat partes ut quantæ; sed magis ut naturales 30.2
 Anima ubi est tota totalitate potentiali facit totum animali non autem ubi est tota totalitate essentiali 30.2
 Anima uegetatiua, & sensitiua extenduntur, quatenus per se sumuntur; non autem ut identificantur cum anima intellectiua 31.1
 Appetitus sensitiuus ad quid datus est animalibus 104.1
 Appetitus intellectiuus est uerè deus 114.1
 Aptitudines instrumenti secundum Iacobum Viterb. sunt aptitudines & potentie speciales 82.1
 Argumenta Iacobi de Appannis contra determinationem de operatione intellectus agentis 86.2
 Argumenta contra opinionem Alphonfi de sensu agente 63.1.2
 Attributa primæ causæ sunt una, & eadem singularitas 93.2
 Attributa primæ causæ secundum Scotum formaliter differunt 93.2
 Augustinus ponit tres uentriculos in cerebro 64.2
 Auicenna ponit quinque sensus interiores sicut exteriores 64.2
B
 Beatitudo formalis potest dici summum amatum 110.2
 Beatitudo ponenda est in actu uoluntatis, & non intellectus 110.1
 Beatitudo formalis consistit in delectatione de deo uiso 111.1
 Beatitudo maior est futura post iudicium, quam antè 112.2
 Beatitudo duplex, formalis, & obiectiua 103.1
 Beatitudo alia creata alia increata 103.2
 Beatitudo formalis consistit in aliqua operatione una solius uoluntatis 105.1
 Beatorum nullus potest Deum totum, & totaliter capere 74.2
 Beati non possunt uidere Deum omnibus modis, quibus cognoscibilis est 74.2
 Beati uident Deum secundum magis, & minus 74.2
 Bonum apprehensum mouet uoluntatem 80.1
 Bonum cognoscitur ab intellectu, & ratio boni 100.2
 Bonus quispiam dicitur dupliciter 107.1

C
 Causa potest capi dupliciter 55.2
 Causa formalis inter causas intrinsecas est solum specificatiua intrinsecè 3.2
 Causalitas animæ respectu actuum est intrinseca 36.1
 Causalitas obiecti est extrinseca 36.1
 Causæ merè naturaliter concurrentes ad aliquem effectum causandū uel producendum agunt quātum possunt, quō intelligatur 67.2
 Causa totalis effectiua actus intelligendi diuersimode ponitur à di-

uersis 87.2.88.1.2.89.1
 Conceptus primus, ad quem mouetur intellectus noster est conceptus speciei specialissimæ secundum Scotum 66.1
 Cōceptus indeterminatus ex illimitatione sic est indeterminatus; quod tamen non est confusus 76.2
 Quanto aliquid habet conceptum magis confusum tāto magis prius occurrit nobis 76.2
 Cōceptus diuersi de eadē re penitus indistincti haberi possunt 4.1
 Cōfutatio opinionis Magistri Gerardi Sen. de distinctione actuum 42.1
 Confutatio opin. Gotfredi de potentijs animæ 40.1
 Confutatio opin. Durandi de intellectu & uoluntate 48.1
 Cōfutatio opin. de subiecto quomodo sit actiuum, & passiuum 49.2
 Confutatio opin. Magistri Gerardi Sen. de distinctione formali 98.1
 Confutatio tertij modi dicendi de rationibus obiectalibus 99.1
 Confutatio opin. Durandi de obiecto immediato fructuonis 105.1
 Confutatio opin. D. Thom. de obiecto intellectus 68.1
 Confutatio opin. Scoti de obiecto intellectus 70.2.71.2
 Confutatio opin. Henrici 76.1
 Confutatio opin. Bernardi de intellectu agente 78.2
 Confutatio opin. Iacob. Viterb.ensis 82.1.2
 Confutatio opin. Gotfr. de operatione intellectus agentis 85.2
 Cōfutatio opin. Aureoli, & Francisci de Mayron. de distinctionib. 38.1
 Confutatio opin. Communis de sensu agente 62.1
 Confutatio opin. Scoti de primo cognito 66.2
 Confutatio opin. Henrici de causalitate subiecti 51.1
 Confutatio opin. D. Thom. de sensu agente an sit potentia 80.1
 Cognoscibilium distinctio 68.1
 Cognitio naturalis procedit de imperfecto ad perfectum 77.1
 Cognitio duplex naturalis, & rationalis 75.2
 Cognoscimus Deitatem infinitam; sed non infinitè 74.2
 Cognitio immaterialiū habetur per abstractionem ab ipsis materialibus 71.1
 Confusa nobis sunt prius nota quomodo intelligatur à Scoto 66.2
 Cognitionū primū ab intellectu, nostro est uniuersale fundamentaliter sūptū siue ipsū particulare ut est fundamentum uniuersalitatē 77.1
 Color & si percipitur à sensu communi; non propter hoc est eius obiectum adæquatum 3.2
 Color non est obiectum duarum potentiarum
 Comparatio inter substantiā, & accidens quomodo intelligatur 9.1
 Comparationes realitatum 93.1
 Composito aliqua conueniunt ratio

ne unius partis, aliqua ratione utriusque 25.1
 Commune quodlibet se habet per abnegationem, & per indifferentionem ad sua inferiora 8.1
 Coniuncta realiter distingui, siue se parari secundum rationem potest dupliciter intelligi 99.2
 Coniungimur Deo diuersimodè per intellectum, & uoluntatem 114.1
 Nihil contentum sub ente potest esse adæquatum obiectum intellectus 72.2
 Continere aliquid uirtualiter quid 90.1
 Continere aliqua uirtualiter non est perfectius, quàm continere aliqua formaliter 89.1
 Contenta in aliquibus per identitatem realem differunt in magis distinctis realiter 36.1
 Contactus debet esse inter agens, & patiens, & quis 32.1
 Conuersum ad se nullum potest esse extensum 29.2
 Conuersio panis in corpus Christi non fit in solam materiam sed in materiam cum modo derelicto à forma 19.1
 Contradictionis huius doctoris sedatio 51.2
 Corpus animatum est subiectum in libris de anima 5.2
 Corpus Christi fuit idem numero uiuum, & mortuum 21.2
 Corpus dicitur tripliciter 17.1
 Corporis nomen fuit impositum ad designandum quantitatem dimensionem suam 18.1
 Corpus, quid sonat? quando dicitur panis conuertitur in Corpus Christi 18.1.2
 Quod corrumpitur, corrumpitur à suo contrario 21.2
 Creatura non est effectus naturaliter productus; supernaturaliter 55.2
 Creatura quælibet, quæ potest per se existere habet aliquam propriam passionem 35.1
 Cui non repugnat diuersitas conceptuum, non repugnat distinctio rationis 41.1
D
 Deus non esset bonum hominis extrinsecum nisi posset attingi per aliquā operationem 112.1
 Deus est ratio agendi sibi ipsi & non alteri 32.1
 Deus non potest facere unum correlatiuum sine alio 48.2
 Deus non est per se phantastibilis. 76.1
 Deus non potest supplere uicem causæ formalis informantis, licet possit supplere uicem causæ extrinsecæ ut efficientis, uel finalis 13.2
 Deus quātum est de se totus & totaliter se offert cuilibet beato 74.2
 Deus nō est corpus nec quātus 76.1
 Deitas aliter cognoscitur à nobis & aliter à Deo 74.2
 An Deus cognoscatur à nobis sub ratione finita 74.1.2
 Delectatio

INDEX TOTIVS OPERIS.

Delectatio de deo uiso est essentiali
ter fruitio 111.1
Delectatio duplex in patria 111.2
Denominatio obiecti fit ab ipsis acti-
bus determinatis 103.1
Desiderium de Deo duplex est in uia
111.2
Determinatum duplex 84.1
Dilectio Dei est nobilior omni co-
gnitione uia 108.2
Differre formaliter, & quidditatiue
est differre per singularem realita-
tem 94.2
Differentiæ specificæ diuidunt ratio-
nem generis propositio falsa 3.1
Differentia inter formas reales & in-
tentionales 59.1
Differre per realitatem uniuersalem est
differre p realitatem formalem 94.2
Dilucidatio opin. Aegid. de modo
essendi specierum in medio 55.1
Differentia constitutiva speciei sum-
mitur a forma substantiali 20.1
Differentiæ non diminuunt aliquid
de ratione generis: sed super illas
addunt se ipsas 3.1
Differentiæ additæ generi tollunt
ambitum eius 3.1
Dissimilitudo maior inter imaginem
creatam, & increatam, quam simi-
lilitudo 36.2
Dispositum summe secundum suam
naturam potest intelligi duplici-
ter 86.2
Distinctio rationis duplex 39.1
Distinctio rationis, quæ immediate
nascitur ab extremis rationis, nul-
lo modo habet esse in entibus rea-
libus 39.1
Distinctio, quæ immediate fabrica-
tur a ratione, potest esse in enti-
bus realibus 39.1
Distinctio rationis non fundatur in
entibus realibus subiectiue; sed
obiectiue, seu determinatiue 39.2
Distinctio rationis, quæ immediate
oritur, & fabricatur a ratione, ali-
quo modo oritur a natura rei, quod
dupliciter potest intelligi 41.2
Distinctio duplex intrinseca & ex-
trinseca 41.1
Distinctio secundum genus propin-
quum in actibus animæ, quid 41.2
Distinctio secundum numerum in
actibus animæ quid 41.2
Distinctio actuum animæ secundum
genus remotum est totaliter ab
obiectis 41.2
Distinctio actuum animæ secundum
genus remotum non est totaliter
a potentijs 42.1
Ad distinctionem actuum animæ con-
currunt potentiæ, & obiecta for-
maliter sumpta 42.2
Distinctio actuum animæ secundum
genus propinquum est totaliter ab
obiectis formaliter sumptis 42.2
Distinctio numeralis actuum animæ
non est totalis & totaliter a poten-
tijs, neque ab obiectis, & potentijs
simul, sed a potentia, ut connotat
aliquid extrinsecum 43.1
Distingui se totis dupliciter 44.2

Distinctiuum potentiarum animæ, si
non distinguit eas intrinsece, ne-
cessario distinguit extrinsece: quo
modo intelligatur 45.1
Ad maiorem distinctionem obiecto-
rum sequitur maior distinctio po-
tentiarum 45.2
Distinctio in effectu non arguit di-
stinctionem in causa: quomodo
intelligatur 46.1
Distinctio realis potest esse eiusdem
ad se ipsum 50.1
Distingui dupliciter contingit 100.2
Ad realem distinctionem potentia-
rum, & specificationem actuum suf-
ficit distinctio rationis in obiectis
100.2.101.1
Distinctio formalis extra intellectum
stat cum identitate reali 92.2
Distinctio formalitatis, & formalita-
tis arguit distinctionem rei, & rei
94.1
Diuerfitas actuum receptorum non
arguit diuerfitatem in ratione re-
ceptiua 23.1.2
Diuerfitas specifica propriæ passio-
nis sequitur necessario ad diuerfi-
tatem subiecti 2.1
Diuerfitas scientiarum non sumitur
ex aliquo quod se teneat ex parte
intellectus, sed sumitur penes il-
lud, in quo habet impossibili-
tatem 3.1
Diuerfitas actuum fit per diuerfitate-
tem modi definitionis in eis: quo-
modo intelligatur 3.1
Diuerfitas realis remouetur ab ali-
quibus dupliciter uel uniuersali-
ter, uel particulariter 7.2
Diuerfitas realis specifica opponitur
realitati reali numerali 7.1.2
Diuerfitas specierum intentionaliū,
quid requiratur 88.2
Quando diuiditur aliquo commune
per differentias ex opposito tan-
quam in duas species; si unum est
potentia & reliquum actus, quo-
modo intelligatur 81.1
Dubia aduersus opin. Aegid. de me-
moriam & intellectu 47.1
Dubia contra opinionem huius Do-
ctoris de sensu agente 85.2
EAdem anima, ut includit ratio-
nem agendi, differt a se ipsa rea-
liter, ut includit rationem pa-
tiendi 50.1
Effectus formalis non potest esse ali-
qua uirtute sine sua causa formali
14.1
Efficiens dupliciter capi potest 51.1
Effectus non dependet effectiue a ra-
tione agendi 23.2
Effectus duplex 14.1
Elucidatio opin. Gotfr. 85.1
Ens unumquodque habet propriam
operationem, in quam cum potest
dicitur idem, & cum non potest
non dicitur idem 20.1
Ens in tota sua latitudine sub ratio-
ne tamen cognoscibili finita & li-
mitata est obiectum intellectus
nostri adæquatum adæquatione

prædicationis 72.2
Ens reale non habet esse cognitum,
& apprehensum nisi in ordine ad
intellectum 75.1
Ens quodlibet actu habet aliquam
operationem proprie: quomodo
intelligatur. 91.2
Ens, & res prima sui impressione im-
primuntur in anima & sunt notis-
sima in conceptu 67.2
Ens reale & ens rationis magis di-
stant, quam ens finitum, & infini-
tum 74.2
Entia realia uerè habere possunt ef-
se cognitum 38.2
Entibus realibus non repugnat iden-
titas rationis, esse rationis, & di-
stinctio rationis 38.1.2
Entitas quælibet positiua est ratio
formalis motiua, & terminatiua
intellectus nostri 72.2
Entitas quæcunque est sui manife-
statiua 100.2
Esse cognitum, esse conceptum, esse
intellectum non possunt esse nisi
entia rationis 38.2
Essentia diuina, quæ est omnibus mo-
dis una, & eadē, equipollenter po-
test dici plura 41.1
Esse extra aliud dupliciter 5.1
Esse extensum est effectus formalis
quantitatis 19.1
Essentia animæ est per se sensitiua 34.1
Esse intentionale dupliciter accipi
potest 55.1.2
Esse rationis competere enti reali
contingit tripliciter 39.2
Finitum secundum Duran. duplex. 104.1
Finitum quomodo repugnat enti
simpliciter infinito 75.1
Forma, quæ est principium actus transeun-
tis fortè, si separaretur ageret 36.2
Forma, quæ est principium actus per-
manentis, si separaretur, non potest
recipere talem actum 36.2
Forma nulla realis multiplicatur in
instanti 54.1
Formæ intentionales & reales diuer-
simode depēdēt ab efficiēte 57.2
Formæ intentionales nō cōtrariātur
ad inuicē; sicut formæ reales 58.2
Forma intentionalis, secundum quod
est in organo spiritalior est, quā
secundum quod est in subiecto 60.1
Forma non est propter materiam,
quomodo intelligatur 61.2
Forma sola non est totalis ratio re-
ceptiua quantitatis 22.1
Forma sola est receptiua quantita-
tis secundum quosdam 24.1
Formæ aliæ ab anima intellectiua
sunt extensæ 25.2
Formæ solæ inanimatarum sunt ex-
tensæ secundum quosdam 26.1.2
Formarum pluralitas in eodem com-
posito uariæ opiniones 15.1
Formarum pluralitas in eodem cōpo-
sito probatur rationibus tum phy-
sicis, tum Theologicis 15.1.2
Formarum pluralitas in eodem com-
posito improbat 16.2
Forma diuersimode denominat par-
tes, &

res, & totum 27.2
 Forma non generatur 17.1
 Forma accidentalis dat esse acciden-
 tale subiecto, in quo est 19.1
 Formæ non dicuntur materiales ra-
 tione materiæ ex qua; sed ratione
 materiæ in qua 20.2
 Forma nulla habet materiam ex qua
 20.2
 Formæ aliæ materiales aliæ imma-
 teriales 20.2
 Formæ immateriales sunt in dupli-
 ci differentia 20.2
 Formæ aliæ ab anima intellectiva
 sunt quantæ, & extensæ per acci-
 dens 27.1.28.2
 Forma non est quanta quia recipitur
 in quanto; sed quia educitur de
 potentia materiæ extensæ 27.2
 Formarum cur quædam denominant
 partes, & totum diuersimode, quæ-
 dam uerò minime 27.2
 Formæ reales differunt ab intentio-
 nalibus 57.2
 Forma non agit, nec patitur; sed est
 ratio agendi 49.1.50.1
 Forma accidentalis est ratio agendi
 alteri immediata 32.1
 Forma substantialis est principalis
 ratio agendi supposito 32.2
 Formæ mediæ: quia tenent medium
 inter penitus materiales, & imma-
 teriales 20.2
 Formarum ordo 16.2
 Forma superior, præsertim substan-
 tialis pōt quicquid inferior 16.2
 Formæ licet secundum se, & forma-
 liter sint corruptibiles; in alio ta-
 men uirtualiter repertæ sunt in-
 corruptibiles 17.1
 Fruitio nō amor cōcupiscētiæ 11.1
 Fundamentum positionis de intelle-
 ctu agente 61.1
 Fundamentum Aegid. quod non de-
 tur sensus agens 60.1
 Fundamenta opin. Comm. de sensu
 agente sunt duo 62.2
 Fundamenta Scoti de primo cogni-
 to 66.2.67.2

G

Generatio nō est creatio soli 6.2
 Non generatur neque materia,
 neque forma sed compositū 17.1
 Generis conceptus sumitur ex tenui
 similitudine particularium quo-
 modo intelligatur 11.2
 Graue amoto prohibēte propria uir-
 tute, & non alia descendit 85.2
 Graue remoto prohibente, est in a-
 ctu, & in potentia 88.2

H

Habitus duplex 84.1
 Habitus tenet medium inter po-
 tentiam, & actum 84.2
 Habitus diuiditur in opin. & scien-
 tiam 1.1
 Habitus quidam acquisitus, quidam
 naturaliter inditus 83.2
 Habitus est, quo quis utitur; quan-
 do uult 83.2
 Nullus habitus naturalis acquiritur
 uia sensus, memoriæ, & experien-
 tiæ 84.1

Nullus habitus naturalis acquiri-
 tur inductiue 83.2
 Habitus quilibet est determinatē ue-
 rorum 84.1
 De ratione habitus est, quod se ipso
 perficiat 83.2
 Habitus & actus quomodo nobilio-
 res potentia 84.1.2
 Habitus primorum principiorū sim-
 pliciter non est par sapientiæ; sed
 primorum secundum quid 84.2
 Habitus primorum principiorum se-
 cundum quid & in scientia acqui-
 ritur ui sensus memoriæ & experi-
 entię & inductiue: non autem
 primorum simpliciter quia est na-
 turaliter nobis inditus 84.2
 Hæc est uita æterna quomodo intel-
 ligatur 116.2
 Homo non est penitus extra ani-
 mal 5.1
 Hominem esse per se quantum po-
 test intelligi dupliciter 3.1
 Homo ex principijs naturalibus pōt
 in operationem sibi propriā 79.1

Idem manens idem semper facit
 idē, quomodo intelligatur 40.2
 Idem respectu eiusdem est in actu,
 & in potentia quomodo intelli-
 gatur 50.1
 Quibus non repugnat Identitas ra-
 tionis non repugnat distinctio ra-
 tionis 38.2
 Illud, quod de se est intelligibile nō
 indiget lumine intellectus agen-
 tis 85.2
 Illustratio phantasmatum non im-
 peditur, si ponatur habitus conna-
 turalis 87.1
 Imaginatio non solum cognoscit,
 quicquid cognoscit sensus com-
 munis; sed etiam potest retinere
 species 64.2
 Imaginatio plus potest quā sensus
 communis 65.1
 Impugnatio solutionum Henr. 56.2
 Impugnatio opin. Aegid. de modo
 essendi specierum in medio 57.2
 Impugnatio fundamentorum opin.
 communis de sensu agente 62.2
 63.1
 Indeterminatio duplex secundum
 Henr. negatiua, & priuatiua 75.2
 Indeterminatio duplex contra Henr.
 76.1
 Indeterminatio duplex foundationis
 & continentię 35.2
 Indiuidua duo eiusdem speciei, quo-
 modo differant 11.2
 Infinitum nullum sub ratione infini-
 ti potest esse obiectum intellectus
 nostri 73.2
 Ignis calefacit & ignit per calorem
 32.2
 In intētionibus est dare gradus 55.2
 In omni natura, in qua est dare unū,
 quod est omnia fieri, & cetera quo-
 modo intelligatur 60.1.2
 Instans ultimum non datur in corru-
 ptione; sicut non datur primum in
 generatione 17.1
 Instrumentum quodlibet agens in

uirtute alterius recipit ab eo mo-
 tum aliquem; quomodo intelli-
 gatur 30.2
 Intellectus est index: quomodo in-
 telligatur 115.2
 Intellectus diuinus improporciona-
 biliter excedit intellectum no-
 strum 70.2
 Intellectus agens secundum quosdā
 est ipsa scientia Dei 78.1
 Intellectus agens necessario datur
 est quid animæ nostræ & nō est sciē-
 tia Dei secundum opin. commu-
 nem 78.2
 Intellectus agens non est maioris
 ambitus, quā intellectus possi-
 bilis 78.2
 Intellectus agens, licet sit pars ani-
 mæ nostræ, non est nobilior intel-
 lectu possibili simpliciter 79.1
 Intellectus agens est quoddam lu-
 men, seu habitus, & se ipso perfici-
 cit 83.1
 Intellectus agens non est habitus ac-
 quisitus; sed naturaliter inditus
 83.2
 Intellectus agens continet omnem
 scientiam 90.1
 Intellectus agens est potentia distin-
 cta a memoriā 46.2
 Intellectus agens non reperitur in
 Angelis 46.2
 Intellectus agens secundum quosdam
 habet operationem circa phantas-
 mata remotiua, & sequestratiua 84.2
 Intellectus agens non pertinet ad
 imaginem 46.2
 Intellectus agens quō est totalis cau-
 sa actus intelligendi 88.2.61.2
 Intellectus agens habet operatio-
 nem præuiam intellectiōni 79.1
 Intellectus agens cur dicatur habi-
 tus principiorum & non conclu-
 sionum 84.2
 Intellectus agens quomodo est ue-
 rorum, & falsorum 84.2
 Intellectus agens illuminat phan-
 tasmata quātum ad quidditatem
 non autem quantum ad conditio-
 nes indiuidui 85.1
 Intellectus agens est agens per se, &
 non per accidens 85.2
 Intellectus agens secundum quosdā
 imprimit ipsis phantasmatis lu-
 men quoddam 86.1
 Intellectus agens secundum diuinum
 Aug. est lux quædam connatura-
 lis 87.2
 Intellectus possibilis quomodo est
 totalis causa receptiua intellectio-
 nis 91.2
 Intellectus possibilis cur dicatur sū-
 me dispositus licet careat specie
 intelligibili 87.1
 Intellectus possibilis secundum quos-
 dam est purē passiuus 88.1
 Intellectus possibilis, & obiectum
 conceptibile secundum Scotum,
 & sequaces concurrunt ut duæ
 causæ partiales integrantes unā
 causam effectiuā, actus intelli-
 gendi 88.1

Intellectus

INDEX TOTIVS OPERIS

Intellectus possibilis præcise sumptus contra quosdam non est totalis causa effectiva actus intelligendi 81.1
Intellectus possibilis mediat inter intellectum agentem & ipsam animam 81.1.2
Intellectus perficit per omnia 72.2
Intellectus potest cognoscere omne ens, & secundum partem entis 73.2
Intellectus aliquando cognoscit extensus ad sensibilia, aliquando ad imaginabilia, & ad intelligibilia 1.2
Intellectus non transit de uno conceptu simplici ad alium per discursum 65.1
Vtrum intellectus, & voluntas sint duæ potentiae 74.2
Intellectus & voluntas dicuntur principia utilia 36.2
Intellectus, & voluntas, si separentur ab anima beatificari nequeunt 36.2
Intellectus unus & idem secundum Magistrum Iacob. Viterb. dicitur agens, & possibilis 81.2
Intellectus secundum Iacob. Viterb. mouet suis aptitudinibus 82.1
Intellectus est sicut tabula rasa quomodo intelligatur 84.2.87.1
Intellectus intelligit aliter, & aliter, quia obiecta sunt aliter, & aliter intelligibilia 2.2
Intellectus transit de uno conceptu simplici ad alium tempore breuissimo & imperceptibili non autem per discursum 68.1
Intellectus se habet in recipiendo sicut materia quæ tendit à formis imperfectioribus ad perfectiores 68.1
Intellectuum & sensitiuum separatur sicut perpetuum à corruptibili: quomodo intelligatur 17.1
Intelligentia hominis est præstantissima: quomodo intelligatur 115.2
Intelligere comparatur ab ipso intellectu, quatenus causatur ab ipso effectiue 25.1
Intelligere & uelle cōperunt anime fundamentaliter, homini principaliter, potentiis solum instrumentaliter 36.2
Intelligere quomodo est à principio uitali 36.2
Intentio cōis de sensu agente 61.2
Esse In: dupliciter 30.1

Liber non semper inscribitur à subiecto 5.2
Libertas dupliciter secundum Durandum 106.1
Libertas dupliciter secundum Alphon. 107.2
Liberum secundum D. Augustinum est illud quod in potestate habemus, non liberum, quod in potestate non habemus 107.1
Lumen quomodo habeat esse intentionale in medio 55.2
Lumen, & species coloris non habet esse in medio, contra Henr. 56.1

Lumina duo, siue duæ intentiones secundum Aegid. possunt esse in eadem parte medii, siue aeris 56.1
Lumen illuminat ipsum lac, nō quantum ad dulcedinem; sed quantum ad albedinem 85.1
Lumen in aere secundum Henr. habet uerum esse reale 54.1
Lumina duo solo numero differentia secundum Henr. in eodē subiecto esse nequeunt 54.1
Lumen Lunæ, lumen Stellarum requirunt præcise lumen Solis illuminantis 55.2
Lux non diuiditur ad diuisionem corporis 30.2
Luna & Stellæ non habent esse intentionale, nec lumen in eis existens 55.2
Lumen intellectus agentis non est extensum; licet recipiatur in extenso 86.2
Lumē, quod imprimitur ab intellectu agere, est in ipsa phantasia seu in ipsis phantasmatibus formaliter & subiectiue 86.1
Lumen non est principium rei per se existentis in prædicamento 55.1

Maioris perfectionis est agere ut instrumentum principale, quam ut immediatum 32.2
Malum scire, non est malum 108.2
Materia aliam essentiam, & entitatem habet ab essentia, & entitate formæ 14.2
Materia est prior forma ordine naturæ quia illam recipit 14.2
Materiæ magis repugnat existere sine forma, quam accidenti 14.2
Materia prima tenet infimum gradum in genere entium 6.2
Materia prima sicut Scotum & sequaces non est pura potentia 12.2
Materia prima secundum Scotum & sequaces uirtute diuina potest existere sine forma 12.2
Materia nullam de mundo dicit actualitatem contra Scotum 13.1
Materia nō potest existere sine forma contra Scotum, & sequaces 13.1
Materia magis dependet in aliquibus à forma, quam accidens à substantia 14.2
Materia & forma & omnia entia de mundo dependent à Deo totaliter 13.1
Materia corporis Christi in triduo habuit esse corporeum 19.2
Materia sola secundum quosdam non est totalis ratio receptiua quantitatis 22.1
Materia prima est in potentia simpliciter, & secundum quid 23.2
Materia sola secundum opin. probabiliorem est receptiua quantitatis 24.2
An Materia sola sit subiectum quantitatis? 25.1
Materia est ratio receptiua cuiuslibet passionis: quomodo intelligatur 15.2
Sicut Materia se habet ad formas

sensibiles: ita intellectus ad formas intelligibiles: quomodo intelligatur 44.2
Mathematicalia quomodo separantur à materia sensibili 100.1
Membrum de nouo creatum, & additum animato quomodo animetur 30.2
Memoria, & intelligentia, & uoluntas est una mens, quomodo intelligatur 37.1
Memoria est potentia conseruatiua specierum 46.2
Memoria aliqua est in parte intellectiua uerè, & proprie 46.2
Memoria & intellectus sunt eadem potentia naturaliter, consequens diuersa officia secundum Aegid. 47.1
Memoria sensitiua est Thesaurus tantarum specierum sensibilibus, quam earum intentionum 65.1
Metaphysica non est prima, sed ultima ordine doctrinæ 68.1
Modus ponendi sensum agentem 59.1.2
Modi cognoscendi ens, & reliqua transcendentia sunt duo 68.1
Modus quæ acquirit materia à quantitate, est derelictus ab ea & nullam rem addit supra ipsam 17.1.2
Modus quomodo identificatur cum materia 19.1
Modorum improbatio 17.2
Motus determinatus, & respectus determinatus, requirunt determinatum fundamentum 35.1
Motuum primum intellectus de necessitate habet uerum esse reale extra intellectum 8.1
Motuum primum intellectus potest esse aliquod determinatum ens alicuius prædicamenti 9.2
Mouere dupliciter imperatiue, & ostensiue 115.1
Multæ sententiæ sunt intelligendæ in sensu in quo fiunt, non in sensu quem faciunt 45.1

Nobilitas subiecti, arguit nobilitatem scientiæ 1.1.3.2
Nobilitas operationis attenditur secundum mensuram intellectus 108.1
Nobilius est esse tale formaliter quam uirtualiter, quomodo intelligatur 78.1
Nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu, quomodo intelligatur 70.1
Notitia propositionum depēdet ex notitia terminorum 67.2
Numeratio accidentalis oportet quod sit ab aliquo coniuncto 58.1

Obiectum cuiuslibet potentiae est uniuersale 5.1
Obiectum cuiusque potentie habet se ad potentiam in duplici habitudine 97.1
Obiectum & potentia debent esse proportionata, quomodo intelligatur 69.1
Obiectum alicuius potentiae potest accipere

INDEX TOTIVS OPERIS

accipi quadrupliciter 72.1.2
Idem sub eadem ratione formali ex
tra intellectum penitus indistin-
ctum est obiectum intellectus &
voluntatis 109.1
Obiectum adæquatum potentie in-
tellectuæ 68.1
Obiectum est causa effectiua actus
intelligendi, & species 62.1
Obiectum quomodo mouet intelle-
ctum 73.1
Obiecta ut habent esse in phantas-
matibus recipiunt influentiam in
intellectus agentis
Obiectum voluntatis nobilius est
obiecto intellectus 114.2
Obiectum intelligibile secundum
quosdam est causa effectiua actus
intelligendi 87.2
Obiectum naturaliter conceptibile
contra quosdam non est totalis
causa actus intelligendi 88.1
Oculus si esset animal potentia uisi-
ua esset anima eius quomodo in-
telligatur 37.1
Odium opponitur dilectioni con-
trarie 109.1
Opinio D. Thomæ de obiecto adæ-
quato intellectus 68.1
Operatio quælibet uitalis est à prin-
cipio intrinseco 59.2.81.2
Operatio uitalis hominis, ut homo
est, debet habere aliquod princi-
pium naturale effectiuum 89.1
Operatio intellectus agētis circa in-
tellectu possibilem, quæ sit 86.2
Operatio nulla dicitur immanens
cuius agens uniuersale, particu-
lare & principale, & potentia-
le distinguitur subiecto ab ope-
rante 61.1
Operatio intellectus agentis non
tantum est remotiua; sed etiam
positiua 85.2
Omnia per ipsum facta sunt, & sine
ipso factum est nihil, quomodo in-
telligatur 8.2
Opinio non differt à scientia per sub-
iectum; sed per medium 2.2
Opinio Platonis, & comment. de
Anima intellectiua 19.2
Opinio Gotfr. de potentijs animæ
46.1
Opinio durandi de intellectu & uo-
luntate 47.2
Opinio Magistri Iacob. Viterbiensis de
intellectu agēte, & possibili 81.2
Opinio eiusdem doctoris tollit ge-
nerationem, & corruptionem à
rebus 82.2
Opinio Scoti de obiecto intellectus
70.1.2
Opinio D. Thom. de obiecto intel-
lectus 68.2
Opinio Henrici de obiecto intelle-
ctus 75.2
Opinio Magistri Gerardi Senens.
de distinctione actuum 42.1
Opinio D. Thom. de intellectu agen-
te an sit potentia animæ 81.1
Opinio Bernardi cuiusdam de intel-
lectu agente 77.2
Opinio peculiaris Alphonsi de in-

tellectu agente. 83.1.2
Opinio Henrici de causalitate subie-
cti 50.2
Opinio Sco. de primo cognito 66.1
Opinio communis de sensu agente
61.2
Opi. Aegidii de sensu agēte 60.1.2
Opinio Alphonsi de sensu agēte 61.1
Opinio Heruei de lumine in medio
54.1
Opin. Aureoli, & Francisci de May-
ronis de distinctionibus 37.2
Opinio Scoti, Henrici, Gregorii Ari-
min. de existentia materiæ primæ
siue formæ 12.2
Opiniones de numero sensuum in-
teriorum & eorum situatione in
cerebro, Diui Augustini, Auicen-
næ, Auerrois, Aegidii, Alphonsi
64.2.65.1.2.
Opinio, & scientia, magis differunt,
quàm duæ scientiæ 1.2.
Opinio exigit mediū contingēs. 2.2
Ordo cognoscentium sequitur ordi-
nem cognoscibilem secundum
D. Thom. 68.2
Ordo essentialis non est inter sub-
stantiam, & accidēs; sed inter sub-
stantiam, & substantiam, uel inter
accidens, & accidens 108.1

Passiones propriæ specificantur
per aliquod extrinsecum 2.1
Passio nascitur ex principiis intrin-
secis 35.1
Passio consequitur omnem rem na-
turalem, quæ potest per se exi-
stere 35.1
Passio propria distinguitur realiter
à subiecto 35.1
Passio cur specificat à subiecto 2.1
Passiones propriæ distinguitur ma-
terialiter, & extrinsecè per pro-
prium & immediatum subiectum
quomodo intelligatur 45.2
Patiens non inconuenit esse nobi-
lius agente secundum suam natu-
ram 61.2
Perfectio simpliciter, quid 34.2
Pessimum est peius pessimo in ali-
quo genere quomodo intelliga-
tur 115.2
Phantasia potest uti omni specie in
ea existente 86.1
Phantasia plus potest sensu commu-
ni, & imaginatiua 65.1
Phantasma dupliciter comparatur
ad intellectum 72.2
Phantasma secundum Auicē. duas
habet facies 85.1
Phantasma non potest agere in in-
tellectum possibilem, nisi uirtute
intellectus agentis 85.1
Phantasma uirtute intellectus agen-
tis non representat ipsum uniuersa-
le 85.2
Phantasma illustratum ab intelle-
ctu agente causat speciem in in-
tellectu possibili 86.1
Phantasma recipit lumen ab intelle-
ctu agente 86.1
Pars quælibet imaginis habet ali-
quem actum formalem respectu

obiecti 46.2
Plato cur non posuit intellectum
agentem 79.1
Potentia pura in genere entium ex-
cludit omnem actum 15.1
Potentia nulla extendit se ultra suū
obiectum adæquatum 4.2
Potentia quælibet nō fertur in obie-
ctum sub esse abstracto 5.2
Potentia nulla in anima nostra no-
bilior est intellectu possibili 78.
2.79.2
Potētiam esse nobiliorem altera po-
test intelligi dupliciter 114.1
Potentia cognoscent, est nobilior
non cognoscente: quomodo intel-
ligatur 114.1.2
Potentia agendi uel patiēdi est ac-
cidens de secunda specie qualita-
tis 32.1
Potentiæ animæ uegetatiuæ, & sen-
sitiuæ 33.1
Potentiæ animæ dicunt qualitates
superadditas 35.1
Potentiæ animæ quomodo funden-
tur in ipsa, & originentur 53.1
Potentiæ animæ uegetatiuæ & sen-
sitiuæ propriæ, & directè causan-
tur à generante 52.2
Potentiæ animæ non originantur ab
anima: nec etiam effectiue loquen-
do propriæ, & strictè deficiente
52.1
Potentiæ animæ distinguuntur per
actus manifestatiue & declarati-
ue 44.2
Potentiæ animæ distinguuntur per
obiecta materialiter, & extrinse-
cè 43.2
Potentiæ animæ distinguuntur per
actus materialiter, & extrinsecè
43.2
Potentiæ animæ distinguuntur se
ipsis per essentias suas formaliter
43.2
Potentiæ animæ non distinguuntur
per actus intrinsecè, & formaliter
43.1
Potētia animæ intellectuæ propriæ
& directè producitur à solo Deo
creante 52.2
Potentia secundum quam anima di-
citur intelligens, sentiēns & uo-
lens secundum Iacob. Viterb. est
actualitas quædam incompletæ
81.2
Potentia intellectiua, & sensitiua se-
cundum Iacob. Viterb. est quæ-
dam aptitudo, siue idoneitas 82.1
Potentia intellectiua, sensitiua & uo-
litiua secundum Iacob. Viterb. est
aptitudo generalis 82.1
Potentia recipit speciem ab obiecto
adæquato formaliter sumpto 7.1
Potentia nullam ponit distinctio-
nem inter illa, quæ attingit per ac-
cidens, siue per aliud 72.2
Possibilia creari ab æterno secun-
dum Iacob. Viterb. habent en-
titatem distinctam ab entitate Di-
uina 71.1
Perfectiones animæ diuersimode cō-
ueniunt animæ potentiæ, & sup-
posito

INDEX TOTIVS OPERIS.

posito 36.2
Prædicamenta, quomodo sunt etiam
realia, & quomodo non 11.1
Prædicari dupliciter formaliter uel
fundamentaliter 11.2
Prædicatio duplex formalis & cau-
salis 37.1
Prædicatio in abstracto non est de-
nominatiua 72.1
Prædicationes per se non conuertun-
tur quomodo intelligatur 72.1
Prædicatio in quid non potest esse
per accidens 70.2
Prædicata per se primi modi, & se-
cundi quomodo differunt 21.1
Priori in essentialiter ordinatis non
repugnat esse sine posteriore quo-
modo intelligatur 14.2
Principium essendi & operandi est
idem quomodo intelligatur 36.2
Principium uitale dupliciter 36.2
Principium quo uiuimus & senti-
mus dupliciter 34.1
Principiū quod respicit actus quos
sub quodam ordine non requirit
aliquod superadditum 35.2
Principium respicientia ordine quo
dā sunt in duplici differentia 36.1
Principium duplex naturale & su-
pernaturale 46.1
Propria passio dupliciter 35.2
Proprietas de necessitate sequitur
subiectum 52.1
Processus de ualde imperfecto ad ual-
de perfectum non est sine medio
59.1
Probatio opinionis Comment. de
anima intellectiua 19.2
Propositiones aliquæ ueræ per se ali-
quæ per accidens 18.1
Quæcunque uni & eidem sunt ea-
dem inter se sunt eadem: quo-
modo intelligatur 33.2
Quæ non habent esse se ipsis non
possunt distinguere se ipsis formaliter:
quomodo intelligatur 44.2
Qualis est ordo cognoscibilium, ta-
lis est ordo cognoscentium quo-
modo intelligatur 70.1
Quantum esse conueniri composito
ratione materiæ 25.1
Quantum per accidens nihil prohibet
habere diuersitatem in parti-
bus 28.1
De ratione quanti est habere partes
eiusdem rationis
Quicquid competit alicui in quan-
tum tale, competit omni tali 69.1
Quidditas materialis est obiectum
intellectus secundū D. Thom. 68.2
Quidditas materialis secundum Al-
phonsum & est intentio Aristot.
non est obiectum intellectus 69.
1.70.1
Quidditas seu quod qd est dicit rea-
litatem secundum quid secundam
& quale quid secundum quos-
dam 92.2
Quod quid est secundum Alphon-
sum dicit realitatem singularem,
& simpliciter 94.2
Ratio specifica scientiæ non est
necessario nec generis, nec en-
tis, sed analogia 2.2

Ratio entis secundum Scotum est
una in communi 7.2
Ratio entis secundum Scotum est rea-
lis & habet esse in natura præter
operationem intellectus 8.1
Ratio entis non est una contra Sco-
tum 8.2.38.1
Ratio entis non est realis contra Sco-
tum 8.2.38.1
Ratio entis quomodo sit una 9.1
Rationes obiectales non possunt di-
stingui ex natura rei 94.1
Rationes obiectales secundum quos-
dam distinguuntur plusquam ra-
tione 92.2
Rationes obiectales intellectus & uo-
luntates differunt formaliter 92.2
Rationes obiectales distinguuntur secun-
dum rationem dupliciter 100.1
Rationes attributales primæ causæ
sunt reales & realiter reperiuntur
in ipsa 99.2
Rationes obiectales differunt secun-
dum rationem siue conceptibili-
ter 9.2
Rationes obiectales sunt penitus in-
distinctæ re, & ratione secundum
quosdam 92.1
An rationes terminantes actum in-
telligendi, & uolendi existentibus
actibus distinguantur inter se ra-
tione solum, uel ex natura rei 98.2
Rationes obiectales intellectus &
uoluntatis sunt distinguibiles se-
cundum rationem 100.2
Rationes obiectales distinguuntur
actualiter secundum rationem exi-
stentibus actibus intelligendi, &
uolendi 100.2
Rationes Durandi probantes Deum
non esse immediatum obiectum
finitionis 104.1.2
Rationale per essentiam dupliciter
115.1
Ratio entis in communi sumpta nõ
est primū motiū intellectus 9.2
Ratio receptiua duplex totalis &
partialis 22.1
Ratio recipiendi quantitatem secun-
dum quosdam est totum compo-
situm 22.1.2
Rationes probantes extensionem for-
marum impugnantur & dissolun-
tur 27.1
Rationes fundamentales probantes
animam intellectiuam non esse
extensam, siue quantam 29.1.2
Ratio generis competit alicui du-
pliciter 57.1
Ratio finita obiecti cognoscibilis ex
qua parte se teneat 74.2
Rō finita obiecti unde resultat 75.1
Ratio obiecti beatifici an sit creata
uel increata 75.1
Ratio entis, quæ mouet intellectum
est una, & singularis in essendo 77.1
Ratio agendi in omnibus semper est
nobilior patiente 78.1
Ratio agendi in agente non est mi-
noris perfectionis effectus 89.2
Habere esse reale dupliciter 55.1
Realitas formæ sensibilis tota præ-
cessit in materia; ita Realitas for-
mæ intelligibilis 82.2

Realis habitudo seu relatio plurifi-
catur ratione terminorum stante
eodem subiecto, uel obiecto, uel
fundamento 97.2
Omnis realitas de mundo est reali-
tas singularis 94.1
Realitas alia simpliciter, alia secun-
dum quid; alia prima, alia se-
cunda 9.2
Realitas uniuersalis secundum quos-
dam est realitas secunda, & quale
quid, & uerè realitas 92.2
Realitates obiectales distinguuntur
ex natura rei sū quosdam 94.1
Quando duo realia sunt in aliquo
tertio neutrum habet esse per se:
quomodo intelligatur 80.2
Realitas creaturarum ante creatio-
nem fuerunt nihil 8.2
Reale nullum Deo aduenit ex tem-
pore 9.1
Omnis realitas uel creator, uel crea-
tura 8.2
Reale nullum includit in sua ratio-
ne quidditatiua aliquod ens ratio-
nis 8.1
Reduci de potentia ad actum dupli-
citer 44.1
Regula & mensura in actu uolendi
est diuina bonitas 100.2
Relationes, quæ fundantur in di-
stinctis fundamentis essentiali-
ter, possunt per sua fundamenta
accipere sufficientem diuersita-
tem 102.2
Relationes, quæ fundantur in eò-
dē fundamento non possunt diuer-
sificari, nisi rōne terminorū 102.2
Rerum alia singulares, alia uniuers-
ales 92.2
Resolutio rationum Magistri Iacob,
Viterb. de intellectu agente 83.1
Res habet duplex esse 38.2
Res quantum habet entitate tan-
tum habet de actualitate: quomo-
do intelligatur 14.1
Quot requiruntur ad hoc quod una
res possit esse sine altera & actu
existere 14.2
Quicquid recipitur in aliquo recipi-
tur per modum rei recipiētis quo-
modo intelligatur 30.1.80.2
Respectus determinatus requirit de-
terminatum fundamentum 35.1
Scientia quælibet adæquat rōnem
formalē sui subiecti pprij 74.1
Scientia est imago qdā sui obiecti 3.1
Scientiam esse perfectiorem & di-
gniores alijs est ipsa habere al-
tiores gradum specificum 3.2
Scientia procedit per medium ne-
cessarium 2.2
Scientia quæcunque distinguitur ab
alijs specificè per subiectum adæ-
quatum formaliter 2.1
Scientia secundū quosdam nõ sortitur spe-
ciem à ratione formali obiecti 1.2
Scibile, qd mēsurat scientiā certū est,
q est mēsurā propria scientiæ 2.1
Sensibilia sufficiunt ad mouēdū ipsum
sensū sū opinionē cōmunē 61.1
In sensu non ponitur species distin-
cta ab actu 62.1
Sēsus qū dicat purē passiuus 63.2
Sensus

INDEX TOTIVS OPERIS.

Sensus agēs distinguitur à sensu passibili, sine passivo 64.1
 Sensus quomodo sunt quinque 64.1
 Sensus est susceptivus specierum sine materia 64.1.2
 Sensus non est susceptivus specierum sine conditionibus materiae 64.2
 Unus sensus spiritualiori modo recipit, quam alius 64.2
 Sensus communis inferior est inter sensus interiores 64.2
 Sensus visus inter sensus exteriores spiritualiori modo recipit formas intentionales 64.2
 Sensus communis cognoscit, non solum obiecta omnium particularium sensuum, sed etiā cognoscit differentias obiectorum & actuum 64.2
 Sensus communis nō retinet species in absentia sensibilium 64.2
 Sensus secundum Iacob. Viterbien. movet suis affectionibus, & aptitudinibus 82.1
 Sensitivum accipitur pro potentia sensitiva, siue pro habitudine naturali
 Sensibilia exteriora sunt intentiones in potentia tantum 59.1
 Sensus agens ad quid ponitur 59.2
 Sentire immediatē recipitur in potentia sensitiva 36.2
 Sensus cognoscit in suo obiecto adaequato plures rationes distinctas, ut distinctae sunt 4.2
 Ly Sicut sumitur dupliciter. 32.2.34
 1.44.1.45.1
 Similitudo duplex intrinseca & extrinseca 11.1
 Solutio rationum adversantium opin. Aegid. de sensu agente 60.2
 Solutio rationum opin. communis probantium sensum agentem 61.2
 Solutio rationum adversantium opin. Alphonfi. de sensu agente 63.2
 Solutio rationum Iacob. de Apannis 86.2
 Solutio Magistri Gerardi Senens. ad Argumenta. D. Alphonfi 98.1
 Solutio rationum Scoti de primo cognito 67.2
 Solutio rationum Scoti de obiecto intellectus 72.1
 Solutio rationum Henrici 54.2.55.1.57.1
 Sol an producat immediatē suos effectus
 Sol virtualiter est calidus, non autem formaliter 89.1
 Species recepta in oculo est quanta, & extensa 28.1
 Species numeratur ad numerationē obiecti: quomodo intelligat 58.2
 Speciem intelligibilem virtute intellectus agēis movere intellectū nō reputat absurdū apud Gorf. 85.1
 Species concretae non sunt in homine 89.2
 Species quomodo ē diffinibilis 12.1
 Specificatio duplex intrinseca & extrinseca 2.2
 Species habet verum esse reale secundum Scotum 60.2
 Spirituale purum non potest esse quantum 29.1

Esse subiectū in scientia, & de consideratione scientiae non sunt idē 4.1
 Subiectum quomodo adaequet scientiam, ut plura simpliciter vel ut unum secundum quid 4.2.5.1
 Subiectum formaliter sumptum cum omnibus, quae habet attributionē ad ipsum, adaequat habitum 6.1
 Subiectum comparatur ad scientiam ut forma exemplaris 3.1
 Subiectum est proprie mensura extrinseca scientiae
 Subiectum ut specificat scientiam nō se habet ad ipsum in genere causae efficientis vel formalis 3.2
 Subiectum, in quo omnium scientiarum est unum 4.1
 Subiecti de quo est scientia sunt quatuor conditiones 4.1
 Subiectum inum, & idem secundum diversa per essentiam potest esse actuum, & passivum 49.2
 Subiectum idem per essentiam non potest esse actuum & passivum proprie respectu alicuius actus, quo prius carebat 49.2
 Subiectum non est proprie, & directē principium suae propriae passionis sed improprie, & indirectē 51.1
 Subiectum informari aliquo accidente dupliciter potest intelligi 29.2
 Subiectum non solum passive se habet ad formam, sed dispositiones ēt illius subiecti ad illā formā 51.2
 In quocunque est subiectum in eo sunt proprietates subiecti 28.2
 Substantia dupliciter proprie, & largē 37.1
 Substantia & accidens non sunt essentialiter ordinata 108.1
 Suppositio quaelibet, quae non tollit formalem, & intrinsecam rationem termini positi potest convenienter fieri 109.2
 Suppositum quodlibet creatum est in aliqua specie determinata 14.1
 Syllogismus expositivus quid requirat 33.1.2
T Acuit de sensu, ut inquit commentator, quod apparet de intellectu quomodo intelligat 63.2
 Theologia nostra est finita & limitata 73.2
 Theologia nostra est subordinata scientiae divinae 74.1
 Totum triplex essentialiter potentiale & quantitativum 25.2
 Transitus non fit ab extremo ad extremum in essentialiter ordinatis sine medio 31.1.37.1
 Tristitia summa, quam habent damnati, non est de carentia divinae visionis, sed delectationis 111.2
V erum & bonū quō se habeant respectu intellectus, & voluntatis 100.1.2
 Verum, siue intelligibile est obiectū denominativē intellectus nri 73.1
 Videre. Deū perfectē & amare & habere sunt actus connexi in Patria 112.1
 Videre immediatē in potentia sensitiva 36.2
 Virtutem actiuam esse in sensu po-

test dupliciter intelligi 63.2
 Virtus quaelibet non cognoscens formaliter, fertur in suum obiectum naturaliter & non liberē: quomodo intelligatur 48.2
 Virtus coeli est productiva animae viventis 36.2
 Virtutes animae intellectivae tenent medium inter virtutes formarum omnino materialium & immaterialium 20.2
 Visus videndo colorem particulare, verū est dicere, quod videat colorem, non tamen abstractum 5.2
 Vnitas specifica scientiae sumitur ex alio, & alio modo cognoscendi secundum quosdam 1.2
 Vnitas specifica habitus scientifici sumitur ex unitate subiecti adaequati formaliter sumpti 2.1
 Vnitas specifica habitus scientifici nō potest sumi ex alio, & alio modo specifico cognoscendi 2.1
 Vnitas specifica realis non datur contra Scotum 6.2
 Vnitas specifica est unitas rationis 38.1
 Unum & idem sumitur pluribus modis 41.1
 Ad Vnitatem plura requiruntur, quam ad diversitatem 58.1.2
 Universale quodlibet de mundo secundum Scotum habet esse verum reale 9.2
 Universale duplex secundū Scotum, unū in multis, & praeter multa 9.2
 Universale est obiectum adaequatum scientiae quomodo intelligat 11.1
 Universale est obiectum potentiae quomodo intelligatur 11.1
 Universale sumitur dupliciter contra Scotum fundamentaliter, & formaliter 10.1.76.2
 Universale fundamentaliter sumptū habet verum esse reale 10.1
 Universale formaliter sumptum non habet verum esse reale 10.1.2
 Universalia apud Arist. sunt collectio ex particularibus ab intellectu qui accipit inter ea similitudinem, & facit eam unam intentionem, quomodo intelligatur 11.2
 Universale habet esse abstractū 76.2
 Universale siue ipsum particulare fundamentaliter sumptum prius cognoscitur ab intellectu, quam universale formaliter sumptum 76.2
 Universale siue ipsum particulare ut est fundamentum universalitatis, prius cognoscitur sub conceptu in determinato, & confuso, quam de terminato & distincto 76.1
 Voluntas sū Iac. Viterb. movet suis affectionibus, & aptitudinib. 82.1
 Voluntas excedit intellectum perfectionaliter 90.1
 Voluntas agens & voluntas patiens 50.1.2.88.2
 Ad quid ponitur Voluntas agēs 50.2
 Voluntas est simpliciter nobilior intellectu 113.1

F I N I S.

ACVTISSIMAE QVAESTIONES

D. ALPHONSI ARCHIEPISCOPI TOLETANI

Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Augustini,

SVPER TRES LIBROS ARISTOTELIS

DE ANIMA,

LIBER PRIMVS.

QVAESTIO I.

An ex nobilitate, & perfectione subiecti ad-
æquati formaliter sumpti arguatur ex ne-
cessitate nobilitas, & perfectio
habitus scientifici?

QVAERITVR. Vtrum
ex nobilitate, & perfe-
ctione subiecti adæqua-
ti formaliter sumpti ar-
guatur de necessitate no-
bilitas, & perfectio ha-
bitus scientifici? Et uide-
tur primo, quod non.
Nam sicut se habet uni-
tas subiecti formaliter
sumpti, ad unitatem sci-
entiae, ita uidetur se habere

nobilitas, & perfectio subiecti ad nobilitatem, & perfe-
ctionem habitus scientifici. Et ista uidetur pro tanto
uera: quia si nobilitas arguit nobilitatem, & unitas uni-
tatem; sed ex unitate subiecti non necessario arguitur
unitas scientiae: ergo &c. Maior patet sic, quia non mi-
nus dependet unitas potentiae ab unitate obiecti, quam
unitas scientiae ab unitate subiecti: sed duae potentiae ha-
bent unum obiectum sub eadem ratione formali: er-
go &c. Maior patet de se. Minor probatur: quia uisus,
& sensus communis habent colorem pro obiecto, &
quaelibet harum potentiarum fertur in colorem sub ra-
tione coloris, quod non esset, nisi esset earum obiectum:
ergo &c. 2. Ad principale arguitur sic, Ex nobilitate, &
perfectione efficientis, aut finis non de necessitate argui-
tur perfectio facti, uel ad finem ordinati: alias omnes
creaturae à deo productae, & in deum, tanquam in finem
ultimum ordinatae, essent eiusdem perfectionis, & nobi-
litis: quod falsum est. Sed subiectum respectu scienti-
ae non potest se habere nisi in genere causae efficientis,
uel finalis: ergo &c. Minor patet sic: quia cum subiectum
sit extrinsecum ipsi scientiae, & omnis causa extrinseca
sit efficiens, uel finis, non poterit subiectum comparari ad
scientiam, nisi ut efficiens, uel finis: ergo &c. AD OP-
POSITVM. est Aristoteles in lib. de anima in prolo-
go. Et hoc idem Aristoteles in 6. metaphysicæ, ubi post
quod probauit metaphysicam aliam esse a physica: quia confi-
derat de abstractis secundum esse, de quibus non confi-
derat physica, ostendit illam perfectiorem ex maiori
perfectione subiecti. RESPONDEO in ista quæ-
stione tria sunt uidenda. Primum. Vtrum unitas specifica
habitus scientifici summat ex unitate subiecti forma-
liter sumpti? Quia hoc tangit primum argumentum. Secun-
dum est, in quo genere causae se habet subiectum ad sci-
entiam in specificando. Et hoc quærit secundum argumen-
tum. Tertium est, quod quærit quæstio principalis. Hoc
tangunt auctoritates in oppositum.

tex. c. 1.
tex. c. 2.

ARTICVLVS I.

QUANTVM ad primum est aduertendū, quod
quamuis dicatur communiter, quod unitas specifi-
ca scientiae summat ex subiecto formaliter sumpto.
quidam tamen doctores negant istam conclusionem
dicentes, quod huiusmodi specificatio summitur ex
alio, & alio modo cognoscendi specifico, siue ex alio, &
alio modo sciendi specifico ipsius intellectus. Et ponūt
isti doctores duas conclusiones. Prima est negatiua,
uidelicet, quod scientia non fortitur speciem a ratio-
ne formali subiecti. Secunda est affirmatiua, uideli-
cet, quod unitas specifica scientiae summitur ex alio, &
alio modo cognoscendi specifico intellectus, & per
consequens unitas ex unitate. PRIMAE conclusio sic
probatur. Opinio, & scientia magis differunt, quam
duae scientiae, & tamen possunt esse de eodem subiecto
formaliter sumpto: ergo multo fortius duae scientiae erūt
de eodem subiecto, consequentia nota est de se: & ante-
cedens probatur, quantum ad ambas partes. 1. Quod n.
magis differant opinio, & scientia, quam duae scientiae
patet: habitus enim diuiditur in opinionem, & scien-
tiam, & sic de aliis 6. ethicorum. Cum ergo omnes
scientiae comprehendantur sub uno membro diuisionis,
a quo per oppositum distinguitur opinio, magis conue-
niunt quaecunque duae scientiae, quam scientia, & opi-
nio; sicut magis conueniunt duo rationalia, quam ratio-
nale, & irrationale. Secunda pars antecedentis pater:
quia de eodem unus potest habere scientiam, & alter
opinionem: ergo &c. 2. Preterea ad idem ratio formalis
subiecti, a qua summitur differentia specifica, uel est una
secundum speciem, uel secundum genus subalternum,
uel secundum genus generalissimum, uel ratione en-
tis: non una secundum speciem, quia sic tot essent scien-
tiae, quot sunt species specialissimae, quod est falsum:
nec una secundum genus subalternum, quia tot essent
scientiae, quot sunt genera subalterna, quod etiam est fal-
sum: nec ratione generalissimi, quia tunc essent decem
scientiae, & non plures, quod est similiter falsum: nec
ratione entis, quia non esset nisi una scientia, quod fal-
sum est: ergo scientia non summitur specificè ex forma-
li ratione subiecti, nec specificatur ab eo. SECVN-
DA conclusio probatur sic. 1. Scientiae debent distin-
gui secundum diuersos modos se habendi ipsius intelle-
ctus, sed intellectus se habet aliter, & aliter, siue haber
aliud modum cognoscendi principia, & demonstrandi
conclusiones: quia aliquando cognoscit extensus ad
sensibilia, sicut in naturalibus: aliquando extensus ad im-
maginabilia situata, sicut in Geometria: aliquando ad ab-
STRACTA a situ, sicut in numeris, ut Arithmetica: aliquan-
do uero est conuersus ad se ipsum, ut intelligit pura in-
telligibilia, & simpliciter abstracta, ut in metaphysica.
ergo &c. Minor declarata est. Maior patet. Nam cum,
scientiae sint perfectiones intellectus, necesse est ipsas
distingui per diuersos modos se habendi ipsius intelle-
ctus. 2. Preterea differentiae specificae diuidunt ratio-
nem formalem generis, & constituunt speciem, ut patet
7. metaphysicæ: alatum enim, & non alatum non diuer-
sificant speciem animalis: quia non diuidunt cognosce-
re, & sentire: sed sic est, quod alius, & alius modus cognos-
cendi

Elicitur ex
Aristot. 1.
post. tex. c.
43.
Aureoli opi-
nio.
Vide hunc
Docto. 1.
sent. quæst.
1. prolog.
art. 3. et 4.

Cap. 4. &
deinceps.

Arist. 3. de
anima &
alibi.
Elicitur ex
tex. c. 42.

tex. c. 2.

Confutatio
opinionis
Aureoli.

scendi specificus ipsius intellectus sunt differentiæ specifica: scientiæ: ergo &c. Et confirmatur ista opinio per Philosophum, & Commentatorem 6. metaphysicæ, ubi dicunt, quod diuersitas artium fit per diuersitatem modi diffinitionum dicendarum in eis, & per consequens per diuersitatem modi cognoscendi, & demonstrandi.

H A E C autē opinio [salua pace] non uidetur uera: nec eius etiam motiua: ideo quantum ad istum articulum uidetur mihi dicendum. Cuius gratia aduertendum est, quod specificatio est duplex, extrinseca, & intrinseca. Est etiam notandum, quod aliqua accidentia sunt, in quibus alius modus specificationis reperitur, quam in substantiis: substantia. n. nō specificatur, nisi per differentiam, quæ est de intrinseca ratione quidditativa, ut homo per rationale: quædam uero accidentia specificantur per extrinsecam, ut simitas, quæ diffinienda est per nasi curuitatē, ita, quod illud accidens trahitur ad speciem simitatis per nasum: curuitas. n. nunquam est, in naso, nisi sit simitas, & impossibile est ipsam esse in naso, quin sit simitas: ergo simitas uidetur specificari per aliquid, quod est extra naturam suam: quia per subiectum, & hæc specificatio potest dici extrinseca: quia licet natura diuissim ibi specificetur, ut simitas, specificatur tamen per aliquod extrinsecum; & isto modo uidentur specificari omnes passionēs propriæ conuertibiles cum subiecto: quia ad diuersitatem specificam subiecti sequitur necessario diuersitas specifica propriæ passionis: aliās enim in duabus naturis specie distinctis esset una proprietas eiusdem rationis, quæ non esset propria passio alicuius naturæ: immo esset accidens commune. Dicitur autem talis passio specificari a subiecto: quia sicut species substantiæ non possunt esse, nec intelligi sine differentia sua, & ad uarietatem differentiarum sequitur uariatio speciei: ita talis passio non potest esse, nec intelligi sine subiecto, ut patuit de simitate in naso: uariatur enim passio propria ad uarietatem speciei: & sicut differentia cadit in diffinitione speciei, sic suo modo in diffinitione propriæ passionis cadit proprium subiectum, ut dicitur primo physico-
rum. A P P A R E T igitur ex dictis, quod quædam est specificatio extrinseca, & quædam intrinseca: si ergo loquamur de specificatione extrinseca, pono duas conclusiones oppositas duabus antecedentibus antedictis. Prima est, quod unitas specifica habitus scientifici sumitur ex unitate subiecti adæquati formaliter sumpti. Secunda conclusio est, quod talis unitas non potest sumi ex alio, & alio modo specifico cognoscendi. Si autem loquamur de specificatione intrinseca, dico, quod scientia non specificatur a subiecto, nec à modo cognoscendi: sed se ipsa per essentiam suam formaliter specificatur. P R I M A conclusionem sic probo dupliciter. 1. Sicut se habet mensura intrinseca ad specificandum intrinsecè, ita se habet mensura extrinseca ad specificandum extrinsecè: sed propria mensura intrinseca esse rei specificat rem intrinsecè, ut differentia, species: unitas, numerum: ergo propria mensura extrinseca essentia alicuius specificat illud extrinsecè: sed subiectum est propria mensura extrinseca scientiæ secundum Philosophum, 5. & 10. metaphysicæ, ubi dicit, quod scibile, quod mensurat scientiam, certum est, quod est mensura propria scientiæ: ergo, &c.

tex. c. 12.

tex. c. 2.

tex. c. 38.

tex. c. 43.

2. Per illud constituitur aliquid in esse specifico, per quod distinguitur ab aliis specificè: hoc apparet: quia idem est principium constitutum, & distinctiuum: sed scientia quæcunque distinguitur specificè ab aliis scientiis per subiectum adæquatum formaliter, ut patet 3. de anima, ubi dicitur secantur scientiæ, quæ admodum & res. Et confirmatur ista positio 1. posteriorum: quia scientia una est unius generis subiecti.

S E C U N D A conclusio probatur dupliciter.

1. Quodcumque aliquæ causæ subordinatæ, quarum una dependet ab alia, concurrunt ad unum effectum, magis per se dependet effectus à causa independente, quam à dependente: sed ad diuersitatem specificam habitus scientifici concurrunt diuersitas modi

cognoscendi, & diuersitas obiecti cognoscibilis; & alias modi cognoscendi dependet ab alietate obiecti cognoscibilis: ergo diuersitas specifica habitus per se dependet magis ab alietate cognoscibilis obiecti, quam ex alietate modi cognoscendi. Maior est nota de se. Minor probatur. Omne illud, quod potest diuersis modis cognosci, est diuersimode cognoscibile: aliter intellectus cognosceret, quod impossibile est cognosci, quod implicat, & per consequens non potest assignari diuersitas in modo cognoscendi sine diuersitate aliqua ex parte obiecti cognoscibilis: patet, non enim quia intellectus aliter, & aliter intelligit, obiecta sunt aliter, & aliter intelligibilia: immo per oppositum, quia obiectum est aliter, & aliter intelligibile; idcirco potest intellectus aliter, & aliter ipsum intelligere, & per consequens diuersitas modi cognoscendi dependet ex diuersitate obiecti cognoscibilis: ergo, &c.

2. Ad idem. Si diuersitas modi cognoscendi sufficit ad diuersitatem specificam scientiarum, sequeretur, quod ueritas eiusdem conclusionis non posset sciri in eadem scientia diuersimode: consequens est falsum: quia scientia naturalis potest demonstrare eandem conclusionem diuersis modis, scilicet per opposita genera causarum: ergo & antecedens: consequentia nota est de se. T E R T I A conclusio probatur dupliciter.

1. Nulla res specificatur intrinsecè per illud, quod est ei totaliter extrinsecum: sed subiectum scientiæ, scilicet scibile, est ei totaliter extrinsecum: ergo conclusio. Maior est nota de se. Minor dupliciter probatur. 1. Nā scibile realiter distinguitur a scientia. 2. Si obiectum specificaret scientiam specificatione intrinseca, sequeretur, quod omne obiectum cognoscibile esset qualitas existens in intellectu: consequens est falsum: ergo. Consequentia patet. Nam, cum illud, quod specificat intrinsecè rem, sit de essentia eius: si obiectum hoc modo specificaret scientiam, esset de essentia eius, & per consequens esset qualitas existens in intellectu.

R E S T A T ergo respondere ad rationes alterius opinionis. Ad primam probantem primam conclusionem dico, quod consequentia non est uera. Nam non est simile de opinione, & scientia, & duabus scientiis: opinio nanque non distinguitur a scientia per subiectum, sed per medium. Duæ autem scientiæ distinguuntur ab inuicem per obiectum, non per medium: & ideo quantumcumque duæ scientiæ differant inter se, magis tamen conueniunt, quam opinio, & scientia: quia scientiæ quæcunque distinguuntur per obiecta: conueniunt in genere, sub quo non conueniunt opinio, & scientia: & tamen scientiæ quæcunque distinguuntur per obiecta, non obstante etiam ista maiori conuenientia inter duas scientias, quam inter scientiam, & opinionem: opinio autem, & scientia non nisi per medium distingui possunt: ergo opinio, & scientia, poterunt esse de eodem obiecto formaliter sumpto: duæ autem scientiæ minime, quod declarari potest in simili. Quamuis namque risibile magis conueniat cum rudibili, quam cum quantitate: quia tamen propriæ passionēs distinguuntur per subiecta: & accidens commune non distinguitur a proprio per subiectum, sed per hoc est oriri, quod ex propriis principiis speciei: idcirco poterunt esse risibilitas, & quantitas in eodem subiecto, in quo non se compatiuntur risibilitas, & rudibilitas: & ita est in proposito: opinio ergo, & scientia poterunt esse in eodem subiecto: sed necessario differunt in medio: procedit enim scientia per medium necessarium, opinio per medium contingens: duæ autem scientiæ conueniunt in hoc, quod est habere medium necessarium: sed differunt necessario in subiecto: ergo non concludit ratio.

Ad secundum dico, quod illa diuisio est insufficiens: quia ratio formalis obiecti respectu omnium consideratorum in scientia, non est necessario ratio specifica, nec generis, nec entis, uel uni uoca: sed est ratio analogica, uel per attributionem est una: sanitas enim ad urinam, cibum, & animal est una ratio

Solutioes
ad rationes
Aureoli.

ratio analogā; & tamen est ratio formalis obiecti Medice. Diuinitas, uel glorificatio est una ratio omnium consideratorum in Theologia per attributionem; & est ratio formalis in Theologia: ergo non concludit ratio. AD PRIMAM rōnē secundā conclusionis dico, q̄ Maior est simpliciter falsa: probatio magis cōcludit oppositum, quā propositum: quia ex quo omnes scientiæ perficiunt intellectum, non potest earum diuersitas sumi ex aliquo, quod se teneat ex parte intellectus: sed sumetur penes illud, in quo habet impossibilitatem; & hoc est subiectum, ut patuit. Ad secundum, quicquid sit de Minori, dicendum, quod Maior sumit falsum; & supposito, quod non sumeretur falsum, non est ad propositum: quando enim dicitur, quod differentiæ specificæ diuidunt rationem generis formalem; dicendum, quod falsum est: ratio namque formalis generis non diuiditur per differentias: cum tota ratio generis referretur in qualibet specie: differentiæ .n. nō diminuūt aliquid de ratione generis; sed super illam addunt se ipsas, ut rationale non tollit aliquid ab homine de ratione animalis, sed addit se super animal. Verum est .n. quod per hanc additionem tollitur ambitus animalis: quia animal rationale non habet ita magnum ambitum, sicut animal, quod est genus: sed aliud est ambitus, & aliud est ratio formalis generis: concesso tamen, quod hoc dictum esset uerum, non est ad propositum: quia non quærimus hic de specificatione intrinseca, quæ summitur essentialiter à differentiā: talis .n. specificatio non est, nisi per essentiam rei: & isto modo sic ostensum est, q̄ nec ab obiecto, nec a modo intelligendi diuersificantur, sed se ipsis formis: ergo non est ad propositum. Ad dictum Philosophi, & Commentatoris dicendum, quod isti modi diuersi diffinitioni, & declarandi, qui requiruntur ad diuersitatem scientiarum, nihil aliud sunt, quā termini, & propositiones propriæ cuiuslibet scientiæ, de quibus debent dari diuersæ diffinitiones, & diuersitas talium diffinitionum facit diuersitatem scientiarum diuersarum; & quia principaliter distinguuntur penes obiecta; relinquitur, quod scientiæ distinguuntur per obiecta: & ideo auctoritas facit magis ad propositum, quā ad oppositum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

AD secundum. In quo genere causæ se habet subiectum ad scientiam, ut specificat ipsam. Dicunt aliqui in genere causæ efficientis. Alij, quod in genere causæ finalis. Motuum istorum tactum est in arguendo. Videtur .n. eis, cum obiectum sit extrinsecum ipsi scientiæ, & omnis causa extrinseca sit efficiens, uel finalis, quod subiectum non poterit comparari scientiæ, nisi in genere causæ efficientis, uel finalis. HÆC opinio uidetur mihi impossibilis, & uidetur mihi, quod subiectum compareretur ad scientiam, ut forma exemplaris: est .n. scientia imago quædam sui obiecti; & obiectum est exemplar quoddam habitus scientifici: & quia de ratione imaginis est, quod ducat in compositionem cognitionem sui exemplaris: idcirco sicut impossibile est, quod imago Cæsaris non ducat in cognitionem Cæsaris: quia tunc esset imago Cæsaris, & non esset imago Cæsaris, ita impossibile est quacunque ueritate esse scientiam de corpore mobili, cui non respondeat pro obiecto corpus mobile. Cum ergo quæritur, in quo genere causæ se habeat subiectum, ut specificat scientiam? Dico, quod in genere causæ formalis, & exemplaris, eo modo, quo expositum est. Pro quo pono duas conclusiones. Prima est, q̄ subiectum, ut specificat scientiam, non potest se habere ad ipsum in genere causæ efficientis, uel finalis. Secunda est, quod se habet in genere causæ formalis exemplaris. PRIMAM conclusionē probo sic. Deus potest supplere uicem causæ efficientis, uel finalis: potest enim facere sine causa secunda efficienti, uel finali, quicquid potest cum illis: sed deus non potest supplere uicem obiecti, ut specificat ha-

bitum: nec potest facere scientiam de corpore mobili, cui non respondeat pro obiecto, nisi deus: ergo obiectum respectu scientiæ non potest habere causalitatem efficientis, uel finis. SECUNDAM conclusionē probo sic. Sicut se habent causæ intrinsecæ ad specificandum rem specificatione intrinseca; ita se habent causæ extrinsecæ ad specificandum rem specificatione extrinseca: sed inter causas intrinsecas solum genus causæ formalis est specificatiuum intrinsecè: ergo inter causas extrinsecas solum genus causæ formalis exemplaris est maxime specificatiuum extrinsecè, quod specificatiuum habet propriam causam exemplarem: ergo subiectum potius specificat scientiam, ut est forma exemplaris eius, quā ut est efficiens, uel finis.

AD illorum, motuum, solutum est per prædicta: procedit enim ex in sufficienti diuisione: quia data est tertia causa extrinseca præter efficientem, & finalem, scilicet causa exemplaris formalis.

ARTICVLVS TERTIVS.

QUANTVM ad tertium patet ex his, quæ dicta sunt specialiter in primo articulo, quod ex nobilitate, & perfectione subiecti arguitur necessario nobilitas, & perfectio scientiæ. Et potest formari talis ratio. Ex eo habet scientia, quod sit perfectior; & dignior aliis scientiis, ex quo consequitur suam specificationē: sed hoc habet ex subiecto formaliter sumpto, ut probatum est in primo articulo: ergo. Maior probatur, quia scientiam esse perfectiorem, & digniorem aliis est ipsam habere altiore gradum specificum: ergo.

AD RATIONES, ad primam cum dicitur in Minori, quod duæ potentie habent unum obiectum sub eadem ratione formali, dico, quod falsum est. Nam licet color sub ratione coloris percipiat a sensu communi, non propter hoc est eius obiectum adæquatum; sed pars subiecti sui obiecti adæquati: sicut est albedo respectu uisus: immo color non est obiectum formale duarum potentialium, sed unius scilicet uisus: ipsius uero sensus communis est obiectum materiale: ideo non concludit ratio.

Ad secundam rationem patet, quid dicendum sit per dicta: nam Minor procedit ex in sufficienti diuisione: subiectum .n. respectu scientiæ non se habet in genere causæ efficientis, uel finalis: sed in genere causæ formalis exemplaris: ergo. &c.

QVAESTIO II.

An Anima si subiectum in hoc libro?

CONSEQUENTER quæritur, Vtrum anima sit subiectum in hoc libro? Et uidetur, quod sic. Illud est subiectum in hoc libro, de quo primo, & principaliter consideratur in eo: sed anima est huiusmodi: ergo. Maior patet, quia hoc est de ratione subiecti. Minor

etiam patet, quia intitulatio libri dicitur esse a priori, & digniori in scientia: sed iste liber intitulatur de anima: ergo, &c.

AD OPPOSITVM arguitur sic. Subiectum, & habitus debent esse adæquati: sed anima, & doctrina tradita in hoc libro, non sunt adæquata: quia ad multa se extendit hæc doctrina, ad quæ non se extendit anima, nec quæ sunt anima, ut patet intuitu, ergo. RESPONDEO, in ista questione sunt tria uidenda. Primo uidendum est. Vtrum sit idem esse subiectum in scientia, & esse de consideratione scientiæ? Quia hoc quæritur pri-

num argumentum. Secundo videndum est, quod adaequatio debeat poni inter habitum, & subiectum, etiam hoc quaerit secundum argumentum. 3. Videndum est, quod quaerit quaestio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QUANTVM ad primum antequam uideamus, Vtrum sit idem esse subiectum in scientia, & esse de consideratione scientiae? Est aduertendum, quod non intendimus hic loqui de subiecto, in quo est scientia. Sic enim subiectum omnium scientiarum est unum, & idem, scilicet anima intellectiua: sed intendimus de subiecto, de quo est scientia: & tale subiectum oportet habere quatuor condiciones. Prima est, quod sit aliquid incomplexum, scilicet terminus, & non propositio.

Secunda est, quod omnia considerata in scientia recipiant praedicationem ipsius, uel habeant per se attributionem ad ipsum. Tertia est, quod aliquid possit praedicari de eo denominatiue. Quarta est, quod illud tale sit per se, & primo, & principaliter consideratum in scientia, cuius dicitur esse subiectum: unde si aliqua istarum conditionum deficiat, non potest esse subiectum: immo probo istas condiciones necessario inesse cuilibet subiecto scientiae.

Probatio conditionis subiecti.

PRIAM conditionem probo sic. Illud quod est subiectum in scientia, est subiectum conclusionis demonstratae: sed subiectum conclusionis demonstratae, est aliquis terminus propositionis incomplexus, & non propositio: ergo. Minor patet. Probatur Maior: quia scientia est habitus conclusionis demonstratae, & per consequens illud est subiectum in scientia, de quo aliud est demonstratum in conclusione scita, sed in conclusione scita demonstratur praedicatum de subiecto: ergo subiectum conclusionis scite est subiectum in scientia, & hoc est incomplexum. **P**ROBO secundam conditionem sic. Si omnia per se considerata non reciperent praedicationem subiecti adaequati ipsius scientiae, uel saltem non haberent attributionem ad ipsum, sequeretur, quod nulla scientia de mundo esset una: & sic tolleretur unitas in scientia, & per consequens distinctio, quod est falsum. Probatur consequentia, quia tunc in quacunque scientia considerantur diuersa, ut diuersa sunt: & non aliquo modo, ut unum: ergo scientia, quae de talibus consideraret, non esset una: quia in una scientia impossibile est, quod considerentur diuersa, ut diuersa sunt: & non aliquo modo, ut unum: ergo.

TERTIAM conditionem probo sic. Omnis scientia probat de subiecto aliquas passionem, uel aliqua per modum passionum: sed passionem praedicantur denominatiue: ergo de subiecto scientiae praedicantur a qua denominatiue, & non solum essentialiter. Maior: & Minor patent, ergo.

QUARTAM conditionem probo sic. Omnis scientia consequitur specificationem, & perfectionem ab eo, de quo primo, & principaliter considerat: aliter, cum scientiae considerent de multis magis, & minus perfectis, quolibet scientia esset in diuersis, & quolibet esset perfectior, & nobilior se ipsa, quod impossibile est: sed, ut probatum est in precedenti quaestione, scientia consequitur nobilitatem, & perfectionem ex subiecto adaequato formaliter sumpto: ergo tale dicitur considerari in scientia per se, primo, & principaliter: & haec erat quarta conditio.

Decisio articuli.

HIS uisus dico quantum ad istum articulum, quod non est idem esse subiectum in scientia, & esse de consideratione scientiae: non enim omne, quod consideratur in scientia, & per se, est subiectum adaequatum scientiae, quod probo sic. Si omne per se consideratum in scientia esset subiectum adaequatum scientiae, sequeretur, quod unaquaeque scientia haberet diuersa subiecta adaequata: consequens est falsum, ergo. Falsitas consequentis patet ex tri-

bus: **P**RIMO, quia si ita esset, nullum illorum subiectorum esset subiectum adaequatum: & cum quodlibet illorum ponatur esse adaequatum, esset adaequatum, & non adaequatum, quod implicat. **S**ECUNDO sic, quia tunc nulla scientia esset una: quia, ut dicitur 1. posteriorum, scientia una, quae est unius generis &c. Si ergo quaelibet scientia haberet plura subiecta adaequata, nulla esset una. Consequentia probatur, quia cum quaelibet scientia per se consideret plura, & diuersa, si omne tale sit subiectum, quaelibet scientia haberet plura subiecta; & sic patet consequentia. **T**ERTIO ad idem sic. Sicut se habet obiectum ad potentiam; sic suo modo se habet subiectum ad scientiam: sed non omne per se cognitum a potentia est eius obiectum adaequatum: sed potest esse eius pars subiectiua: ergo non omne per se consideratum in scientia erit in scientia subiectum; immo poterit de multis per se considerare, quae non erunt subiectum, ut de partibus subiecti adaequati, quae non sunt subiectum in scientia, & multis, quae sunt per accidens.

tex. c. 43.

ARTICVLVS SECVNDVS.

QUANTVM ad secundum articulum, supposito, quod per subiectum adaequatum habitus, intelligatur illud subiectum, quod non excedit habitum, nec exceditur ab eo: sicut per obiectum adaequatum potentiae intelligitur illud, quod non excedit potentiam, nec exceditur ab ea: hoc enim modo attenditur adaequatio inter omnia, quae dicuntur adaequata ad inuicem, siue sint adaequata quantitatiue, siue secundum agere, & pati; siue quocunque alio modo: alias, quod ponitur esse adaequatum, poneretur esse inadaequatum, quod falsum est. **H**IC occurrit una dubitatio magna.

Dubium factis difficile.

Nam cum subiectum adaequans habitum, uel obiectum adaequans potentiam, solum sit unum secundum quid; simpliciter autem plura, ut patet in obiecto uisus, si sit color: color namque est unum secundum quid: non enim dicit unitatem aliquam realem, sed solum secundum rationem, ut suppono ad praesens, est autem simpliciter plura: quoniam secundum rem dicit plures colores: & hoc potest declarari de corpore mobili, quod est subiectum in Philosophia naturali: est enim, sicut color, unum secundum quid, plura autem secundum rem corpora, & simpliciter. Occurrit ergo dubitatio magna ualde. Vtrum tale subiectum adaequat habitum, ut est plura simpliciter, uel ut est unum secundum quid. Et hoc idem dubium est de obiecto potentiae, ut adaequat ipsam. **A**D quod respondent aliqui doctores dicentes, quod subiectum adaequat scientiam, & obiectum potentiam, ut sunt plura simpliciter; & non, ut sunt unum secundum quid, quod probant dupliciter. 1. Sic, obiectum adaequatum potentiae, uel adaequat ipsum per plures rationes, ut plures; uel per plures, ut una; aut per unam, ut una: si dicatur, quod per plures, ut plures; haberetur propositum: si per plures, in quantum una; hoc est impossibile: quia tunc sequeretur, quod sensus non cognosceret in suo obiecto adaequato plures rationes distinctas, ut distinctas; quod patet falsum per omnes sensus discurrendo: nam certum est, quod uisus se extendit ad cognoscendum album, & nigrum, ut distinguuntur ad inuicem; & sic de singulis. Consequentia probatur sic. Nulla potentia extendit se ultra suum obiectum adaequatum: si ergo ponatur, quod obiectum adaequat unum adaequat sibi potentiam per plures rationes, ut una; illa sola una adaequabit potentiam, & per consequens non extendit se potentia ad alias plures distinctas, sed solum in quantum sunt indistinctae sub illa: & idem inconueniens sequeretur, & maius; si ponatur, quod obiectum adaequat potentiam per unam rationem, in quantum una: relinquitur ergo, quod per plures, in quantum plures.

Responso quorundam ad difficultatem.

2. Sic, uniuersale sumptum uniuersaliter, est simpliciter plura: sed obiectum adaequatum

quatum uniuscuiusque potentia est uniuersale sumptum uniuersaliter: ergo est simpliciter plura. Maior nota est de se. Minor probatur, quantum ad ambas partes.

sex. c. 27. Nam quod obiectum cuiuslibet potentia, uel sensus sit uniuersale aliquod, apparet secundum Aristotilem. 2. posteriorum, ubi ait. Sensus est uniuersalium, sentire particularium. Quod autem illud uniuersale debeat sumi uniuersaliter, si sit subiectum adaequatum, probatur. Nam si uniuersale non uniuersaliter sumptum esset obiectum sensus adaequatum; sequeretur, quod sensus, puta, uisus, posset attingere illud uniuersale, quod falsum est: ergo &c. *Premissa opinionis contrarietate.* H A E C autem opinio, quamuis sit subtilissimi doctoris, non tamen eam intelligo; & ideo probo dupliciter, quod obiectum non adaequat potentiam, nec subiectum scientiam per plures rationes, ut sunt simpliciter plures. PRIMO sic. Si subiectum adaequaret scientiam per plures rationes, ut plures; sequeretur, quod habitus specificus non consequeretur suam specificationem a subiecto adaequato; consequens est falsum: ergo. Antecedens est in quaestione praecedenti reprobatur: & ipsimet asserunt. Consequentia probatur: quia uel subiectum specificat scientiam fundamentaliter sumptum, aut formaliter: non primo modo: quia de uno, & eodem subiecto fundamentaliter sumpto possunt considerare diuersae scientiae sub alia, & alia ratione; & per consequens, ut sic, non specificat ipsas: relinquitur ergo, quod formaliter sumptum subiectum tale specificet scientiam. Sed si sic: ergo uel specificabit scientiam sub una ratione formali ut una, uel sub pluribus, ut sunt diuersae. Si primo modo habetur propositum: quia per illam rationem adaequat habitum, per quod specificat ipsam. Si autem detur secundum, apparet consequentia falsa: quia ad diuersis, ut diuersa sunt, non potest summi unum, ut unum; immo magis eius oppositum: ergo relinquitur, quod ab obiecto formaliter sumpto non specificatur habitus, quod falsum est: ergo &c.

2. Præterea arguitur contra illud, quod dicitur, scilicet quod uniuersale, sumptum uniuersaliter est obiectum adaequatum cuiuscunque potentia, sic. Si uniuersale uniuersaliter sumptum esset obiectum cuiuscunque potentia, uel subiectum scientia; sequeretur, quod quaelibet potentia, & quaelibet scientia haberet plura, & diuersa subiecta, & obiecta adaequata; consequens est falsum: ergo. Probatur consequentia, quia signum uniuersale distributum distribuit prædicatum pro quolibet contento sub subiecto, ut patet intuitu. Et confirmatur, quia omnis, & quilibet equipollent. Si ergo omnis color est obiectum adaequatum uisus, pari ratione nigredo, & qui libet alius color, & quolibet corpus mobile esset subiectum adaequatum scientia naturalis: & sic quilibet sensus, & habitus haberent plura obiecta adaequata, quod falsum est.

RESPONDEO ad rationes primae opinionis. Ad primum, cum dicitur, quod aut obiectum adaequat potentiam per plures rationes, ut plures, aut per unam ut una. Dico, quod per plures, ut una, hoc est, ut habet unitatem in obiecto adaequato, quaecunque sit illa. Ad probationem, cum dicitur, quod nulla potentia se extendit ad aliquid, quod est extra suum obiectum adaequatum, dico, quod aliquid esse extra aliud potest intelligi dupliciter, uno modo, quod sit extra diffinitionem, seu quidditativam rationem illius, & extra ambitum eius, & isto modo lapis est extra animal.

Nota hic quod homo non penitus est extra animal: quia unum includitur in alio: licet formaliter non sit eisdem una diffinitio. Alio modo, potest esse aliquid extra aliud: quia est extra diffinitionem eius: eo, quod diffinitio eius non competit huic adaequate, non autem extra ambitum, & hoc modo est homo extra animal. Quando ergo dicitur nulla potentia potest ferri in aliud, quod sit extra suum obiectum adaequatum: concedo si sit extra primo modo, non autem si sit extra secundo modo: & hoc patet esse uerum in consimili. Animal enim est subiectum adaequatum sensibilitatis: quia animal, in quantum animal, est sensibile: & ideo benedictum est, quod illud, quod est extra ambitum anima-

lis, non sit sensibile: non tamen sequitur, quod quicquid sit extra animal, quod non sit sensibile; immo totum oppositum: omne enim contentum sub animali est sensibile. Similiter in proposito, si color in quantum color est obiectum adaequatum uisus, poterit uisus cognoscere albedinem, & nigredinem distincte, & quicquid continetur sub colore, cum nullum tale sit extra ambitum eius. Similiter dico de quacunque alia potentia respectu contentorum sub suo obiecto, & de quacunque scientia respectu contentorum sub suo subiecto. Ad secundam rationem cum reuerentia nego. Minorem nam, ut est probatum, non uidetur possibile, quod uniuersale sumptum uniuersaliter sit subiectum adaequatum alicuius scientia, nec potentia. Et quando dicitur, quod potentia potest ferri in suum obiectum adaequatum, & sic uisus poterit cognoscere uniuersale abstractum a suis singularibus. Dico, quod secundum Aristotilem. 2. posteriorum, sentire est particularium; quauis sensus sit uniuersalium: & quia potentia primo fertur in obiectum per suum actum, licet obiectum uisus sit color, in quantum color; non tamen uidebit colorem abstractum; sed sufficit sibi uidere colorem: hunc uel illum: quia uidendo colorem particularem, est uerum dicere, quod uidet colorem: & ideo uerum est dicere, quod potentia fertur in obiectum suum adaequatum: quia, quando uisus fertur in albedinem, fertur in colorem; sed non fertur in ipsum, ut habet esse abstractum: quia, ut sic, habet esse in intellectu: nec est bona consequentia. Potentia fertur in obiectum: ergo sub esse abstracto: sufficit enim, quod feratur hoc, uel illo modo; & hoc de Secundo principali.

ARTICULVS TERTIVS.

QUANTVM ad tertium pono duas conclusiones.

Prima est, quod anima non est subiectum in hoc libro. Secunda, quod subiectum huius libri est corpus animatum, in quantum animatum. PRIMVM probo. Sic sicut se habet scientia ad scientiam, ita subiectum ad subiectum: sed doctrina tradita in hoc libro est pars subiectiua Philosophiae naturalis: ergo subiectum huius libri est pars subiectiua subiecti Philosophiae naturalis; sed anima non potest esse subiectiua pars eius; cum subiectum Philosophiae naturalis, ut ad praesens supponitur, sit corpus mobile: ergo &c. SECUNDVVM probatur sic. Illud est subiectum in hoc libro, cui conueniunt omnes conditiones pertinentes ad subiectum ipsius; corpus animatum, in quantum animatum, est huiusmodi, ergo. Maior patet. Minor probatur per dictas conditiones discurrendo: est enim corpus animatum terminus incomplexus: & omnia, quae per se considerantur in ista scientia, uel recipiunt prædicationem eius, uel habent attributionem ad ipsum, ut patet intuitu processum. Item possunt omnia talia de eo prædicari denominatiue; & primo, & principaliter consideratur tantum in hac doctrina: quia de ipsa anima considerat Philosophus: ut informat corpus, ergo corpus animatum, ut sic, erit subiectum in hoc libro.

AD rationes principales. Ad primam, cum dicitur in Minori quod anima est, de qua primo, & principaliter, &c. Dico, quod falsum est: immo corpus animatum, in quantum animatum est. Ad probationem dico, quod non oportet semper librum intitulari a subiecto: immo aliquando intitulari a causa efficiente, aliquando a subiecto, aliquando ab eo, quod est formale in subiecto, sicut hic: quoniam iste liber intitulari de anima, quod est formale, ratione cuius corpus animatum est hic subiectum. AD RATIONEM in oppositum, non oportet respondere, in quantum arguit de anima: quia probat propositum meum; sed quia eadem ratio fieri posset de corpore animato: idcirco

A 3 dico

io. Nam ad bedo, & dul cedo respectu lactis sunt unum subiecto, plura tamen secundum diffinitionem. Consimilem sententiam habet Aeg. 2. de anima tex. c. 11. in dub. tex. c. 27.

Corpus anima cum non anima est hic subiectum.

dico ad Maiorem, quod subiectum formaliter sumptum cum omnibus, quæ habent attributionem ad ipsum secundum illam rationem formalem dicitur habitum adæquare, & non aliquod corpus animatum cum omnibus, quæ habent attributionem sufficienter adæquare omnia per se considerata in hoc libro: & ideo tale corpus est subiectum adæquatum, &c.

QVAESTIO III.

An uniuersale sit uerum ens reale, habens esse præter operationem intellectus? Vel sit tantum ens rationis, habens esse tantum per operationem intellectus?

CONSEQUENTER queritur: quia Philosophus dicit in textu, quod uniuersale, quod est genus, aut nihil est, aut posterius suis singularibus: ubi dicit Commentator, quod intellectus est, qui facit uniuersalitatem in rebus. Queritur istam questionem. Vtrum uniuersale sit uerum ens reale, habens esse præter operationem intellectus? Vel sit tantum ens rationis habens esse tantum per operationem intellectus? Et uidetur primo, quod sit uerum ens reale. Species specialissima est uerum uniuersale: sed species specialissima est uerum ens reale extra intellectum: ergo. Maior patet. Minor probatur. Illud, quod uerè, & propriè est diffinibile, habet uerum esse reale extra intellectum, seu præter operationem intellectus: species specialissima est huiusmodi: ergo, &c. Maior uidetur nota pro tanto: quia res diffinitur, & non conceptus: cum sit posterior rebus diffinibilibus. Minorem ponit expresse Boethius: quia sola species diffinitur. Et apparet per Philosophum, quia particulare non demonstratur, ut dicitur. 12. Metaph. ergo et non diffinitur: quia uniuersale, quod est genus, aut nihil est, aut posterius est: ergo sola species diffinitur: quare &c.

In 2. editio-
ne in Por-
phy. cap. de
specie. c. 28.

Ad idem. Ens communiter acceptum habet uerum esse reale extra intellectum: ergo quodlibet uniuersale est uerum ens reale. Consequentia uidetur bona pro tanto: quia si repugnat alicui communi habere esse reale, multo fortius repugnet enti, quod est communius omni alio. Antecedens probatur, illud, quod primo occurrit intellectui habet uerum esse reale extra intellectum ens in communi est huiusmodi, ergo. Maior est nota. Minor probatur, & est Auicennæ in primo Metaphysicæ suæ. Cap. quinto. qui dicit, quod esse, & ens prima impressione imprimuntur in anima, & sunt notissima in conceptu, ergo.

IN OPPOSITUM est Commentator primo de anima Commento. 8. qui dicit, quod intellectus est, qui facit uniuersalitatem in rebus. RESPONDEO in ista questione tria sunt uidenda. Primo Vtrum unitas specifica sit unitas realis? Quia hoc tangit primum argumentum. 2. Vtrum ratio entis dicta incommuni de deo, & creaturis, sit una ratio realis? Quia hoc tangit secundum argumentum. 3. Videndum est hoc, quod querit questio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QUANTVM ad primum dicunt aliqui, quod species quæcunque habet esse uerum, reale extra ani-

mam, sic, quod unitas specifica est uera unitas realis, habens esse in rerum natura præter operationem intellectus. Quod probant multipliciter sic. 1. Aquocunque remouetur diuersitas realis aliqua, in illo necessario ponitur unitas realis opposita illi diuersitati, sed à Socrate, & Platone remouetur diuersitas specifica realis: ergo in eis ponitur unitas specifica realis opposita huic diuersitati. Maior nota pro tanto, quia non tollitur unum oppositorum, nisi per alterum. Minor de se patet, quia, Socrates, & Plato sunt eiusdem speciei. 2. Sic. Aquocunque remouetur aliqua diuersitas realis maior diuersitate propria, in illo necessario ponitur aliqua unitas realis alia ab unitate propria cuiuslibet istorum: ista patet per probationem maioris primæ rationis: sed à Sorte, & Platone remouetur diuersitas specifica realis, quæ maior est, quàm diuersitas numeralis: ergo inter eos ponitur unitas realis alia ab unitate numerali: est autem hæc specifica: ergo &c. 3. Ad idem sic. Ponatur, quod in specie humana non sit nisi Sortes: hoc supposito, unitas specifica erit realis: tunc arguitur sic. Per positionem Platonis cum Sorte non ponitur diuersitas aliqua opposita unitati specifica: ergo per positionem Platonis non tollitur unitas specifica, quæ erat in Sorte solo: sed ista erat realis, ut suppositum est: ergo unitas in Sorte, & Platone est realis: consequentia clara est, nam si per positionem Sortis, & Platonis non ponitur aliqua diuersitas opposita primæ unitati: manebit ergo illa unitas. Antecedens probatur. Per positionem Platonis cum Sorte non ponitur aliqua diuersitas, nisi tantum numeralis: diuersitas autem numeralis non op-

d. 3. q. 1. in
cor.

ponitur unitati specifica: immo est cum ea. Hæc autem positio quamuis sit magnorum doctorum, uidetur tamen impossibilis. Teneo ergo conclusionem oppositam, scilicet, quod non sit data unitatem specificam realem; immo necessario est unitas rationis. Quod probatur sic. Si unitas specifica esset unitas realis, sequeretur, quod deus non posset unum hominem de nouo creare, consequens est contra fidem: ergo. Consequentia probatur sic. Possibili posito in esse &c. Sed stante hypothese, si deus crearet unum hominem; sequeretur impossibile: quia talis homo de nouo creatus, non esset creatus; quod autem sequatur. Probatur sic. Ista productio non est creatio, quæ de necessitate præsupponit aliquam entitatem realem de essentia termini producti: cum creatio, secundum Augustinum, sit productio totaliter de nihilo: sed productio illius hominis de nouo producti est huiusmodi: ergo sua productio non est creatio, & per consequens homo, qui ponitur creatus, non est creatus. Minor patet: nam per eos humanitas præexistens in alijs, est uerè realis; cum unitas specifica sit unitas realis, & esset de essentia illius hominis producti, ut patet, quia iste essentialiter esset homo. CONFIRMO istam rationem adhuc sic. Productio illa, quæ pauciores entitates præsupponit de essentia termini producti, magis appropinquat ad creationem, quàm illa, quæ plures præsupponit; & per oppositum quæ plures præsupponit, magis distat à ratione creationis, sed illa productio, quæ præsupponit unam solam entitatem termini producti, non dicitur creatio; ergo productio, quæ præsupponit uerè, & realiter multas realitates in esse termini producti, minus erit creatio: & mirabile est. Generatio enim non est creatio solum, quia præsupponit materiam primam. Quomodo ergo erit productio, quæ præsupponit multas realitates, quarum quælibet est perfectior materia prima, quæ tenet infimum gradum in genere entium? Quoniam secundum Augustinum est propè nihil. Si unitas specifica esset unitas realis; sequeretur, quod affirmatio, & negatio eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati cum omnibus conditionibus, quæ requiruntur ad contradictionem positam, non essent contradictio; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur sic. Peto à tenentibus istam uiam, si deus potest anni-

Confutatio.
opin. Scoti
Opin. pro-

12. confes.
cap. 7.
tom. 1.

Opinio. Sco-
ti. I. Sent.

R II
30

annihilare unum hominem? Si diceretur, quod non. Es-
set error in fide. Si uero dicatur, quod potest. Suppona-
tur, quod annihilaretur de facto: quia nullum propter hoc
sequeretur impossibile, hoc presupposito, ista propositio est
uera, iste homo est annihilatus: Sed probo ulterius, quod
ista alia sit uera, iste homo. s. Plato non est annihilatus,
loquendo de eodem homine. Arguitur sic, multae reali-
tates de essentia huius hominis manent in re: ergo iste
homo non est annihilatus: consequentia nota est, intel-
lecto, quid importatur nomine annihilationis: antece-
dens tenet per eos, quia adhuc est realitas humana ani-
malitatis, & usque ad rationem entis, quae realitates
erunt uerae de essentia huius hominis: ergo uera est pro-
positio, quae dicitur, iste homo. s. Plato non est annihila-
tus, loquendo de eodem homine; & per consequens istae
duae propositiones erunt simul uerae, quod est contradi-
ctorium: ergo &c. 3. Ad idem sic. Quando-
cunque aliqua duae differentiae diuiduntur ex opposito,
quicquid continetur sub una illarum, opponitur omni-
bus contentis sub alia, & econuerso; sed unitas realis,
& diuersitas ex opposito distinguuntur: ergo quicquid
continetur sub diuersitate reali, opponitur contentis
unitati reali, & econuerso: sic, quod non compatiun-
tur se in eodem: cum opposita non possint simul esse in
eodem: sed in Sorte, & Platone est aliqua diuersitas
realis, scilicet numeralis: ergo in eis nulla erit de mun-
do unitas realis: ergo. Sed constat, quod in eis est uni-
tas specifica: ergo unitas talis non est realis. Maior
patet exemplo, & ratione. Exemplo quidem: uidemus
enim, quod eo, quod corporeum, & incorporeum diui-
duntur ex opposito, idcirco quicquid continetur sub cor-
poreo, opponitur cuicumque contento sub incorporeo:
ita, quod nunquam compatiuntur se in eodem; nec econ-
uerso: ergo isto modo erit in omnibus aliis, quae opposi-
to modo diuiduntur. A D maiorem confirmationem
huius propositionis probo eam ratione sic. Quicquid
includit unum oppositorum intrinsece, & formaliter,
habet oppositionem ad aliud oppositum, & ad omne,
quod includit formaliter, & intrinsece aliud oppositum,
haec patet ex terminis: sed quicquid continetur forma-
liter sub una differentia, includit ipsam formaliter, &
intrinsece: ergo omne tale habet differentiam opposi-
tam ad aliam differentiam, & ad omnia contenta sub il-
la differentia; eo, quod includit eam formaliter: er-
go &c. Tota ratio patet exemplo dato, de corporeo, &
incorporeo. Maior, ergo patet. Minor probatur sic.

Diuersitas realis specifica opponitur unitati reali nume-
rali, haec patet de se: tunc arguitur sic. Quicquid com-
petit particularibus differentibus specie, competit eis
per aliquod commune subiectum, cui illud competit,
inquantum tale. 2. Priorum. Patet, eo, quod sentire per
se competit homini, & asino, necessario competit eis
per animal, cui competit inquantum tale: inquantum
enim animal est animal, est sensibile: sed opponi unita-
ti reali numerali oppositione praedicta competit diuer-
sitati reali numerali: ergo competit eis per aliquod
commune subiectum, sed primum commune, in quo con-
ueniunt istae diuersitates reales, est diuersitas realis ab-
solute sumpta: ergo diuersitati reali: inquantum diuer-
sitas realis est, competit opponi unitati reali: ergo &c.

Et sic est. Minor probata. A D RATIONES.
Ad primam, quando dicitur, a quibuscunque remoue-
tur diuersitas realis &c. Dico, quod haec propositio po-
test dupliciter intelligi, sicut ista, a quocunque remoue-
tur uiuum, ponitur non uiuum: tamen remouere ab ali-
quo uiuum potest dupliciter contingere, uel uniuersa-
liter, scilicet, quando remouetur omne uiuum, uel par-
ticulariter, scilicet, quando remouetur hoc uiuum, scili-
cet, specificum, ut uiuere uita humana: a quocunque re-
mouetur ergo uniuersaliter uiuum; necessario in eo po-
nitur non uiuum, uel esse nihil. 2. A quocun-
que remouetur uiuum particulariter, uel specificum, no-

oportet, quod in eo ponatur non uiuum, sed sufficit,
quod ponatur illud uiuum specificum distinctum: licet, n.
ab homine remoueatui uiuum aliuum, non tamen po-
nitur in eo non uiuum; sed sufficit, quod in eo ponitur
aliquod uiuum, scilicet humanum: unde peccaret per
fallaciam elenchi, uel consequentis: ita in proposito di-
co; nam diuersitas realis potest amoueri ab aliqui-
bus dupliciter, uno modo uniuersaliter, sic, quod inter
ista nulla realis diuersitas remaneat; & tunc propositio
est uera, scilicet, quod in talibus necessario ponitur
aliqua unitas realis, sed tunc minor esset falsa, quia
a Sorte, & Platone non remoueretur omnis diuersi-
tas realis, cum realiter distinguitur. Alio modo
potest ab eis remoueri diuersitas realis particulari-
ter: quia talis realitas, puta, realitas specifica remo-
uetur ab eis, & tunc non oportet, quod in eis ponatur
aliqua unitas realis: sed sufficit, quod in eis ponatur
aliqua diuersitas realis: & ita est in proposito:
quia, quamuis ab eis remoueatui diuersitas specifica
realis, ponitur tamen in eis diuersitas numeralis: &
sic de plano committitur fallacia consequentis, & bre-
uiter talis forma arguendi deficit in omnibus formis
habentibus gradum, uel gradus. Ad secundum di-
co eodem modo, sicut ad primum: quia eodem mo-
do se habet totaliter. Quando ergo dicitur, a quo-
cunque remouetur diuersitas maior, &c. Dico, quod
non oportet, sed sufficit; quod ponatur in eis alia di-
uersitas alterius rationis, ut superius est expressum: &
ita est in proposito, ut patet ex dictis. Ad tertium,
cum dicitur, quod si Sortes solus ponatur in natura
humana; tunc unitas specifica esset unitas realis: dico,
quod, sicut natura specifica est indifferens ad esse in plu-
ribus suppositis, & ad esse tantum in uno: ita est indif-
ferens ad habere unitatem realem, & rationis: nam
quando natura specifica in uno solo est indiuiduo,
tunc unitas eius specifica est realis: & quando talis na-
tura est in pluribus: tunc eius unitas est secundum ra-
tionem: & cum dicitur, ulterius, quod diuersitas nu-
meralis stat cum unitate specifica: dico, quod uerum
est tantum cum unitate secundum rationem, sed non
cum unitate reali: immo repugnat sibi: eo, quod sibi
opponitur, sicut superius est uisum: ergo &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Q VANTVM ad secundum, dicunt ipsi doctores,
qui ponunt unitatem specificam esse realem, quod
ratio entis dicta de deo, & creaturis est una ratio rea-
lis. Probant ergo duas conclusiones. Prima est,
quod ratio entis est una in communi. Secunda est,
quod est realis, & habet esse in natura praeter opera-
tionem intellectus. PRIMAM conclusio-
nem probant sic. Illa ratio, in qua aliqua sunt compa-
rabilia secundum magis, & minus, est una tantum:
sed in ratione entis substantia, & accidens sunt compa-
rabilia: ergo ratio entis est una tantum. Maior patet.
Minor habetur ab Aristotele. 7. Metaphysicae dicente,
quod substantia est magis ens, quam accidens. E T
confirmatur ista ratio: quia, cum dico, substantia est ma-
gis ens, quam accidens, intelligimus per li ens solam
uocem, uel propriam rationem substantiae, uel pro-
priam rationem accidentis, uel nihil, uel rationem
communem entis. Non potest dici, quod intelligamus
solam uocem: quia tunc earum comparatio non esset
secundum entitates; sed solum secundum uoces. Non
potest dici, quod intelligamus propriam rationem
substantiae: quia tunc esset, ac si diceretur, substantia est
magis substantia, quam accidens quod est derisorium.
Nec potest dici, quod intelligamus propriam ra-
tionem accidentis: quia tunc falsum diceretur:

Opin. Scot.
1. sent. d. 3.
q. 3. Et. d.
8. q. 2.

2. x. 2.

cap. 23.

Ad ratio-
nes Scoti

esset enim sensus, quod substantia esset magis accidens, quam accidens. Nec potest dici aliquo modo, quod nihil, ergo relinquitur, quod per liens intelligitur una ratio entis. 2. Ad idem, ratio entis est ratio unius scientiae; ergo est una tantum: consequentia patet, quia una scientia dicitur habere tantum subiectum sub una ratione formali: antecedens patet ex 4. Metaphy. ubi dicitur, quod consideratio Metaphysici est entis, in quantum ens: ratio ergo formalis Metaphysici subiecti est ratio entis: & cum Metaphysica sit una scientia: relinquitur, quod ratio entis sit una tantum. **CONCLVSIONEM** secundam probant sic. Ratio inclusa quidditati in ratione quidditativa reali, est uere realis, sed ratio entis est huiusmodi, ergo. Maior patet, quia nulum reale includit in sua ratione quidditativa aliquod ens rationis. Minor etiam patet, nam ratio entis includitur quidditati in ratione quidditativa cuiuslibet entis realis: alias idem ens reale non esset quidditati ens; & per consequens nihil, quod non est dicendum. Patet etiam illa Minor per Auicem, 1. Metaphysicæ suæ dicentem, quod ens concipitur in conceptu, siue in intellectu cuiuslibet rei, quod non esset, nisi ratio entis includeretur quidditati in ratione quidditativa cuiuslibet rei. 2. Ad idem arguitur sic. Primum motuum intellectus habet de necessitate uerum esse reale extra intellectum: ratio entis est huiusmodi, ergo. Maior patet, quia quod mouet potentiam ad aliquem actum, præcedit illum actum necessario: aliter non posset mouere illam potentiam ad talem actum: ergo illud, quod mouet ad primum actum, præcedit omnem actum, & per consequens habet esse extra intellectum præter operationem intellectus: primum motuum intellectus est huiusmodi, ergo. Minorem ponit expresse Auicem. primo Metaphysicæ suæ, qui dicit, quod ens, & res prima impressione in anima imprimuntur. **HÆC** opinio multo minus uidetur mihi uera, quam prima, quæ ponebat unitatem specificam realem: plura enim inconuenientia sequuntur ad hanc positionem: immo probo, quod impossibile est rationem entis dictam de deo, & creaturis esse unam. 2. Probo, quod posito, quod talis ratio sit una, ad utrumque est totaliter impossibile talem rationem esse realem. **QVANTVM** ad primum arguo primo sic. Si ratio entis dicta de deo, & creaturis esset una ratio communis: sequeretur, quod se haberet per abnegationem, & indifferentiam ad actum, & potentiam: consequens est falsum: ergo & antecedens: consequentia patet, quia omne commune se habet per abnegationem, & indifferentiam ad sua inferiora: eo enim, quod ratio sensibilitatis est communior rationi, & irrationale, se habet per abnegationem, & indifferentiam ad ipsa: sunt enim rationes speciales respectu ipsius: cum ergo ratio entis, si esset una, esset ratio communis omni enti, se haberet necessario per abnegationem, & indifferentiam ad rationes speciales entium; & per consequens ad actum, & potentiam: quia actus, & potentia sunt rationes speciales respectu rationis entis, si esset una: patet consequentia, & falsitas consequentis probatur. Nam si ratio entis se haberet per abnegationem, & indifferentiam ad actum, & potentiam, sequeretur, quod esset totaliter nihil: & cum ponatur aliquid, poneretur euidenter implicatio: assumptum probatur. Idem enim, quod non habet esse in actu, nec in potentia, nullo modo habet esse, & per consequens est totaliter nihil: sed sic esset de ratione entis, si se haberet per abnegationem, & indifferentiam ad actum, & potentiam: ergo &c. 2. Si ratio entis in communi esset una, sequeretur, quod plura essent prædicabilia, quam quinque; consequens est contra communem doctrinam: ergo &c. Probatur consequentia, nam si ratio entis esset una, ens secundum istam rationem faceret ueram prædicationem in quid, sicut genus, & species, & per consequens esset prædicabile: quia haberet omnia, quæ requiruntur ad uerum prædicabile: & ulterius, cum

non sit genus, nec species, nec differentia, nec proprium, nec accidens: esset prædicabile unum ab istis distinctum.

3. Ad idem. Si ratio entis &c. Sequeretur, quod substantia, & accidens haberent essentialem similitudinem: & per consequens substantia non esset prior accedente cognitione, cuius oppositum habetur. 7. Metaphysicæ: probatur consequentia, quia ista, quæ habent unam rationem communem essentialiter inclusam in quidditatibus cuiuslibet eorum, sunt essentialiter similia, & includuntur saltem secundum istam rationem simul: sed substantia, & accidens sunt huiusmodi, ergo: & per consequens substantia non erit prior accidente cognitione. **ET** augeo illud inconueniens per Dionysium de diuinis nominibus, qui, quamuis ibi concederet, quod creatura esset similis deo, nullo modo uult concedere, quod deus sit similis creaturis, quod tamen sequeretur: quia non solum sequeretur, quod substantia, & accidens haberet essentialem ordinem inter se, sed cum deo, & econuerso. **QVANTVM** ad secundum probo totaliter rationem entis non esse realem, & esse impossibile, posito, quod sit una secundum rationem, quod tamen non est uerum, quod est per habitum manifestum. Arguitur primo sic, omnis realitas creaturarum ante creationem creaturarum fuit nihil: ergo nulla realitas creaturarum est aliqua realitas dei creatantis, & per consequens non conueniunt in aliqua realitate in ratione entis, (si aliqua sit) cum quolibet istorum sit uere ens: ergo talis ratio non est realis. Maior, & Minor patent de se. 2. Sic, omne commune enti reali, & enti rationis habens se per indifferentiam, & abnegationem ad ipsa, abstrahit de necessitate à quolibet istorum: ratio de deo, & creaturis est huiusmodi: ergo abstrahit ab ente reali, & rationis, & per consequens non erit realis. Maior est nota. Minor probatur ex dictis aduersariorum: nam secundum Scotum in 1. Metaphysicæ, Prima diuisio entis est in finitum, & in infinitum: ista ergo diuisio erit in ens reale finitum: & diuidetur secundum eum in decem prædicamenta, & in ens rationis, hoc supposito, arguo sic. Quicquid est commune finito, & infinito est commune omnibus contentis sub finito, & infinito: ratio entis communis deo, & creaturis est huiusmodi per eos: ergo erit communis enti reali, & rationis, quæ continentur sub finito ente, ergo.

3. Si ratio entis dicta de deo, & creaturis esset una ratio realis, sequeretur, quod aliqua entitas realis alia ab entitate diuina, esset in natura, quæ non esset à deo producta. 2. Sequeretur ulterius, quod aliqua entitas realis alia ab entitate diuina, esset in natura, quæ non posset per diuinam potentiam annihilari. 3. Sequeretur aliquam entitatem realem aliam ab entitate diuina esse æternam. 4. Sequeretur aliquam entitatem realem esse in rerum natura, quæ nec esset creator, nec creatura: omnia ista sunt impossibilia: & contra fidem: ergo. Probo ergo primo falsitatem consequentium, & postea consequens. **PRIMUM** ergo, quod sequitur est totaliter impossibile: nā Ioānis primo scribitur. Omnia per ipsum facta sunt: ubi dicit glosa, & est Augustini, & sine ipso factum est nihil, non quod nihil sit factum, sed quia non aliud est à deo, quod non sit factum ab eo. **SECVNDVM** etiam, quod sequitur, est impossibile: nam ex quo omnia sunt facta à deo, possunt etiam annihilari ab eo, & si esset aliquid à deo, quod non posset annihilari, iam non esset omnipotens. **TERTIVM** uero, quod sequitur, est impossibile: nam omnia produxit deus in tempore, & per consequens nihil distinctum ab eo potest esse æternum. **QVARTVM** autem est contra Beatum Augustinum in de fide ad Petrum, ubi dicit. Fide tenendum est omnem naturam, quæ trinitas deus non est, ex nihilo creatam esse ab ipsa substantia, & trinitate, quæ uerus deus est, & per consequens impossibile est dare aliquam realitatem, quæ non sit creator, nec creatura: hæc etiam auctoritas Augustini probat

tex. c. 2.
c. 8.

Cap. 1.

Cap. 1.
Confutatio
opin. Scoti.

RH
3

bat impossibilitatem primi consequentis: apparet ergo falsitas. **CONSEQUENTIAS** autem probare facile est: nam ista ratio entis realis, quæ non est entitas diuina, aliàs non prædicaretur essentialiter de creaturis prædicatione dicente, hoc est hoc, non est producta à deo: nam si esset producta à deo, esset propriè creatura; & per consequens non communis deo, & creaturis: ista etiam non potest annihilari per potentiam diuinam: nã cum essentialiter prædicetur de deo, & creaturis, si annihilaretur, annihilaretur aliquid de essentia diuina, uel dei, & per consequens deus annihilando aliquam rationem annihilaret se ipsum: cum impossibile sit rem remanere, annihilato ipso, quod est de essentia sua, hoc est impossibile: ergo impossibile est, quod possit annihilare rationem prædictam. **ISTA** ratio etiam est æterna, aliàs deus ab æterno non haberet, quicquid est de essentia eius. Iterum sibi adueniret aliquid ex tempore, quod est contra beatum Augustinum lib. 5. de trinitate, ubi probat intrinsecè nullum reale deo aduenire ex tempore. **VLTERIUS** ista ratio nec esset creator, nec creatura: nam si esset creatura, non prædicaretur essentialiter de creatore, si creator non prædicaretur de creatura: apparet ergo consequentiæ supradictæ.

ET confirmatur ista ratio sic. Nullum commune deo, & creaturis est necessariò deus, uel creatura: de trinitate omne reale est necessariò deus, uel creatura: ergo nullum reale est commune deo, & creaturis. Maior est nota de se. Minor est Augustini auctoritate allegata superius & in de fide ad Petru: uidetur ergo mihi impossibile, quod ratio entis dicta de deo, & creaturis sit una ratio realis. **RESPONDEO** ad rationes, propter solutionem primæ rationis, quando dicebatur. Illa ratio, in qua aliqua sunt comparabilia secundum magis, & minus est una tantum. Aduertendum, quod ista comparatio non est accipienda secundum aliquam rationem entis intrinsecam communem substantiæ, & accidenti per abstractionem: quia ens, ut probatum est, non dicit unam talem rationem: sed accipienda est ista comparatio secundum rationem entis extrinsecam communem substantiæ, & accidenti per attributionem: ut sit sensus, substantia est magis ens, quam accidens. i. magis appropinquat primo enti, per cuius attributionem, & participationem omnia dicuntur entia, & appropinquat ipsum accidens. Tunc ergo ad rationem. Maior conceditur, sed cum dicitur in minori, quod in ratione entis comparatur substantia, & accidens: dico quod substantia, & accidens comparantur in ratione entis extrinsecè communi utrique per attributionem, non autem in ratione entis intrinsecè communi substantiæ, & accidenti per abstractionem, de qua procedit ratio. Per idem patet, quid sit dicendum ad confirmationem. Ad secundum patet, quid sit dicendum per superius dicta: dictum enim fuit superius, quod ratio formalis alicuius habitus non dicitur secundum speciè, nec secundum genus, sed sufficit, quod sit una per attributionem, & analogiam: ratio ergo entis, si sit ratio formalis Metaphysicæ, erit una secundum analogiam, sicut ratio sanitatis est una ratio specialis in Medicina, hanc unitatem bene concedo: sed ipsi uolunt probare ratione entis esse unam unitate uera, quod non sequitur. **AD** alias probante rationem entis realis.

RESPONDEO ad primam, cum dicitur, ratio inclusa quidditatiuè in ratione quidditatiua reali, est realis. Dico, si ista ratio esset bona, pari ratione probaretur, quod ratio entis eēt ens rationis. Arguitur sic, ratio inclusa quidditatiuè in ratione quidditatiua rationis, est ens rationis: ratio entis est huiusmodi: ergo &c. Maior, & Minor patent, sicut suæ: oportet ergo ipsum met respondere ad rationem: & ideo ad rationem concedo Maiorem: sed cum dicitur in minori, quod ratio entis includitur quidditatiuè in ratione quidditatiua reali cuiuslibet: dico, quod ipsi loquuntur de ratione entis in communi, aut de ratione entis in speciali: si intelligant propositionem primo modo, sic Minor est fal-

sa: nã ratio entis, ut deductum est, nec est una, nec realis: si autem intelligant propositionem secundo modo, sic concedo eis Maiorem: ratio enim huiusmodi entis particularis bene est realis, ut ipsum particulare: sed tunc nihil concludit ad propositum, ut patet. Et quando dicitur, quod ens concipitur in intellectu cuiuslibet rei per Auicem. Dico, quod uerum est, tamen non propter hoc habebit unam rationem realem: sed sufficit, quod quilibet res sit uerè ens per suam propriam, & specialem entitatem, quam bene concedo esse realem. **AD** secundum, cum dicitur, primum motuum intellectus &c. Concessa Maiori, dico ad minorem, quod ratio entis in communi sumpta, non est primum motuum intellectus: quia ista ratio non est una, nec realis, nec ista fuit intentio Auicem. Sed dico, quod aliquod determinatum ens alicuius prædicamēti potest esse primum motuum intellectus: & primo occurrit intellectui, & tale bene uolo, quod sit ens reale: idem tamen ens mouet intellectum primo sub ratione, qua ens, quam sub ratione, qua tale ens: eo quod communia sunt nobis primo nota, ut dicitur primo Physicorum: non tamè propter hoc sequitur, quod ratio entis in communi sit una, sed sufficit, quod idem sit unum ens per suam propriam, & determinatam rationem entis, seu entitatem: & hoc sufficit ad hoc, quod possit mouere intellectum sub ratione entis, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

QVANTVM ad tertium dicunt isti doctores, q. Scot. 2. sen. d. 3. q. 1. le extra animam, conuictum contra ens rationis. Distingunt tamen duplex uniuersale: habet enim uniuersale esse unum in multis, & unum præter multa. Ut ergo uniuersale habet esse unum præter multa, sic habet esse in intellectu: & idem uniuersale dicitur intentionale: Ut autem uniuersale habet esse unum in multis, non est in intellectu: sed habet esse extra intellectum, in ipsis particularibus: istud tamè uniuersale dicitur reale, & est uerum ens reale, præter omnem operationem intellectus cuiuscunque. Hoc autem ipsi probant multipliciter sic. 1. Obiectum adequatum scientiæ realis debet esse reale: sed uniuersale est obiectum adequatum scientiæ realis, ergo. Maior nota: quoniam scientia realis non habet pro obiecto aliquod ens rationis, aliter esset de entibus rationis, & per consequens non esset realis. Minor patet dupliciter, scilicet auctoritate: quia omnis scientia est de uniuersali. 1. posteriorum. Ratione sic, quia uel subiectum scientiæ realis, & hoc dico subiectum de quo, non in quo, uel est uniuersale, uel particulare: hoc patet. 1. Periermenias, sed particulare nō potest esse subiectum alicuius scientiæ, cum particulare non sit scientia, nec diffinitio, ut dicitur 7. metaphysicæ. 1. Præterea obiectum adequatum potentie præcedentis omnem actum intellectus necessariò habet uerum esse reale extra intellectum, uniuersale est huiusmodi. Maior patet, quia obiectum adequatum potentie non est posterius potentia, & per consequens, si potentia præcedit omnem actum intellectus nostri, cum nostra cognitio incipiat à sensu, & obiectum adequatum nostri sensus non est particulare, sed uniuersale. 2. posteriorum, ubi dicitur, quod quamuis sentire sit particulare, sensus tamen est uniuersalium: ergo. 3. Ad idem, prædicamenta sunt uera entia realia præter omnem operationem intellectus: consequentia uidetur nota, quæ sequitur, scilicet: ergo uniuersale, est uerum ens reale. Tamen probatur, quoniam prædicamenta sunt uniuersalia, quia sunt genera generalissima: antecédens probatur sic. Omne cōtentum sub ente reali, ut ens reale, quod diuiditur contra ens rationis, est uerè ens reale: prædicamēta sunt huiusmodi: ergo. Maior est Aristotelis 6. metaphysicæ, ubi ponit diuisionem entis, in ens reale, & rationis: & postea diuidit ens reale in decem prædicamenta: ergo &c. 4. Si uniuersale

Cap. 16.
rom. 3.

tex. c. 2.

Scot. 2. sen.
d. 3. q. 1.

tex. c. 44.

cap. 5.

tex. c. 53.

tex. c. 27.

tex. c. 4.

sale non esset uerum ens reale: sequeretur, quod non magis conueniunt duo indiuidua eiusdem speciei secundum rem, quam duo diuersarum specierum: consequens est falsum: ergo. Probatum consequentia, quia si tale non esset ens reale, duo indiuidua eiusdem speciei non conuenirent in aliquo reali, in quo non conuenirent duo indiuidua diuersarum specierum, & per consequens ex parte rei non conuenirent. 5. Sic, diuersitas in re aliqua necessario arguit realem entitatem, & unitatem cuiuslibet istorum: sed omni intellectu circumscripto, natura hominis est diuersa à natura equi, aliter essent idem, cum idem, & diuersum diuidant ens omne sufficiens: ergo omni intellectu circumscripto, natura hominis, & equi habebunt unitatem realem realiter diuersam. Minor patet per iam dicta. Maior probatur, quia diuersum esse praesupponit esse, ad esse autem necessario sequitur unum; quia ens, & unum conuertuntur, & omne, quod est, ideo est: quia unum numero est, secundum Boeth. in lib. de unitate, & uno. 6. Si uniuersale non esset uerum ens reale: sequeretur, quod superiora non essent de essentia suorum inferiorum: nec predicarentur essentialiter de ipsis, consequens est falsum: ergo &c. Consequentia probatur, quia si uniuersale non est ens reale, tunc omnia superiora sunt entia rationis: entia autem rationis non sunt de essentia particularium existentium extra intellectum, nec predicarentur de eis essentialiter: ergo &c. H A E C positio non uidetur mihi possibilis, cum quicquid remouetur ab extremo, à supremo, & infimo; uideatur remoueri à medio: sed ens reale remouetur ab ente in communi, & à specie specialissima, ut habitum est: ergo uidetur necessario remoueri à quolibet uniuersali: cum omnia alia uniuersalia teneant medium inter illa. E S T tamen aduertendum, quod de uniuersali possumus loqui dupliciter: uel fundamentaliter, quantum ad suum esse fundamentale, quod habet in ipsis rebus: uel formaliter, quantum ad suum esse formale, quod habet in se. Si ergo loquimur de uniuersali primo modo: sic dico, quod habet uerum esse reale: quoniam particularia, quae respondent uniuersali fundamentali, sunt uera entia realia extra intellectum; nec tamen propter hoc uolō, quod habeant aliquam unitatem realem extra animam aliam ab intentionibus particularium rerum, ut imaginatur alia opinio: sed ipsa natura, seu realitates particularium consideratae praeter conditiones materiae, correspondent uniuersali fundamentali, & dicuntur uniuersale fundamentaliter. Et ista est intentio doctoris nostri Aegidii in scripto de anima super illo uerbo. Uniuersale, quod est genus, aut nihil est aut posterius est. Si autem loquamur de uniuersali secundo modo, scilicet secundum suum esse formale, quod habet in se, probo hoc impossibile esse reale extra intellectum, & quamuis omnes rationes de primo, & secundo articulo probant hoc idem directe: praeter illas adduco nouiter quatuor. 1. Sic, si uniuersale formaliter sumptum esset uerum ens reale: uel esset in intellectu, uel extra intellectum: sed non potest esse aliquod reale in intellectu: quia esse reale, quod est in intellectu est species, uel habitus, uel actus: de nullo istorum potest dici, quod sit uniuersale reale: quia uniuersale reale per eos predicatur essentialiter de eis, quae sunt extra intellectum: nullum autem istorum predicatur de ijs, ut patet: ergo non potest dari, nisi secundum, scilicet, quod uniuersale sit uerum ens reale extra intellectum: quia uel esset extra intellectum subsistenter, uel inherenter: non subsistenter: quia tunc rediret opinio Platonis, quam Philosophus improbat à proposito: nec inherenter, quia, ut etiam probabo, rediret opinio Platonis: quia Plato non posuit ideas abstractas esse subiecto, sed tamen secundum esse propter duo, quae dicebat de talibus ideis: dixit enim ideas predicari essentialiter de particularibus, & esse quidditates particularium ex quo secundum eum apparet, quod idea non erat abstracta subiecto à particularibus, quia illud, quod

Confutatio
opin. Scot.
Opin. communis.

I. de anima
in exp. tex.
8.

predicatur essentialiter de aliquo, non esset distinctum, siue abstractum ab eo, de quo predicatur. Iterum, quidditas rei non abstrahitur realiter ab eo, cuius est quidditas: ergo solum ponit tale uniuersale esse abstractum, quantum ad esse; non autem subiecto: hoc autem directe ponit ista opinio, ut patet intuitu: ergo redibit opinio Platonis. 2. Sic, omne ens reale extra animam est unum numero; uniuersale non est unum numero: ergo. Minor patet de se. Maior patet per Boethium dicentem, omne, quod est, &c. Nec potest dici, quod Boethius ibi loquitur de particularibus tantum: quia tunc peteret principium: esset enim sensus, quod omne particulare est unum numero, & hoc directe est petere principium: quia idem est particulare, & unum numero: ergo oportet, quod Boethius accipiat propositionem uniuersaliter, ut sit sensus, quod omne ens extra animam sit unum numero: nam aliter peteret, & sic patet maior. 3. Sic, si uniuersale sumptum formaliter esset aliquod reale, sequeretur, quod duo uniuersalia essent duo entia realia; consequens est falsum: ergo. Consequentia nota est: nam si uniuersalia sunt entia rationis, bene sequitur ad multitudinem uniuersalium multitudo entium rationis: pari ergo ratione, si uniuersalia sunt entia realia, sequitur ad multitudinem uniuersalium multitudo entium realium: falsitas consequentis probatur. quia genus, & species uerè sunt uniuersalia, & tamè in esse reali positio nullus diceret, quod essent duo entia realia: nam illa, quae ita se habent, quod unum predicatur de altero essentialiter, non ponunt in numerum realiter: genus & species sunt huiusmodi: ergo. Hoc autem non potest prouenire ex alio, nisi quia in suo esse formali non important aliquod reale. 4. Si uniuersale formaliter sumptum esset aliquid reale, sequeretur, quod esset aliquod totum reale, consequens est falsum: ergo. Consequentia nota: quia secundum Aristotilem 1. physicorum, uniuersale est quoddam totum: quia multa comprehendit. Si ergo esset uerum ens reale, esset quoddam totum reale: consequens falsitas sic probatur. Nullum reale habet totam essentiam in qualibet parte sui: hæc patet inductiue in omnibus uniuersale habet totam essentiam suam, & realitatem in qualibet parte sui: nam predicatur de qualibet sui parte predicatione dicente, hoc est hoc, & essentialiter: ergo &c. Hæc positio uidetur esse de intentione sanctorum doctorum, & Philosophi, & Commentatoris, quibus in hac materia uidetur esse credendum. Dicit enim Damascenus, de fide orth. libro. 1. cap. xi. sic: Oportet autem scire, quod aliud est in re considerare; & aliud ratione, & cogitatione: igitur in omnibus creaturis, hypostasis non quidè re omnino consideratur: ratio autem Petri à Paulo consideratur, cum separatur communitas: alia horum compilatio ratione, & cogitatione consideratur: intelligimus enim intellectu: quoniam Petrus, & Paulus sunt eiusdem naturae, & communem habent naturam: unusquisque enim illorum animal, rationale, mortale est: hæc enim communis natura ratione est considerabilis: hæc Damascenus. Alius text. Damasc. Opera praeium autem est nosce, aliud esse re considerare, & aliud ratione, atque intelligentia: In omnibus sanè creaturis distinctio suppositorum re ipsa consideratur: re enim Petrus à Paulo distinctus concipitur. Communio autem, & naturae affinitas ratione, & intelligentia consideratur. Mente enim concipimus Petrum, & Paulum eiusdem naturae esse, & unius naturae communionem habere. Et subdit. Hæc igitur communis natura ratione est consideranda. Ad hoc idem facit Commentator. 1. de anima Commento. 8. dicens, quod demonstratur per hoc: quia Aristoteles non opinatur, quod definitiones generum, & specierum, non sunt definitiones rerum uniuersalium existentium extra animam, sed sunt definitiones rerum particularium extra intellectum: sed intellectus est, qui agit in eis uniuersaliter. Ad hoc facit, quod dicit ipsemet. 12. metaphysicæ commento 4. dicens uniuersalia

Tex. 6. 4.

Solutio ra-
tionum Sco
71.

uersalia apud Aristotilem sunt collectio ex particularibus ab intellectu, qui accipit inter ea similitudinem, & facit ea unam intentionem. Apparet igitur ex dictis uniuersalia esse entia rationis, & non ullo modo realia extra intellectum.

RESPONDEO ergo ad rationes oppositas. Ad primam, quando dicitur in minori, quod uniuersale est subiectum scientiæ realis: dico, quod uniuersale potest accipi dupliciter, scilicet fundamentaliter, uel formaliter: si accipitur formaliter, minor est falsa: quia uniuersale formaliter sumptum est purum ens rationis, ut superius est aductum: si uero intelligant de uniuersali fundamentaliter sumpto: concedo, quod tale uniuersale est subiectum scientiæ realis, & tale bene est ens reale, ut dictum est: & isto modo currunt probationes illius minoris. Ad secundam, cum dicitur in minori, quod uniuersale est obiectum adæquatum potestati præcedentis omnem actum intellectus: dico, sicut ad primum, quod uel intelligunt de uniuersali formaliter sumpto, uel fundamentaliter: si primo modo intelligitur: falsum est: quia tale uniuersale fit per actum intellectus, & solum habet esse in intellectu: si autem intelligatur secundo modo, conceditur minor, sed tunc non facit ad propositum, ut dictum est, & de tali uniuersali loquitur Aristoteles 1. posteriorum: ergo &c. Ad tertium, quando dicitur, quod prædicamenta sunt uere entia realia: ergo &c. Dico, quod eo modo, quo prædicamenta sunt entia realia, & uniuersale est uerum ens reale: prædicamenta autem, si formaliter sumantur, non sunt entia realia: quia sunt quedam uniuersalia: sed fundamentaliter sunt entia realia, & isto modo continentur sub ente reale: quod diuiditur in x. prædicamenta: & sic bene conceditur, quod fundamentaliter sumptum sit uerum ens reale: ergo ratio non conuenit.

Ad quartum, quando dicitur, si uniuersale non esset uerum ens reale, non magis conuenirent duo individua &c. Consequentia negatur. Et propter probationem dicunt aliqui doctores, quod duo individua eiusdem speciei, quamuis habeant diuersas formas, diuersas essentias, non tamen per se differunt per suas formas: sed solum per principia indiuiduantia: & ratio huius est, quia natura specifica per se est una; accidit autem sibi plurificari ratione suppositorum, immo multiplicatio naturæ specificæ in diuersis suppositis per se, non est per essentiam, nec per formam, sed tantum per principia indiuiduantia: duo autem individua diuersarum specierum per se, differunt per formas, & essentias: quia naturæ specificæ per se multiplicantur, & nullo modo possunt esse una. His ergo suppositis dicunt ad rationem, quod quamuis uniuersale non habeat esse reale: magis tamen differunt ex natura rei duo individua diuersarum specierum; quia differunt per formas, & essentias, quam duo unius speciei, quæ solum differunt per principia indiuiduantia: & in tali ratione committitur fallacia consequentis. Arguitur enim à pluribus causis ueritatis ad unam: nam, quod uniuersale sit ens reale, uel rationis, non est causa aliqua, quare aliqua magis, uel minus conueniant, ut apparet in solutione: nam magis differunt, quæ differunt per essentias, quam quæ solum differunt per principia indiuiduantia: ergo &c. **QVAMVIS** solutio sit apparens, & bona; uidetur mihi aliter posse dici. Cuius gratia est aduertendum, quod duplex est similitudo, quedam extrinseca, quedam intrinseca. Si similitudo extrinseca dicitur similitudo fundata super aliquibus, quæ non sunt de ratione quidditatiua rei: unde si Petrus assimilatur Conrado in albedine: talis similitudo est extrinseca: quia fundatur super albedinem, quæ non est de intrinseca ratione rei, scilicet Petri, & Conradi. Similitudo intrinseca est similitudo, quæ fundatur in natura, & super aliquo, quod est de intrinseca ratione rei: assimilatur enim Petrus Conrado in natura: quia quilibet eorum animal, rationale, mortale est: & ista similitudo est intrinseca, quæ fundatur in natura, quæ est de ratione intrinseca rei, cuius est natura. Et quod ista debeat dici uere, & proprie similitudo, appa-

ret per Philosophum, & Commentatorem, & Themistium: dicit enim Commentator duodecimo metaphysicæ, ut superius dictum est, commento quarto, quod uniuersalia apud Aristotelem sunt collectio ex particularibus ab intellectu, qui accipit inter ea similitudinem, & facit ea unam intentionem: quæro de qua similitudine loquitur ibi Philosophus, & Commentator? Certum est, quod non de extrinseca: quia à similitudine extrinseca non potest sumi collectio, quæ sit uniuersale: quia tunc non minus unius speciei essent Petrus albus, & lapis albus, quam Petrus animal, & Conradus niger, quod falsum est: ergo de necessitate loquitur Philosophus de intrinseca similitudine fundata in naturis particularium, & sic habetur propositum. Hoc idem patet per Themistium dicentem conceptus generis esse sine hypostasi sumatim collectos ex tenui similitudine particularium: ista autem similitudo non potest esse extrinseca, ut probatum est: ergo fuerunt isti loquuti de similitudine intrinseca. Tunc dico ad propositum, quod sicut similitudo extrinseca arguit quandam conuenientiam extrinsecam, ita etiam similitudo intrinseca arguit similitudinem, uel conuenientiam intrinsecam: & per consequens intrinsecè ex parte rei, magis conueniunt Petrus, & Conradus, quam Petrus, & asinus: & unus asinus cum Petro: quam asinus, & lapis. **H O C** supposito, dico ad formam rationis, sicut dicebatur in prima solutione, quod quamuis uniuersale non sit ens reale, magis tamen conueniunt intrinsecè ex natura rei duo individua eiusdem speciei, quam duo diuersarum specierum propter similitudinem intrinsecam, quam habent perfectiorem inter se: & ideo in ista ratione, ut dicebatur, committitur fallacia consequentis. Ad quintum, quando dicitur in minori, quod omni intellectu circumscripto, natura hominis est distincta ab equo: dico si loquatur de natura hominis, & equi in communi, falsum est: quia, ut sic, sunt entia rationis: & non possunt distinguí circumscripta ratione. Si autem loquitur de natura hominis, & equi in speciali: dico adhuc, quia uel loquitur de natura hominis, uel equi reperta in uno homine, uel in uno equo: uel hominis, & equi repertis in diuersis hominibus, & diuersis equis: si primo modo, sic concedo, quod talis natura habet ueram unitatem, & per consequens distinctionem ab individuo alterius speciei, circumscripta omni operatione intellectus: quia natura hominis in uno homine est tantum particularis. Aut intelligitur secundo modo, & sic dico, quod tunc non est una quidditas distincta à quidditate equi: sed plures quidditates hominum diuersorum sunt distinctæ à pluribus quidditatibus diuersorum equorum: & ideo non sequitur, quod quidditas hominis, ut simul est in diuersis suppositis, sit una in se: sed una, ut est in quolibet supposito sigillatim accepto, ut dictum est prius. Ad ultimam dico, quod superiora prædicari essentialiter de inferioribus, potest intelligi dupliciter: uno modo, quod ipsum superius formaliter sumptum prædicatur de inferiori formaliter sumpto: si cut uidetur ratio prætere; & iste intellectus falsus est: nam tunc sequeretur, quod ens reale, & ens rationis essent unum essentialiter, quod est impossibile. Alio modo potest intelligi superius prædicari de inferiori: quia illud, quod importatur nomine superioris, & illud quod importatur nomine inferioris sunt unum essentialiter: & iste intellectus uerus est: nam cum dicitur, homo est animal: illud, quod per illud superius animal importatur; & per illud inferius homo faciunt unam rem particularem per essentiam: sed ex hoc non arguitur, quod uniuersale formaliter sumptum sit uerum ens reale, & hoc de tertio principali. **AD RATIONES** principales. Ad primam, cum dicitur in minori, quod species specialissima habet uerum esse reale extra intellectum, patet ex primo articulo, quod non est uerum. Ad probationem, cum dicitur, quod species specialissima uerè, & propriè est diffinibilis, patet quid est dicendum per auctoritatem quandam Commentatoris superius adductam, ubi dicit Commentator, quod Aristoteles non

tiles non opinatur, quod diffinitiones generum, & specierum sint diffinitiones rerum uniuersalium existentium extra intellectum; sed intellectus est, qui facit uniuersalitatem in rebus: non ergo species est diffinibilis, nisi prout supponit, & stat in ipsis particularibus extra animam existentibus, immo sufficit, quod talia habeant uerum esse reale: nec hoc uidetur alicui dubitabile: nā, cum dicitur, homo est animal rationale, mortale: non est dicendū, quod aliquis intelligat unum hominem communem, qui sit animal rationale mortale: uniuersale enim nec est generabile, nec corruptibile, & per consequens nec mortale: sed homines particulares sunt rationales, & corruptibiles: ergo &c. A dsecundum, cum dicitur, quod ens communiter sumptum habet uerum esse reale: patet, quid dicendū per particularem articulum, quod scilicet non est uerum. Ad probationes, cum dicitur, quod ens est illud, quod primo occurrit intellectui: patet, quod non est uerum per iam dicta in secundo articulo: nec auctoritas Auicennae facit ad propositum, ut patet in solutione ultimi argumenti istius secundi articuli, ubi exponitur, & declaratur hāc auctoritas secundum intentionem Auicennae: & ideo ratio ista minus concludit, quā prima: ergo.

Questionum super primum librum de Anima finis.

QVAESTIONES SECVN- DI LIBRI DE ANIMA.

An Anima intellectiua sit forma corporis humani?

QVAERITVR. Vtrum anima intellectiua sit forma corporis humani? Et uidetur, quod non: Si anima intellectiua esset forma substantia lis corporis humani; sequeretur, quod materia prima posset existere sine forma, consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet per auctoritatem Auicennae dicentis, materia est quoddam, quod non habet esse, nec existere sine forma: consequentia probatur, quia separata anima rationali a corpore Christi, uel fuit alia forma introducta, uel relinquit, materia sine forma, uel requiritur, quod simul cum anima esset alia forma in composito. Primum non potest dici: quia tunc corpus Christi mortuum, & uiuum non fuisset idem numero, quod est contra fidem. Secundum non, quia, ut probatur auctoritate Auicennae, materia est quoddam &c. Tertium non potest dari, quia cum esse sit a forma, & unius rei sit unica forma. 6. Topicorum: relinquitur ergo secundum, quod remansit materia sine forma: hoc autem est falsum ergo. 2. Ad idē, illud, quod aduenit actu habenti formam, quā in aduentu eius non corrumpitur, non est forma illius; uel erunt plures formae substantiales in composito: anima intellectiua est huiusmodi respectu corporis humani: ergo. Maior patet. Minor probatur, quo ad ambas partes. Quod anima intellectiua adueniat actu habenti formam, patet: aduenit enim corpori animato anima sensitiua. Sed quod talis forma non corrumpitur; probo, quia, quidquid corrumpitur a suo contrario corrumpitur, sed anima intellectiua non contrariatur animae sensitiuae, tum quia est substantia, & substantiae nihil est contrarium: tum quia est perficiens: & complens non contrariatur ei, quod complet, sed forma sequens est complens praecedentem: ergo. **IN OPPOSITVM** est philosophus in litera. Et hoc idē confirmatur. Illud, per quod aliquid distinguitur essentialiter a quocunque alio non tali, est forma substantialis eius: nam actus est, qui separat. i. actus substantialis: sed animatum distinguitur essentialiter ab

2. de anima. tex. c.
4.5. & 7.
7. Met. tex.
c. 49.

inanimato per animam intellectiuam a quocunque tali, ut patet de se. **RESPONDEO.** In ista quaestione tria sunt uidenda. 1. Vtrum materia possit existere sine forma? Quod tangit primum argumentum. 2. Vtrum in uno composito possint esse plures formae substantiales? Quod tangit secundum argumentum. 3. Quod quaerit quaestio principalis.

ARTICVLVS I.

QVANTVM ad primum dicunt aliqui doctores, quod quamuis naturaliter materia non possit existere sine forma: sicut nec accidens sine subiecto; uirtute tamen diuina potest esse sine forma, ita bene, sicut accidens sine subiecto. **CVIVS** gratia est aduertendum secundum eos, quod quamuis materia de se non sit ens in actu formali: quia hoc habet a forma, est tamen in actu entitativo uerum ens actualiter distinctum a quocunque, quod non est materia: est. n. secundum eos duplex actus; actus formalis, qui est a forma: & actus entitativus, qui est ab entitate cuiuslibet habentis entitatem: & sicut est impossibile, quod aliquid habeat esse formale, & non habeat actum formalem, qui est forma: ita uidetur eis impossibile, quod aliquid habeat esse aliquo modo, & non habeat actum entitativum, qui est ab esse, seu ab entitate cuiuslibet habentis entitatem. **PROBANT** ergo isti doctores duas conclusiones. Prima est, quod materia in natura sua praecise, non est potentia pura, sicut aliqui imaginantur: sed habet ueram entitatem, & ueram actualitatem entitativam distinctam actualiter a quocunque, quod non est materia. Secunda conclusio est haec, quod deus potest sine aliqua repugnantia facere actualiter materiam existere sine forma. **PRIMAM** conclusionem probant sic: omnis effectus a deo creatus, est aliquid actu natura sua: materia est huiusmodi: ergo. Maior est nota pro tanto, quia effectus creatus a deo refertur realiter ad deum: & omne tale est aliquid in natura sua actu: nam sicut refertur praesupponit esse: ita actu refertur, actualiter esse. Minorem ponit beatus Augustinus xj. confessionum, ubi dicit. Nec dubitandum est illam informem materiam prope esse nihil, quando fuit facta a deo, ergo. 2. Sic, omne, quod est in natura sua uerum ens reale, prout ens reale diuiditur contra ens rationis, & contra nihil, dicit ueram actualitatem, & entitatem distinctam a quocunque non tali; materia est huiusmodi, ergo. Minor patet. Certum ē, quod materia non est simpliciter nihil: aliter compositum ex materia, & forma esset compositum ex nihilo, & forma: nec etiam ens rationis, quia tunc esset compositum ex ente rationis, & forma: ergo est uerum ens reale distinctum contra nihil, & ens rationis. Maior probatur per Philosophum, qui dicit, quod quanto res habet de entitate, tantum habet de actualitate; & per consequens, quod est uerum ens reale, dicit ueram actualitatem; quare, &c. 3. Sic, omne, quod est bonum aliquod; est aliquid in natura sua; materia est huiusmodi: ergo. Maior patet, quia ens, & bonum conuertuntur. Minor est Augustini in de natura boni, qui dicit, quod si bonum aliquid est forma: proculdubio bonum aliquid erit capacitas formae: capacitate formae uocat materiam; ergo. 4. Si materia in natura sua non diceret actu aliquam entitatem, sequeretur, quod compositum ex materia, & forma esset totaliter simplex, & nullo modo compositum; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis nota. Probatur consequentia, omne illud, in quo non est nisi una essentia, est realiter simplex, & nullo modo compositum: sed si materia non esset aliqua natura actu determinata in composito, non esset nisi una essentia. s. forma: ergo. **SECVNDA** conclusio probatur sic. 1. Quandocunque aliqua adinuicem coniuncta, sunt per propriam naturam separata: & quodlibet illorum, quantum ad conseruationem sui dependet a deo, deus potest indifferenter facere unum sine alio: materia, & forma sunt huiusmodi. Minor quo ad unam partem est nota per

Henric. Gā.
Quodl. 4.
q. 16. Gre.
Arim. 2.
sent. d. 12.
q. 2. art. 3.
Scot. 2. sen.
dist. 12. q.
2. 7. Meta.
q. 5.

nota per primam conclusionem. scilicet quod materia, & forma sunt per proprias naturas separata: secunda pars est nota est: nam materia, & forma, & omnia entia de mundo dependerent à deo totaliter, quantum ad sui conseruationem: nam sicut Deus est omnium causator; ita conseruator. Maior probatur, nam non uidetur aliud necessarium requiri ad hoc, quod una possit existere sine altera, nisi quod sit distincta realiter ab alia, & quod totaliter à solo deo dependeat, quantum ad sui conseruationem: istis duobus positis, nullam implicat contradictionem, unum fieri sine alio, & esse; & per consequens potest fieri à Deo. Ad idem, in essentialiter ordinatis secundum prius, & posterius non repugnat intrinsicè, & formaliter prius esse sine posteriori, & per consequens poterit à Deo fieri, & conseruari sine illo: materia, & forma sunt essentialiter ordinata, & materia ordine naturæ est prior forma: ergo. Maior uidetur nota de se. Minor satis clara: nam illud, quod recipit aliud ordine naturæ, præcedit ipsum: materia recipit formam, & non econuerso: licet enim materia sit simul creata cum forma; forma tamen creata est in materia, & recipitur in ipsa, & non econuerso: ergo. Non minus dependet accides à substantia, quam materia à forma: hoc patet, quia magis distat quodcunque accides à substantia, quam una substantia ab alia; sed non obstante ista dependentia, potest deus facere actualiter existere accides sine substantia, ut patet in Sacramento altaris: ergo non obstante dependentia materiæ à forma, potest deus facere materiam sine forma. Ad idem, sicut se habet intellectus ad formas intelligibiles; ita materia ad formas sensibiles secundum Commentatorem; sed, posito, quod intellectus nullam formam intelligibilem reciperet, sicut nullam speciem intelligibilem, quamuis sit pura potentia in genere intelligibilium ad huc hæc eest uera natura, est ens: ergo posito, quod materia nullam reciperet formam, adhuc in natura sua esset aliquid ens, & per consequens deus potest eam facere sine forma. QUA MVIS hæc positio sit magnorum, & attribuat potentiam diuinam hoc totum: quia multa plura potest facere, quam intellectus noster intelligere; tamen quia tota difficultas huius questionis stat in cognoscendo, quid proprie importetur nomine materiæ: idcirco non asserendo, sed gratia disputationis, pono duas conclusiones oppositas prædictis duabus. Prima est, quod materia nulla de mundo dicit actualitatem, nec formalem, nec aliam; sed tantum est potentia, pura in genere entium. Secunda est, quod supposito, quod materia sit tantum pura potentia in genere entium, quod deus non potest facere materiam sine forma existere.

PRIMA conclusionem proba quadrupliciter. Sic, aut actus, & potentia differunt realiter in materia, aut non: si non: ergo, idem secundum idem est in potentia, & in actu: quod est impossibile ut patet in metaphysica. Si autem dicitur, quod differunt realiter: aut utrumque dicit rationem materiæ; aut actus tenet rationem materiæ, & potentia rationem formæ: aut potentia tenet rationem materiæ, & actus rationem formæ: patet ex diuisione sufficienti. Si dicatur, quod utrumque tenet rationem materiæ, cum materia, in quantum materia sit in potentia: uerus actus, in quantum actus, erit in potentia, quod est oppositum in adiecto. Si actus tenet rationem materiæ, & potentia locum formæ: clarius sequitur prædictum inconueniens, uidelicet, quod actus, in quantum actus est uerè in potentia. Si uerè detur tertium, & dicatur, quod potentia tenet locum materiæ, & actus locum formæ; sequitur, quod materia in quantum materia, habebit formam; & similiter uidetur oppositum in adiecto: relinquatur ergo, quod materia est potentia pura, & quod nullum actum includit intrinsicè. Si materia haberet aliquem actum de se, sequeretur, quod ex materia, & forma non fieret unum per se; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur: quoniam ex rebus existentibus actu, licet unum sit in potentia ad aliud, non potest fieri tertium, nisi per accides: eo enim, quod homo

est in actu, & albedo, ex istis duobus non potest fieri unum, nisi per accides: si ergo materia est aliquid actu, & forma; sic sequitur ratio: ergo, &c. 3. Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti secundum Philosophum: sed materia est receptiua omnium formarum, quæ sunt quidam actus: ergo debet esse denudata omni actu, & per consequens non dicit aliquem actum: per istam rationem probat Philosophus, quod intellectus debet esse denudatus omni specie intelligibili, siue forma: ergo pari ratione debet esse denudata materia omni actu. NEQUE ualeat, si dicatur, quod materia est denudata omni actu formali: quia debet recipere formas, quæ sunt quidam actus formales, nam actus formalis, uel entitativus, uel diuiduntur ex opposito, uel sunt disperata; uel sunt adin uicem, sicut superius & inferius ordinati. Non potest dari primum: quia tunc actus formalis non esset actus entitativus, & per consequens forma; cum sit quidam actus formalis, non haberet actum entitativum, nec esset ens. Secundum non potest dici: nam, si isti actus essent disperati haberent aliquod commune super se; sicut homo, & alius, hoc autem est impossibile: quia cum actus entitativus couertatur cum ente per eos, nihil posset esse commune actui entitativo, & formali. Si uerò detur tertium, quod actus formalis est superius ad actum entitativum, uel econuerso. Primum non, quia tunc haberet actum formalem, cum haberet entitativum, quod negant. Si autem detur secundum, quod actus entitativus sit superius ad actum formalem; oporteret, quod deus crearet aliquem alium actum conuictum contra actum formalem contentum sub actu entitativo: eo enim ipse, quod aial est superius ad hominem, oportet dare sub animali quandam aliam speciem conuictam contra hominem, nec potest dici unquam aliquid superius ad aliud, nisi contineat sub se illud, & aliquid aliud: aliter illud esset superius respectu sui ipsius, quod est inconueniens: ergo dare uel nominare tale actum est totaliter impossibile, nisi uocaret eum actum possibilem: ita quod, sicut ens diuiditur in actum, & potentiam: sic actus entitativus, qui est æqualis ambitus cum ente, diuiditur in actum formalem, & potentialem, siue materialem: hoc autem directè est contradictionem implicare: nam ex quo actus, & potentia ex opposito diuiduntur, dicere actum potentialem esse est implicatio contradictionis: ergo impossibile est actum entitativum esse superius ad formalem: nullo ergo modo potest dici, quod materia est denudata ab omni actu simpliciter; & per consequens manet ratio prima in uigore suo.

Si materia de se haberet aliquem actum; sequeretur, quod esset in quidditate suppositi; consequens est falsum, & contra Philosophum: sola enim forma dicit quidditatem suppositi, & est de quidditate ipsius: consequentia probatur, nam quidquid est de actualitate rei, est de quidditate ipsius, ut patet in 8. metaphysice. Si ergo materia de se diceret aliquem actum, esset de actualitate suppositi, & per consequens de quidditate, quod est impossibile.

SECUNDAM conclusionem proba. 4. rationibus. Prima est ista. Deus non potest supplere uicem causæ formalis informantis: ergo non potest materiam sine forma facere: antecedes notum est; quamuis enim deus possit supplere uicem causæ extrinsecæ, ut efficientis, uel finalis non tamen potest supplere uicem causæ intrinsecæ, ut materialis, uel formalis: hoc enim arguet in eo maximam imperfectionem. Consequentia probatur: nam ex quo materia de se nullam habet actualitatem, ut probatum est in prima conclusione, non potest actu existere, nisi habeat esse actuale per formam, quæ forma est actus rei: uel per aliquod, quod suppleat locum formæ: cum ergo Deus non sit forma informans, si non potest supplere locum causæ formalis, uel talis formæ, non poterit materiam actu facere existere sine forma: nam si posset actu eam facere sine forma, ponatur, quod faciat. Peto, ista materia habet actu esse, ut supponitur hoc modo: ergo non habet esse à se, ut probatum est superius: illud ergo esse actuale, uel est ipse Deus, uel aliquid distinctum

3. de Anima tex. c. 4.

Euafo.

3. de Anima c. 5.

Opinio communis Augustini præsertim. 2. sent. dist. 12. q. 2. prin.

tex. c. 8.

Elicit. ex tex. c. 6.

distinctum ab eo; non ipse deus, quia, ut dicitur in antecedente, deus non potest supplere vicem causae formalis informantis; si dicatur tale esse distinctum a deo, habetur propositum; quia illud tale esse est forma, & sic materia non est sine forma, quare. 2. Effectus formalis non potest aliqua uirtute esse sine causa formali sua: non enim potest aliqua uirtute esse aliquod corpus album sine albedine, & sic de singulis; sed effectus proprius formae est dare esse actu: ergo impossibile est aliqua uirtute materia sine forma esse actualiter. 3. Quia illud esse, quod haberet materia sine forma, uel esset substantiale, uel accidentale: non potest dari accidentale, quia nullum esse accidentale potest dari nisi per formam accidentalem. Vnde non potest intelligi aliquid esse album sine albedine, &c. ergo materia non habebit illud esse accidentale, nisi per formam accidentalem. Item illud esse non potest esse substantiale: quia esse substantiale non minus dependet a forma substantiali, quam esse accidentale a forma accidentali: sed esse accidentale necessario praesupponit formam accidentalem, a qua est, & a qua denominatur: ergo, & formam substantialem praesupponit esse substantiale. 4.

Omne suppositum est in aliqua specie determinata. Siue educatur naturaliter, siue supernaturaliter, siue sit in noua specie, siue non: quia si non esset aliquod suppositum illius speciei, ipsum posset facere nouam speciem; ut si nunc crearetur nouus angelus, sed impossibile est materiam esse in aliqua specie determinate sine forma: ergo impossibile est eam existere sine forma: nam si existeret, necessario esset suppositum: subsisteret enim per se, & non in alio, nec actu, nec aptitudine; cum non sit actus; & per consequens esset suppositum. Maior patet. Minor probatur: quia omne, quod recipitur in specie, reponitur per formam propriam; cum differentia constitutiva speciei sit a forma: impossibile est ergo materiam in aliqua specie esse determinate sine forma; & per consequens est impossibile eam actualiter esse sine forma. AD RATIONES oppositas. Ad primam dico, quod proprie loquendo de effectu, ad quem per se determinatur agentis operatio, materia non est effectus dei, nec forma: sed totum compositum ex materia, & forma; sicut enim non generatur per se nec materia, nec forma, sed totum compositum: sic etiam non creatur per se nec materia, nec forma, sed compositum; sed loquendo de effectu pro omni eo, quod productum est per se, uel per accidens cum alio, & in alio, sic materia est effectus dei, & aliud scilicet, cum quo producit, & in quo producit, non quidem actu, sed potentia: est enim pura potentia, ut dictum est superius. Ad formam ergo rationis, cum dicitur in Maiori, quod omnis effectus a deo creatus est aliquid. Dico, quod uerum est de effectu primo modo dicto, non autem de effectu secundo modo, qualis est materia: talis enim effectus, qui non per se productus est, sed in alio, & cum alio, sufficit, quod habeat esse actualis existentiae in alio, & ab alio; & sic materia habet esse in composito ab ipsa forma, & per formam. Ad secundum, cum dicitur, omne ens reale conditum contra nihil, & ens rationis, dicit uera entitatem, &c. Dico, quod in rebus a deo productis propositio uera est, si intelligitur de ente per se producto, & ad quod per se operatio agentis terminatur: si autem intelligitur de quocunque ente producto, siue per se, siue per accidens, ueritatem non habet: sufficit enim tali enti, quod sicut producit cum alio, & in alio, habeat esse cum alio, & in alio, eodem modo, quod dictum est in praecedenti solutione. Et cum dicitur, quod quantum res habet de entitate, tantum habet de actualitate, Dico, quod uerum est, si bene intelligitur: omnis enim res existens in rerum natura habet aliquam actualitatem, uel per se, uel per aliud; si talis non potest produci per se: & ideo bene concedo, quod materia habet esse actuale in composito, non tamen de se, & a se, sed a forma. Ad tertium, cum dicitur in maiori, quod omne bonum &c. Dico, quod omne bonum per se productum, &

per se existens est aliquid in natura sua: bonum autem tantum in alio, & simul cum alio, sicut est materia non oportet, sed sufficit tali bono habere distinctionem, & actualitatem ab alio, ut dictum est. Ad quartum, cum dicitur, si materia in natura sua non diceret &c. Nego consequentiam: ad probationem, cum dicitur in Minori, si materia non est aliqua natura distincta in se, sequeretur quod in composito non esset, nisi unum esse, uidelicet esse formae. Dico, quod falsum est: licet enim materia sit potentia pura, & totaliter indistincta, actuata tamen per formam uere est distincta, & habet esse in actu. Et ideo materia essentiam, & entitatem aliam dicit ab essentia, & entitate formae: essentia enim materiae non est essentia formae; nec e converso: quamuis ex his duabus resultet quaedam essentia composita. AD PRIMAM primam rationem probantem secundam conclusionem, cum dicitur in maiori. Quandoque aliqua ad inuicem coniuncta per propriam naturam distincta, &c. Dico, quod haec Maior est insufficiens; plura enim requiruntur ad hoc, quod unum possit esse actualiter sine altero; duo enim correlatiua habent omnes illas condiciones, & tamen nulla uirtute potest fieri unum correlatiuum esse sine altero. IDEO uidetur mihi, quod ad hoc, quod una res possit esse sine altera, & actu existere, a qua distinguitur realiter, ad minus requiruntur tria. Primum est, quod sit absoluta, & non respectiua: & propter hoc unum correlatiuum non existit sine alio. Secundum est, quod possit esse per se terminus alicuius productionis: nam quod non potest esse per se terminus alicuius productionis, non potest per se stare: & ista est conditio, quae de est materiæ. Tertium est, quod nullo modo dependeat ab alio nec quantum ad esse, nec quantum ad conseruari: & ista conditio etiam deficit materiæ: dependet enim a forma, quantum ad esse actualis existentiae, cum de se sit purum potentiale. Et ideo nullo modo potest actualiter fieri sine forma. Ad secundum concedo, quod materia sit prior forma ordine naturae: quia est receptiuium formae: esse tamen actualis existentiae naturaliter posterius est ipsa forma; sicut effectus formalis ipsius: & ideo materia nullo modo potest habere actualitatem formae, quae est ipsum esse sine forma: unde, quamuis sit substantia prior accidente ordine naturae: quia esse album est effectus albedinis, & naturaliter posterius albedine, non potest substantia habere esse album sine albedine. Tunc ad formam rationis, cum dicitur in Minori, quod non repugnat priori esse sine posteriori. Dico, quod falsum est, si sit comparatio inter prius, & posterius respectu alicuius tertij. Vnde si comparatur substantia ad albedinem respectu esse albi: quamuis substantia sit prior albedine, nunquam poterit esse alba sine albedine; & talis comparatio sit in proposito: comparatur enim ad formam respectu esse actualis existentiae, quod est effectus formae. Et ideo, quamuis materia sit prior, non tamen poterit actualiter existere sine forma. Ad tertium, cum dicitur, quod non minus dependet accidens a substantia &c. Dico, quod non est simile de accidente respectu substantiae, & de materia respectu formae. Et ratio huius est quoniam accidens quodcumque de se dicit aliquam actualitatem: est enim quodcumque accidens quaedam forma, forma autem, & accidens idem: & ideo quodlibet accidens dicit aliquam actualitatem, quamuis imperfectam: materia autem de se nullum actu dicit, sed solum est pura potentia: ideo dicit, Beatus Augustinus, quod materia est proprie nihil, quod non dicitur de accidente aliquo. & repugnat magis materiæ existere sine forma, a qua habet esse, quam accidenti sine substantia, cum de se habeat aliquod esse actuale, quod non habet materia. Dico ergo ad maiorem, quod in aliquibus magis dependet materia a forma, quam accidens a substantia; dependet in accidentis a substantia subiectiue, & effectiue est. n. substantia subiectum accidenti, & causa efficiens eorum; nullo istorum modorum dependet materia a forma; nec est. n. forma subiectum materiæ, nec causa effectiua ipsius; quantum uero ad esse actualis existentiae magis dependet materia a forma, quam

Quatuor res
liquarum
rationum so
lutio.

Solutio pro
pria.

Solutio ra
tionum Ad
uersariu.

R
3

forma, quam accidens, a substantia: nam sicut dictum est, materia est pura potentia, & quantum ad tale esse dependet totaliter a forma: accidens uero non est pura potentia; immo dicit aliquem actum de se: ideo quantum ad tale esse, non dependet totaliter a substantia: & sic ista propositio non est totaliter uera; immo, quod facit ad propositum eius, est totaliter falsum. Ad quartum, cum dicitur, sicut se habet intellectus ad species intelligibiles, &c. Dico, quod illa ratio magis concludit oppositum, quam propositum. CVIVS gratia est aduertendum quod istam rationem recitat doctor noster Aegidius in 2. Sent. contra eos dicens, quod secus est loqui de potentia pura in aliquo genere determinata, ut puta, in genere intelligibilium: & de potentia pura simpliciter, & absolute in genere entium: nam pura potentia in genere determinato non excludit omnem actum, sed solum actum in tali genere: ipsa autem potentia simpliciter de necessitate excludit omnem actum, quod patet; nam sicut se habet potentia pura in aliquo genere ad actum illius generis; ita potentia pura ad actum simpliciter; sed potentia pura, in aliquo genere excludit omnem actum illius generis: ergo potentia pura in genere entium excludit simpliciter omnem actum illius generis tam formalem, quam quidditatum: & quia materia per eos est huiusmodi, ergo. Concedo igitur eis. Maiorem, quia, ut patet, est contra eos: sed, cum dicitur in Minori, quod posito, quod intellectus nullam speciem intelligibilem reciperet, &c. Dico, quod uerum est: eo, quod intellectus sit in pura potentia in tali genere, quod non est potentia pura simpliciter: materia autem non solum est potentia pura simpliciter in genere, sed simpliciter omnino. Immo conclusio non sequitur ex praemissis; immo totum oppositum: nam sicut intellectus denudatus omni forma intelligibili, quia est pura potentia in tali genere, nullo modo est actu intellectus; ita materia: quia est pura potentia simpliciter, si denudetur omni forma, nullo modo dicitur actu ens.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Q V A N T V M ad secundum articulum dicunt aliqui doctores in composito ex materia, & forma de necessitate plures formas substantiales esse. Isti autem sunt diuisi: nam quidam eorum dicunt solum in homine esse plures formas substantiales. Alij non solum dicunt in homine, sed in quolibet animali. Alij dicunt hoc in quolibet composito absolute: omnes ergo isti doctores concordant in hoc, quod in homine alia est forma substantialis, per quam est homo, & alia per quam est animal, & sic de singulis: nam aliud competit ei essentialiter, & intrinsece, in quantum est substantia: & aliud in quantum corpus; & aliud in quantum animal, & aliud, in quantum homo. H A N C autem conclusionem probant multipliciter. 1. Sic, quicquid competit homini per formam, per quam est homo, competit sibi, in quantum est homo, sed supposito, quod in composito non sit nisi una forma substantialis, quicquid competit homini, competit sibi per formam, per quam est homo, seu in quantum homo; conclusio est falsa: ergo aliqua praemissarum non maior: ista enim de se est nota: nam ex opposito praedicati destruitur subiectum: nam illud, quod non competit homini, in quantum homo, non sibi potest competere per formam, per quam est homo: igitur. Minor est falsa; sed non est falsa, nisi stante supposito, quod in homine non esset, nisi una forma, & per illam est homo: quicquid ei competit, totum competit sibi per istam formam: quia non habet aliam: relinquitur ergo necessarium idem suppositum esse falsum, scilicet, quod in composito tantum sit una forma substantialis sunt, ergo plures formae in composito. 2. Adueniens anima in intellectu corpori humano, uel cedit ei anima sensitua, uel manet simul cum ea. Primum non potest dari: relinquitur ergo secundum, & tunc erunt plures formae substantiales in composito. Probatur assumptum; nam si anima sen-

sitiua cedit ipsi animae intellectui, uel cedit antequam introducat in intellectu, uel post eius introductionem, uel in eodem instanti sensitua cedit, in quo intellectua introducit: quia non est dare medium. Non potest dici: quod ante: quia sequeretur, quod materia posset existere actu pro illo tunc sine forma, quod est inconueniens. Si autem dicatur, quod post; habetur propositum, quod iam pro aliquo nunc sunt duae formae in composito, & sic plures; & eadem ratione semper possunt. Si autem detur tertium, quod in eodem instanti cedit sensitua, &c. sequitur magnum inconueniens, scilicet, quod unum, & idem subiectum in uno, & eodem instanti esset, & non esset, ratione formae cedentis: non esset, & esset, ratione formae introducendae. Et tunc uel in illo instanti anima sensitua esset tota extra corpus, uel tota in corpore, uel partim in corpore, & partim extra corpus. Si de primis, habetur propositum: nam in illo eodem instanti, cum anima intellectua sit introducenda, simul erunt duae formae in eodem. Si detur secundum, sequitur euidens contradictio: quia in illo non cedit sensitua, in quo tota extra corpus est: quia, cum cessit de praeterito, in eodem instanti cedit, & non cedit. Item, si aliquo instanti est extra corpus totaliter, necessario separata fuit in tempore a corpore in alio instanti: & cum inter duo instantia cadat tempus medium, in isto instanti maneret materia actu sine forma, quod est inconueniens. Si autem detur tertium; sequitur magnum inconueniens: nam tunc in illo instanti una forma esset condimidia, quod est totaliter irrationale: nullo ergo modo uidetur possibile, quod anima sensitua cedat intellectui, & per consequens maneat cum illa, & sic de primo ad ultimum erunt plures formae in composito. 3. Ad idem, si in homine non esset nisi una forma substantialis; sequeretur, quod non esset generatus; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur, nam non esset generatus ratione materiae: quia materia est ingenerabilis, & incorruptibilis. 4. Metaphysica: nec ratione formae, quia si in homine non esset, nisi una; haec esset anima intellectua; sed anima intellectua non generatur; sed educitur ab extra per creationem: nihil ergo habet, per quod possit dici generatus; hoc autem est impossibile; ergo. 4. Sic. Impossibile est corruptibile, & incorruptibile in aliquo idemprificari: aliter contradictoria de eodem uerificarentur; sed sensituum & intellectuum separatur, sicut corruptibile, & incorruptibile secundum Philosophum. 2. de anima: ergo impossibile est sensituum, & intellectuum idemprificari in aliquo: cum ergo recipiatur in homine, erunt ibi formae distinctae, & plures ergo:

P R E T E R istas naturales rationes adducuntur theologicae probantes in corpore Christi esse aliam formam substantialem praeter animam intellectuam. 1. Sic, si in Christo esset tantum una forma substantialis, sequeretur, quod in altari non esset uerum corpus Christi, sed formam a Christo nobis traditam; consequens est haereticum: ergo. Consequentia probatur sic, nam si in Christo esset tantum una forma substantialis, necessario quicquid esset in eo, uel est deitas, uel anima rationalis, uel materia sola, uel aliquod accidens; haec patet intueri; hoc supposito, probatur consequentia sic. Conuersio panis in corpus Christi, aut est conuersio panis in diuinitatem, aut est conuersio in animam rationalem, aut in materiam solam, aut in aliquod accidens; patet ex supposito. 1. Non potest dici, quod sit conuersio in deitatem, deitas enim ab omni conuersione, & uariatione est abstracta. 2. Nec etiam potest dici, quod sit conuersio in animam rationalem: nam omne illud, in quo sit conuersio, est ibi uel sacramenti: anima autem rationalis, ut tenetur ab omnibus secundum fidem, non est ibi uel sacramenti, sed solum ex naturali concomitantia: unde communiter dicitur a doctoribus, quod, qui consecrasset in triduo, consecrasset corpus sine anima: talis ergo conuersio non fit in animam rationalem. 3. Nec potest fieri in aliquod accidens: nam speciali nomine haec conuersio benedicta uocatur transubstantiatio: quia in ea transubstantiatur substantia panis in substantiam corporis Christi. 4. Vltius non potest dici

Elicit ex
tex. Cō. 12.

tex. c. 21.

Theologi-
ca confirma-
tiones huius-
modi assertio-
nis.

Dist. 12. q.
3. prim. q. 1
corp. q.

Opinio Sco-
ri, & sequa-
cium.

quoddam hæc cōuersio fit in solā materiā propter tria uerba nobis à Christo tradita. Verborū Christi forma hæc est. Hoc est corpus meum, sed sola materia non potest dici hoc, nec corpus, nec meum; ergo impossibile est talem cōuersionem in solam materiam esse. Assumptum probatur sic. 1. Illud, cui de natura sua comperit esse in distinctum, & distingui per aliud ammoto distinctiuo non potest dici hoc, cum hoc nominet distinctionem: materia sola est huiusmodi; nam de natura sua non sibi comperit distinctio aliqua; sed tota sua distinctio est à forma: nā actus est, qui distinguit: ammoto ergo forma nullū poterit dici hoc. 2. Vltcrius non poterit dici corpus: nam si solam materiam posset dici corpus, uel esset corpus in quantitate uel in genere substantiæ. 1. Non potest dici corpus primo modo: quia esset accidēs, quod est falsum. 2. Nec potest dici corpus de genere substantiæ: est enim duplex corpus de genere substantiæ, scilicet corpus, quod per se est in predicamento, & corpus, quod est altera pars compositi: quia tale corpus secundū Philosophum. 2. de anima est corpus organizatum: est. n. anima actus corporis, &c. Sola autem materia non est corpus organizatum: hoc enim prouenit ab aliqua forma, &c. 3. Item, cum corpora inanimata sint composita ex materia, & forma; si sola materia diceretur corpus; corpora inanimata essent composita ex corpore, & forma, quod falsum est: nullo ergo modo potest dici corpus. 4. Item, posito, quod sola materia esset corpus non potest dici corpus meum: est enim materia, quantum est de se, una in omnibus, & de se non habet, quod nec sit huius, uel illius; sed hoc habet à forma: ammoto igitur forma, posito, quod esset corpus, non posset Christus dicere, hoc est corpus meum, nisi ualde improprie, quod nullo modo est imaginandum: nullo ergo modo in altari est corpus Christi secundū formam à Christo nobis traditam, & sic patet consequentia. Ad euitandum tantum periculū necessarium est ponere in composito plures formas substantiales. Hæc autem posito, quamuis habeat apparentes rationes, non uidetur mihi necessaria, nec aliquo modo uera. Teneo, quod in omni composito est tantum una forma substantialis: hanc autem conclusionem probo quadrupliciter. 1. Sic, si in composito essent plures formæ substantiales; sequeretur, quod superiora non predicarentur essentialiter de inferioribus, consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur, nam in omni prædicatione essentiali prædicatum, & subiectum dicunt unū essentialiter, uel prædicatio esset falsa: ista enim prædicatio non est essentialis, sed denominatiua, homo est albus, Quare? Quia homo, & albedo non sunt idem per essentiam; sed si in homine est alia forma, per quam est corpus: & alia, per quam est animal: & alia, per quam est homo; nunquā prædicatum, & subiectum faciunt unum essentialiter: dicendo enim, homo est animal, forma, quæ importatur per ly animal, & forma, quæ importatur per ly homo, subiectū, non sunt unum essentialiter; immo sunt duæ formæ distinctæ, & per essentiam, quāuis sint in eodē genere: talis ergo prædicatio non erit essentialis; sed magis denominatiua; hoc autem est impossibile: ergo oportet esse in omni composito solam formā substantialem. 2. Si in composito essent plures formæ substantiales; sequeretur, quod generatio unius non esset corruptio alterius; consequens est falsum: ergo. Probatur consequentia, quia adueniente anima intellectiua, uel cedit eius anima sensitiua, uel non: si dicatur, quod non; habeo propositū: erit. n. generatio hominis ratione formæ nouiter introducendæ, & nulla erit ibi corruptio: quia nulla forma substantialis separatur; corruptio autem fit per separationem formæ substantialis: sicut generatio per introductionem formæ substantialis: si autem dicatur, quod adueniente anima intellectiua, cedit ei sensitiua; habeo propositum principale: nam peto ulterius, uel adueniente anima sensitiua cedit uegetatiua, uel non? Si non: erit generatio sine corruptione. Si sic; pari ratione petam de illa forma respectu formæ præcedentis: & quia non est abire in infinitū

necessariū oportet concedere; uel, quod generatio sit sine corruptione; uel quod in composito sit tantum una forma substantialis: hæc ratio in hac materia uidetur mihi demonstratio, nisi uelint Philosophum negare, & rationem expresse. 3. Si in composito essent plures formæ substantiales; sequeretur, quod generatio hominis non esset generatio simpliciter, sed tantū secundū quid; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur generatio. n. est progressus de non esse simpliciter, ad esse simpliciter sicut Philosophum in Postpredicamentis, hoc supposito arguitur sic. Compositum habens uerum esse substantiale ante introductionem formæ, quod manet simul cū illa forma, non acquirit esse simpliciter per introductionem alterius formæ: & per consequens acquisitio talis formæ non est simpliciter generatio, ut patet ex supposito, sed homo hñt uerum esse substantiale ante introductionem animæ intellectiue, & manet simul cum illa, si sint plures formæ substantiales in eodem: ergo homo per introductionem animæ intellectiue non acquirit esse simpliciter, & per consequens acquisitio huius animæ non est simpliciter generatio: generatio ergo hominis non est simpliciter generatio, sed tantū sicut quid. 4. Si in composito essent plures formæ; sequeretur, quod unū, & idē indiuiduum esset in diuersis speciebus constitutis per diuersas differentias formaliter, & intrinsecè; consequens est falsum: ergo. Probatur consequentia. Supponatur, quod ex uno lapide generetur uermis, hoc potest bene, naturaliter fieri. Tunc pero, uel forma lapidis cederet formæ uermis, uel non, sed stabit cum ea: Si dicatur, quod cederet; pari ratione dicendū est de qualibet alia forma: & sic in aduētu unius formæ cedit alia: & per consequens in composito non esset nisi una forma. Si uerò dicatur, quod non: sic uermis generatus erit uere lapis, & uermis: quia uerè, & realiter habet formam, per quam est lapis, & formam, per quam est uermis: & sic unum, & idē indiuiduum uere erit animatum, & inanimatum, & per consequens in diuersis speciebus constitutis per oppositas differentias intrinsecè, & formaliter, quod est impossibile: ergo &c. Apparet igitur ex prædictis, in composito tantum esse unam formam substantialem. **RESPONDEO** ad rationes alterius opinionis. Ad primā, cū dicitur, quicquid comperit homini per formā, per quam est homo &c. Dico, quod ista propositio, sic absolute sumpta, non est usquequaque uera sine aliqua modificatione. Cuius gratia aduertendū, quod in formis substantialibus talis ordo inuenitur realiter, quod forma superior, & perfectior semper continet uirtute omnem perfectionem formæ inferioris, seu formarū inferiorū, si habet sub se, & semper continet perfectionē sui ipsius formaliter: anima igitur intellectiua continet uirtualiter perfectionem omnium formarū, tam animæ sensitiue, quam uegetatiue, quam omnium aliarū, & insuper continet perfectionē suā propriam formaliter: & ideo forma superior potest, quicquid possunt formæ inferiores, si essent præsentēs, & adhuc plus: poterūt ergo comperere composito per formam superiorem solam, ut per animam intellectiuam, omnia, quæ ei compererent per omnes formas inferiores, seu imperfectiores, si ipsum actu informarent. Dico igitur ad glosam, quod quicquid comperit homini per formam, per quam est homo, ut ista forma solum dicit perfectionem propriam, quam habet in se formaliter, totum hoc comperit sibi, in quantum homo; sed quicquid comperit homini per formam, ut illa forma supplet uicem alterius formæ, cuius perfectionem continet uirtualiter: non oportet, quod sibi comperat, in quantum homo; sed sibi comperet in quantum animal, uel corpus; uel in quantum hominis supplet uicem animæ sensitiue: comperit sibi in quantum animal: si uero in quantum supplet uicem corporeitatis, comperit sibi, ut corpus: & sic de singulis; quare non concludit. Ad secundū dico, quod adueniente anima intellectiua, cedit sensitiua: sicut adueniente sensitiua, cedit uegetatiua. Propter probationem est aduertendū, quod non oportet

7. met. tex.
6.49.

Tex. c. 7.

Opinio communis & præcipue Aegid. in episc. de Grad. Formarum per totum.

Solutio variationum Sca-
ri, & sequa-
cium.

R/1
30

oportet dare ultimum instans in corruptione, sicut est dare primum in generatione: & quia ad introductionem nouæ formæ sequitur generatio: oportet dare primum instans, in quo talis forma inducitur; sed non oportet dare ultimum instans, in quo talis forma cedat, seu corrumpatur: ergo dicendum, quod compositum per totum tempus præcedens habet esse per formam præcedentem, & in instanti, in quo noua inducitur, incipit habere esse per formam sequentem: & ideo ratio ista procedit ex falsa imaginatione: imaginatur enim, quod oportet dare ultimum instans in corruptione, sicut primum in generatione, quod non uidetur mihi uerum: unde si ista ratio esset bona, pari ratione probaretur, quod simul, & semel in eadem parte aeris esset lux, & tenebra, & immo oculo cæcitas, & uisio, quod est impossibile. Assumptum patet cuilibet intelligenti: ratio ergo non concludit. Ad tertium dico, quod procedit ex falsa imaginatione: imaginatur enim, quod in omni generatione debeat generari forma, uel materia, quod est falsum: nam secundum philosophum forma non generatur, nec materia per se, sed compositum: & ideo quamuis homo sit, non oportet, quod generetur materia, uel anima intellectiua, quæ est forma eius; sed sufficit, quod generans disponat corpus humanum ad introductionem animæ intellectiue, cuius introductio dicitur hominis generatio. Ad quartum concessa Maiori, cum dicitur in Minori, quod intellectiuum, & sensitiuum separatur, sicut perpetuum, & corruptibile. Dico, quod intellectiuum, & sensitiuum, & uegetatiuum, ubi reperiuntur formaliter, separantur ab intellectu, sicut perpetuum a corruptibili: sed ubi solum uirtualiter continentur, non oportet: sensitiuum enim formaliter sumptum necessario est corruptibile; sed uirtualiter sumptum non repugnat esse se sibi perpetuum, uel incorruptibile: nam omnes creature continentur in deo uirtualiter, & quamuis in se formaliter sint corruptibiles; in deo tamen incorruptibiliter continentur, & ita est in proposito: bene ergo concedo, quod impossibile est unum, & idem formaliter esse sensitiuum, & intellectiuum: nam tale esset corruptibile, & incorruptibile; sed unum, & idem bene potest esse formaliter intellectiuum, & uirtualiter sensitiuum, & uegetatiuum: sic est in proposito: ergo, &c. AD ALIAM de corpore Christi dicendum, quod totalis difficultas istius processus petit, quid nomine corporis importetur: hoc enim uiso, facile, erit uidere, quomodo in altari stat uerum corpus Christi secundum formam à Christo nobis traditam cum unitate formæ substantialis. De hoc autem sunt diuersi modi dicendi, quorum quilibet habet solennes doctores: & ideo prius est uidendum secundum positiones ipsorum, quid significet nomen corporis, & per consequens, quid dicendum de principali questione. RESPONDENT ergo aliqui doctores distinguentes de corpore, dicunt, quod tripliciter dicitur corpus. Uno modo, quod est in genere quantitatatis, quod dicitur tria diuisionem. Alio modo dicitur corpus, quod est in genere substantiæ directæ, & est genus immediatè sub substantia; huiusmodi autem dicit materiam cum forma corporeitatis, quæ in homine, ut dictum est, & bene, non est alia ab anima rationali: unde hoc modo sumptum corpus prædicatur de homine essentialiter, sicut superius de inferiori. Tertio modo dicitur corpus, quod est altera pars compositi animæ conditiuum, & prædicatur de homine denominatiue, sicut pars de suo toto, ut cum dicitur, homo est ex corpore: & sic est in genere substantiæ per reductionem, sicut pars substantiæ, uel principium; & hoc modo corpus acceptum ponitur in definitione animæ in secundo de anima; hoc autem tertio modo accipitur corpus, cum dicitur substantia panis conuertitur in corpus Christi; corpus autem sic sumptum non importat materiam, & formam, seu materiam solam: quia materia & forma se accepta, non meretur nomen corporis: ideo dicunt, quod huiusmodi corpus dicit materiam, ut habet modum quantitatatis, quem acquirit ex eo, quod est quantitati coniuncta: nam hic modus est dere-

lictus ex ipsa quantitate, non tamen ita, quod tale corpus dicatur materia, & quantitate; sed dicit solam materiam cum tali modo quantitatiuo, qui nullam rem addit supra materiam ipsam, licet sit modus realis: quia summitur ex re; materia autem sic accepta, sic nominata, & modificata uocatur corpus, quod est altera pars compositi, & tamè dicitur sola materia: quia ille modus, ut dictum est, nullam rem addit super materiam. Et iterum, ut dicunt, materia cum isto modo dicitur, quoddam totum: quia partes habet, licet non sit partibilis, nisi per quantitatem; tamen aliæ sunt partes materiæ à partibus quantitatiuis: unde, quia secundum eos substantia panis conuertitur in materiam, nec est sub tali materia, quæ sic sumpta dicitur corpus, & dicitur totum: ideo fit conuersio totius substantiæ in totum quoddam: & igitur istam positionem in solam materiam fit conuersio substantiæ panis, non autem in formam, nec in deitatem, nec in aliquod accidens: & tamen poterit sola materia sic nominata, sic modificata dici hoc, & dici corpus, quod est altera pars compositi: & dici meum, ut patet intuitu: & ita secundum istam uiam ratio modicum concluderet. ISTE autem modus dicendi, quamuis sit subtilis, uidetur tamen dubius, quantum ad aliqua, quæ ponit. Quia dicit materiam cum isto modo quantitatiuo esse solam materiam; hoc autem uidetur ualde mirabile. Nam iste modus derelictus à quantitate, uel est aliquid, uel nihil: si nihil, non potest materia dici cum eo magis corpus, quam sine eo: si aliquid, uel reale, uel rationis: non rationis; tum quia talis conuersio non habet fieri in aliquod ens rationis: tum etiam: quia materia cum tali modo corpus non diceretur, quod est altera pars compositi, sicut ipsi uolunt: si ergo est aliquid reale, uel est idem realiter cum materia, uel non: si dicatur, quod non: ergo non est solum materia: quia simul cum ea est aliquid reale, quod non est ipsa: si autem dicatur, quod sic: sicut ipsi uidentur dicere, sequuntur multa impossibilia. Primum est, quod materia erit effectus formalis quantitatatis, siue modus derelictus à quantitate, quod omnino est impossibile. Consequentia probatur per syllogismum expositiui sic. Hic modus est effectus quantitatatis; hic modus est materia: ergo hæc materia est effectus quantitatatis, siue modus derelictus à quantitate. Secundum est, quod idem erit prius, & posterius seipso naturaliter, circumscripto omni opere intellectus, quod impossibile est. Consequentia probatur: nam quicquid est prius priori, est prius posteriori, sed materia est prior quantitate; quantitas autem est prior isto modo derelicto, qui est effectus quantitatatis: si ergo materia, & iste modus derelictus à quantitate sunt idem; idem erit prius se ipso naturaliter: unde potest sic formari ratio. Hæc materia est prior hac quantitate naturaliter; quantitas hæc est prior hoc modo quantitatatis à quantitate derelicto: ergo materia hæc est prior isto modo derelicto, & hæc sunt idem inter se: ergo idem est prius, & posterius se ipso. Tertium, quod idem simul esset, & non esset; quod implicat contradictionem: consequentia patet, quia ammota ista quantitate naturaliter per potentiam diuinam, iste modus desinet esse, cum sit effectus formalis ipsius, & ab ea derelictus: materia autem potest remanere; & per consequens unum, & idem simul erit, & non erit: unde potest sic formari ratio. Illa non sunt idem, quorum unum manet alio corrupto; modo potest materia remanere, ut declaratum est, ergo non sunt idem materia, & ille modus: ergo materia cum isto modo non potest dici sola materia. ET confirmatur uel materia habens modum, uel habet aliquid, quod prius non habebat, uel non. Si sic, ergo materia cum tali modo non solum est materia. Si non, ergo materia cum tali modo non poterit dici corpus magis, quam sine ipso, cuius oppositum ipsi uolunt. Iste modus dicendi uidetur dubius: quia dicit materiam cum tali modo quantitatiuo posse dici corpus, & posse dici totum quoddam; nam si materia cum tali modo non est, nisi sola materia, & ipsa materia secundum se accepta

Confuratio
opin. pra-
missæ.

Huiusmodi
modus dicitur
di est Aeg.
in opusc. de
Grad. for.
Par. 2. ca.
1. 2. 6. 7.
Ite in quod
lib. quodlib.
5. q. 14. ite
in Theore.
de corp.
Christ. prof.
26. 28.
29. item in
Theorem.
de esse, &
essent. Theo-
rem. 16.
item 2. sen.
d. 3. q. 1.

non potest dici, nec corpus, nec totum, ut concedunt: ergo nec cum tali modo. 3

Videtur dubius, quia ponit, quod substantia panis conuertatur in materiam extensam: quia si corpus est quoddam totum, falsum ergo: dicit, conuersionem illam fieri in solam materiam: materia namque extensa non erit sola materia, extensio

uero non est sola materia. Assumptum probatur sic, nulla realitas materiae praecedit materiam, omnis realitas materiae praecedit extensionem materiae, cum praecedat etiam quantitatem: ergo extensio materiae non est materia: ergo ista non uidentur stare simili. ET IDEO est alius modus dicendi aliorum doctorum, qui dicunt, quod distinctio assignata de corpore uera est, & quod corpus, in quod substantia panis conuertitur, est corpus, quod est pars hominis animae conuiusum, & quod ponitur in diffinitione animae, cum dicitur, anima est actus corporis, sed quod huiusmodi corpus non dicit materiam solam cum quodam modo quantitativo, ut praecedens opinio ponebat: immo dicit materiam, & quantitatem, quod sic ab eis probatur. Nomen corporis namque, ut dicunt, primum impositum fuit ad designandum quantitatem dimensionem, scilicet trinam dimensionem. Et quia quantitas est accidens commune omnibus substantiis corporalibus: inde est, quod forma omnium corporalium, in qua omnia corporalia conueniunt, uocata est corporeitas, eo modo, quo formae substantiales nominantur nominibus accidentalibus, quae sunt notiora, unde corpus, quod dicit mihi materiam cum huiusmodi forma communi, scilicet corporeitatis, est corpus, quod est genus: materia autem cum quantitate dicitur corpus, quod est altera pars compositi, sicut materia, ut est sub albedine, dicitur alba: unde sicut album significat subiectum, & accidens, quod est albedo: ita corpus hoc modo significat, scilicet materiam, & quantitatem: est enim quasi nomen denominatiuum, licet habeat modum significandi substantiuium; nomen autem denominatiuum significat accides, & subiectum: ut dicit Commentator 5. Metaphysicae, licet accidens principaliter, subiectum ex consequenti: corpus igitur, in quod substantia panis conuertitur, non dicit formam substantialem: sed dicit materiam, & quantitatem, materia autem cum quantitate potest dici hoc, & corpus, quod est altera pars compositi: & meum. ETSI dicatur contra eos, quod corpus in, quod substantia panis conuertitur dicit substantiam cum quantitate, quod conuersio non fit in solam materiam: sed in materiam, & quantitatem, quod non est uerum cum in hac gloriosa conuersione nihil conuertatur in accidentia: sed solum in substantiam. RESPONDENT dicentes, quod aliquae locutiones sunt uerae per se, aliquae per accides: unde haec propositio amicus, edificat, uera est, quamuis sit per accides: quando ergo dicitur, quod substantia panis conuertitur in corpus Christi: ex ea parte, qua corpus dicit materiam cum quantitate, & non solum materiam: uera est per accides: quia conuertitur sic substantia panis in aliud, cui accidit esse quantum, & esse corpus: sicut ergo haec est uera locutio, substantia panis conuertitur in corpus animatum, & tamen in ipsam animam nihil conuertitur: ita haec est uera, quod substantia panis conuertitur in materiam quantam, & tamen nihil conuertitur in quantitatem. Et quando in quantitatem nihil conuertitur, uerum est dicere, quod substantia panis conuertitur in corpus Christi, & secundum hoc facile est respondere ad rationes. ISTE tamen modus dicendi per se uidetur mihi dubius, quantum ad aliquam. Primo quia ponit, quod corpus, quod est altera pars hominis, animae conuiusum dicere materiam, & quantitatem: hoc enim non uidetur esse uerum propter multa. 1 Quia sequeretur, quod tale corpus non esset unum per se, sed per accides, quod est omnino inconueniens: quia tunc homo non esset unum per se, si eius partes essentielles non haberent unitatem nisi per accides: consequentia patet, quia ex substantia, & accidente nunquam fit unum per se. 2 Quia sequeretur istud corpus non esse in praedicamento substantiae per se, nec per reductionem, quod est falsum. Consequentia patet, quia quantitas nullo modo est in genere substantiae. NEC ualet, si dicitur, quod haec est uera per accides, corpus, scilicet quod est altera pars compositi, est in genere substantiae: quia est illud, cui accidit esse quantum: & corpus, scilicet materia est in genere substantiae per se: quia pari ratione diceretur, quod haec est uera per accides, corpus, quod est altera pars hominis animae conuiusum, est in genere quantitatis: quia illud cui coniungitur materia ad hoc, quod habeat esse quantum, & esse corpus, est in genere quantitatis. ET confirmatur per eos: nam cum dicitur materia cum quantitate est corpus: est praedicatio de nominatiua: sicut dicitur materia est alba, ut ipsi dicunt, nomen autem denominatiuum, ut dicunt principaliter significat accides, & consequenter subiectum. Corpus ergo, quod est altera pars hominis animae conuiusum, principaliter significat accides, quam substantiam, & per consequens principaliter erit in genere accidentis, quam substantiae: quod est omnino inconueniens. 3 Sequitur quod ex anima, & corpore, quod est altera pars compositi constituatur homo essentialiter, sicut ex duabus partibus essentialibus: si ergo corpus sic sumptum includeret quantitatem, quantitas pertineret ad essentiam hominis, quod omnino est impossibile. SECVNDO iste modus dicendi uidetur dubius: quia dicit corpus praedicari de materia cum quantitate denominatiue, quod non uidetur, quia tunc non diceretur materia cum quantitate est corpus, sed corporea sicut corpus dicitur album, & non albedo. TERTIO uidetur dubius, quia dicit hanc propositionem esse non ueram per se, sed per accides, substantia panis conuertitur in corpus Christi. Si hoc esset uerum, sequeretur in altari non esse uerum corpus ex ui sacramento, in quo conuertitur substantia panis. Si ergo conuertitur in solam materiam, ut dicunt, quamuis dicatur per accides conuerti in quantum: uel in corpus: sola materia, & non corpus erit ibi ui sacramento. 2 Itē pari ratione poterit dici, quod substantia panis conuertitur in accidentia, & in animam rationalem, & deitatem per accides: quia conuertitur in illud, cui ista sunt coniuncta, & si non ex ui sacramento ex naturali tamen concomitantia, quod tamen nullo modo est dicendum. 3 Itē etiam omnia uerba Christi, quibus utitur in glorioso sacramento, essent impropria: quia sola materia est, in quam per eos fit conuersio, quae nec potest dici hoc, nec corpus, nec meum, & per consequens talis locutio est impropria: hoc non uidetur rationabile, quod Christus in tali materia, immo in nulla loquatur improprie. ISTI ergo modi dicendi, salua semper reuerentia dicentium, uidentur improprij. ET ideo posset esse alius modus dicendi, scilicet quod corpus, quod est altera pars compositi, in quod substantia panis conuertitur: non dicit solam materiam, ut ponebat opinio prima: nec materiam cum quantitate, ut ponebat secunda, sed dicit materiam cum quodam quantitativo modo derelicto in materia a quantitate, qui tamen non est idem realiter cum materia, & materia cum isto modo potest dici hoc, & corpus, & meum, & per consequens potest saluari forma uerborum Christi. SED adhuc iste modus dicendi uidetur dubius: quia aut huiusmodi conuersio fit in solam materiam, uel in materiam, & istum modum: non in solam materiam, propter rationes iam factas contra positionem praecedentem: nec in materiam & istum modum: nam, cum iste modus non sit idem cum materia, & sit derelictus a quantitate, erit accidens, & per consequens conuersio fieret in aliquod accidens, quod non est uerum. Si autem aliquis posset soluere istam rationem, quae est communis huic modo dicendi, & immediate praeterito: ista uia uideretur probabilior aliis, & plures uideretur difficultates: uerum, quia hoc bene saluare uidetur ualde difficile: idcirco uidetur, salua reuerentia, aliter posse dici.

CUIVS gratia aduertendum est, quod sicut se habet accidentalis forma ad dare esse accidentale: ita se habet forma substantialis, ad dare esse substantiale: forma accidentalis dat esse accidentale subiecto, in quo est, dando

Totam hanc
confutationem
dixit
Doct. Aeg.
in. q. de esse
& essentia
q. 8.

Com. 14.

Obiectio contra se.

Confutatio
secundi
modi dicendi.

Eusebia.

Confutatio
terti
modi
dicendi.

Solutio
huiusmodi
rationem
Aeg.
in. q. de
esse et
essentia
q. 8.

Opinio
prima.

RH
3

dando sibi effectum aliquem formalem, siue modum derelictum, quod pro eodem accipio: ergo à simili, forma substantialis dat esse substantiale materiæ, dando sibi effectum aliquem formalem: siue modum derelictum ab ea: unde sicut, esse extensum est effectus formalis quantitatis, & modus derelictus ab ea; ita esse corporeum est effectus formæ corporeitatis, & modus derelictus ab ea: & esse animatum est effectus formæ ipsius animæ, siue modus derelictus ab ea: materia ergo cum forma corporeitatis, & isto modo derelicto dicitur corpus, quod est in genere substantiæ: nam, quia tale corpus prædicatur essentialiter de includentibus modum, & formam: necessario oportet, quod dicat materiam, & formam: corpus uero, quod est altera pars compositi dicit solam materiam cum isto modo derelicto à forma corporeitatis, uel ab aliqua alia ipsam uirtualiter continente. Et dico specialiter ipsam ab aliqua alia uirtualiter continente: quia forma continens alias uirtualiter, potest in proprios aliorum effectus, seu modos, eo, quod contineat perfectiones ipsarum, ut declaratum est supra in solutione primi argumenti: materia ergo in homine cum isto modo derelicto ab anima rationali, dicitur corpus, quod est altera pars compositi, & potest dici hoc, & meum, & totum quoddam; & per consequens potest saluari forma uerborum Christi. Conuersio ergo non fit in solam materiam; sed in materiam cum tali modo: nec tamen fit in aliquod accidens: quia iste modus, cum sit effectus formalis formæ substantialis, non est accedens. HIS ergo suppositis, facile est respondere ad rationes formatas de corpore Christi: quia procedit prima ex insufficienti diuisione: quia conuersio panis non fit in deitatem, nec in animam rationalem, nec in accidens, nec in solam materiam; sed in materiam cum tali modo: quia, ut sic, potest dici, hoc, & corpus, & meum: & ex hoc non sequitur in altari non esse uerum corpus Christi secundum formam à Christo nobis traditam, ut dicebant, ergo non concludit ratio.

Solutio Argumenti de corpore Christi.

Instantia contra se.

SEDE contra hunc modum dicendi de corpore Christi, oritur triplex dubitatio. Prima est uel modus iste, erit idem cum materia, uel idem cum forma, uel aliquod tertium differens ab utroque: non idem cum materia: quia tunc conuersio fieret in solam materiam. Item quia potest separari ab ipsa per separationem formæ substantialis, cum ponatur effectus ipsius formæ. Nec potest dici, quod sit forma: quia tunc conuersio fieret in animam rationalem, quæ solum ponitur forma in Christo. Nec potest ulterius dici quoddam tertium differens ab utroque: quia omne, quod est in genere substantiæ, uel est materia, uel forma, uel compositum, quod non potest dici de tali modo. SECUNDA dubitatio est. Si in materia derelinquatur talis modus à forma, forma non adueniet materiæ immediate, sed mediante illo modo, quod est expresse contra Philosophum. 2. Huius: & etiam contra rationem: quia forma se ipsa immediate perficit materiam.

sex. c. 7.

TERTIA dubitatio est; quia, ut communiter ponitur à doctoribus: qui consecrasset in illo triduo, consecrasset corpus sine anima: constat autem, quod materia in illo triduo non habebat modum aliquem derelictum ab anima: quia non habebat animam: ergo materia per aliquid aliud, & non per talem modum dicitur corpus. RESPONDEO per ordinem ad ista. Ad primum dico, quod ille modus non est simpliciter idem cum materia, nec cum forma; sed est modus materiæ stantis sub forma. Et cum dicitur, tunc esset materia, uel forma, uel compositum. Nego, nam ad hoc, quod sit per reductionem in genere substantiæ, sufficit, quod sit modus istorum: quia modus est in eodem genere cum eo, cuius est modus. Et si aliquando inueniatur à Philosopho, uel ab aliquo doctore, quod omnis substantia, uel est materia, uel forma, uel compositum, intelligendum est cum inclusione modorum, & non cum exclusionem. Ad secundum dicendum, quod iste modus non mediat inter materiam, & formam; immo se-

Solutio ad instantias.

quitur ipsam formam: forma namque informando materiam, dat sibi esse, & illud esse dicitur effectus substantialis formæ, siue modus derelictus ab ea: unde si albedo dat alicui esse album; esse album non mediat inter subiectum, & albedinem sic, quod albedo mediante illo modo informat subiectum; immo esse album consequitur albedinem: quia effectus uniuersaliter est posterior sua causa, & non e conuerso. ET si dicatur quod tunc anima non diceretur actus corporis: quia secundum istam uiam non uidetur informare corpus, sed solam materiam. DICENDUM, quod anima, siue forma dicitur actus corporis; non quia materia siue forma substantiali sit uere corpus; sed quia forma in formando materiam, dat sibi esse corporeum, quod est modus derelictus ab ea, cum quo proprie dicitur corpus, quod est altera pars compositi, & in genere substantiæ per reductionem. Ad tertium dicendum, quod materia in illo triduo habuit esse corporeum, & si non ab anima rationali, ab aliqua tamē forma substantiali, quæ nouiter fuit introducta, siue ista fuerit forma corporeitatis, siue aliqua alia ipsam uirtualiter continente: & ideo, qui consecrasset in illo triduo, consecrasset corpus sine anima. Quomodo tamē hoc fiat, quod corpus Christi mortuum, & uiuum fuerit idem numero apparet in soluendo rationes principales.

Obiectio contra se.

ARTICVLVS TERTIVS.

QUANTVM ad tertium articulum, quamuis apud modernos nulli sit dubium, animam intellectuam esse formam substantialem corporis humani: fuit tamē maximum dubium apud antiquos. Plato enim, & Commentator crediderunt animam intellectuam non esse formam substantialem corporis humani: dicebat enim. Plato, quod anima rationalis non erat unita corpori secundum, esse sic, quod esset actus corporis, & perfectio, sed erat coniuncta sibi secundum operationem, sicut Nauta nauis: erat enim motor ipsius corporis, sicut Nauta nauis. Commentator autem dicebat ipsum intellectum esse quandam substantiam, & separatam nullo modo corpori unitam secundum esse, sed copulabatur mihi, & aliis per phantasmas, quæ sunt in me, & in aliis: & ratione huius unionis homo uere, & proprie poterat intelligere: imaginabatur enim Commentator, quod una, & eadē species numero esset in phantasia mea, & in intellectu separato. Et ideo per unam, & eandem speciem in ipso, & in nobis existentem, copulatur, & unitur nobis intellectus separatus: & per hoc, dum intellectus ille intelligit, homo, cui copulatur, & unitur, proprie, & uere dicitur intelligere. Et quia in diuersis diuersa sunt phantasmas, conuenit unum hominem intelligere aliquid alio modo ab intelligente illud alterum. Quicquid ergo diuersitatis est in intellectione nostra, totum est ex parte nostra, & ex parte diuersitatis specierum existentium in diuersis phantasiis nostris: quicquid autem est ex parte intellectus est unum tantum: intellectus enim, quantum est de se, semper se habet uniformiter: & ideo corruptis hominibus, remanet solum unus intellectus numero. Paret ergo ex prædictis, quantum spectet ad propositum nostrum, animam intellectuam non esse formam nostram, scilicet substantialem corporis nostri secundum intentionem Platonis & Commentatoris. HAEC autem positio, quamuis sit falsa, & erronea, potest probari aliquibus rationibus. Arguitur ergo ex dictis, Commentatoris sic. 1. Sicut se habet intellectus, qui est quædam pars animæ intellectuæ ad partem corporis humani; ita se habet tota anima intellectiua ad totum corpus humanum; sed intellectus non est actus, nec perfectio alicuius partis corporis humani: ergo nec tota anima totius corporis humani. Maior ponitur à Philosopho, quia sicut se habet pars ad partem &c. Et per hoc probat animam sensitiuam esse formam corporis. Minor patet per omnes. 2. Ad idem forma substantialis corporis naturalis potest induci uirtute agentis naturalis

3. anima com. 5.

Probat opin. Com.

2. de Anima text. c. 9.

turalis: aliter natura deficeret in necessarijs, sed anima intellectiva non potest induci uirtute alicuius agentis naturalis, cum non educatur de potentia materiæ, sed sit in nobis ab extrâ, & de nihilo creata, creare autē repugnat omni agenti naturali: ergo anima intellectiva non est forma corporis humani, cum corpus humanum sit naturale, & physicum.

3 Si anima intellectiva, &c. Sequeretur, quod nunquam posset à corpore separari, consequens est falsum: consequentia probatur sic. Quicquid competit alicui secundum se, semper competit ei, sed formæ secundum se semper competit uniri materiæ: ergo semper quamdiu est.

4 Ad idem, illa forma, qua ablata, remanet idem corpus numero, quod prius, non est forma informans, & dans esse: sed dempra anima intellectiva ab homine, remanet idem corpus numero: ergo. Maior patet per Philosophum, qui dicit, qd si dolabra eet corp⁹ naturale, ablata forma dolabra à dolabra nō remaneret dolabra, nisi equiuoce. Minor probatur: quia eadē accidētia remanēt in corpore uiuō, & mortuo, sicut idem color, eadē cicatrices, eadē ordinatio membrorum, ut patet ad sensum: ergo corpus mortuum, & uiuum est idem numero. Consequentia patet: quia impossibile est unum, & idem accidens numero esse in distinctis subiectis naturaliter: non enim fertur de subiecto in aliud.

Opinio catholica, & uera.

H A E C positio non solum est contra fidem, sed contra rationem physicam: idcirco probo animam intellectiuam esse formam substantialem corporis humani.

1 Sic, principium cuiuslibet operationis naturalis oportet esse formam aliquam operantis: sed intelligere, & uelle sunt operationes hominis naturales: ergo oportet ponere in homine aliquam formam, quæ sit earum principium, sed nulla forma esse potest principium istarum operationum, nisi anima intellectiva: ergo, &c. Minor nota est de se.

1. de Anima Cō. 24.
2. de Generatione text. 43.

Maior probatur: quoniam secundum Commentatorem in litera, formæ est agere, alterius uero potentia pati.

I T E M, unumquodque agit per illud, per quod est in actu, sed omne ens est in actu per formam: ergo omnis operatio à forma. huic enim rationi innititur Aristoteles, qui dicit eam demonstratiuam. Arguit enim sic. Illud, quo primo, & principaliter uiuimus, sumus, mouemur, & intelligimus, est forma substantialis, sed anima est huiusmodi: ergo. Et aliam rationem concludit uirtute istius propositionis. scilicet quod principium cuiuslibet operationis naturalis oportet esse aliquam formam operantis, & tantum istam uocat rationem, seu distinctionem, medium, siue principium demonstrationis ad concludendum propriam distinctionem animæ. scilicet Anima est actus corporis physici, &c. Igitur est forma substantialis corporis humani.

Elicit. ex text. c. 21.
Sed formaliter com. de act. in 6. prin.

2 Illa forma est forma substantialis corporis humani, qua remota non remanet corpus humanum, nisi æquiuoce. scilicet idem numero, sed remota anima intellectiva, non remanet corpus humanum, nisi æquiuoce, ergo. Maior patet per exemplum de dolabra ut dictum est. Minor patet per Philosophum. 5. Metaph. ubi dicit, quod unumquodque ens habet suam propriam operationem, in quam, cum potest, dicitur idem: & cum non potest, non dicitur idem, nisi æquiuoce: sicut oculus, cum non potest uidere, non dicitur oculus, nisi æquiuoce, cum autem potest uidere, dicitur oculus: sed remota anima intellectiva ab homine, non potest homo amplius in operatione suam: ergo non est idem, quod prius, nisi æquiuoce: & ideo dicitur homo mortuus, non est homo, nisi æquiuoce, apparet ergo ista minor, & tota ratio.

Elicit. ex text. c. 43.

3 Ad idem. Secundum Philosophum 7. Metaph. differentia constitutiva speciei sumitur à forma substantiali. quia enim differentia est de essentia constituti, non potest sumi nisi à materia, uel à forma substantiali: ista enim sunt intrinseca cuiuslibet rei compositæ ex materia, & forma, omnia autem alia sunt accidentia: sed differentia non potest sumi à materia: relinquitur ergo necessario, quod à forma substantiali. Hoc igitur supposito, arguitur sic. Differentia constitutiva hominis in esse specifico sumitur à forma sub-

stantiali ipsius, sed differentia hominis constitutiva in esse specifico, sumitur ab anima rationali: ergo anima rationalis est forma substantialis hominis. Maior huiusmodi rationis patet ex supposito. Minor est de se nota: nam, cum rationale sit differentia constitutiva hominis in esse specifico, non potest, sumi nisi ab anima rationali, ergo.

4 Si anima intellectiva &c. Sequeretur, quod homo nullo modo posset intelligere, consequens est falsum per omnes: ergo. Consequentia probatur sic. Operatio, quæ non transit in materiam exteriorem, non potest communicari à se distincto supposito. Intelligere est huiusmodi secundum Philosophum 9. Metaphysicæ: quia est actus immanens, & non transiens in exteriorem materiam: ergo intelligere non potest communicari alicui distincto supposito ab intellectu, siue ab anima intellectiva: si ergo anima intellectiva non est forma hominis, sed intelligentia separata: intelligere nullo modo poterit communicari alicui distincto supposito ab intellectu. Minor huius rationis nota est ex terminis: nam ex ex opposito prædicati destruitur subiectum: illud enim, quod communicatur à se distincto supposito, de necessitate transit in exteriorem materiam: quare, &c. Apparet igitur ex dictis, animam intellectiuam esse formam substantialem hominis.

sex. c. 26.

N V N C restat respondere ad rationes in oppositu. Cuius gratia aduertendum est, quod formæ non dicuntur materiales ratione materiæ ex qua, sed solum ratione materiæ in qua: nulla enim forma habet materiam ex qua: uel materiam partem sui, quod sic probatur. Si forma componitur ex materia, & forma, peto, uel forma illa, ex qua componitur ista forma, est adhuc composita ex materia, & forma, uel non? Si dicatur, quod non, par ratione standum, erit in prima. Si autem dicatur, quod sic: adhuc petam ulterius, ex quo componatur secunda forma, & sic in infinitum: ergo est standu in prima, scilicet quod nulla forma componitur ex materia, & forma, nec habet materiam partem sui: nulla igitur forma dicitur materialis ratione materiæ ex qua, sed bene ratione materiæ in qua: nam eo ipso, quod aliquæ formæ sunt perfectiones materiæ, & informant materiam, aliæ uero non dicuntur aliquæ materiales, aliquæ uero immateriales. Item, formæ materiales, quæ dicuntur perfectiones materiæ, distinguuntur: quia aliquæ educuntur de potentia materiæ secundum essentiam, & dispositionem, & istæ dicuntur omnino materiales. Aliquæ uero solum educuntur de potentia materiæ secundum dispositionem, & non secundum essentiam, & huiusmodi sunt animæ intellectiue solum, & tales dicuntur habere medium inter formas: sunt enim partim immateriales: quia non educuntur de potentia materiæ in essentia, sed educuntur ab extra per essentiam: quia sunt educæ per creationem. Et sicut animæ intellectiue tenent medium inter formas omnino materiales, & omnino immateriales: ita suo modo uirtutes animæ intellectiue tenent medium inter uirtutes formarum omnino materialium, & formarum omnino immaterialium: nam uirtutes formarum simpliciter materialium omnes sunt materiales, & organice, & requirunt propter necessitatem organum in corpore: uirtutes autem totaliter formarum separatarum tenent alterum extremum: nulla enim talis uirtus est materialis, nec organica, & per consequens non requirunt organum in corpore: uirtutes uero quæ sequuntur animam intellectiuam, tenent medium modum: quoniam aliquæ sunt materiales, & requirunt organum in corpore: aliquæ uero sunt immateriales, & non requirunt organum in corpore. Et ratio est, quoniam omnes formæ essentielles, quæ secundum essentiam educuntur de potentia materiæ, non possunt habere aliquam uirtutem, quæ non sit educæ de potentia materiæ: & ideo nullius uirtutis poterit talis forma esse subiectum proprium, sed necessario subiectum talis uirtutis est corpus: anima autem nostra intellectiva, cum secundum essentiam non educatur de potentia materiæ, & omnis essentia habeat aliquam uirtutem sibi proportionatam,

tam,

*Solutio ra-
tionum pro
Auerroce, et
Platone.*

tam, quæ quidem non est educta de potentia materiæ, & illius uirtutis non erit subiectum aliquod organum corporale; sed ipsa forma, quæ non est de potentia materiæ educta. H I S uis, dico ad rationem in oppositum. Ad primum, cum dicitur, sicut se habet intellectus ad partem corporis, ita tota anima intellectiua ad totum corpus. Dico, quod non est uerum: ut ratio huius est, quoniam anima intellectiua informat totum corpus: intellectus autem non requirit organum corporale, ut declaratum est. Et quando probatur illa propositio, uel probatio secundum Philosophum. 2. de anima, sicut se habet pars ad partem &c. Dico, quod Philosophus bene arguit in materia sibi data, siue in materia, in qua arguit: arguit enim sic. Sicut se habet pars sensitiua ad partem corporis, ita tota anima sensitiua ad totum corpus: & hoc idem uerum est: nam sicut anima sensitiua est actus, & perfectio corporis, sic quælibet eius pars est actus, siue perfectio alicuius partis corporis; cū quælibet uirtus eius sit organica. Ad secundum, cum dicitur, quod forma substantialis corporis naturalis potest educi uirtute agentis naturalis. Dico, quod propositio illa habet ueritatem de formis, quæ educuntur de potentia materiæ secundum essentiam, & etiam quantum ad dispositionem: non autem habet ueritatem de forma, quæ solum educitur de potentia materiæ, quantum ad dispositionem, & non secundum essentiam; sed sufficit ad hoc, quod talis sit forma substantialis corporis, quod agens naturale sufficienter disponat corpus ad introductionem huius formæ, cum ipsa solum educatur de potentia materiæ secundum dispositionem. Et quia anima intellectiua educitur de potentia materiæ secundum dispositionem, ut dictum est: ideo, &c. Ad tertium dico, quod quamuis alijs formis repugnet per naturam à materia sua separari, quæ sunt educiæ de potentia materiæ secundum essentiam, & dispositionem, hoc tamen non repugnat animæ humanæ, quæ solum educitur de potentia materiæ secundum dispositionem. Ad probationem, cū dicitur, quod illud, quod competit alicui secundum se, &c. Dico, quod competere alicui aliquid secundum se, siue per se, potest intelligi dupliciter, quātū ad presens, spectat: uel illud competit sibi in primo modo per se, uel in secundo. Si primo modo uera est propositio: quia quæ sic competunt, sunt de intrinseca ratione rei, & per consequens nunquā possunt ab eo separari. Si uero competant in secundo modo; dico, quod talia possunt separari actu à se, quamuis non aptitudine. Rationabile enim esse, competit homini in secundo modo dicendi per se; separatur tamen ab eo actu, sed non aptitudine: semper enim aptus natus ad ridendum. Et tunc ad Minorem, cum dicitur, quod formæ competit per se uniri, dico, quod non competit sibi in primo modo: quia hoc non est de intrinseca ratione ipsius; sed competit sibi in secundo modo: & ideo sufficit sibi, quod semper sit apta nata sibi uniri in secundo modo, sed non requiritur, quod semper sit ei unita actualiter: & sic est in proposito: quia semper apta nata est, & appetit reuniri corpori. Ad quartum, cum dicitur in Minori quod ablata anima intellectiua, remanet idem corpus, quod prius. Dico, quod non est uerum: ideo, ut patuit, non remanet idem corpus, nisi æquiuocè. Ad probationem, cum dicitur, quod eadem accidentia remanent in corpore uiuo, & mortuo. Dico, quod non est uerum, sed remanent sibi similia. Et cum dicitur, quod hoc sensus iudicat. Dico, quod non spectat ad sensum iudicare de identitate, & quidditate accidentium; immò hoc solum pertinet ad intellectum: sed ad sensum pertinet iudicare, uel sufficit sensui solum habere, quod ista accidentia sunt similia: per intellectum autem possumus scire, & iudicare, illa non esse eadem, ut patet intelligenti.

AD RATIONES principales. Ad primam, cum dicitur. Si anima intellectiua esset forma, &c. Sequeretur materiam existere sine forma. Nego consequentiam. Ad probationem dico, quod si parata anima intellectiua à corpore Christi, fuit alia forma noui

ter introducta, à qua habuit esse corporeum de genere substantiæ. Et cum dicitur ulterius, quod tunc corpus Christi uiuum, & mortuum non esset idem numero. Dico, quod corpus Christi uiuum, & mortuum fuit unum numero numerositate suppositi diuini; fuit. n. in Christo natura humana assumpta ad unitatem suppositi diuini, quod uerè fuit unum, & idem in Christo mortuo, & uiuo: quamuis ergo corpus Christi non fuerit idem numero numerositate, quæ sequitur unitatem formæ, fuit tamen idem numero numerositate, quæ sequitur unitatem diuini suppositi, quod non potest dici de aliquo alio homine, & nullū aliud corpus à corpore Christi potest dici idem numero, mortuo, & uiuo, ut patet ex prædictis. Et istam unitatem, siue idemnitatem, & non aliam tenet fides in corpore Christi uiuo, & mortuo, quod non tenet in aliquo alio corpore. Ad secundum, cum dicitur in minori, quod anima intellectiua aduenit corpori habenti formam, concedo. Et cum dicitur ulterius, quod illa forma nō corrumpitur: nego. Immo adueniente anima rationali, corrumpitur sensitiua: & adueniente sensitiua corrumpitur uegetatiua. Ad probationem, cum dicitur, quod omne, quod corrumpitur à suo contrario corrumpitur. Dico, quod uerum est de his, quæ corrumpuntur per se; forma autem præcedens aduentum alterius formæ, solum corrumpitur per accidens: nam, quia quælibet forma acquirit, & requirit diuersas dispositiones in materia: nam actus actiuorum &c. Hinc est, quod corruptis dispositionibus, necessario requiritis ad formam præcedentem, in aduentu formæ sequentis: quia requirit alias dispositiones, in quibus non possunt præcedentes stare, corrumpitur per accidens ipsa præcedens forma, & non per se, ut patuit.

Q V A E S T I O I I.

An anima intellectiua extendatur extensione corporis?

Q V A E R I T U R. Vtrum anima intellectiua coniuncta corpori extendatur extensione corporis? Et uidetur primo, quod sic. Receptiuum immediatum quātitatis, habet esse necessario extensum per quātitatem: anima intellectiua est huiusmodi, ergo. Maior patet, nam non est intelligibile, quod forma inherens perficiat suum susceptiuum, & non det sibi proprium effectum formalem: sed omne extensum est effectus proprius formalis quātitatis: ergo, si anima humana est immediatum receptiuum quātitatis, oportet, quod ipsa sit extensa per quātitatem. Minor probatur sic. Quandoque aliqua tria sunt sic ordinata, quod tertium non recipitur in primo nisi mediante secundo; immediatum receptiuum tertii dicitur esse secundum: sicut color non recipitur in corpore, nisi mediante superficie; immediatum coloris receptiuum est superficies: sed nulla forma accidentalis recipitur in materia, nisi mediante forma substantiali: tum, quia esse simpliciter præcedit esse secundum quid: tum etiam, quia materia cum forma est causa omnium accidentium existentium in ea: physicorum; & per consequens materia mediante forma, est causa susceptiua talium accidentium, cum forma substantialis sit immediatum receptiuum quātitatis, & aliorum accidentiū. Illud, quod competit animæ uegetatiuæ, & sensitiuæ, non poterit repugnare intellectiua, sed extendi extensione corporis competit animæ uegetatiuæ, & sensitiuæ: ergo. Maior patet, quia uegetatiuum continetur in sensitiuo, & uegetatiuum, & sensitiuum in intellecti-
uo. 2. de anima: & per consequens, quod competit uni, non repugnat alteri. Minor etiam patet eodem 2. de anima, ubi dicit Aristoteles, quod plantæ, & quædam animalia decisa uiuunt. I N O P P O S I T U M arguitur

2. de Anima
matex. cā.

24.

tex. c. 80.

tex. c. 31.

tex. c. 20.

Cap. 6.
num. 3.

tur illa forma, quæ est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis, non extenditur extensione corporis; anima intellectiva est huiusmodi, ergo. Minorem ponit beatus Augustinus 6. de trinitate dicens, quod in uno corpore toto est tota anima, & tota in qualibet parte eius. **RESPONDEO** in ista questione tria sunt uidenda. Primum est, quæ est ratio susceptiua, seu receptiua quantitatis. Et hoc tangit primum argumentum. Secundum est. Vtrum aliqua forma substantialis extendatur extensione corporis. Et hoc tangit secundum argumentum. Tertium est. Vtrum anima intellectiva sit extensa? Et hoc quatit tertium argumentum in oppositum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Elicit. ex
Com. 24.
Sed forma
ver 2. de
Gen. sex. c.
13.

QUANTVM ad primum, est aduertendum, quod sicut ex parte agentis est considerare illud, quod agit, & rationem agendi, sic ex parte patientis, & recipientis est considerare illud, quod recipit, & rationem recipiendi & hoc innuit Commentator super 2. de anima dicens, quod forme est agere, alterius uero potentia est pati. Et certum est, quod loquitur de principio agendi, & patiendi: sed articulus iste posset querere, quid sit receptiuum quantitatis, & quæ sit eius ratio recipiendi, seu receptiua quantitatis: secundum tamen eius intellectum secundum magis uertitur in dubium. Et ideo, quantum ad istum secundum intellectum deducitur articulus iste. Ad quod dicunt aliqui doctores, quod ratio recipiendi quantitatem in quocunque composito non est sola materia, nec forma, sed totum compositum ex materia, & forma ratione utriusque partis. **AD** cuius intellectum distinctionem ponunt de ratione receptiua, dicentes, quod quædam est ratio receptiua totalis, quædam uero partialis. Ratio receptiua totalis dicitur illa, quæ in suo gradu, non recipit aliam causam, uerbi gratia, in gradu immediate recipiendi colorem, quantitas est totalis causa: quia non requirit aliquid aliud, quod sit cum ipsa ratio recipiendi colorem, quamuis supponat subiectum. Ratio uero partialis dicitur illa, quæ in suo gradu exigit aliud, ut causa causam, sicut anima est ratio partialis, uel causa recipiendi passionem aliquam: quia exigit materiam, ut causa causam materiam partis hominis, quæ similiter est ratio partialis, uel causa recipiendi eas: quia totum compositum ratione utriusque partis est immediatum receptiuum istarum passionum. Tunc ergo ad propositum applicando dicunt, quod materia non est totalis causa recipiendi quantitatem; nec sola forma; & per consequens oportet, quod huiusmodi causa totalis sit ipsum compositum.

PONVNT ergo isti doctores duas conclusiones, ex quibus sequitur tertium. Primum est, quod materia non est totalis causa, siue ratio recipiendi quantitatem. Secundum est, quod sola forma substantialis non est totalis causa receptiua quantitatis. **P**RIMA conclusio probatur sic. Diuersitas actuum genere remoto differentium, requirit diuersitatem propriorum susceptiuorum, sed forma substantialis, & accidentalis sunt actus genere remoto differentes: ergo relinquuntur earum esse diuersa susceptiua; sed proprium, & immediatum receptiuum forme substantialis est sola materia: ergo materia non est proprium, & immediatum receptiuum quantitatis. **E**T SI dicatur ad istam rationem, quod receptiuum istorum actuum potest esse aliud, & aliud; quia totum compositum recipit quantitatem, & sola materia formam substantialem recipit, sed ratio recipiendi utrumque potest esse eadem, scilicet materia: nec ratio probat oppositum. **A**rguo contra hoc: quia sicut ex parte agentis diuersitas actuum procedunt ab agente; magis arguit diuersitatem principiorum, quæ sunt rationes agendi, quam diuersitatem ipsorum agentium, quod patet: quia idem agens per diuersa principia producit diuersos effectus: & tamen, si in diuersis agentibus esset eadem ratio agen-

Obiectio contra rationem.

di, ut in patre & filio, eadem uirtus generatiua, idem esset actus, non obstante diuersitate agentium: ita à simili ex parte recipientis diuersitas receptorum magis debet arguere diuersitatem rationum recipiendi, quam diuersitatem receptiuorum: & ideo si sola materia est ratio recipiendi formam substantialem, impossibile est, quod sit sola ratio recipiendi quantitatem. **2** Sicut se habet ens in potentia simpliciter ad recipiendum formam substantialem, quæ est actus simpliciter: ita se habet ens in potentia secundum quid, quod per illud, per quod est in potentia secundum quid, habet rationem recipiendi formam accidentalem, quæ est actus secundum quid: sed illud, per quod est ens in potentia secundum quid, non est sola materia, quæ est potentia pura simpliciter, sed materia simul cum forma substantiali: ergo materia sola non est receptiua quantitatis, nec alicuius alterius forme accidentalis. **3** Ad idem. Illud, cuius actualis entitas dependet ex actuali entitate receptiui subiectiue, uel effectiue, & non econuerso, requirit per se in subiecto receptiuo, ut recipit perfectiorem entitatem actualem, quam sit sua entitas actualis: sed quantitas, & omne accidens sunt huiusmodi: ergo quia dicitur 7. Metaphysicæ accidentia non sunt entia, &c. **4** Ergo quantitas requirit in suo receptiuo perfectiorem entitatem actualem, quam sit sua entitas actualis, sed sola materia non potest habere perfectiorem entitatem actualem, cum sit pura potentia. **S**icut se habet ens per accidens ad ens secundum se: ita unio per accidens ad unionem per se, sed omne ens per accidens præsupponit ens per se: ergo omnis unio per accidens præsupponit unionem per se: cum ergo unio quantitatis cum materia sit unio per accidens, & unio materie cum forma sit unio per se, oportet, quod quantitas præsupponat formam substantialem in materia, & per consequens sola materia non sit ratio recipiendi quantitatem. **S**ECUNDA conclusio non uidetur eis ita difficilis, probatur tamen una ratione tali. Quandounque aliquid est totalis causa recipiendi aliquem actum in subiecto, potest ipsum per se recipere, si separatur à subiecto, & existat per se, uerbi gratia, quia quantitas est totalis causa recipiendi colorem: idcirco si quantitas separatur à subiecto, est receptiua coloris; immo separatur cum colore, ut patet in sacramento altaris: si ergo forma substantialis esset totalis causa &c. Quando anima humana separatur à corpore, remaneret cum quantitate, & colore, & aliis accidentibus, quod nullus diceret: ergo anima non est totalis causa receptiua quantitatis, & per consequens, nec aliqua forma substantialis: sequitur ergo, quod totum compositum sit illud. **H**ABET positio non uidetur uera, immo ostendo, quod compositum ex materia, & forma non est totalis ratio receptiua quantitatis, quod probo quinque modis. Primo sic. Actus eiusdem rationis requirit necessarium in suo receptiuo rationem receptiuam eiusdem rationis, sed essentia hominis composita ex materia, & forma, & essentia cæli composita ex materia, & forma, non sunt eiusdem rationis: ergo ratio totalis receptiua quantitatis, quæ est eiusdem rationis in homine, & cælo, non potest esse essentia eorum composita ex materia, & forma. Minor patet de se, corporale enim, & in corporale non sunt eiusdem rationis. Maior patet, nam licet illud, quod recipit actus eiusdem rationis, possit esse aliud, & aliud, ut patet de homine, & equo recipientibus albedinem, ratio tamen recipiendi eiusdem rationis est in utroque, scilicet superficies. Quod probatur, quia impossibile est diuersa, ut diuersa sunt, esse rationem recipiendi aliqua eiusdem rationis, ut sunt eiusdem rationis. **A**rguo sic. Sicut se habet diuersitas actuum ad diuersitatem rationum receptiuarum, ita se habet unitas ad unitatem rationis receptiui. Hoc patet, nam si unitas non arguit unitatem: nec diuersitas arguet diuersitatem: sed diuersitas actuum per eos arguit diuersitatem rationum receptiuarum: ergo unitas actuum arguit unitatem rationum receptiuarum: sed quantitas est una,

Opinio communis præcipue Aegidii in opusculis de grad. for. par. 2. cap. 12. & 13.

Cap. 7
num. 3

una, seu unius rationis in omnibus habentibus eam: ergo requirit rationem receptiuam eiusdem rationis in omnibus: substantia autem composita non est eiusdem rationis in omnibus habentibus quantitatem, ut dictum est ergo: 3. Ad idem: Ratio totalis receptiua quantitatis, habet necessario esse extensum per quantitatem, sed tota essentia hominis composita ex materia, & forma non habet esse extensum per quantitatem: ergo tota ratio receptiua non est totum compositum. Maior huius patet per eos: eo in quod quantitas est totalis ratio recipiendi colorem, habet esse coloratum: pari ergo ratione ratio receptiua totalis quantitatis habet esse extensum. Minor patet, si tota essentia hominis composita ex materia, & forma esset extensa; anima intellectiua esset extensa, cum sit forma substantialis corporis, quod est falsum. 4. Si substantia composita ex materia, & forma esset totalis ratio &c. sequeretur, quod unum, & idem compositum ex materia, & forma esset principium quoddam, & quod respectu unius, & eiusdem, quod falsum est. Falsitas consequentis patet per Beatum Augustinum. 7. de Trinitate, ubi probat, quod relatio non refertur: quia esset processus in infinitum in relationibus. Illud autem argumentum nihil concludere: si unum, & idem esset, uel posset esse principium quoddam, & quod respectu eiusdem. Consequentia nota est de se: nam ipsi nullam differentiam ponunt assignari inter principium quoddam, & quod: cum totum compositum sit ratio receptiua quantitatis, & recipiens ipsam: ergo &c. Sic, ex dictis tenentium primam viam. Diuersitas ex genere differentium remoto, requirit diuersitatem ipsorum receptorum propriorum; sed risibilitas, & quantitas sunt genere remoto differentes: ergo requirunt aliqua diuersa, & propria receptiua: sed proprium, & immediatum receptiuum risibilitatis, est natura hominis tota composita ex materia, & forma: ergo tota natura hominis composita ex materia, & forma non erit principium immediatum receptiuum quantitatis: Tota ratio eorum est usque ad illud, quod dicitur, quod proprium, & immediatum risibilitatis receptiuum sit tota natura hominis composita ex materia & forma. Hoc autem probabo per rationem, per quam ipsi probant, quod sola forma non est receptiua quantitatis, nec potest esse.

Arguitur sic: Quodcumque est ratio totalis recipiendi aliquem actum in subiecto, potest ipsum per se recipere, si separatur a subiecto, & per se existat; sed anima intellectiua separata a corpore non dat, nec recipit risibilitatem: non enim est apta nata ridere, uel flere, nisi metaphorice: ergo anima intellectiua non est totalis ratio receptiua risibilitatis, & multo minus materia sola per eandem rationem: separata enim anima a materia non potest ridere, nec risibilitatem recipit: relinquitur ergo, quod totalis ratio receptiua ipsius sit tota natura hominis composita ex materia, & forma. N V N C R E S P O N D E O ad rationes alterius opinionis.

Ad primam, cum dicitur, diuersitas actuum genere remoto differentium &c. Dico, quod falsum est; si tales actus causantur a diuersis agentibus, uel ab eodem secundum diuersas rationes agendi. Cuius gratia aduertendum est, quod sicut ex parte agentis idem agens per eandem rationem agendi potest causare diuersos effectus in diuersis subiectis, ut Sol per eundem calorem condempnat lutum, & liquefacit ceram; immo, quod plus est, in eodem passo potest causare diuersos effectus secundum diuersas rationes recipiendi: Sol enim per eandem lucem illuminat aerem, & calefacit eum; sic tamen, quod in aere est alia ratio receptiua lucis, alia caloris.

Ita a simili se habet ex parte passi: unum enim, & idem per eandem rationem patiendi potest recipere diuersos effectus, uel actus differetes genere solum, quod causantur a diuersis agentibus, uel ab eodem per diuersas rationes agendi: non enim maior repugnantia est, unum passum per unam rationem recipiendi recipere diuersos effectus, uel actus, quam unum, & idem agens per eandem rationem agendi causare diuersos effectus,

uel actus. Diuersitas ergo actuum receptorum non arguit necessario diuersitatem in ratione receptiua, nisi tales actus causarentur ab eodem agente per eandem rationem agendi, uel a diuersis agentibus per eandem rationem: si uero tales actus causarentur ab eodem, uel a diuersis agentibus per diuersas rationes agendi, non oportet, quod sit diuersitas in ratione receptiua, ut dictum est. Sic est in proposito, nam agens naturale per aliam rationem formalem introducit formam substantialem, & per aliam quantitatem. Ad finem cum dicitur, sicut se habet ens in potentia simpliciter ad recipiendum actum substantialem. Dico, quod si ly sicut sit nota proportionis, propositio uera est: nam sicut ens in potentia simpliciter potest recipere actum simpliciter, ita ens in potentia secundum quid potest recipere actum secundum quid. Si autem ly sicut sit nota similitudinis naturalis, sic propositio est falsa: nam secundum materiam illud ens, quod est in potentia simpliciter est, est & secundum quid; sed non econuerso: unde cum materia prima excludit omne accidens, ita est in potentia simpliciter, quod est in potentia secundum quid: nam illud, quod excludit actum secundum quid, potest ipsum recipere secundum quid, & esse in potentia secundum quid: materia autem sic accepta est huiusmodi ergo, &c. Ideo non est totalis similitudo inter ens in potentia simpliciter, & ens in potentia secundum quid: quia quod de se est in potentia simpliciter potest recipere actum secundum quid. Non autem quod est in potentia secundum quid, potest recipere actum simpliciter, siue esse in potentia simpliciter: homo enim est in potentia secundum quid, non tamen in potentia simpliciter: & ideo non recipit actum simpliciter: nec apparet aliquod inconueniens, quod potentia maior, cuiusmodi est potentia simpliciter, recipiat actum minorem, cuiusmodi est actus secundum quid: precipue, cum materia sit in potentia utrumque respectu illorum actuum genere differentium. Et cum dicitur ulterius, quod illud, per quod aliquid est in potentia secundum quid, non est sola materia: quia de se est potentia pura. Dico, quod sola materia non solum est in potentia secundum quid, sed simul cum hoc est in potentia simpliciter: & ideo potest recipere tam actum secundum quid, quam actum simpliciter, ut dictum est: nam quamuis potentia secundum quid, quae est minor de se, non includat in se potentiam simpliciter, quae est maior; quia minus non includit maius: potentia tamen simpliciter includit potentiam secundum quid: quia maius includit minus. Ad tertium, cum dicitur, illud, cuius actualis entitas, &c. Dico, quod actus non dependet subiectiue a ratione recipiendi; sed a subiecto receptiuo, siue recipiente: sicut effectus alicuius agentis non dependet effectiue a ratione agendi; sed ab agente: & ideo licet materia sit ratio receptiua quantitatis: compositum tamen est illud, quod recipit quantitatem. Et ideo sufficit, quod totum compositum dicat perfectiorem entitatem actualem, quam ipsa quantitas. Et hoc bene concedo; ipsi tamen deficiunt, quia nihil distinguunt inter principium quoddam, & principium quod. Ad quartum, cum dicitur, quod unio per accidens praesupponit unionem per se. Dico, quod ratio non probat, quod ratio receptiua quantitatis non sit materia: sed stante unione materiae, & formae substantialis, potest superuenire quantitas ipsi composito per ipsam materiam, tanquam per rationem receptiuam: sicut uidemus, quod stante unione materiae cum forma, potest ipsum compositum agere per formam, tanquam per rationem agendi: arguit tamen ista ratio, si aliquid concludit contra positionem Commentatoris. scilicet, quod quantitas non praecedat formam substantialem in materia. De hoc autem nihil, quoad praesens.

Ad quintum, quod probat, quod sola forma substantialis non sit totalis causa, &c. Non oportet me respondere: quia hoc bene concedo, & credo hoc totaliter esse uerum, ut statim apparebit. ISTE Tamen modus dicendi non uidetur mihi stare propter praedicta. EST A V T E M alius modus dicendi aliorum doctorum, quod

Secundus
quorundam
dicendi mo-
dus.

quod sola forma est ratio recipiendi quantitatem: & tamen anima intellectiva non extenditur: quia ei repugnat extendi; unde non oportet secundum eos, quod subiectum quantitatis sit extensum modaliter; sed sufficit, quod habeat quantitatem sine modo extensionis in se, & a quantitate derelicto: quia ille modus derelinquitur subiecto quantitatis, quando subiectum est extensibile: anima autem humana non est extensibilis. Probat ergo isti duas conclusiones. Prima est, quod sola forma est receptiva quantitatis. Secunda est, quod non obstante hoc, anima tamen humana non extenditur per quantitatem. **PRIMA** conclusio probatur sic. Essentialius dependet omnis actus secundum quid ab actu simpliciter, quam unus actus secundum quid ab alio actu secundum quid, sed unus actus secundum quid, scilicet quantitas est per se ratio receptiva quorundam aliorum actuum secundum quid, puta coloris, &c. ergo actus simpliciter, qui est forma substantialis, est per se ratio receptiva omnium actuum secundum quid, quamvis quodam ordine: quia unum praesupponit aliud. **SECUNDA** conclusio probatur sic. Non est maior repugnantia, quod quantitas informet animam, & tamen anima non extendatur, quam quod anima informet subiectum quantum, & tamen ipsa non extendatur: sed secundum non est impossibile; immo necessarium: aliter non potest saluari, quod anima non esset extensa: ergo nec primum inconueniens. 2. Anima cum materia facit unum secundum esse, non autem cum quantitate: & ideo est maior unitas animae cum materia, quam animae cum quantitate: si ergo possibile est, quod anima informet quantum, & tamen non extendatur cum eo: possibile erit, quod anima informetur a quantitate, & tamen non extendatur per eam. **SED** NEC iste modus uidetur sufficiens: & ideo arguo contra istas praedictas conclusiones duas per ordinem: quamvis rationes ductae contra primam opinionem pro parte maiori concludant contra primam conclusionem huius opinionis secundae: & specialiter tertia ratio; reduco tamen contra eos rationem, quam faciebant illi de prima opinione. 1. Si anima intellectiva esset ratio receptiva quantitatis; sequeretur, scilicet, quod anima intellectiva separata a corpore, separaretur cum quantitate, quod est falsum. Et confirmo istam consequentiam: quia magis uidetur, quod ratio receptiva, quae minus dependet a subiecto, & potest naturaliter per se existere, possit per se recipere actum, cuius est ratio receptiva, quam illa ratio recipiendi, quae magis dependet a subiecto, & nullo modo potest per se naturaliter existere, sed anima humana: quia potest naturaliter a corpore separari: nam separatur ab aliis, sicut perpetuum a corruptibili; minus dependet a corpore, quam quantitas a subiecto, quae naturaliter non potest per se esse sine eo: ergo si quantitas a subiecto recipit actum eius, erat ratio receptiva in subiecto, scilicet coloris, ut patet in Sacramento altaris: ergo multo fortius anima separata reciperet, & retineret quantitatem, si ipsa in composito esset ratio receptiva quantitatis; hoc autem falsum. 2. Cuiusque repugnat extendi formaliter, ei repugnat recipere quantitatem formaliter, & immediate; & per consequens esse rationem receptivam quantitatis; sed animae humanae per eos repugnat extendi formaliter: ergo. Maior nota, nam cuiusque repugnat effectus formalis, qui de necessitate sequitur causam formalem, eidem repugnat necessarii recipere immediate talem formam: sed esse extensum de necessitate sequitur quantitatem: ergo &c. Videtur ergo, quod secunda conclusio destruit primam & e converso: & ideo ista positio nullo modo est possibilis. **RESPONDEO** ad motum eorum. Ad primum, quando dicitur, quod essentialius dependet omnis actus secundum quid ab actu simpliciter, quam unus actus secundum quid ab alio secundum quid. Dico, quod licet omnis actus secundum quid essentialius dependeat simpliciter, & absolute ab actu simpliciter, quam unus actus secundum quid ab alio secundum quid; potest

tamen unus actus secundum quid ab alio actu secundum quid dependere; & tamen isto modo non oportet, quod actus secundum quid dependeat ab actu simpliciter. Etiam posito, quod quantum non dependeat a forma substantiali, sicut a ratione receptiva, dependet tamen ab ea simul cum materia, sicut a subiecto totali recipiente: & haec dependentia est maior, quam prima, quia quodlibet accidens essentialius dependet a substantia, quam ab alio accidente: cum igitur color dependet ab accidente, sicut a ratione receptiva: a substantia autem sicut a subiecto: contingit autem dicere, quod essentialius dependet accidens a subiecto, quod recipit ipsum, quam a ratione receptiva. **AD ALIAS** rationes probantes secundam conclusionem. Dico ad primam, cum dicitur, quod sicut anima humana recipitur in quantitativo; & tamen non extenditur; ita poterit in eo recipi quantitas absque eo, quod extendatur. Non est simile, nam licet anima recipiatur in materia quantitate, tamen quantitas non est ratio recipiendi ipsam formam substantialem: & ideo non sequitur, si illa, quae coniunguntur in tertio aliquo, quorum unum non est ratio receptiva alterius, non se afficiunt, quod illa quorum unum est ratio receptiva alterius, non se afficiant. 1. primum est impossibile. Secundum omnino inconueniens. Ad secundum, cum dicitur, quod anima cum materia facit unum per se, & tamen non extenditur. Dico quod materia, ut facit per se unum cum anima, non includit quantitatem: aliter quantitas esset de intrinseca ratione substantiae: & ideo maior unio esset animae cum quantitate, si anima esset ratio recipiendi quantitatem, quam sit animae cum quanto: eo, quod quantum, ut sic, non est receptivum animae per se; sed sola materia: nam materia, ut per se facit unum cum anima, non includit quantitatem. **ISTE MODVS** dicendi non uidetur mihi possibilis. Et ideo adhuc est alius modus dicendi, qui uidetur mihi probabilior, scilicet, quod sola materia est receptiva quantitatis. 1. Et hoc patet per locum a sufficienti diuisione: nam ex quo probatum est contra primam opinionem, quod compositum ex materia, & forma non potest esse totalis ratio receptiva quantitatis. Et ostensum est contra secundam opinionem, nec quod sola forma: sequitur necessarii, quod sola materia sit totalis ratio receptiva quantitatis. 2. Hoc idem patet ex distinctione, quae consuevit dari de accidentibus. scilicet, quod quaedam accidentia sequuntur compositum ratione formae, ut qualitas; quaedam ratione materiae, ut quantitas: haec autem distinctio non haberet ueritatem nisi ratio receptiva quantitatis in composito esset ipsa materia. 3. Hoc idem patet, quia actus eiusdem rationis requirunt in suis receptivis rationem receptivam eiusdem rationis, ut dicebatur contra primam opinionem: sed quantitas est eiusdem rationis in omnibus habentibus eam, & nihil est eiusdem rationis in omnibus quantitativis, nisi materia: ergo materia, & nihil aliud est ratio receptiva quantitatis. 4. Sicut se habet compositum ex materia, & forma ad agere per formam, ita se habet ad pati, seu recipere per materiam: sed respectu cuiuscunque actionis compositae forma est ratio agendi: ergo respectu cuiuscunque passionis, seu receptionis materia est ratio patiendi, uel recipiendi, & per consequens materia est ratio receptiva quantitatis. Maior patet per Commentatorem secundo de anima: nam sicut omne agens agit per illud, per quod est in actu: ita omne patiens, seu recipiens patitur per illud, per quod est in potentia; sed compositum ex materia, & forma est in actu per formam, & in potentia per materiam: ergo sicut se habet compositum ad agere per formam, ita se habet ad pati, seu recipere per materiam. Minor patet per Philosophum secundo de anima: nam per istam probationem probat animam esse actum corporis, quia est ratio, & principium agendi: dicit enim omnem operationem facimus per formam. Sed Vtrum quantitas secundum esse indeterminatum praecedat in materia formam substantialem, ut uult Commentator in

Confutatio
praemissi
modi dicen-
di.

2. de Ani-
ma. tex. c.
21.

Tertius di-
cendi mo-
dus proba-
bilior.

Com. 24.

tex. c. 29.

R
30

cap. I.

mentator in libro de substantia orbis. Vel forma substantialis natura precedat quantitatem in materia, & hoc non obstante, quod materia sit ratio receptiva quantitatis, ut quidam solennes doctores dicunt, non est ad propositum; sed ad præsens sufficit, quod ratio receptiva quantitatis sit materia. OCCVRRVNT tamen duo dubia, contra dicta. Primum est. Quæritur. Vtrum sola materia erit subiectum, quod recipit quantitatem, uel totum compositum ex materia, & forma? Si detur primum: sequitur, quod unum, & idem respectu eiusdem erit principium quo, & principium quod, quod est impossibile, ut probatum est contra primam opinionem. Si detur secundum; sequitur quod anima intellectiva est extensa, & quantitas: nam probatum fuit contra secundam opinionem, omne, quod recipit quantitatem, est formaliter extensum: sed si totum compositum est illud, quod recipit quantitatem formaliter; oportet, quod anima recipiat quantitatem: nam, da oppositum; sequeretur, quod totum compositum non recipiat, sed solum materia.

sex. 2. 2.
12.
sex. c. 24.
sex. c. I.

SECUNDVM dubium est, quia secundum Philosophum tertio huius, intelligere est quoddam pati, & tamen secundum eum in. 2. & tertio huius, ratio, siue principium, quo intelligimus, non est materia; immo ipsa anima intellectiva: ergo falsum est quod nunc dicebatur in quarta ratione, scilicet, quod materia est ratio receptiva respectu cuiuslibet passionis. AD PRIMVM dico, quod aliqua competunt composito ratione utriusque partis: aliqua uero ratione unius partis tantum: sentire enim, uidere, & audire, & sic de similibus actibus potentialium organicarum, competunt ipsi composito ratione utriusque partis: quia non possunt separari cum aliis quibus partium: & quæ sic competuntur composito, competunt partibus eius, saltem per accidens. Informari enim competit composito, tantum ratione alterius partis, scilicet ratione materia: eo enim ipso, quod forma per se informat materiam, dicitur informare compositum: hoc tamen non competit composito ratione utriusque partis: aliter anima, siue forma informaret se ipsam, quod est impossibile: & quæ hoc modo competunt composito dicuntur uerè; & propriè competere composito; sic tamen, quod nullo modo competunt alteri parti. Informari. n. sic competit composito, quod solum competit materia: & nullo modo forma: nam idem informaret se ipsum, quod est omnino impossibile: sic est in proposito: composito, enim competit recipere quantitatem, & esse quantum, & extensum, non ratione utriusque; sed ratione materiae tantum; & ideo sic competere poterit esse quantum, & extensum composito ratione materiae quod nullo modo, nec per se, nec per accidens competit formæ, scilicet animæ intellectivæ. NEC VALET si dicatur, quod idem diceretur de omni forma substantiali, & per consequens, quod nulla forma substantialis erit extensa; hoc non sequitur: bene namque uolo, quod nulla forma habeat esse extensum, in quantum esse extensum, & quantum competit composito tantum ratione alterius partis: quia si sic, hoc competeret omni formæ coniunctæ materiae, cum quicquid competat alicui, in quantum tale; competat omni tali: sed est alia causa præter istam, ratione cuius competit aliis formis esse quantum, quæ nullo modo competit animæ intellectivæ, nec reperitur in ea: sunt enim aliæ formæ quantæ: non quia compositum est quantum ratione alterius partis, sed quia educitur de potentia materiae quantæ, & extensæ, ut apparebit in. 2. articulo. Hoc autem scilicet educi de potentia materiae non competit animæ intellectivæ: & ideo, quamuis aliæ formæ sint extensæ; ipsa tamen nullo modo extenditur. AD SECUNDVM dico, quod intelligere dupliciter potest ad intellectum comparari: reperitur. n. in eo subiectivè, & causatur ab eo effectivè, cum sit actio immanens; & omnis talis actio manet in agente, secundum Philosophum 9. Metaphysicæ. Potest igitur intellectio comparari ad intellectum, ut recipitur in eo subiectivè, & ut causatur ab eo effectivè; & ideo si intellectio comparatur ad intellectum, ut in eo recipitur subiectivè, sic intellectus dicitur esse in potentia, respectu intellectio is:

Obiectio.

sex. c. 16.

nā omne recipiēs, ut recipiens, est in potētia ad recipiendum: aliter non posset aliquid recipere. Si uero comparatur ad eū, sū quod ab ipso causatur effectivè: sic intellectus est in actu respectu intellectiois; quia omne agens agit, ut est actu. Hoc supposito, dico ad rationē, cū dicebatur, quod intelligere est quoddā pati, concedo, quod pro ut intelligere recipitur in intellectu subiectivè, est quoddam pati: non quæcūq; passio, sed salus, & receptio, ut patebit postea, deo dāte, & ideo ut sic, intellectus respectu intellectiois solū se habet passivè, & non activè: propter quod dicit Cōmentator, quod sicut materia prima est in potētia ad formas sensibiles: sic intellectus ad formas intelligibiles. Et uocat intellectū puram potētiā in genere intellegibiliū. Et cum dicebatur in arguendo, quod materia est ratio receptiva respectu cuiusq; passionis, intelligendū est sanè, scilicet, quod omne recipiēs uel patiens hēt materiā, per quā, tanquā per rationē receptivā recipit, uel patitur: patitur. n. aliquid: quia habet aliquid loco materiae: & ideo in angelis secūdū doctore nostrum, est aliquid loco materiae, & illud est ratio recipiēdi in ipsis: sicut illud, quod est in ipsis loco formæ, est ratio agēdi: ratio igitur recipiēdi intellectioē in nobis est illud, quod tenet locum materiae in ipso intellectu: & ideo nō sequitur, quod materia, uel materiale nō sit rō receptiva respectu cuiuslibet passionis. Et hæc de primo.

com. 5.

2. sent. d. 1.
q. 1. itē in
quodlib. quod
lib. 1. q. 6.

ARTICVLVS SECUNDVS.

QVANTVM ad secundum articulum. f. Vtrum omnes formæ substantiales alię ab anima intellectiva, sint extensæ, & quantæ? Est multiplex modus dicēdi. Ad clariorē intellectū eorū, quę dicētur, est aduertēdū, quod ut ad præsens spectat, totū dī tripliciter sū triplex genus partium: est. n. quoddā totū essētiāle compositū ex partibus essentialibus, sicut sū materia, & forma, uel genus, & differētia. Et aliud totū potētiāle, seu uirtuale, compositū ex partibus. seu diuersis potētiis, seu uirtutibus. Est aliud totū quātitatiū compositū ex diuersis partibus. quātitatiuis. Prima totalitas totaliter nō cōpetit aīæ cōiunctæ: quia nec est cōposita ex materia, & forma: nec ex genere, & differētia: quia nō est species, sed pars speciei. Secūda totalitas quīs cōpetat aīæ, nō facit ad ppositū: nā manifestū est quod aīa sū omes suas potētiās nō est in qualibet pte corporis. Et ideo de tali totalitate non pcedit quæstio præsens. Tertia totalitas ex partibus. quātitatiuis. continuis habet locū in pposito: nā quædā formæ sūnt, quæ habent talē totalitatē p accidēs, ut habet albedo, q̄ uerè habet partes iuxta partes quātitatiuis: & ideo albedo tota n̄ pōt esse in qualibet parte quātitatiuis: & ad istū intellectū reducit præsens quæstio. QVANTVM ad pntē articulum. f. Vtrum aliæ formæ ab aīa intellectiva sūnt isto modo extensæ, aut quilibet earum sit tota in toto, & tota in qualibet parte corporis? Ad quod dicunt aliq̄ doctores, quod nulla forma substantialis extēditur extēsiōne materiae nec est quanta per se, nec per accidēs. Hæc cōclusio probatur dupliciter. I. Sic, si aliqua forma substantialis eēt extēsa, uel extēderetur rōne sui, uel ratione subiecti, in quo recipitur: nō rōne sui, quia forma de se est indiuisibilis. Itē, quia extendi rōne sui est ppiū quantitati, nec rōne subiecti, in quo recipitur: quia immediatū subiectū formæ substantialis est materia prima, quæ de se nec est quāta, nec diuisibilis: ergo nulla forma substantialis est quāta, nec extēsa. 2. Sic, nulla forma, cuius esse est in qualibet parte corporis est quanta, uel extēsa p se, uel p accidēs: sed cuiuslibet formæ substantialis esse est in qualibet parte corporis, cuius est forma: ergo nulla forma substantialis ē quāta, uel extēsa p se, nec p accidēs. Maior, ē nota per se. Minor probatur, quia nisi esse cuiuslibet formæ substantialis eēt in qualibet parte corporis, quilibet ps ignis nō esset ignis, & quilibet pars aq̄ nō esset aqua, & falsum est: ergo. HÆC autem positio non potest stare: & ideo arguo cōtra eā dupliciter. I. Sic illa forma, quæ diuiditur diuisione corporis est extēsa, saltem per accidēs: sed formæ corporū inanimatorū, & etiā animatorū diuiduntur diuisione corporis: ergo saltem tales sūnt

Confutatio
p. 1. m. 1. a. o.
p. 1. m. 1. a. o.

2. de Ani-
ma rex. 6.
29.

Solutio ra-
tionum con-
futata opi-

Secunda opi-
ni.

tales sunt extensa per accidens. Maior est nota de se, quia diuisio non potest competere, nisi quantitati: Minor probatur de formis corporum inanimatorum: quia talia corpora diuiduntur in partes eiusdem rationis, quod non posset esse, nisi formae istorum diuiderentur. De formis animarum patet per Philosophum dicentem, quod plantae, & aliqua animalia decisa uiuunt, tanquam habentia animam, unam quidem actu, plures autem potentia. Sic, si illud, quod minus uidetur inesse, inest: & illud, quod magis: sed minus uidetur, quod anima sensitiua, & uegetatiua sint extensa, quam formae inanimatorum: & tamen sunt, ut probabitur statim contra secundam opinionem.

RESPONDEO ergo ad rationes alterius opinionis. Et primo reduco eas contra eos: nam si prima ratio aliquid concluderet, probaretur, quod materia nullo modo esset quanta. Sic, si materia esset quanta, siue extensa, uel extendereetur ratione sui, uel ratione subiecti, in quo recipitur: non ratione sui; quia de se per eos materia nec est quanta, nec extensa: nec ratione subiecti: non enim recipitur in aliquo subiectiue; sed alia recipiuntur in ipsa: nullo ergo modo materia est extensa, quod falsum est. ET ideo dico, quod ista ratio procedit ex insufficienti diuisione: non enim extenditur forma per aliquam istarum causarum, sed quia est subiectum quantitatis, uel pars quantitatis, uel quia educitur de potentia materiam, ut postea patebit. REDVCO etiam secundam contra eos: nam si illa ratio aliquid concluderet, probaretur, quod nulla forma accidentaliter esset extensa. Et accipio maiorem suam, & addo minorem: sed cuiuslibet formae accidentaliter esse est in qualibet parte corporis, cuius est forma: ergo. Minor probatur sicut & sua: nam si essentia cuiuslibet formae accidentaliter, ut albedinis non esset in qualibet parte albi: quilibet pars albi non esset alba, quod falsum est: & ideo dico, quod ista ratio, sicut prima procedit ex insufficienti diuisione: nam posito, quod in qualibet parte ignis non esset forma ignis tota, totalitate quantitatis, de qua nunc loquimur: adhuc quilibet pars ignis esset ignis, & quilibet pars aquae esset aqua, & in qualibet parte corporis esset pars formae: sicut in qualibet parti albi est pars albedinis: & si contingeret ignem diuidi in duas partes: forma etiam diuideretur in duas partes, sicut albedo: ista igitur positio non uidetur sufficiens. ET IDEO est alius modus dicendi aliorum doctorum. scilicet quod inter formas substantiales solae formae inanimatorum sunt extensa, & quantae per accidens: nulla autem forma animarum nec per se, nec per accidens extensa, nec quanta, quod probatur quadrupliciter.

1. Sic. Quando receptum superat naturam recipientis: recipiens non trahit ad se receptum, sed potius econuerso, receptum, trahit ad se recipientis: sed quilibet anima est forma substantialis, & super egrediens condiciones materiae, & superans eam: ergo anima non trahetur & conditionem materiae: & ideo licet anima recipiatur in materia quanta: non oportet, quod sit quanta, siue extensa. Minor nota est de se. Maior uidetur nota pro tanto: quia imperfectius non potest ad naturam suam trahere perfectius. 2. Omnis forma quanta per se, uel per accidens aequaliter respicit, & denominat totum, & partes: sicut patet de aqua, & de igne, & de consimilibus: sed nulla anima denominat aequaliter totum, & partes: quia non quilibet pars animalis est animal, sicut quilibet pars ignis est ignis: ergo nulla anima est quanta, siue extensa, siue per se, siue per accidens. 3. Ad idem. Nulla forma quanta per accidens requirit diuersitatem in partibus: sed anima quaecunque requirit diuersitatem in partibus in suo perfectibili: ergo. Minor est de se nota. Maior patet: quia conditio quanti, siue extensi est habere partes eiusdem rationis, & per consequens nullum tale requirit diuersitatem in partibus.

4. Sic, omnis forma quanta per se, uel per accidens habet easdem operationes in toto, uel in partibus: nulla anima habet easdem operationes in toto, uel in omnibus partibus: ergo. Minor patet, quia quilibet

anima habet diuersas operationes in diuersis partibus sui perfectibilis. Maior est nota: & non potest dari instantia extra propositum. Per istas easdem rationes probant isti doctores, quod formae substantiales corporum inanimatorum sunt quantae, & extensa per accidens.

1. Quia non superant condiciones materiae: sunt enim totaliter materiales. 2. Quia aequaliter denominant totum, & partes. 3. Quia non requirunt diuersitatem in partibus perfectibilis.

4. Quia habent easdem operationes in toto, uel in omnibus partibus, ut patet in igne, in auro, in ossibus. Et possunt formari quatuor rationes praedictis oppositae.

H A E C opinio confirmatur per Beatum Augustinum libro de immortalitate Animae. Quod etiam probatur experimento: dicit enim quod si uermis pungeretur in una parte, retraheret se totum, quod non esset nisi anima tota sentiret, & tota esset in illa parte: & per consequens in qualibet parte: & propter hoc uidetur, quod non extendatur cum corpore. Item hoc uidetur de intentione sua in libro de quantitate animae, ubi dicit, quod species in oculo non extenditur: quia si extenderetur, quanto corpus esset maius, tanto faceret ibi maiorem speciem: & secundum hoc esse posset aliquod corpus ita magnum, cuius species nullo modo posset recipi in oculo, quod patet esse falsum. Si aliqua species in sensu non extenditur, multo minus debet extendi sensus. Et si sensus non extenditur, nec anima sensitiua extenditur: & per consequens nec aliqua alia anima: quia nulla causa apparet in anima sensitiua, quare non debeat extendi magis, quam quaecunque alia anima.

I S T A opinio quamuis sit magnorum doctorum, non uidetur uera: & ideo arguo contra eam.

1. Quatuor rationibus. Sic, si anima sensitiua, & uegetatiua non extenderentur per se, nec per accidens: sequeretur, quod plantae, & animalia bruta essent imago dei: consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet per Magistrum sentiarum distinctione tertia in suo primo libro, ubi probat, quod imago dei, quaerenda est in eo quod excellentius est in homine: consequentia probatur per Beatum Augustinum in sermone de imagine, ubi dicit hominem esse ad imaginem dei: quia anima humana est tota in toto, & tota in qualibet parte: quemadmodum Deus est totus in toto mundo, & totus in qualibet parte mundi: si ergo anima sensitiua, & uegetatiua non sunt extensa: sed quilibet earum esset tota in toto, & tota in qualibet parte, sequeretur, quod plantae etiam essent ad imaginem dei, quod est absurdum.

2. Ille formae, quae diuiduntur diuisione corporis, extenduntur extensione ipsius, & diuisio solum competit quanto, & extenso: sed anima uegetatiua, & sensitiua animalium imperfectorum diuiduntur ad diuisionem corporum: ergo. Minor patet per Philosophum. 2. huius dicentem, quod plantae, & animalia quaedam decisa uiuunt, tanquam existente in his anima actu quidem una, potentia uero plures. CONFIRMATVR, nam anima, quae est in qualibet parte decisa, uel est ibi per diuisionem, uel per nouam generationem: non potest dici, quod sit ibi per nouam generationem: quia ibi non apparet aliquod generans: diuidens enim non est generans: nam ad diuisionem per se sequitur corruptio, & non generatio. Item omnem generationem praecedit aliqua alteratio, sed in tali diuisione non praecedit alteratio, quae consuevit praecedere tale generatione animato, & in qualibet parte animalis decisa non potest esse anima per generationem: relinquitur ergo, quod sit ibi per sui diuisionem.

3. Sic, omnis res particulariter, & simpliciter particularis, & corporalis est capax suae particularitatis, quae per se, & simpliciter inest in conditione corporeitatis, sed omnis forma generabilium, & corruptibilium, excepta forma rationali, est particulariter, & simpliciter corporalis: quia nulla ipsarum est, nec potest esse per naturam nisi in corpore, cuius sunt per se partes: ergo omnis forma substantialis est quanta: uel extensa, saltem per accens praeter animam rationalem, de qua, utrum extendatur, patebit statim in sequenti articulo.

4. Ad

Epilogus rationum roborantium secundam opinionem.

Confirmatio auctoritatis. Cap. 8. tom. 1.

Cap. 14. tom. 1.

Confutatio secundae opi.

rex. c. 20.

4 Ad idem oēs formæ educæ sūm essentiā de potentia materiæ extenduntur, & sunt quantæ, saltem per accūs: sed omnes formæ naturales, excepta anima rōnāli, sunt huiusmodi: ergo. Minor nota est de se. Maior probatur, quia oīs forma, quæ recipitur tota in tota materia, & pars in parte materiæ est quanta, & extensa per accūs; sed omnis forma educæ de potētia materiæ est huiusmodi: quia omnis forma, quæ educitur de potētia materiæ, educit necessariō tota de tota materia, & pars de parte materiæ, & p cōsequens oīs talis forma recipit tota in tota materia, & pars in parte materiæ. Et ista uidetur mihi melior rō, quæ possit fieri ad istam conclusionem: accipit. n. pro medio cām extensionis: nā educi de potentia materiæ est extensionis cā, & est de intētio ne doctoris nostri Fratris Aegidii, per quam probat q omnes formæ substantiales aliæ ab aīa rōnali sunt quantæ, & extensæ per accūs: quia educuntur de potentia materiæ; aīa rationalis minimē: quia non educitur de potentia materiæ. **IMPUGNATVR** tamen ista ratio à quibusdam, & uidetur eis sibi imponere duplicem defectum. 1. Vñr dicere: q ista ratio in se non conuenit. 2. Dicunt, quod petit, quod debet probare.

PRIMUM sic probant; Sicut forma educitur de potentia materiæ, passiuē loquendo; ita educitur de potentia agentis, actiuē loquendo, & fortē uerius: sed non dicimus, q de alia, & alia parte agentis educatur alia, & alia pars formæ; sed de toto agente, siue generante tota forma: ergo non debemus dicere, q tota forma educatur de tota materia, & pars de parte materiæ: uñr ergo eis, q præfata ratio non concludat.

SECVNDVM uerō probatur sic. Quia rō Fratris Aegidii probat, q forma sit extensa per accūs: quia de alia, & alia parte materiæ educitur alia, & alia pars formæ: & ita supponitur formam habere partem, & partem: sed formam habere partem, & partem est ipsam esse extensam: supponit igitur ista rō formam esse extensam: sed hoc est, qd queritur: tur ista rō formam esse extensam: sed hoc est, qd queritur:

RESPONSO ergo petit, qd debet probare. **HIS TAMEN** non ad impugnationes; dico, q rō illa est optima: si bene intelligat. Et ideo rñdeo ad impugnaciones prædictas. **AD PRIMAM**, cum dicitur, q sicut forma educitur de potētia materiæ, passiuē loquendo, &c. Dico, quod ly sicut; si sit nota equalis necessitatis, uera est propositio: quia si forma debet reduci de potentia ad actum, æquē necessariū est, q educatur de potentia agentis actiuē; sicut, q educatur de potentia materiæ passiuē: unum. n. non sufficit sine altero. Si autem intelligatur ly sicut nota absolute; & omnimodæ similitudinis, propositio est falsa: nam quod non eodem modo præexistit in utrolibet, non educitur eodem modo ab utroque: sic. n. forma præexistit in potentia actiua agentis, quod suum fieri, & suum esse sunt separata à tali potentia, sed in potentia passiuā materiæ sic præexistit suum fieri, & esse, q consequitur ad fieri, quod sunt coniuncta cum ipsa potentia. Et ideo nō sequitur, q diuisibilitas formæ non accipitur sūm diuisibilitatem potētiæ actiue, à qua, ut dictum est, est separata quantum ad esse, & quantum ad fieri, quod non debeat sumi secundum diuisibilitatem potētiæ passiuæ, cui necessariō est coniuncta secundum esse, & fieri: & ideo ratio non concludit: mutat enim modum necessitatis in modum similitudinis, ut apparet ex dictis.

AD SECUNDAM, cum dicitur, quod ratio petit principium, siue supponit, quod debet probare. Nego, & cum probatur: quia uidebatur illa ratio supponere formam habere partem, & partem; & per consequens supponit formam esse extensam. Dico, quod si illa bene intelligatur, non supponit formam habere partem, & partem per se; & per consequens non supponit esse formam extensam: supponit tamen ista ratio, tanquā communiter concessum, quod materia, de cuius potentia educitur forma, necessariō sit diuisibilis, & extensa: ita, quod si esset indiuisibilis omnino, nulla forma posset de ea educi. Hoc autem supposito, probat Frater Aegidius doctor noster, quod forma habet partem, & partem, & per consequens est diuisibilis, & ex-

tensa: quia quod educitur de diuisibili, & extenso, in quantum diuisibile est, accidit esse modo indiuisibili, sed quod educitur de extenso modo diuisibili, educitur totum de toto, & pars de parte; & per consequens est diuisibile, & extensum. Aliud ergo est, quod supponitur in ratione doctoris nostri, & aliud, quod probatur, ut patet ex dictis. Et ideo ratio non petit principium, ut ei imponebant aduersarii: remanet ergo in uigore suo.

RESTAT nunc respondere ad rationes alterius opinionis. Et primo reduco rationes contra eos: nam si prima ratio aliquid concluderet, sequerentur tria magna inconuenientia.

PRIMUM esset, quod materia non esset diuisibilis, nec extensa. Secundum esset, quod nulla forma substantialis esset extensa, quod est falsum, & contra eos. Tertium, quod quantitas recepta in subiecto composito ex materia, & forma, esset indiuisibilis simul, & non extensa; hæc omnia sunt inconuenientia: ergo. **QVOD** autem hæc sequerentur apparet per formam rationis suæ, & arguitur sic. Quando receptum superat naturam recipientis, recipiens non trahit receptum ad naturam suam: sed potius econuerso; sed anima superat materiam, & condiciones materiæ: ergo anima trahit materiam ad naturam suam, & non econuerso; sed natura ipsius animæ est, quod sit indiuisibilis, & inextensa per eos: ergo materia, quæ trahetur ad naturam, & conditionem animæ erit indiuisibilis, & inextensa. Tota ratio est eorum, patet igitur primum inconueniens.

SECVNDVM etiam per eandem rationem euidenter sequitur.

Accipiat eadem Maior, & inferatur Minor, sed quælibet forma substantialis superat naturam, & conditionem materiæ: ergo nulla forma trahetur ad conditionem materiæ, & per consequens, quāuis recipiatur in materia quanta; non erit extensa, siue quanta. Tota ratio est sua præter minorem, quæ est uera euidenter. Certum est enim, quod quælibet forma substantialis est perfectior ipsa materia, & superat eius naturam, cum materia sit pura potentia: & forma substantialis quæcunque sit actus. 2. huius: actus autem semper superat naturam potētiæ: quare, &c.

TERTIVM inconueniens manifeste apparet: nam si receptum, quod superat naturam recipientis, trahit ipsum ad naturam recepti; & recipiens, quod superat naturam recepti, trahit ad se naturam recepti: cum compositum ex materia, & forma substantiali superet naturam quantitatis; sequitur, quod compositum trahat quantitatem ad sui conditionem: & sic, cum tale compositum quantum est de natura sua, non sit extensum, trahit quantitatem ad sui conditionem, & recipit eam tali modo, quod non erit extensa: quare, &c. Ista igitur ratio nihil concludit, ut patet ex dictis.

RESPONDEO igitur ad rationem; & dico, quod ratio imaginatur, quod forma substantialis non habeat esse quantum, & extensum sibi: quia recipitur in extenso, & quanto: hoc autem est falsum: nam forma quæcunque substantialis non habet esse quantum, nisi, quia educitur de potentia materiæ, & extensa, ut declaratum est in quarta ratione contra prædictam opinionem: rō igitur ista accipit nō causam pro causa. **SECVNDA** et ratio potest similiter reduci contra eos: nam constat, q forma imaginis non æqualiter denominat totum, & partes, & tamen est quantita per accidens, sicut ipsi concedunt. Dico ergo ad rationem, quod forma quantumcunque sit extensa, si ex sui perfectione competunt sibi diuersæ operationes, quas non potest elicere per unum organum, nec per unam potentiam organo affixam: oportet propter diuersitatem potentiarum, & organorum, quod diuersimodē denominet partes, & totum. Formæ autem inanimatarum, quæ propter imperfectionem suam non habent has diuersas operationes, non indigent his diuersis instrumentis, nec diuersis potentiis: & ideo eodem modo denominat totum, & partes. Maior

C 2 ergo

Solutio rationum alterius opinionis.

1. phys. text. c. 82. tex. c. 7. 25.

ergo propositio nō est simpliciter uera: cū dicitur, quod omnis forma equaliter respicit, & denominat totum, & partes. Inductio autem per quam probatur, insufficiens est. **TERTIA** ratio potest ēt reduci cōtra eos: quia nihil prohibet illud, quod est quātum per accidēs, requirere diuersitatem in partibus; sicut patet euidenter de forma imaginis: & ideo dico ad rationem per interemptionem maioris propter cām supradictam in solutione statim præterita. Et cum probatur, quia conditio quātū est habere partes eiusdē rationis. Dico, quod anima non requirit diuersitatem partium, in quantum est quanta, siue extensa; sed in quantum perfecta in comparatione ad formas inanimatorum: & ideo aliqua forma extensa requirit diuersitatem in partibus: aliqua uerō non. **ET** eodem modo est dicendum ad tertium.

Ista. n. stant simul: uidelicet, quod aliqua forma sit extensa, & tamen in diuersis partibus susceptibilis, diuersas habeat operationes per diuersas potentias ratione suæ perfectionis. **AD** confirmationem etiam Beati Augustini dico, quod Augustinus in libris superius allegatis loquitur inquirendo, & non asserendo, sicut patet intuenti dicta sua in libris prædictis: & ideo, &c.

RESPONDEO ad rationes, uel probationes. Experimentum enim de uerme non conuincit: quia, licet anima uermis non sentiat tota, sed aliqua pars; stringitur tamen propter colligationem membrorum ad inuicem. **AD** probationem secundam dico, quod species recepta in oculo est quanta, & extensa: & ideo, ita posset esse magnū corpus, quod eius species tota non posset recipi in oculo, nisi uisus esset ita acutus, quod uideret rem in quacunque distantia: nam sicut species augmentatur ad augmentum obiecti; ita diminuitur ad distantiam eius: quia cum res uisa uideatur sub angulo: sicut res magis distat, quæ uidetur ab oculo; ita angulus, sub quo uidetur, est strictior. **HAE C.** autem opinio, quamuis plus accedat ad ueritatem, quā prima; non tamen uidetur sufficiens. Ideo adhuc est alius modus dicēdi. scilicet animæ animalium perfectorum, quæ diuisa non uiuunt nec per se, nec per accidens sunt quāta: omnia autem animata, & inanimata, quæ secundum sui diuisionem uiuunt, habent formam substantialem quantam per accidens. Assumptum probatur quantum ad ambas partes. **PRIMA** pars assumpti sic probatur. Illæ formæ, quæ non diuiduntur diuisione corporis, non extenduntur extensione corporis; sed animæ sensitiuæ animalium perfectorum, quæ diuisa, non uiuunt, non diuiduntur diuisione corporis: ergo nec extenduntur extensione corporis. Maior patet: quia omne quātū per se, uel per accidens est natum diuidi in partes: cum diuisio per se competat quanti. Minor nota est de se.

SECVNDA pars assumpti supradicti sic probatur. Omne, quod diuiditur in partes eiusdem rationis, est quantum per se, uel per accidens: quia sic diuidi solum competit quantitati, uel quanto; sed omnes formæ substantiales corporum inanimatorum, & ēt animatorum, quæ decisa uiuunt, sunt huiusmodi; ut patet per Philosophum in litera; quare, &c. **HAE C.** autem positio, quamuis magis accedat ad ueritatē, quā aliqua aliarum: non tamen est uera, quātum ad illud, quod ponit, quod animæ animalium perfectorum, quæ decisa non uiuunt, nec per se, nec per accidens sunt quāta. Et quamuis contra istam positionem directē concludant omnes rationes factæ superius adductæ contra secundā opinionem immediatē recitatam, excepta secunda ratione. Arguo tamen contra eam una ratione tali. Posita causa extensionis sufficienti in quibuscūque formis: de necessitate sequitur extensio eiusdem; sed quæcunque ponatur causa extensionis in aliis formis substantialibus, ita perfectē reperitur in anima sensitiua animalium perfectorum, quæ decisa non uiuunt; sicut in illis: ergo, &c. Maior nota est de se. Minor probatur. nam si dicatur, quod illæ formæ extenduntur: quia simul cum materia sunt subiecta quantitatibus: pari ratione dicemus de istis. Si uerō dicatur, quod iō extenduntur: quia

recipiuntur in materia extensa; eodē mō, & istæ recipiuntur in materia extensa. Si uerō dicatur, quod ideo extenduntur: quia educuntur de potentia materiæ: quia illa uidetur esse præcipuē ratio; habent etiam hoc dicere de dictis animabus: quia etiam ipsæ educuntur de potentia materiæ. Nulla ergo causa remanet in aliis formis substantialibus, propter quam extendantur, quæ non reperiuntur in aliis animabus citra animam intellectiuam. Dico ergo quantum ad istum articulum, quod oēs formæ substantiales corporum inanimatorum, & quælibet alia anima ab anima intellectiua, extenduntur cum corpore; & sunt quāta per accidens.

ARTICVLVS TERTIVS.

QVAERITVR. Vtrum anima intellectiua conūcta corpori extendatur extensione corporis? Et quamuis ueritas istius articuli satis posset haberi ex præcedentibus, secundum quod eam intelligo: quia tamen quidam contradicunt conclusioni doctoris nostri, quam credo esse ueram. Idcirco ponam: eorum opinionem cum motiuis suis. **2** Ponam conclusionem, quam credo esse ueram cum rationibus, quibus moueor. Et in tertio respondebo motiuis contrariæ opinionis. **DICVNT** ergo quidam, quod anima intellectiua est omnino extensa per accidens, quemadmodum quæcunque alia forma informans materiam.

Opinio quorundam.

HAE C. autem opinio probatur sic. Omne subiectum de necessitate afficitur suo accidente ipsū informante; sed compositum ex materia, & forma est per se subiectum quantitatibus: ergo totum compositum afficitur per quantitatem. Affici autem per quantitatem, est extendi per eam. Ergo essentia hominis composita ex materia, & forma est extensa, quod nō posset esse, nisi anima quæ est integralis pars essentiae ipsius, esset extensa. Maior est nota: quia eius opposita est impossibilis: impossibile uidetur, quod aliquod subiectum per se informetur aliquo accidente; & non afficiatur eo. Minor probatur dupliciter. **1** Quia quantitas est propria passio corporis de genere substantiæ: sed corpus de genere substantiæ dicitur compositum ex materia, & forma: ergo cū propria passio subiectiue recipiatur in proprio subiecto; sequitur quod compositum ex materia, & forma sit per se subiectum quantitatibus. **2** Probatur hæc Minor quia oēs accidentis requirit subiectum in actu: cum. n. accidens sit actus sibi quid, requirit potentiam sibi quid: sed quantitas est actus, sola materia non est subiectum in actu: ergo subiectum quantitatibus non potest esse sola materia. Vel igitur sola forma erit, uel erit totum compositum, quicquid detur habetur propositum. **SECVNDO**. Sic, quicquid recipitur in aliquo recipitur per modū rei recipientis, & non per modū rei receptæ. **3** huius, sed anima intellectiua recipitur in materia quanta, & extensa; cum sit actus corporis, non cuiuscunque; sed physici organici: corpus autem physicum, & organicū est quātū, & extensum: ergo anima intellectiua erit quanta, & extensa. **3** Si anima humana non esset quanta, & extensa; sequeretur, quod hō per se non esset quantus; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis probatur: nam quicquid cōpetit per se superiori, cōpetit per se oibus contentis sub eo, patet: sed corpori de genere substantiæ cōpetit per se esse quātū ergo esse quātū competit per se oī contento sub corpore; sed hō per se continetur sub corpore: ergo, &c. Cōsequētia patet, quia quicquid cōpetit hōi per se; sibi cōpetit per formā, per quam est hō. Quod. n. non cōpetit hōi per formā, per quam est hō, nō conuenit sibi per se; sed si anima humana non esset quanta, siue extensa; non posset ipsi homini per ipsam esse quantum competere: ergo non esset per se quantus.

tex. c. 4.

4 In quocunque est subiectū, in eo sunt proprietates illius subiecti: quia subiectum non separatur à proprietate, nec econuerso sed omnes potentiae animæ sunt in essentia anime; sicut proprietates ipsius: aliter anima non operaretur per eas: si ergo anima esset in qualibet

Tertia opinio.

*2. de Anima
matex. c.
30.
Confutatio
tertiæ opinio.*

*Impugnatio
opinionis
premissæ.*

R

in qualibet parte corporis sequitur, quod omnes poten-
tiæ essent in qualibet parte corporis, & sic uisus esset in
pede, & auditus in manu, quod est falsum. 5 Il-

lud, quod secundum se totum est in aliquo, sicut nihil sui
reperitur extra: sed extra quamlibet partem corporis
reperitur aliquid animæ: cum in quacunque appareat
operatio uitæ: ergo anima non est tota in qualibet parte
corporis. 6 Si anima esset tota in toto, & tota in quali-

bet parte; sequeretur, quod unum, & idem simul moue-
retur, & quiesceret opposita quiete illi motui; cōsequens
est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet, quia im-

possibile est duo opposita simul esse in eodem. Conse-
quentia probatur, nam si anima esset tota simul in ma-
nu, & in pede moueretur per accidens ad motum manus,

& quiesceret per accidens, pede quiescente, hoc autem
impossibile est. 7 Ponatur, quod aliquis nascatur
sine manu, & ei postea addatur per miraculum, & fiat

manus animata. Peto qualiter anima præexistens
animabit nouam manum? Quia certum est, quod non
infundetur noua anima illi manu: quia iam non esset

pars illius animalis; sed potius esset per se animal. Aut
ergo anima præexistens mouebatur localiter ad ani-

mandum nouam manum, aut per extensionem suam
attingeret ipsam: non per motum localem: quia talis mo-
tus non competit animæ. Item, quod mouetur lo-

caliter dimittit alium locum; & sic oportet, quod anima
tendens ad manum uiuificandam, dimitteret alias par-
tes, quas ante uiuificabat, quod est inconueniens: ergo

relinquitur, quod per extensionem incipiat uiuificare
ipsam manum, quod non posset esse nisi anima extende-
retur: ergo. 8 Ablato eo, in quo est tota anima

necessario, aufertur anima; sed ablata una parte corpo-
ris, non aufertur anima, ut patet de se: ergo non erit to-
ta in qualibet parte; & per consequens nec in aliqua

aliarum. 9 Sic, si anima esset tota in qualibet parte
corporis; sequeretur, quod simul, & semel esset in infinitis
partibus; & per consequens in infinitis locis; consequens

est falsum: quia repugnat finito esse in partibus, siue lo-
cis infinitis. Consequentia patet: quia partes corporis
continui sunt infinitæ sicut philosophum. 1. physicorum.

10 Sic, si anima esset in qualibet parte corporis hu-
mani; sequeretur, quod quælibet pars hominis esset homo;
consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia,

cum homo sit homo per intellectiua animam, necessario,
ubi est tota anima intellectiua, illud erit homo, quod est
impossibile. I S T A opinio non uidetur mihi ue-

ra: ideo teneo conclusionem oppositam. scilicet quod anima
intellectiua nullo modo sit extensa, quod probo aliqui-
bus rationibus, & auctoritatibus. PRIMO sic. Si

anima intellectiua esset quanta uel extensa; sequeretur,
quod esset educta de potentia materiæ; consequens est
falsum; immo erroneum: ergo. Consequentia patet: nam

tota causa extensionis est educi de potentia materiæ quan-
ta, & extensa, ut declaratum fuit in secundo articulo hu-
ius questionis. SECUNDO. Omne exten-

sum est unum actu, & multa in potentia: hoc. n. intelli-
gitur nomine extensi: sicut patet per philosophum. 2. hu-
ius dicentem, quod animalia quædam decem uiuunt, tan-

quam existere in eis anima actu una, potentia uero plures.
Vnde & cælum est multum in potentia, quantum est ex
natura quantitatis. Etiam anima equi, & cuiuslibet ani-

malis perfecti est multa in potentia, quantum est de se, quia
uis repugnet diuidi ad diuisionem corporis propter perfe-
ctam dispositionem, quam requirit in corpore, ut dictum est

superius: si autem anima humana sic est uera, quod nullo modo
plures: ergo nec plures in potentia: aliter sibi de natura
sua non repugnaret diuidi, & per consequens nec corrū-

pi, quod est falsum. TERTIO. Nullum purum
spirituale potest esse quantum, siue extensum; anima intel-
lectiua est pure spiritualis: ergo. Minor patet per Beatum

Augustinum super illo uerbo. Fecit Deus hominem de
limo terræ, & spirauit in faciem eius spiraculum uitæ.
Vbi dicit spirauit. scilicet spiritum, hoc est, animam. Et dominus
in Euangelio ait. Spiritus quidē promptus est, caro autē

infirmā. Glosa spiritus. i. anima. Et Apostolus inquit.
Caro concupiscit aduersus spiritum, & econuerso. Maior

probat sic. Quandocunque aliquod subiectum cōdiui-
ditur alteri subiecto ex opposito; quantum passio ade-

quata uni subiecto repugnat alteri, tantum econuerso:
sed spirituale, & corporale condiuiduntur ex opposito:

diuiditur. n. substantia in corporeum & in incorporeum,
hoc est, in spirituale, & in corporale: sed esse exten-

sum, siue corporeum est passio adæquata substantiæ cor-
poræ: incorporeitas. n. est passio adæquata substantiæ
spiritualis: ergo quantum repugnat substantiæ corpora-

li incorporeitas, tantum repugnat substantiæ spirituali
esse corporeum sine extensum: sed incorporeitas, siue in-

corporeum totaliter repugnat enticorporali: ergo esse cor-
poreum, & extensum totaliter repugnabit enti spirituali
cuiusmodi est anima intellectiua. QVARTO.

Nullum supra se conuersiuum potest esse extensum; sed
anima rationalis conuertitur supra se ipsam: ergo. Maior

ponit Proclus propositione. xv. Vbi dicit, quod omne su-
pra se conuersiuum est simplex, & impartibile. Minor et

patet per eundem propositione eadem. Intelligit enim
animam se ipsam, & uult se ipsam. QVINTO.

Si anima intellectiua esset extensa; sequeretur, quod in-
tellectus non esset immixtus, & immaterialis, cōsequens

est falsum, & contra philosophum 3. huius: ergo. Conse-
quentia patet, quia anima non dicitur immaterialis: quia

non componitur ex materia: sic. n. omnis forma esset im-
materialis. Nec et dicitur immaterialis, quia non est in

materia: quia hoc est falsum. Dicitur ergo immaterialis:
quia non afficitur accidentibus, quæ sequuntur compo-

sita ratione materiæ, & per consequens non extenditur
extensione materiæ. Secundo, quia quantitas est mate-

rialius, & corporalius accidens omnibus aliis accidenti-
bus; & per consequens, quod afficitur quantitate, magis
est corporeum, & corporale, & materiale, quam quod af-

ficatur aliis accidentibus: sed si anima afficeretur albedi-
ne, esset alba: totaliter et materialis, & corporalis: ergo

multo fortius hoc haberet, si afficeretur quantitate, & es-
set extensa. SEXTO. Si anima intellectiua esset ex-

tensa cum corpore; sequeretur, quod intellectus noster
coarctaretur ad cognoscendum sola particularia; conse-

quens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet: quia
si intellectus, sic esset arctatus, intellectus non esset intel-

lectus; immo magis sensus, nam per hoc præcipue cogno-
scitur differentia inter intellectum, & sensum. Conse-

quentia patet, quia illud, quod est extensum, nullo mo-
do abstrahit ab hic, & nunc; & per consequens quicquid

recipit, particulariter recipit: ergo. H A E C C O N-
C L U S I O. cōfirmatur per Beatum Augustinum lib.

de spiritu, & anima, ubi dicit sic. Nunc deus ubique est
totus in toto orbe, & in omni creatura sua: sic anima ubique
est tota in toto corpore suo, & in omni parte sua cāquā
in quodā mundo. Item Anselmus dicit, quod anima est
in qualibet parte tota: uult. n. quod anima, & quilibet
spiritus creatus sit circumscriptus, in quantum non potest
esse ubique; sicut deus incircumscriptus, in quantum totus
potest esse in toto uno corpore; & in qualibet parte totus.
Item idem dicit Beatus Augustinus in quodam sermo-
ne de imagine; sicut dictum fuit in præcedenti auctorita-
te. R E S T A T respōdere ad rationes alterius opi-
nionis. Ad primum cum dicitur, quod omne subie-
ctum afficitur suo accidente, &c. Dico, quod subiectum in-
formari aliquo accidente potest intelligi dupliciter. Vno
modo, quod informetur ratione utriusque partis. Alio modo, quod in-
formetur tantummodo ratione alterius partis; sicut superius
fuit ostensum. Si primo modo informetur; uera est propo-
sitiō, quo assumitur. Si autem secundo modo, non oportet, quod il-
lud, quod competit toti, uerè dicatur de parte, nisi illa ra-
tione, qua competit ipsi toti. Vnde si animal sit album;
non sequitur, quod anima sit alba: quia albedo non com-
petit animali ratione utriusque partis & ideo cum composi-
tum sit subiectum quantitatis, & informetur ea solum
ratione alterius partis, ut dictum fuit superius, non oportet,
quod anima extendatur, & sit quanta; sed sola ma-

Gal. 5.

tex. c. 6.

Confirmatio
auctoritati-
bus Sancto-
rum.Profol. ca.
13.cap. 6.
Tom. 3.Solutio ra-
tionum præ-
cedentis opi-
nionis.Articulus
2. huius. q.

tex. c. 17.

Confutatio
præmissæ
opin.
Opinio præ-
pria.

tex. c. 20.

Gen. 2.

Math. 26.

teria, PROBATIONES autē minoris non sunt contra me; concedo enim, quod quantitas sit propria passio corporis de genere substantiae non tamen ratione utriusque partis, sed tantum ratione alterius partis. scilicet materiae. SECUNDA etiam probatio non facit ad propositum: nam siue quantitas precedat formā substantialem, siue non; sufficit mihi, quod informet compositum ratione materiae; & non ratione utriusque partis, ut declaratum est supra. Ad secundum, cum dicitur, quicquid recipitur in aliquo, &c. Dico, quod non est propositio ita intelligenda, quod receptum spoliatur omni modo proprio, & consequatur omnem modum recipientis. Iste intellectus euidenter est falsus, sed debet illa propositio sic intelligi, scilicet, quod receptum consequitur modum recipientis, ad quem est in potentia: uel qui sibi non repugnat ex natura sua. Vnde aqua bene recipit figuram uasis; quia sibi non repugnat recipere talem modum: sed non recipit colorem ipsius; quia color uasis sibi repugnat, & ad eum non est in potentia aqua; similiter dicendum est de anima intellectiva: sibi enim intrinsicē, & de natura sua repugnat extendi: quia est substantia pure spiritualis, neceducta de potentia materiae. Et ideo posito, quod anima recipiatur in materia quanta; non oportet, quod ipsa sit quanta, siue extensa. Ad tertium dico, quod hominem esse per se quantum, siue extensum, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod sit per se quantum ratione utriusque partis. Alio modo, quod sit per se quantum ratione alterius partis; si primo modo intelligitur; concedo, quod homo non est per se quantum, ut patet in solutione primi argumenti. Si uero secundo modo; nego consequentiam. Ad probationem, cum dicitur, quod quicquid conuenit homini per se, competit sibi per formam, per quam est homo. Dico, quod uerum est, si competit sibi ratione utriusque partis; nam, quod sic conuenit alicui, principaliter conuenit sibi per formam, quam per materiam. Sed non habet ueritatem, si solum competit sibi ratione alterius partis, ut puta, ratione materiae, quod non sic conuenit toti, solum conuenit per materiam; & quia sic est de quantitate; ideo non concludit. Ad quartum, concessa forma rationis, dico, quod potentiae organicae, quae sunt in determinata parte corporis, & non in qualibet, non sunt proprietates animae; sed totius compositi. Vnde anima separata non habet proprie illas potentias; non enim est in ea uisus, nec auditus proprie, nec formaliter; & ideo non oportet, quod ubi sit tota anima ibi sint omnes potentiae. Ad quintum dico, quod aliud esse in aliquo potest intelligi dupliciter, uel tripliciter: nam multiplex est modus essendi. in. Ad primum tamen aliquid est in aliquo, sicut locatum in loco: uel sicut forma in materia. Maior propositio habet ueritatem in his, quae sunt in aliquo, sicut locatum in loco: illud enim, quod secundum se totum est in loco, secundum nihil sui est extra locum: sed non habet ueritatem de his, quae sunt in aliquo sicut forma in materia; uel sicut superius in inferiori: homo enim totaliter, & perfecte est in quolibet particulari homine: quia licet superius contrarietur ad inferius; non tamen diuiditur, ut dictum est supra in primo articulo quaestionis, & tamen non sequitur, quod secundum nihil sui sit in aliquo particulari; imo in quolibet particulari homine reperitur totaliter. Sic est ergo in proposito: & ideo ista Maior non est uera, nisi cum additione, ut puta, si dicatur: illud, quod secundum se totum est in aliquo, tanquam in proprio, & totali perfectibili, secundum nihil sui est extra illud: & tunc conceditur propositio. Sed non facit ad propositum: anima enim hoc modo solum est in toto corpore; & ideo bene uolo, quod extra totum corpus nihil sit anima.

Ad sextum, cum dicitur, quod impossibile est, quod idem moueatur, &c. Dico, quod anima non mouetur per accidens ad motum partis; sed solum ad motum totius: & ideo ratio non conuenit. Vel dicendum, quod mouetur per accidens ad motum partis; & quiescit per accidens ad quietem partis: quiescere autem per accidens

& moueri per accidens non opponuntur: sed quiescere per se, & moueri per se opponuntur. Ad septimum, cum dicebatur, si aliquis nasceretur sine manu, &c. Dico, quod in illa manu esset anima, quae praexistebat in toto corpore; non tamen per extensionem, nec per motum localem sui; sed per unionem, & contractionem partis ad totum; siue per motum alterius scilicet totius. Vnde de illa propositio solum habet ueritatem in his, quae sunt in aliquo, tanquam in loco; non autem in his, quae sunt in aliquo, sicut forma in materia. Vel sicut superius in inferiori, & universaliter ista propositio est falsa in formis, quae non extenduntur cum corpore, in quo sunt; sicut apparet euidenter in luce; nam sicut ad diuisionem corporis, in quo est lux, non diuiditur ipsa lux; sed tota remanet in parte remanente: ita ad augmentum nouae partis non sequitur, quod lux augmentetur, extendatur, uel localiter moueatur; sed solum requiritur unio, & contractio partis ad totum: & ita est de anima. Sicut enim decisa parte, anima definit esse in illa absque motu locali: sic addita parte, incipit ibi esse absque motu locali. Sicut etiam accidit nutrimento: quare, &c.

Ad octauum, cum dicitur, ablato eo, in quo anima est tota, &c. Dico, quod illa propositio solum habet ueritatem in his, quae sunt in aliquo, sicut locatum in loco: non autem in his, quae sunt in aliquo, sicut forma in materia; uel sicut superius in inferiori; amoto enim Sorte, non amouetur homo simpliciter: quia non solum est in illo; sed in omnibus aliis; haberet tamen ista Maior ueritatem cum additione, si dicatur, ablato eo, in quo solo est anima, auferetur anima: tunc non est ad propositum: quia illud, in quo solo est anima, non est pars; sed totum. Ad nonum, cum dicitur, quod si anima esset tota in qualibet parte; sequeretur, quod esset in infinitis partibus. Qui uellet tenere, quod compositum est continuū ex indiuisibilibus, & resoluitur in indiuisibilia: ratio nihil concluderet; immo assumeret falsum: sed quia haec uidetur fuga. Dico ad rationem, quod quamuis in continuo non sit dare minimam partem secundum quantitatem; est tamen dare minimam partem naturaliter, siue secundum speciem: sicut patet per Philosophum. 1. Physicorum. Et quia anima non informat partes, ut quantitas; sed magis, ut naturales: ideo non sequitur esse in partibus infinitis. Vel posset dici, quod est aliquod inconueniens animam esse in infinitis partibus in actu: non sicut infinitas partes in potentia, secundum Aristotelem non arguit continuum esse infinitum: ita etiam esse in infinitis partibus in potentia, non arguit animam esse infinitam. Ad ultimum, cum dicitur, quod sequeretur, quod quaelibet pars hominis esset homo. Nego consequentiam: quia licet anima sit tota in qualibet parte essentialiter; non est tamen in qualibet parte potentialiter; sicut patet in solutione quartae rationis. Modo anima totalitate potentiali facit totum animal, uel totam plantam, uel totum hominem. Vel potest dici, quod non sequitur, quamuis anima tota sit in qualibet parte corporis humani; non tamen quaelibet pars corporis humani est homo: quia licet tota anima sit in qualibet parte; non tamen est sic in eo, quod primo perficit, & informat. Primo enim, perficit, & informat compositum: & quia partes sunt in toto; secundario perficit ipsas partes in ordine ad totum: ad hoc autem, quod aliquid sit anima, uel homo; oportet, quod sit primum perfectibile ab anima. & ideo non oportet, quod pars animalis sit anima; siue pars hominis sit homo: patet igitur, &c. AD RATIONES principales.

Ad primum, cum dicitur in Minori, &c. Quicquid sit de ea, dico ad Minorem, quod anima intellectiva non est immediatum receptiuum quantitatis; nec ratio receptiua ipsius: sicut patet in primo articulo. Ad probationem, cum dicitur, quandoque aliqua contraria, &c. Dico, quod uerum est, si illud sit medium inter tertium, & primum, quod sit ratio receptiua tertii in primo. Et sic patet per exemplum positum. Si autem sit non sit ratio receptiua tertii; sed solum precedat ipsum in primo; non oportet. Vnde, quamuis anima precedat

tex. c. 39.

3. phys. c. 39.

Aegid. 1. sent. d. 8. q. 3.

dat albedinem in composito: non tamē est alba: quia nō est ratio receptiua albedinis; sic est in proposito; quia si ue quantitas præcedat formam substantialem in materia, siue econuerso, ut assumitur in arguendo; forma tamen substantialis non est ratio receptiua quantitatis, ut declaratum est: ergo non conuincit. Ad sūm dicendum, quod uegetatiua, & sensitiua, ut sunt distinctæ ab anima intellectiua, secundum quem modum non continentur in ea, sic non repugnat eis extendi: quia educuntur de potentia materie; quemadmodum aliæ formæ materiales: in quantum uerò continentur in intellectiua, & sunt ab ea indistinctæ, nullo modo extenduntur, nec per se, nec per accidens; sicut nec ipsa anima intellectiua, in qua continentur: ergo, &c.

QVAESTIO III.

An Anima intellectiua distinguatur realiter à suis potentijs?

CONSEQUENTER Queritur. Vtrū anima intellectiua distinguatur realiter à suis potentijs? Et uidetur, quod non. 1. Anima intellectiua est immediatum principium suæ operationis propriæ: ergo non distinguitur realiter à suis potentijs: Consequentia nota est.

Antecedens probatur: quia si anima nō posset esse principium suarum operationum, nisi mediante potētia aliqua distincta à se realiter; pari ratione non posset esse principium suarum potentiarum, nisi mediante quadā alia uirtute, uel potētia: & sic esset processus in infinitum in uirtutibus, siue potētijs, quod est inconueniens: standum est ergo in primo. s. quod possit esse principium immediatum suæ operationis. 2. Si illud, quod magis uidetur inesse nō inest, nec illud quod minus; sed magis uir, qd anima sensitiua distinguatur realiter à suis potentijs, quā intellectiua; & tamen nō distinguitur: ergo. Assumptum probatur quia secundum Philosophum secundo de anima. Si oculus esset animal, potētia uisua esset anima eius, siue forma: quod non esset uerum, nisi anima esset idem, quod potētia uisua: si enim potētia uisua esset quoddam accidens superadditum animæ, Philosophus male argueret: quare, &c.

IN CONTRARIUM arguitur, Quia omnis effectus immediatus assimilatur suæ causæ: agens enim semper intendit sibi assimilare passum; sed effectus immediatus potētiæ intellectiue est accidēs, puta, actus intelligendi: ergo potētia intellectiua erit accidens: si autem sic, ergo realiter distinguetur ab anima; sicut accidens à substantia. In ista quæstione tria sunt uidenda.

Primum est in generali. Vtrum forma substantialis possit esse immediatum principium suæ operationis? Et hoc uidetur tangere primum argumentum.

2. Vtrum anima uegetatiua realiter distinguatur à suis potentijs? Et hoc tangit secundum argumentum. 3. Quod quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Opin. Scoti
4. sent. dist.
12. q. 3. Io.
an. Bac. 2.
sent. dist.
37. q. 5. ar.
2.

Q VANTVM ad primum, dicunt multi doctores, quod forma substantialis potest esse immediatum principium suæ operationis: nam, cum hoc competit formæ accidentali multo fortius competit formæ substantiali, quod uerè dicunt: quia sicut alteratio elicitur immediatè à forma accidentali; ita & generatio, quæ dicitur simplicem mutationem, est immediatè à forma substantiali: sic, quod in tali actione non mediat in ratione instrumenti forma accidentalis. Hæc autem conclusio ex dictis eorum probatur quadrupliciter. PRIMMO sic. 1. In essentialiter ordinatis, sicut infimum, medium, & supremum. Quicquid competit in

fimo, & supremo, debet etiam competere medio; sed forma accidentalis, & forma substantialis, & deus sunt ad inuicem ordinati, sicut infimum, medium, & supremum; & ipsi deo competit agere immediatè per essentiā suā; aliter esset compositus: forma accidentalis ēt habet hoc idem: aliter esset processus in infinitum in formis accidentalibus: ergo agere immediatè necessariò debet competere formæ substantiali, cum teneat mediū inter ista.

ET Confirmatur ista ratio. Quia illud, quod conuenit perfectissimo enti, quale est deus, magis debet competere ei, quod magis appropinquat ipsi deo, quā ei, quod magis distat ab eo; sed deus per se ipsum immediatè, & sua essentia est sibi ratio agendi, ut dictum est, cum ergo hoc competit calori se ipso agere: quia non agit mediante alia forma, multo fortius debet competere formæ substantiali, quæ propinquior est deo, quā sit calor: quare &c. 2. Quandoque aliqua sunt essentialiter ordinata, sicut superius, & inferius: sicut magis perfectum, & minus perfectum: quicquid est perfectionis in inferiori, & minus perfectio: totum illud est in superiori, & magis perfectio: aliter magis perfectum esset minus perfectum, quod est oppositum in adiecto; sed forma substantialis, & forma accidentalis, sic sunt ad inuicem ordinata, quod forma substantialis est superior, & perfectior forma accidentali; & formæ accidentali cōpetit esse immediatum principium suæ actionis, ut probatum est in prima ratione, ergo multo fortius debet hoc competere formæ substantiali. 3. Quando

ex aqua debet generari ignis, uel forma substantialis ipsius ignis, inducit formā substantialem in materia aquæ, uel ipse calor, qui est forma accidentalis eius. Non potest dici secundum: ergo primum. Assumptum probatur: nam si calor ignis inducit formam substantialem in materia aquæ, aut hoc facit propria uirtute, aut uirtute alterius. Non uirtute propria: quia tunc ageret ultra suam speciem. Nec uirtute alterius, utpote, uirtute formæ substantialis eius. signis: quia nihil agit uirtute alterius, nisi quia motum ab eo sit; sicut securis mouetur à Carpentario, uel nisi recipiat aliquam uirtutē ab eo; sicut agentia naturalia dicuntur agere uirtute dei: quia recipiunt ab eo proprias formas, & uirtutes, per quas agunt. Calor autē non recipit ignis mutationem, ut patet de se, nec etiam uirtutem aliquam: quia tunc de illa uirtute, cum esset accidens, quæreretur sicut de calore; & sic esset processus in infinitum: non igitur agit calor in uirtute formæ substantialis ignis: ergo relinquitur, quod forma substantialis ignis immediatè inducat formam substantialem in materia aquæ. 4. Omne agens assimilatur sibi passum: cum ergo ignis calefaciat, & igniat, calefacere erit à calore; ignire, uel generare ignem; seu inducere formam substantialem ignis in materia aquæ, uel alterius, erit à forma substantiali ipsius ignis. Et potest sic formari ratio. Illud est principium immediatum actionis, in quo generans assimilatur genito: & præcipue in generatione uniuoca; sed in tali generatione generans assimilatur genito in forma substantiali: forma igitur substantialis erit immediatum principium actionis. HANC AVTEM opinionem

ad præsens, non teneo: non enim uidetur mihi dictis Philosophorum consona. Arguo igitur contra eam quatuor rationibus. 1. Sic. In essentialiter ordinatis non est transitus de extremo ad extremum, nisi per medium, sed ista tria se habent per ordinem, s. ens per se stans, accidens manens, & accidens fluens; ergo impossibile est transire ab ente per se stante ad accidens fluens, nisi per accidens manens, quod est medium inter ista duo: cum ergo actus, siue operatio sit accidens fluens; & forma substantialis per se stans, & ipsa potētia, siue forma inhærens rei sit accidens permanens: forma substantialis non poterit agere, siue operari, nisi mediante forma accidentali, siue potētia, quæ medium est inter ista: sicut accidens permanens inter per se stans, & accidens fluens. Maior, & Minor uidentur notæ de se: & per consequens tota ratio. Hæc rationem tangit do-

Confutatio
prædictæ
opinionis.

Et noster quodlibet. 3. quaestione decima. **E T I D E O** confirmo eam sic. Accidens uariabile semper est in subiecto mediante accidente inuariabili. Exemplum de motu, qui est in mobili per quantitatem sed actus siue operatio est accidens uariabile, & in est mediante potentia: ergo potentia erit accidens inuariabile, & forma substantialis per consequens non erit immediatum principium suae actionis: quia medietate potentia, quae est accidens quoddam, & inuariabile.

Sic, omne instrumentum, in quantum instrumentum est, habet aliquam operationem, quae sibi non conuenit, ut res est; sed calor est instrumentum ignis, & calefacere, & alterare competit sibi ut res est: quia competit sibi, ut res, calor est: ergo aliqua alia operatio competit sibi, ut instrumentum est; sed exceptis istis, ignis nullam aliam habet operationem, nisi generare ignem, siue inducere formam substantialem ignis in materia: ergo generatio substantiae, siue inducere formam substantialem in materia competit calori, ut instrumentum est ignis. Maior, & Minor patet. **3.** Inter agens, & patiens debet esse contactus: si ergo ignis per suam formam substantialem causaret ignem in aqua immediate, aut rangeret aquam per suam formam substantialem immediate in tali generatione tactu mathematico uel tactu essentiali, uel physico, & naturali. Non tactu mathematico: quia talis contactus non est inter res naturales, nec etiam ad talem sequitur actio aliqua. Nec potest dici, quod in sit contactus essentialis: quia forma, quae essentialiter tangit aliquam materiam informat eam: forma autem agentis non informat materiam passiuam: ergo ibi contactus naturalis, & physicus, sed talis contactus non est sine qualitatibus actiuis, & passiuis: in tali ergo generatione, cum agunt accidentia non principaliter: ergo instrumentaliter. **4.** Omne agens habet potentiam, per quam agit: alias non posset agere: sed potentia nec est operatio, nec forma agentis: ergo. Maior patet. Minor probatur: quia, quod est accidens in uno non potest esse substantia in alio. **1.** Physicorum; sed potentia agendi, uel patiendi est accidens de secunda specie qualitatis: ergo talis non poterit esse substantia in alio. **ET CONFIRMATUR** ista positio per Philosophum & Commentatorem: Commentator enim in 7. Metaphysicae expressè dicit, quod nulla forma substantialis est immediatum principium suae operationis: & Philosophus in libro de sensu, & sensato dicit, quod ignis, & quodcumque aliud secundum illud quod est, essentialiter non est natum agere, uel pati, sed secundum quod habet contrarietatem secundum formas accidentales. Et ex ista auctoritate potest formari ratio talis. Illud, quod non agit nisi mediantibus qualitatibus actiuis, & passiuis, non est immediatum principium suae operationis; sed formam substantialem quacunque, est huiusmodi: ergo Maior patet de se. Minor patet per auctoritatem praedictam. **RESTAT** respondere ad rationes alterius opinionis. Ad primum cum dicitur, quod in essentialiter ordinatis sicut infimum, medium & supremum &c. Dico, quod deo competit, quod sit ratio agendi sibi ipsi, & non alteri: est enim agens. **1.** ratio agendi sibi ipsi, & non alteri: quia seipso, & nullo fieri addit, agit: hoc autem non competit formae accidentali: non enim est ratio agendi sibi, sed alteri: calor enim non est ratio agendi sibi, sed igni. Primum istorum dicit perfectionem simpliciter, quae non potest competere alicui creato. Secundum uero magis imperfectionem dicit: quod enim sic est ratio agendi, est accidens alteri, ut qualitas. Et ideo formae substantialis, quia tenet medium, nec debet competere unum istorum, nec reliquum, sed tenebit medium: quia non ager se ipsa: quia hoc solum competit deo naturaliter: nec est immediata ratio agendi alteri: quia hoc competit accidenti, sed est principalis ratio agendi supposito. Et hoc est proprium sibi & per hoc patet responsio ad confirmationem: procedit enim ratio cum confirmatione ex falso fundamento nam praesupponit, quod immediate agere eodem modo

competat deo, & accidenti, quod est falsum: sicut patet ex dictis. Ad secundum, cum dicitur, Quodcumque aliqua sunt essentialiter ordinata, &c. Quicquid sit de propositionibus in se dicto, quod esse immediatum eo modo, quo est forma accidentalis, non dicit perfectionem; immò magis imperfectionem, ut dictum est, & ideo non oportet, quod hoc competit formae substantiali; sed erit ratio agendi principalis ipsi supposito, & dicit perfectionem multo maiorem, quam agere ut immediatum, siue ut instrumentum alterius, quod competit accidenti. Ad tertium dico, quod calor uirtute formae substantialis ipsius ignis generat substantiam. Et cum dicitur, quod omne instrumentum agens uirtute alterius, recipit ab eo motum, uel uirtutem aliquam. Dico, quod uerum est de instrumento separato; sed non habet ueritatem de instrumento coniuncto: & ideo tribuit substantia se ipsam: quia calor fortius potest agere coniunctus essentialiter ipsius ignis, quam separatus ab ea; etiam si receperit ab ea aliquam uirtutem, siue motionem extrinsecam.

Ad quartum concedo, quod omne agens intendit assimilare sibi passum, sed non sequitur propter hoc, quod omne agens agat immediate: nam ita bene agens potest assimilare sibi passum: posito, quod forma substantialis non sit immediatum principium suae operationis, sicut si esset immediatum principium. Et cum dicitur ulterius, quod ignis calefacit, & ignis dico, quod totum hoc facit per calorem: & ista actio non egreditur immediate a forma substantiali ignis, sicut patet per Commentatorem, 7. Metaphysicae. Dico ergo, quod calor, & calefacit, & inducit formam substantialem ignis, sed calorem inducit secundum se, formam autem substantialem, ut est instrumentum alterius, siue organum formae substantialis. Et quod non oporteat dicere, quod forma substantialis inducit formam substantialem, & calor calorem, patet, quia si essent sic distinctae istae actiones, nunquam generaretur ignis, nisi ab igne. Et ab eo, ubi non esset forma substantialis ignis, nunquam generaretur ignis, cuius contrarium patet: nam si fiat excessus in calore, ex nimio tali excessu generatur ignis: non ergo solum generatur ignis ab igne, sed etiam a motu: calor ergo est organum ignis, in quocunque sit, siue sit in igne, siue non. Et ad confirmationem huius rationis dico, quod agens principaliter intendit sibi assimilare in eo, quod est principale principium actionis, & ex consequenti in principio immediato. Et haec de principali. **Com. 31.**

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT nunc uidere. **2.** Vtrum anima sensitiva, & uegetatiua distinguatur realiter a suis potentiis? Ad quod respondent aliqui doctores dicentes, quod anima sensitiva, & uegetatiua identificant sibi suas potentias realiter, quod probat primo de potentiis animae uegetatiuae in speciali: deinde probant hoc idem de potentiis uegetatiuae & sensitivae simul. **PRIMUM** probant sic. Simile est iudicium de generatione in rebus inanimatis, & de nutritione, & augmentatione, & generatione in rebus animatis, siue uiuentibus: sed immediatum principium generationis in rebus inanimatis est forma generantis: ergo immediatum principium nutritionis, augmentationis, & generationis in rebus animatis, siue uiuentibus erit ipsa, uidelicet forma substantialis realiter uiuentium, & per consequens anima uegetatiua non distinguitur realiter a suis potentiis. Maior est nota de se: nam non est minoris perfectionis forma corporis animati, quam forma corporis inanimati: & ideo quantum ad hoc simile iudicium est de eis. Sed Minor probatur, quantum ad rationes adductas in primo articulo, & praecipue per tertium, & quartum. **ET CONFIRMATUR** ista minor una ratione tali. Agens, & patiens debent esse proportionata, sed passium formae substantialis excludit omne accidens in patiendo: ergo actiuum excludit omne accidens

Solutio rationum alterius opinionis.

accidens in agendo; & per consequens agit immediate. Maior patet. Minor probatur: quoniam actio formæ substantialis est introductio formæ: passium autem talis actionis est sola materia; inter materiam & formā, quæ introducitur, nihil mediat. S E C V N D V M probatur tripliciter. 1. Sic. Anima est principium, quo uiuimus, & sentimus, secūdo huius; sed principium, quo uiuimus & sentimus est potētia uegetatiua, & sensitiua: ergo &c. 2. Sic, Sicut se habet materia ad pati, ita forma ad agere, & specialiter ista propositio uidetur habere ueritatem in formis omnino materialibus, cuiusmodi sunt anima uegetatiua, & sensitiua; sed ita se habet materia ad pati, quod sua est potentia, per quam patitur, sicut patet per Commentatorem inde substantia orbis dicentē quod materia substantiatur per posse: ergo forma erit sua potentia, per quam agit: erunt igitur anima sensitiua, & uegetatiua idem realiter cum suis potentijs. 3.

Anima sensitiua, aut sensitiua est per se, aut per accidens: non per accidens: ergo per se; & per consequens est sua potentia: & eodem modo intelligendo est de uegetatiua. Maior probatur: quia differentia constitutiua aliquius speciei sumitur à forma, & nō ab aliquo accidente, sed sensitiuum est differentia constitutiua animalis: ergo sumitur à forma substantiali ipsius animalis; sed forma animalis est anima sensitiua: ergo &c. ET CONFIRMATUR, quia differentia de prædicamento substantiæ non potest esse accidens: quia differentia est de intrinseca ratione constituti: nullum autem accidens est de intrinseca ratione substantiæ; sed sensitiuum est differentia de prædicamento substantiæ: ergo &c.

H A E C autem opinio non uidetur mihi uera: nam quicquid sit de potentijs animæ intellectiua, quæ non requirunt organum in corpore, in sequenti patebit articulo, potentiæ tamen animæ uegetatiuæ, & sensitiuæ necessario distinguuntur ab anima; quod probō quadrupliciter. 1. Sic, Passiua potentia, & actiua non possunt fundari in eadem essentia animæ per identitatem realem: hæc patet, quia tunc actiuum, & passiuum essent idem realiter, & unum idem secundum idem esset actiuum, & passiuum realiter, quod est impossibile. Quod patet per syllogismum expositiuium, si arguitur sic. Hæc essentia animæ est hæc potentia actiua; sed hæc essentia animæ est hæc potentia passiua: ergo hæc potentia passiua est hæc potentia actiua: est igitur uera ista Maior propositio; sed potentiæ animæ, quædam sunt actiue; ut uegetatiuæ; quædam passiue, ut sensitiuæ; sicut patet secundo de anima; ergo non possunt in aliquo fundari per identitatem realem; & per consequens distinguuntur realiter ab anima. 2.

Potentia uisua, & potentia auditua sunt duæ potentiæ inter se distinctæ realiter: ergo non identificantur realiter eidem essentia animæ. Probatur antecedens, & consequentia. Antecedens probatur sic. 1. Potentiæ habentes distinctos actus realiter diuersarum rationum, necessario sunt distinctæ realiter: hæc patet, nam sicut actus distinguuntur per obiecta; sic etiam potentiæ per actus, secundo de anima: sed potentia uisua, & auditua habent distinctos actus realiter diuersarum rationum, sicut uidere, audire: ergo. 2. Illæ potentiæ distinguuntur realiter, quarū una exit in actum sibi aptū, & proportionatum, alia non exiit: sed potentia uisua potest uidere, auditua potentia non audiente, nec exiit in actum: ergo &c. Minor est nota de se. Maior probatur: nam aliās una, & eadem potentia essentialiter exiit in actum realiter, & non exiit in actum realiter, quod implicat contradictionem. Patet igitur antecedens. Consequentia probatur: quia quæcunque uni, & eidem sunt eadem, inter se sunt eadem: si ergo quæcunque potentia esset eadem realiter cum essentia ipsius animæ, omnes potentiæ essent eadem realiter inter se. Arguitur à destructione consequentis. Potentiæ animæ, ut auditua, & uisua, & sic de alijs, sunt realiter distinctæ inter se: ergo realiter distinguuntur ab anima: patet igitur consequentia. N E C V A L E T si di-

catur ad istam rationem, quod eo modo aliqua sunt eadem adinuicem, quo dicuntur eadem uni, & eidem, sed potentiæ animæ sunt eadem in tertio, scilicet in essentia animæ: & ideo sufficit, quod sint eadem ad inuicem in essentia animæ, & non aliter. Sicut homo, & asinus uni, & eidem sunt eadem. S. animalis: & ideo sufficit, quod sint eadem in tertio, & non aliter. S E D in rei ueritate istud non soluit rationem: sequuntur enim ad eadem duo inconuenientia. Primum est, quod de necessitate in tali syllogismo medium intraret conclusionem. Secundum est, quod in isto principio, per quod roborantur isti syllogismi affirmatiui, scilicet quæcunque uni, & eidem, &c. esset petitio principii.

P R I M V M patet, nam unum, & idem, cui aliqua dicuntur esse eadem, est medium, per quod probatur, quod illa sint eadem intrinsece: & ideo si illud principium aliquid probat oportet, quod illa sint eadem inter se, exclusio isto medio: aliās istud medium intraret conclusionem. S E C V N D V M etiam inconueniens sic patet per istam rationem, cum dicitur. Quæcunque uni, & eidem &c. nihil aliud esset dictum nisi, quod illa, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem tertio, quod est petere principium. Vnde ad tollendum ista inconuenientia oportet dicere, quod eo modo aliqua sunt eadem inter se, quo modo sunt eadem alicui tertio, & sic stat ratio nostra in suo uigore.

4. Sic. Quæcunque duo sic se habent, quod unum potest corrumpi, alio manente, ista necessario distinguuntur ad inuicem realiter; sed potentia sensitiua, ut puta uisua, potest corrumpi manente essentia animæ sensitiua: ergo. Maior nota est de se per primum principium. Minor etiam probatur. Hō, qui uiuit propter animam, uiuens efficitur cæcus. Tunc arguo sic. Aut ille efficitur cæcus propter solam priuationem actus uidendi, aut per priuationem principij uidendi: quia non potest dici, quod fiat cæcus per priuationem animæ: non potest dari primum, scilicet, quod sit cæcus per solam priuationem actus uidendi: quia sic dormiens esset cæcus, quod non est uerum: relinquitur ergo secundum, scilicet quod homo fiat cæcus per priuationem principij uidendi; sed principium uidendi est potentia uisua: ergo sit cæcus per priuationem huius potentiæ; & per consequens talis potentia corrumpitur: patet igitur illa Minor, & per consequens tota ratio. 5. Si potentiæ organicæ cuiusmodi sunt potētiæ sensitiuæ essent idē, quod anima; sequeretur, quod potentiæ organicæ non essent organicæ, consequens implicat contradictionem: ergo & antecedens. Consequentia probatur: quia illæ potentiæ, quæ æqualiter perficiunt totum corpus, & quamlibet partem corporis, non sunt organicæ: patet, nam potentiæ organicæ perfectius perficiunt unam partem, quam aliam: potentia uisua ita perficit oculum, quod non aurem; sed si potentiæ organicæ essent idē, quod anima, æqualiter perficerent totum corpus, & quamlibet partem: ergo non essent organicæ. Minor probatur. Essentia animæ secundum se æqualiter perficit totum corpus, & quamlibet partem: si ergo potentiæ non dicunt nisi essentiam animæ, æqualiter perficiunt totum corpus, & quamlibet partem, quod est falsum.

R E S P O N D E O ad rationes alterius opinionis. Ad primum, quicquid sit de maiori, Forte non est simile, quod accipit pro simili. Nego totaliter minorem, sicut eā negauimus in primo articulo: dixi enim, quod nulla forma substantialis potest esse immediatum principium suæ actionis. Ad probationes adductas in primo articulo iam dictum est. Ad confirmationem dicitur, quod agens, & patiens debent esse proportionata. Dico, quod non est sic intelligendum, quod omnem motum, quem habet patiens in patiēdo, habeat agens in agendo: nam ut statim apparebit in solutione secundæ rationis, quāuis materia sit sua potentia, per quam patitur forma; tamen non est sua potētia, per quam agit; sed debet intelligi, quod agens, & patiens debent esse proportionata, hoc est, quod agens debet esse tale in actu,

Responsio.

Solutio rationum alterius opinionis.

sex. c. 24.

cap. 2.

Confutatio opinionis præmissæ.

sex. c. 77.

sex. c. 33.

responsio.

ex. c. 94.

actu, quale est patiens in potetia. Et hæc est intentio Philosophi in secundo huius, quando dicit in illo capitulo determinatis aut his, quod omnia patiuntur, & mouentur ab actu ente, ut patet per expositionem doctoris nostri. Et ideo posito, quod passium formæ substantialis in patiundo, excludat omne accidens, non propter hoc oportet, quod actiuum in agendo excludat omne accidens. Posset etiam dici ad minorem huius rationis, quod passium formæ substantialis excludere omne accidens potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod excludat omne accidens in principio ante spoliationem formæ expellendæ sic, quod in passio ne illa attingatur secundum essentiam suam, a moto omni accidente. Alio modo potest intelligi, quod excludat omne accidens in fine, quando forma inroducenda introducit in materia. Si primo modo intelligitur, propositio est expresse falsa secundum Philosophum in descensu, & sensuato, qui dicit, quod ignis, & quodcunque aliud secundum illud, quod est essentia liter non est aptum natum agere, uel pati, nisi secundum quod habent contrarietates secundum formas accidentales, ut allegatum est in primo articulo. Ex qua auctoritate patet, quod sicut agens agit mediantibus qualitatibus actiuis, & passiuis; sic patiens patitur mediantibus passiuis. Si autem intelligitur propositio secundo modo, adhuc potest negari ab illis, qui dicunt, quod quantitas præcedit formam substantialem in materia. Sed si concedatur nihil: propter hoc non habetur contra propositum principale: nam tunc concedo si similitudinem: sicut enim materia per essentiam suam, excluso omni accidente, recipit formam substantialem; ita a simili. Forma per essentiam suam, excluso omni accidente, perficit, & informat ipsam materiam. Non tamē sequitur propter hoc, quod sit immediatum principium suæ operationis: & ideo ratio non concludit.

Cap. 2. circa medium.

Ad secundum dico, quod aliquid esse principium quo uiuimus, & sentimus, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod sit principium quo principale. Alio modo, quod sit principium quo instrumentale. Si primo modo sic anima est principium quo, & non potentia. Si secundo modo, sic potentia est principium quo, & non anima. Ad tertium, cum dicitur, quod sicut se habet materia ad pati, &c. Dico, quod ly sicut potest esse nota æqualis necessitatis, uel potest esse nota æqualis, & omnimodæ similitudinis. Si sit nota æqualis necessitatis, concedo propositionem: nam sicut materia, quæ est pura potentia, potest pati, ita forma, quæ est actus potest agere. Et sicut omne, quod patitur necessarium habet materiam, uel aliquid loco materiæ: ita, quod agit, necessarium habet formam, uel aliquid loco formæ, scilicet propriam. Si autem ly sicut sit nota omnimodæ similitudinis, sic propositio est falsa: non enim est omni modo simile de potentia passiuæ materiæ, & de potentia actiuæ formæ: quia posse materiæ est posse ad esse: posse uero formæ est posse ad agere. Et ideo materia est in potentia ad esse per essentiam suam: & isto modo forma est apta nata sibi dare esse per essentiam suam; sed non oportet, quod propter hoc sit in potetia ad operari per essentiam suam. Vel potest dici, quod sicut pura potentia se ipsa patitur, ita actus purus se ipso agit: sed solus deus est actus purus; non autem forma substantialis; & ideo non est simile. Ad quartum dico, quod essentia anime est sensitiua per se; non tamen in primo modo dicendi per se; sed in secundo modo. Sicut dicitur homo est risibilis; non tamē in primo modo: ita, quod immediate, & intrinsece sit risibilis; sed in secundo modo ita quod est talis, sed alio manente, scilicet propria passione. Et ita dicendum est de anima: dicitur enim per se sensitiua, & uegetatiua: quia de natura sua habet ordinem ad tales actus; non tamen immediate, sed mediantibus suis potentiis. Et cum dicitur, quod sensitiuum est differentia constitutiua animalis: & differentia constitutiua sumitur a forma. Dico, quod non accipitur sensitiuum ibi pro potentia sensitiua; sed pro habitudine naturali, quam habet ipsa sensitiua ad actum sentiendi, ut dictum

est. Et hoc patet: quia non dicit Philosophus, nec Porphyrius, nec aliquis alius, quod sensitiuum sit differentia constitutiua: sed sensibile: sensibile autem de uirtute sermonis dicit aptitudinem: & ideo accipitur pro habitudine naturali, ut dictum est, & non pro potentia. Per idem patet, quid sit dicendum ad confirmationem: & sic patet secundus articulus.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT nunc uidere de tertio. Vtrum anima in intellectu distingat realiter a suis potetibus? Vel. An tales potetia fundentur in ipsa per idempnitatem realem? **Q**VANTVM ad istum articulum dicunt, multi doctores, quod potetia anime intellectiua, quæ non sunt organo affixa, ut intellectus, & uoluntas, non dicunt accidens aliquod absolutum superadditum essentia ipsius anime; sed dicunt ipsammet essentiam anime: essentia enim anime immediate intelligit, & uult. Et hoc probatur per eos quadrupliciter. **I** Sic. Operatio uitalis debet esse a principio uitali. Sed intelligere, & amare sunt operationes uitales: ergo debent esse a principio uitali: sed sola essentia anime est principium uitale, accidens autem fundatum in ipsa per modum potetia, non esset uiuum; immo quasi mortuum de se: ergo intelligere, & uelle immediate sunt ab essentia anime: & non ab aliquo accidente superaddito.

2 Sicut se habet res ad esse; ita se habet ad operari: ergo idem est principium operandi, & essendi; sed anima per suam essentiam est principium essendi; & non per aliquod superadditum: ergo per suam essentiam, & non per aliquod sibi superadditum erit principium operandi: erunt igitur intelligere, & uelle immediate ab anima. **3** Illa debent poni in anima nostra, propter quæ maxime est ad imaginem dei, si potetia sue non differant re absoluta ab anima ipsa, maxime esset ad imaginem dei: ergo &c. Maior nota: quia cum homo sit ad imaginem dei solum ratione anime & per animam: non autem ratione corporis, nec per corpus: alia sunt ponenda in anima, propter quæ est ad imaginem dei. Minor patet nam, cum persone in diuinis sint idem cum essentia, & non differant re absoluta ab ea: magis perfecte erit anima imago dei, si potetia non differant realiter ab essentia anime, quam si distinguatur realiter ab ipsa: quare &c.

4 Nullum accidens excedit suum subiectum in perfectione, sed si intellectus, & uoluntas essent accidentia anime, excederent ipsam in perfectione: ne ergo impossibile est, quod sint ipsius accidentia. Minor probatur, dupliciter. **I** Sic omne ens primo supra se conuersum, & per se intelligens, & uolens formaliter quodlibet obiectum intelligibile, & diligibile, excedit in perfectione illud ens, a quo ista remouentur. Hæc patet: quia omnia ista dicunt perfectionem simpliciter, & per consequens melius est ea esse in uno quoque, quam non esse: sed omnia ista competunt potentiis, & non anime, si sit realiter ab eis distincta: ergo, &c. Minor de se nota est: quia prædictæ potetia habent omnia ista, & si ab anima tollantur, omnibus istis carent.

2 Ista Minor probatur sic. Quando sunt aliquæ duæ naturæ realiter distinctæ, ita tamen, quod una est capax beatitudinis, alia non existente, & econuerso, & est capax beatitudinis, nullo superaddito alio ab eo essentialiter diuerso; aliud uero non, illud est simpliciter perfectius alio; sed intellectus, & uoluntas, si different essentialiter ab anima, essent huiusmodi respectu ipsius anime: ergo &c. Maior clara est de se. Minor etiam uidetur nota: quia anima sine istis potetibus non posset beatificari: quia nec cognosceret, nec diligere deum. Ista autem potetia, si essent ab anima separata, posset intelligere, & diligere deum; & per consequens posset beatificari: quare, &c. **ET CONFIRMATVR** ista ratio: quia quicquid inest subiecto, mediante aliquo accidente absoluto, inest ipse eidem accidenti, si separaretur a subiecto, sicut albedo

Opin. Heric.
Gand. quod
lib. 3. q. 4.
Scot. 2. scilicet.
d. 16. q. 1.
Gosf. quod
lib. art. 6. et
9. quodlib.
art. 5. Iacob.
Viterb.
2. quodlib.
q. 14.

bedo inest quantitati separatę in Sacramento altaris. Si ergo intelligere inest animę, mediäre accidente ab soluto, si deus separaret intellectum ab animā; sequere-
tur, quod iste intellectus haberet actum intelligendi; & sic posset beatificari, quod non competere animę sine potentijs: ergo. H A E C etiam posset confirma-
ri tam per auctoritates tam Sanctorū Doctorum, quam Philosophorum. Dicit enim Beatus Augustinus. x. de

Cap. 11.

tom. 3.

In libr. de

spiritu, &

anima.

ca. 13. 14.

tom. 3.

ex. c. 19.

ex. c. 27. et

30.

Aegid. 1.

sent. d. 3.

par. 2. q. 3.

prin. ar. 2.

Quodl. 3. q.

10. 5. Th.

1. par. sum.

q. 77. ar. 1.

Petrus Ab-

uer. quodl.

2. ar. 3.

Philosophorum. Dicit enim Beatus Augustinus. x. de trinitate. Intellectus, uoluntas, & memoria sunt una mens, unaque uita, unaque substantia. Et idem in sermone de imagine ait. Anima est intellectus, anima est uoluntas, anima est memoria. Sed hoc non esset, si ipsę potentię animę differrent realiter ab animā. Hoc etiam uidetur esse intentio Philosophi tertio huius, ubi loquens de intellectu agente dicit, quod est substantia actu ens; sed quod est substantia, non potest esse accidēs animę: nam quod uere est substantia, nulli accidit secundum eundem. i. Physicorum. Et quod dicit de intellectu, pari ratione intelligendum de alijs potentijs.

ALIA OPINIO est magnorum doctorum huic opposita, quę dicit, quod potentię animę dicunt qualitates superadditas essentię ipsius animę, & ad hoc adducunt plures rationes in diuersis locis, quarum aliquę sunt aductę in primo, & secundo articulo. Et quā uis iste articulus sit nimis dubius: quia non apparent rationes insolubiles pro aliqua parte: uidetur tamen mihi ista ultima opinio probabilior: & ideo cōfirmo eā quatuor rationibus. PRIMO. Sic. Omnis creatura, quę potest per se existere, habet aliquam propriam passionē inseparabilem distinctam realiter a se; sed aīa intellectiua pōt p se existere: quia separatur a corpore: ergo habet aliquā propriam passionem inseparabilem distinctam a se realiter. Tunc arguitur ulterius. Ista propria passio, uel sunt ipsi actus intelligēdi, & uolēdi: uel ipsę potentię, scilicet, intellectus, & uolūtas, hęc patet, quia in anima separata nihil aliud ponitur, nisi sit sua essentia; sed non possunt esse actus talis propria passio: quia actus continuē desinunt esse, & separantur; hęc autem passio ponitur inesse in separatis: ergo talis passio erunt ipsę potentię: & sic erunt realiter distinctę ab anima. Maior primę rationis patet inductiue in omnibus rebus naturalibus. Patet etiam per rationem. Quia propria passio nascitur ex principijs speciei, & ex principijs intrinsecis; & per consequens cōsequitur omnem essentiam, siue rem naturalem, quę potest per se existere: cum talis sit alicuius speciei, siue in aliqua specie determinata. Quod autem talis propria passio distinguitur realiter ab ipsa re, patet per Philosophum. i. Posteriorum, qui dicit, quod propria passio prædicatur de subiecto in secundo modo dicendi per se: omnia autem, quę sic prædicantur distinguuntur realiter ab eo, de quo prædicantur: ergo &c. S E C V N D O. Illud, quod de se non dicit aliquem ordinem ad aliquem actum determinatē; sed est indifferens ad plures actus diuersos tanta diuersitate, quod quidam sunt organici, quidam non: quidam liberi, quidam naturales, si debet determinari ad aliquem eorum producendum, uel eliciendum oportet necessariō, quod determinetur per aliquod sibi superadditum absolutum; sed essentia animę est huiusmodi respectu actuum suorum, &c. Maior patet: quia si de interminato fiat determinatum, oportet, quod sit hoc per aliquod sibi superadditum: sed quod tale sit absolutum probatur. Quia si non esset absolutum: uel esset modus, uel respectus; sed ista non habent determinatē re re: quia sequuntur rem iā determinatam. Quod autem motus, & respectus sequantur rem determinatam, probatur. Quia sicut se habet motus, & respectus ad fundamentum; ita determinatus motus, & determinatus respectus requirunt determinatum fundamentum; sed motus, & respectus quicquid requirunt fundamentum: ergo determinatus motus, & determinatus respectus requirunt determinatam rem, siue fundamentum. Patet ergo illa Maior, & etiā Minor: quia anima est sic indifferens respectu suorum actuum, quod quādoque est sub

uno; quandoque sub alio, quandoque sub nullo, ut patet in dormiente. Et istorum actuum quidam sunt organici: quidā non, quidam liberi, quidam naturales, ut de se se patet: ergo &c. S E D C O N T R A istam rationem arguitur ab aliquibus tripliciter, dupliciter contra maiorem, & uno medio contra minorem.

Contra maiorem arguitur sic. Illud, quod de se non dicit aliquem ordinem ad originandum determinatē aliquam potentiam; sed est indifferens ad originandum diuersas potentias, quarum quędam sunt organice, quędam non: quędam liberę, quędam naturales; si determinetur ad producendum aliquam illarum: oportet, quod hoc sit per aliquid superadditum absolutum; sed essentia animę respectu suarum potentiarum est huiusmodi: ergo &c. Conclusio est, quod anima ad producendum potentias suas non indiget alijs potentijs: nam similiter argueretur de illis, & sic esset processus in infinitum: ergo oportet quod aliqua præmissarum sit falsa; sed Minor falsa non est, quod patet: quia certum est, quod anima producit omnes suas potentias, quarum quędam sunt organice, quędam non, &c. Oportet igitur, quod Maior sit falsa. 2. Cōtra eandē. Illud, quod est in differens ad causandū, uel determinandū diuersos actus, &c. Sic stat in Maiori nunc posita: oportet, quod habeas aliquod superadditum absolutum; sed obiectum est huiusmodi respectu actuum animę: ergo &c. Conclusio est falsa: nam certum est, quod obiectum nō habet aliquod sibi superadditum absolutum, quo mediante causet actū uolendi, uel intelligendi: nam, cum illud etiam potest intelligi: ita peteretur de illo: & sic in infinitum: ergo aliqua præmissarum est falsa. Non Minor: quia una, & eadem potest causare, uel determinare actum intelligendi, uel uolendi: & sic de alijs actibus tam organicis, quā non organicis: oportet ergo, quod Maior sit falsa.

C O N T R A minorem arguitur sic. Illud principium, quod respicit actus suos sub quodam ordine, ita, quod unum per prius; reliquum per posterius, dicit de se aliquem ordinem ad actus suos; & per consequens non est tanta diuersitate indifferens, quod requirat aliquod sibi superadditum absolutum: quod patet de Sole, qui generat lucem, & calorem absolute, nullo superaddito; sed essentia animę est huiusmodi: ergo &c. Minor patet: nam anima ordine quoddam causat actus suos; primo quidem actum sentiendi; secundo actū intelligendi; tertio actum cognoscendi: quia nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu. Et nihil uoluit nisi prius cognitum: ergo &c. Erit igitur falsa illa Minor, & consequens non sequitur conclusio.

H I S T A M E N non obstantibus, dico, quod si ista ratio bene intelligatur, est satis bona: & ideo respōdeo ad impugnaciones, seu rationes. Ad primum igitur dico, quod Minor illius rationis stat de actibus, ut assumitur; non autē de potentijs, sicut arguitur. Cuius gratia est aduertendū, quod duplex est indeterminatio alicuius rei. Est enim quędā indeterminatio foundationis, & continetur, quando uidelicet aliquid non est determinatum fundamentum unum tantū; sed naturaliter, & inseparabiliter fundat, & continet plura: & in isto sensu dico, quod nō oportet dare aliquid absolutum superadditum: & tale indeterminatum potest fundare illa plura. Et ratio huius est: quoniam non se habet sic indifferenter ad illa plura, quod possit nunc esse sub uno, nūc sub alio illorum plurium; & nunc sub nullo, sicut dicebatur de actibus. Et isto modo anima est indeterminata ad originandum diuersas potentias, supposito, quod tales potentię originentur ab anima: nam. Vtrum sic sit, uel non: patebit inferius, quando agetur de hoc in speciali. Alia autē indeterminatio est in differre, quando aliud in differens est ad producendum plura ita, q̄ modo unum, mō aliud, & quādoque nullū: & isto modo requirit aliquod absolutū ad determinandū, quod est indeterminatum. Et isto modo est de anima respectu suorum actuum, ut patuit in ratione: & ideo adhuc uidetur ratio in suo uigore. Ad secundum dico, quod prædicta ratio stat

de actibus, ut assumitur: & non de obiecto, ut arguitur: nam terminatio, siue causalitas obiecti est extrinseca: non enim fundantur actus ipsius animae in ipso obiecto, nec sunt ei intrinseci, causalitas autem ipsius animae respectu talium actuum est intrinseca: & sunt ei tales actus intrinseci, & immanentes. Et ideo sufficit in obiecto ueritas rei, ita, quod non requiritur ibi in obiecto aliquod extrinsecum ipsum determinare; supposito, quod sit causa talium actuum: quia de hoc inferius uidebitur, alia, & alia ratio, sub qua terminet, uel causet alium, & alium actum, sed in anima oportet dare aliquam uirtutem superadditam, si debeat determinari ad aliquem actum, ex qua tales actus sunt ei intrinseci, & immanentes: non ergo uidetur simile de obiecto, & de anima: & ideo ratio non uidetur convincere. Ad tertium,

quod est contra minorem, cum dicitur, illud principium &c. Dico, quod illa, quae aliquod principium respiciunt quodam ordine, possunt esse, uel se habere dupliciter: quia uel sunt talia, quae insunt illi principio necessario, & inseparabiliter: & ad talia non oportet, quod determinentur per aliquod superadditum absolutum, sicut dicebatur de anima respectu suarum potentiarum. Alio modo illa, quae principium respiciunt ordine quodam, possunt tali subiecto in esse indifferenter, & non necessario, & inseparabiliter: & talia oportet, quod subiectum determinet per aliud absolutum, cuius signum est, quod illi actus respectu animae non dicunt ordinem: nisi quia tales potentiae se habent ordine quodam. Et ad probationem de Sole dico, quod illi duo actus insunt sibi naturaliter, & inseparabiliter: & ideo ista ratio non uidetur esse contra Minorem. Potest igitur ista ratio subleuari, si intelligatur, sicut dictum est.

TERTIO ad principale arguitur sic ex fundamentis tenentium primam uiam. Contenta in aliquibus per idempritate realem: minus differunt in magis distinctis realiter: sed duo intellectus minus distinguuntur in homine, & angelo, quam intellectus, & uoluntas in eodem homine, quae sibi ipsi est realiter idem: igitur intellectus, & uoluntas non continentur in homine per idempritate realem. Maior nota ex dictis. Minor probatur sic. Illa, quae in pluribus, conueniunt, omni operatione intellectus circumscripita, minus adinuicem distinguuntur, quam ista, quae in paucioribus conueniunt. Maior patet de se, sed intellectus in homine, & angelo in pluribus conueniunt, quam intellectus, & uoluntas in uno homine, omni operatione intellectus circumscripita: nam in quibuscumque conueniunt intellectus, & uoluntas, ubicunque reperiuntur in eis, conueniunt duo intellectus, ubicunque ponatur & plures, & quilibet est potentia apprehensiva formaliter intellectus, uoluntas autem non: ergo &c.

2. sent. dist.
16. q. 1.

Ista rationem facit Scotus contra doctorem nostrum, & uult probare per eam, quod relatio differat realiter a fundamento, pari ratione probatur contra eum quod potentiae animae differunt realiter ab anima. Unde, si ratio, quam facit de relatione, & fundamento concludit. Et ista etiam ratio uidetur mihi concludere necessario aliquam differentiam inter animam, & ipsas potentias ex natura rei, omni operatione intellectus circumscripita, & si non est dare medium inter distinctionem realem, & rationis, concludit necessario distinctionem realem inter illa. **QVARTO**, & ultimo arguitur sic, Anima est actus, & forma corporis secundum Philosophum 2. & 3. huius, sed potentia intellectiva non est actus, nec forma corporis secundum Philosophum in hoc secundo, ubi dicit, quod potentiae animae intellectivae nullius corporis sunt actus, statim super illam partem. Quoniam autem ex incertis &c.

sex. c. 4. 6.
c. 11. c.
25.
Com. 5.

HAEC OPINIO confirmatur per Commentatorem. 1. de anima, ubi dicit, quod diuisio animae in suas potentias, &c. quere auctoritatem.

sex. c. 12.

Com. 92. **Solutio** rationum huiusmodi. **Restat** respondere ad rationes alterius opinionis. Ad primum, cum dicitur operatio uitalis, &c. Dico, quod intellectus est quaedam potentia uitalis. Et sicut uidere, siue sentire recipitur imme-

diatè in potentia sensitiva, quae est ab anima realiter distincta, ut probatum est in secundo articulo: ita etiam intelligere recipitur immediatè in potentia intellectiva. Cuius gratia est aduertendum, quod esse principium uitale potest intelligi dupliciter. Vno modo dicitur principium uitale: quia est per essentiam uita, & illud, a quo principaliter est uita. Alio modo potest dici aliquod principium uitale: quia sequitur naturaliter, & inseparabiliter principium uitale: quod est per essentiam uita, sicut propria passio sequitur proprium subiectum, & isto secundo modo potentiae animae, puta, intellectus, & uoluntas dicuntur principia uitalia. Potest ergo dici, quod intelligere est a principio uitali principaliter, immediatè autem non oportet: quia instrumentum uirtute eius, cui innititur potest producere aliquod nobilius se. Sicut uirtus caloris, quae non est uiuens, est ratio productiva animae uiuentis in his, quae sunt per putrefactionem: est enim quaedam uirtus seminalis in dicto calore a Deo respectu omnium formarum generabilium, & corruptibilium. Et ita intellectus: quoniam de se est principium uitale, poterit esse principium immediatum intellectus, quae est operatio uitalis uirtute ipsius animae, quae est per essentiam uita. Ad secundum, cum dicitur, quod idem, est principium essendi, & operandi. Dico, quod illud, quod est principium essendi simpliciter, est principium operandi principaliter: & illud, quod est immediatum principium operandi, est principium essendi solum secundum quid. Ad tertium dico, quod inter imaginem creatam, & increatam est maior dissimilitudo, quam similitudo, ut uidebitur deo dante in tertia distinctione primi sententiarum. Et non oportet, quod tales partes imaginis, scilicet memoria, intellectus, & uoluntas sint una essentialiter, & realiter, sicut tres personae diuinae sunt realiter essentia diuina; sed sufficit, quod sint in eadem essentia animae. Et quod non oportet propter hoc, quod potentiae animae sint realiter ipsa essentia animae, patet: quia si nos uellemus ponere omnimodam similitudinem, oporteret nos ponere, sicut sunt tres personae, quod sunt tria supposita realiter distincta, quod nullo modo diceret: non ergo oportet dare omnimodam similitudinem, sed possibile: hoc autem uidetur mihi impossibile, ut patet ex dictis in isto articulo, & praecedentibus.

Ad quartum, cum dicitur nullum accidens, &c. Eis concedo Maiorem: sed nego Minorem. Ad probationem primam dico, quod omnes illae perfectiones competunt animae fundamentaliter, & homini principaliter: homo enim per animam est illud, quod principaliter intelligit, & uult; potentiis autem, competunt praedictae perfectiones solum instrumentaliter: sunt enim illud, quo anima est formaliter intelligens, & uolens. Et ideo ex hoc non sequitur: quod sint perfectiores ipsa anima: immo & e conuerso: sicut ignis, quamuis calefaciat, & igniat mediante calore, & calor sit illud, quo ignis calefacit, & ignit, non tamen propter hoc calor excedit ignem; sed potius e conuerso. Ad secundam probationem nego minorem: nam posito, quod uirtute diuina possent intellectus, & uoluntas ab anima separari, non tamen beatificari possent: nam intellectus separatus non intelligit, nec uoluntas separata posset habere actum uolendi. Et ratio huius potest esse, quam assignat doctor noster, quod accidens fluens non potest fundari in aliquo, nisi mediante aliquo accidente permanente. Et quia intellectus separatus esset illud, quod principaliter intelligeret, & in quo actus intelligendi deberet fundamentaliter recipi, indigeret aliquo accidente permanente, quo mediante posset actum intelligendi fundare. Et sic intellectus haberet quandam aliam potentiam intellectivam superadditam, quod est inconueniens. Supponit ergo illa ratio, tanquam per se notum, quod mihi uidetur nimis dubium. Et ad confirmationem dico, quod forma quae est principium actus transiens, forte si separaretur, ageret, ut calor separatus calefaceret: Forma uero, quae est principium actus permanentis in se, si separaretur, non poterit recipere talem actum propter

Quodlib. 3.
q. 10. in
principio
corporis. q.

propter rationem prædictam. Exemplum enim non est ad propositum, quod adducitur: quia albedo inest quantitati separatæ, quæ est accidens permanens; & de talibus simpliciter concedo propositionem. Intelligere, & uelle non sunt talia accidentia, ut patuit superius: ergo.

Ad auctoritates respondeo, ad primam cum dicitur, quod memoria, intelligentia, & uoluntas sunt una mens. Dico, quod ista prædicatio non est formalis; sed causalis: sicut dicitur, quod odor est fumalis euaporatio: quia fumalis euaporatio est causa odoris. Similiter potest dici ad secundum. Vel dicendum, quod in secunda accipitur abstractum pro concreto: quia anima est intelligentia ultima, & memoria.

Ad auctoritatem Philosophi dico, quod substantia potest accipi dupliciter. Vno modo proprie pro omni eo, quod est in prædicamento substantiæ conuictum contra accidentia. Alio modo large pro omni eo, quod est essenziale rei, & de intrinseca ratione ipsius. Sic etiam accidens accipitur per oppositum his duobus modis. Etiam aliquoties dicitur accidens esse extraneum, siue sit substantia, siue accidens, ut dicit Philosophus in hoc secundo, quod substantia accipit colori; & ideo est sensibile per accidens: quando ergo dicit Philosophus, quod intellectus agens est substantia, accipit substantiam largo modo. Et ideo illæ auctoritates non videntur facere ad propositum, quæ uis habeant magnam apparentiam.

AD RATIONES principales. Ad primam, cum dicitur, quod anima est immediatum principium suarum operationum: ergo. Nego antecedens, & ad probationem, cum dicitur, quod pari ratione non esset immediatum principium suarum potentiarum. Dico, quod non est simile de potentiis, & actibus, siue operationibus: nam supposito, quod anima sit principium originans suarum potentiarum; sunt tamen potentia accidentia permanentia: actus uero sunt accidentia fluentia. Et ideo, quamuis actus non possunt causari, siue fundari ab essentia, quæ est per se itans, nisi mediante potentia, quæ est accidens permanens: quia in essentialiter ordinatis non est transitus de extremo in extremum, nisi per medium, ut dictum est in primo articulo huius questionis, poterunt tamen potentia fundari in ipsa essentia animæ, uel ab eadem originari, nullo alio mediante: quia tenent medium inter essentiam, & operationem, & de extremo ad medium, non oportet, quod fiat transitus per aliud medium: alias esset processus in infinitum.

Ad secundum dico, quod potentia animæ sensitivæ, ita bene distinguuntur ab essentia animæ sensitivæ: sicut potentia animæ intellectivæ ab anima intellectiva. Et ad probationem dico, quod Philosophus per illam auctoritatem solum uult habere, quod sicut animal distinguitur formaliter ab animato per animam, ita suo modo oculus distinguitur ab alijs organibus per potentiam uisuum: si enim intentio sua esset per illa uerba probare, quod potentia uisiva esset anima; pari ratione sequeretur, quod forma dolabræ secundum eum esset anima: nam sic dicit. Si oculis esset animal, potentia uisiva esset anima: ita dicit, quod si dolabra esset animal, forma dolabræ esset anima: non est ergo illa intentio Philosophi, ut patet, & ideo non concludunt rationes.

QVÆSTIO III.

An Potentiæ Animæ distinguantur inter se realiter?

CONSEQUENTER queritur. Vtrum potentiæ animæ distinguuntur inter se realiter? Et uidetur, quod non. Quibus repugnat distinctio rationis, illis uidetur repugnare distinctio realis; sed potentiis animæ repugnat distinctio rationis, quæ est minor

distinctio reali: ergo, &c. Minor probatur: quia sicut se habet distinctio realis ad entia rationis; ita se habet distinctio rationis ad entia realia; sed distinctio realis repugnat entibus rationis: ergo distinctio rationis repugnat entibus realibus: sed potentiæ animæ sunt entia realia: ergo, &c.

2. Probatur sic. Sicut potest haberi ex dictis Philosophi in hoc secundo, & tertio. Potentiæ distinguuntur per actus, & actus per obiecta. Tunc arguo sic. A destructione consequetur. Obiecta aliquarum potentiarum animæ non distinguuntur realiter: ergo sunt unum, & idem realiter: al mentum enim est obiectum potentiæ nutritivæ, & augmentatiuæ, & generatiuæ secundum Philosophum: 2. huius: ergo actus istarum potentiarum non sunt realiter distincti; & per consequens, nec potentiæ.

IN OPPOSITVM. Illæ potentiæ sunt realiter distinctæ, quæ ad diuersos fines ordinantur: potentiæ animæ sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior, & Minor patent de se. In ista questione tria sunt uidenda.

1. Vtrum inter extrema realia, quorum utrumque est res: possit esse distinctio rationis? Quod uidetur tangere primum argumentum: & erit etiam necessarium ad cognoscendam distinctionem aliarum potentiarum animæ. 2. Vtrum actus distinguantur per obiecta? Et hoc tangit secundum argumentum. Tertium est, quod querit questio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primam partem huius articuli dicunt quidam doctores, quod inter duo entia realia nullo modo potest esse distinctio rationis; immo oportet necessario, quod ubi est distinctio rationis, utrumque extremum esse ens rationis, uel saltem alterum, quod potest probari ex dictis suis quadrupliciter.

1. Sic. Quodcumque aliquod subiectum conuincitur alteri subiecto sic ex opposito, quantum passio adæquata uni subiecto repugnat alteri subiecto: tantum econuerso: sed ens realem, & ens rationis conuincuntur ex opposito; & esse idem ratione; & distingui ratione sunt passionibus adæquata enti rationali: sicut esse idem re, & distinctum re, sunt passionibus adæquata enti reali: ergo quantum repugnat distinctio realis entibus rationis; tantum distinctio rationis repugnat entibus realibus: sed distinctio realis totaliter repugnat entibus rationis: ergo distinctio rationis totaliter repugnabit entibus realibus. Maior est manifesta de se: quantum enim risibilitas repugnat equo tantum hinnibilitas repugnat homini. Minor uidetur nota: quia per easdem differentias, per quas diuiditur ens, diuiditur & distinctio: sicut enim ens diuiditur in ens reale, & in ens rationis: ita & distinctio diuiditur; & per consequens, sicut distinctio realis adæquatur enti reali: ita distinctio rationis adæquatur enti rationis.

2. Ad idem. Cui repugnat actus primus, eidem repugnat actus secundus, qui necessario præsupponit actum primum: sed distingui secundum rationem est actus secundus, qui necessario præsupponit esse secundum rationem: ergo cui repugnat esse secundum rationem, & eidem distingui secundum rationem: sed entibus realibus repugnat esse secundum rationem, uel esse rationis: ergo, &c. Assumptum probatur: nam, quia si entia realia haberent esse rationis, dependerent à ratione; hoc est inconueniens: ergo, &c.

3. Illa entia realia, quæ ponuntur distingui secundum rationem, uel sunt extrema huius distinctionis, ut res sunt: uel sunt extrema, ut non res. Si detur primum: ergo distinguuntur, ut res à re; & per consequens realiter, & non ratione. Si uero detur secundum habetur propositum: quia distinctio realis non est inter extrema realia; ex quo extrema, ut sic, non sunt res.

4. Si distinctio rationis reperiretur in ente reali formaliter, sequeretur, quod præsupponeret potentiam in ipso reali ente, per quam recipere- tur in eo; consequens est falsum: ergo. Consequentiæ no-

ta est

ta est: quia nihil recipitur in aliquo, nisi per potentiam receptiuam illius. Falsitas consequentis probatur.

1. Nam si ens rationis præsupponeret potentiam in ente reali, uel istam potentiam diceremus realem, uel rationis: quia cum primum ens rationis præsupponeret potentiam; sequeretur, quod ante primum ens rationis esset ens rationis, quod implicat contradictionem. 2. Itē, si potentia esset ens rationis, haberet esse receptiuum; & per consequens præsupponeret aliam potentiam; & sic esset processus in infinitum: sed hoc est inconueniens: ergo. Nec potest dici, quod talis potentia sit realis: quia sequeretur duo inconuenientia. Primum est, quod ens reale referretur realiter ad ens rationis; cum potentia realis referatur realiter ad suum actum, quod est impossibile: quia extrema relationis realis debeant esse realia. Secundū inconueniens est, quod ens rationis haberet esse receptiuum realiter in ente reali, quod est absurdum: quia repugnat enti rationi recipi realiter. Assumptum probatur: quia potentia receptiuā realis recipit realiter: recipere autem realiter arguit recipi realiter, cum sint correlatiua; & per consequens, si potentia recipit ens rationis realiter, ens rationis recipietur realiter.

SED ISTA opinio non est consona dictis Philosophorum, nec rationi. Et quantum ad istum articulum pono tres conclusiones. Prima est, quod entibus realibus non repugnat idempritas rationis. Secunda est, quod entibus realibus non repugnat esse rationis. Tertium est, quod sequitur ex istis, quod entibus realibus non repugnat distinctio rationis; & per consequens inter duo extrema realia poterit esse distinctio rationis. PRIMAM conclusionem probatur dupliciter. 1. Sic. Quibus non repugnat unitas specifica, illis non repugnat unitas, siue idempritas rationis; sed entibus realibus non repugnat unitas specifica: ergo, &c. Maior nota est: quia unitas specifica, ut probatum est in primo articulo tertiae quaestionis primi libri, est unitas rationis. Etiam hoc concedit unus istorum doctorum, scilicet Aureolus. Minor patet de se: nam Sortes, & Plato sunt duo extrema realia; & tamen eis non repugnat unitas specifica; immo eis comperit necessarium. 2. Quibus non repugnat habere unitatem, siue idempritatem entis, non repugnat habere unitatem, siue idempritatem rationis; sed deo, & creaturæ, & quibuscunque entibus realibus non repugnat habere prædictam unitatem: ergo, &c. Maior est nota: quia ratio entis non est realis; sed solum rationis, sicut probatum fuit 3. articulo quaestionis precedentis, & conceditur ab aliquo istorum doctorum, scilicet à Francisco de Mayronis. Minor patet de se: quare, &c.

ET CONFIRMATVR ista conclusio per Damascenum, & Commentatorem: dicit enim Damasc. de fide orthodoxa libro 1. cap. 2. Oportet autem scire quod aliud est re considerare, & aliud ratione, & cogitatione: igitur in omnibus creaturis hypostasis omnino re consideratur: re enim Petrus à Paulo consideratur separatus: communitas autem horum, seu collectio ratione, & cogitatione consideratur: intelligimus enim intellectum: quoniam Petrus, & Paulus eiusdem sunt naturæ, & communem habent naturam: unusquisque enim illorum animal rationale est, & mortale. Et subdit. Hæc igitur communis natura ratione est considerabilis. Hæc Damascenus. Commentator 12. metaphysicæ dicit uniuersalia apud Arist. sūt collectio ex particularibus ab intellectu, qui accipit inter eā similitudinem, & facit ea unam intentionem: est igitur idempritas rationis in rebus naturalibus, siue realibus.

SECVNDA conclusio probatur dupliciter. 1. Sic. Quibus non repugnat idempritas rationis; non repugnat esse rationis; sed entibus realibus non repugnat idempritas rationis, ut probatum est in prima conclusione: ergo, &c. Maior probatur: nam quibus repugnat actus primus, eis repugnat secundus, qui de necessitate sequitur ad

primum; sed idempritas rationis est actus secundus, qui necessario præsupponit esse rationis: ergo qui repugnat esse rationis, eis repugnat idempritas rationis. Tunc arguitur à destructione consequentis. Quibus non repugnat idempritas rationis; nec eis repugnat esse rationis. Minor huius rationis probatur per eos: nam sicut distinctio rationis est secundus actus, qui præsupponit esse rationis; ita & idempritas rationis ad esse rationis secundum ipsosmet: sed idempritas realis necessario præsupponit esse reale: ergo idempritas rationis necessario præsupponit esse rationis: & hæc erat Minor. 2. Quibus non repugnat esse cognitum, esse conceptum, esse intellectum: non repugnat esse rationis, uel esse secundum rationem: sed entibus realibus non repugnant prædicta: ergo, &c. Maior patet de se: quia esse cognitum, esse conceptum, esse intellectum non possunt esse, nisi entia rationis, cum sint à ratione: & non possunt esse nisi à ratione. Minor de se nota est: nam entia realia secundum suam realitatem uerè habere possunt esse cognitū, esse intellectum, esse conceptum: aliā nulla realitas esset nobis cognita; & per consequens nulla scientia esset de rebus, quæ uidentur omnia inconuenientia. ET CONFIRMATVR hæc conclusio per Commentatorem 7. meth. Qui dicit, quod res habent duplex esse. Vnum in anima, & aliud extra animā; & per consequens res quæcunque potest habere esse reale extra animā, & esse rationis in anima: hoc autem est esse cognitum, conceptum, & intellectum.

TERTIAM conclusionem probatur dupliciter. 1. Sic. Quibus non repugnat idempritas rationis; non repugnat distinctio rationis: sed entibus realibus, sicut patet ex prima conclusione, non repugnat idempritas rationis: ergo nec distinctio. Maior patet sic. Quandoque aliquod subiectum conditum alteri subiecto, habet duas passiones, quarum una non est magis adæquata, quam alia, nec maiori necessitate sequitur subiectum, quam alia: una illarum non est magis communicabilis, quam alia; sed distinctio rationis, & idempritas rationis sequuntur ens rationis conditum enti reali, & distinctio rationis non est passio magis distincta, aut adæquata; nec maiori necessitate sequitur ens rationis, quam idempritas rationis: ergo non magis est incommunicabilis enti reali distinctio rationis, quam idempritas rationis. Maior patet isto modo ex terminis. Minor patet: nam sicut se habet distinctio, & idempritas realis ad ens reale; ita se habet distinctio, & idempritas rationis ad ens rationis: sed distinctio realis non maiori necessitate, nec magis adæquate sequitur ens reale, quam idempritas realis; immo secundum doctrinam istorum doctorum idempritas realis maiori necessitate sequitur subiectum, quam distinctio realis: nam nunquam res potest assolui à sua idempritate reali; assoluitur tamen à distinctione reali: nam ponitur inter aliqua realia non idempritas realis, amota omni distinctione reali: ergo distinctio rationis non maiori necessitate, nec magis adæquate sequitur ens rationis, quam idempritas rationis: patet igitur illa minor, & per consequens tota ratio.

2. Quibus non repugnat esse rationis, nec distinctio rationis; sed entibus realibus non repugnat esse rationis, ut patet ex secunda conclusione: ergo, &c. Maior probatur sic. Quibus non repugnat actus primus, nec repugnat actus secundus, qui de necessitate sequitur ad primū; sed esse rationis est actus primus, ad quem necessario sequitur distinctio rationis: ergo quibus non repugnat esse rationis, nec repugnat distinctio rationis. Et sic patet Maior. Minor huius probationis patet per oppositum Maioris secundæ rationis ipsorum: Minor patet per eos: nam propria passio de necessitate sequitur suum subiectum; sed distinctio rationis sūm eos est propria passio entis rationis: ergo ad esse rationis sequitur necessario distinctio rationis: Et sic patet Minor, & per consequens tota ratio.

ET CONFIRMATVR hæc conclusio per Commentatorem 12. metaphysicæ, dicentem intellectum esse quod potest diuidere unita in re, & diuisa adunare. Tunc

Ratione. 3.

Com. 4.

1. de anima

com. 8.

3. de anima

com. 18.

com. 48.

com. 39.

Tunc peto, quomodo intellectus potest unita diuidere, & adunare diuisa? Vel realiter; uel secundum rationem. Non realiter: quia hoc non spectat ad intellectum: ergo secundum rationem. Et sic extrema realia possunt habere distinctionem rationis.

Solutio rationis Aduersarij.

R E S T A T. respondere ad rationes istorum doctorum. Cuius gratia sunt duo notanda. Primum est, quæ est illa distinctio rationis, quæ est passio adæquata enti rationis? Secundum. An distinctio rationis sit in extremis realibus subiectiue?

Non inepta inquisitio.

P R O P T E R P R I M V M est aduertendum, quod distinctio rationis est duplex, quædam, quæ immediate est à ratione fabricata: quædam quæ immediate oritur ab extremis rationis: & talis est distinctio rationis, quæ est inter genus, & speciem, & alia entia rationis: talis namque distinctio non est à ratione, nisi quia fundata in ratione, & etiam ea, ex quibus nascitur, sunt à ratione. E T S I quærat, quæ istarum distinctionum rationis sit passio adæquata enti rationis? Dico, quod illa, quæ oritur immediate ab extremis rationis: sicut distinctio realis, quæ immediate oritur ab extremis realibus, est passio adæquata enti reali: illa autem distinctio rationis, quæ immediate fabricatur ab intellectu, non est passio adæquata enti rationis. Et ista talis, ut probatum est, ita bene reperitur inter extrema realia, sicut inter extrema rationis. Cuius ratio est: quia talis distinctio rationis immediate fabricatur ab intellectu ex eo, quod comparatur idem ad se ipsum: & ex eo, quod apprehendit aliqua diuersa, ut diuersa sunt: sed ita bene intellectus potest comparare ens reale ad se ipsum; sicut ens rationis: & ita bene potest apprehendere entia realia diuersa, ut diuersa sunt; sicut entia rationis. Et ideo talis distinctio rationis ita bene potest competere entibus realibus; sicut entibus rationis.

Q V A N T V M ad secundum, est aduertendum, quod distinctio rationis, quæ immediate nascitur ab extremis rationis, nullo modo habet esse in entibus realibus: talis enim distinctio est in extremis rationis; sicut distinctio realis, quæ oritur ab extremis realibus, est in extremis realibus. Distinctio autem rationis, quæ fabricatur immediate à ratione secundum intentionem doctorum ponentium distinctionem rationis inter extrema realia, non est in extremis illis subiectiue; sed tantum terminatiue, & talia sunt obiecta rationis, & hoc non obstante, uerum est dicere, quod inter extrema realia est distinctio rationis, & uerè habent distinctionem rationis. Cuius ratio est: quia si actus primus dicitur uerè competere alicui, non obstante, quod non insit ei subiectiue; sed tantum obiectiue, & terminatiue: & actus secundus, qui sequitur ad actum primum, dicitur uerè competere eidem, si solum insit ei obiectiue, & terminatiue, sed res uerè habent esse conceptum, esse cognitum, esse intellectum, dato, quod ista non insint eis subiectiue: sed solum obiectiue, terminatiue, & denominatiue: ergo, &c. H I S prænotatis facile est respondere ad rationes contrarias.

Ad primum dico, quod Minor sub sensu, sub quo fit, est falsa: quia distinctio rationis, quæ immediate est à ratione fabricata, non est adæquata enti rationis; sed distinctio rationis, quæ immediate oritur ab extremis rationis, ut dictum est. Et de hoc bene concedo, quod non potest competere entibus realibus: Sed non sequitur distinctio rationis, quæ oritur ab extremis realibus, non conuenit entibus realibus: ergo nec distinctio rationis, quæ immediate à ratione fabricatur: quia in tali modo arguendi committitur fallacia consequentis, ut si dicatur. Non est homo: ergo non est animal.

Ad secundum, cum dicitur, cui repugnat actus primus, ei necessariò secundus, &c. Conceditur, quod eodem modo repugnat actus secundus, quo modo ei repugnat actus primus. Ad minorem, cum dicitur, quod esse rationis entibus realibus repugnat, patet per secundam conclusionem, quod non est uerum. Et ra-

men notandum, quod esse rationis competere enti reali potest intelligi tripliciter. Vno modo, quod esse rationis competat enti reali quidditatiue. Alio modo, quod competat sibi subiectiue, & fundatiue.

3 Quod competat sibi obiectiue, & terminatiue. Primis duobus modis concedo eis, quod esse rationis non competit enti reali: quia tunc bene sequeretur, quod dependeret à ratione sicut ipsi arguebant.

3 Autem modo, nullum est inconueniens; immò necessarium est esse rationis competere extremis realibus: & ideo peccat ista ratio; sicut & prima per fallaciam consequentis.

Ad tertium, cum dicitur, alia entia realia, aut sunt extrema distinctionis rationis, ut sunt res: aut, ut non sunt res. Dico, quod nec isto modo, nec illo modo: nam si entia realia essent extrema talis distinctionis, ut sunt res, nihil posset distingui ratione, nisi esset res. Si autem essent extrema talis distinctionis, ut non sunt res, cum ista reduplicatione: nunquam res posset distingui ratione, cuius oppositum est probatum.

E T S I dicatur, quod ista sunt contradictoria. Dico, quod non est uerum: quia utraque est affirmatiua: nam negatio non cadit supra uerbum principale: sicut, si diceretur, homo, uel est albus quidditatiue, uel est non albus quidditatiue: istarum utraque est falsa: quia sicut albedo non est de quidditate hominis; ita nec negatio albedinis; sed si dicatur, homo uel est albus quidditatiue, uel non est albus quidditatiue: tunc concedendum est necessariò alterum membrorum, scilicet, quod non est albus quidditatiue. & ita dico in proposito: entia enim realia non sunt extrema distinctionis rationis, nec, ut sunt res, nec ut sunt non res: quia ambæ sunt affirmatiue. Prima quidem est affirmatiua de de prædicato finito: secunda uerò affirmatiua de prædicato infinito, siue de prædicato negato, ut patet. 2. Per rierm.

S I A V T E M quærat, de qua reductione entia realia sunt extrema distinctionis rationis? Dico, quod ut comparata ad rationem, siue ut habent esse rationis, quod sibi non repugnat, ut patuit superius. Ad quartum, cum dicitur, quod si distinctio rationis fundaretur in entibus realibus, quod præsupponeret potentiam receptiuam, per quam reciperetur in eis. Dico, quod ista ratio procedit ex falsa imaginatione: imaginatur enim, quod distinctio rationis fundetur subiectiue in extremis realibus, quod non est uerum, ut dictum est, sed solum fundatur in eis obiectiue, siue terminatiue, & ideo oportet solum dare in ipsis extremis realibus potentiam ad esse cognitum, & ad esse obiectum, & esse terminatum: hæc autem potentia nihil aliud est, quam conceptibilitas; sicut potentia ad esse uisum, est uisibilitas: & ideo rationes istæ, quàmuis prima fronte habeant apparentiam aliquam, in rei ueritate nihil cōcludunt. Et sic patet, quid sit dicendum ad primam partem huius articuli.

Q V A N T V M ad secundam partem huius articuli. Vtrum uidelicet distinctio rationis in quacunque re arguat necessariò aliquam distinctionem, uel non idempræteritatem primam omni actu intellectus in ipsa re? Vel, quod idem est. Vtrum conceptibilitas mouens ipsum intellectum ad concipiendum diuersa de eadem re arguat necessariò aliquam distinctionem, uel non idempræteritatem in re ipsa præuia omni actu intellectus? In hac difficultate hoc ordine procedam.

1 Namque dicam illud, quod mihi uidetur. 2 Mouebo quædam dubia circa dicta, quibus solutis, erit finis huius articuli.

P R I M O quidem quantum ad hoc, pono duas conclusiones. Prima est, quod de eadem re penitus indistincta, uel omnibus modis eadem, possunt haberi diuersi conceptus, accipiendo conceptum pro ente rationis: nam secus esset, si loqueremur de conceptu reali ex parte rei se tenentis. Secunda conclusio est, quæ sequitur quasi ad istam, quod distinctio rationis non necessariò

D 2 cessario

Obiectio cōtrarij.

Cap. I. Inquisitio non inuoluit.

cessario arguit distinctionem aliquam, siue non idem-
plicitatem praeuiam omni actu intellectus in re ipsa.

PRIMA conclusio probatur tripliciter.

Sic. Si de quacunque re haberi possunt diuersi conceptus praedicati, & subiecti, de eadem re haberi possunt diuersi conceptus praedicati, & diuersi conceptus subiecti, accipiendo conceptum pro ente rationis. Ista, patet: quia conceptus praedicati, & conceptus subiecti sunt conceptus rationis, siue entia rationis: & sunt ad inuicem secundum rationem distincti: praedicatum. n. distinguitur a subiecto, saltem secundum rationem; sed in eadem re, quantumcunque simplici, & indistincta, & quantumcunque sibi ipsi idemprimitate, possunt haberi conceptus praedicati, & subiecti: ergo, &c. Minor patet, dicendo, deitas est deitas, hoc est praedicatum, & subiectum: & similiter possumus dicere, de quacunque re, si esset adhuc magis sibi idem, quam deitas, quod tamen est impossibile; immo quanto res magis esset sibi idem, tanto propositio esset uerior.

2. Sic. De quacunque re possunt haberi conceptus confusus, & distinctus: communis, & proprius; possunt haberi diuersi conceptus, accipiendo conceptum pro ente rationis: sed de quacunque re, quantumcunque simplici, & indistincta possunt haberi tales conceptus: ergo, &c. Maior patet. Sicut Maior primae rationis. Minor probatur: nam accipio unam rem. Vocetur A. aut. A. est sibi omnibus modis idem, aut non, per regulam contradictionis. Si dicatur, quod sic. Habeo propositum: nam de ista. A. possunt haberi conceptus confusus, & proprius, si cognoscatur sub ratione entis: & distinctus, si cognoscatur sub ratione propria. Et pari ratione possunt haberi conceptus communis, & proprius. Si uero dicatur, quod A. sit idem realiter distinctum formaliter: accipio unam illarum formalitatum. Et petam de illa, sicut petebam de toto A. Si dicatur, quod illa formalitas est sibi omnibus modis idem. Habetur propositum: quia adhuc de illa possunt haberi praedicti conceptus: quia uel formalitas est nihil, uel potest concipi sub ratione entis, & consimili ratione propria, ut puta, sub ratione talis formalitatis. Si uero derur secundum, uidelicet quod illa formalitas adhuc habet aliquam non idemprimitatem ex parte rei. Accipiam sicut prius unum extremum illius non idemprimitatis. Et petam de illa, sicut petebam de tota formalitate: ergo erit processus in infinitum in entibus reallibus: quia realitates sunt formalitates reales proponentes eas. Aut erit standum in primis, uidelicet, quod de quacunque re penitus indistincta poterunt haberi praedicti conceptus: sed processus in infinitum est uitandus.

3. De quibuscunque possunt haberi conceptus explicitus, & implicitus, magis notus, & minus notus; de eodem possunt haberi diuersi conceptus accipiendo conceptus pro ente rationis: sed de eadem re omnimode sibi eadem, & indistincta possunt haberi praedicti conceptus: ergo, &c. Maior est nota, sicut praecedentes. Minor probatur: quia diffinitio, & diffinitum sunt penitus idem, nec distinguuntur realiter, nec formaliter, cum completa diffinitio includat quidquid respectus, & formalitatis est ipsius: alias non esset diffinitio completa; & tamen de diffinitione, & diffinito habentur praedicti conceptus: quia conceptus diffinitionis est explicitus, & magis notus conceptus diffiniti; & econuerso: ergo, &c.

SECUNDA conclusio probatur tripliciter. 1. Cui non repugnat diuersitas conceptuum, non repugnat distinctio rationis: sed uni, & eidem rei, quantumcunque simplici, & indistincta non repugnat diuersitas conceptuum: ergo. Minor patet ex prima conclusione. Maior etiam patet: quia, cui non repugnat prius, nec posterius, quod de necessitate sequitur ad primum; sed ad diuersitatem conceptuum sequitur necessario distinctio rationis, cum conceptus distinguantur ratione: ergo.

2. Cui non repugnat esse extrema relationis rationis, ei non repugnat esse extremum, uel extrema distinctio rationis; sed

uni, & eidem rei, quantumcunque simplici, & indistincta non repugnat esse extremum, uel extrema relationis rationis: ergo. Maior nota: quia sicut relatio realis praesupponit distinctionem, siue non idemprimitatem realem in suis extremis; ita relatio rationis praesupponit distinctionem, siue non idemprimitatem rationis in suis extremis. Minor nota est secundum Arist. 5. Met. ubi dicit, quod quaelibet res fundat idemprimitatem ad se ipsam, quae est relatio rationis: ergo, &c.

3. Distinctio minor non arguit necessario distinctionem maiorem; sed distinctio rationis est minor distinctione reali, uel non idemprimitate reali: ergo. Maior patet de se: nam si distinctio minor necessario arguat maiorem; tunc distinctio formalis argueret realem, quod tamen negant illi, qui forte tenent oppositam conclusionem. Minor nota est ex terminis.

SED CONTRA istas conclusiones arguitur ab aliquibus sic. Cui repugnat prius, repugnat posterius, quod necessario praesupponit prius; sed rei, siue realitati omni simplici, & indistincta repugnat diuersitas conceptuum, quam praesupponit necessario distinctio rationis: ergo rei repugnat distinctio rationis. Maior nota. Minor probatur tripliciter.

1. Sic. Idem manens idem semper facit idem in effectu; & per consequens in conceptu. 2. de Generatione: & per consequens de re simplici, & indistincta, cum scilicet permaneat idem, non poterunt diuersa concipi.

2. Quando intellectus concipit diuersa de re simplici, siue habet de ea diuersos conceptus, uel terminatur ad unum, uel ad plura. Si ad plura, habetur propositum. Si ad unum, tunc non erunt diuersi conceptus: quia unum intellectum non causat, nisi unum conceptum. 3. Illud necessario requiritur ad distinctionem conceptuum, quod est totalis causa illius diuersitatis, patet de se; sed diuersitas in obiecto est totalis causa diuersitatis in conceptu. Minor probatur: quia sicut se habet obiectum ad conceptum; ita distinctio in obiecto ad distinctionem in conceptu; sed si non esset obiectum, non esset conceptus: ergo si non esset distinctio in obiecto, non esset distinctio in conceptibus: ergo, &c.

AD ISTAS rationes, per ordinem est dicendum. Cuius gratia est aduertendum, quod ista distinctio rationis, quae immediate fabricatur a ratione, aliquo modo oritur a natura rei: nec tamen propter hoc debet uocari distinctio ex natura rei: nam ullam distinctionem, uel non idemprimitatem ponit in re ipsa: & ideo non debet dici distinctio ex natura rei, prout diuiditur contra distinctionem rationis. Oritur autem ista distinctio, si uere dicatur uno duorum modorum. Aliquando oritur ex natura rei necessitantis. Aliquando ex natura rei non repugnantis, cum non repugnat naturae rei concipi diuersimode: & talis est distinctio diffinitionis, & diffiniti: quia non repugnat rei explicitae, & implicitae concipi. Hoc supposito, dico ad rationes.

AD PRIMAM cum dicatur. Cui repugnat prius, & posterius, &c. Concedatur, sed Minor est falsa, sicut patet ex prima conclusione.

AD probationes. Ad primam, cum dicitur, idem manens idem, &c. Dico, quod illa propositio dupliciter intelligi potest. Vno modo praecipue potest intelligi, quod idem semper faciat idem, id est, eadem, siue unum, siue plura. Et iste intellectus uerus est: & ideo licet obiectum sit unum, & idem; poterit tamen ex se diuersos conceptus, siue actus causare, id est mouere intellectum ad tales conceptus, uel ex natura rei rei necessitantis, uel ex natura rei non repugnantis, ut dictum est, sed semper idem obiectum mouebit intellectum ad eosdem conceptus, & non ad alios: ergo ratio non concludit.

Ad secundum, cum dicitur, uel intellectus terminatur ad unum, uel ad plura. Dico, quod terminatur ad unum tantum realiter, plura autem aequipollenter. Cuius gratia est aduertendum,

sex. c. 16.

Impugnatio quorundam.

sex. c. 56.

Resolutio rationum Aduersariorum.

aduertendum, quod non est inconueniens immo necessarium unum, & idem sumi pluribus modis. Vnde ex parte rei rei æquipollet in uirtute pluribus rebus: diuina namque essentia est omnibus modis una, & eadem, & æquipollet in uirtute; immo extendit se ad facta, & ad possibilia fieri: plura enim potest facere diuina essentia existens una, quam omnia creata facta, & possibilia fieri, quantuncunque diuersa. Et ideo diuina essentia, quæ realiter est una, potest dici, ut patet, æquipollenter plura: hoc etiam reperitur in creaturis: una enim anima intellectiua existens formaliter in corpore humano, æquipollet uirtute distinctis rebus: tantum enim facit ipsa sola, quantum facerent anima uegetatiua, & sensitiua, si essent in composito: potest igitur ista anima dici una realiter; plura autem æquipollenter. Et ita est in proposito: quia idem unum obiectum simpliciter unum est, plura æquipollenter: quia uel de natura sua intellectum necessitat ad diuersos conceptus ita perfecte, sicut esset distinctum secundum se, uel ad se realiter, uel saltem non repugnat concipi diuersis conceptibus, & distinctis, ut dictum est. Et cum dicitur, quod unum intellectum non causat nisi unum conceptum. Dico: quod falsum est, si illud unum sit plura æquipollenter, quod patet: quia tale unum potest causare plura in effectu: ergo multo fortius in conceptu. Ad tertium negatur Minor: est enim falsa simpliciter. Et propositio nulla est: quia ut dictum est, licet non possit esse aliquis actus, siue conceptus, nisi obiectum aliquo modo sit; tamen possunt esse diuersi conceptus sine distinctione aliqua in obiecto: & ideo non est uerum, quod sicut se habet obiectum ad æquatum, ita distinctio in obiecto ad distinctionem in conceptu: patet igitur iste articulus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT nunc uidere. Vtrum actus distinguantur per obiecta, & potentia per actus? Iste secundus articulus sicut præcedens continet duo dubia. Primum est. Vtrum actus distinguantur per obiecta?

Secundum est. Vtrum potentia distinguantur per actus? **Q**UANTVM ad primam partem huius articuli hoc ordine sic procedetur. Nam primo præmittam quasdam distinctiones necessarias ad propositum concludendum. Secundo iuxta membra istarum distinctionum ponam aliquas conclusiones, quas confirmabo aliquibus rationibus. Propter primum est aduertendum, quod sicut specificatio est duplex, quædam intrinseca, quædam extrinseca, ut patet in primo articulo primæ conclusionis primi libri: ita suo modo est duplex distinctio quædam intrinseca, quædam extrinseca. Intrinseca distinctio dicitur, quando aliqua res distinguitur ab alia per aliud, quod est de intrinseca ratione sui eo modo, quo aliqua species substantiæ distinguitur ab alia per differentiam specificam, quæ est de intrinseca ratione ipsius. Et hæc distinctio intrinseca oritur ex principiis constitutiuis intrinsecis, & formaliter. Extrinseca aut distinctio dicitur illa, quæ est, quando aliqua res distinguitur ab alia per aliquod, quod non est, nec pertinet ad rationem intrinsecam ipsius eo modo, quo una propria passio, ut puta, risibilitas distinguitur, ab alia, ut puta, ab hinnibilitate: quia distinguitur ab ea per subiectum, quod tamen non est de intrinseca ratione ipsius. Et hæc distinctio extrinseca oritur ex principiis constitutiuis extrinsecis, & materialiter: specificatur enim propria passio specificatione extrinseca per subiectum. Et ideo distinguitur extrinsece per ipsum. Hæc autem distinctio dicitur extrinseca, non quia res in se non uerè distinguitur; sed quia distinguitur per aliud, quod est extra rationem ipsius. Et hoc modo dicebatur specificatio extrinseca, ut supra patuit, hæc igitur distinctio est ad propositum necessaria, & prima. Secunda uerò distinctio est de distinctione actuum. Cuius gratia est ad-

uertendum, quod de ipsis actibus animæ, de quibus præsens est dubitatio, si bene attendamus, inuenimus quæ duplicem distinctionem. **P**RIMO quid inuenitur distinctio secundum genus remotum, scilicet, in actibus distinctum, secundum quod possumus dicere, quod actus unius potentia distinguitur ab actu alterius potentia, puta, actus, qui est intelligere distinguitur ab actu, qui est uelle uel sentire, & sic de aliis. Voco autem istam distinctionem secundum genus remotum; non quod isti actus non sint in eodem prædicamento; sed quia habent maiorem distinctionem, quæ potest esse inter actus ipsius animæ, ut patet intuenti.

SECVNDO inuenitur distinctio in actibus animæ secundum genus propinquum, secundum quem modum actus unius potentia potest esse distinctus ab actu eiusdem potentia, dum modo illi actus sint obiectorum diuersorum generum: quia isto modo distinguitur actus intelligendi colores ab intellectu saporum. Voco istam distinctionem secundum genus propinquum: quia non est ita magna, sicut prima. Isti namque recipiuntur in eadem potentia. Et non est maior, quam specifica, quod patet: nam magis differunt actus intelligendi colorem, & actus intelligendi saporem, quam actus intelligendi unum colorem differat ab actu intelligendi alium colorem. Cum ergo ista sit specifica scilicet, ultima differentia de coloribus, & illa sit maior ista: relinquitur, quod sit distinctio secundum genus: & quia non est magna, sicut prima, potest dici secundum genus propinquum.

TERTIO inuenitur distinctio secundum speciem, qui modus aliquatiter iam tactus est, puta, actus intelligendi album specie differt ab actu intelligendi nigrum specie, & sic de aliis distinctis solum specie.

QUARTO modo inuenitur distinctio in actibus animæ secundum numerum, qui modus nunc dictus est, puta, quia actus intelligendi album in isto tempore differt ab actu intelligendi album in alio tempore, quod probatur: quia constat, quod isti actus habent aliquam distinctionem. Aut ergo specificam, aut numeralem: non specificam, quia sunt in eadem potentia, & respectu eiusdem obiecti secundum speciem: ergo numeralem. Isti ergo quatuor modi distinctionis principales in actibus animæ sunt, & quamuis habeant multos gradus; omnes tamen reducuntur in istos quatuor, tanquam ad principales.

HIS ERGO præmissis, cum quaeritur. Vtrum distinctio actuum sit ab obiectis? Pono quatuor conclusiones. Nam si quaeratur de distinctione intrinseca pono unam conclusionem, uidelicet. Quod actus ipsius animæ distinguuntur se ipsis, & per essentias suas intrinsece & formaliter. Hæc conclusio probatur dupliciter.

1. Sic. Per quod aliquid constituitur in esse specifico, & intrinsecè, & formaliter, distinguitur ab aliis intrinsecè & formaliter; sed actus potentiarum animæ constituuntur in esse specifico seipsis, & per essentias suas formaliter, & intrinsecè: ergo, &c. Maior est nota de se: quia idem est principium constitutiuum, & distinctiuum. Minor patet: nam nullum extrinsecum potest esse formale constitutiuum, & intrinsecum aliquius rei.

2. Sic, accipio illud, per quod tales actus adinuicem distinguuntur, quicquid sit illud, & peto. Vel illud tale est eis intrinsecum, uel extrinsecum? Si intrinsecum habetur propositum. Si extrinsecum, sequitur euidenter contradictio: nam illud, quod distinguitur ab alio per aliquod extrinsecum, distinguitur extrinsecè, & non intrinsecè. Nos autem ponimus, quod distinguitur intrinsecè: ergo euidenter implicatur. Et sic relinquitur primum principale.

SI AVTEM quaeratur de distinctione extrinseca: tunc secundum membra secundæ distinctionis pono plures conclusiones.

1. Si enim quaestio quaerat, de distinctione extrinseca actuum animæ secundum genus remotum pono tres conclusiones. **P**RIMA est, quod distinctio actuum secundum genus remotum non est totaliter ab obiectis. Hæc conclusio probatur una

ratione sic. Illa distinctio quæ necessariò præsupponit distinctionem formaliter potentiarum, non est totaliter ab obiectis; distinctio actuum secundum genus remotum est huiusmodi: ergo. Minor patet per iam dicta de distinctione actuum secundum genus remotum. Maior uidetur nota: nam si talis distinctio actuum esset totaliter ab obiectis, posita distinctione obiectorum poneretur talis distinctio actuum secundum genus remotum, siue tales actus essent eiusdem potentia, siue non, quod falsum est ad intelligendum.

SECUNDA conclusio est, quod talis distinctio non est totaliter à potentijs, quod probatur sic. Illa distinctio, quæ necessariò præsupponit distinctionem obiectorum formalem, non est totaliter à potentijs; sed distinctio actuum secundum genus remotum est huiusmodi: ergo, &c. Maior patet, sicut præcedens. Minor uidetur nota pro tanto: quia diuersi actus genere remoto differentes non possunt terminari ad idem obiectum sub eadem ratione formali, ut suppono ad præsens: probabitur enim inferius deo dante: ergo.

SED CONTRA istam conclusionem est quidam reuerendus doctor qui dicit, quod distinctio actuum secundum genus remotum est totaliter à potentijs. Responsio fundamentalis ipsius est: quia isti actus, ut dicit, habent tantam distinctionem, quantum ad potentias, quod nullo modo possunt esse actus unius potentia, & tamen possunt esse actus unius obiecti: nam unam, & eandem rem possunt intelligere; & per consequens talis distinctio debet reduci in causam in ipsas potentias, & non in aliquid aliud. HAEC

AVTEM conclusio non uidetur mihi totaliter uera, ut patebit in conclusione immediatè sequenti, talis distinctio est aliquo modo ab obiecto, quamuis non totaliter. Et ideo arguo contra fundamentum huius doctoris ex fundamentis suis. Et quando ipse dicit, quod duo actus genere remoto differentes possunt esse unius obiecti. Vel intelligit, quod possunt esse unius obiecti materialiter sumpti; non tamen formaliter. Aut intelligit, quod possunt esse unius obiecti formaliter sumpti. Si intelligit primo modo; nihil uidetur facere ad propositum: nam bene conceditur, quod ad talem distinctionem ipsorum actuum non requiritur distinctio materialis in obiectis: potest enim una, & eadem res intelligi, & diligere sub eadem ratione materiali; requiritur tamen ad hanc distinctionem formalis distinctio obiectorum. Si uero ista formalitas se teneat materialiter ex parte rei, & formaliter, & completiue ex parte intellectus: quia de hoc uidebitur aliquid in 3. huius. Si autem intelligit secundo modo, uidetur mihi repugnare dictis suis: ipse enim dicit in eodem articulo, quod isti actus genere remoto differentes distinguuntur etià specie: quia omnia, quæ differunt genere, differunt etiam specie: & ideo dicit, quod quamuis sua distinctio secundum genus remotum sit à potentijs; sua tamen distinctio secundum speciem est ab obiectis.

TVNC arguo. Aut isti actus respiciunt unum, & idem obiectum secundum unam, & eandem rationem. Aut non. Si sic: non poterunt distingui specie ab obiectis: quia unum obiectum secundum eandem rationem formalem non potest esse ratio distinctionis specificæ ipsorum actuum, ut patet etiam per eum, scilicet in eodem articulo. Si uero dicatur, quod isti actus non respiciunt idem obiectum secundum eandem rationem formalem: erit repugnantia in dictis suis, & habeo propositum: nam si ita est distinctio actuum secundum genus remotum, necessariò præsupponit distinctionem formalem obiectorum, & per consequens est totaliter à potentijs.

ITEM iste mer doctor in eadè quaestione sequenti dicit, quod obiectum, si compararetur ad diuersas potentias, puta, ad uoluntatem, & intellectum in ratione mouentis obiecti se eis sub alia, & alia ratione: & ponit exemplum de obiecto fruitionis.

HOC supposito, arguo sic. Distinctio actuum non solum præsupponit obiectum in ratione mouentis; immò de necessitate in ratione terminantis; sed in ratione terminantis obicit se po-

terentijs sub alia, & alia ratione: ergo distinctio actuum præsupponit in obiecto aliam, & aliam rationem; & per consequens non erit totaliter à potentijs. Minor est sua. Maior nota est: quia actus non habent esse completum antequàm terminentur ad obiectum; & per consequens non habent esse distinctum: quia esse distinctum præsupponit esse; sicut actus secundus præsupponit primū.

Item si isti actus terminantur ad obiectum sub alia, & alia ratione: non est bene dictum, quod unum, & idem obiectum sub alia ratione possumus intelligere, & uelle: hoc igitur non uidetur mihi totaliter uerum, salua reuerentia. Teneo igitur sicut prius, quod talis distinctio non est totaliter à potentijs. TERTIA conclusio est, quod ad huiusmodi distinctionem ipsorum actuum concurrunt potentia, & obiecta formaliter sumpta, tanquàm duæ causæ partiales componentes, siue facientes unam causam totalem: est igitur talis distinctio actuum à potentijs, & obiectis formaliter sumptis. Hæc autem conclusio: quamuis aliquantulum pateat ex præcedentibus; probatur tamen una ratione tali.

Illud, quo posito, quocunque alio remoto, ponitur distinctio actuum secundum genus remotum: & quo remoto, quocunque alio posito, remouetur talis distinctio, est totalis causa distinctionis talis; sed posita distinctione formali potentiarum, & posita distinctione formali obiectorum, ponitur distinctio actuum, ut de se patet, & potentiarum, uel obiectorum distinctione formali remota, remouetur necessariò talis distinctio actuum: ergo &c. Maior patet ex terminis. Minor nota per iam dicta: igitur sequitur conclusio. SI AVTEM quaestio quærat de distinctione actuum secundum genus propinquum, siue secundum speciem; tunc pono duas conclusiones: Prima est, quod distinctio actuum secundum genus propinquum est totaliter ab obiectis formaliter sumptis. Secunda conclusio est, quod distinctio actuum secundum speciem est totaliter ab obiectis. Istas duas conclusiones similiter probabo duabus rationibus.

PRIMO sic. Illud, quod est causa plurificationis secundum genus propinquum, siue secundum speciem, est causa distinctionis earum secundum genus propinquum, & secundum speciem; sed obiecta formaliter sumpta, sunt huiusmodi: ergo. Maior nota: nam semper causa plurificationis aliquorum, est causa distinctionis ipsorum: Minor patet ex dictis: nam ut dictum est, actus distincti secundum speciem, uel secundum genus propinquum numerantur secundum numerum obiectorum: ergo, &c. SECUNDO sic. Distinctio actuum specifica, Aut est per ipsos met actus. Aut per obiecta. Aut per aliquod connotatum distinctum ab ipsis: hæc patet per sufficientem diuisionem: sed non potest dici, quod hoc sit per ipsos met actus: quia actus, ut dictum est in prima conclusione, se ipsis distinguuntur formaliter, & intrinsecè: modo autem loquimur de distinctione extrinsecà. Nec potest dici, quod distinguantur per aliquod connotatum: quia connotatum nihil facit ad talem distinctionem, ut patebit inferius. Sed probò, quod non distinguantur per potentias. Nam, si hoc esset; sequeretur, quod omnes actus, qui essent in eadem potentia, eiusdem essent speciei, & eiusdem generis propinqui: siue, quod essent iidem secundum genus propinquum, siue secundum speciem; consequens est falsum: ergo. Consequentia nota est. Falsitas consequentis superius est ostensa: ergo relinquatur, quod talis distinctio reducatur, sicut in totali causam, in obiecta formaliter sumpta.

SI VERO quaestio quærat de distinctione actuum secundum numerum, pono quatuor conclusiones. Prima est, quod distinctio numeralis ipsorum actuum non est totalis, uel totaliter à potentijs.

Secunda est, quod talis distinctio non est totaliter ab obiectis. Tertia est, quod ista distinctio non potest esse ab obiectis, & potentijs simul: ita, quod ista duo concurrant, sicut duæ causæ partiales ad constituendum unam causam totalem eo modo, quo dicebatur, quod distinctio actuum secundum genus remotum est à poten-

*Aduersatur
huic conclu-
sioni Magi-
ster Gerar-
dus. Sen-
ord. Erem-
D. Aug. 1.
sent. d. 1.*

*Confutatio,
atque impu-
gnatio fun-
damenti præ-
fati Docto-
ris.*

R

à potentijs, & ab obiectis formaliter sumptis. HÆ A V T E M tres conclusiones probantur una ratione tali. Illa distinctio, quæ potest stare cum unitate numerali obiecti, & potentiæ, non potest esse ab obiecto totaliter, nec à potentia, nec ab istis simul sumptis; sed distinctio istorum actuum est huiusmodi: ergo. Maior patet de se: nam sicut eo ipso, quod distinctio specifica ipsorum actuum est ab obiectis, requirit, siue præsupponit in obiectis distinctionem specificam, ut patet ex iâ dictis, sic & distinctio numeralis istorum actuum præsupponit distinctionem numeralem in principijs distinctiuis. Minor patet: nam una, & eadē potentia numero, ut puta, intellectus, uel idem sensus de uno, & eodem subiecto numero in diuersis potentijs potest habere diuersos actus, qui tamen sunt ad inuicem distincti secundum numerum, ut patet ex dictis: ergo, &c.

Q V A R T A conclusio, & ultima, quo ad istā partem, quod distinctio numeralis istorum actuum est à potentijs, siue à potentia, ut connotat aliquid extrinsecum, ratione cuius interruptur ille actus: imaginor enim, quod, sicut motus alicuius mobilis, si nunquam interrumpitur, semper idem motus esset numero: tamen quia aliquoties interruptitur, causatur distinctio numeralis in motu: sic etiam suo modo, si actus ipsius anime semper continuaretur sic, quod nunquam interrumpitur: semper esset idem actus numero: sed quia contingit actus interrupti, causatur in eis distinctio numeralis. Et ideo dico, quod talis distinctio est à potentia, ut connotat aliquid extrinsecum, ratione cuius interruptur actus. Hæc autem conclusio probatur sic. Sicut se habent diuersi intellectus ad idem obiectum in uno, & eodem tempore; ita se habet unus, & idem intellectus, ut connotat aliquid extrinsecum ad illud obiectum in alio, & alio tempore: hoc patet: quia hoc, quod faciunt diuersi intellectus in eodem tempore, potest facere idem intellectus in alio, & alio tempore, connotando tamen aliquid extrinsecum, sed diuersi intellectus sufficiunt ad distinctionem numeralem actuum respectu eiusdem obiecti in eodem tempore, ut patet de se: ergo idem intellectus sufficit ad istam distinctionem, connotando illud extrinsecum, ratione cuius interruptur actus eo modo, quo dictum est. Ex hoc apparet, quod distinctio numeralis actuum potest provenire ex parte potentiæ duobus modis. Vno modo, si una potentia feratur in idem obiectum alio, & alio tempore eo modo, quo dictum est. Alio modo, si diuersæ potentiæ solo numero differentes, ferantur in unum, & idem obiectum, siue in eodem tempore, siue in diuersis temporibus. Sic ergo patet, quid mihi uideretur dicendum, cum quærebatur. Vtrum distinctio actuum sit ab obiectis?

Q V A N T V M ad secundam partem huius articuli secundi. Vtrum, uidelicet, potentiæ distinguuntur per actus, suppositis distinctionibus prædictis in principio huius articuli: quia in parte faciunt ad propositum nostrum. Et quantum ad illud secundum dubium pono quinque conclusiones. P R I M A est, quod potentiæ animæ, de quibus ad præsens loquimur, non distinguuntur per actus intrinsecè, & formaliter. Hæc conclusio probatur dupliciter. Sic. In essentialiter ordinatis, secundum prius, & posterius; posterius non potest esse causa prioris distinctiua formaliter, & intrinsecè; sed actus simpliciter sunt posteriores ipsis potentijs: ergo &c. Maior est nota de se: nam nullum posterius potest esse constitutum prioris intrinsecè, & formaliter; & per consequens nec distinctiuium. Minor patet: quia potentia est causa effectiua actus, uel saltem subiectiua. Quicquid detur, habetur, quod præcedat ipsum: quia causa effectiua præcedit effectum; etiā recipiens aliquo modo præcedit receptum: ergo &c.

Sic, Illud, quo remoto, potentiæ remanent distinctæ essentialiter, & intrinsecè, non est causa distinctiua potentialium intrinsecè, & formaliter; sed remotis actibus, potentiæ remanent distinctæ: ergo &c. Ma-

ior patet de se: quia remoto formali distinctiuium, necessariò remouetur distinctio. Minor patet: nam à dormiente remouetur actus uolendi, & intelligendi, & sic de alijs: & tamen nullus diceret, quod in dormiente potentiæ non distinguantur intrinsecè, & formaliter.

S E C V N D A conclusio est, quod potentiæ distinguuntur se ipsis per essentias suas formaliter, & intrinsecè. Hæc autem conclusio, sicut prima, probatur dupliciter. Sic. Illud, quo posito, quocunque alio remoto per possibile, uel impossibile, potentiæ remanent distinctæ, & quo remoto, quocunque alio posito, potentiæ non remanent in suo esse distinctiuium, est talis causa distinctionis potentialium formaliter: & intrinsecè; sed positis essentijs potentialium, amoto quocunque alio, remanent potentiæ adinuicem distinctæ; remotis uero essentijs, nec remanent potentiæ, nec distinguuntur: quia non sunt: ergo. Minor patet ex terminis. Maior uidetur nota: nam posito per possibile, uel impossibile, quod deus separaret intellectum, & uoluntatem ab anima: & annihilaret omnia alia; adhuc, nec intellectus esset uoluntas, nec econuerso: immò tanta distinctione distingueretur ad inuicem, sicut modo: ergo.

Potentiæ se ipsis constituuntur in esse formaliter, & intrinsecè: ergo se ipsis distinguuntur formaliter, & intrinsecè. Consequentia nota est: nam idem est principium constitutum, & distinctiuium. Antecedens patet: quia, ut pluries dictum est, nullum extrinsecum potest esse constitutum alicuius intrinsecè, & formaliter. T E R T I A conclusio est, quod potentiæ animæ non distinguuntur per actus materialiter, & intrinsecè. Et probatur dupliciter. Sic. Potentiæ non constituuntur per actus extrinsecè, nec intrinsecè, ergo non distinguuntur per eos extrinsecè, nec intrinsecè. Consequentia nota est per iam dicta. Antecedens probatur: nam in omni constitutione tam extrinseca, quam intrinseca constituens oportet præcedere constitutum, quod patet de constitutione intrinseca: genus enim, & differentia, quæ constituunt speciem intrinsecè, præcedunt ipsam. Patet hoc idem de constitutione extrinseca: nam subiectum, quod constituit specificè propriam passionem specificatione extrinseca, est prius ea; actus autem non sunt priores potentia.

Actus distinguuntur per potentias materialiter, & extrinsecè: ergo potentiæ non distinguuntur per actus extrinsecè, & materialiter. Consequentia nota est: aliàs unum, & idem esset constituens, & constitutum respectu eiusdem. Antecedens patet per iam dicta in prima parte huius articuli, ibi enim fuit probatum, quod actus distinguuntur secundum genus remotum per potentias: & si non totaliter, saltem partialiter, distinguuntur etiā per eas numeraliter eo modo, quo dictum est.

Q V A R T A conclusio est, quod potentiæ animæ materialiter, & extrinsecè distinguuntur per obiecta propria, & adæquata formaliter sumpta. Et hæc conclusio probatur dupliciter. Sic. Sicut se habet scientia ad subiectum: ita potentia ad obiectum: sed scientiæ distinguuntur materialiter, & extrinsecè per sua subiecta adæquata formaliter sumpta: ergo potentiæ distinguuntur ab obiecto formaliter sumpto, & adæquato. Maior patet per locum à simili. Minor patet ex dictis in primo articulo huius libri, & per Philosophum. 3. de anima dicentem. Secantur scientiæ. &c. Sic. Constitutum rei materialiter, & extrinsecè est ipsius distinctiuium materialiter, & extrinsecè; sed obiectum est huiusmodi respectu potentiæ: ergo. Maior est nota. Minor probatur sic. Ex eo consequitur potentia suam specificationem, ex quo fit perfectior, & dignior alijs potentijs: sed hoc inest sibi ab obiecto adæquato, formaliter sumpto: ergo Maior huius patet: quia potentiam esse perfectiorem, & digniorem alijs, est ipsam habere altiore gradum specificum alijs. Minor patet per omnes doctores, qui dicunt, quod illa est perfectior potentia, cuius obiectum est perfectius.

Q V I N T A conclusio est, quod potentiæ animæ distinguuntur

sex. c. 38.

Ringuuntur per actus manifestatiue, & declaratiue: nā ipfarum distinctio nobis per actus declaratur, & manifestatur, quod probatur dupliciter.

tex. c. 33.

1. Sic. In habentibus ordinem essentialē prioritatis, & posterioritatis; prius quo ad nos manifestatiue, & declaratiue est causa, siue ratio distinctionis posterioritatis; sed actus quo ad nos sunt priores potentiis. 2. huius, & secundum expositionē doctoris nostri: ergo. Maior nota est de se: Minor patet per Philosophum, &c.

2. Sic. Illud, quod ducit in cognitionē entitatis, & unitatis potentiārum, ducit aliquo modo nos in cognitionem distinctionis ipfarum; sed actus sunt huiusmodi: ergo. Maior patet pro tanto: quia ex quo per idem habet res esse, quod pertinet ad idempritate: & indistinctum esse à se, quod pertinet ad unitatem: & distinctum esse à quocunque alio. Necessariō, quod ducit nos in cognitionem entitatis, & unitatis aliquorum, ducit nos aliquo modo in cognitionem distinctionis ipforum. Minor patet: nam, sicut in cognitionē à priori causa ducit in cognitionem effectus; ita in cognitione à posteriori effectus ducit in cognitionem causā: sed actus sunt effectus potentiārum: nā potentiā sunt causam ipforum, uel effectiua, uel fundatiua, uel subiectiua: quare &c. Sic igitur patent quinque conclusiones predictæ.

Impugnatio contra predicta conclusiones.

SED CONTRA has conclusiones arguitur per ordinem: & contra primam dupliciter.

tex. c. 49.

Elic. ex tex. c. 59.

1. Sic. Per quod aliquid reducitur de potentia ad actum, per illud distinguitur formaliter, & intrinsecē à quocunque alio; sed per actus potentiā reducuntur de potentia formaliter ad actum: ergo, &c. Maior patet: quia unumquodque distinguitur secundū quod est actu: & ideo per quod aliquid est actu, distinguitur à quocunque alio: quia actus est qui, distinguit, & separat. 7. Metaphysicæ. Minor patet: nam, quāuis secundum Philosophum, obiectum reducat potentiam ad actum: nam. 2. huius dicitur, quod sensibile reducit sensum de potentia ad actum: hoc tamen est ordinando potentiam ad actum, sed actus, qui est formaliter in potentia, reducit ipsam formaliter de potentia ad actum: nam obiectum non est in potentia, nec informat ipsam.

3. de Anima. com. 5.

1. Met. tex. c. 17.

2. Sic, secundum Commentatorem sicut se habet materia ad formas sensibiles; ita intellectus ad formas intelligibiles; sed materia specificatur, & distinguitur per formas sensibiles: de se enim est totaliter indistincta: nam in fundamento naturæ nihil est distinctum: ergo intellectus specificatur, & distinguitur per formas intelligibiles; sed formæ intelligibiles ipsum intellectum sunt informatæ, & sunt ipsius actus: ergo. RESPONDO istarum. Ad primum, cum dicitur, per quod aliquid reducitur de potentia ad actum, &c.

Dico, quod aliquid reduci de potentia ad actum potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod reducatur de potentia simpliciter ad actum simpliciter eo modo, quo per formam substantialem reducitur materia de potentia ad actum. Alio modo potest intelligi, quod aliquid reducatur de potentia secundum quid ad actum. In quid: quando reducitur aliquid ad esse album. Si primo modo sic intelligitur, concedatur Maior, quia, quod sic educitur de potentia ad actum, de se nullum habet actum: & ideo distinguitur per illud, per quod reducitur ad actum. Si uero intelligitur secundo modo, propositio non habet ueritatem: nam, quod sic reducitur ad actum, non excludit omnem actum; immo de se habet, & includit formaliter aliquem actum, per quem poterit distingui formaliter, & intrinsecē à quocunque alio, sicut patet de homine, qui exclusa albedine, habet actum formalem per suam formam, per quam distinguitur à quocunque alio. Et isto secundo modo intellectus reducitur de potentia ad actum: quia non est pura potētia, sicut materia: ideo ratio non concludit aliquid contra me.

Ad secundum, cum dicitur, Sicut se habet materia &c. Dico, quod ly sicut potest esse nota, alicuius similitudinis; uel potest esse nota omnimodæ similitudinis. Si sit nota alicuius similitudinis uera est propositio: quia sicut materia prima est in potentia ad omnes formas sen-

sibiles; & est denudata omni forma, & omni actu; ita & intellectus, qui est in potentia ad omnes formas, est denudatus omni forma, & specie intelligibili, & ad istum intellectum dicit Commentator illam auctoritatem. Si uero sit nota omnimodæ similitudinis propositio est falsa: nam materia prima est pura potentia: & ideo excludit omnem actum; & per consequens non habet aliquid, per quod distinguiat: quia actus est, qui distinguit; intellectus autem non est pura potentia, ut dictum est: & ideo potest se ipso, & per essentiam suam distingui à quocunque alio formaliter, & intrinsecē.

SECUNDO arguitur contra secundam conclusionem dupliciter.

2. Impugnatio contra secundam conclusionem.

1. Sic. Illa, quæ non habent esse se ipsis, non possunt distingui se ipsis formaliter, nec intrinsecē; sed potentiā animæ non habent esse se ipsis: ergo. Maior patet: quia sicut se habet res ad esse; ita ad distingui: ex quo per idem res habet esse, &c. Et per consequens, quæ non habent esse se ipsis, non possunt distingui se ipsis. Item sicut esse distinctum præsupponit esse se ipso, ita esse distinctum se ipsos præsupponit esse se ipso. Patet igitur Maior. Minor probatur sic, quia potentiā animæ sunt accidentia, accidentia autem non habent se ipsis, esse; immo habent esse per esse ipsius subiecti, siue substantiæ: quia accidentia non sunt entia. 7. metaphysicæ.

tex. c. 2.

2. Sic. Si potentiā animæ distinguerentur se ipsis. Aut distinguerentur se totis. Aut aliquo sui, sic, quod habeant aliquid, in quo differant; & aliquid, in quo conueniant. Sed non potest dici primum, nec secundum: ergo non possunt distingui se ipsis. Minor probatur: nam si distingueretur se totis, in nullo conuenirent; & per consequens esset primo diuersa, quod est falsum: nam quæ se totis differunt, & in nullo conueniunt, sunt primo diuersa: si autem in aliquo sui conueniunt, & in aliquo sui differunt: accipiat illud, in quo differunt. Et peratur. Aut illa, in quibus potentiā differunt, differunt se totis? Aut aliquo sui? Non se totis: quia essent primo diuersa: in potentijs autem non sunt aliqua primo diuersa: sicut nec ipsæ sunt primo diuersæ. Si aliquo sui, petetur iterum: & sic erit processus in infinitum, qui est uitandus: relinquitur ergo, quod potentiā non distinguntur se ipsis.

RESPONDEO ad primam istarum, cum dicitur, illa quæ non habent esse se ipsis. Dico, quod hæc propositio habet ueritatem sumpta uniformiter, ut puta, si dicatur sic illa, quæ non habent esse se ipsis formaliter, & intrinsecē, non possunt distingui formaliter, & intrinsecē; & si non habent esse materialiter, & extrinsecē, non possunt distingui materialiter, & extrinsecē se ipsis. Tunc dico ad minorem, quod potentiā animæ; sicut aliqua accidentia, quāuis non habeant esse se ipsis materialiter, & extrinsecē: quia requirunt subiectum, in quo recipiuntur; habent tamen esse se ipsis formaliter, & extrinsecē: alias non essent per se in predicamento, quod est falsum: cum unaquæque res ponatur in predicamento per rationem suam formalem. Et ideo bene concedo, quod potentiā animæ non distinguntur se ipsis materialiter, & extrinsecē; distinguuntur tamen se ipsis formaliter, & intrinsecē.

Ad secundum, cum dicitur, quod si potentiā distinguerentur se ipsis, &c. Dico, quod si uelinus tenere, quod potentiā animæ non sint compositæ ex his, quāuis sint compositæ huic: dicitur, quod distinguuntur se totis ipsis: est tamen aduertendum, quod distingui se totis potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod distinguantur se totis realiter, & conceptibiliter: ita, quod nullo modo conueniant nec realitate, nec conceptibilitate. Alio modo possunt aliqua distingui se totis realitate: quia nulla realitas unius est realitas alterius; non tamen conceptibiliter: possunt enim conuenire in aliquo uno conceptu. Et isto modo quæcūq; entia realia distincta realiter, distinguuntur se totis. Si secundo modo: sic concedo, quod se totis distinguuntur. Sed si primo modo intelligitur, sic ipsæ potentiā animæ non distinguuntur: non tamen sequitur propter hoc, quod sint primo diuersa quia primo diuersa nullo modo conueniunt, nec realiter, nec

ter, nec

ter, nec cōceptibiliter. Si uero uellemus dicere potētiās animā esse compositas ex his, adhuc posset solui ratio; sed ad præsens non intendo tantum dilatare materiam: sufficit enim, quod ratio nihil concludit.

3. Impugna
tio contra 3.
conclus.

ARGVITVR contra tertiam conclusionem dupliciter. I. Sic. Quod est aliquo modo distinctiūm potentiārum animā: & non distinguit eas intrinsecē; uidetur necessariō eas distinguere extrinsecē; sed potentiā aliquo modo distinguūt per actus, ut patet ex quinta conclusione: & actus non distinguunt potentiās intrinsecē, ut patet ex prima conclusione: ergo, uidetur, quod distinguant eas necessariō extrinsecē. Maior patet: quia omnis distinctio, uel est extrinseca, uel intrinseca; & per consequens, uel esset distinctiūm, uel esset distinctum, uel erit intrinsecum, aut extrinsecum: quare, &c.

2. Sicut se habent actus ad obiecta; ita uidetur se habere potentiā ad actus; sed actus distinguuntur extrinsecē per obiecta, ut patet ex prima parte huius articuli: ergo potentiā distinguuntur saltem extrinsecē per ipsos actus. Maior uidetur nota: nam sicut potentiā distinguūt per actus; ita actus per obiecta. 2. de anima. Et confirmatur ista ratio: quia si potentiā non distinguerentur per actus extrinsecē, nec intrinsecē; ualde improprie loqueretur Philosophus dicendo, potentiās distingui per actus: sicut actus per obiecta.

22.

RESPONDEO ad primum istorum, cum dicitur, quod distinctiūm, quod non distinguit intrinsecē, distinguit extrinsecē. Dico, quod ista propositio ueritatem habet de his, quæ propriē distinguunt potentiās: actus autem non propriē distinguunt; sed distinctionem declarant, & manifestant, ut patet per primam conclusionem. Et non oportet, quod si non distinguunt formaliter, & intrinsecē; distinguunt materialiter, & extrinsecē: quia tam distinctiūm formaliter, & intrinsecē, quā etiam distinctiūm materialiter, & extrinsecē sunt uerē, & propriē distinctiua, & per se: & sic de eis loquitur, & ideo ratio non conuincit.

Ad secundum cum dicitur, quod sicut se habent actus ad obiecta, &c. Dico, quod si ly sicut est nota omnimodē similitudinis, propositio est falsa, quod patet euidenter: nam si ita esset, distinctio specifica in obiectis argueret distinctionē specificam in actibus: ita distinctio specifica in actibus arguit distinctionem specificam in potentiis, quod est euidenter falsum: possunt enim actus specie distincti fundari in eadem potentia. Si uero ly sicut sit nota alicuius similitudinis, uera est propositio: nam sicut obiecta cognitione præcedunt actus: ita etiam actus cognitione præcedunt potentiā. Et ad istum intellectum loquitur Philosophus. 2. de anima, cum dicit prius est definiendum de obiectis: postea uero de actibus, & ultimo de potentiis: quia obiecta præcedunt actus, & actus potentiās. Et ex hoc non sequitur, quod ita distinguantur potentiā per actus: sicut actus per obiecta. Aduertendum tamen, quod per ista uerba non intendo dicere, quod solum obiecta præcedant actus cognitione, sicut actus potentiās: immo simpliciter ipsa obiecta sunt priora ipsis actibus: sed sufficit, quod sit aliqualis similitudo eo modo, quo dictum est. Per idem patet ad confirmationem Philosophi: fuit enim Philosophus loquutus ualde propriē iuxta materiam datam: ipse enim uoluit prius esse determinādum de obiectis, quā de actibus, & de actibus prius, quā de potentiis. Et probauit Philosophus per hoc, quod potentiā distinguūt per actus, & actus per obiecta eo modo, quo expositum est. Et quia sermones inquirendi sunt iuxta materiam, ipse ualde propriē fuit locutus: ergo.

33.

ARGVITVR sic contra quartam conclusionem dupliciter. I. Sic. Propriæ passiōes distinguuntur materialiter, & extrinsecē per proprium, & immediatum subiectum; sed potentiā sunt passiōes animā, uel subiecti, in quibus fundantur, & non in obiectis: ergo distinguuntur per subiecta, & non per obiecta. Maior, & Minor uidentur notæ: ergo.

4. Impugna
tio contra 4.
conclus.

2. Sic. Si potentiā distinguerentur per obiecta materialiter, & extrinsecē; tunc ad maiorem distinctionem obiectorum, sequeretur maior distinctio potentiārum; consequens est falsum: ergo.

Consequentia nota est: quia maior distinctio in principiis distinctiuis arguit maiorem distinctionem in distinctis. Falsitas consequentis patet: quia magis distinguuntur sensus uisus, & sensus communis, quā uisus, & auditus: & tamen obiecta sensus communis, & potentiā uisus magis conueniunt, quā uisus, & auditus: quia obiectū uisus est pars subiectiua obiecti sensus communis; sed obiectum uisus non est pars subiectiua obiecti sensus auditus; nec econuerso.

RESPONDEO ad primum istorum, cum dicitur. Propriæ passiōes distinguuntur, &c. Dico, quod propria passiō, siue proprietas potest capi dupliciter, ut spectat ad propositum. Est enim quædā proprietas, quæ oritur ex propriis principiis speciei; & talis est propria passiō: quia competit uni, & soli, & semper, ut risibilitas respectu hominis. Est alia proprietas, quæ, quāuis oritur ex principiis naturæ, siue ex principiis intrinsecis; non tamen oritur ex principiis speciei; sed ex principiis generis propinqui, uel remoti: & talis potest dici propria passiō; non ita proprie, sicut prima. De prima conceditur, quod distinguitur per subiectum: quia per ipsum specificatur. De secunda non oportet: quia talis potest competere secundum speciem distinctis. Et cum dicatur in Minori, quod potentiæ sunt proprietates, siue propriæ passiōes animæ uel subiecti, in quo fundantur: Dico, quod uerum est de secundo modo: non autem de primo: constat enim, quod sentire competit distinctis secundum speciem; non autem intelligere, & uelle, cum sint eiusdem rationis in substantiis separatis, & in nobis. Si uero non; tunc conceditur, quod in quantum sunt proprietates animæ intellectiue distinguuntur, & specificantur materialiter, & extrinsecē per ipsam; sicut per proprium subiectum. De hoc tamen ad præsens non intromitto me.

Ad secundū, cum dicitur, quod ad maiorem distinctionem obiectorum, sequitur maior distinctio potentiārum. Concedo, quod maior distinctio in obiecto formaliter sumpto, arguit maiorem distinctionem potentiārum; non materialiter sumpto. Et tunc ad Minorem, siue ad falsitatem consequentis dico, quod obiectum uisus; & obiectum sensus communis formaliter sumpta, magis distinguuntur per obiectum uisus, & auditus. Nec probatio ualet: nam, quod obiectum uisus sit pars subiectiua obiecti sensus communis; non oportet esse minorem distinctionē obiectorum formalem; sed solum materiale: ideo ratio non conuincit.

QVINTO, & ultimo arguitur contra quintam conclusionem dupliciter. I. Sic. Quod nullo modo est distinctiūm potentiārum animā, nullo modo est declaratiūm, siue manifestatiūm distinctionis ipsarum, sed actus, ut patet ex prima, & secunda cōclusionē, nullo modo est distinctiūm potentiārum animā: ergo. Maior est nota. Minor per iam dicta patet.

2. Distinctio in effectu non arguit distinctionem in causa: non. n. oportet dare tantam distinctionem in principiis, quantam in principiatis; sed actus sunt effectus potentiārum: ergo ex distinctione actuum nō potest declarari, nec argui distinctio potentiārum.

RESPONDEO Ad primum, cum dicitur, illud, quod non est distinctiūm, non potest esse distinctionis declaratiūm. Dico, quod uerum est: si nullo modo habet ordinem ad distinctionem: lapis. n. quia nō distinguit potentiās, nec habet essentialem ordinem ad eas, non est declaratiuus distinctionis ipsarum. Si uero illud tale habet essentialem ordinem ad ista distincta; propositio est euidenter falsa: effectus enim non est propriē distinctiūm suæ causæ: cum præsupponat ipsam esse, & per consequens distinctionē: quia habet essentialem ordinem ad eam. Deducit enim in cognitionē entitatis euedentis distinctionis ipsius, ut dictum est supra. Et isto mō actus comparantur ad potentiās. Ad secundum, cum dicitur, quod distinctio effectuum non arguit distinctionem in causa. Dico, quod principium est duplex

5. Impugna
tio contra 5.
conclus.

est duplex, naturale, & supernaturale. Si loquamur de principio supernaturali; concedo, quod nulla distinctio in effectu arguit distinctionem in principio: quia principium tale est infinite virtutis. Si vero loquamur de principio, siue de causa naturali: quia talis est limitata; & finita: dico, quod distinctio in effectu arguit distinctionem in causa: potest enim una causa producere multos effectus; sed, sicut dictum est superius, quamuis idem mouens, semper faciat idem, siue eadem, siue unum, siue plura; non tamen semper facit unum tantum. Et ideo secundum aliam diuersitatem effectuum possumus arguere diuersitatem in causa: sic est in proposito: nam a quacunque distinctione actuum non arguitur distinctio potentiarum: possunt enim duo actus distincti specie, & etiam genere propinquo fundari in eadem potentia, ut superius dictum est, ex distinctione actuum secundum genus propinquum. Sed ex distinctione actuum secundum genus remotum arguitur distinctio potentiarum. Sic idem manens idem, non facit idem, id est unum solū; imo non faceret eadem, quod est falsum: rationes igitur non concludunt. Patet ergo, quid sit dicendum de distinctione actuum, & potentiarum. Et hæc de secundo principali.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT nunc uidere tertio. Vtrum potentia animæ distinguantur realiter inter se? Hoc enim quærebat quæstio principalis. Et, quamuis ille articulus potest extendi ad potentias animæ uegetatiuæ, & sensitiuæ, & intellectiue; ad præsens tamen reduco eum de potentiis animæ intellectiue: de his enim uidetur maius dubium, & controuersia inter doctores. Et ad præsens non intendo inquirere. Vtrum intellectus agens sit distincta potentia ab intellectu possibili? De hoc enim erit quæstio principalis in tertio huius, deo dante. Intendo igitur istum articulum ducere, uel deducere tantum de tribus potentiis animæ intellectiue, quæ sunt memoria, intellectus, & uoluntas; siue de partibus imaginis, quod idem est. Et secundum hoc iste articulus diuiditur in duas partes, sicut præcedentes. Prima est. Vtrum intellectus, & memoria sint potentia realiter distinctæ. Secunda est. Vtrum intellectus differat realiter à uoluntate?

Confred.
quodl. 8.
ar. 6. et 9.
art. 5.

QUANTVM ad primam partem huius articuli dicunt aliqui doctores, quod memoria, quæ est una pars imaginis est potentia realiter distincta ab intellectu. Hæc conclusio probatur una tali ratione. Intellectus agens est potentia realiter distincta ab intellectu possibili; sed memoria est ipse met intellectus agens: ergo, &c. Maior supponatur. Minor probatur.

Tex. c. 18.

I Sic. Duo enim sunt, quæ memoriæ specialiter competunt. Primum est, quod memoria continet species. Secundum est, quod ex ea oritur, siue generatur intelligentia. Primum competit intellectui agenti; continet enim omnes species intelligibiles uirtualiter: quia est illud, quod est omnia facere tertio de anima.

Secundum etiam sibi competit, quod intellectus agens est illud, quod causat uniuersale, quod est motuum intellectus; & per consequens ab eo oritur, & generatur intelligentia.

2 Sic. Intellectus agens uerè pertinet ad imaginem: ergo est ipsa met memoria. Probatur antecedens, & consequentia. Consequentia probatur sic. Tres sunt partes imaginis, scilicet intellectus, memoria, & uoluntas; sed intellectus agens non est possibilis, nec uoluntas, ut supponitur nunc, erit ergo memoria, si pertinet ad imaginem. Antecedens probatur sic. Imago quærenda est in suprema parte animæ, siue in supremis potentiis animæ nostræ, sed intellectus agens est aliquid supremum simpliciter inter potentias animæ nostræ: ergo uidetur uerè pertinere ad imaginem. **HÆC AVTEM** opinio uidetur sola in se, & in suis motiuis. Et ideo de hoc pono tres conclusiones. Prima est, quod in parte intellectiua

Confutatio
opinionis
præmissæ.

uerè, & propriè sit aliqua memoria: hoc enim supponitur in isto articulo. Secunda est, quod intellectus agens non pertinet propriè ad imaginem, Tertia est, quæ sequitur ex istis, quod intellectus agens est potentia realiter distincta à memoria. **PRIMA** conclusio probatur dupliciter. **1** Sic. In anima separata reperitur uerè, & propriè imago trinitatis, non minus, quam coniuncta, & tamen non potest esse potentia sensitiua, aliqua formaliter: ergo in ipsa est uerè, & propriè memoria. Consequentia nota est: nam ex quo est una pars imaginis, anima separata non esset imago trinitatis; si non haberet memoriam. Et ex quo in anima separata nulla est potentia sensitiua: oportet, quod memoria uerè, & propriè sit in parte intellectiua; & non solum in anima sensitiua, ut aliqui imaginantur. Antecedens patet de se, quo ad ambas partes: ergo.

2 Sic. Memoria nihil aliud est, quam quadam potentia conseruatiua specierum: ergo &c. Maior patet. Minor ponit Philosophus tertio de anima, ubi dicit, quod anima est locus specierum non tota, sed intellectiua. **SECUNDA** conclusio probatur dupliciter. Sic. Quælibet pars imaginis habet aliquem actum formalem respectu obiecti; sed intellectus agens nullum habet actum formalem: ergo. Maiorem ponit expresse Magister Sententiarum primo libro, distinctione tertia, ubi dicit, quod sicut intellectus intelligit totum illud, quod uoluntas uult. Ita, & memoria meminit totum illud, quod intelligit intelligentia. Minor patet de se: nam intellectus agens respectu obiecti tantum habet actum actuale, & nullum habet formalem: quare, &c. **2** Omnis potentia, quæ est in anima nostra, quæ pertinet ad imaginem, reperitur in angelis, ut cõmuniter dicitur, intellectus agens non reperitur in angelis: ergo. Minor patet per cõmunem modum loquendi doctorum. Maior patet: quia eodem modo quærenda est imago in homine, & in angelis.

TERTIA conclusio probatur dupliciter. **1** Sic. Illæ potetia, quarum una habet actum aliquem formalem, distinguantur necessariò realiter: sed memoria, & intellectus agens sunt hmodi: ergo. Maior patet: quia alias de uno, & eodẽ cõtradictoria uerificarentur, quod est impossibile. **2** Illud non est ponendum in anima nostra ad saluandam imaginem trinitatis, quod non ponitur in his, in quibus non minus reperitur perfectè imago, quam in anima nostra; & tamen non ponitur ibi intellectus agens, qui sit memoria: ergo nec in anima nostra oportet ponere intellectum agentem esse memoriam per illam causam. Maior est nota de se. Minor patet per iam dicta.

RESPONDEO igitur ad motiua ipsius, cū dicitur in ratione principali, quod memoria est ipse met intellectus agens, patet ex dictis non esse uerū. Ad probationes. **AD PRIMAM** cum dicitur illa potentia attribuitur uerè, & propriè, &c. Conceditur, si illa, quæ memoriæ attribuitur, alii potetia conueniant eodem modo. Et sub isto sensu negatur: quia memoria continet species, uel habet locum specierum formaliter, & subiectiue; sed intellectus agens continet solum uirtualiter, & effectiue: & ideo non conuenit intellectui agenti officium memoriæ, nisi æquiuocè. Et sic est fallacia æquiocationis. **Ad secundū**, cum dicitur, quod intellectus agens uerè, & propriè pertinet ad imaginem; patet esse falsum ex dictis. Ad probationem cum dicebatur, quod in supremis potentiis animæ nostræ quærenda est imago Trinitatis: potest illud concedi: & tunc dicitur ad Minorem, quod intellectus agens non est simpliciter perfectior potentia in anima nostra; imò (ut credo) non est perfectior intellectu possibili: quia intellectus possibilis est formaliter intellectus; intellectus autem agens non: nec habet aliquam aliam perfectionem huic æquipollentem: est tamen perfectior secundum quid: sed de hoc in tertio aliquid dicetur. Et ideo ad præsens dimitto; tamen ne uideatur fuga, dico ad rationem, quod illa Maior sic debet intelligi: aliter non habet ueritatem, scilicet, quod in supremis potentiis animæ, in quibus conuenimus cum Angelis, querenda est imago

Vide hunc
Doctore. 1.
sent. d. 3. q.
1. art. 2.

Tex. c. 6.

Dub.
ueris
Aeg.

1. Ser.
30. q.
corp.
calce

da est imago trinitatis, sed intellectus non est huiusmodi, ut patet ex dictis: ideo ratio non conuincit.

Aegid. 1. Sent. dist. 3. part. 2. q. 2. prin. art. 2. item. 2. Sent. dist. 16. q. 1. Corp. q.
EST ALIVS modus dicendi doct. nostri Fratri Aegidij, quod memoria, & intellectus sunt eadē potentia naturaliter, consequens diuersa officia, & diuersos actus, siue operationes, quę sunt, tenere species, & habitualiter cognoscere, & uti speciebus, & actualiter cognoscere: sunt igitur una potentia realiter, diuersa secundum rationem. Hanc autem conclusionem credo esse ueram: & ideo confirmo eam dupliciter.

Sic. Eiusdem potentie est tenere habitum, & uti habitu: tenere speciem, & uti specie; sed tenere speciem, & habere habitum pertinet ad memoriam; uti autem specie, & uti habitu pertinet ad intellectum: ergo intellectus, & memoria sunt una potentia realiter, quantum ad illud, quod absolute importatur. Maior est nota: quia opposita est impossibilis totaliter, quod una, & eadem potentia habeat species, & habitum: & alia utatur speciebus, & habitu uidetur impossibile. Minor patet de se.

Habitus debet poni in tali potentia, quę habet actum elicere; sed habitus ponitur in memoria, & intellectus elicit actum: quare idem, quod prius. Maior patet propter duo. Quia generatur habitus ex actibus: & ideo ponitur in illa potentia, quę potest elicere actum. Quia habitus non ponitur nisi ut eliciatur actus perfectior a potentia habituata, quod non potest fieri, nisi in illa potentia poneretur habitus, qui elicit actum. Minor patet: nam officium memorię est tenere habitum, uel speciem officij autem intellectus est uti predictis: ergo, &c.

Dubia aduersus opin. Aegid.
SED CONTRA hanc conclusionem occurrunt duo dubia. Primum est: quia, cum imago attendatur secundum potentias animę correspondentis tribus personis in diuinis, quę quidem potentię sunt memoria, intelligentia, & uoluntas: uidetur, quod debeant realiter ad inuicem distinguui, & separari: quoniam personę realiter distinguuntur ad inuicem: aliās anima nullo modo esset imago dei. SECUNDVM dubiū est: quia ex fundamentis quęstionis uidetur posse probari memoriam, & intellectum distinguui naturaliter, & realiter.

Arguitur sic. Quęcunque distinguuntur, omni operatione intellectus circumscrip̃ta, distinguuntur naturaliter, & realiter: aliās esset dare medium inter distinctionem realem, & rationis, quod negat doctor noster; sed memoria, & intellectus distinguuntur, omni operatione intellectus circumscrip̃ta; ergo. Preterea ex dictis in ista conclusione. Quęcunque potentię habent officia secundum actus distinctos præter operationē intellectus, distinguuntur, omni operatione circumscrip̃ta intellectus: patet ex terminis; sed memoria, & intellectus, ut patet ex fundamentis huius positionis, sunt huiusmodi: ergo, &c. Nam ad memoriam pertinet tenere speciem, & habitualiter cognoscere: ad intellectum uero uti specie, & actualiter cognoscere: ergo non sunt eadem realiter.

RESPONDEO. Ad primum istorum sic ad præsens: spectat enim ad tertium lib. ubi soluitur hæc ratio. Sed sufficit ad præsens, quod inter imaginem creatam, & increatam est tanta similitudo, quod ponit quod aliquę potentię animę distinguui realiter, & alię inter se idempficari. Et cum hoc non obstante hac similitudine, adhuc anima erit imago dei. Ad secundū uero respondeo. Cuius gratia est aduertendum, quod non est intentio doctoris nostri attribuire aliquam operationem, siue aliquod officium memorię, quod realiter non attribuitur intellectui, prout intellectus, & memoria nominant unam potentiam absolutam: est enim una potentia absoluta habens realiter duo officia; quorum unum est tenere species, & habitualiter cognoscere. Secundum uero uti specie, & actualiter cognoscere. Ista autem potentia, quę realiter est una, habet duo nomina imposita ab intellectu: nam intellectus comparat istam potentiam unam, ut habet unum officium; ad se ipsam; ut habet aliud officium. Et imponit ei diuersa nomina, & uocat eam memoriam, inquantum habet continere

species, & cognoscere habitualiter. Et uocat eam intellectum, inquantum utitur ipsa specie, & actualiter cognoscit. Et isto modo memoria, & intellectus sunt duę potentię, uel dicuntur duę solū secundum rationem, una autem realiter. Nec est aliquod inconueniens: quia distinctio secundum rationem non arguit distinctionem realem; immo stat cum ea, ut patet ex primo articulo huius quęstionis. Hoc supposito, patet quid sit dicendum ad rationem: nam memoria, & intellectus non distinguuntur, omni operatione intellectus circumscrip̃ta, ut patet ex dictis. Et cum probatur, quod habent officia, & operationes distinctas: patet, quid dicendum: non enim potest, quę importatur nomine memorię, habere aliquod officium, quod non habeat illa potentia, quę importatur realiter nomine intellectus, uel illa eadem potentia existens una, habet diuersa nomina iuxta diuersitatem officiorum, & operationum suarum: & ideo ratio non conuincit. Et sic patet, quid sit dicendum ad primam rationem, & secundam, & totam primam partem huius articuli.

QUANTVM uero ad secundum membrum huius articuli, scilicet. Vtrum intellectus, & uoluntas sint duę potentię realiter distinctę. Dicunt aliqui doctores, quod intellectus, & uoluntas dicunt unam rem absolutam superadditam naturę humanę, habentem, rationem duarum potentiarum propter hoc, quod est principium duorum actuum subordinatorum, ut sunt intelligere, & uelle: ita, quod intellectus, & uoluntas in nullo absoluto differunt. Et confirmatur hæc positio rationibus, & auctoritatibus.

Prima ratio talis est. Sicut se habet appetitus naturalis ad naturam, quam cōsequitur; ita se habet intellectus ad intellectum: & sensitiuus ad sensitiuum; sed appetitus naturalis non differt realiter a natura, quam cōsequitur: ergo. Maior, & Minor patent: constat enim, quod appetitus naturalis materię non differt a materia: nec appetitur grauis a grauitate. Frustra ponuntur plura, ubi sufficit unum, & una natura abstracta, siue una potentia realiter sumpta: sufficit ad percipiendum intelligere, uel le, & cognoscere: ergo. Maior patet de se; si æquē bene possit fieri: deus enim, & natura nihil faciunt frustra. Minor probatur: quia actus genere differentes, si sint subordinati, possunt esse ab eodem principio absoluto; sicut ab eodem lumine Solis fit illuminatio, & calefactio aeris: quia illuminatio, & calefactio sunt actus subordinati; sed intelligere, uelle, cogitare, appetere sunt actus subordinati genere differentes: quia appetere sensitiuū præsupponit cognitiuum sensitiuum: appetere intellectuū præsupponit intellectum: appetere, uelle præsupponit intelligere: ergo.

Præterea, Omnis uirtus nō cognoscens formaliter fertur in suū obiectum naturaliter, & non liberē; sed uoluntas in eligendo fertur in suū obiectum liberē, & naturaliter, prout naturaliter distinguitur contra liberum: ergo uoluntas erit, ut cognoscens formaliter: sed in superiori parte anime, ubi est uoluntas, non est aliqua potentia cognoscens formaliter, nisi intellectus: ergo intellectus, & uoluntas sunt una, & eadem natura siue, potentia. Maior patet: quia omne agens liberum habet iudicare de actu suo: alioquin non dominaretur sui; & per consequens non esset liberum agens: potentia enim libera dicitur esse iudicatiua sui actus; & per consequens erit cognoscens, siue iudicatiua. Minor conceditur ab omnibus.

Si intellectus esset diuersa potentia a uoluntate absolute; sequeretur, quod deus posset facere, siue causare uelle, intelligere absque eo, quod cognoscere præcederet in intellectu; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet expressè per Beatum Augustinum. x. de trinitate. ubi dicit. Incognita diligere non possumus: quia nihil uoluit, nisi prius cognitum. Consequentia patet; nam si intellectus, & uoluntas sunt distinctę naturę absolute; uelle non diuideretur ab intelligere, tanquā a suo subiecto, neque tanquā a dispositionibus subiecti: quia habent aliud, & aliud subiectum, nec per consequens

Duran. 1. Sent. d. 3. q. 4.

1. Sent. dist. 30. q. 3. corp. q. in calce ferē.

Cap. 2. Tom. 3.

Confutatio
opinionis
Dunandi.

Sequens dependeret ab eo in genere causa efficientis: sed ita deus potest supplere: ergo potest causare uelle in uoluntate absque hoc, quod cognitum praecedat in intellectu. **CONFIRMATVR** secundo hec positio auctoritatibus Beati Augustini: quia iste tres potentiae sunt una mens, una uirtus, una substantia; sed responsum est ad eas in praecedenti conclusione: ideo ad praesens non admittantur. **H A E C A V T E M** opinio non uidetur mihi uera: sed quia totus tertius de anima est in oppositum, ut uidebitur: ideo arguatur contra eam dupliciter. **I**tem. Sic. Actus subordinati genere differentes ab eodem principio causati, siue agente secundum eandem rationem agendi; non possunt recipi in eodem passo secundum eandem rationem recipiendi: sed intelligere, & uelle sunt duo actus subordinati genere differentes, & causantur, uel possunt causari ab eodem agente secundum eandem rationem agendi: ergo non possunt in eodem passo recipi; sed recipiuntur in ipsa anima: ergo alia est ratio recipiendi istum actum, qui est intelligere: & alia ratio recipiendi istum actum, qui est uelle: sed constat, quod ratio recipiendi intellectum est intellectio: ratio recipiendi uolitionem est uoluntas: ergo intellectus, & uoluntas non sunt una, & eadem potentia. Maior uidetur nota de se: nam licet idem agens causet diuersas operationes in diuersis receptiuis, ut Sol, qui per eundem calorem exsiccat lutum, & liquefacit ceram: & idem receptiuum secundum eandem rationem recipiendi, seu receptiuam suscipit diuersas operationes a diuersis agentibus, sicut fuit declaratum quaestione de extensione formarum articulo 1. Non est tamen intelligibile, quod idem agens naturale per eandem rationem ex parte rei moueat intellectum, & uoluntatem ad tales actus, & causet eos, ut inferius euidentius apparebit, ubi disputabitur de obiecto intellectus, & uoluntatis, ergo, &c. Ille potentia, quarum una excedit aliam simpliciter, & absolute, perfectionaliter distinguuntur ab inuicem, necessarii realiter: sed uoluntas necessario excedit intellectum perfectionaliter: ergo. Maior patet ex terminis: alia una, & eadem potentia excederet se ipsam in perfectione, quod implicat. Minor uidetur nota: quia, ut suppono ad praesens, beatitudo principaliter, & principaliter consistit in actu uoluntatis, quam intellectus, quod non esset, si uoluntas non excederet intellectum simpliciter in perfectione. Et confirmatur ista Minor sic. Ibi est potentia simpliciter perfectior, cuius actus perficit actum alterius potentiae: sed actus uoluntatis perficit actum intellectus: ergo. Assumptum probatur per Beatum Augustinum dicentem, nullum bonum perfecte cognoscitur, quod non perfecte amatur, & per consequens amor perficit cognitionem. **R E S P O N D E O** ad rationes alterius opinionis. Ad primum dico, quod non est simile de appetitu naturali, & cognitiuo, quia appetere est perfectior actus in cognoscetibus, quam in rebus naturalibus. Et quia ad perfectiorem actum plura requiruntur, quam ad imperfectiorem: idcirco non oportet, quod si forma naturalis sufficit ad principiandum actum talem, &c. Nec ualet si dicatur contra ista solutionem, quod ad principiandum actum perfectiorem sufficit, quod potentia quae ordinatur ad tale actum sit perfectior. Non sufficit: quia plura ordinantur ad ipsum: non enim quaecunque perfectio sufficit ad principiandum actus genere remoto differentes, cuiusmodi sunt illi, ut dictum est prius: sed in rebus creatis tales actus necessario principiantur a diuersis potentis. Ad secundum dico, quod Minor est totaliter falsa. Et exemplum, quod adducitur ad probationem, non est ad propositum: immo magis ad oppositum: nam eo ipso, quod aer ab eodem lumine Solis illuminatur, & calefit: oportet dare in aere aliam, & aliam rationem recipiendi: quia lumen recipitur per diaphanitatem, in qua conuenit cum corporibus supercelestibus; calefactionem etiam recipit ipse aer per aliam, & aliam qualitatem, in qua conuenit cum elementis. Sic a simili in proposito; per aliam rationem recipi actum intelligendi, & per aliam actum

uolendi: ex quo talis actus potest causari ab eodem agente per eandem rationem agendi. **A**d tertium, cum dicitur, omnis uirtus non cognoscens formaliter. Dico, quod haec propositio ueritatem habet de agente principali: omne enim agens principale non cognoscens, fertur in obiectum naturaliter; non libere; sed non est uerum de potentia, quae non est agens: principales sed ratio agendi ad hoc, quod in suum obiectum feratur libere, sufficit, quod sit cognoscens, uel imperet uirtuti cognitiuae: uoluntas autem imperat intellectui, qui est cognoscens formaliter: non sicut agens principale, sed sicut ratio agendi: agens autem principale, ipsa anima est, uel homo cognoscens formaliter, non tamen per eandem potentiam, per quam fertur, est uolens: ideo ratio non conuincit. **A**d quartum negatur consequentia, quamuis aliqui doctores non haberent pro inconuenienti, quod deus posset faceret actum uoluntatis sine actu intellectus. Et si hoc esset uerum, diceretur ad argumentum, quod illud intelligitur secundum ordinem naturalem: sed quia hoc est mihi ualde dubium, nego consequentiam. Et dico ad probationem, quod ipse arguitur ex insufficienti: manifesta enim sunt causae, propter quas repugnat uni rei esse sine alia: deus enim non potest facere unum correlatiuum sine alio: & tamen unum non est subiectum alterius, neque dispositio subiecti: non ergo potest fieri dilectio sine cognitione: quia cognitio est conseruatiua dilectionis: uel propter connexionem potentiarum: quia se praesupponunt necessario; sicut relatio; & fundamentum: & ideo non potest fieri sine eo: quia supposito, quod realiter distinguerentur. Quid ergo? Peccat ergo ista ratio per fallaciam consequentis. **A**d auctoritates Beati Augustini responsum est iam, quid sit uerum de quaestione. **A D R A T I O N E S** principales patet, quid sit dicendum per iam dicta incorporare quaestioni. Et cum obicitur in secunda ratione, quod alimentum est obiectum potentiae nutritiuae, augmentatiuae generatiuae. Dico, quod quamuis istae potentiae habeant unum obiectum materialiter sumptum, habent tamen aliud, & aliud formaliter sumptum: nam nutrimentum respicit quid; augmentatiua quantum, generatiua Tex. c. 47. superfluum alimentum, ut dicitur in secundo huius. Nutrit in eo, quod quid; augmentat in eo, quod quantum. **A**

QVAESTIO V.

An potentiae originentur ab anima?

CONSEQUENTER queritur.

Utrum potentiae originentur ab anima? Et uidetur, quod non.

Si potentiae animae originarentur ab anima; sequeretur, quod unum & idem respectu eiusdem esset actiuus, & passiuus; consequens est falsum: ergo. Probatur consequentiam

si potentiae originarentur ab anima, anima se haberet actiuum respectu suarum potentiarum: & quia in ipsa fundantur subiectiue, habet se passiuum respectu suarum potentiarum. Et sic unum, & idem respectu eiusdem esset actiuus, & passiuus. **P**reterea, subiectum non potest esse causa effectiua suae propriae passionis: sed proprietates animae sunt proprietates, seu passionis propriae ipsius animae, &c. Minor patet ex quaestione praecedenti. Maior uidetur nota 2. Physicorum. ubi dicitur quod materia non coincidit cum aliis causis; & per consequens, quae fundantur in aliquo subiectiue, non causantur ab eo effectiue: cum ergo propria passio fundetur in in proprio subiectiue suo, non poterit ab eo causari effectiua. **I N C O N T R A R I U M** est, quod coiter dicitur, scilicet quod potentiae animae fluunt ab essentia animae, quod non esset uerum, nec anima haberet causalitatem aliquam effectiuam respectu suarum potentiarum; & per consequens originantur ab ipsa anima. **R E S P O N D E O** in ista quaestione tria sunt uidentia. 1. Verum unum, &

10. de
Trin.
Cap. 2.
Tom. 3.

Tex. c. 47.

Tex. c. 70.

num, & idem respectu eiusdem possit esse actiuum, & passiuum? Quia hoc tangit primum argumentum.

2. Vtrum subiectum habeat aliquam causam effectiuam supra suas proprias passiones? Quia hoc tangit secundum argumentum.

3. Quod quaerit quaestio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QUANTVM ad primum, sunt diuersi modi dicendi. Dicunt enim quidam doctores, quod impossibile est unum, & idem respectu eiusdem esse actiuum, & passiuum. Vnde secundum eos est impossibile aliquid per illud, quod est susceptiuum, per illud sit actiuum, seu causa effectiua respectu eiusdem.

Vtcrius etiam dicunt, quod illud, quod est idem subiecto, quantuncunque habeat plura essentialiter differentia, impossibile est, quod per unum se habeat passiue, & per aliud actiue respectu eiusdem. Ponunt ergo dicti doctores duas conclusiones.

Prima est, quod impossibile est unum, & idem respectu eiusdem esse actiuum, & passiuum.

Secunda est, quod impossibile est unum, & idem subiectum continens plura essentialiter diuersa, habere se actiue respectu unius illorum, & passiue per aliud respectu eiusdem.

Et quamuis multae rationes adducuntur ad probandam primam conclusionem; potissime tamen, & pro fundamento illorum adducuntur duae, quarum prima talis est.

1. Si unum, & idem esset actiuum, & passiuum, respectu eiusdem; sequeretur, quod idem secundum idem, respectu eiusdem esset in actu, & impotentia, quod est impossibile; immo implicat: ergo. Falsitas nota est ad sensum.

Et probatur: nam impossibile est unum, & idem esse ens, & non ens respectu eiusdem; sed quod est potentia ad aliquid est non ens respectu illius, quod autem est in actu, est ens respectu eius, quod est actu: ergo &c.

Consequentia nota est: nam esse passiuum, in quantum passiuum, est in potentia; & esse actiuum, in quantum actiuum, est in actu, & per consequens; si idem esset actiuum, & passiuum respectu eiusdem, & aliquid esset in actu, & impotentia respectu eiusdem: quare &c.

2. Si idem esse actiuum, & passiuum respectu eiusdem; sequeretur, quod eiusdem ad seipsum esset relatio realis; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis probatur: quia relatio realis requirit duo extrema realia; sicut relatio rationis duo extrema rationis: duo extrema realia non possunt esse sine distinctione reali, quae non potest esse eiusdem ad se ipsum; quare &c.

Consequentia patet: quia actiui, & passiui est relatio realis sicut mouentis, & moti, sicut habetur. 5. Metaphysicae ca. de aliquid.

Multae aliae rationes adducuntur ad hoc; sed solutis istis duabus rationibus, omnes aliae sunt solutae.

ITEM ISTAS easdem rationes adducunt isti doctores ad probandum secundam conclusionem, scilicet, quod impossibile est unum, & idem subiectum, in quo non sunt partes situ distinctae, & subiecto, esse actiuum & passiuum respectu eiusdem; seu reducere se de potentia ad actum, quod idem est, quantumcunque sint in eo distincta aliqua essentialiter: quia secundum eos forma non agit, sed totum aggregatum: ergo totum secundum quod totum, est, quod agit, totum, secundum quod totum, est, quod patitur. Et si idem esset actiuum, & passiuum, quantumcunque ponerentur in eo plura, & diuersa essentialiter, adhuc staret, quod idem secundum quod idem, esset in actu, & impotentia; & sequeretur, quod eiusdem ad se ipsum esset relatio realis: quia totum agit, uel totum patitur: & inter agens, & patiens est relatio realis: in his principaliter stat uigor, & fundamentum huius positionis.

EST ALIVS modus dicendi aliorum doctorum dicentium unum, & idem secundum essentiam posse esse effectiuum, & susceptiuum re-

spectu unius, & eiusdem: & hoc dicunt precipue de uoluntate respectu actus uolendi, & de subiecto respectu suarum passionum.

Ad ponendum autem hoc de uoluntate, mouentur: quia uidetur eis, quod aliter tolleretur libertas uoluntatis, & potest formari prima ratio illorum. Sic.

1. Si uoluntas non esset causa effectiua actus uolendi, tolleretur, libertas uoluntatis; & per consequens periret meritum, uel demeritum; consequens est absurdum: ergo, & antecedens.

Consequentia uidetur nota: quia si actus uolendi causaretur ab alio, quam a uoluntate, iam uoluntas non esset domina sui actus; nec per consequens libera: ergo uoluntas erit causa effectiua actus uolendi. Et cum sit ipsius receptiua: unum, & idem per essentiam erit actiuum, & passiuum respectu eiusdem.

2. Ad ponendum autem hoc de subiecto respectu passionum mouentur ex dicto communi, quod dicitur, quod subiectum est causa propriae passionis. Aut oportet ponere quendam in subiecto essentialiter differentia, ut per unum istorum sit causa effectiua, & per aliud receptiua.

Secundum non potest dari: quia tunc quaereretur de illis passionibus; & sic esset processus in infinitum: relinquitur ergo primum; & per consequens habetur propositum.

ISTIAVTEM modi dicendi, quamuis sint magnorum doctorum, non tamen uidentur mihi posse stare: & ideo quantum ad hoc pono duas conclusiones oppositas eis.

Prima est, scilicet quod unum, & idem subiectum, secundum tamen diuersa per essentiam respectu unius, & eiusdem potest esse actiuum, & passiuum: & potest se reducere de potentia ad actum, quo prius carebat: si ponatur, quod aliquis per intellectum agentem actiue, & per intellectum possibilem passiuue se reducat de potentia intelligendi ad actum.

Secunda conclusio est, quod idem subiectum per essentiam non uidetur posse esse actiuum, & passiuum, proprie loquendo, respectu alicuius actus, quo prius carebat.

PRIMA conclusio probatur dupliciter sic.

1. Omnis operatio immanens est subiectiue sui principii actiui: sed sunt multae operationes immanentes: ergo multae operationes immanentes sunt subiectiue sui principii actiui; & per consequens subiectum respectu talium operationum erit actiuum, & passiuum. Maior huius propositionis patet expresse. 9. Metaphysicae.

& secundo ethicorum, ubi ponitur differentia inter actionem immanentem, & transeuntem. Ex quibus uerbis apparet quod omnis actio immanens est subiectiue sui principii actiui, siue manet subiectiue in principio actiui, quae est Minor. Item apparet per eundem ibidem: imple enim ostendit, seu diuidit operationem in transeuntem, & immanentem; & per consequens oportet dare aliquam, uel aliquas operationes immanentes, & aliquam, & aliquas operationes transeuntes: alias sua diuisio esset in aliquid, & nihil, quod est inconueniens.

2. Sic omnis operatio, quae non transit in materiam exteriorē, fundatur subiectiue in eo, a quo causatur effectiue; sed multae sunt operationes, quae non transeunt in exteriorē materiam: ergo multae sunt actiones, quae fundantur subiectiue in his, a quibus effectiue causantur; & per consequens unum, & idem respectu talium actionum erit actiuum, & passiuum. Maior nota est ex terminis; nam ex opposito praedicati destruitur subiectum: nam si actio non fundatur subiectiue in eo, a quo causatur effectiue, necesse fariō transit in materiam exteriorē, cuius oppositū supponebatur. Minor patet de se, & per Philosophum, qui diuidit actionē in transeuntem in materiam exteriorē, & non transeuntem in materiam exteriorē, ut supra. 9. Metaphysicae.

SECUNDA conclusio potest probari tripliciter; sed non uidentur mihi rationes ita efficaces, sicut primae duae, quae dicuntur a tenentibus primam uiam: nam directe probant istam conclusionem.

1. Si unum, & idem esset in actu, & in potentia respectu unius, & eiusdem, siue actiuum, & passiuum eo modo, quo ponunt tenentes secundam

Confutatio opinionum precedentium.

Tex. c. 16. cap. 5.

Tex. c. 16.

Tex. c. 20.

Probatio secundae conclusionis.

Secunda opinio.

E uiam

uiam de necessitate unum, & idem secundum idem, & respectu eiusdem esset actuum, & passiuum: esset in actu, & impotentia: nam per illud idem, per quod ageret, reciperet, & pateretur; hoc autem est impossibile.

Iterum non posset uiri, quin eiusdem ad se ipsum esset relatio realis tamen illi differentiam assignant ibi rationem agendi, & rationem recipiendi, seu patiendi; hoc est impossibile: esset enim relatio realis inter extrema nullo modo realiter distincta, siue diuisa.

*Solutio rationum
Adversariarum.*

RESTAT respondere ad rationes aliarum opinionum. Et primo ad rationes primae opinionis.

AD primum, cum dicitur: esset enim idem, scilicet, secundum idem in actu, & potentia. Nego consequentiam, quod idem esset in actu, & potentia secundum idem; immo secundum diuersa: ex quo ponuntur diuersa essentialiter: unum, quod sit ratio agendi: aliud, quod sit ratio patiendi, siue recipiendi. Et quando probant; immo forma non agit, nec patitur; immo compositum. Ratio non uidetur ualere: quia aliud est esse illud, quod agit, uel patitur: & aliud est esse rationem agendi, uel patiendi, secundum quam aliquid agit, uel patitur. Vnde quamuis aggregatum agit, uel patitur; non tamen est idem, secundum quod agit, uel patitur: sed hoc est aliquod principium actuum, uel passiuum, quod est ratio agendi, uel patiendi in aggregato: alioquin sequeretur, quod idem sumptum secundum quascunque partes diuersas non posset se ipsum mouere: quia si forma non ageret proprie, uel pateretur, sed compositum, siue totum, ut pars quantitativa quaecunque, uel organica non est proprie, quod agit, uel patitur. Vnde non uidetur oculus uidere, sed homo per oculum: proprie enim solum suppositum est, quod agit, uel patitur: nam actiones sunt suppositorum. Si ergo idem esset, quod agit, & patitur: & idem, secundum quod agens, agit, & patiens patitur; sequeretur, quod si idem suppositum moueret se, quod idem moueret, & moueretur secundum idem, quod apparet manifeste esse falsum in animalibus: & ideo ratio non concludit contra me; quamuis necessaria concludit contra illos, qui sunt secunda de opinione, ut dictum est.

*i. Metaph.
in proem.*

Ad secundum cum dicitur, quod eiusdem ad se ipsum esset relatio realis. Dico, quod eiusdem ad se ipsum secundum aliam, & aliam rationem tenentes se ex parte rei, siue secundum diuersa per essentiam, quorum unum est ratio agendi, alterum ratio patiendi, bene potest esse relatio realis: nam una res, ut includit rationem agendi, differet realiter a se ipsa, ut includit rationem patiendi: si ratio agendi, & patiendi differant realiter: & ideo respectus actiui, & passiuui mouentis, & moti hoc modo non sunt oppositi, nec impossibiles in eodem subiecto, uel circa idem subiectum: sunt tamen oppositi, & impossibiles circa eandem essentiam praecise sumptam, non includentem plura differentia eo modo, quo arguebatur contra secundam conclusionem, & opinionem. Et ideo ratio arguit contra eos, & non contra me.

AD RATIONES secundae opinionis respondeo. Et primo ad primam, cum dicitur, quod uoluntas est causa effectiua sui actus, & receptiua eiusdem actus uolendi; alias non esset libera. Concedo, quod uoluntas est causa effectiua sui actus, & receptiua eiusdem; non tamen secundum idem, sed secundum aliud, & aliud. CUIVS gratia est aduertendum, quod sicut oportet dare intellectum agentem, qui sit ratio agendi respectu actus intelligendi, & intellectum possibilem, qui sit ratio receptiua eiusdem actus: ita oportet dare de necessitate uoluntatem agentem, quae sit ratio agendi respectu actus uolendi, & uoluntatem passiuam, quae sit ratio receptiua talis actus. Et ne hoc uideatur extraneum, potest probari per rationem illam, per quam probat Philosophus, quod sit dare intellectum agentem: arguit enim sic Philosophus. In omni natura, in qua est dare unum, quod est omnia fieri, est dare

*tex. c. 17.
c. 18.*

unum, quod est omnia facere; sed in natura intellectuali est dare unum, quod est omnia fieri, scilicet, intellectum possibilem, qui potest omnem rationem, aut actum intelligendi recipere: ergo erit unum dare intellectum, qui erit omnia facere. Per istam rationem nihil addito, nihil remoto, potest probari, quod est dare uoluntatem agentem: accipiat enim eadem Maior, & inferatur Minor: sed in natura uolitiua est dare unum, quod est omnia fieri, scilicet, uoluntatem, quae potest omnem actum uolendi recipere: ergo oportet dare unam uoluntatem agentem, quae potest omnia facere. EST tamen aduertendum, quod non ponitur uoluntas agens ad illustrandum, uel illuminandum obiectum uoluntatis: hoc enim sufficienter fit per ipsum intellectum; sed ponitur uoluntas agens in anima nostra, ut sit in ea ratio agendi respectu actus uolendi, sicut intellectus agens est ratio agendi respectu actus intelligendi. Et de hoc, deo dante, patebit in 3. huius.

Ad secundum dicitur immediate in sequenti articulo. Et haec de primo principali.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT Secundo uidere. Vtrum subiectum habeat quam causam effectiuam, supra suas proprias passionem? Quia hoc tangebatur secundum argumentum.

AD HOC dicunt aliqui doctores, quod subiectum uerè, & proprie est principium originans, siue causa effectiua suar passionum. Quod potest probari ex dictis eorum tripliciter. Sic. Impossibile est, quod subiectum, & sua proprietates aequè immediate oriatur a generante: alias nullo modo subiectum praecederet suam propriam passionem: causabuntur ergo ordine quodam; ita quod unum producit alio mediante.

*Henrici Gaudensis
quodlib.
10. q. 5.*

Aut ergo subiectum produceretur mediante passione propria, aut econuerso. Primum non potest dari: quia tunc proprietates praecederet illud, cuius est proprietates, quod est impossibile: relinquitur ergo secundum, scilicet, quod proprietates producantur mediante subiecto, & per consequens essentia subiecti erit immediata causa productiua suar passionum. Si subiectum non esset principium originans, siue causa effectiua suar passionum; sequeretur, quod propria passio non de necessitate consequeretur suum subiectum; consequens est contra totam Philosophiam: ergo. Consequentia probatur: quia illud, quod est tantum susceptiuum alicuius accidentis, non imponit necessitate illi accidenti, quod patet de nigredine, & albedine, & aliis accidentibus communibus, quae solum respiciunt subiectum, ut receptiuum eorum. Si ergo propria passio nullo modo causaretur a subiecto effectiue; tantum respiceret ipsum, ut receptiuum; & per consequens non consequeretur ipsum de necessitate, quod est inconueniens. ET SI dicatur ad istam rationem, quod subiectum non imponit necessitatem essendi propriae passioni; sed generans simul utrumque producendo. ARGVITVR contra hoc. Et uidetur, quod solutio haec non datur sufficienter: quia si subiectum nullam necessitatem imponit passioni: ideo, quantum est de se non, habet necessariam habitudinem ad ipsam, nec repugnat ei esse sine propria passione: nam si non potest esse subiectum sine propria passione: eo, quod generans semper generat utrumque; hoc per comparisonem ad subiectum uidetur esse per accidens: non ergo haberet per se subiectum necessariam habitudinem ad propriam passionem, quod est inconueniens.

*Solutio ad
praedictam
rationem.*

3 Si subiectum nullam causalitatem effectiuam haberet supra suas proprias passionem; sequeretur, quod propriae qualitates non possent agere, ut instrumentum formarum substantialium, consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis nota est de se: nam cum dictae qualitates agant, ut instrumentum essentialium formarum, & substantialium,

*Impugnatio
solutionis.*

stantialium, necessario agunt, ut instrumentum formarum substantialium: nam talis actio non competit, nec conuenit de se ipsis qualitatibus. Consequentia probatur quia non potest dici, quod dictae qualitates agant, ut instrumentum essentialium formarum substantialium, nisi sint ab eis effectiue, uel recipiant ab eis aliquam uirtutem. Non potest dici, quod recipiant ab eis aliquam uirtutem distinctam realiter ab ipsis; si ergo non causabuntur aliquo modo ab ipsis effectiue, non uidetur aliqua causa: quare agant, ut instrumentum earum.

Confutatio
præfata
pin.

HAEC OPINIO non uidetur mihi totaliter uera. Et deo quantum ad istum articulum pono duas conclusiones. Cuius gratia est aduertendum, quod efficiens, siue originans potest capi dupliciter. Uno modo strictè, uel propriè, ut dicatur efficiens, siue originans, illud solum, quod directè agit, uel facit eo modo, quo faber est causa efficiens cultelli. Alio modo capitur largè, & indirectè per modum cuiusdam connexionis, & resultationis eo modo, quo inferius declarabitur. Prima conclusio, quod subiectum non potest esse propriè, & directè principium originans suae propriæ passionis. Secunda conclusio, quod subiectum indirectè, per modum cuiusdam connexionis, & resultationis potest esse principium originans suae passionis.

P R I M A conclusio probatur dupliciter. I. Sic. Si subiectum propriè, & directè esset causa effectiua suae passionis: sequeretur, quod unum & idem, & secundum idem esset actiuum, & passiuum respectu eiusdem; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet ex articulo præcedenti: nam si unum, & idem secundum idem esset actiuum, & passiuum respectu eiusdem; unum, & idem secundum idem respectu eiusdem esset in actu, & in potentia, & fundaret respectus oppositos, & impossibiles; cuiusmodi sunt respectus mouentis, & moti, actiui, & passiui; quod impossibile est. Consequentia patet: nam inter subiectum, & propriam passionem non mediant aliquæ proprietates: ita, quod una illarum esset ratio agendi, alia ratio patiendi: quia pari ratione peteretur de istis proprietatibus. Vtrum causarentur ab ipso effectiue, aut non? Si non: eadem ratione standum esset in prima proprietate. Et ideo dicendum, quod non causabatur effectiue à subiecto. Si sit, uel inter subiectum, & proprias passionem mediant aliae proprietates, uel non. Si sic: erit processus in infinitum. Si non: ergo idem secundum quod idem respectu eiusdem erit actiuum, & passiuum, quod est totaliter impossibile. N E C ualet, si dicatur ad istam rationem, quod idem secundum idem non esset propter hoc actiuum, & passiuum: quia ratio agendi, & producendi dicta accidentia, est forma: ratio uero patiendi materia: nam licet hoc posset aliquem colorem habere de quantitate, quæ non recipitur in materia mediante forma substantiali; nullum tamen colorem potest habere de accidentibus, quæ consequuntur rem ex parte formæ: talia enim accidentia recipiuntur mediante forma substantiali; & per consequens forma substantialis respectu talium accidentium non solum erit ratio agendi; immò ratio recipiendi: nunc autem ita est, quod propria passio consequitur subiectum ratione formæ: oritur enim ex principiis speciei; species autem sumitur à forma: & ideo in proposito illa solutio magis est contra eos, quam pro eis.

Ad principale sic. Si subiectum esset principium effectiuium suae propriæ passionis; sequeretur, quod forma substantialis esset immediatum principium suae operationis, consequens est falsum ergo. Falsitas consequentis probata est in primo articulo. 3. quæstionis istius secundi. Consequentia probatur. Vel subiectum producit suam propriam passionem immediate, uel mediante aliqua alia proprietate. Si immediate: habetur oppositum. Si mediante quadam alia proprietate: quæretur de illa. Vtrum sit à subiecto producta effectiue, uel non? Si sic, quæretur, sicut prius; & erit processus in infinitum. Si non: pari

ratione erat standum in primis, uel dicendum, quod subiectum non est causa effectiua suae passionis.

N E C ualet, si dicatur, quod istam rationem ego solui in illa quæstione scilicet. Vtrum potentia animæ differant realiter ab anima; ibi namque in solutione primi argumenti ad principale dixi, quod non erat simile de accidentibus permanentibus, & fluxibilibus, & ideo supposito, quod forma substantialis sit immediatum principium accidentium permanentium, ut puta, quod anima esset principium suarum potentiarum: non tamen propter hoc sequebatur, quod esset immediatum principium suae operationis, siue alicuius accidentis non permanentis, ex quibus non uidetur sequi aliquod inconueniens, quod anima sit immediatum principium suarum potentiarum: & forma substantialis sit immediatum principium suae actionis respectu accidentium permanentium: nam licet ista uerba dixerim: non dixi asserendo animam esse principium effectiuum propriè, & directè suarum potentiarum; sed dixi, S I, ita, quod supposito, quod ita esset, non esset simile de potentiis, & actibus, siue accidentibus non permanentibus propter causam ibidem assignatam; bene tamen uolo animam immediate aliquo modo esse principium suarum potentiarum, quo modo non est principium actuum, nec accidentium fluxibilium, ut statim apparebit in probando secundam conclusionem, & ideo ista dicta non tollunt rationem prædictam; immò si bene inspiciantur, fortificant ipsam: patet igitur prima conclusio. S E D propter declarationem secundæ conclusionis est aduertendum, quod sicut non solum illud, per quod subiectum subest formæ; sicut per quantitatem subest aliquid figuræ, dicitur principium passiuum, uel passiuè se habere ad formam illam; immò etiam illud, per quod disponitur tale principium passiuum ad recipiendum talem formam, dicitur passiuè se habere ad illam formam. Verbi gratia, mollicies ceræ, quia disponit ceram ad recipiendum figuram sigilli, licet non sit illud, in qua recipitur figura sigilli in ratione recipiendi: quia propriè loquendo ratio recipiendi figuram sigilli est quantitas, alio tamen modo; quia disponit subiectum, dicitur esse ratio recipiendi figuram: & dicitur se habere passiuè respectu figuræ. Sic suo modo non solum dicitur principium originans, & effectiuum illud, quod propriè, & principaliter agit, & efficit: immò etiam potest dici principium originans, siue effectiua causa illud, quod quodam ordine, & quadam necessaria connexionem producit aliud. Ut si aliquod totum continuum moueatur à motore extraneo: constat, quod totus motus, & quælibet pars eius est ab extrinseco motore, qui totum continuum mouet & à solo illo est totus motus; sicut à communicante esse effectiue toti motui, uel mobili, mediante motu: quia tamen quodam ordinem naturæ uirtus motoris per prius attingit partem motus, qui est in parte mobilis magis sibi propinqua, & illa mediante attingit partes motus, quæ sunt in remotioribus partibus mobilis: potest dici, quod motus remotioris partis secundum quandam connexionem, & consequentiam naturalem originatur, & efficitur à motu partis propinquioris. Sicut si figatur clauis in aliquo corpore, & aliquis non posset illud corpus trahere, nisi per clauum, ipsum capiendū; licet ipse solus esset, qui effectiue traheret, & clauum, & corpus: & qui effectiue communicaret motum toti mobili; tamen largè, & indirectè secundum reductionem quandam ad genus causæ efficientis, motus aliarum partium post clauum dicerentur originari à motu clauis, clauus diceretur per modum cuiusdam connexionis trahere corpus. Ita suo modo imaginor de subiecto, & propria passione: cum enim ex subiecto, & propria passione fiat unum per se in secundo modo dicendi per se; una pars, puta, subiectum propriè, & strictè loquendo de causa efficiente, non est causa alterius partis; immò generans, uel creans (si à solo deo sit) est causa efficiens propriè utriusque

ARTICVLVS TERTIVS.

partis, & totius: potest tamen dici una secundum quandam reductionem ad genus causae efficientis originari uel erumpere ab altera, in quantum uirtus agentis non attingit partem posteriorem, puta, passionem; nisi mediante priori, id est, subiecto propter connexionem connaturalem ipsorum, sicut dictum est de motu prioris partis mobilis respectu partis posterioris; & de motu clauis respectu corporis, quod trahitur clauo mediante: nunquam enim generans potest efficere passionem, nec eam attingere effectiue, nisi prius attingendo subiectum, postea quodam ordine efficientia generantis attingit propriam passionem. Isto ergo modo intelligo primam conclusionem, scilicet, quod subiectum indirecte, & per modum cuiusdam connexionis, & resultationis potest dici principium originans, siue causa effectiua suae passionis. PROBO ergo dupliciter sic.

1. In habentibus ordinem prioritatis, & posterioritatis sic, quod posterius non potest naturaliter dici attingi ab aliquo effectiue, nisi priore mediante, prius potest dici indirecte per modum cuiusdam connexionis principium originans posterioris; sed subiectum, & sua proprietates habent talem ordinem naturalem ad inuicem, quod propria passio non potest attingi effectiue ab aliquo agente: ergo. Maior, & Minor huius patent: ergo.

2. Sic. Si subiectum nullam causalitatem haberet supra suas proprietates; sequeretur, quod non plus dependerent, quam quodcunque aliud accidens commune; consequens est falsum: ergo. Patet consequentia: quia solum dependeret ab ipso materialiter, & subiectiue, sicut aliqua accidentia. Ad uitandum ergo illud inconueniens oportet dicere, quod subiectum est aliquo modo principium originans suae proprietatis. Sed non est principium propriè, & directè; sicut probauimus in prima conclusione; relinquitur ergo, quod sit principium origas, indirecte, per modum cuiusdam connexionis eo modo, quo dictum est. Et isto modo saluatur commune dictum omnium Doctorum, & Philosophorum dicentium, quod propriae passionis fluunt à subiectis; non quidem propriè, & directè; sed indirecte, & per modum cuiusdam connexionis, & resultationis eo modo, quo expositum est. Hoc autem dico, quasi dubitatiue, & dando aliis materiam cogitandi. RESTAT respondere ad rationes alterius opinionis.

AD primum, cum dicitur, quod impossibile est subiectum, & propriam passionem æquè immediate causari à generante. Conceditur, & ex hoc non arguitur, quod subiectum sit causa effectiua suae propriae passionis, propriè, & strictè loquendo: sed bene arguitur, quod indirecte, ut dictum est de conditione motus prioris partis mobilis respectu motus posterioris partis mobilis; & de clauo respectu corporis, quod trahitur ipso mediante. Ad secundum, cum dicitur, quod propria passio non de necessitate sequitur subiectum. Nego: proprietates enim de necessitate sequitur subiectum: non quia subiectum imponat necessitatem essendi passioni propriè, sicut causa efficiens propriè passionem; sicut nec etiam motus primae partis mobilis; necessariam tamen connexionem habet subiectum cum propria passione: sicut habent partes motus diuersarum partium eiusdem mobilis: quia efficacia agentis extrinseci non est natura attingere passionem, non praesupposita attingentia subiecti, nec potest attingere subiectum, nisi consequenter ordine naturae attingendo passionem per talem unitatem, quam per se sic habent, & per connexionem, quam non habent aliqua accidentia cum ipso subiecto: consequitur ergo propria passio de necessitate subiectum: non quia propriè, & strictè loquendo, sit causa effectiua ipsius: sed quia est eius principium originans per modum cuiusdam connexionis. Ad tertium dico, quod talis connexio sufficit ad hoc, quod unum agat in uirtute alterius: nec oportet, quod unum sit causa effectiua alterius propriè, & strictè: & ideo rationes non conuincunt.

RESTAT ergo uidere tertio. Vtrum potentia animae originantur ab ipsa anima? Cuius gratia est aduertendum, quod difficultas huius articuli dependet ex articulo praecedenti: ideo quantum ad istum articulum pono quatuor conclusiones. Prima est, quod potentia animae non originantur ab anima, nec etiam effectiue, loquendo propriè, & strictè de causa efficiente. Secunda est, quod anima est primum originans suarum potentiarum indirecte per modum cuiusdam connexionis, & resultationis. Tertia, quod potentia animae sensitiuae, & uegetatiuae uerè, & propriè, & directè, causantur effectiue à generante. Quarta, quod potentia animae intellectiuae propriè, & directè producuntur à solo deo create effectiue. PRIMAM conclusionem probatur dupliciter. 1. Sic. Nulla proprietas naturalis propriè, & directè causatur effectiue ab eo, in quo recipitur subiectiue; sed potentia animae sunt proprietates naturales animae, & fundantur in ea subiectiue: ergo, &c. Maior patet ex articulo praecedenti. Minor patet ex questione praecedenti.

2. Proprius, & immediatus effectus naturalis aliquis causae efficientis debet assimilari suae causae: sed potentia animae non assimilantur eidem: ergo. Maior patet: quia omne agens naturale intendit sibi assimilare passum. Minor patet: quia potentia animae sunt accidentia: anima autem est spiritualis substantia: quare.

SECVNDA conclusio probatur dupliciter.

1. Sic. Subiectum est causa effectiua suarum proprietatum indirecte, & per modum cuiusdam connexionis, & consequenter naturaliter; sed potentia sunt proprietates connaturales ipsius animae: ergo &c. Maior, & Minor patent per iam dicta. 2. Illud, ad cuius esse sequitur aliud, de necessitate est aliqua causa illius: sed ad esse animae sequitur de necessitate esse potentia: ergo anima est aliquo modo causa dictarum potentiarum. Tunc ulterius. Aut est causa propriè, & directè. Aut est causa indirecte per modum cuiusdam connexionis. Non primo modo, ut probatum est: ergo secundo modo. Minor huius nota est de se. Maior patet: quia causa est ad cuius esse &c. TERTIA conclusio probatur dupliciter. 1. Sic. Potentia animae sensitiuae aut causantur effectiue ab anima, in qua recipiuntur fundatiue, aut à gerente educente animam sensitiuam de potentia materiae. Sed non produciuntur effectiue ab anima propriè, & directè, ut probatum est in conclusionibus praedictis: ergo relinquitur, quod causantur ab ipso generante. Maior patet ex sufficienti diuisione. 2. Generans dādo naturā, dat illa, quae sequuntur naturam: ergo generans educendo animam sensitiuam de potentia materiae, dat ei naturam: ergo dat illa, quae de necessitate sequuntur animam sensitiuam: sed potentia sunt huiusmodi: ergo, &c. Tota ratio patet ex terminis. Solum probatur primum antecedens, scilicet, quod dans formam dat omnia, &c. Hoc autem probatur sic. Aut generans producit effectiue accidentia illa, quae necessariò consequuntur naturam. Aut non. Si sic, habeo propositum. Si non. Tunc ulterius; aut dat uirtutem illi naturae ad producendo illa accidentia: aut non. Si non: tunc illa accidentia nullo modo producuntur. Si uero dat ei uirtutem: aut distinctam à substantia illius formae, uel naturae: uel non. Si non: ergo per talem uirtutem non poterit producere illa natura talia accidentia, cum nulla substantia possit esse immediatum principium suae operationis, ut dictum est supra. Si uero dat ei uirtutem distinctam à substantia sua: tunc inter subiectum & propriam passionem mediabit ista proprietas accidentalis, quod est inconueniens. Et est pari ratione peteretur de illa uirtute, sicut de prima proprietate: & sic esset processus in infinitum: relinquitur ergo primum uidelicet, quod generans sit causa productiua talium accidentium.

QVARTA conclusio probatur dupliciter.

1. Sic. Aut potentia animae intellectiuae causantur

Scilicet. q.
3. huius lib.
art. 1.

sanctur ab ipsa anima. Aut à generante. Aut ab ipso deo creante. Non ab anima, ut probatum est. Non à generante: quia non extendit se sua uirtus ad causandum tales potentias: ergo relinquitur tertium.

Quod potest produci uirtute agentis naturalis, potest corrumpi ab agente naturali; sed potentia animæ intellectiue non possunt corrumpi ab agente naturali: ergo nec possunt ab eo effectiue produci; & per consequens producuntur à solo deo. Maior, & Minor patent de se: ergo &c. Patent igitur prædictæ conclusiones.

*Dubitatio-
nes aduer-
sus determi-
natas con-
clusiones.*

TAMEN CONTRA ista concurrunt quædam dubia, & specialiter contra primam conclusionem, & ipsius probationes. Cum ad dubia, quæ possunt ori contra conclusionem, responsum est in præcedenti articulo. Contra igitur rationes arguitur quadrupliciter. Contra primam dupliciter. Et contra secundam dupliciter. **CONTRA** primam sic. 1. Nulla proprietas causatur effectiue ab eo, in quo recipitur subiectiue; sed intelligere, & uelle sunt proprietates animæ; & fundantur in ea subiectiue: ergo non causantur ab anima effectiue. Cuius contrarium est superius probatum. 2. Contra minorem, ubi dicitur, quod potentia animæ fundantur in anima subiectiue. Hoc uidetur falsum de potentiis sensitiuis, quæ fundantur in organo corporali; & per consequens non sunt in essentia animæ: tales .n. potentia non originantur ab anima per modum connexionis; sed à toto composito: quia, ut probatum est superius in quæstione de extensione formarum, non sunt proprietates animæ; sed totius compositi: ergo. **CONTRA** secundam probationem arguitur dupliciter. 1. Sic. Creatura est proprius effectus immediatus ipsius dei; & tamen non assimilatur ei sic, quod sit eiusdem rationis cum eo; sicut arguit ista ratio, ergo, illa Maior est falsa, quæ dicit, quod proprius, & immediatus effectus alicuius causæ necessarii similatur illi causæ. 2. Sic. Sol est causa istorum inferiorum; & tamen non est eiusdem rationis cum illis: ergo illa Maior est falsa. Antecedens patet: quia ista inferiora sunt effectus proprii naturalis Solis: & tamen certum est, quod non sunt eiusdem rationis cum eo, nec assimilantur ei hoc modo: hæc igitur Maior haberet fortè ueritatem in causis uniuersis; sed in æquiuocis nullo modo uidetur habere ueritatē.

*Solutio du-
bitationum.*

SED ISTIS non obstantibus dico, quod rationes concludunt in materia data. Et ideo respondeo ad obiectiones. **AD PRIMVM** dico, quod, sicut superius dictum est, in probando potentias animæ esse realiter distinctas ab anima, actus non possunt dici propriæ passionis animæ: quia continuè definiunt esse, & per consequens non possunt dici proprietates propriè loquendo: nam proprietates sunt propriæ passionis, ut hic loquimur. Maior ergo illius rationis uera est. Sed Minor, quæ assumitur est falsa: intelligere namque, & uelle sunt proprietates animæ: quia proprietates inseparabiliter consequuntur subiectum: ideo ratio nihil concludit. **AD secundum** dico, quod, sicut superius uisum est in quæstione de extensione formarum, aliqua sunt accidentia, quæ sequuntur compositum ratione solum materiæ: quædam solum ratione formæ: quædam ratione utriusque: & ut ibi dicebatur, illa accidentia, quæ sequuntur rem ratione utriusque partis, afficiunt quamlibet partem, & fundantur subiectiue in toto, & in qualibet parte: nunc autem ita est, quod potentia organica sequuntur compositum ratione utriusque partis, ut ibidem fuit declaratum, & principaliter ratione animæ, quam ratione corporis: & ideo sic fundantur subiectiue in toto; quod etiam afficiunt; & fundantur subiectiue in qualibet parte, & principaliter fundantur in anima: sed in ipsa fundantur radicaliter. Et ideo tales potentia dicuntur principaliter originari ab anima, quam à toto composito: quamuis possent dici originari à composito: sed non ita propriè. **Ad tertium**, & quartum dico, quod si bene inspiciantur controuersia posita in illa materia, obiectiones non habent hic locum. Pri-

ma non: nam quamuis creatura sit effectus proprius, & immediatus dei: non tamen naturalis, id est, naturaliter productus: producit enim à deo supernaturaliter, ut de nihilo, ad quod attingere non ualeat aliqua actio naturalis. Secunda obiectionis autem non conuenit: nam, quamuis Sol producat aliquos effectus, qui non sunt eiusdem rationis, uel quæcunque causa æquiuoca: quia immediatè nulla substantia, ut superius est probatum, potest esse immediatum principium suæ actionis: producit igitur Sol suos effectus, mediante calore suo, & luce, quæ distinguuntur realiter ab eo, sicut potentia animæ ab anima. Et ideo iste rationes non destruunt rationes primas principales. Patet igitur quid mihi uidetur dicendum, quantum ad istum articulum, & quantum ad quæstionem totam. **AD RATIONES** principales patet etiam, quid dicendum per iam dicta in primo, & secundo articulo.

QVAESTIO VI.

An sensus sit susceptiuus specierum sine materia?

TRVM sensus sit susceptiuus specierum sine materia? Et uidetur, quod non. Species rerum sensibilium habet in aere uerum esse reale: ergo sensus non est susceptiuus specierum sine materia. Consequentia nota uidetur pro tanto: quia tunc dicitur passum, siue potentia recipere spe-

cies sine materia, quando non recipit ea sub illo modo essendi reali, sub quo erant in suo subiecto: ergo per oppositum. Quando species recipitur sub esse reali, quod habebat in subiecto, non dicitur recipi sine materia. Sed si species rerum sensibilium habent in aere uerum esse reale, reciperetur in sensu sub esse reali, quod habebat in subiecto: non ergo recipientur sine materia: patet igitur consequentia. Antecedens probatur sic. Illud, quod habet esse in medio, omni operatione intellectus circumscribitur, habet in eo uerum esse reale; sed species rerum sensibilium habent esse in medio, omni operatione intellectus circumscribitur: ergo. Maior patet per Philosophum 6. metaphysicæ, qui diuidit ens in reale, & rationis. Et uocat ens reale, quod non habet esse à ratione. Minor patet de se: ergo. Præterea. Si sensus esset susceptiuus specierum sine materia, species recepta in sensu, aut causaretur effectiue ab obiecto, uel in ipso sensu: hæc patet per sufficientem diuisionem. Non potest dici, quod causaretur ab obiecto: quia semper agens est præstantius, & nobilius patiente ut dicitur 3. huius, subiectum aliquod est nobilius sensibili: quia sensibile est magis materiale, sensus magis immaterialis, & spiritualis: & omne tale est nobilius: nõ ergo potest dici species in sensu effectiue ab obiecto causari. Nec potest dici effectiue causari à sensu: quia sensus secundum Philosophum 2. huius est purè passiuus; & per consequens non est dare sensum aliquem agentem, qui sit causa effectiua huiusmodi specierum: non ergo potest dici species ab aliquo causari; & per consequens sensus non est susceptiuus talium specierum sine materia. **IN OPPOSITVM** est Philosophus in litera. Respondeo, in ista quæstione tria sunt uidenda. Primum est. Vtrum species, siue intentiones rerum sensibilium habeant in medio esse reale, uel tantum intentionale? Quia hoc tangit primum argumentum. Secundum. Vtrum sit dare aliquem sensum agentem, qui habeat uirtutem aliquam effectiuam respectu talium specierum? Et hoc tangit secundum argumentum. Tertium, quod quærit quæstio principalis.

Tex. c. 4.

Tex. c. 19.

Tex. c. 51.

52. 53.

Tex. c.

121. 132.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum, ordine hoc procedetur.

E 3

procedetur. Quia primo ponitur quāda opinio cū motiuis suis, quæ directè opponitur conclusioni doctoris nostri. Secundo declarabitur opinio doctoris, nostri, & simul cum hoc impugnabitur opinio ei contraria. Tertio, & ultimo soluentur rationes alterius opinionis. Est igitur quāda opinio, quæ ponit per ordinem duas conclusiones. Prima est, quod lumen in aere habet uerum esse reale, & idem intelligendum est de specie coloris, & cuiuslibet alterius sensibilis in medio. Secunda est, quod impossibile est duo lumina, siue duæ intentiones solo numero differentes esse in eodem subiecto, siue in eadem parte aeris. Iste autem doctor in ponendo istas conclusiones hoc ordine procedit: quia primo arguit contra se. Et secundo probat conclusiones suas. Tertio soluit rationes contra se factas.

Al. reales. 1. Arguit igitur primo sic. Impossibile est plures formas substantiales solo numero differentes, esse simul in eodem subiecto; sed plura lumina sunt in eadem parte aeris, siue medij: ergo. Maior nota est de se Minor: probatur. 1. Si ponatur quāda tabula perforata, & ponantur duo lumina, siue duæ candelæ ex utraque parte forationis; illa lumina proijcient radios suos ultra foramen, & in ipso foramine simul concurrent; & per consequens uideretur, quod in foramine sint duo lumina solo numero differentia. 2. Hoc idem probatur ex experientia. Si ponatur uirga, uel baculus inter duo luminaria, statim faciet umbrā ex utroque latere: hoc autem non esset, nisi ex utraque parte priuaretur lumen unius luminaris, & dimitteretur lumen alterius luminaris: ergo. 3. Hoc idem apparet de intentionibus coloris, quæ, quantum ad hoc, sunt eiusdem rationis cum lumine: nam cum per idem medium à diuersis uideantur distincta alba; ita, quod illud, quod uidetur ab uno, non uidetur ab alio: oportet, quod in medio sint diuersæ intentiones albi: alioquin si non esset, nisi una, illa duceret quemlibet uidentem in cognitionem utriusque albi, quod est contra suppositum.

SECUNDO ad principale arguitur sic. Nulla forma realis multiplicatur in instanti; sed lumen multiplicatur in instanti: ergo. 3. Sic. Omnis forma realis potest manere absente suo agente; sed lumen non manet absente suo agente: ergo non est forma realis. HOC facto declarat iste doctor intentionē, siue positionem suam, dicens, quod esse intentionale potest capi dupliciter. Vno modo, prout distinguitur contra ens reale: sic, quod est tantum ens rationis; sicut est uniuersalitas, uel aliud tale. Et sic impossibile est lumen esse tale ens intentionale: quia aliquam entitatem habet in re extra animam. Alio modo potest capi intentionale illud, quod est representatiuum alterius. Sicut si imago Herculis diceretur intentio eius; sed intentio sic dicta habet uerum ens reale existens in genere determinato, ut probabitur statim. Et isto modo lumen dicitur habere esse intentionale in ipso medio uerè, & propriè, & habere esse reale in eo. Probatur ergo assumptum scilicet, quod lumen, & quodlibet aliud, quod sic habet esse intentionale habeat tantam entitatem, quod sit in aliquo genere determinato: quia hoc negatur ab aliquibus. Hoc autem sic probatur. Philosophus 6. metaphysicæ diuidit ens reale, quod conuiuiditur enti rationis in 10. prædicamenta; sed lumen non pertinet ad illud ens, quod tantum est ens rationis: quia, ut dictum est, ponit aliquid extra animam: ergo lumen pertinet ad ens, quod diuiditur in 10. prædicamenta; sed ens, quod diuiditur in 10. prædicamenta diuiditur in ea sufficienter: ita, quod sub ente reali impossibile est dare aliquod ens, quod non sit in aliquo prædicamento: alioquin diuisio illa esset insufficiens: quia impossibile est aliquod contineri sub aliquo communi; quin contineatur sub aliquo membrorum ipsum diuidentium, si sufficienter diuidatur. Ut impossibile est dare aial, quod non sit rationale, uel irrationale: oportet ergo dicere, quod lumen sit in aliquo prædicamento. ET SI dicatur ad istam rationem, quod lumen est in prædicamento per reductionem, sicut punctus, uel unitas. Et ideo non oportet, quod sit ens reale, quod simpliciter est in prædicamento. ARGVITVR contra *Impugnatio* hoc dupliciter. Primo probatur, quod lumen per se *tio.* & non per reductionem est in prædicamento.

Secundo ostenditur, quod posito quod haberet esse in prædicamento per reductionem: adhuc tamen haberet uerum esse reale. PRIMVM probatur sic. Illud cui conuenit ratio generis generalissimi est per se, & directè in prædicamento; sed luminis conuenit ratio generis generalissimi: ergo. Minor patet de se: quia est qualitas. Maior patet: quia illud dicitur esse in prædicamento; sicut species prædicamenti, cui conuenit ratio generis generalissimi. Minor patet, quia qualitas est forma, secundum quam quales esse dicimur; sed secundum lumen aer dicitur lucidus, & illuminatus: ergo erit per se in genere qualitatis, & in ista specie. 2. PROBATUR secundum sic. Illud, quod est in prædicamento sicut principium rei existentis in prædicamento, habet simpliciter uerum esse reale; sed lumen, si habet esse in prædicamento per reductionem, sicut punctus, uel unitas, habet esse in prædicamento, sicut principium rei existentis: ergo. Maior patet: quia materia, & forma, punctus, & unitas, quæ isto modo sunt in prædicamento habent uerum esse reale. Minor est nota de se: ergo, &c. Patet igitur prima conclusio, uidelicet, quod lumen in medio habet uerum esse reale, & quod dictum est de lumine, intelligendum est de speciebus colorum in medio, quæ, quantum ad hoc, sunt eiusdem rationis cum lumine.

DEINDE probatur secunda conclusio, uidelicet, quod impossibile sit duo lumina numero differentia esse in eadem parte aeris, siue duo intentiones. Et arguitur. Sicut se habet accidens ad esse subiecti; ita unitas, & pluralitas accidentis se habet ad unitatem, & pluralitatem subiecti; sed esse cuiuscunque accidentis dependet ab esse subiecti: quia accidentia non sunt entia, nisi quia entis: ergo unitas, & pluralitas accidentis cuiuscunque dependet ab unitate, & pluralitate subiecti: cum igitur lumen, & intentiones sint accidentia; unitas, & pluralitas ipsorum sumetur ab unitate, & pluralitate subiecti, id est, medij: igitur non poterunt duo lumina solo numero differentia, siue duæ intentiones esse in eadem parte aeris. ET confirmatur ista ratio specialiter de lumine, & de intentionibus huiusmodi. Quia quanto magis dependet accidens à subiecto, tanto minus potest habere pluralitatem, nisi à pluralitate subiecti; sed lumen, & istæ intentiones magis dependent à subiecto, cum habeant entitatem debilissimam: ergo minime possunt pluralificari in eodem subiecto. NEC uidetur ualere, si dicatur ad istam rationem, quod lumen, & huiusmodi intentiones habent pluralitatem ab agente, siue ab obiecto: quia ab eodem dependent in esse, & in fieri: quia constat, quod omnis forma, quæcunque sit in aliquo subiecto, dependet subiectiue, & substantiue à subiecto, in quo est: & tamen semper dependet ab aliqua causa effectiua conseruante, quæcunque sit illa: eadem ergo ratione, qua tales formæ possent pluralificari in eodem subiecto per diuersitatem agentium conseruantium, possent, & quæcunque aliæ formæ à diuersis agentibus causatæ pluralificari in eodem subiecto, quod patet euidenter falsum: duæ enim albedines à quocunque, uel quibuscunque causarentur esse simul in eodem subiecto, est omnino impossibile; patet igitur secunda conclusio.

CONCLUSIONIBVS sic probatis, responderet iste doctor rationibus, quas contra se adduxit. AD primum, cum dicitur, quod impossibile est plures formas reales esse in eodem subiecto. Dico, quod Minor est totaliter falsa, ut patet ex secunda conclusione. Et ad probationes respondet. AD primam dicendum, quod illa lumina non faciunt duo lumina in illo foramine tabulæ, sed unum tantum: sicut duæ albedines non causant in medio duas species, sed unam tantum, ut in-

Cap. de
Quali.

7. Metaph.
text. 6. 2.

Confutatio
eiusdem
responsi.

sex. 6. 4.

Tacita
responsio.

ut inferius patebit. Ad secundū conceditur, quod baculus positus in medio facit duas umbras unā ex una parte: & aliam ex alia: non quidem propter hoc existētibus duabus luminaribus in toto medio, asserit, quod unum lumen sit ex una parte, & aliud ex alia, ut imaginatur illa ratio: sed quia ex utraque parte, ut prius dat lūmē magis extensum, facit ille baculus, quod sit lumen magis remissum. Ad tertium uerō dicitur, quod illa rō procedit ex falsa imaginatione: imaginatur enim, quod color causet quandam intentionem in medio, & nihil plus faciat: & ista intentio sic causata sit primum agens, quod principaliter mouet oculum: hoc autem est falsum; immō color est, qui mouet totum, quicquid ei secū dum rectam lineam opponitur, quā se extēdit sua uirtus. Ita & aer, & oculus, & totum, quod ei directe opponitur, respicit ipsum colorem, & unum mobile. Vnde color est, qui totum medium unā cum oculo immutat: & quia talis immutatio sit secundum rectam lineam: ideo color non immutat ad uidendum, nisi illum oculum: qui ei opponitur secundum rectam lineam. Et quia unum album opponitur uni oculo, & aliud alii: ideo existente eodem medio unus oculus uidet unum album, & alius oculus uidet aliud album non propter diuersas intentiones existentes in eodem medio: sed propter hoc quod unus oculus opponitur secundum rectam lineam uni albo, & alius alii. Et ideo unus oculus mouetur ab uno albo, & alius ab alio. A D secundam rationem dicitur, quod Maior est falsa: quia secundum Philosophum in de sensu & sensuato tota aqua potest calefieri: ita quod non una pars ante aliam; sed minus intensum præcedit magis intensum. Vnde ad hoc, quod forma habeat esse reale, uel intentionale, non refertur, utrum fiat in instanti, uel in tempore. A D tertium dico, quod tam illa forma, quæ manet in absentia agentis, quā illa, quæ non manet, possunt esse reales: alioquin cælum non posset manere, nisi conseruante suo agente immediato, qui est deus, & esset ens intentionale, quod nullus diceret. Figura ēt quam causat sigillum in aqua, est ita realis, & ens reale; sicut figura, quam causat in cera: & tamen una non manet ad absentiam agentis, & alia manet. Vnde sic manere, uel non manere nihil facit ad propositum, hæc est igitur opinio huius doctoris cum suis motiuis. R E S T A T ergo secundo declarare, quantum ad istum articulum, opinionem doctoris nostri Aegidij, sicut eam intelligo. Cuius gratia est aduertendum, quod esse intentionale potest intelligi dupliciter. Vno modo, sicut dicebatur in opinione prædicta, prout distinguitur simpliciter contra esse reale. Et sic dicuntur habere esse intentionale illa, q̄ solum habēt esse per operationem intellectus, ut genus, & species, & uersaliter intentiones logicæ. Et isto modo lumen & species colorum in medio non sunt huiusmodi, ut patet de se. Alio modo dicitur habere aliquid esse intentionale; quia habet debile esse reale. Verum, quia non omne, quod habet debile esse reale dicitur habere esse intentionale. Idcirco ulterius est aduertendum, quod aliquid habere esse reale debile potest intelligi dupliciter. Vno modo: quia non habet totum esse suum simul, siue permanens; sed in quadam susceptione, sicut motus, uel tempus. Quæ sic habent esse reale debile, non dicuntur habere esse intentionale. Et supposito per hoc quod hoc diceretur habere aliquo modo esse intentionale; lumen tamen, & species coloris in medio non dicuntur hoc modo habere esse intentionale, quia esse ipsorum est totum simul, tamen consistunt intentione. Alio modo dicuntur habere aliqua debile esse reale: quia suum esse consistit in comparatione ad aliud, & hoc modo dicuntur relationes habere debile esse reale, immō secundum Commentatorem relatio inter alia prædicamenta minimè habet de entitate. Sed nec quæ sic debile habent esse reale, dicuntur propter hoc habere esse intentionale. Et ulterius supposito, quod relationes dicerentur habere esse intentionale; lumen tamen, & species colorum in medio, siue in aere nō dicerentur pp hoc habere esse intentio-

nale: quia quāuis species in medio existentes, ducant in cognitionem suorum obiectorum, & repræsentent ipsa formaliter; suum esse tamen formaliter, & intrinsecè non consistit in aliud se habere: quia non sunt in prædicamento relationis per se. TERTIO modo dicuntur habere aliqua debile esse reale; quia ad sui existentiam requirunt præsentiam suæ causæ proximæ, & immediatæ. Sed quia non omnia, quæ ad sui existentiam requirunt præsentiam suæ causæ proximæ, & immediatæ, dicuntur habere esse intentionale: est adhuc ulterius notandum, quod causa, ut ad præsens spectat, potest capi dupliciter. Est enim quædam naturalis, quædam supernaturalis: illa enim, quæ ad sui existentiam requirunt causæ supernaturalis præsentiam, et si sit proxima, & immediata: non dicuntur propter hoc habere esse intentionale; alias cælum, & intelligentiæ, & omnes creaturæ à deo productæ immediatè dicerentur habere esse intentionale, quod est euidenter falsum. Illa autem, quæ ad sui existentiam requirunt præsentiam suæ causæ naturalis proximæ, & immediatæ adhuc sunt in duplici genere: quædam enim sic requirunt præsentiam suæ causæ naturalis proximæ, & immediatæ, quod non deficiunt à ratione propriæ speciei, nec sunt præcisè illud, quo anima tendit in cognitionem illius causæ: & quæ sic ad sui existentiam requirunt præsentiam suæ causæ naturalis, non dicuntur habere esse intentionale; immō habent uerū esse reale, & hoc modo lumen Lunæ, & lumen stellarum dicuntur, & præcisè requirunt Lumen Solis illuminantis: nullus tamen propter hoc diceret, quod Luna, & stellæ haberent esse intentionale, nec lumen in eis existens. Aliqua uero sunt habentia ita debile esse reale, quod non solum ad sui existentiam requirunt præsentiam suæ causæ naturalis proximæ, & immediatæ: immō una cum hoc deficiunt à perfectione propriæ speciei, & propriè loquendo sunt illud, quo anima tendit in cognitionem alterius. Et quæ sic habent debile esse reale, dicuntur habere esse intentionale: quia deficiunt à ratione propriæ speciei, nec sunt per se, & directe in prædicamento: nec sunt ulterius principium alicuius rei existentis in prædicamento per se; sed tantum illud, quo anima tendit in aliud: & ideo non dicuntur habere esse reale, sed intentionale, cui tamen alludit expositio uocabuli. Intentionale enim dicitur, quo in aliud tenditur, & isto modo lumen, & species colorum in medio dicuntur habere esse intentionale: requirunt namque ad sui existentiam suæ causæ naturalis proximæ, & immediatæ præsentiam: dependet enim species in medio ab obiecto, & quā tum ad esse, & quantum ad fieri, sic, quod nullo modo habent esse, nisi ad præsentiam obiecti. Deficiunt etiam à ratione, & perfectione propriæ speciei: nullus enim diceret, quod albedo secundum suum esse, quod habet in subiecto, & secundum esse, quod habet in medio sint directè, & propriè, & per se eiusdem speciei propter imperfectum esse talium specierum, nisi uellet quis negare sensum, & rationem: lumen etiam, & species colorum in medio ratione sui esse imperfecti non terminant actum animæ: sed propriè loquendo sunt illud, quo anima tendit in obiectum: non enim uidetur species colorum in medio: sed mediante specie coloris uidetur ipsemet color, & terminat actum uisus; nec lumen, quod est in medio, propriè dicitur terminare actum uisus; sed mediante lumine potentia uisua fertur in obiectum. Habent igitur lumen, & species coloris in medio esse intentionale, & non reale eo modo, quo expositum est. Et isto modo intelligenda sunt uerba doctoris nostri, quando dicit lumen, & species in medio habere esse intentionale: non tamen propter hoc intendit negare ab istis intentionibus entitatem aliquam realem extra animam, ut potest patere ex dictis. Est tamen ulterius aduertendum, quod in prædictis intentionibus est dare gradus: non enim omnis intentiones habent esse in medio æquè debile reale. Sed quædam habent magis forte, quædam uerò magis debile, ut patet de se. HIS IGITUR suppositis iuxta doctrinam doctoris nostri pono duas

Dilucidatio
opinionis
Aegidij.

Commenta-
tor. I. phys.
com. 5.

12. Meta-
ph. com. 19.

conclusiones contrarias duabus conclusionibus alterius opinionis. Prima est, scilicet, quod huiusmodi lumen, & species coloris in medio non habent esse reale; sed intentionale. Secunda est, quod duo luminaria, siue duae species solo numero differentes possunt esse in eadem parte aeris, siue in uno, & eodem subiecto; ita, quod species in medio numerantur numeratione obiecti, & non subiecti. **PRIMA** conclusio probatur quadrupliciter. **I** Sic. Omnis forma, quae ad sui existentiam requirit suam causam naturalem proximam, & immediatam praesentiam, & deficit a perfectione propriae speciei, habet esse intentionale, & proprie loquendo non dicitur habere esse reale; sed lumen, & species coloris in medio sunt huiusmodi: ergo. Maior, & Minor patent ex dictis. **2** Illud, quo anima sic tendit in cognitionem alterius, proprie loquendo, & non potest actum aliquem terminare, dicitur habere esse intentionale, & non debet dici habere esse reale: lumen, & species coloris in medio sunt huiusmodi: ergo. Maior, & Minor etiam patent ex dictis. **3** Vnumquodque agens introducit formam in materiam secundum conditionem, & dispositionem materiae: sed medium non est dispositum, nec aptum natum recipere species colorum, siue lumen secundum modum essendirealem, quem habent in suis subiectis: ergo. huiusmodi species, & lumen non habent in medio esse reale. Maior huius rationis patet per Philosophum secundo huius: non enim quaecunque forma introducit in quamcunque materiam: sed determinata forma in determinatam, & dispositam materiam. Minor probatur: nam propria, & perfecta dispositio subiecti ipsius coloris est habere esse opacum, & terminatum ut patet in lib. de sensu, & sensato: ubi dicitur, quod color est extremitas perspicui in corpore terminato. Propria autem, & perfecta dispositio subiecti ipsius lucis est esse densum: unde nihil lucet nisi densum. Et ideo stellae, & quilibet Planeta lucens, est densior pars caeli, vel sui orbis. Medium autem, siue aer non est corpus densum, nec habet esse opacum, siue terminatum. Et ideo non est subiectum aptum natum, siue dispositum ad recipiendum lumen, siue species colorum secundum suum esse reale, quod habent in suis propriis subiectis.

Vide Durā.
2. Sent. d.
13. q. 2.

sex. c. 26.

Cap. 2.

Ex Auer. 2.
caeli. c. 42.
Et de sub
stantia orbis.
cap. 2.

Vide Aegid.
dñ in exa-
m. par. 2.
cap. 12.
et c. 75.

4 Si lumen, & species colorum in medio haberent esse reale; sequeretur, quod sensibile positum supra sensum faceret sensum; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet, secundo huius. Consequentia probatur: quoniam species multiplicantur per medium usque ad organum visus, & recipiuntur in oculo, secundum quod sunt in medio. Si igitur haberent esse reale in medio, sicut in ipso sensibili, essent in sensu; & sensibile super sensum faceret sensum. **SECUNDA** conclusio probatur et quadrupliciter. **I** Sic. Illa sunt essentialiter diuersa, quorum uno totaliter destructo, remanet reliquum in suo esse completo; sed species duorum obiectorum in medio ipso sic se habent, quod una earum totaliter destructa, altera remanet, vel remanere potest in suo esse completo: ergo. Maior patet: quia eius contradictoria euidenter implicat. Minor est satis euidenter est clara: nam si oculus simul uideret album, & nigrum, vel duo alba; Si alterum istorum contraheretur, vel remoueretur; remoueretur, siue corrumpitur species illius, quae erat in medio: & tamen remaneret species alterius in suo esse completo: quia adhuc visus alterum istorum uideret, & iudicaret, sicut prius.

ET confirmatur ista ratio: quia in speculo apposto duobus corporibus appareret duae imagines distinctae; & si una corrumpatur, altera remanet, vel remanere potest: quare, &c. Istam rationem in materia ista puto insolubilem. **2** Accipio duas species duorum sensibilium, ut puta, albi, & nigri. Et peto. Aut utraque species remanet in medio sub suo esse distincto, & nulla corrumpitur? Aut utraque corrumpitur, & nulla remanet? Aut una corrumpitur, & alia remanet? Patet per sufficientem diuisionem. Si detur primum, habetur propositum: quia in medio habent esse distinctae

Si uero detur secundum. Aut utraque corrumpitur sic, quod nulla remanet in medio? Aut utraque corrumpitur sic, quod haec una species media. Patet etiam per locum a sufficienti diuisione. Si detur primum, tollitur totaliter species a medio; & per consequens nihil uidebitur, quod est contra sensum. Si detur secundum, tunc illa media non erit eiusdem rationis cum extremis; sicut rubrum non est eiusdem rationis cum albo, & nigro: & sic non faceret directam cognitionem albi, & nigri. Si uero detur tertium, uidelicet, quod una corrumpatur, & altera remanet: tunc uidebitur illud sensibile, cuius erat illa species, quae corrumpitur: quia nullam speciem habet in medio: cuius oppositum patet ad sensum. Nullo igitur modo duae species in medio possunt fieri una species numero.

3 Si species diuersorum sensibilium in medio essent una species numero; sequeretur, quod sensus, ut puta, visus non posset cognoscere diuersitatem graduum diuersarum formarum uisibilium, uidelicet, magis album, & minus album; consequens est falsum, & contra sensum: ergo. Consequentia probatur. Una species numero non habet gradum, & gradum, saltem pro eodem tempore: ergo, si species illarum diuersorum sensibilium essent una species numero; tunc visus non cognosceret diuersitatem formarum, siue graduum earum: ergo. **4** Illae formae, quae non extenduntur extensione materiae, non numerantur numeratione subiecti; sed lumen, & species in medio non extenduntur extensione medij: ergo, &c. Maior nota. Minor probatur. Illae formae, quae non educuntur de potentia materiae, non extenduntur extensione materiae: haec patet ex dictis in tertia conclusione superius de extensione formarum: sed species in medio non educuntur de potentia materiae: quia, quod educitur de potentia materiae, ducitur per motum, & transmutationem: haec autem, proprie loquendo, non est motus, nec transmutatio: ergo, &c.

PATET Igitur secunda conclusio: & per consequens conclusiones alterius doctoris non esse ueras rationes. Etiam illae, quas adducit contra se, non sunt solutae. Et ideo arguo contra solutiones: Prima nanque ratio stat in uigore suo: nam minor, quam ipse negat, est totaliter uera, ut patet ex ista secunda conclusione immediate probata. Nec probationes illius minoris sunt sufficienter solutae.

PRIMA quidem probatio non soluitur; immo solutio sumit unum falsum, uidelicet, quod lumen duarum candelarum in eodem foramine eiusdem tabulae est unum lumen, & non plura: hoc enim est falsum, quod sic probatur. Illa sunt essentialiter plura, siue diuersa, quorum uno diminuto secundum entitatem, aliud augmentatur entitatu; sed lumina causata a diuersis luminaribus in eodem foramine sic, se possunt habere, quod unum diminuetur, & aliud augmentabitur simul, & semel: ergo, &c. Maior patet: nam alias unum, & idem simul & semel augmentaretur, & diminueretur, quod implicat. Minor probatur. Nam si ex utraque parte tabulae ponatur ignis; sic, quod unus continuè augmentetur, & alius continuè diminuat: lumen in foramine ignis augmentari augmentabitur: lumen uero alterius diminuetur in eodem foramine: lumina igitur ista non sunt unum lumen, sed plura.

SECUNDA probatio etiam non est soluta: immo magis uidetur propositum confirmare: dicitur enim in solutione illius primae, quod baculus positus in medio duarum candelarum, facit duas umbras: non propter hoc, quod auferat lumen unius candelae ex una parte, & lumen alterius ex alia; sed lumen, quod erat ibi magis intensum, habet esse magis remissum. Ista igitur responsio habet pro inconuenienti, quod lumen unius candelae auferatur, alio manente, ex quo sunt unum lumen; sed amota una candela ex toto, alia manente, auferatur totaliter lumen unius, manente lumine alterius: ergo non possunt esse unum lumen; immo necessario plura: haec igitur solutio confirmat propositum.

TER etiam probatio nullo modo soluitur: totaliter enim est impossibile, quod species duorum colorum in medio

Impugna-
tio solutio-
nis Heruici.

medio sit una species numero. Et, quāuis hoc satis appareat ex dictis in secunda conclusione; tamen roboretur adhuc una ratione tali. Si species duorum sensibilium essent in medio, & fierent una species numero; sequeretur, quod sensus uidendo duo sensibilia, ut puta, album, & nigrum: uel duo alba: non iudicaret illa diuersa; immo unum; consequens est contra sensum: ergo. Consequentia probatur: quia quæ uidentur per unum principium formale ab eadem potentia formaliter sumpta, uidentur, ut idem, & non, ut diuersa; sed ista uisibilia uidentur per idem principium formale, & per eandem speciem, & ab eadem potentia: ergo sensus non iudicaret ista diuersa; sed unum.

Prima igitur ratio non est soluta. **SECVNDA** etiam non soluitur: quia exemplum, quod adducitur de aqua nihil est ad propositum: nā aliud est forma introduci in instanti: & aliud est, quod forma ab oriente ad occidentem se multiplicet in instanti. Primum quidem à nullo negatur. Secundum uero nulli conuenit, nisi habenti esse intentionale. Et ideo ista instantia nihil uidetur facere ad propositum. Et posito, quod esset ad propositum, magis uidetur facere contra eum, quā pro eo: nam quāuis forma illa, puta, caliditas, uel frigiditas introducat in instanti; præcessit tamen motus, & transmutatio: lumen autem, & species in medio, nulla transmutatione præcedenti, in instanti se multiplicat: & ideo non uidentur habere esse reale; sed intentionale eo modo, quo expositum est.

TERTIA etiam ratio; si bene intelligatur, non soluitur: est tamen aduertendum, quod illa ratio non est sic formanda absolute; sed debet, sicut ratio fuit deducta in arguendo contra istam opinionem, formari sic. Omnis forma, quæ ad sui existentiam, & cæt. Est prima ratio adducta ad probandum primam conclusionem principalem. scilicet quod species habet esse intentionale in medio. Require superius eam. Et si isto modo deducatur ratio, nullo modo soluitur, nec instantiæ sunt ad propositum, ut patet intuenti. Ista igitur opinio non uidetur in aliquo uera. **ET IDEO** restat

Solutio rationum Hebraei.

respondere ad rationes istius doctoris. Ad primam, cum dicitur, uel dicebatur. Illud, cui conuenit ratio generis generalissimi. Dico, quod competere alicui rationem generis generalissimi potest intelligi dupliciter. Vno modo, quod competat ei per se, & directe: & isto modo solum conuenit eis, quæ sunt per se in prædicamento. Alio modo, quod indirecte competat alicui, & per reductionem: & isto modo conuenit illis, quæ per reductionem habent esse in prædicamento: nam eodem modo, quo aliqua sunt in prædicamento, competit eis ratio prædicati. Et tunc dico ad minorem, quod luminibene conuenit ratio qualitatis isto secundo modo. Et dico ulterius, quod non solum illa, quæ sunt in genere per se; sed etiam illa, quæ sunt in genere per reductionem, ut puta intentiones, si sint bene fortes, possunt denominare. Et ideo lumen denominat aerem, & aer potest dici illuminatus; sed propter hoc non habetur, quod sit qualitas per se: aliquo tamen modo conciditur. Ad secundum, cum dicitur, illud, quod est in prædicamento, sicut principium rei, & c. Concessa Maiori: negatur Minor: lumen enim non est principium rei existentis per se in prædicamento; immo est quidam effectus causatus à re existente in prædicamento secundum esse debile, ut dictum est. Vnde iste doctor decipitur in ista ratione: imaginatur enim, quod omne illud, quod est in prædicamento per reductionem, est principium, quod est per se in prædicamento; sicut materia, & forma, punctus, uel unitas, quod falsum est: nam aliquid est in prædicamento isto modo per reductionem: & aliquid aliud alio modo. scilicet quod causatur à re existente in prædicamento secundum esse debile eo modo, quo dictum est. Et ideo ratio peccat per fallaciam consequentis.

AD rationem probantem secundam conclusionem; quando dicebatur esse accidentis, & c. Quāuis posset negari Maior, si absolute loquatur de unitate, & pluralitate: quia esse habitus scientifici dependet à

subiecto, in quo ponitur talis habitus: quia est forma realis; unitas tamen specifica non dependet hoc modo à subiecto; immo ab obiecto, uel ex subiecto ex quo: concedo tamen propositionem in materia data uniformiter sumptam: & tunc dico ad Minorem, quod esse luminis, & speciei esse in medio non dependet à subiecto; immo ab obiecto: in hoc differunt formæ reales ab intentionalibus: quia formæ reales solum dependent ab obiecto, siue ab agente, quātum ad fieri: à subiecto uero, quātum adesse, & conseruare. Formæ uero intentionales totaliter dependent ab obiecto, & quantum ad esse, & quantum ad fieri, & ideo sequitur, quod suam unitatem & pluralitatem habeant ab eodem. Est tamen aduertendum, quod non intendo propter hoc excludere, quin aliquæ formæ reales requirant præsentiam obiecti, eo modo, quo dictum est supra. Nec confirmatio huius rationis aliquid concludit; immo concludit oppositum: quia illæ formæ non dependent magis à subiecto; immo ab obiecto, ut dictum est multoties. **RESPONDEO** igitur ad illam rationem, quam adducebat contra istam solutionem: quia quāuis omnis forma tam realis, quā intentionalis dependat aliquo modo ab efficiente; tamen non eodem modo, ut patet ex prædictis: nam formæ reales dependent, quātum ad fieri: intentionales, quantum ad esse, & quantum ad fieri.

Et ideo non sequitur, si istæ numerantur numeratione obiecti, & non subiecti, quod illæ etiam eodem modo numerentur: quia illæ formæ, scilicet reales magis dependent à subiecto, & minus ab obiecto: intentionales totum per oppositum. Sic igitur patet ueritas doctoris nostri, & falsitas opinionis contrariæ.

VERVM quia solutio dubiorum est manifestatio ueritatis. Ideo contra dicta adducam rationes aliquorum doctorum, quibus solutis, magis apparebit ueritas quæstionis, uel conclusionis. Arguunt igitur diuersi doctores contra conclusionem doctoris nostri, & specialiter contra secundam conclusionem: quia est magis dubitabilis.

Impugnatio Aduersariorum contra opinionem Aegidii.

1 Arguitur sic. Numeratio accidentis oportet, quod sit ab aliquo coniuncto: nihil enim numeratur per aliquod, quod est separatum ab eo; sicut nihil formaliter est unum per illud, quod est separatum, ut patet. 7. metaphysicæ: obiectum autem, à quo generatur species intentionalis, est quid separatum ab ea: ergo species non potest ab obiecto numerari; sed ab unitate subiecti; sicut alia accidentia. **2** Si species intentionalis in medio numeraretur ab obiecto, & non à subiecto; contingeret contradictoria uerificari de eodem; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia potest esse, quod idem obiectum facit speciem suam in distinctis mediis, ut puta, in diuersis speculis, quorum unum est in uno loco, & aliud in alio: uerum est ergo dicere, quod illud speculum, & quicquid est in eo, est hic, & non alibi; sed per te eadem imago numero est in alio speculo: ergo hæc imago erit alibi, & non erit alibi: quod implicat, nisi tu dicas, quod imago nullo modo est in speculo, quod est euidenter falsum. Vel nisi tu dicas, quod sunt diuersæ imagines numero. Et sic habebitur propositum: quia cum obiectum sit unum, & idem, non numeratur numeratione obiecti, sed subiecti. Et potest clarius deduci ista ratio: nam amoto uno speculo, non manet imago, quæ erat in eo; & potest manere imago, quæ erat in alio, manente alio: ergo eadem imago numero maneret, & non maneret, quod euidenter implicat. **3** Arguitur per experientiam: nā in uno speculo non apparet, nisi una imago uisibilis oppositi, quod speculum si frangatur, nulla numeratione facta ex parte uisibilis oppositi; in qualibet parte speculi oppositi fracti apparet distincta imago: sicut ergo accidentia numerantur à subiectis, saltem realia, in quibus habent esse, sic intentionalia. **4** Arguitur ab aliis sic. Si species in medio numeraretur numeratione obiecti, & non subiecti; sequeretur duo contraria simul, & semel esse in eodem; consequens est falsum; ergo. Consequentia probatur: quia species albi, & species nigri

Tex. c. 52.

cies nigri sunt contrariae: si ergo huiusmodi species manent distinctae in eadem parte medii; erunt duo contraria simul in eodem. Assumptum probatur, scilicet, quod species albi, & species nigri sunt contrariae: quia istae species sunt eiusdem rationis cum suis obiectis: cum de necessitate sint in aliquo praedicamento, & non possunt esse in aliquo, nec in aliqua specie, quam sensibilia, a quibus causantur, nisi habeant esse fixum: cum igitur album, & nigrum sint contraria, & species earum sunt contrariae: patet igitur consequentia. Sic. Sicut se habet unitas subiecti ad unitatem speciei; ita se habet diuersitas ad diuersitatem: haec patet, quia: sicut diuersitas est causa agerum diuersitatis alicuius effectus, ita unitas agentis est causa unitatis effectus: sed unitas obiecti non arguit unitatem speciei: potest enim unum, & idem obiectum diuersis medijs, puta, in aere, & in aqua causare diuersas species. Nec potest dici, quod istae species sint una numero: nam sequeretur, quod in distinctis subiectis esset unum, & idem accidens numero, quod falsum est. 6. Etiam ex eodem fundamento si species numerantur numeratione obiecti; sequeretur, quod species sensibilis, generata in medio hodie, & heri, facta interruptione, esset una species numero; consequens est falsum; quia generatum, & corruptum non sunt unum numero. Consequentia probatur: quia idem sensibile numero generauit utraque. Et sicut unitas sensibilis sufficeret ad unitatem speciei sensibilis; ita species, quauis esse suum esset interruptum, esset una species.

Confutatio
cuiusdam
responsi.

7. Accipiantur duo alba, & probeatur, quod species istorum non possent esse diuersae, seu distinctae in eadem parte medii: quia secundum Commentatorem xij. Metaphysicae, ab eodem agente in eadem materia non possunt procedere diuersi effectus. Et hoc intelligendum est, quod si agens agit secundum unam rationem agendi. Et materia patitur, siue recipit etiam secundum unam rationem recipiendi; sed hoc est unum, & idem subiectum, ut supponitur: quia eadem pars medij, & etiam agens est unum: quia licet in numero sint diuersa alba; conueniunt tamen in forma albi, per quam agunt: & si non agunt, ut diuersa; sed, ut unum. 8. Et ultimo. Quanto aliqua accidentia magis dependent a subiecto, tanto magis numerantur numeratione subiecti, species intentionales magis dependent a subiectis, quam formae reales: ergo. Maior patet de se. Minor probatur: quia quanto accidentia sunt debilioris entitatis, uel esse: tanto magis dependent a subiectis: haec est causa, quare accidentia dependent a subiectis, & non ab accidentibus: quia accidentia habent esse debile, & non sunt per se entia: quanto ergo aliqua habent esse debile, tanto magis dependent a subiecto; sed formae intentionales habent esse debilissimum per comparisonem ad formas reales: ergo. H I S igitur non obstantibus, dicendum, sicut prius, & respondendum per ordinem ad praedicta.

Com. 44.
lib. 2. de ge.
sex. c. 56.

AD primum cum dicitur numeratio accidentalium oportet, quod sit ab aliquo coniuncto, &c. Dico, quod accidentia, siue formae accidentales, quaedam habent in suis subiectis esse fixum, & non dependent in esse, & fieri ab ipsis agentibus: quaedam uero non habent esse fixum in ipsis subiectis secundum se, sed dependent in esse, & fieri ab ipsis agentibus. Propositio ergo habet ueritatem in formis, habentibus in subiecto esse fixum, quales sunt formae reales: non autem ueritatem habent de formis, quae dependent ab agente secundum esse, & fieri, & non habent secundum se esse fixum in subiecto: quia solum habent ibi esse ad praesentiam obiecti; cuiusmodi sunt formae intentionales. Et ideo ratio nihil concludit. Ad secundum, quando dicebatur, quod cogeretur contradictoria uerificari. Negatur consequentia. Cuius gratia est aduertendum, quod plura requiruntur ad unitatem, quam ad diuersitatem: & plura requiruntur ad hoc, quod aliqua sint idem, quam ad hoc, quod sint diuersa. Nam, sicut superius dictum est, idem agens secundum eandem rationem agendi potest agere diuersa in diuersis receptiuis, uel in eodem re-

ceptiuo secundum diuersas rationes recipiendi: & etiam in eodem receptiuo secundum eandem rationem recipiendi possunt causari diuersa a diuersis agentibus, & ab eodem secundum diuersas rationes agendi: sufficit ergo ad diuersitatem effectuum diuersitas, uel ex parte agentis, uel patientis. Ad unitatem uero effectus requiritur unitas ex parte agentis, & recipientis: plura igitur requiruntur ad unitatem effectus, quam ad diuersitatem quoruncunque: & ideo ad hoc, quod species in medio sit una numero, requiritur unitas obiecti, & subiecti: unitatem enim formae sequitur tam unitas subiecti, quam unitas agentis, siue obiecti: sed ad hoc, quod tales formae sint plures, & distinctae sufficit diuersitas, siue pluralitas in subiecto, uel in obiecto: nam si subiecta sint plura, quamuis agens sit unum, erunt formae plures, & distinctae: & si subiectum est unum, si obiecta, siue agentia sint plura, necessario formae erunt plures, & non una. Quando ergo dicit doctor noster, quod species in medio numeratur numeratione obiecti, & non subiecti: intelligit sic, quod non de necessitate unitas, & pluralitas talium, species sequitur unitatem, & pluralitatem subiectorum eo modo, quod ponebant tenentes uiam oppositam. Non tamen propter hoc intendit negare pluralitatem huiusmodi specierum: quando ponitur pluralitas subiectorum, etiam si maneat unitas in obiecto. Hoc igitur supposito, facile est respondere ad rationem: nam imagines in diuersis speculis non sunt una, sed plures. Et ideo nulla habetur contradictio. Ad tertium patet etiam, quid dicendum, quia eodem modo soluitur cum secundo.

Ad quartum, cum dicitur, quod contraria essent simul in uno, & eodem. Negatur consequentia, nec probatio aliquid ualent. Formae enim intentionales non contrariantur adinuicem; sicut formae reales: quia deficiunt a ratione, & perfectione propriae speciei, ut dictum est. Et quando dicitur, quod sunt eiusdem speciei cum suis obiectis. Dicendum, quod non sunt eiusdem rationis per se, & directe; sed solum per reductionem, & indirecte: quia isto modo sunt in genere: & ideo non oportet, quod contrariantur adinuicem, sicut eorum obiecta contrariantur. Ad quintum, cum dicitur, sicut se habet unitas subiecti, &c. Patet quid dicendum per solutionem secundae rationis: non enim sic se habet ad unitatem unitas, sicut ad diuersitatem diuersitas: quia plura requiruntur ad unitatem, quam ad diuersitatem, sicut dictum est.

Ad sextum, quando dicebatur, quod species generata heri, & hodie sensibilis, non esset una numero. Nego consequentiam: & ad probationem est aduertendum, quod ad diuersitatem talium specierum non solum sufficit diuersitas simpliciter obiecti, uel subiecti, sed etiam sufficit diuersitas obiecti secundum quid, uel etiam ipsius subiecti. Unde licet agens sit unum, & idem: & etiam subiectum sit unum; si tamen agens, uel subiectum non se habent continue eodem modo ad medium; forma non continuabitur sine corruptione: & ideo non erit una. Hoc namque patet, si quis respiciat se in speculo manente eodem obiecto, & subiecto, desinat esse imago per mutationem obiecti, uel subiecti de loco ad locum: & si postea ponatur in eisdem locis, postea generabitur imago alia numero a prima propter causam praedictam. Sicut ergo ad distinctionem numeralem actuum sufficit eadem potentia, ut connotat aliquod extrinsecum, ratione cuius interruptitur actus, ut dictum est supra, ita suo modo ad diuersitatem talium formarum sufficit distinctio in obiecto, uel subiecto, ut connotat aliquod extrinsecum, ratione cuius interruptitur, & discontinuatur talis actus. Ad septimum dico, quod cum in medio causantur species duorum alborum, quamuis materia, siue subiectum sit unum agens; tamen non est unum, ut assumitur: nec illa duo alba agunt per unam, & eandem rationem agendi. Et quando dicitur, quod agens secundum eandem formam specificam: quia conueniunt in forma albi, per quam agunt. Dico, quod illa forma specifica non est una simpliciter in diuersis indiuiduis; sed solum una secundum conceptum. Albedo tamen in uno albo to-

co. 5.
Com.
c. 3.
Qua

II.
Cap.
Tom.

albo totaliter distinguitur ab albedine in alio albo : & quia duo alba agunt secundum esse reale : idcirco agunt, secundum quod sunt aliud, & aliud, & non; secundum quod sunt aliquo modo unum. Ad ultimum patet, quid sit dicendum ex dictis. Formæ nanque intentionales non magis dependent à subiecto, quàm, ab obiecto; immò totum oppositum. Hæc est differentia inter formas reales, & intentionales; quia reales magis dependent à subiecto, quàm ab obiecto : & ideo numerantur numeratione subiecti. Formæ uerò intentionales magis dependent ab obiecto : & ideo numerantur numeratione obiecti eo modo, quo dictum est. Nec probatio ualet; immò debet concludere oppositum: namque sua existentia dependet à præsentia obiecti: idcirco habent ita debile esse : & ideo sua principalis dependentia est ab obiectis. Rationes igitur istæ non uidentur conuincere, nec aliquid concludere. Et hæc de primo principali sufficiant

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT secundo uidere de secundo articulo quæstionis, uidelicet: Vtrum sit dare aliquem sensum agentem, qui habeat uirtutem aliquam effectiuam respectu harum formarum intentionalium? Quia hoc uidetur tangere secundum argumentum quæstionis.

Quantum ad istum articulum teneo conclusionem affirmatiuam. s. quod oportet dare sensum agentem necessarium. Ad declarandum hanc conclusionem hoc ordine procedetur: nam primo declarabitur modus ponendi sensum agentem, & ad quid deferuiat. Secundo probabitur hæc conclusio rationibus, & auctoritatibus.

Tertio, & ultimo mouebuntur circa dicta aliqua dubia, quibus solutis, apparebit ueritas, articuli huius.

QUANTVM ad primum est notandum, quod secundum intentionem Commentatoris in secundo, & tertio de anima in diuersis locis, & secundum doctore nostrum quolibet tertio. Sicut se habet phantasmata ad intellectum, sic suo modo exteriora sensibilia ad sensum: nã si cut à phantasmate, quod est intelligibile in potentia, nõ potest immediate causari ipsa intellectio, siue actus intelligendi, cuius ratio est: quia non est processus de imperfecto ad perfectum, nisi per medium; & maxime, si perfectum, & imperfectum ualde sunt contraria. De ualde nã quæ imperfecto ad ualde perfectum non est processus nisi per medium, uel sine medio modo perfectio; phantasma autem, quantum, ad intelligibilitatem, est imperfectum: quia solum est intelligibile in potentia: ipsa uerò intellectio, siue ipse actus intelligendi multum habet de huiusmodi actualitate; species autem intelligibilis habet se medio modo: quia non dicit tantam actualitatem, quã tam dicit ipsa intellectio: nec dicit tantam potentialitatem, quantum dicit ipsum phantasma: ergo à phantasma te, quod est intelligibile tantum in potentia ad intellectiõnem, per quam sumus actu intelligentes, non est transitus nisi per medium. s. per speciem intelligibilem, per quam sine intellectiõne sumus intelligentes in habitu.

Sic etiam suo modo sensibilia exteriora sunt intentiones in potentia tantum: in sensu aut intentiones in actu, & sub esse spiritali, & immateriali. Et ideo non est possibile, quod ab intentione in potetia immediate causetur intentio actu tanta actualitate, ut est in sensu: sed prius causetur species in medio, & mediante specie, quæ est in medio causatur species, quæ est in sensu, quæ est ipse actus sentiendi: nam secundum Augustinum, species in uisu est ipsa uisio: in medio autem habet esse ipsa species magis spiritaliter, quàm in re sensibili; & in sensu adhuc magis spiritaliter, quàm in medio. Et ideo à sensibili, quod est in potentia tantum, ad intentionem, quæ est in sensu, per quam sumus actu sentientes; non est transitus, nisi per medium, uidelicet, per speciem existentem in medio, quæ tenet medium inter ista, ut patet ex prædictis. EST tamen ulterius aduertendum, quod sicut phantasmata: quia sunt intelligibilia in potetia, & nõ in actu,

non possunt mouere intellectum possibilem ad actum intelligendi, nisi in uirtute alicuius agentis reducens ea de potentia ad actum. Et ideo ponimus intellectum agentem esse illud, in cuius uirtute phantasmata mouet intellectum possibilem. Ita suo modo exteriora sensibilia, ut dicit Commentator 2. de Anima in illo cap. Determinatis autem his. Sunt intentiones in potentia, & non in actu. Si ergo, quod est in potentia tale, non mouet nisi in uirtute alicuius agentis reducens de potentia ad actum sensibilia, quæ sunt intentiones in potetia, non facient intentiones in actu sensus, nisi uirtute alicuius agentis: oportet ergo dare sensum agentem in cuius uirtute sensibile, quod est in potentia intentio, faciat intentionem in actu in sensu ipso. Sicut dabamus intellectum agentem, in cuius uirtute phantasmata, quæ sunt intelligibilia in potetia reducit de potetia ad actum intellectum possibilem.

APPARET ergo modus ponendi sensum agentem: & ad quid deferuiat: nam ad hoc idem deferuit sensus agens respectu sensibilibus, ad quod intellectus agens respectu phantasmatum, ut patet ex dictis. Sicut .n. phantasmata mouent intellectum possibilem in uirtute intellectus agentis; sic sensibilia, quæ sunt intentiones in potentia, faciunt in sensu intentionem in actu in uirtute sensus agentis, reducens ea de potentia ad actum. Hæc est expressè intentio Commentatoris in 2. & 3. de anima. Dicit enim in secundo, quod Aristoteles tacuit hoc in sensu: quia later, & apparet in intellectu: & ideo non tacuit in intellectu. Et in 3. tangit istam quæstionem, & dimittit eam insolutam dicens, quod indiget magna perscrutatione, quod non diceret, nisi intentionis suæ esset dare sensum agentem. Beatus etiam Augustinus uidetur dare, & probare sensum agentem in 2. de trinitate. Et hæc de primo.

SECVNDARIO, quantum ad istum articulum probo istam conclusionem aliquibus rationibus.

Sic. Secundum Philosophum in tertio de anima. In omni natura in qua est dare unum, quod est omnia fieri, est dare aliud, quod est omnia facere; sed in natura sensitua est dare sensum, qui est omnia fieri, qui potest dici possibilis, uel passiuus: ergo in natura sensitua est dare sensum, qui est omnia facere, qui potest dici agens, siue actiuus. Tota ratio est Philosophi in tertio huius: quia Philosophus adducit eam ad probandum intellectum agentem; hic autem adducitur ad probandum sensum agentem. Minor huius rationis habet ueritatem in sensu, sicut in intellectu: nam sicut est dare intellectum, qui est omnia fieri; eo, quod potest omnem actum intelligendi recipere; sic est dare sensum, qui est omnia fieri, qui potest omnem actum sentiendi recipere, ergo, &c.

Omnis operatio uitalis debet esse à principio uitali: non solum receptiuè; immò etiam effectiuè. Hæc patet: aliter agens, in quantum agens esset ignobilius passio: & patiens in quantum patiens esset præstantius agere, quod est expressè contra Philosophum in tertio huius. Assumptum patet: quia principium uitale nobilius, & præstantius est non uitali; sed sensibilia exteriora non sunt principium uitale, & sentire est operatio uitalis: ergo præter sensibilia exteriora oportet dare aliquod principium effectiuum respectu huius operationis; hoc autem principium effectiuum non potest esse, nisi sensus agens: ergo.

In omni actione æquiouoca requiritur aliquod agens commune, præter particulare, & econuerso; sed actio sensibilis in sensu est æquiouoca: ergo præter agentia particularia, cuiusmodi sunt sensibilia, oportet dare aliquod agens commune: & tale agens commune erit ipse sensus agens, uel aliquis, qui concurrat effectiuè ad omnem actum sentiendi: sicut intellectus agens suo modo ad omnem actum intelligendi. Maior patet inductiuè in omni actione inductiua mundi, nec poterit dari instantia in aliquo. Minor probatur: nam tunc dicitur actio æquiouoca, quando non introducit forma in materia sub modo essendi eiusdem rationis; sub quo erat in agente: hæc patet de se: quia tunc agens, uel actum; producens, & productum non sunt eiusdem rationis; sed forma sensibili.

Com. 51.

Com. 59.

Com. 60.

Com. 5. 18.

36.

Cap. 2. &

3.

Tom. 3.

Tex. c. 17.

Tex. c. 19.

eb. 59. 60.

Com. 18.

& 36.

Quæst. 13.

II. diffin.

Cap. 2.

Tom. 3.

sensibilis non introducit in sensu sub modo essendi eiusdem rationis, sub quo erat in ipso sensibili; quia in sensibili erat sub modo essendi reali, in sensu autem sub modo essendi intentionali; ergo, &c. Patet igitur. Maior, & per consequens tota ratio.

4. Forma intentionalis, secundum quod est in organo, est magis spiritalis, quam secundum quod est in subiecto: tunc arguitur sic. Illa spiritalitas formae intentionalis, aut provenit ex parte materiae in qua recipitur: aut ex parte agentis, a quo producit. Non potest dari primum, ut, videlicet, dicatur quod diversimodè habeat esse forma sensibilis, & in obiecto sensibili, & in sensu propter diversitatem materiae, uel subiecti, in quo recipitur: ita, quod sensibile habeat esse materiale, uel materialiter: quia sensibile est quid materiale, & non spirituale. In sensu uero dicitur habere esse spirituale: quia sensus est materia spiritalis. Et ideo recipit spiritaliter: nam si ita esset, forma esset propter materiam, & nobilitaretur propter nobilitatem materiae: haberet namque esse nobile, quia accipitur in materia nobili. Et materia non esset propter formam, nec nobilitaretur propter nobilitatem formae, hoc autem esset totaliter inconueniens; & contra rationem, scilicet, quod forma sit propter materiam, & non materia propter formam: non ergo poterit talis spiritalitas provenire ex parte materiae, in qua recipitur ipsa forma: provenit ergo ex parte agentis, a quo producit. Sed talis spiritalitas non potest esse ex obiecto sensibili: quia obiectum sensibile est purum materiale. Nullum autem purum materiale uirtute propria potest esse causa alicuius spiritalis: quia ageret ultra suam speciem. Ita igitur spiritalitas non potest esse in illa specie, nisi ab aliquo agente praeter sensibile, & sensum: & hoc erit sensus agens, uirtute cuius sensibile poterit huiusmodi speciem causare in ipso sensu: quare, &c.

Com. 60. Hanc rationem tangit Commentator in secundo de anima. 5. Nullum sensibile in potentia potest mouere sensum ad actum nisi in uirtute secundum diuersitatem alicuius agentis, ipsum reducentis de potentia ad actum: haec uidetur nota ex dictis: nam sicut nullum intelligibile in potentia potest mouere intellectum ad actum: intelligendi nisi uirtute alicuius agentis, ipsum deducentis de potentia ad actum, ita suo modo uidetur dicendum de sensu. Sed obiectum exterius est sensibile in potentia: sicut phantasma intelligibile in potentia, ut patet ex dictis in prima parte huius articuli: ergo obiectum sensus non poterit sentiri, nisi uirtute alicuius agentis, reducentis ipsum de potentia ad actum eodem modo, quod dictum est: hoc autem est sensus agens; sicut respectu phantasmatum dicitur intellectus agens. Istam rationem tangit Commentator, ut supra.

Com. 59. 60. Sensibilia non sufficiunt ad mouendum sensum: ergo praeter sensibilia oportet dare aliquod agens, in cuius uirtute possint ipsa sensibilia mouere sensum: & hoc erit sensus agens. Consequencia nota est. Nam, si non possunt mouere propria uirtute, & debent mouere necessario: oportet, quod moueant uirtute alicuius agentis. Antecedens est Commentatoris secundo de anima, qui expressè dicit, quod sensibilia non sufficiunt ad mouendum sensum; sicut nec phantasmata ad mouendum intellectum: quare, &c. Sic igitur uidetur probata dicta conclusio, quae confirmari potest auctoritatibus claris ipsius Commentatoris; sufficiant tamen ad praesens auctoritates praedictae superius in prima parte huius articuli.

Opinio Aegidii quodlibet. 3. q. 13. AD maiorem tamen declarationem harum rationum est ulterius aduertendum, quod aliqui doctores conantur soluere dictas rationes. Doctor namque noster uidetur soluere primam rationem quolibet. tertio, ubi istam questionem disputat a proposito: & per solutionem illius uidentur solui omnes aliae. Dicit igitur doctor noster in praedicta questione, quod quamuis in omni natura, quando damus aliquod passum; oportet, quod demus aliquod agens: tamen haec duo, quorum unum est agens, aliud uero patiens: unum, quod est omnia fieri, aliud, quod est omnia facere: aliquando congregantur in uno, & sunt partes,

uel uirtutes, sicut intellectus agens, & possibilis congregantur in uno, & eodem subiecto, uel in eadem essentia animae; aliquando autem non congregantur in uno, nec sunt partes, nec uirtutes ipsius. Quod potest euidenter ad sensum demonstrari: nam in artificialibus ars est illud, quod est omnia artificialia facere; materia uero haec est: omnia artificialia fieri. Ars autem, & materia non congregantur in uno; immò ars habet esse ualde separata a materia: non ergo possumus arguere, quod sicut damus materiam in artificialibus, quae est omnia fieri, quod ita oportet dare materiam, quae est omnia facere: non enim damus materiam agentem; sed damus aliquod separatū a materia, ut artem, quae est omnia facere. Si ergo arguatur: quid, si organum artis, ut puta, serra, securis, uel quodlibet aliud instrumentum non potest mouere materiam secundum se? ergo oportet dare aliquam uirtutem actiuam in materia, in cuius uirtute organum artis moueat materiam? Plana esset solutio; diceretur quidem, quod in materia non est potentia actiua, nec est dare materiam agentem: sed est dare aliquod agens separatū, ut puta, artem, in cuius uirtute organum artis inducit materiam artificialium ad formam artis. Sic igitur in proposito in sensu non est uirtus actiua, in cuius uirtute moueatur sensus, si sensus mouetur ab ipso sensibili: ipsum tamen sensibile est intentio in potentia: oportet ergo aliquod superius agens, in cuius uirtute sensibile moueat sensum: illud autem agens non dabitur in ipso sensibili, sicut nec agens, in uirtute cuius organum agit in ipsam materiam, dabitur in ipsa materia. Et concludit. Dabimus igitur duplex agens in sensu. Vnum, quasi organum, quod non sufficit ad mouendum sensum, ut sunt ipsa sensibilia, quae sunt intentiones in potentia. Aliud, quasi principale, in cuius uirtute haec sensibilia mouent intentionaliter. Istud autem agens principale non est sensus agens; sed est motor coeli, siue anima coeli. Vnde sicut ista sensibilia immutant materialiter in uirtute corporis supercelestis; ita immutant intentionaliter, & spiritaliter in uirtute motorum coeli; agens ergo principale, in uirtute cuius sensibilia mouent sensum, est motor coeli, siue anima eius. Et quia tale agens est separatū; non mouetur dici sensus: quia sensus non dicit uirtutem separatam; sed uirtutem in materia: motor igitur coeli, quamuis sit agens, non potest dici sensus: quia non est uirtus materialis, nec organica, cuiusmodi est sensus. Est igitur intentio doctoris nostri, quod sensibilia: quia sunt intentiones in potentia, non possunt mouere sensum uirtute propria: sed oportet necessario dare aliquod agens, uirtute cuius moueat ipsum sensum; illud tamen agens non est sensus agens; sed est motor coeli: nam, sicut haec sensibilia immutant, & alterant ipsam materiam uirtute coeli: quia est ipsum alterans non alteratum; ita suo modo immutant ipsum spiritaliter, seu intentionaliter in uirtute motoris coeli: non oportet igitur propter hoc dare sensum agentem.

HIS autem praesuppositis, de facili respondetur, & soluitur illa prima ratio; & per consequens omnes sequentes. Quando dicitur, quod in omni natura, &c. dici debet, quod in omni natura est dare istas duas differentias, quod sicut est dare ibi aliquid, quod est omnia fieri; ita & aliquid, quod est omnia facere; sed illud, quod est omnia facere non semper coniungitur in eodem cum illo, quod est omnia fieri; nec semper sortitur illud nomen cum eo: nam si materia in artificialibus est omnia fieri; non dicemus, quod materia agens sit omnia facere. Sed est dare aliquod agens separatū, ut artem, quae est omnia facere; sic etiam in proposito: nam licet sensus sit omnia fieri, non oportet dare sensum, qui sit omnia facere; sed est dare aliquod agens, ut puta, motorem coeli, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum. Soluitur autem ex dictis. Secunda ratio: quia datur principium uitale, scilicet motor coeli. Soluitur nihilominus tertia ratio: quia datur agens commune: quia motor coeli praeter sensibilia. Quarta ratio etiam soluta est: quia spiritalitas formae sensibilibus erit ab

Vide Aegidii in corpore. q. praedictae allegata circa medietatem.

Solutio rationum aduersantium opinioni Aegidii.

Elie. 9. M. Com. 20.

lis erit ab isto agente principale, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum. Quinta ratio est soluta: nā datur agens, in cuius uirtute sensibile in potentia potest mouere sensum. Soluitur etiam sexta ratio: quia sensibilia non sufficiunt ad mouendum sensum; sed datur motor, ut in eius uirtute moueant. Soluuntur iterum auctoritates: quia hæc fuit intentio Augustini, & Commentatoris, & non aliorum. Patet igitur solutio doe. nostri ad prædicta.

H A E C A V T E M dicta, quāuis sint subtilia & bene dicta, & tanti doctoris, cuius doctrinam represento per se notam intelligenti. Ad præsens tamen, gratia disputationis, non asserendo; sed dando mihi materiam, & alijs arguendi; teneo sicut prius, quod sit dare in nobis sensum agentem, in cuius uirtute sensibilia moueant ipsum sensum. Et quia fundamentum huius positionis stat in hoc, scilicet, quod quāuis oporteat dare aliquod agens, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum; illud tamen agens non est coniunctum; sed separatum: quia est motor, uel anima cœli. Idcirco primo ostendam, quod tale agens non potest esse separatum. Secundo ostendam rationes non esse solutas. **P R I M V M** probatur dupliciter.

I Sic: Nulla operatio dicitur immanens, cuius agens uniuersale, & particulare, & principale, & instrumentale distinguitur subiecto ab operante, & a subiecto operationis: hæc patet. 9. Metaphysicæ & 2. ethicorum; ubi dicitur, quod actio immanens est perfectio agentis: quia manet in eo. Si ergo distinguitur subiecto ab operante, & subiecto operationis. Iam talis operatio non erit immanens: quia non manet in agente; nec est eius perfectio. Sed si illud agens, in uirtute cuius sensibilia mouent sensum, non esset coniunctum; sed esset totaliter separatum, tam uniuersale agens, quā particulare, principale, & instrumentale distingueretur subiecto ab ipso sentire, & a subiecto ipsius, uidelicet a sensu: ergo sentire non esset actio immanens, quod est expressè contra Philosophum, 9. Metaphysicæ & 2. ethicorum: oportet igitur necessariò, quod ex quo agens particulare, ut puta, sensibile non est nobis coniunctum, quod agens uniuersale sit nobis coniunctum & nullo modo separatum; & per consequens tale agens erit sensus agens, & non motor cœli.

E T C O N F I R M A T V R ista ratio. Quia illa actio est transiens, cuius uniuersale, & particulare agens distinguitur subiecto ab operatione, & subiecto operationis per Philosophum, ut supra, sed sic est de ipso sentire: Si illud agens, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum, non esset nobis coniunctum; sed separatum: ergo sentire esset actio transiens. Conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum. Non Maior: quia est Philosophi: ergo Minor, quantum ad illud, quod ponit tale agens esse separatum: erit igitur nobis coniunctum, & sic est dare sensum agentem.

2 Agens, in cuius uirtute sensibile mouet sensum, non est maioris ambitus, quā sit ipse sensus, qui mouetur a sensibilibus: ergo tale agens nō erit motor, siue anima cœli. Cōsequētia uidetur nota: excedit enim improporcionabiliter ipsum sensum. Antecedēs probatur: quia s̄m Cōmentatorē, cuiuslibet potētiae actiua correspondet in natura adæquata potētia passiua: alias potētia actiua esset frustra. Et per oppositū cuiuslibet potētiae passiua debet in natura correspondere potētia actiua adæquate; cū natura nihil agat frustra. Agēs igitur, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum, cum sit potētia actiua correspondens potētiae passiua, debet ei adæquari; & per consequens non erit maioris ambitus: non ergo hoc agens est motor cœli: sed sensus agens, qui totaliter adæquatur ipsi sensui passiuo, uel possibili. Fundamentum igitur, cui innitur ista dicta positio, salua semper reuerentia dicentis, non uidetur mihi sufficere. **O S T E N D O** ergo secundo. quod rationes eius non sunt solutæ. Non prima: nam Philosophus in tertio huius non solum uult per illam rationem probare, quod sit dare intellectum agentem

absolutè; immo probat, quod sit dare intellectum agentem in nobis: concludit. n. ex dicta ratione, quod oportet has duas differētiās esse in anima nostra. Si ergo ex uirtute, & forma huius rationis nō cōcluditur necessariò, q̄ oportet dare actiuum coniunctum possibili, uel passiuo. Philosophus concludit sine præmissis; & peccat in forma, quod non uidetur asserendum. Et ideo aduertendum, quod dictus modus arguēdi tenet de necessitate in actionibus immanētib; quæ fundantur subiectiue in eo, a quo causantur effectiue, quāuis nō teneat in actionibus trāseuntibus, quæ trāseunt in exteriorē materiā. Et quia Philosophus arguit de ipso intelligere, quod est actio immanēs, cōcludit necessariò. Cū igitur prima ratio arguat de sensu, & sentire, quod etiā est actio immanēs, uidetur de necessitate cōcludere; sicut ratio Philosophi. **E X E M P L A** autē, quæ adducuntur de arte, & materia ad soluēdum dictā rationē, non sunt de actibus immanētib; sed solū de transeuntibus: & ideo ratio nō uidetur soluta; & per cōsequēs nulla aliarū soluitur, cū omnes soluātur ex isto fundamēto. **A V C T O R I T A T E S** Cōmentatoris nō soluuntur nō. n. illa fuit intētio ipsius, quod apparet euidenter: nā secundū istā uia, quāuis sit dare aliquod agens, in cuius uirtute sensibilia moueant sensum: illud tamen agēs nullo modo potest uocari sensus agēs: quia non est agens cōiunctum; sed separatum. Cōmentator autē non solū uult, quod oporteat dare aliquod agens, sed oportet dare sensum agentem; ergo non potest esse ista intentio Commentatoris. Iste ergo modus dicēdi, salua semper sua reuerentia, non uidetur sufficere.

E S T T A M E N ulterius alius modus dicēdi *Opinio communis.* *ma is communis.* Dicunt enim communiter doctores, quod sensibilia uirtute propria possunt mouere sensum. Et ideo non requiritur sensus agens, nec aliquod agens coniunctum, nec separatum, cuius uirtute sensibilia moueant sensum; totalis ergo causa effectiua actus sentiendi sunt sensibilia: & sensus se habet purè passiuè; & ad causandum actum nihil aliud requiritur. Quod probatur una ratione tali. Quæcunque, agens, & patiens sunt in debita dispositione; agens quidem in debita dispositione, qua natum est agere: & patiens in dispositione, qua natum est pati: si sunt approximata, & non impedita, necessariò cōsequitur effectus remoto quocunque alio; sed sensibile approximatum sensui est in debita dispositione, qua natum est agere: sensus uerò est in debita dispositione, qua natum est pati: ergo. Maior, & Minor uidentur notæ ad sensum.

H I S præsuppositis ex istis dictis doctorum uidetur solui rationes superius factæ. Primo quidem, quod sensibilia sunt illud, quod est omnia facere: & non oportet propter hoc dare sensum agentem. **R E S P O N S I O** secunda soluitur: quia non est inconueniens, quod patiens secundū naturā suā sit nobilius agente: uidemus enim, quod ignis agit in mixta; & tamen forma ignis est imperfectior formis mixtorum. Verū est tamen, quod agens, in quantum agens, debet esse nobilius patiente, in quantum patiens est. Et ideo posito, quod sensibilia secundū suā naturā non sint ita perfecta, sicut ipsæ potētiae sensitiuæ; adhuc poterūt agere in ipsas: nō ergo requiritur aliquod aliud principium uirtuale præter sensibilia.

A D tertium dicitur, quod actio sensibilis in sensu non est totaliter æquiuoca: quia forma sensibilis in obiecto medio, & organo habet esse eiusdem rationis; & solum differunt secundum perfectum, & imperfectum: perfectum autem, & imperfectum non diuersificant speciem. Et ideo huius actio non est totaliter æquiuoca. **A D** quartum dicitur, quod spiritualitas formæ sensibilis non est ab agēte; sed inest ei ratione materiæ. Et quādo dicitur, q̄ forma nō est propter materiā; sed potius ecōuerso. Dicitur, q̄ hæc propō hēc uirtutē in formis diuersarū rōnū: nō autē informis eiusdē rōnis, q̄ s̄m Philosophū. Actus actiuorū sūt in patiente, & disposito. Vñ figura sigilli p̄fectius reperit̄ i cera molli, q̄ dura: & hoc ē rōne materiæ.

F A D quintum

Tex. c. 16.
Cap. 5.

Tex. c. 16.
Cap. 5.

9. Metaphy.
Tex. c. 16.

Elicit. ex
9. Metaphy.
Com. 11. et.
20.

Solutio rur
sus ad præ
missas ratio
nes.

2. de Ani
ma 1. ex.
c. 24.

A D. quintum dicendum, quod obiecta exteriora non sunt sic sensibilia in potentia; sicut phantasmata in potentia sunt intelligibilia: quia phantasmata non possunt mouere intellectum uirtute propria: sensibilia autem, ut dictum est, uirtute propria possunt mouere sensum.

A D. Sextum dicitur, quod assumit falsum: quia sensibilia sufficiunt ad mouendum, ipsum sensum. Et si oppositum dicit Commentator non bene dixit.

H A E C A V T E M. opinio quamuis sit satis communis; non tamen uidetur mihi aliquo modo possibilis: quia omnia inconuenientia, quae sequuntur contra primam, scilicet, contra doctorem nostrum, sequuntur contra eam, & adhuc plura: non enim potest saluare, quod sentire sit actio immanens; sicut nec secunda opinio doctoris nostri. Et ideo arguo contra eam.

Tex. c. 16.
Cap. 5.

Sic. Omnis actio immanens fundatur subiectiue in eo a quo causatur effectiue. 9. Metaphysicae, & secundo Ethicorum. Sed si praeter sensibilia exteriora non esset aliquod agens respectu actus sentiendi, sentire non fundaretur subiectiue in eo, a quo causatur effectiue: ergo non esset actio immanens. Tota ratio patet ex terminis. Est tamen aduertendum, quod ratio soluitur dupliciter. Primo soluitur sic. Est enim sic intelligenda propositio Philosophi, qui dicit, quod actio immanens manet in agente. i. quod manet in illo, in quo manet illud, quod est agenti ratio agendi. Actus namque intelligendi manet subiectiue in intellectu, in quo etiam manet species intelligibilis, quae est ratio agendi ipsi obiecto intelligibili: & ideo non oportet, quod actio immanens sit subiectiue in agente: nec ista fuit intentio Philosophi, ut patet ex dictis: & ideo non uidetur eis, quod ratio concludat.

S E C U N D O. & melius ab alijs soluitur sic. Dicunt enim, quod non solum obiectum dicitur causa effectiua actus intelligendi; immo, & species intelligibilis, quae ponitur in intellectu distincta ab actu, potest dici causa effectiua talis effectus, uel actus: illud enim, mediante quo aliquid producit effectiue, potest dici aliquo modo causa effectiua illius: & quia actus producuntur mediante specie, species dicitur aliquo modo causa ipsius. Et sic verificatur dictum Philosophi: non enim oportet, quod actio immanens maneat subiectiue in agente principali, sicut in obiecto; sed sufficit, quod sit simul in eodem subiecto cum ipsa specie, quae aliquo modo dicitur agens, siue causa effectiua. Et quia sic est de sensu: idcirco sentire erit actio immanens; supposito, quod non causetur ab obiecto exteriori sensibili.

Confutatio
praedictarum
solutionum.

I S T A E A V T E M. solutiones non uidentur soluere rationem. Non quidem prima: quia non uadit ad mentem Philosophi. Et ideo arguo contra eam dupliciter. Sic. Quandoque aliqua duo indistincta loco, & subiecto, sic ad inuicem ordinata, quod unum illorum non potest attingi ab aliquo agente, nisi alio mediante; si primum non est perfectio formaliter agentis, nec manet in eo; nec secundum, quod attingitur isto mediante, erit perfectio agentis, secundum quod patet ex terminis; sed species est actus, qui nec loco, nec subiecto distinguitur per primam solutionem, & est per secundam, sunt dicto modo ordinata: quia actus non potest attingi ab agente exteriori, puta, ab obiecto, nisi specie mediante: & species non est perfectio huiusmodi agentis, quia non manet in eo: est quia per solutiones manet in intellectu: ergo nihilominus actus, siue actio dicitur perfectio agentis: quia manet in agente: ergo ista expositio contradicit Philosopho: & glossa nulla, & per consequens ratio non est soluta.

Ostendo, quod supposito, quod assumptum esset uerum, & haberet in intellectu, ubi ponitur species distincta ab actu, aliquam apparentiam: quod tamen in materia, in qua loquimur, nullum habet colorem: nam in sensu non ponitur species distincta ab actu: species enim uisibilis recepta in uisu est ipsa uisio per Beatum Augustinum. Hoc supposito, arguitur sic.

II. de Tri.
Cap. 2.
Tom. 3.

Effectus productus non est ratio producendi se ipsum: quia ratio producendi in naturalibus excedit produ-

ctum: nihil autem excedit se ipsum; sed species recepta in sensu est ipsamet actio, ut patet per Beatum Augustinum: ergo talis species non erit ratio recipiendi: sentire ergo nullo modo erit actio immanens: quia non manet in eo, in quo manet illud, quod est agenti ratio agendi; nam, ut potest patere ex dictis in isto articulo, species in medio est sensibili ratio agendi, non autem species in organo: quia iste est ipse actus: quare &c. Patet ergo quod solutio non uidetur sufficienter soluere rationem, Secunda etiam ita parum. Afferit. n. unum, quod non uidetur uerum. i. quod species intelligibilis sit aliquo modo effectiua actus intelligendi. Sed posito, quod esset uerum, saltem in proposito nullam continet ueritatem.

A R G V O ergo dupliciter contra eam. 1. Sic. Nullum diminutum potest esse causa effectiua actus intelligendi, cum actus intelligendi sit actus tam perfectus; sed species intelligibilis habet esse diminutum, & incompletum: ergo. Tota ratio patet ex terminis. 2. Illud, quo posito, sequitur de necessitate idem producere se ipsum effectiue, est totaliter impossibile; sed posito, quod species sensibilis recepta in organo, sit aliquo modo causa effectiua actus ipsius sensus; sequitur necessarium, quod idem causat seipsum: ergo. Maior patet per Beatum Augustinum. primo de trinitate. Vbi probat filium esse distinctum realiter a patre: quia nihil gignit se ipsum. Minor est nota de se: quia species, ut dictum est, non distinguitur ab actu: ergo non potest dici, quod in sensu sit aliquod effectiuum actus.

Cap. 1.
Tom. 3.

Sentire igitur non est actio immanens: manet ergo prima ratio, ut uidetur, in uigore suo. Ut arguatur. 1. Sic. Omnis actio immanens manens est, si manet in agente; sentire est actio immanens, ergo manet in agente; sed manet in sensu: oportet ergo dare sensum agentem praeter sensibilia, in cuius uirtute ipsa sensibilia moueat se sum.

2. Contra istam eandem opinionem sic. Impossibile est aliquod agens propria uirtute producere aliquid ultra suam speciem propriam: sed sentire, cum sit quaedam actio spiritalis, est alterius rationis ab ipso sensibili: quia sensibile est purum materiale: ergo sensibile propria uirtute non potest mouere sensum ad talem actum.

3. Sic. Nullus effectus productus excedit in perfectione, & nobilitate simpliciter suam causam effectiuam: haec patet de se; sed sentire excedit obiectum ipsius sensus: ergo praeter tale obiectum oportet necessarium dare aliquid, uel aliquod agens: hoc est sensus agens, ut patet ex dictis. Minor huius rationis patet, & uidetur nota de se: constat enim; cum uisio dicat in homine perfectionem, excedit simpliciter in perfectione aliquid obiectum uisus, puta, nigredinem, uel aliquem alium colorem: quare, &c. Non ergo uidetur possibilis dicta positio secunda: nec rationes aliquo modo soluuntur.

C V I V S gratia est aduertendum, quod illae solutiones habent duo fundamenta, quorum unum nihil facit ad propositum: aliud uero est totaliter falsum. Primum fundamentum est, quod patiens secundum naturam suam potest esse nobilius, & perfectius agente; quamuis agens, in quantum agens, sit nobilius patiente. Hoc quamuis sit aliquo modo uerum, nihil tamen facit ad propositum, nec soluit difficultatem: nam per rationem ostenditur, quod nisi detur sensus agens; patiens, in quantum patiens, excedit agens, in quantum agens. Quod potest euidenter probari per dictas resolutiones.

Nam, ut dicunt, spiritualitas formae sensibilis est a materia, & ab agente: ergo passiuum, uel recipiens, in quantum recipiens, est quid spirituale, & principium uitale. Si ergo agens non est spirituale, nec principium uitale: passiuum, in quantum passiuum, erit praestantius agente, quod ipsum negant. Primum, ergo fundamentum magis facit ad oppositum, quam ad propositum: & per consequens prima, & secunda ratio, quae uidentur solui ex isto fundamento, non sunt aliquo modo solutae. Secundum autem fundamentum, ex quo uidentur solui aliae rationes, est totaliter falsum. i. quod forma sensibilis secundum esse, quod habet in subiecto, organo, & medio, est eiusdem rationis in illis. Quod

lis. Quod probatur una ratione tali. Si species rerum sensibilium in medio essent eiusdem rationis cum suis obiectis; sequeretur, quod de necessitate duo contraria essent simul in eodem; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur: nam cum albedo, & nigredo ad inuicem contrariantur, & similitudo, siue species albi, & nigri sint eiusdem rationis cum albo, & nigro: necessario species albi, & nigri in medio, & organo erunt contrariae inter se: & cum tales species sint simul in eadem parte medij, ut patet ex primo articulo, & ipsimet concedunt, erunt necessario simul contrariae in eodem: patet igitur consequentia.

*Aduersario
rum respon-
sio.*

NEC VALET, si dicatur ad istam rationem, quod species albi, & nigri, quamuis sint eiusdem rationis cum albo, & nigro; tamen non sunt contrariae: quia ut causantur ab obiectis, obiecta non contrariantur; sed conueniunt: quia album, & nigrum, in quantum conueniunt in natura, & ratione coloris, causant suas intentiones in medio, ut sic autem, non contrariantur; sed conueniunt. Et ideo dictae intentiones in medio non sunt contrariae, ut dicebatur. ISTA AVTEM Responsio penitus nihil ualet. Primo, quia quod assumit, est falsum. Secundo: quia contradicit sibi ipsi. Assumit quidem falsum: nam album, & nigrum, ut conueniunt in natura coloris, non causant suas species in medio: nam si causarent suas species, ut sic, conueniunt, non causarent speciem albi, & nigri; sed colorē tantum: nec causarent duas species; sed unā: quia causaret suas species eandem rationē agendi, scilicet ut conueniunt in colore: & medium, & organū recipient eam secundū eandē rationē recipiendi; & per consequens esset tantū una species, & nō plures: nā, ut dictū est supra, impossibile est ab uno agente, uel a diuersis secundū eandē rationem causandi causare in eodē passio secundū eandē rationem recipiendi diuersos effectus: ergo assumptum est totaliter falsum.

*Confutatio
respon.*

2. Contradicit etiā sibi ipsi: nā post pauca in eadē questione in solutione alterius rationis dicit, quod duae albedines causant species suas in medio, non, ut conueniunt in albedine: quia sic tantū conueniunt in conceptu; sed causant ad inuicē secundum suas realitates: quia alia est realitas unius albedinis, & alia realitas alterius albedinis; & per consequens albedo, & nigredo causant suas species, non ut conueniunt in colore; sed ut differunt inter se: contradicit igitur sibi ipsi: nullo ergo modo haec responsio soluit rationem.

Itē igitur modus dicendi non uidetur aliquo modo sufficere: & ideo teneo sicut prius, quod oportet dare de necessitate sensum agentem, & hoc de secunda parte huius articuli.

RESTAT ergo ultimo, mouere dubia circa dicta, quibus solutis, apparebit ueritas huius articuli, secundū quod ipsum intelligo. Arguo igitur contra dictā conclusionē quadrupliciter.

1. Sic. Si esset dare sensum agentem; sequeretur, quod Philosophus in determinatione sensuum in hoc. 2. esset insufficiens; cōsequens est inconueniens: ergo. Consequentia nota est: quia Philosophus in hoc secundo nullā mentionē fecit de sensu agente; & per consequens fuit insufficiens, & non uidetur asserendū de tanto Philosopho.

Vide Ioan.

Gan. 2. de

Anima. 9.

16.

2. Si in sensu esset aliqua uirtus actiua; sequeretur, quod sensus sentiret se ipsos, & sentiret absentibus sensibilibus; consequens est falsum ad sensum: ergo. Consequentia est Philosophi in hoc secundo. Nam si cōbustibile haberet uirtutē actiuā, sicut habet passiuā, combureret se ipsum; & cōbureret remoto quocunque alio sicut dicit Philosophus in hoc secundo. Et ita esset de sensu, si haberet aliquam uirtutem actiuam secundū ipsum. Impossibile est igitur dare sensum agentē; tum quia sensus sentiret absentibus sensibus. Et quia est cōtra mentem Philosophi.

Tex. c. 60.

Tex. c. 52.

3. Si esset aliquis sensus agens haberet organū, cū sensus sit uirtus materialis, & organica. Hoc supposito, arguitur sic. Sic sensus agens haberet organū, uel haberet organum distinctū ab alijs aliorum sensuum, uel non: sed funda-

retur in organis aliorum sensuum. Non potest dici, & habeat organū distinctū ab alijs propter duo. Primo, quia secundū cōmunem opinionē organū tactus est in qualibet parte corporis, & per cōsequēs non pōt esse, quod organū sensus agentis distinguatur ab alijs loco, & subiecto. Secundo: quia si haberet organum distinctum; tunc illud esset propinquius organo unius sensus quā organo alterius sensus; & per cōsequens fortius ageret unū sensibile in sensu, quā aliud; dato, & essent sensibilia eiusdē proportionis, & distantiae, & haberent omnes conditiones, quae requiruntur tam ex parte sensibilis, quā ex parte organi sensus passiuī: non solum ex hoc, quod organū illius sensus agentis esset propinquius unī quā alteri sensibili, talis sensus fortius ageret illū sensum, quā sensibilia aliorū sensuum, quod est totaliter inconueniens: non ergo poterit habere organum distinctum. Nec etiā potest dici secundū, scilicet quod organū eius sit idem cū organo aliorū sensuum: quia uel esset idē cum organo unius sensus tantū, aut cum organis omnīū, aut plurimū sensuum. Non potest dari primum; quia nō appareret ratio: quare magis debeat esse illud cū organo unius, quā cum organo alterius: cū respectu omnīū sit equaliter agens. Nō potest dici secundū: quia tunc non esset unus sensus agens; sed plures, quod uidetur totaliter inconueniens. Nulla ergo ratio potest assignari huic sensui, & per consequens non uidetur possibile ponere sensum agentē.

4. Si esset dare sensum agentē: essent plures sensus exteriores, quā quinque; cōsequēs est contra Philosophū in hoc secundo, ubi ex intentione probat in illo cap. quod autē non sit sensus, &c. Consequentia nota est, quia uel oportet dare quinque sensus agentes: sicut datur quinque passiuī: & sic erunt x. Vel oportet dare unū sensum agentem: & sic ad minus erunt sex, quod nullo modo uidetur dicendum. HIS tamen non obstantibus dicendum sicut prius. Et ideo respondeo per ordinē ad praedicta. AD primum dicendum, quod patet per Commentatorē: dicit. n. Commentator, quod, ut supra dictum est Arist. hic tacuit de sensu, quod latet, & apparet in intellectu: nam magis euidenter apparet, quod phantasmata nō possunt propria uirtute mouere intellectū; quā, quod sensibilia possunt mouere sensum. Et ideo magis apparet, quod oportet dare intellectum agentē, & magis latet, quod oportet dare sensum agentē: & hac de causa tacuit Philosophus de sensu; idem tamen intellexit de sensu, quod expressit de intellectu. Quod patet: quia per illā eandem rationem, per quam probat esse dare intellectū agentē; probatur, & oportet dare sensum agentē, ut patet ex dictis. Nō ergo insufficiens est Philosophus, ex quo motus est rationabiliter.

Tex. c. 128.

*Resolutio
rationum
sue aduer-
santium opi-
nioni.
Com. 6.*

AD secundū consequentiā. CVIVS gratia est ad uertendū, quod in sensu esse uirtutē actiuā potest dupliciter intelligi. Vno modo, quod in sensu sit uirtus actiua, quae sit totalis causa effectiua actus sentiendi, amota quacunque alia in ratione agendi. Et isto modo nō pono in sensu uirtutē actiuā, nec sensum agentē: nā non solum sensus agens causat talē actum; immō correspondet ipsū sensibile, tanquā agēs particulare, quod mouet sensum in uirtute sensus agentis. Alio modo pōt intelligi, quod in sensu sit uirtus aliqua actiua, quae concurrat necessariō effectiuē ad quēlibet actum sentiendi unā cū obiecto, siue sensibili. Et isto modo pono, uirtutem actiuā in sensu, & sensū agentem. Si ergo poneretur in sensu uirtus actiua primo modo bene teneret cōsequentiā. Et illo modo arguit Philosophus, quando facit dictā consequentiā: uult. n. habere, quod sensus sit pure passiuus, etiā respectu sensibilis. Verum est loquendo de sensu passiuo, de quo loquitur Philosophus, qui recipit actū sentiendi, siue formas sensibiles. Non fuit tamen propter hoc intentionis suae negare sensum agentem; nec ratio probat, ut patet intuenti: nam si illud agens requiritur propter sensum agentem, non sequitur, quod posito sensu agente, amoto sensibili, sit ipsum sentire: quare, &c.

Ad tertium potest ad pra-

F 2 sens tri-

sens tripliciter responderi: & quolibet solutio uidetur mihi sufficere. ¹ Dicitur enim secundum uia

aliorum doctorum, quod sensus agens, & sensus possibilis, uel passiuus non distinguuntur, sicut duae potentiae; sed ipse sensus agens est quidam habitus connaturalis ipsius sensus possibilis: & ideo non requirit organum distinctum ab ipso: nec tamen propter hoc idemprificatur ei essentialiter; immo sensus agens distinguitur essentialiter ab ipso sensu passiuo: non sicut potentia a potentia; sed sicut habitus naturalis a potentia, cuius est habitus. Et cum dicitur, quod essent plures sensus agentes. Dicitur, si intelligatur, quod essent plures sensus agentes, id est, plures potentiae, quod non est uerum: quia, ut dictum est, talis sensus non est potentia. Si uero intelligatur, quod cuilibet sensui passiuo, qui est quaedam potentia, correspondeat suus proprius habitus naturalis. Dicitur, quod non solum non est impossibile; immo necessarium, ut apparet ex dictis: ideo ratio non concludit. ²

Vel potest dici ad dictam rationem, quod posito, quod sensus agens sit potentia distincta a sensu possibili, uel passiuo: non oportet propter hoc, quod distinguatur loco, & subiecto: nam quamuis secundum communem opinionem intellectus agens sit potentia distincta ab intellectu possibili; non propter hoc requirunt distincta subiecta; immo simul fundantur immediate in eadem essentia animae. Et ideo sensus agens simul assignatur, uel datur in eodem organo cum ipso sensu possibili. Et cum dicitur uel fundaretur in organo unius sensus, uel in organo omnium. Potest dici, quod in organo omnium; ita, quod sicut est dare uisum passiuum, sic est dare uisum actiuum, & sic de alijs sensibus. Nec dare isto modo plures sensus agentes, uidetur aliquod inconueniens: sicut nec dare plures sensus passiuos, est inconueniens. ³

Potest etiam dici, si uolumus tantum ponere unum sensum agentem, quod huiusmodi sensus fundatur in organo sensus communis. Et ideo erit unus tantum sensus agens, & non plures: hoc tamen non obstat, omnia sensibilia poterunt mouere sensus particulares in uirtute huius sensus: nam sicut sensus communis cognoscit obiecta omnium sensuum exteriorum, & potest iudicare de eis, & ponere differentiam inter ea; sic etiam uirtus huius sensus agentis, qui fundatur in eodem organo cum ipso sensu communi, poterit se extendere ad sensibilia omnium sensuum. Ad

quartum dicitur, quod non sunt plures sensus, quam quinque materialiter, & subiectiue: ex quo sensus agens non distinguitur a possibili loco, & subiecto: sed bene sunt formaliter, & intrinsece distincti, quia sensus agens non est possibilis, nec econuerso: quia unus est principium, siue ratio agendi; alter uero principium, siue ratio patiendi, siue recipiendi. Nec ponere isto modo plures sensus, quam quinque, est aliquod inconueniens: nam praeter sensum agentem ponuntur hoc modo plures sensus: quia sensus tactus, ut dicitur in secundo non est unus, sed plures sensus. Patet igitur, quid mihi uideatur dicendum de sensu agente. Et haec de secundo principali.

ARTICVLVS TERTIVS.

RESTAT uidere tertio. Vtrum sensus sit susceptiuus specierum sine materia? Quia hoc quaerebat quaestio principalis. Et quoniam ueritas huius articuli dependet ex dictis in primo articulo: Ideo iuxta praedicta pono duas conclusiones. Prima est affirmatiua, scilicet, quod sensus est susceptiuus specierum sine materia. Secunda est negatiua, scilicet, quod sensus non est susceptiuus specierum sine conditionibus materiae, quae sunt hic, & nunc. ¹ **P**RI MA conclusio probatur dupliciter. ¹ Sic. Species, siue formae intentionales in medio non habent esse reale; sed intentionale: ergo sensus est susceptiuus specierum sine materia. Antecedens probatum est in primo articulo. Consequentia patet pro tanto: quia species non

habent in organo minus esse spirituale, quam in medio. Si igitur in medio sunt sine materia, & habent esse intentionale: multo fortius erunt in organo sine materia, & sub esse intentionali, & spirituali. ² Sic. Nulla forma introducta in aliquo subiecto secundum esse reale, potest multiplicari in eodem secundum numerum, manente eadem secundum speciem: ergo ibi non habet esse reale, & per consequens suscipitur sine materia: quia non recipitur sub illo modo essendi reali, sub quo erat in obiecto. **S**ECUNDA conclusio

probat una ratione tali. Omne, quod recipitur in aliquo organo determinato, recipitur hic, & nunc, & particulariter; sed species rerum sensibilibus recipiuntur in aliquo organo determinato: ergo. Maior nota. Minor patet: quia hic, & nunc est organum particulare; & per consequens quicquid recipitur in eo, recipitur particulariter, & hic, & nunc. **E**ST tamen aduertendum, quod quamuis sit commune omni sensui, quod sit susceptiuus specierum sine materia; unus tamen sensus spiritualiori modo recipit, quam alius, secundum quod sensus sunt superiores, uel minus superiores inter se. Et ideo inter sensus exteriores uisus spiritualiori modo recipit formas intentionales, & sensus communis magis spiritualiter recipit, quam sensus exteriores & etiam inter sensus interiores, est dare gradum tam secundum doctrinam Philosophorum, quam sanctorum Doctorum. Cuius gratia est aduertendum, quod Beatus Augustinus. 7. super genesim ad literam ponit in cerebro tres uentriculos, scilicet, anteriorem, posteriorem, & medium. Ex anteriori dicit distribui omnes sensus: unde ait, quod pars cerebri anterioris, unde omnes sensus distincti sunt ad frontem collocata est. A posteriori autem uentriculo dicit distribui omnem motum, ut inferius magis apparebit. A medio dicit esse memoriam. Vnde in libro praedilecto. Tres tanquam uentriculi cerebri demonstrantur. Vnus anterior ad faciem, a quo omnis sensus. Alter posterior ad ceruicem, a quo omnis motus. Tertius inter utrumque, a quo uigere memoria demonstratur. Auicenna, in 6. de naturalibus, siue in suo libro de Anima, quod idem est, magis particulariter loquitur de sensibus interioribus. Ponit enim quinque sensus interiores sicut sunt quinque exteriores, scilicet, sensum communem, imaginationem, phantasiam, aestimatiuam, & memoriam, qui quidem ad inuicem sic distinguuntur. **N**AM SENSUS communis, qui est inferior inter sensus interiores, cognoscit non solum obiecta omnium particularium sensuum; sed et cognoscit differentias obiectorum, & actus, siue operationes ipsorum, ut apparet ex Philosopho in secundo huius. Post sensum communem est imaginatio, quae non solum hoc cognoscit; sed etiam species retinere potest: nam abeuntibus sensibus insunt nobis sensus, & phantasia secundum Philosophum 2. huius. Quod non esset nisi imaginatio retineret species rerum sensibilibus in absentia rerum sensibilibus: plures ergo potest sensus communis, quam omnes sensus particulares: quia per sensus particulares tantum possumus cognoscere obiecta particularia, ut puta, calorem, uel saporem, & sic de alijs; non autem differentiam istorum. Et ideo oportet dare aliquem unum sensum, qui cognoscat huiusmodi differentiam: & hic est sensus communis, qui in anteriori parte cerebri uiget secundum Augustinum, uel secundum Auicennam. Rursus imaginatio plus potest, quam sensus communis: quia sensus communis non retinet species in absentia sensibilibus, uel si retinet, ualde modicum retinet; sicut declarat Auicenna in libro praedilecto dicens, quod digitus motus uelociter uidentur plures digiti: quia moto digito uelociter, antequam recedat species digiti primo impressa, imprimitur species eiusdem digiti secundo, huius tamen species cito desinunt esse: sensus ergo communis, qui nihil, aut modicum ualde retinet species: ideo huiusmodi sensus non est in actu suo in absentia sensibilibus, nisi forte in dormiendo. Ibi enim est ordo contrarius ei, qui est in uigilia. **I**MAGINATIO uero

plures

Cap. 17. 18. Tom. 3.

Parte. I. Cap. 5. Tex. c. 156

Tex. c. 145. 146.

Tex. c. 56.

A. l. plures.

Elicit. ex
Tex. c. 106.
107. 108.
112.

plus potest, quam sensus communis, quia potest retinere species: possumus. n. imaginari sensitiua absentibus sensibilibus. TERTIA uirtus interior sensitiua est phantasia: & hæc potest plus duabus premisis: quia non solum species recipit, quod facit sensus communis: & retinet, quod facit imaginatiua; sed etiam componit unam speciem cum alia: ut quia uidemus montem, & uidemus aurum, habemus per phantasiam hanc potentiam, ut possimus phantasiari montem aureum. Vnde licet mons aureus nunquam fuerit in sensu secundum se; fuit tamen secundum suas partes: quia fuit in sensu mons, & aurum. Et per phantasiam componimus unum cum alio, & formamus in phantasia montem aureum.

QUARTA uirtus interior est æstimatiua, quæ non solum comprehendit species sensibiles; sed intentionales sensibilibus, cuiusmodi sunt amicabile, & inimicabile, & consimilia, quæ dicunt quasdam intentiones ultra formas sensibiles. Vnde ovis uidens lupum, per uirtutem æstimatiuam apprehendit ipsum sibi esse inimicabilem. A quibusdam autem hæc uirtus appellatur ratio particularis; à quibusdam uero cogitativa: sed de nominibus non est nimis curandum, ubi habetur clara notitia rerum. Per hanc igitur uirtutem animalia perfecta iudicant, quid eis fugiendum, & quid prosequendum. QUINTA uirtus sensitiua interior est memoria, quæ est thesaurus tam specierum sensibilibus, quam dictarum intentionum: in ea enim reseruantur & similitudines formarum sensibilibus, & intentionum. Et si uolumus omnia ista describere in tribus uentriculis cerebri secundum intentionem Auicennæ; oportet dicere, quod in primo uentriculo est sensus communis, & imaginatio. In secundo phantasia, & æstimatiua. In tertio memoria, & uirtus motiua: nam quilibet dictorum uentriculorum habet duas partes anteriorem, scilicet, & posteriorem, & sic in quolibet ponuntur duæ uirtutes. Vna quidem in parte anteriori. Reliqua uero in parte posteriori. Dicitur autem, quod in posteriori parte tertij uentriculi est uirtus motiua: quia neruus ille diffusus per totum corpus, in quo uirtus motiua reseruat, habet inchoationem in huiusmodi parte tertij uentriculi: & ex inde per totum corpus diffunditur secundum quosdam ramos. Principium ergo motus potest appropriari cordi: quia est semper, & continuè in motu. Et potest appropriari, ut patet ex intentione Beati Augustini, posteriori parti ipsius cerebri: sic igitur patet secundum intentionem Auicennæ de sensibus interioribus.

COMMENTATOR autem. 3. de anima loquens de huiusmodi uirtutibus interioribus, dicit eas esse tantum quatuor; licet Auicenna dicat eas esse quinque, & dicit hoc de intentione Aristotelis in de sensu, & sensato dicens, quod Aristoteles in illo libro posuit prædictas uirtutes in quatuor ordinibus. In primo posuit sensum communem. In secundo imaginatiuam. In tertio cogitatiuam, siue æstimatiuam. In quarto memoriam. Et ait Commentator, quod memoriam posuit magis spiritualem, deinde cogitatiuam, deinde imaginatiuam, postremo uero sensum communem, tanquam minus spiritualem. EST autem differentia inter Auicennam, & Commentatorem quia Auicenna dicit phantasiam, & imaginationem esse duas uirtutes. Commentator dicit, quod sunt una, &

eadem uirtus: nam secundum eum ad eandem uirtutem pertinet retinere species sensibilibus, quod pertinet ad imaginationem, & componere unam formam cum alia, quod pertinet ad phantasiam. Et sic erunt secundum intentionem Commentatoris quatuor uirtutes interiores tantum. Quibus addenda est secundum Beatum Augustinum, uirtus motiua. Istæ igitur uirtutes secundum doctorem nostrum in quolib. sic ad aptantur ad tres uentriculos cerebri: nam in primo uentriculo ponit sensum communem, & imaginationem.

In secundo ponit unam uirtutem tantum, scilicet, cogitatiuam, uel æstimatiuam. In tertio autem ponit duas, scilicet, memoriam in parte anteriori, & uirtutem motiuam in parte posteriori. Et hoc modo ordinat doctor noster uirtutes prædictas propter dictum Commentatoris. Commentator namque. 3. de anima clare determinat imaginationem esse in prima parte cerebri, cogitatiuam in medio, memoriam uero in posteriori; non solum hoc dictum est à Medicis; sed etiam dictum est in de sensu, & sensato ab Aristotile.

VIDETUR tamen mihi uirtutes has esse aliter ordinandas. Ut in primo uentriculo ponantur duæ, scilicet, sensus communis, & imaginatio, uel phantasia. In secundo uero cogitativa, uel æstimatiua, & memoria. In tertio autem uirtus motiua. Et isto modo expressè saluatur intentio Beati Augustini, cui in hac materia, & in quacunque alia magis est credendum, quam Philosopho, nec Commentatori. Nam sicut apparet ex dictis Beati Augustini in medio uentriculo uigere memoria demonstratur. REDDENDUM ergo unde sermo prius fuerat egressus, uideatur esse dicendum, quod quamuis sit commune omni sensui, quod sit susceptiuus specierum sine materia: unus tamen spiritualiori modo recipit, quam alius, secundum quod sunt minus, uel magis superiores. Vnde memoria magis spiritualiter recipit, quam æstimatiua: & æstimatiua, quam phantasia: & phantasia, quam sensus communis: & sensus communis, quam sensus exteriores. Et hæc de tertio principali sufficiant.

RESTAT igitur respondere ad rationes principales. AD PRIMVM, cum dicitur, quod species rerum, sensibilibus habent in medio esse reale. Patet, quod non est uerum ex primo articulo: nec probatio aliquid concludit. Ita bene conceditur, quod habent esse in medio, circumscripita omni operatione intellectus. Et ideo habent ibi esse reale, ut distinguitur contra intentionale eo modo, quo dictum est, & expositum fuit in primo articulo. Ad secundum, cum dicebatur, quod species recepta in sensu, uel causatur effectiue à sensu, uel ab obiecto. Patet quid est dicendum ex secundo articulo: causantur enim huiusmodi species in sensu ab obiecto in uirtute propria. scilicet, in uirtute sensus agentis, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum, ut dictum est. Et cum dicitur, quod sensus est pure passiuus; & per consequens non est dare sensum agentem. Patet, quid dicendum ex dictis: nam, non obstante passiuitate ipsius sensus, requiritur necessarium sensus agens, in cuius uirtute sensibilia mouent sensum. Patet igitur quid mihi uideretur esse dicendum de ista questione.

Quæstionum super secundum librum de Anima finis.

Quodlib.
4. q. 20.

Com. 6.

Epilogus eorum, quæ in hoc tertio articulo continentur.

Com. 6.

QVAESTIONES TERTII

LIBRI DE ANIMA.

QVAESTIO I.

An primum cognitum ab intellectu nostro sit aliquod uniuersale?

TRVM primum cognitum ab intellectu nostro, sit aliquod uniuersale? Et uidetur, quod sic.

1 Species specialissima est aliquod uniuersale; sed species specialissima est primo cognitum ab intellectu nostro: ergo. Maior est nota de se. Minor probatur:

quia cum intellectus noster cognoscat per abstractionem à singularibus: illud erit primo cognitum, quod primo, & immediatè est à singularibus abstractum: hoc autem est species specialissima; quæ immediatè de singularibus prædicatur.

2 Quicquid est obiectum adæquatum intellectus nostri, est primo cognitum ab intellectu nostro; sed obiectum adæquatum intellectus nostri est aliquod uniuersale: ergo. Maior uidetur nota pro tanto: quia illud est primo cognitum ab intellectu, quod est magis proportionatum; sed obiectum adæquatum est sibi magis proportionatum: ergo. Minor patet: quia obiectum adæquatum intellectus nostri est quidditas rei materialis, uel ipsum ens; sed quicquid horum detur semper erit aliquod uniuersale: ergo.

IN OPPOSITVM. Si uniuersale esset primo cognitum ab intellectu nostro; sequeretur, quod præueniret omnem actum intellectus nostri; consequens est falsum: ergo. Consequentia nota: quia primo cognitum ab aliqua potentia est primum mouens illam potentiam; & per consequens præuenit omnem actum primum eius: primum ergo cognitum ab intellectu nostro præuenit omnem actum intellectus. Falsitas consequentis nota est. Et apparet per commentatorem in primo huius, qui dicit, quod intellectus facit uniuersalitatem in rebus, & per consequens ipse actus præuenit ipsum uniuersale.

RESPONDEO in ista quæstione sunt tria uidenda. Primum est. Vtrum primum cognitum ab intellectu nostro sit species specialissima immediatè abstracta à similibus? Quia hoc probat primum argumentum. Secundum est. Vtrum obiectum adæquatum intellectus nostri sit quidditas rei materialis, uel ens? Quia hoc uidetur querere secundum argumentum. Tertium, quod querit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum articulum respondent aliqui doctores, quod sic. Volunt enim, quod primum conceptus, ad quem mouetur intellectus noster, sit conceptus speciei specialissimæ; & per consequens primum cognitum ab intellectu nostro est aliqua species specialissima; illa, scilicet, cuius singulare fortius mouet sensum. Ista conclusio probatur ab eis tripliciter. 1 Sic. Causæ merè naturaliter concurrentes ad aliquem effectum causandum, uel producendum, si non sint impeditæ; agunt, quantum possunt: & per consequens producant perfectiorē formam, quam possunt producere; sed causæ, quæ mouent intellectum ad primum cognitum, concurrunt merè naturaliter ad dictam motionem: ergo causant in ipso perfectiorem conceptum, quam possunt. Ille autem conceptus est speciei specialissimæ: ergo Maior uidetur nota de se. Minor probatur: quia primum conceptus intellectus; præuenit omnem conceptum uoluntatis, uel actum: cum

secundum Augustinum: secundum uoluntatem nihil uoluitum, nisi prius cognitum: talis ergo conceptus est merè naturalis; & per consequens causæ concurrentes ad dictum conceptum agent merè naturaliter, & causabunt perfectiorem conceptum, quam poterunt: ergo.

2 Sic. Si conceptus speciei specialissimæ non esset primus conceptus, ad quem mouetur intellectus sequeretur, quod moueretur prius ad conceptus cōmuniores: & quanto erunt cōmuniores, tanto ad eos prius moueretur; & per consequens prius moueretur ad conceptum entis, & aliorum transcendentium, de quibus considerat Metaphysicus, quam ad conceptus entium specialium, de quibus consideratur in alijs scientijs; consequens est falsum. Consequentia de se est nota. Falsitas consequentis probatur: quia si conceptus entis, & aliorum transcendentium, de quibus considerat Metaphysicus, prius occurreret intellectui: cogeretur quis dicere, quod Metaphysica esset prior alijs scientijs ordine doctrinæ: consequens est falsum: ergo. Consequentia est nota. Sed falsitas consequentis patet per Auicenam primo Metaphysicæ sue, qui dicit, quod Metaphysica est ultima scientiarum ordine doctrinæ.

3 Ad idem. Si conceptus cōmuniores prius occurrerent intellectui nostro, quam conceptus speciei specialissimæ; sequeretur, quod non posset à nobis cognosci aliqua species specialissima, nisi prius cognoscerentur oia prædicamenta superiora ad illam speciem; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet per experientiam. Nam si omnia prædicamenta superiora ad speciem cognoscerentur; apponeremus multum de tempore, antequam possemus ipsam speciem cognoscere, cuius contrarium experitur: ergo, &c.

NEC obstat secundum eos dictum Arist. in primo physicorum, quando dicit, confusa sunt nobis prius dem cognitum; quando cognitum est tale, quod potest cognosci duplici cognitione, uidelicet cognitione confusa, secundum quem modum significatur per nomen: & cognitione determinata, distincta, secundum quem modum significatur per diffinitionem. Dato autem isto intellectu, dictum Aristot. non uidetur facere contra dictam conclusionem: quia species specialissima prius cognoscitur cognitione confusa, secundum quem modum cognoscitur per nomen, quam cognitione distincta; & determinata secundum quem modum cognoscitur per diffinitionem: quare &c. HÆC POSITIO non uidetur mihi aliquo modo possibilis. Est enim expresse contra dicta Philosophorum. Et ideo primo arguam contra modum ponendi, & fundamenta positionis in se. Secundo contra conclusionem directam.

ACCIPIO ergo duo fundamenta huius doctrinis. Primum est quod primus conceptus, ad quem mouetur intellectus noster, est conceptus speciei specialissimæ: quia causæ concurrentes ad talem conceptum, agunt merè naturaliter. Secundum est, quod species prius cognoscitur cognitione confusa, secundum quem modum cognoscitur per nomen, quam cognitione distincta, secundum quem modum cognoscitur, & significatur per diffinitionem. Ex quibus dictis arguo contra eos sic. 1 Si præfata fundamenta essent uera, sequeretur unum de tribus, quocunque dato istorum sequeretur euidenter contradictio in dictis eorum.

1 Sequeretur namque necessario, quod primus conceptus, ad quem moueretur intellectus noster, esset conceptus diffinitionis, & distinctæ speciei. 2 Sequeretur, quod conceptus diffinitionis esset imperfectior conceptus speciei distinctæ, ut talis species cognoscitur cognitione confusa, secundum quem modum significatur per nomen.

3 Etiam sequeretur, quod causæ mouentes naturaliter ad primum conceptum, non causarent in ipso perfectiorem conceptum, quam possent. PRIMVM ergo probatur, quod quocunque istorum dato; sequeretur euidenter contradictio in uerbis suis. Nam si detur primum, euidenter contradicit conclusioni principali, in qua dicitur, quod primus conceptus, ad quem mouetur in-

Com. 8.

Scotus. I.
sent. q. I.
prolog.
Pro hac materia uide
Greg. Ari.
I. sent. d. 3.
q. 3. Ioan.
hac. I. sent.
q. I.
Prolog.
Aegid. 7.
Met. q. 5.
cor. q. Bur.
in exp. 3.
cont. I.
Phys.
Paul. Ven.
ibidem. Sum.
es. ibidem
Ioan. Gand.

I. phys. q. 5.
I. de anima
q. 8. Alb.
de sax. I.
phys. q. 5.
Gaiet. de
Tien. I. ph.
q. 5. Paul.
Soc. 7. Met.
q. I. I. Zim.
pe culio.
Gaiet. de
Vio. in exp.
opus. de essent.
D. Thom.

10. de
Trim.
Cap. 2.
Tom. 3.

Occurrit.
auctoritas
si Arist.
perperam
intellecta.
Tex. c. 3.

Confutatio
opin. Scoti

detur intellectus, est conceptus speciei specialissimæ, contradiceret directè expositioni ipsorum. Vbi dicunt, quòd prius cognoscitur species cognitione confusa, secundum quem modum significatur per nomen, quam cognitione distincta, secundum quem modum cognoscitur per diffinitionem. SI uero detur secundum, cõcluditur falsum: quia apud omnes philosophantes est notum, quòd conceptus distinctus est perfectior quocunque alio.

ITEM contradicerent sibi ipsis: nam in ipso- rum declaratione dicunt, quòd cognitio speciei, ut si- gnificatur per diffinitionem, est cognitio determinata, & distincta. Vt uero significatur per nomen, est co- gnitio confusa. Certum autem est, quòd cognitio di- stincta est perfectior cognitione confusa. Opor- tet ergo dicere secundum eos, quòd conceptus diffini- tionis sit perfectior conceptu speciei, ut species cogno- scitur confusa cognitione: si ergo datur secundum ap- paret euidenter contradictio. SI AVTEM da- tur tertium apparenter contradicunt sibi: quia per op- positum fundamentum probant conclusionem suam.

Hoc autem probato, probatur consequentia: Peto nanque ab eis. Aut conceptus diffinitionis primo occupat intellectum, quam conceptus speciei specialis- sime, ut species ista significatur per nomen; aut econuer- so. Si detur primum; sequitur primum inconueniens contra eos. Si detur secundum; sequitur euidenter in- conueniens tertium: nam si conceptus speciei esset pri- mus conceptus, ad quem moueretur intellectus, & nõ sit perfectior conceptu diffinitionis; iam causæ moue- tes intellectum ad primum conceptum, non causarent in ipso perfectiorem conceptum, quem possent, ut ipsi uolunt. Apparet igitur euidenter contradictio in uer- bis eorum. Vnde potest sua ratio fundamentalis sum- pta formaliter reduci contra eos, ut arguatur sic. Cau- sæ concurrentes ad aliquem effectum merè naturali- ter, si non sunt impeditæ, agunt quantum possunt, sed causæ mouentes intellectum ad primum conceptum, agunt merè naturaliter: ergo causant in ipso perfectio- rem conceptum, quem possunt. Sed perfectior conce- ptus est conceptus diffinitionis: ergo conceptus diffini- tionis est primus conceptus, ad quem mouetur intel- lectus, & per consequens diffinitio erit primum cognitum ab intellectu nostro, & non species specialissima. Con- clusio est contra eos, & tota ratio est eorum, qua con- tradicunt sibi: ergo. 2 Sic. Si conceptus speciei specialissimæ esset primus conceptus, ad quem moue- tur intellectus noster eo modo, quo ponitur ab istis doctoribus; sequeretur, quòd conceptus de genere cuiuscunque rei, semper esset certus, & nunquam dubius; consequens est expressè contra eos: nam ex hoc ipsi pro- bant conceptum entis esse alium conceptum generis cuiuscunque: quia stante conceptu entis certo, potest conceptus intellectus esse dubius de conceptu gene- ris. Consequentiam probo: quia conceptus primo oc- currès intellectui, de necessitate est certior quocunque alio conceptu. Si ergo conceptus speciei est primus co- ceptus, qui occurrit intellectui; erit certior omni alio: sed stante certitudine de specie alicuius rei, nunquam potest esse dubium de genere: ergo contradicunt præ- dicti doctores affirmatiuè, scilicet, quòd conceptus pos- sit esse dubius generis; & quòd non possit esse dubius: talis igitur modus est impossibilis. 3 Ad idem. Si conceptus speciei specialissimæ primo occurreret intellectui; sicut perfectior aliis conceptibus commu- niõribus, ut dicunt isti doctores; sequeretur, quòd intel- lectus noster in cognoscendo procederet de perfecto ad imperfectum, quòd est contra modum procedendi naturalem; consequens est totaliter inconueniens: ergo. Consequentia nota est: nam si primus conceptus est perfectior aliis, semper procedetur in cognoscendo de perfecto ad imperfectum. Falsitas consequentis no- tissima est apud omnes intelligentes: est enim modus procedendi naturalis semper procedere de imperfecto ad perfectum, non autem econuerso.

VISO ERGO, quòd talis modus dicen- di non est possibilis, immò repugnat sibi ipsi. Argui- tur secundo contra conclusionem directè etiam tripli- citer. 1 Sic. Illa sunt primo cognita ab intel- lectu nostro, quæ prima impressione imprimuntur in anima nostra, & sunt notissima in conceptu; sed ens, & res, & alia transcendentia sunt huiusmodi, & non ali- qua species specialissima: ergo primum cognitum ab intellectu sunt transcendentia, & non aliqua species spe- cialissima. Maior est ita nota, quòd ex opposito prædi- cati destruitur subiectum, ut patet. Minorem ponit

Auicena. 1. metaphysicæ suæ, ubi ait, quòd ens, & res pri- ma sui impressione imprimuntur in anima, & sunt no- tissima in conceptu: quare, &c. 2 Ad idem. Si species specialissima esset primum cognitum ab intel- lectu nostro, & non ens; sequeretur, quòd conceptus en- tis posset esse dubius, conceptu speciei specialissimæ existente certo; consequens est totaliter impossibile: ergo. Falsitas consequentis etiam apparet per eos. Ipsi enim uolunt, quòd conceptus entis possit esse certus, & dubius de conceptibus specialibus huius, & illius; sicut sumus certi de potentiis animæ, quòd sunt entia. Dubitamus tamen utrum sint hæc, uel illa entia, scili- cet. Vtrum sint substantia, uel accidens. Potest ergo conceptus entis esse certus, conceptu speciei specialis- sime existente dubio: sed econuerso totaliter est impos- sibile, semper referendo dictos conceptus ad illud ob- iectum. Consequentia probatur: nam species specia- lissima est primum cognitum ab intellectu nostro, con- ceptus speciei cum certitudine præcedit in intellectu conceptum entis: cum primus, conceptus sit certissi- mus. Poterit ergo intellectus in illo priori dubitare de conceptu entis: quia in quocunque signo intellectus non est certus de aliquo conceptu, potest dubitare de ipso, & esse dubius. Et quia in illo priori nõdum est cer- tus de conceptu entis, poterit dubitare de ipso; & per consequens conceptus entis erit dubius, conceptu spe- ciei specialissimæ existente certo, patet igitur conse- quentia. 3 Conceptus illorum terminorum sunt primo cogniti ab intellectu nostro, ex quibus ta- les propositiones compositæ sunt intellectui nostro prius, & maxime notæ: sed propositiones compositæ ex terminis communibus, puta, entis, & aliorum transcen- dentium, sunt nobis prius notæ, & simpliciter notiores, quam etiam propositiones, quæ immediate componu- tur ex terminis specierum: ergo conceptus entis, & aliorum transcendentium sunt nobis prius cogniti in intellectu nostro, quam conceptus speciei specialissi- mæ. Maior huius apparet pro tanto: quia tota notitia, & euidentiā propositionum dependet ex notitia, & euidentiā terminorum; & per consequens illi termini nobis prius, & maxime sunt noti, ex quibus componu- tur propositiones simpliciter notiores. Minor patet de se: nam ista, propositio de quolibet esse, uel nõ esse, est prius nota intellectui nostro, & simpliciter notior, quam linea recta cadens causat duos angulos rectos, uel æquales, siue æquivalentes: & tamen qualibet earum est propositio immediata; sed prima est notior: quia fundatur in ente: secunda autem fundatur in terminis specialibus, ut in linea, & angulo &c. & sic de aliis. Pa- tet igitur Minor, & per consequens tota ratio. Appa- ret igitur ex dictis, quòd primum cognitum ab intel- lectu nostro non est aliqua species specialissima, quòd fingebar dicta positio.

RESTAT ergo respondere ad motiua istius opinionis. AD primum, cum dicitur, quòd cau- sæ aliquæ concurrentes merè naturaliter, &c. Con- cedo, si sint immediatæ: & nisi impediuntur, uel ab ali- quo extrinseco, uel propter indispositionem passivi. Vi- demus enim, quòd ignis agens in stupam, & lapidem agit merè naturaliter; & tamen propter dispositionem aliam, & aliam ex parte passivi fortius agit in stupam, quam in lapidem: quia citius conuertit ad se stupam, quam lapidem. Et tunc ad minorem dicitur, quòd cau- sæ mouentes

Cap. 5.

A. l. primo
occurrit in
intellectui.

A. l. expres-
sè.

Solutio ra-
tionum Sco-
ti, & sequa-
cium.

se mouentes intellectū; quamuis occurrant merē naturaliter ad primum actum. Impediuntur tamen ratione indispositionis ex parte ipsius intellectus possibilis, in quo debet recipi talis conceptus: quia intellectus possibilis non est dispositus naturaliter ad recipiendum immediatē conceptus specierum; immō sua naturalis dispositio est ad recipiendum primo conceptus uniuersaliores, qui sunt imperfectiores, & istis mediantibus poterit recipere conceptus magis speciales. Sicut uidemus, quod materia primo recipit formas imperfectiores, puta, formas elementorum, deinde formas mixtorum, quæ sunt perfectiores. Ex quibus patere potest, quod ex dictis possumus formare talē rationē. f.

*Ratio di-
luens totā
difficulta-
tem, quæ
est ueluti
fundamen-
tum istius
questi.*

SICUT se habet materia prima ad formas sensibiles; ita se habet intellectus noster possibilis ad formas intelligibiles; sed materia prima recipit primo formas imperfectiores, & postea perfectas, ut sit processus debitus naturalis de imperfecto ad perfectū: ergo intellectus noster possibilis primo recipiet conceptus communiores, qui sunt imperfectiores, & postea magis speciales, qui sunt aliis perfectiores, ut in cognoscendo procedat modo naturali debito de imperfecto, uidelicet, ad perfectum; & non e conuerso, ut isti doctores probant. Ad secundum, cum dicitur, quod sequeretur intellectum prius moueri ad conceptum entis, &c. Concedo consequentiam, & nego falsitatem consequentis. Ad probationem, cum dicitur, quod metaphysicus, &c. Dico, quod non oportet. C V I V S gratia est aduertendum, quod duo sunt modi, quibus possunt cognosci ens, & alia transcendentia. Vno quidem modo per simplicem apprehensionem primo intellectui in occurrentem. Alio modo per resolutionem aliorum in ipsa, & aliorum ipsorum in altissimas causas. Primus modus cognoscendi, cum non sit scientificus, non pertinet ad aliquā scientiā. Et isto modo, conceptus entis, & aliorum transcendentium primo occurrunt intellectui nostro. Secundus autem modus cognoscendi est scientificus: & ideo pertinet ad aliquā scientiam, & non ad quancunque; sed ad solam metaphysicam. Et isto modo ens, & alia transcendentia non cognoscuntur primo, & immediatē; immō magis ultimo, & mediantibus his, de quibus sunt scientiæ speciales. Quapropter non solum non sequitur metaphysicam non esse primam ordine doctrinæ; immō sequitur eam esse ultimam inter scientias humanitas inuentas. Ad tertium, cum dicitur, quod nō potest dici aliqua species, &c. Potest concedi consequentia. Et cum dicitur, quod tunc poneremus multū de tempore, &c. Dico, quod cum intellectus noster nō transeat de uno conceptu simplici ad alium conceptū simplicem per discursum; poterit tamen in tempore breuissimo, & imperceptibili hoc fieri sub omnibus istis conceptibus propter connexionem, & simplicitatem ipsorum: ratio autem imaginatur, quod non transeat intellectus de uno cōceptu simplici ad alium, nisi magno tempore interposito per discursum, quod non est uerum: & ideo nihil concludit. Et hæc de primo articulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RESTAT ergo secundo uidere. Vtrum obiectū nostri intellectus sit quidditas rei materialis, uel ipsum ens? Sicut quærebat secundum argumentum.

Ad cuius euidentiam est notandum, quod obiectum adæquatum nostræ potentiæ intellectiue intelligitur illud, obiectum, quod sic adæquatur potentiæ, quod non excedit suam potentiam, nec exceditur ab ea. f. quando nihil est infra ambitum obiecti, ad quod non se extendat cognitio potentiæ, saltem de possibili: & quando nihil est extra ambitum ipsius, ad quod non ualeat cognitio potentiæ se extendere. Et, quod iste intellectus de obiecto adæquato sit uerus, patet per ea, quæ dicta sunt in secunda questione huius libri,

ubi quærebat de subiecto huius scientiæ.

HOC ERGO præmissis, dicunt aliqui doctores, quod obiectum adæquatum intellectus nostri sit quidditas rei materialis. Quod potest probari etiā dictis eorum, quinque rationibus. 1. Sic. Obiectum, & potentia debent esse proportionata; sed intellectus noster est coniunctus materiæ in essendo, quamuis non in cognoscendo: quia non utitur organo corporali: ergo eius adæquatum obiectum debet esse materiæ coniunctum, quantum ad esse; & abstractum, quantum ad cognosci. Tale autem obiectum est quidditas rei materialis, quæ quantum ad esse est coniuncta materiæ cum conditionibus materiæ; quantum tamen ad cognosci, abstrahit ab eis. 2. Secundum Philosophum in tertio huius, Intelligentem necesse est phantasmata speculari: hoc supposito, arguitur sic. Illud solum potest cognosci ab intellectu nostro, quod potest in phantasmate repræsentari, & per consequens tale erit obiectum adæquatum intellectus nostri; sed sola quidditas rei materialis lucet in phantasmate: ergo ipsa sola poterit à nobis cognosci: & per consequens erit obiectum adæquatum intellectus nostri. Minor huius de se nota est. Maior patet per prædictā auctoritatem Philosophi. 3. Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu: ergo obiectum adæquatum intellectus nostri erit quidditas rei materialis. Consequentia uidetur nota pro tanto: quia cum in sensu non cadant, nisi materialia sola, si nihil potest esse in intellectu, nisi prius fuerit in sensu; tantū erunt in intellectu quidditates rerum materialium; & per consequens quidditas rei materialis erit obiectum adæquatum nostri intellectus. Antecedens est Philosophi in hoc tertio, & in primo posteriorum dicentis, quod omnis nostra cognitio ortum habet à sensu. 4. Illud est obiectum adæquatum intellectus nostri, quod anima cognoscit per intellectum; sed anima tantum cognoscit per intellectum quidditatem rei materialis: ergo. Maior de se nota. Minor patet per Philosophum in tertio huius dicentem, quod per aliam potentiam cognoscit anima quidditatem: quia per intellectum, & per aliam indiuiduum: quia per sensum: quia aliud est magnitudo, & magnitudinis esse. i. aliud est quod quid est, & aliud est indiuiduum. Ex quibus dictis uidetur uelle Philosophus, quod intellectus noster tantum cognoscit quidditatem rei materialis, siue illius rei, cuius indiuiduum potest per sensum cognosci; sed talis est quidditas rei materialis. 5. Qualis est ordo cognoscibilium, talis debet esse ordo cognoscendum; sed ordo cognoscibilium talis est, quod quedam habent esse simpliciter in materia, ut ista corporalia: quedam uero abstracta sunt à materia per se substantia, quæ tamen non sunt suum esse, ut substantiæ incorporeæ: quedam uero sunt à materia abstracta; sic & per se substantia, quod sunt suum esse, ut ipse deus: ergo est dare ordinem in cognoscendis. Necesse est igitur quoddam cognoscens materialia tantum; hoc autem erit anima nostra coniuncta materiæ corporis, ut forma, quæ per sensum cognoscit in materia indiuisibili existentia: per intellectum uero quidditates materialium, quæ non habent esse nisi in materia; non tamen cognoscuntur, secundum quod sunt in ea; sed secundum quod abstrahuntur ab ea per actum intellectus. Erit et dare aliquod agens, cognoscens ipsas substantias incorporeas, & hoc erit intellectus angelicus. Et oportet insuper dare intellectum intelligentem, siue cognoscentem naturaliter deitatem; & hic erit intellectus diuinus. Erit igitur obiectum adæquatum intellectus nostri quidditas rei materialis: alias non saluaretur debitus ordo inter cognoscens, & cognoscibile; quod est inconueniens.

ISTA positio nullo modo potest stare. Et ideo arguo contra eam aliis quinque rationibus, quæ uidentur mihi magis concludere, quam rationes ipsorum. 1. Arguitur sic. Si quidditas rei materialis esset

*D. Tho. sū
per Boeth.
de trin. q. 1.
ar. 3.*

tex. c. 39.

Elicit. ex

tex. c. 39.

tex. c. 1.

tex. c. 9.

*Distinctio
hæc est Phi-
losophi.*

*6. Metaph.
tex. c. 2.*

*Confutatio
opin. Diui
Thomæ.*

sex. c. 78.
 & 79.
 sex. c. 41.

esset obiectum adæquatum intellectus nostri; sequeretur, quod non posset se extendere ad aliquod immateriale cognoscendum; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis apparet per doctrinam traditam à Philosopho 8. physicorum, ubi probat, quod sit unus motor, & aliis locis ut 12. metaphysicæ. Consequentia probatur sic. Illud, quod subterfugit rationem formalem obiecti adæquati intellectus nostri, illud tale non potest ab intellectu nostro cognosci; sed si quidditas rei materialis esset obiectum adæquatum intellectus nostri, quodlibet immateriale subterfugeret rationem formalem obiecti adæquati: ergo nullum materiale posset ab intellectu nostro cognosci. Minor huius rationis nota est de se: quia, quodlibet immateriale subterfugit rationem formalem materialitatis. Maior apparet per ea, quæ dicta sunt de obiecto adæquato: nam si intellectus se extenderet ad aliquod cognoscendum, quod subterfugeret rationem formalem sui obiecti adæquati, excederet ipsum; & per consequens obiectum esset adæquatum, & inadæquatum, quod implicat.

Sic. Si obiectum adæquatum nostri intellectus esset quidditas rei materialis; sequeretur, quod subiectum in metaphysica esset quidditas rei materialis, uel aliquid contentum sub quidditate rei materialis; consequens est impossibile: ergo. Falsitas consequentis apparet: quia si subiectum metaphysicæ esset quidditas rei materialis, metaphysica eēt physica: quia physica sufficienter determinat de huiusmodi quidditatibus; hoc autem falsum est. Item patet hoc idē per eos: ipsi enim dicunt, quod subiectum in metaphysica est ens, in quantum ens: non ergo poterit esse quidditas rei materialis, uel aliquid contentum sub ea. Consequentia probatur sic. Nullus habitus existens in intellectu nostro subiectiue, potest excedere obiectiue obiectum adæquatum nostræ potentie intellectiue; sed habitus metaphysicæ consistit in intellectu nostro subiectiue: ergo non poterit excedere obiectiue obiectum intellectus nostri. Erit igitur obiectum, uel quidditas rei materialis, uel aliquid contentum sub ea. Minor de se nota. Maior probatur: nam subiectum habitus existentis in nobis, cognoscitur ab intellectu nostro, ut sit de consideratione talis habitus: & si excederet obiectum nostri intellectus adæquatum; non posset à nobis cognosci; & per consequens cognosceretur, & non cognosceretur; quod implicat. 3. Nulla potentia per aliquem actum positium fertur in obiectum oppositum sui obiecti adæquati: hoc patet, uisus non fertur in tenebram per aliquem actum positium, nec auditus in silentium; sed intellectus noster fertur per actum discursuum in substantias immateriales, ut patet in processu Arist. per totam metaphysicam: ergo obiectum intellectus nostri coniuncti non potest esse quod quid est, siue quidditas rei materialis.

4. Nulla uirtus cognitiua potest naturaliter eleuari ad cognoscendum aliquod superius ad suum obiectum formale, & adæquatum, in quantum superius est; sed intellectus noster coniunctus eleuatur naturaliter, & attingit ad rationem aliquam superiorem, & ad aliquid superius, quam sit quidditas rei materialis, in quantum superius est ad ipsam: ergo quidditas rei materialis non erit obiectum adæquatum intellectus nostri. Maior patet ex terminis: nam uirtus, quæ naturaliter extenditur, & attingit aliquam rationem superiorem, in quantum superior est, naturaliter etiam attingit, & attingitur per aliud per se contentum sub ista ratione communi, sine superiori. Nam quicquid competit alicui, in quantum tale, omni tali competit. Si ergo attingi à potentia competit superiori, in quantum superius est, necessariò competit per se omni contento sub illo superiori; & per consequens nullum contentum sub illo superiori adæquabit capacitatem illius potentie. Visus enim, quia extenditur naturaliter ad rationem coloris, in quantum color est, attingit etiam ad rationem albedinis, & nigredinis; & nullum istorum per

consequens est obiectum adæquatum potentie uisive. Patet igitur. Maior. Minor est nota cuilibet philosophanti: attingit enim intellectus noster coniunctus ad rationem entis simpliciter, in quantum ens est, ut patet 8. metaphysicæ: ratio autem entis, in quantum ens, est superior ad quidditatem rerum materialium, & immaterialium. Considerat etiam intellectus noster substantiam simpliciter, quæ se habet in plus, quam materialis substantia; cum substantia, prout est unum de decem predicamentis, sit genus tam ad substantias corporeas, quam ad substantias incorporeas, seu immateriales: & ut sic, pertinet ad considerationem metaphysicæ. 5. Et ultimo quæro, quid intelligunt per quidditatem rei materialis, uel intelligunt tantum quidditatem rei materialis habentis materiam ex qua, uel intelligunt quidditatem rei materialis habentis materiam in qua, uel intelligunt indifferenter quidditatem rei habentis materiam in qua, & ex qua: hoc patet per sufficientem diuisionem. Non potest dici primum; cum anima nostra nō habeat materiam ex qua, nec intellectus ipse, nec actus eius: nam intellectus noster non se extenderet ad ipsorum cognitionem, quod patet euidenter falsum; cum de talibus Philosophus tradat nobis scientiam in hoc tertio. Nec potest dari secundum: quia tunc intellectus noster non posset cognoscere aliquam substantiam materialem compositam ex forma, & materia; cum nullū tale habeat materiam in qua, quod patet esse falsum per eos. Non potest dici tertium: quia non daretur ab eis, ut credo, cum multa de substantiis incorporeis scientificè, & demonstratiue cognoscamus, ut patet per Philosophum, & Commentatorem, & Algazem, & alios Philosophos qui doctrinam metaphysicalem nobis tradiderunt, in qua multa de huiusmodi substantiis separatis in diuersis libris, multas conclusiones disputant, & determinant. Peto ergo ab eis, aut habuerunt aliquam notitiam de substantiis prædictis, aut non. Si sic; mirabile uideretur, cum non cadant suo subiecto adæquato intellectus nostri, cum non ualeat se extendere ad aliquid, quod est extra ambitum sui obiecti adæquati, ut patet ex dictis in principio huius articuli. Primo sic dicentes expressè concedunt contradictoria. Si uero dicant de huiusmodi substantiis nullam penitus habere notitiam, uidentur pro certo aliquantulum excusari; sed quæstiones, quas de eis disputant, & determinant penitus nihil ualent: loquuntur enim de eis à casu, & à fortuna: & nesciunt, quid dicunt; cum nullam notitiam de talibus habuerunt: & sic dicentes, assimulantur illis, qui negando loquelam, loquuntur. Non igitur uideretur positio illa aliquo modo possibilis; nec motiua eorum uidentur concludere: ideo respondeo per ordinem ad prædicta.

AD PRIMVM cum dicebatur, quod obiectum, & potentia dicuntur proportionari. Dico, quod inter subiectum, & sciam, obiectum, & potētiā non debet esse proportio, quæ fundatur super simili modo essendi: aliās; cum intellectus noster sit accidens, nō nisi sola accidentia cognosceret: & cum intellectus diuinus sit purus actus; tantum se ipsum cognosceret, & nihil cognosceret extra se, cuius contrarium ipsi dicunt; immò, quod plus est, anima Beati unita corpori glorificato, non posset uidere essentiam diuinam; quod nō solum est falsum; immò erroneum. Nō ergo debet fundari hæc proportio super simili modo essendi, ut imaginabatur ratio prædicta. Sed debet dicta proportio fundari super adæquatione necessariò requisita inter potentiam, & obiectum, quæ attenditur penes hoc, quod potentia ad nihil se potest extendere, in quo non recipiatur ratio formalis sui obiecti adæquati, & econuerso: in nullo reperiatur ratio formalis obiecti, ad quod non se extendat potentia, uel de facto, uel de possibili. Hæc ergo proportio, quæ dicitur adæquatio cuiusdam ambitus, requiritur inter obiectum, & potentiam: & nō illa, quam ipsi imaginantur. Et ideo ratio non concludit.

Solutio rationum
 Diuini Thome.

Ad secundum, cum dicitur, quod intelligenti
neceffe est phantasmata, &c. Potest responderi duplici-
ter.

Com. 1.

Nam qui uellet tenere cum Commen-
tatore, & Gotfredo, quod substantia separata cognoscitur
a nobis quidditatiue, sicut probat Comentator se-
cundo Metaphysicæ, exponens illam partem, uideli-
cet, quod intellectus noster se habet, sicut oculus no-
ctua. Etiam exponit dictam auctoritatē de difficili, nō ta-
men de impossibili. Et Gotfredus probat hoc idē.

Quodlib. 1. q. 10.

Responder ergo in quolibet & dicit, quod necesse est
intelligentem phantasmata speculari in prima intel-
lectione, non autem in omni: quia intellectus noster
supposita cognitione aliquorum, multa potest argu-
mentatiue, & inquisitiue cognoscere, quæ non repræ-
sentantur in phantasmate. Et ideo secundum istam uiā
rō nihil concluderet.

2. Metaph.

q. 9.

1. sent. d.

3. q. 1.

Quodlib. 1.

q. 17.

Vel potest dici sequēdo uiā
doctoris nostri. I. quod substantia separata non cogno-
scitur a nobis quidditatiue in hac uita, quod non ob-
stante hoc, per abstractionem ab ipsis materialibus
possumus habere conceptum superiorem ad eōceptus
rerum materialium, & immaterialium: possumus enim
habere conceptum entis, quæcunque sit unitas ipsius,
siue æquiuocationis, siue uniuocationis, siue analogiæ.
Possumus etiam habere eōceptum simpliciter de sub-
stantia, quæ est communis substantiis corporeis, &
incorporeis, quibus habitis impossibile est pone-
re obiectum adequatum intellectus nostri quiddita-
tem rei materialis, sicut probat quarta ratio adducta
contra eos: & ideo non concludit.

Ad tertium, cum dicitur, quod nihil est in intelle-
ctu, quin prius, &c. Si intelligatur absolute, quod ni-
hil sit in intellectu per se, quin per se prius fuerit in
sensu, falsum est euidenter: quia cum nulla substantia
cadat per se sub obiecto sensus, nulla substantia cogno-
scetur ab intellectu, cuius oppositum ipsi dicunt. Quod
est ergo in intellectu, sufficit, quod sit per se, uel per ac-
cidēs, uel per suas partes, uel per suos effectus, uel mul-
tis alijs modis. Substantiæ n. separatæ solum sunt in
sensu per suos effectus: ideo possunt cognosci ab intel-
lectu nostro conuictio.

Ad quartum, cum dicitur,
illud est obiectum adequatum &c. Concedo Maiorē,
& nego Minorem. Et cum allegant Philosophum in
tertio de anima dicentem, quod per intellectum cogno-
scimus quidditatem, &c. quia aliud est magnitudo, &
& magnitudinis esse. Dico, quod nunquam fuit intentio
Philosophi, quod obiectum intellectus nostri ade-
quatum esset quidditas rei materialis, immo totum op-
positum: ipse enim dicit, quod in quibusdam est aliud
quidditas, & indiuiduum: quia aliud est aqua, & aliud
aqua esse in quibusdam uero nō est aliud, sed illud est
quod quid est, & ipsum, cuius est. Exponentes autem
hoc uerbum, dicunt, quod in materialibus aliud est, quid
est, & ipsum, cuius est: in immaterialibus autem
idem. Vult ergo Philosophus, quod in his, in quibus
differt quidditas, & cuius est quidditas per intellectum
cognoscimus quidditatem, & per aliam uirtutem ip-
sum indiuiduum. Sed nunquam propter hoc fuit inten-
tio sua, quod cognoscatur a nobis quidditas rei imma-
terialis, immo totum oppositum apparet: ex quo uult,
quod in illis idē est quidditas, siue quod quid est, & il-
lud, cuius est. Ratio ergo non solum non conuincit,
immo imponit Philosopho oppositum eius, quod ipse
intendit. Ad ultimam, cum dicitur, quod qualis
est ordo cognoscibilium, talis est ordo cognoscētium.
Si intelligitur, quantum ad esse, patet esse totaliter fal-
sum ex solutione primæ rationis: quia tunc deus non
cognosceret creaturas: nec substantiæ separatæ res ma-
teriales: nec anima unita corpori glorificato posset co-
gnoscere deum ipsum, quæ omnia sunt erronea. Ratio-
nes igitur prædictæ nihil uidentur concludere. Et ideo
hanc positionem reputo impossibilem.

Opinio Scoti

in 1. sent.

dist. 3. q. 3.

EST ALIVS modus dicendi aliorum do-
ctorum, qui dicunt, quod ens, in quantum ens, in tota
sua communitate est obiectum adequatum intellectus

nostri. Quod sic ab eisde probatur. De ratione obiecti
adequati intellectus est, quod habeat tantam cōitatē,
quod ratio eius includatur in omnibus intelligibili-
bus: solum aut ens, in quantum ens, est huiusmodi: ergo.

Maior nota est ex terminis. Minor probatur. Nam om-
nia intelligibilia includunt rationem entis formaliter,
uel uirtualiter. Formaliter uero includunt rōnem entis
omnia illa, de quibus prædicatur in quid: prædicatur
autem in quid de ente creato, & increato, quod diui-
ditur in decem prædicamenta; & per consequens de
speciebus, & indiuiduis. x. generum: quia in ista de-
scendit per se secundum rectam lineam: uirtualiter au-
tem includunt rationē entis eius passionēs, & ultimæ
differentiæ. Quod enim ens non prædicatur in quid de
differentiis ultimis, & passionibus transcendentibus pro-
bat. Et primo de passionibus. Quia prædicatio in quid
non potest esse per accidēs, subiectum autem prædi-
catur de suis passionibus per accidēs: eo, quod passio præ-
dicatur de subiecto per se in secundo modo: prædica-
tiones autem per se non conuertuntur, sicut patet pri-
mo Posteriorum: subiectum autem prædicabitur de suis
passionibus per accidēs: & per consequens non in
quid. Quod etiam non prædicatur in quid de ultimis
differentiis probatur. Quia ultimæ differentiæ habent
conceptum simplicem, & non resolvablem in diuersos.
Si tamen reciperent prædicationem entis in quid, pos-
sent resolui in diuersos conceptus. I. in conceptum cō-
munem determinabilem, & conceptum specialem &
determinantem. In istis ergo omnibus secundum istos,
quæuis non includatur ratio entis formaliter, siue es-
sentialiter: quia non recipiunt prædicationem eius in
quid; includitur tamen uirtualiter in eis. Vel quia in
ipso includitur includente rationem entis essentiali-
ter. Vel in ipso met ente uirtualiter. Primo modo inclu-
duntur ultimæ differentiæ in ente: quia includuntur essentia-
liter in ipsis speciebus includentibus rationem entis
essentialiter, & formaliter. Alio modo includuntur
ipse passionēs in ipso met ente, & in partibus eius uir-
tualiter. Et ideo concludunt isti doctores, quod nihil
est, quod habeat tantam communitatem ad ipsa intel-
ligibilia, sicut ens: propter quod ipsum solum potest
poni obiectum adequatum nostri intellectus. Et dicit
ulterius, quod nisi ens esset unius rationis ad omnia,
de quibus dicitur; non possemus assignare intellectui
aliquod obiectum adequatum primum. ISTA po-
sitiō deficit in se, & in suis fundamentis. Deficit quidē
in se: quia nullā distinctionem ponit in ente, sicut quod est
obiectum intellectus nostri, & intellectus diuini quod
uideretur totaliter impossibile. Deficit etiā in suis funda-
mentis multipliciter. Primo, quia ponit ens habe-
re differentias, per quas descendit in ista specialia.

Secundo, quia ponit, quod ens non prædicatur quid-
datiue de huiusmodi passionibus, & differentiis tran-
scendentibus. Tertio quia dicit ens unius esse ratio-
nis ad deum, & creaturas, & ad omnia, de quibus dicitur.

ARGVO igitur primo contra conclusionem
in se quadrupliciter. I. Sic. Illud non est obie-
ctum adequatum intellectus nostri, quod excedit im-
proportionabiliter capacitatem ipsius; sed ens in tota
sua latitudine, ut dicitur de deo, & creaturis, excedit
improportionabiliter capacitatem intellectus nostri;
quare, &c. Maior est nota ex terminis. Minorem pro-
bo sic. Illud, quod adequat capacitatem intellectus di-
uini excedit improportionabiliter capacitatem intel-
lectus nostri; sed ens in tota sua latitudine, ut dicitur de
deo, & creaturis, adequat capacitatem intellectus diu-
ni: ergo. Maior nota: quia intellectus diuinus excedit
improportionabiliter intellectum nostrum, sicut infi-
nitum excedit finitum. Poterit etiam. Maior probari
sic. Quandoque aliqui duo intellectus se habent
per modum excedentis, & excessi; quicquid adequat
capacitatem excedentis, excedit de necessitate capaci-
tatem illius excessi; sed sic se habent intellectus diui-
nus, & humanus: ergo quicquid adequat capacitatem
intel-

Vide Aegi.

quodlib. 4.

q. 10.

tex. c. 9.

Confutatio

opin. Scoti

contra con-

clusionem.

Intellectus diuini excedit capacitatem intellectus humani. Et sic patet Maior. Minor de se nota: quia ens, inquantum ens, in tota sua latitudine continet sub se ens finitum, & infinitum; & omnis uirtutes posibles scire de toto ente. Et quia extra totum ens nihil est: ideo intellectus diuinus non se extendit ad aliquid aliud. Et per consequens ens in sua latitudine adæquat capacitatem intellectus diuini. Et sic patet Minor; & per consequens tota ratio.

*Eufasio fri-
uola.*

NEC VALET, si dicatur ad istam rationem, quod ens in tota sua latitudine non adæquat capacitatem intellectus diuini, quamuis adæquet capacitatem intellectus humani: quia intellectus diuinus non solum cognoscit diuinam essentiam, uel etiam entia creata; sed adhuc ulterius cognoscit possibilia creari. Et per consequens capacitas ipsius non solum se extendit ad ipsum ens, sed ad non ens.

*Solutio Ca-
uilli.*

*Quodlib. I.
q. 13. 14.*

ISTA eufasio nihil omnino soluit rationem. Primo, quia iste met doctor sequendo uiam doc. nostri fratris Iacobi Viterb. dicit possibilia creari ab aeterno, habere entitatem aliquam distinctam ab ab entitate diuina; & per consequens cadunt sub obiecto adæquato nostri intellectus: cum tale secundum eos sit ens in tota sua latitudine. Ista igitur eufasio, uel contradicit dictis eorum; uel assumit totaliter falsum. Præterea supposito, quod creatura ante sui creationem sit totaliter nihil, sicut est in rei ueritate, adhuc eufasio nulla esset. Nam hoc supposito, uel diuina cognitio, qua cognoscitur creatura producibilis, terminatur ad ipsam, uel ad ipsam essentiam diuinam, in qua sufficienter repræsentantur non solum facta; sed etiam possibilia fieri. Primum non potest dari: quia, quod nullo modo est, non potest terminare cognitionem aliquam: quia esse terminum cognitionis alicuius, præsupponit esse: relinquatur ergo secundum. scilicet quod talis cognitio terminetur ad diuinam essentiam, in qua omnia facta, & possibilia fieri repræsentantur. Isto modo intellectus noster poterit cognoscere non solum creata; sed etiam possibilia creari: nam cum diuina essentia cadat sub eius obiecto adæquato; poterit eam intellectus cognoscere omnibus modis, quibus cognoscibilis est; & per consequens cognoscet in ea non solum facta; sed etiam possibilia fieri, quod falsum est, & impossibile: ista igitur responsio nullo modo soluit rationem, & per consequens remanet in uirtute sua.

Ad principale arguitur sic. Si obiectum adæquatum intellectus nostri esset ens in sua communitate sine restrictione aliqua; sequeretur, quod intellectus noster posset cognoscere diuinam essentiam infinitam sub ratione infinita; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia sub ente sic uniuersaliter sumpto continetur diuina essentia secundum suam infinitatem. Et cum potentia se extendat ad omne contentum sub suo obiecto adæquato; sequeretur, quod intellectus noster cognosceret infinitum sub ratione infiniti. Falsitas consequentis probatur: nam cum potentia recipiat speciem, & nobilitatem ex obiecto adæquato formaliter sumpto; sicut scientia ex subiecto. Sicut probatum est in quaestione supra. Secundum huiusmodi dictum, sequeretur, quod intellectus noster esset uirtus, siue potentia infinita: quia tenderet in obiectum infinitum sub ratione infinita: hoc autem est falsum, & impossibile: ergo. Si ens, inquantum ens, esset obiectum adæquatum nostri intellectus; sequeretur, quod obiectum cognoscibile infinitum sub ratione cognoscibili infinita non posset adæquare uirtutem cognitiuam nostri intellectus; consequens est falsum: immo implicat: ergo. Falsitas consequentis probatur: quia si obiectum cognoscibile infinitum sub ratione cognoscibili infinita non posset adæquare uirtutem cognitiuam intellectus nostri finitam excederetur ab ea; & per consequens non esset obiectum infinitum sub ratione infinita: quia repugnat infinito sub ratione infinita excedi a finito. Virtus etiam cognitiua, quæ ponitur, finita esset necessario infinita: quia impossibile est aliquid finitum excedere infinitum sub

ratione infinita: consequens igitur implicat duplicem contradictionem. Consequentia probatur: quia nullum sub obiecto adæquato contentum alicuius potentie adæquat capacitatem illius potentie: albedo enim non potest adæquare potentiam uisui. Sed si ens in tota sua communitate esset obiectum adæquatum nostri intellectus, sub eo contineretur obiectum infinitum sub ratione infinita etiam per eos: quia sub ente sic sumpto contineretur finitum, & infinitum sub ratione finita, & infinita; & per consequens obiectum cognoscibile infinitum sub ratione cognoscibili infinita non adæquaret uirtutem cognitiuam nostri intellectus, quæ est finita, & limitata.

4 Si ens inquantum ens esset obiectum adæquatum nostri intellectus; sequeretur, quod esset dare potentiam passiuam naturalem, cui non responderet potentia actiua naturalis; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet, quia secundum uiam istius opinionis intellectus noster est in potentia naturali passiuam ad recipiendum uirtutes totius entis; alioquin non haberet pro obiecto adæquato ipsum ens sine restrictione aliqua. Constat tamē ex alia parte, quod non potest recipere ueritates theologicis purē, saltem per purē potentiam naturalem actiuam. Est ergo dare potentiam passiuam naturalem, cui non responderet potentia actiua naturalis; sed falsitas consequentis patet per Commentatorem: nam si esset dare potentiam passiuam naturalem, cui non responderet potentia actiua naturalis: talis enim potentia esset frustra. Deus autem, & natura nihil faciunt frustra: ergo, &c. Patet etiam aliter falsitas consequentis: quia potentia passiuam naturalem dicitur correlatiuē ad potentiam actiuam naturalem; & non ad supernaturalem: ergo posita potentia passiuam naturali; necessario patet ponere potentiam actiuam naturalem sibi correspondentem: quia impossibile est in rerum natura dare relatiuum sine correlatiuo suo secundum Philosophum in prædicamentis. Deficit ergo opinio hæc in se, scilicet, in conclusionem.

DEFICIT ulterius in suis fundamentis. Primo, quia dicit ens habere differentias, quod est expressè contra intentionem Philosophi in x. metaphysicē, ubi dicit oppositum. Et etiam probat dicens, quod si ens haberet differentias; cum differentie sint extra rationem generis, differentie entis essent nihil, quod est impossibile: impossibile est ergo ens habere differentias.

2. Vltius. Si ens haberet differentias, esset genus; consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur: quia illud, quod prædicatur de pluribus differentiis specie, in eo quod quid uniuocē, & diuiditur per differentias constitutiuas illarum specierum, de quibus prædicatur in quid, siue quidditatiuē tantum, & non per accidens, & denominatiuē, est genus: hæc patet: ista enim, & non plura uidentur esse de ratione generis, secundum intentionem Philosophi, & Commentatoris; sed secundum uiam illius opinionis ens est huiusmodi: ergo. Primum igitur fundamentum non potest stare.

SECVNDVM uerò est impossibile omnino. scilicet, quod ens non prædicatur uniuocē, & in quid de passionibus transcendentibus, & differentiis huiusmodi, si essent. Arguo contra hoc tripliciter. 1. Sic. Cuius quidditas est uerē entitas, illud est quidditatiuē ens; sed quidditas cuiusque passionis transcendentis est uerē ens, siue entitas: ergo. Maior est nota ex terminis. Nam dicit Aug. quod quidditas est humanitas. i. quidditatiuē homo: ergo cuius quidditas est uera entitas, illud est quidditatiuē ens. Minor probatur: nam quidditas passionis. Vel est aliqua entitas, uel non. Si sic: ergo habetur propositum. Si non: ergo totaliter nihil: quia quod non est totaliter entitas, nihil est.

ET confirmatur: quia quidditas illius passionis, uel est aliquid, uel nihil. Si aliquid: ergo aliqua entitas. Si nihil: ergo loquuntur de nihilo. 2. Illud, per quod conuenienter responderetur ad interrogationem factam per quid, prædicatur in quid; sed si quæ-

*9. Metaph.
Com. II.*

1. cal. tex. c.

32. Secundo

cal. tex. 50.

59. ser. d.

anima tex.

c. 43. Secun-

do Metaph.

Com. I. ter-

tio de pass.

animal.

cap. I.

Cap. Ad

aliquid.

Confutatio

eiusdem opi.

quoad fun-

damenta.

tex. c. 12.

13. 14.

Confutatio

2. fundam-

menti.

ratur, quid est uoluntas. Et sic de quacunque passione transcendente, conuenienter respondetur: quoniam ens: ergo. Tota ratio patet ex terminis. 3. Vel ens

prædicatur de huiusmodi passionibus aliquo modo, uel non. Si non: ergo sunt totaliter nihil. Si sic. Aut quidditatiuè, & per se. Aut determinatiuè, & per accidens. Non secundo modo: ergo primo. Assumptum probatur. Illa, quæ prædicantur de se inuicem in abstracto non prædicantur denominatiuè, & per accidens. Ista enim est falsa, homo est albedo: quia albedo solū prædicatur de homine denominatiuè, & per accidens: ideo solum prædicatur de eo in concreto, dicendo homo est albus; sed ens prædicatur de passionibus transcendentibus, non solum in concreto; sed in abstracto: quia ista est uera, ueritas est entitas, & bonitas est entitas: ergo secundum fundamentum est omnino impossibile.

Confutatio
3. fundamēti.

TERTIUM etiam est simpliciter falsum. scilicet quod ens sit unius rationis ad deum, & creaturas: uerum quia hoc fuit improbatum superius, quæstione tertia primi libri, articulo secundo: idcirco ad præsens dimitto.

Solutio rationum
Scolasticorum.

RESTAT ERGO respondere ad rationes huius doctoris. Quando dicitur, quod de ratione obiecti adequati est, quod habeat tantam communitatem, &c. Dico, quod uerum est. Sed cum hoc sequitur, quod sit adequatum sic, quod sicut non se habet in minus; etiam non se habeat in plus: alias non haberet obiectum adequatum. Vnde quāuis sensibile sit tantæ communitatis, quod eius ratio reperitur in omni uisibili, non dicitur tamen obiectum adequatum uisus; quia licet ratio sensibilis includatur in omni sensibili, cū omne uisibile sit sensibile, attamen habet se in plus, quā uisibile. Et hinc est, quod sensibile non est obiectum adequatum uisus: sic est in proposito. Quod licet omne, quod cognoscitur à nobis sit ens; non tamen omne ens sub quacunque ratione cognoscēdi potest à nobis cognosci, ut statim declarabitur: oportet ergo ponere aliquam restrictionem in ente ad hoc, quod sit obiectum adequatum intellectui, quod etiam assumitur in Minori. scilicet quod ens prædicatur in quid de passionibus transcendentibus, & differentiis ultimis. Patet non esse uerum, ut probatum fuit, nec probationes conuincunt. Non quidē prima, quæ probat, quod ens non prædicatur de huiusmodi passionibus per accidens; immo per se. Et cum probabitur: quia prædicationes per se non conuertuntur. Potest dici, quod ista propositio ueritatem habet in his, quæ differunt realiter. Verū, quia propria passio distinguitur realiter à suo subiecto: ideo propria passio prædicatur per se in secundo modo de suo subiecto. Verum est: quia subiectum prædicatur de ipsa per accidens tantum: nō sic est in proposito: quia passionēs transcendentes sunt eadem realiter cum ente: & ideo necessariō recipiunt prædicationem ipsius per se. Vel potest dici, quod ista propositio ueritatem habet in eodem genere prædicationis. Vnde si. A. prædicatur de. B. in secundo modo per se. B. nō prædicabitur de. A. in eodem modo dicendi per se; poterit tamen prædicari in primo modo, uel aliquo aliorum. Et sic est in proposito: quia passionēs transcendentes prædicantur de ente in secundo modo; ens autem prædicatur de eis in primo modo: quia est de quidditate ipsarum: alias essent necessariō nihil, ut dictum est. Prima igitur probatio non conuincit, nec etiam secunda, quæ nititur hoc idē probare de ultimis differentiis: quia supponit ens habere differentias; hæc autem omnia sunt contra Philosophum; immo probatio non solum probat intentum; immo supponit, quod deberet probare: igitur istam positionem, sicut præcedentem non reputo ueram.

ET IDEO quantum ad istum articulum uidetur mihi aliter dicendum. Cuius gratia est notandum, quod obiectum respectu alicuius potentie potest accipi quadrupliciter. scilicet motiue; denominatiue; terminatiue; & prædicatiue. Primo quidem obiectum accipi-

tur motiue, & sic dicitur obiectum illud, cui competit formalis ratio motiua potentie: quia mouet potētiā ad actum suum. Et isto modo quilibet color particularis dicitur obiectum uisus: quia se ipso quilibet forma liter, & non per aliquid superadditum mouet uisum ad actum uidendi. Secundo uerō dicitur obiectum terminatiue; & sic dicitur obiectum illud, cui competit ratio terminatiua potentie: quia terminat actum potentie, quacunque sit illa. Et isto modo quæ uidentur, terminant actum uisus. Tercio modo dicitur obiectum denominatiue, & sic uisibile dicitur obiectum uisus: nō quia uisibile moueat uisum: sed quia ratio motiua denominatur uisibilis, in quantum mouet, uel est apta nata mouere uisum. Et est prædicatio in secundo modo dicendi per se: color enim est uisibilis; sicut patet per Philosophum, & Commentatorem in secundo huius. Quarto, & ultimo, ut ad præsens spectat, dicitur obiectum prædicatiue aliquid commune, quod de omnibus motiuis rationibus prædicatur adequatē: sicut color de omnibus mouentibus uisum prædicatur.

HIS ERGO uisus, uel suppositis pono per ordinem sex conclusiones. Prima est, quod quilibet entitas positiua est ratio formalis motiua intellectus nostri. Secunda est, quod idem sub eadem ratione formali mouet intellectum ad intelligendum, & terminat eius actum. Tercio est, quæ sequitur ad istas, quod quilibet entitas positiua est se ipsa formalis ratio terminatiua actus intelligendi. Quarta est, quod uerum est denominatiue obiectum intellectus nostri. Quinta est, quod nihil contentum sub ente potest esse obiectum adequatum intellectus nostri adæquatione prædicationis. Sexta est, quod ens in tota sua latitudine, sub ratione tamen cognoscibili finita, & limitata est obiectum adequatum intellectus nostri adæquatione prædicationis.

PRIMA conclusionem probō ad præsens dupliciter. Sic. Illi, cui conuenit intellectū mouere per se, distinctum contra per accidens, & contra per aliud, est formalis ratio motiua intellectus ad intelligendum; quilibet entitas positiua est huiusmodi: ergo. Maior uidetur nota pro tanto: quia formali rationi motiue hoc conuenit, ut nec per aliud moueat, nec per accidens. Minor patet: quia inter omnes entitates positiuas intellectus ponit distinctionem, quod facere non posset, nisi quamlibet attingeret, & à quilibet moueretur per se, & immediatē. Nulla enim potentia ponit distinctionem inter illa, quæ attingit per accidens, siue per aliud: ergo, &c. Secundo non magis intimē, & immediatē fertur uisus in uisa, quā intellectus in intellecta; sed uisus fertur in proprios colores, & mouetur ab eis per proprias rationes ipsorum: quia non mouet particularis albedo per rationem specificam albedinis, uel per rationem generis, quod est color; sed per suam propriam, & singularem naturam; ergo multo fortius intellectus mouebitur à propriis entibus positiuis rerum immediatē. ET confirmatur per Aristotilem tertio huius dicentem, quod oportet intellectum esse immixtum, & denudatum: nō ut imperet, sicut dicebat Anaxagoras; sed quoniam omnia intelligit. Ex quo patet, quod intellectus perficitur per omnia, & per consequens omnia sub propriis rationibus mouent ipsum: alias non oporteret ab omnibus rationibus denudari. EST TAMEN hic aduertendum, quod mouere accipitur hic largē, siue communiter: non enim mouetur intellectus effectiue ab obiecto naturali cognoscibili; sed solū, ut à materia circa quā, ut in sequentibus apertius apparebit. SECVNDAM conclusionem probō dupliciter.

Sic. Obiectum mouet intellectum ad intelligendum secundum illam rationem, secundum quam fundatur in phantasmate; sed secundum rationem, secundum quam terminat actum intelligendi, præsentatur in phantasmate: ergo. Maior patet: quia phantasma comparatur dupliciter, ut est res: & ut est similitudo obiecti: ut res est,

Pulchra
distinctio
de
obiecto.

Obiectum.

res est, non mouet intellectum ad intellectionem obiecti; sed solum, ut est similitudo ipsius. Et ideo obiectum per illam rationem secundum quam phantasma est similitudo ipsius mouet intellectum ad intelligendum. Minor probatur: quia re corrupta secundum esse reale extra animam, terminatur actus intelligendi ad rem secundum esse similitudinarium, quod habet in suo representatiuo: quia non potest dari respectus actualis sine termino actuali; & per consequens res extra animam existens, terminat actum intelligendi secundum rationem, per quam, in phantasmate presentatur; quare, &c. Secundo. Sicut se habet obiectum sensibile ad sensum, ita obiectum intelligibile ad intellectum secundum Philosophum tertio huius. Sed obiectum sensus per eandem rationem formalem mouet sensum, & terminat eius actum, ut patet ad sensum de obiecto uisus: quare. TERTIA patet ex dictis, & per rationes probantes primam conclusionem. Apparet enim ex dictis: nam obiectum sub eadem ratione formali mouet, intellectum ad intelligendum, & terminat eius actum per secundam propositionem. Etiam quaelibet entitas positiua mouet intellectum se ipsa formaliter ad intelligendum per primam rationem: ergo quaelibet entitas positiua se ipsa formaliter terminat eius actum. Apparet etiam ista conclusio per rationes probantes primam conclusionem solum, quod ubi ponitur in eis mouere, ponitur & terminare: quare, & cetera.

PROPTER probationem quartae conclusionis est intelligendum, quod sicut uisibile denominatiue est obiectum uisus, sic intelligibile est obiectum intellectus. In intellectu autem contingit esse actum erroneum, qui non retinet nomen intellectionis; sed deceptionis. Errans enim circa aliqua non dicitur illa intelligere, sed potius errare circa illa, siue decipi. Alius autem est ueridicus, & iste retinet sibi nomen intellectionis. Videmus enim, quod res, quae sunt aptae nata sensum, uel intellectum decipere, falsae appellantur. Sicut aurum, uel argentum sophisticum. Et ideo res, quae tales se exhibent intellectui, quales in se ipsis non sunt erroneae, & falsae dicuntur: & quae sic se sensibus, uel intellectui ostendunt, sicuti sunt per oppositum uerè nominantur; & per consequens nihil aliud est falsum esse, quam esse intelligibile actu deceptionis. Et esse uerum nihil aliud est, quam esse intelligibile actu ueridico: ergo intelligere rectè, uel ueridicè uerum appellatur: intelligibile autem non rectè, siue cum deceptione, falsum ex natura sua nominatur.

HIS ergo suppositis probatur dicta quarta conclusio dupliciter. Primo sic. Intelligibile est denominatiue obiectum intellectus adaequatum; sed esse uerum nihil aliud est, quam esse intelligibile actu ueridico: ergo. Maior patet ex terminis. Minor, patet ex praedictis. Secundo. Sola cognitio uera dicitur, siue denominatur propriè cognitio: ergo uerum, & nihil aliud, est obiectum intellectus denominatiue. Consequentia nota pro tanto: quia sicut se habet intellectus ad denominari, uel esse intellectionem, ita se habet intelligibile ad denominari, uel esse intelligibile. Antecedens patet ex dictis: ergo.

ET CONFIRMATVR. Quia intellectus est uerorum secundum Arist. non potest autem esse uerum sine modo praedicto.

QVINTA conclusio probatur dupliciter. Primo sic. De ratione obiecti adaequati intellectus adaequatione praedicationis est habere tantam communiter, quod eius ratio includatur in omnibus intelligibilibus, sed nihil contentum sub ente est huiusmodi: ergo. Maior patet ex supra dictis. Minor probatur: quia ab intellectu nostro cognoscitur deus, & creatura: nihil autem contentum sub ente est tantae communitatis, quod eius ratio includatur in deo, & creaturis, ut de se patet. Secundo nulla uirtus cognitiua diuidentium alicuius superioris naturam, habet pro obiecto adaequato adaequatione praedicationis aliquod contentum.

sub illo superiori: sed intellectus noster est uirtus cognitiua diuidentium sufficienter naturam entis: ergo non habet pro obiecto adaequato adaequatione praedicationis aliquod contentum sub ente. Maior, & Minor patet de se: quare, &c. SEXTAM conclusionem etiam probo dupliciter. Primo sic.

Sub illa ratione debet assignari subiectum adaequatum intellectus nostri, sub qua potest saluari differentia ipsius ab obiecto intellectus diuini; sed hoc fit, si ponatur eius obiectum in tota sua latitudine, sub ratione tamen cognoscibili finita, & limitata eo modo, quod dictum est, & non alio modo: ergo. Maior patet: alias intellectus diuinus, & noster haberent idem obiectum adaequatum sub eadem ratione formali, quod est euidenter falsum: quia tunc adaequarentur inter se. Probatur Minor: quia haec differentia non potest saluari per hoc, quod est cognoscere totum ens, uel partem entis. Cum probatum fuerit immediatè, quod nihil contentum sub ente, possit esse obiectum adaequatum intellectus nostri. Ex quo sequitur, quod intellectus noster potest cognoscere omne ens, & non solum partem entis. Non autem potest saluari huiusmodi differentia, si nominatur obiectum adaequatum intellectus nostri, ens in quantum ens, ut ly in quantum reduplicet omnem rationem cognoscibilem entis tam finitam, quam infinitam, ut patet ex dictis contra opinionem immediatè recitatam. Vel ergo saluabitur huiusmodi differentia; ponendo obiectum intellectus nostri omne ens in tota sua latitudine sub ratione finita, uel infinita sub ratione cognoscibili finita, & limitata. Primum dari non potest propter duo.

Primo: quia cum intellectus noster sit uirtus finita, non potest habere obiectum sub ratione infinita. Secundo: quia uidemus ad sensum, quod intellectus noster cognoscit aliquod finitum sub ratione finita, quod non posset esse, si eius obiectum esset ens sub ratione infinita: relinquitur ergo secundum, quod est propositum. Et si patet tota ratio. Secundo. Illud quod adaequat subiectum omnium scientiarum existentiū in intellectu nostro, est obiectum adaequatum intellectus nostri: ens in tota sua latitudine, ut dictum est, est huiusmodi: ergo. Maior patet: quia nihil est cognoscibile ab intellectu nostro, quod non claudatur sub consideratione alicuius scientiae aliquo modo: alias scientiae essent diminutae traditae. Probo Minorem: quia si aliqua scientia uideretur habere subiectum sub ratione infinita, haec maxime esset theologia, quae est de deo infinita; sed haec non est: ergo nulla aliarum. Assumptum probatur dupliciter.

Primo sic. Nullum infinitum sub ratione infinita potest esse subiectum alicuius scientiae finitae; sed theologia nostra est scientia finita, & limitata: ergo non potest habere subiectum sub ratione infinita. Minor patet, cum theologia nostra sit quaedam creatura; & per consequens certis limitatibus circumscripta. Tum etiam: quia recipitur subiectiue in intellectu nostro limitato, & finito. Maior probatur sic. Infinitum, sub ratione infinita potest esse subiectum scientiae infinitae; ergo infinitum sub ratione infinita non potest esse subiectum scientiae finitae. Antecedens patet quia sicut non repugnat finito sub ratione finita esse subiectum scientiae finitae; ita non repugnat infinito sub ratione infinita esse subiectum scientiae infinitae. Consequentia probatur: quia subiectum uniuscuiusque habitus debet esse subiectum talis habitus sub illa ratione, sub qua subiectum dicitur illi habitui adaequari. Illud ergo infinitum, quod est subiectum in scientia infinita sub ratione infinita; adaequaretur scientiae finitae. Etiam ex alia parte adaequaret scientiae infinitae: cum sibi non repugnet esse subiectum scientiae infinitae, ut dictum est, & per consequens scientia finita, & infinita adaequaretur ad inuicem, quod esse non posset, nisi scientia infinita efficeretur finita, & e converso, quod implicat contradictionem. Consequentia patet: quia quaecumque uni, & eidem adaequantur, sunt ad inuicem adaequata; sed scientia finita, & infinita adaequantur uni, & eidem subiecto ex supposito ergo.

ET CONFIR-

ET CONFIRMATUR ista ratio. Quia omnis scientia adæquat rationem formalem sui subiecti proprii: quia considerat omnia, quæ ratio formalis obiecti representat, & non plura; sed nulla scientia finita potest adæquare rationem obiectalem infinitam: ergo Minor patet: quia tunc scientia finita esset infinita.

Secundo sic. Si theologia nostra esset de deo, & creaturis sub ratione infinita: sequeretur, quod duæ scientiæ subordinatæ tenderet in obiecta æqualis ambitus; consequens est falsum: ergo. Impossibilitas consequentis patet: quia tunc illæ scientiæ non essent subordinatæ.

ET CONFIRMATUR. Quia sicut se habent potentiæ ad obiecta, sic suo modo scientiæ ad subiecta; sed impossibile est dare duas potentiæ subordinatas, quæ tendant in obiecta æqualis ambitus; sicut patet de visu, & sensu communi: ergo simile erit in scientiis. Consequentia patet: quia theologia nostra est subordinata scientiæ diuinæ: immo in hoc consistit eius perfectio. Et tunc tenderet in obiecta æqualis ambitus; immo, quod plus est, in unum, & idem obiectum formaliter sumptum, quod est totaliter impossibile: quare &c. Patet igitur quod assumebatur in Minori, & per consequens tota ratio.

EX ISTA autem conclusione inferitur correlatiue, quod rationabiliter potest dici, quod obiectum adæquatum intellectus nostri est totum ens, ut totum diuiditur contra totaliter; non tamen sic intelligendo, quod ly, ut totum, diuiditur contra totaliter; sed ratio formalis obiecti adæquati, & teneatur reduplicatiue; sed tantum specificatiue.

Dubia quædam contra determinata.

SED quoniam dubia sunt manifestatio ueritatis: idcirco contra dicta, & specialiter contra conclusionem istam ultimam mouebuntur aliqua dubia. Ponit namque ista dicta conclusio duo. Primum est quod omne ens cognoscitur, uel potest à nobis cognosci tam finitum, quam infinitum; tam creatum, quam in creatum. Secundum est, quod omne cognitum ab intellectu nostro cognoscitur sub ratione cognoscibili finita, & limitata. Hoc autem uidetur totaliter impossibile de ente infinito, cuiusmodi est deus. Et arguitur multipliciter contra hoc. Primo sic. Ratio formalis obiecti debet præcedere actum potentiæ in obiecto; sed nulla ratio finita, & limitata præcedit actum intellectus nostri in deo: ergo. Maior patet: quia ratio formalis obiecti debet se tenere ex parte obiecti, & non ex parte potentiæ. Minor patet: quia deus est simpliciter infinitus, & illimitatus. Secundo. Illa ratio finita, & limitata, quæ ponitur in deo, ut cognoscitur à nobis, uel est aliud à deitate: uel est idem, quod deitas. Non aliud: quia tunc in deo esset compositio; cum compositio nihil aliud sit, quam unius cum alio positio: ergo idem; & per consequens, cum deitas sit formaliter infinita, & ista ratio erit similiter infinita. Et per consequens cognoscetur à nobis sub ratione infinita, & non sub ratione finita. Tertio ad idem. Si ratio sub qua cognoscitur deus à nobis esset finita, & limitata; sequeretur, quod non satietur Beatos; consequens est erroneum: ergo. Consequentia probatur: quia ultra quodlibet finitum potest uoluntas appetere; & per consequens non satiatur in aliquo finito. Quarto. Nihil potest esse obiectum alicuius potentiæ sub ratione formali sibi formaliter, & intrinsecè repugnante; finitas, siue ratio finitatis, quæcunque sit illa, repugnat deo formaliter, & intrinsecè; cum intrinsecè, & formaliter sit infinitus. Quinto. Nihil potest obiectare potentiam sub ratione formali opposita formali ter suæ rationi formali, & propriæ: patet, quia albedo nunquam obiectat uisum sub ratione nigredinis, nec econuerso: quia nigredo opponitur formaliter rationi albedinis, & econuerso; sed finitas opponitur infinitati formaliter; infinitas autem est propria ratio formalis deitatis ergo. Sexto. Illa ratio, sub qua deus à nobis cognoscitur, uel est aliquid, uel nihil. Si nihil ergo deus cognoscitur sub ratione nulla. Si aliquid uel rationis, uel rei. Si rationis ergo deus

cognoscitur sub ente rationis, & non sub entitate propria, quod falsum est: quia uidebimus eum sicuti, *1. Ioh. 3.* est. Si realis, aut creata, aut increata. Si creata hoc stare non posset: quia tunc cognosceretur sub ratione creata. Si increata; cum omnis ratio realis increata sit infinita: ergo cognosceretur sub ratione infinita. Et ex istis rationibus sequitur ulterius, quod deus non potest esse subiectum in Theologia sub ratione finita, ut assumitur. Sequitur etiam, quod obiectum adæquatum intellectus nostri non potest dici totaliter totum ens, nisi pro ut diuiditur contra totalitatem.

PROPTER solutionem istarum rationum, & aliqualem declarationem istius positionis est aduertendum, quod aliquid potest repugnare alicui formaliter, & subiectiue, quod sibi non repugnat terminatiue, & obiectiue. Nam sicut patuit in quæstionibus *sup. q. 4. art. 1.* per secundum huius, quod esse rationis competit enti *in respon.* reali terminatiue, & obiectiue; cum tamen repugnet *ad primam* bi formaliter, & subiectiue: habet namque ens reale esse *rationem in* cognitum, esse apprehensum; esse autem cognitum, & *conot. in re-* esse apprehensum, sunt esse rationis; huiusmodi autem *sp. ad se-* esse rationis sic competit enti reali terminatiue, & obiectiue, quod sibi repugnat formaliter, & subiectiue *siuam.*

Ad propositum applicando dico, quod alicui rei potest repugnare esse finitum, & limitatum formaliter, & subiectiue, cui non repugnat terminatiue, & obiectiue. Et potest ex dictis formari una talis ratio. Non magis repugnat enti infinito habere esse finitum, quam enti reali habere esse rationis; hoc patet: quia magis distat ens reale, & ens rationis, quam ens finitum, & infinitum, cum in paucioribus conueniant; sed enti reali, quamuis sibi repugnet formaliter, & subiectiue esse rationis; non tamen obiectiue, & terminatiue: ergo nec enti simpliciter infinito repugnat ens finitum obiectiue, & terminatiue, quamuis repugnet sibi formaliter, & subiectiue.

EST TAMEN diligenter ulterius notandum, quod ista ratio finita, quæ se tenet ex parte obiecti infiniti terminatiue, & obiectiue non confurgit ex aliqua limitatione, & finitatione se tenente ex parte rei conceptæ; sed solum ex finitatione, & limitatione intellectus concipientis. Vnde quamuis deus, quantum est de se totus, & totaliter offerat se cuilibet Beato; Nullus tamē Beatorum potest ipsum totum, & totaliter capere: quia intellectus creatus; cum sit finitus, & limitatus, non est aptus natus cognoscere deum, qui est quoddam pelagus substantiæ infinitum infinite; sed tantum finitè; alias ipsum possemus comprehendere, quod non est uerum. Aliter ergo cognoscitur deitas à deo; & aliter à nobis. Nam ab ipso cognoscitur omnibus modis, quibus cognoscibilis est. Nam, cum intellectus diuinus sit infinitus, potest se ipsum comprehendere; & per consequens infinite cognoscere. Nos autem non sic: nam, quamuis cognoscamus deitatem infinitam; non tamen infinite; sed finitè. Sed possumus ad hoc habere exemplum satis clarum: uidemus enim, quod Sol quantum est de se, eiusdem rationis offert se uisui aquilæ, hominis, & nocturæ: non tamen ab eis æqualiter uidetur: quia potentiæ uisus non sunt æqualiter dispositæ. Sic etiam suo modo Beati non possunt uidere deum omnibus modis, quibus cognoscibilis est; sed secundum dispositionem, & capacitatem intellectus nostri, uel Beatorum, & Beati uident ipsum secundum magis, & minus, secundum quod habent magis, & minus de lumine gloriæ.

EST IN SVPER tertio diligenter notandum, quod huiusmodi ratio finita se tenet ex parte obiecti infiniti fundamentaliter, & initiatiue; & ex parte intellectus nostri formaliter, & completiue; sicut etiam est de esse rationis, sicut dictum est, se tenet ex parte rei fundamentaliter, & initiatiue: quia ens reale est fundamentum, & initium: quare habet esse cognitum, & apprehensum: ex parte tamen intellectus continetur formaliter, & completiue: quia ens reale

ens reale non habet esse cognitum, & apprehensum, nisi in ordine ad intellectum. Si ergo bene considerantur prædicta, tria nobis innotescunt. Primum est, quod esse finitum, quamuis repugnet enti simpliciter infinito formaliter, & subiectiue; non tamen sibi repugnat terminatiue, & obiectiue. Secundum est, quod huius ratio finiti non consurgit ex aliqua finitione, & limitatione, se tenente ex parte rei conceptæ: sed solum ex limitatione intellectus concipientis.

Tertium est, quod ista ratio finita se tenet ex parte obiecti infiniti fundamentaliter, & initiatiue: ex parte uero intellectus nostri formaliter, & completiue.

HIS ERGO suppositis facile est respondere ad rationes prædictas. **A D** primū, cū dicitur, quod ratio formalis obiecti, &c. Dico, quod uerum est fundamentaliter, & initiatiue; non autem formaliter, & completiue, ut patet ex dictis. Nunc sic est in proposito: quia ratio finita potest præcedere in deo actum intellectus, aut fundamentaliter, & initiatiue; quamuis non formaliter, & completiue. Et cum dicitur, quod ratio formalis obiecti debet se tenere ex parte obiecti, & non potentie. Dico, quod uerum est terminatiue, obiectiue, fundamentaliter, & initiatiue; non tamen formaliter, & subiectiue: non totaliter, & completiue; ut dictū est: ideo ratio non conuincit. **A D** secundum eodē modo, cum dicitur, quod ista ratio uel est aliud à deitate, &c. Dicendum, quod non est alia fundamentaliter, & initiatiue, ut patet ex dictis; potest tamen esse alia terminatiue, & obiectiue: quia ut sic, est finita; nec tamen propter hoc sequitur, quod faciat compositionem in deo: quia, quod non est in ipso formaliter; non facit compositionem in eo. **A D** tertium, cum dicitur, quod sequeretur, quod illa ratio non satiaret Beatos. Dicendum, quod uerum esset, si esset finita formaliter, & subiectiue: quia esse tale est creatum; & nullum tale potest satiare Beatos. Et cum esse tale sit referibile in aliud, tanquam in finem, quod repugnat obiecto beatifico, non poterit, esse satiatuum per se; hoc autem est de ratione obiecti beatifici: poterit ista ratio obiectiue, & terminatiue esse finita; & tamen satiabit Beatos: quia hæc finitas formaliter, & completiue se tenet ex parte intellectus nostri; & non ex parte obiecti beatificantis. Et cum dicitur, quod ultra quodlibet finitum potest uoluntas plus appetere. Dicendum, quod uerum est. Si sic esset finitum, quod non repleret capacitatem ipsius, quod in proposito dici non potest.

A D quartum concessa Maiori. Dico ad Minore, quod quæcunque ratio finita formaliter, & subiectiue repugnat ipsi deo. Et ideo bene uolo, quod sub tali ratione non possit obiectare intellectum alicuius; ratio autem finita terminatiue, & obiectiue non repugnat deo, ut dictum est. Et isto modo poterit esse obiectum nostræ potentie intellectiue. **A D** quintum eodem modo est dicendum, quod ratio finita terminatiue, & obiectiue non repugnat dictæ infinitati fundamentaliter; immò stat cum ipsa, ut dictum est. Et ideo deus sub tali ratione poterit obiectare intellectum nostrum; ratio aut finita formaliter, & subiectiue opponitur diuine infinitati: & ideo sub tali ratione non potest cadere sub obiecto adæquato nostri intellectus.

A D sextum dicendum, quod illa ratio non est nihil; immò aliquid. Et cum dicitur ulterius, quod uel erit realis, uel rationis. Dico, quod ista ratio finita est realis fundamentaliter, & initiatiue; est tamen rationis formaliter, completiue, ut patet ex dictis. Et hoc sufficit ad hoc, quod deus possit cognosci sub tali ratione finita. Nam ostensum est, quomodo se habeat talis ratio ex parte obiecti, & quomodo ex parte potentie. Et cum dicitur ulterius, quod uel erit creata, uel increata. Dicendum, quod ista ratio fundamentaliter sumpta est increata: quia est ipsa met diuina essentia. Patet igitur, quid dicendum ad dubitationes prædictas. Et hæc de secundo articulo.

ARTICVLVS TERTIVS.

UTRUM primum cognitum ab intellectu nostro sit aliquod uniuersale? Sicut quærit quæstio principalis. **A D** quod indirectè respondent aliqui doctores dicentes, quod non. Dicunt enim, quod primum cognitum ab intellectu est deus ipse; certum est autem quod deus non est aliquod uniuersale. Et ut melius appareat intentio ipsorum, distinguunt de cognitione dicentes, quod duplex est cognitio una naturalis, & alia rationalis. Appellant autem isti cognitionem naturalem illam, quæ habetur secundum naturalem processum nostræ cognitionis, cuius naturalis processus est procedere ab indeterminato ad determinatum: nam talem processum inuenimus, non solum in intellectu; sed et in sensu. Cognitionem aut rationalem appellant illam, quam intellectus habet per uiam deductionis, deducendo unum ex alio; ut puta, deducendo bonum uniuersale subsistens per abstractionem ab hoc bono, uel ab illo.

Cum ergo quæritur, quid sit primum cognitum ab intellectu nostro. Dicunt, quod si loquimur de cognitione naturali, quæ habetur per naturalem processum. Deus est à nobis primo cognitū. Si autē loquamur de cognitione, quæ habetur per processum rationalem per uiam deductionis abstrahendo ab hoc, uel ab illo particulari. Tunc uidetur esse dicendū secundū intentionē ipsorum. scilicet quod deus est ultimum cognitū ab intellectu nostro. **P R I M A** conclusio potest probari ex dictis eorum sic. Quanto aliquid habet conceptū magis indeterminatū, tanto nobis prius occurrat; & per consequens prius à nobis cognoscitur; sed deus habet conceptū magis indeterminatū, quam quodcunque ens creatū: ergo prius nobis occurrit, & prius à nobis cognoscitur, quam quodcunque ens creatū; & per consequens est prius nobis cognitū. Maior patet ex dictis: nam si naturalis processus cognitionis nostræ est ab indeterminato ad determinatū; oportet, quod illud, quod maxime est indeterminatū, prius à nobis cognoscatur. Minorem probat; faciendo unā distinctionē de indeterminatione. Est enim, ut dicunt, duplex indeterminatio; una negatiua; & alia priuatiua. Indeterminatio negatiua est illa, secundū quam aliquid sic est indeterminatū, quod nullā patitur determinationē. Priuatiua uero est illa, secundū quam aliquid sic est indeterminatū, quod tamen est determinabile; & per consequens expectat determinationē. Constat autem, quod prima indeterminatio est maior quam secunda. Sed conceptus ille, quo a nobis deus cognoscitur, est indeterminatus secundū primam indeterminationē: quia res concepta. scilicet deus; cum sit actus purus, non expectat aliquam determinationē; & per consequens nec suus conceptus; cum indeterminatio conceptus sequatur indeterminatorem rei conceptæ; & non econuerso. Quodlibet aut aliud ens citra deū; eo ipso, quod non est actus purus habet conceptum sic indeterminatum, quod tamē potest determinari, & expectat determinationem. Relinquitur ergo, quod conceptus de deo sit magis indeterminatus, quam conceptus alicuius alterius entis. Et per consequens prius nobis occurrens.

E T S I quæritur ab istis, qui sit iste conceptus, qui ita est indeterminatus negatiue. Dicunt, quod est conceptus entis, & primarum suarum passionum, scilicet, unius, ueri, & boni. Nam primæ dictæ intentiones occurrunt nobis prius per conceptum indeterminatum negatiue, secundum quem modum competit soli deo; consequenter nobis occurrunt per conceptum indeterminatū priuatiue, secundum quem modum competit creaturis.

A D D V N T tamen ulterius, quod propter magnam similitudinem, quæ est inter indeterminatorem negatiuam, & priuatiuam; non perpendimus euidenter. Vtrum in conceptu entis; & suarum passionum apprehendamus esse creatum, uel increatum.

S E C V N D A conclusio secundum processum

Henricus
Gand. in
Sum. q. 4.
art. 24.

Inquisitio
necessaria.

G 2 corum

eorum declaratur sic. Nam secundum processum rationalem cognoscimus deum per abstractionem ab hoc particulari bono, & ab illo, per quam abstractionem deducitur intellectus ad cognoscendum bonum uniuersale subsistens. Et eodem modo per abstractionem ab hoc particulari uero, & ab illo deducitur ad cognoscendum uerum uniuersale subsistens. Illud ergo, quod est terminus a quo in ista abstractione, siue deductione est primum cognitum in eodem. Illud uero, quod est terminus ad quem est ultimum cognitum. Cum ergo deus in tali processu sit terminus ad quem: relinquitur, quod sit ibi ultimum cognitum. Ipsa uero particularia bona, uel particularia uera; cum sint ibi terminus a quo, erunt primo cognita in tali processu. Hæc autem uidetur intentio dictæ opinionis.

Confutatio
præfata
opin.

HAEC AVTEM opinio uidetur dubia in se, & in suis fundamentis. Et ideo ostendo tripliciter, quod deus non potest esse primum cognitum ab intellectu nostro cognitione naturali, ut dicunt. Primo. Illud, quod non potest esse per se phantasiatum, nec per accidens; non potest esse primum cognitum ab intellectu nostro cognitione naturali; deus est huiusmodi: ergo. Maior patet per Aristotelem in tertio huius. Oportet intelligentem phantasmata speculari; & per consequens primum cognitum est phantasiatum; uel per se, uel saltem per accidens. Certum est quod Aristoteles loquitur de cognitione naturali. Minor patet; quia omne per se phantasiatum est corpus, uel per se quantum. Deus autem non est per se corpus, nec quantum: quapropter nec per se potest esse phantasiatum; nec etiam per accidens: quia omne phantasiatum per accidens, uel est quantum per accidens, uel saltem coniunctum quanto, quorum utrumque de deo est impossibile. Secundo. Primum cognitum ab intellectu nostro debet esse facillima cognitionis; deus autem est difficilissima cognitionis. Nam ita se habet intellectus noster ad ea sicut, & cæt. 2. Metaphysicæ.

Tex. c. 1.

Tertio. Si deus esset primum cognitum ab intellectu nostro cognitione naturali; sequeretur, quod cognitio dei esset maioris certitudinis, quam cognitio cuiuscunque alterius entis; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet: quia de alijs entibus a deo habemus naturalem cognitionem scientificam; & etiam quantum ad eorum quidditates, quam non habemus de deo. Consequentia probatur. In complexis ea, quæ primo occurrunt intellectui, sunt maioris certitudinis, quam quæcunque alia; sicut patet de principijs: ergo similiter erit de incomplexis.

Euersio
fundam.
eiusdem
opin.

ULTERIVS uidetur dubia ista opinio in suis fundamentis. Nam ponit, quod quanto aliquid est magis indeterminatum, tanto prius occurrit intellectui, quod non est uerum eo modo, quo ipse loquitur de indeterminato. Nam uidemus, quod materia est magis indeterminata, quam forma; & tamen non prius occurrit intellectui, quæ formæ, immo non cognoscitur, nisi per formam. Si autem propositio debet habere aliquam ueritatem; oportet necessariò distinguere de indeterminato. C V I V S. gratia est aduertendum, quod triplex est indeterminatio, ut ad præsens spectat. Una, quæ provenit ex illimitatione; & ista propriè competit conceptui entis; ut dicitur de deo. Alia est indeterminatio, quæ provenit ex priuatione; & ista propriè conceptui generis competit. Nam conceptus generis abstrahit gradum potentialitatis specierum a gradibus actualitatis earundem, quæ per differentias importantur: idcirco remanet in potentia abijciente actum, sic, ut expetit differentias, quibus determinatur. Tertia indeterminatio est, quæ provenit ex simplicitate, & impermixtione; & ista propriè competit conceptui entis, secundum quod dicitur de creatura: nam talis conceptus non potest dici indeterminatus propter illimitationem rei conceptæ: quia hic non competit creaturæ; nec etiam potest dici indeterminatus propter expetitionem alicuius accidentis de

terminantis ipsum: quia talis conceptus non habet, aliquid extra se, ad quod sit in potentia, uel quod se habeat per additionem ad ipsum, per quod possit determinari: relinquitur ergo, quod sit indeterminatus per implurificationem, & impermixtionem omnium eorum, quæ pertinent ad essentiam rei, siue illa sint potentialia, siue actualia; ita, ut nullus sit actus conceptibilitatis in re, qui sub conceptu entis implici, re non comprehendatur.

RESPONDEO ad rationes primæ conclusionis. Cum ergo dicitur. Quanto aliquid habet conceptum magis indeterminatum, tanto nobis prius occurrit. Verum est, loquendo de indeterminatione, quæ provenit ex expetitione, uel quæ provenit ex implurificatione, & permixtione: non autem de indeterminatione, quæ provenit ex illimitatione, ut assumunt. Quod patet: quia conceptus indeterminatus, qui provenit ex illimitatione: sic est indeterminatus, quod tamen non est confusus. Quilibet autem aliorum est indeterminatus, & confusus. Quanto autem aliquid habet conceptum magis confusum, tanto magis prius nobis occurrit: quia confusa sunt nobis prius nota, primo Physic. Peccat igitur ista ratio per æquivocationem.

Tex. c. 3.

ET IDEO quantum ad istum articulum uidetur mihi aliter esse dicendum. Cuius gratia est notandum, quod uniuersale potest capi dupliciter. Vt patet ex dictis in quæstione super prologo, formaliter, & fundamentaliter. Si ergo quærat de uniuersali sumpto formaliter, scilicet, quantum ad suum esse formale, quod habet in se ipso. Sic dico simpliciter, quod uniuersale isto modo, non est primum cognitum ab intellectu nostro. Quod probō dupliciter. Primo sic. Quod est posterius actu intellectus, non potest esse primum cognitum ab intellectu uniuersale, quantum ad suum esse formale; est huiusmodi: ergo. Maior patet ex terminis. Minor patet; quia, ut superius probatum fuit in tertia quæstione super primum, uniuersale formaliter sumptum est primum ens rationis; ens rationis est posterius actu intellectus, sicut effectus.

Opin. propria.
1. sen. q. 3.
ar. 3.

Secundo. Illud non est primum cognitum ab intellectu nostro, cuius cognitio præsupponit cognitionem aliorum necessariò; uniuersale sumptum formaliter est huiusmodi: ergo. Maior patet. Minor patet etiam secundum intentionem Commentatoris, & Philosophi dicentium, quod uniuersale habet esse abstractum a singularibus; hæc autem abstractio, cum non sit realis, habet esse per solum intellectum, siue fieri. Et hinc est, quod solus intellectus dicitur facere uniuersalitatem in rebus. Omnis autem abstractio per intellectum alicuius ab aliquo præsupponit cognitionem illorum necessariò, a quibus sit abstractio; & per consequens cognitio uniuersalis præsupponit cognitionem aliquam necessariò illorum, a quibus abstrahitur. ET CONFIRMATVR nullum fabricatum ab intellectu est primum cognitum ab eo uniuersale sumptum formaliter est huiusmodi: ergo.

1. de Anima.
tex. c. 8
7. phys. com.
20.

SI AVTEM quærat de uniuersali sumpto fundamentaliter, sic pono duas conclusiones. Prima est, quod uniuersale sumptum fundamentaliter prius cognoscitur ab intellectu, quam uniuersale sumptum formaliter. Secunda conclusio, quod uniuersale, siue ipsum particulare, ut est fundamentum uniuersalitatis, prius cognoscitur ab intellectu, conceptu indeterminato, & confuso, quam conceptu determinato, & distincto. Imaginor enim, quod particulare potest mouere intellectum ad diuersos conceptus, sicut homo particularis, scilicet, Petrus potest mouere intellectum ad conceptum hominis: quia uerè, & realiter est homo. Et fundamentum huius uniuersalitatis etiam potest mouere intellectum pari ratione ad conceptum animalitatis, corporeitatis, & sic de singulis usque ad conceptum entis: quia uerè est animal, corpus, & ens: & quamuis una res particularis moueat intellectum ad omnes

nes istos conceptus; prius tamen mouet cōceptum magis indeterminatum, & confusum, ut puta, ad conceptum entis, & sic deducendo usque ad conceptum proprium, & distinctum. Primum ergo cognitum ab intellectu nostro est uniuersale fundamentaliter sumptum, siue ipsum particulare, ut est fundamentum ipsius uniuersalitatis; & tamen prius cognoscitur ab intellectu conceptu determinato, & confuso, quam conceptu proprio, & distincto. Ratio ergo ista entis, quæ mouet intellectum ad primum conceptum, erit una, & singularis in essendo; est tamen communis immo communissima in similitudinem habendo. Et per ipsam quodlibet ens creatum assimilatur cuilibet enti. Intelligendo dictas propositiones modo prædicto, probo quamlibet earum dupliciter. PRIMAM probo sic. Illud, quod primo mouet intellectum ad intelligendum est primum cognitum ab intellectu; sed uniuersale fundamentaliter sumptum, siue particulare, ut est fundamentum uniuersalitatis est huiusmodi, ergo. Maior patet, quod primo mouet intellectum, primo terminat eius actum; & per consequens est primo cognitum. Minor patet: quia quod primo mouet, debet præcedere omnem actum intellectus; sed nihil præuenit omnem actum intellectus, nisi particulare, uel uniuersale sumptum fundamentaliter, ut patet ex dictis, ergo. Secundo. Illud, quod primo præsentatur in phantasmate, est primum cognitum ab intellectu nostro cognitione naturali, de qua loquimur hic, uniuersale fundamentaliter sumptum, siue ipsum particulare, ut est fundamentum uniuersalitatis, est huiusmodi ergo. Maior patet: quia, ut dictum est, necesse est intelligentem, &c. Quod ueritatem habet specialiter de prima intelligentie; cum omnis nostra cognitio incipiat a sensu. Et per consequens, quod primo præsentatur in phantasmate, erit primum cognitum. Minor patet per probationem Minoris primæ rationis: quia, quod primo præsentatur in phantasmate, debet præcedere omnem actum intellectus. Certum est, quod primo occurrit sensui, primo præsentatur in phantasmate; sed omne tale est particulare. ET CONFIRMATVR per hoc, quod uniuersale formaliter sumptum non est primo cognitum, ut probatum est. SECUNDAM conclusionem probo dupliciter. Primo sic. Sicut se habet materia ad formas sensibiles, sic intellectus noster ad formas intelligibiles secundum Commentatorem; sed materia prius recipit formas uniuersales, & minus perfectas, deinde formas perfectas. Nec propter hoc est intelligendum, quod primum cognitum est uniuersale formaliter sumptum: quia sicut materia non recipit primo, nisi formam particularem, per quam habet esse hoc aliquid in natura, quæ tamen est communior sequentibus in similitudinem habendo, licet non in essendo, ut patet intuitu: sic intellectus suo modo primo mouebitur a ratione entis, quæ una erit, & singularis in essendo; communis tamen, immo communissimam in similitudinem habendo, ut dictum est.

ET CONFIRMATVR ista conclusio per Aristotelem. Primo Physicorum dicentem, quod confusa sunt nobis prius nota, quod debet intelligi eodem modo, quod dictum est. Secundo. Si uniuersale fundamentaliter sumptum non cognosceretur prius ab intellectu conceptu indeterminato, & confuso, quam conceptu determinato, & proprio; sequeretur, quod primi conceptus essent perfectiores, quam posteriores; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet. Nam nostra cognitio naturaliter procedit de imperfecto ad perfectum; non econuerso. Consequentia nota est de se. Et sic patet tertius articulus.

AD RATIONES principales. Ad primam, cum dicitur in Minori, quod species specialissima est primum cognitum. Patet per primum articulum, quod non est uerum. Ad probationem, cum dicitur, quod species primo, & immediate abstrahitur ab ipsis singularibus. Dico, quod ratione nostri mo-

di cognoscendi, qui est procedere de imperfecto ad perfectum, quod est cōmunius, abstrahitur prius a singularibus. Et ideo ratio non conuincit. Ad secundum dico quod obiectum adæquatum intellectus nostri est ens eo modo, quod dictum. Et ideo bene uolo, quod primum cognitum ab intellectu nostro cognoscatur plus sub ratione entis. Et hoc sufficit ab saluandum primitatem obiecti adæquati.

QVAESTIO II.

An intellectus agens sit totaliter causa effectiua actus intelligendi?

SECUNDO quæritur. Vtrum intellectus agens sit totalis causa effectiua actus intelligendi? Et uidetur primo, quod non. Intellectus agens non est aliquid animæ nostræ: ergo non est totalis causa effectiua actus intelligendi. Consequentia uidetur nota

pro tanto: quia intelligere est actio immanens; & per consequens nihil distinctum loco, & subiecto ab intellectu possibili, uel anima, in qua reperitur, potest esse totalis causa effectiua, immo nec partialis actus intelligendi. Antecedens probatur: quia prima causa non est aliquid animæ nostræ; sed intellectus agens non est aliud, quam prima causa: nam secundum Philosophum in hoc tertio, intellectus agens est omnia facere; nihil autem aliud a prima, est omnia facere.

Præterea intellectus agens non est potentia realiter distincta ab intellectu possibili: ergo non est totalis causa, nec partialis effectiua actus intelligendi. Consequentia patet: quia intellectus possibilis non potest esse totalis causa, nec partialis effectiua actus intelligendi: alias unum, & idem secundum idem respectu eiusdem esset in actu, & in potentia, quod est impossibile; & per consequens, nec indistinctum ab ipso realiter, poterit esse totalis causa entis. Antecedens probatur: quia si intellectus agens esset potentia realiter distincta ab intellectu possibili; sequeretur, quod post separationem animæ a corpore esset frustra; consequens, est inconueniens, & falsum: quia deus & natura nihil faciunt frustra: ergo. Consequentia statim patet: quia post separationem non habet abstrahere a phantasmate: ergo.

AD OPPOSITVM sic. Sicut se habet intellectus possibilis ad pati, ita intellectus agens ad agere. Hoc patet: quia sicut intellectus possibilis dictus est possibilis: eo, quod potest recipere passiuè; ita intellectus agens dictus est agens; quia potest causare actiuè; sed intellectus possibilis est totalis causa passiuæ, siue receptiua actus intelligendi: ergo intellectus agens erit totalis causa effectiua actus intelligendi. RESPONDEO. In ista quæstione tria sunt uidenda. Primum. Vtrum intellectus sit aliquid animæ? Sicut quærit primum argumentum. Secundum. Vtrum intellectus agens sit potentia aliqua animæ nostræ distincta ab intellectu possibili? Sicut quærit secundum argumentum. Tertium. Quod quærit quæstio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

VTRVM intellectus agens sit aliquid animæ Opin. Bernardi cuiusdam sectatoris Alexandri, & sequacium. RESPONDENT aliqui doctores dicentes, quod intellectus agens non est aliquid animæ nostræ; sed est ipsa met scientia Dei, quæ dat uirtutem rebus ipsis, mouendi intellectum possibilem, uel res, tanquam instrumentum scientiæ Dei, mouent ipsum intellectum ad actum intelligendi. Probant isti doctores

G 3 per quinque

3. de Anima
mate. c. 39

Arist. 3. de
Anima tex.
c. 3. com. ibi
dem com. 3.
c. 5.
Com. 1. Me
saph. Com.
17.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

Tex. c. 3.

per quinque rationes, quod intellectus agens nō sit ali-
quid animae nostrae. Primo sic. Nulla potētia existens
in anima nostra est nobilior intellectu possibili, nisi
fortē uoluntas; sed intellectus agens est nobilior intel-
lectu possibili; & non est uoluntas; ergo. Maior proba-
tur. Nam potentia intelligens formaliter, est nobilior
potentia non intelligente formaliter; sed intellectus
possibilis est potentia intelligens formaliter; non autē
alia potentia existens in anima nostra est intelligens
formaliter; ergo ista erit nobilior omni alia, dimissa uo-
luntate, quā licet non sit formaliter intelligens; est ta-
men formaliter uolens. Minor, s. primi argumenti pa-
tet: quia agens est nobilior patiente; sed intellectus
agens agit; possibilis uero patitur.

*Solutio re-
sponsum
quarundam
que argu-
mento, occur-
rere possent.*

**NEC VA-
LET.** Si dicatur, quod licet intellectus agens non sit
intelligens formaliter; est tamen intelligens uirtuali-
ter; & ideo adhuc erit nobilior. Nam in his, quae dicunt
perfectionem simpliciter, nobilior est esse tale forma-
liter, quā uirtualiter. Ideo deus formaliter est sapiēs
& intelligens, & sic de consimilibus. **NEC VA-
LET.** Si dicatur, quod agens non est nobilior passo;
nam ignis agit in hominē; & tamen nō est nobilior ho-
mine; immō rotum oppositum: hoc quidem non ualeret.
Nam semper ratio agendi in omnibus, est nobilior pa-
tiente, uel ratione patiendi. Secundo. Ad princi-
pale arguitur sic. Agens uniuersale, & equiuocum de-
bet esse magis distinctū loco, & subiecto à suo effectu,
& passo, quā agens particulare: hoc patet in omni-
bus inductiue: nam constat, quod Sol, qui est agens uni-
uersale, magis distinguitur ab homine loco, & subiecto
quā homo, qui est agens particulare, & sic de simili-
bus. Sed intellectus agens est agens uniuersale, & equi-
uocum: obiecta uero sunt agentia particularia; & uni-
uoca: ergo magis distinguitur intellectus agens loco,
& subiecto ab intellectione, & subiecto intellectionis,
quā obiecta; sed constat, quod obiecta non sunt ali-
quid animae; ergo multo minus intellectus agens.

Tertio. Nullum accidens inherens alicui, potest
esse agens principale, & equiuocum; licet possit esse ra-
tio agendi; sed intellectus agens est agens principale,
& equiuocum respectu intellectionis: aliās non esset
agens; cum non sit agens particulare: ergo non poterit
esse accidens inherens alicui; & per consequens nō erit
aliquid animae: quia si esset aliquid eius, esset accidens
inherens ei. Quarto. Nullum agens particulare po-
test esse nobilior agente uniuersali; sed si intellectus
agens esset aliquid animae, agentia particularia essent
nobiliora ipso; cum tamen sit uniuersale agens: ergo nō
potest esse aliquid animae nostrae. Maior patet inducti-
ue in omnibus. Et etiam ratione: quia agens particu-
lare agit, ut instrumentū agentis uniuersalis. Instru-
mentum nunquā nobilior est eo, cuius est instrumen-
tum. Minor probatur: quia si intellectus agens esset

*7. Metaph.
Tex. c. 4.*

aliquid animae, esset accidens; agentia autem particu-
laria sunt substantia; substantia autem est nobilior om-
ni accidente; ergo. Quinto. Omne agens particu-
lare recipit influentiam ab agente uniuersali, ut patet
de deo, & creaturis; & de Sole, & de istis inferioribus;
sed si talis intellectus in anima nostra esset, uel pars
animae nostrae; agentia particularia non reciperent ali-
quam influentiam ab eo: ergo non est ponendus in ani-
ma. Minor est nota: quia talia obiecta non dependent
ab eo, nec in esse, nec in conservari; quia esset qualitas
quidam. Concludunt igitur isti doctores, quod intel-
lectus agens est ipsa scientia dei; & nihil aliud, cuius
ratio est. Quia scientia non potest dependere ab eo,
quod non est scientia; nisi quia sit abstrahendo, non au-
tem sicut ab agente principali particulari, uel uniuersali.
Et ideo obiectum non potest esse agens scientiae
principale, sed solum instrumentale alicuius scientiae
uniuersalis, à qua mediante obiecto, tanquā instru-
mento causatur scientia nostra: haec autem non est alia,
quā scientia dei. Et ideo nihil aliud, quā scientia
dei potest esse intellectus agens. **ET CON-**

FI RMATVR per Commentatorem tertio huius *Com. 5.*
dicentem, quod omnis scientia, quae est in potētia; cau-
satur ab illa scientia, quae est in actu: haec autem non
potest esse, nisi diuina: quia scientia, quae habetur, per
inventionē, à nulla scientia dependet, nisi à scientia dei.

ISTE ARTICVLVS est difficilis cum ra- *Confutatio
premissae
opin.*
tione eius, quod quaeritur. Tum quia habet rationes
ualde efficaces. Tum etiam propter auctoritatem re-
uerendi doctoris, qui hoc ponit: contingit tamen circa
eum dubitare. Et ideo gratia disputationis pono, quan-
tum ad hoc, tres conclusiones. Prima est, quod oportet
necessariō dare intellectum agentem. Secunda,
quod scientia dei non potest esse intellectus agens, pro-
ut de eo fuerunt locuti Philosophi, Aristoteles, & Cō-
mentator. Tertia est, quod intellectus agens est ali-
quid animae. **PRIMAM** conclusionē ad prae-
sens probo tripliciter. Primo sic. Intellectio acci-
dētalī corporalis est perfectio accidēte corporali; cū
sit accidēs spirituale. Hoc supposito, arguitur sic. Quia
uel obiectum propria uirtute causat in intellectu in-
tellectionē sui: uel uirtute alterius, uel aliquid aliud
causat. Primum non potest dari: quia sequeretur,
quod aliquid posset agere uirtute propria ultra suam
speciem, quod est falsum: quia tunc effectus posset ex-
cedere suam causam principalem in perfectione, quod
est absurdum. Vel ergo causabit uirtute alterius, uel
aliquid aliud causabit. Quicquid detur, habetur pro-
positum: illud enim uocamus intellectum agentem.

Secundo peto absolute, de quolibet obiecto. Vel cau-
sat uirtute propria intellectionē in intellectu, uel uir-
tute alterius, uel aliquid aliud causat. Primum non
potest dari: quia cum obiectum habens phantasmata,
sit quoddam corporale. Et intellectio recipiatur in
intellectu possibili, qui est materia spiritualis; seque-
retur, quod corpus ageret in ipsū uirtute propria, quod
est inconueniens: et contra Beatum Augustinum. Re-
linquitur ergo. Secundum, uel tertium, & habetur
propositum. Tertio. Necessarium est intellectum no-
strum intelligere stante ordine naturae: aliās illa poten-
tia, quam habet ad intelligere esset frustra. Aut ergo
reducitur ad actum per se ipsum. Aut per ipsum obie-
ctum. Aut per species concreatas. Aut per intellectū
agentem: hoc patet per sufficientem diuisionem: nihil
aliud uidetur requiri ad intellectionem. Non potest
dici, quod reducatur ad actum per se ipsum; cum sit
in potentia ad talem actum: quia tunc esset in actu, &
in potentia respectu eiusdem, quod est impossibile, &
improbatur supra in quaestionibus supra secundum hu-
ius. Nec ulterius potest reduci per ipsum obiectum:
quia agentis, & patientis debet esse proportio; obiectū
autem hoc, cum sit corporale, non est proportionatum
intellectui. Nec etiam reducitur per species concrea-
tas: quia tales species non ponuntur in intellectu no-
stro; immō intellectus in sui creatione est tanquā ta-
bula rasa tertio huius: necessarium est ergo reduci in-
tellectum de potentia ad actum per intellectum agen-
tem; & per consequens oportet dare intellectum agen-
tem. Qualiter autem intellectus agens reducat pos-
sibilem de potentia ad actum, apparebit inferius.

ET CONFIRMATVR per Phi- *Tertio de
Anima, tex.
c. 18.*
losophum, & Commentatorem dicentes, quod si est da-
re unum, quod est omnia fieri oportet dare unum, quod

est omnia facere. Et hunc uocant intellectum agen-
tem. Ad hoc etiam faciunt omnes rationes proban-
tes, quod sit dare sensum agentem. Videas eas su-
perius. **SECUNDAM** conclusionē pro-
bo etiam tripliciter. Primo sic. Intellectus agēs non
est maioris ambitus, quā intellectus possibilis: ergo
non est idē, quod scientia dei. Antecedēs patet per Ari-
stotelē in hoc tertio, qui dicit, q. sicut intellectus agēs
est omnia facere; ita possibilis omnia fieri. Et probatur
per Commentatorem: quia si intellectus agens excede-
ret possibilem; tunc huic potentiae actiuae non corre-
sponderet in natura sua potentia passiva. Et si possibi-
lis excederet

Tex. c. 14.

Tex. c. 18.

lis excederet agentem; iam huic potentia passiva non corresponderet agens in natura sua, quorum utrumque est inconueniens. Deus, & natura nihil faciunt frustra. Sed probatur consequentia: nam scientia dei est idem, quod intellectus dei, & non excedit eum, nec exceditur ab eo; sed intellectus diuinus in infinitum excedit intellectum nostrum possibilem, & intellectum nostrum agentem; cum non sit maioris ambitus, quam possibilem, ut declaratum est: ergo scientia dei in infinitum excedit tam intellectum possibilem, quam intellectum agentem; & per consequens intellectus agens non erit scientia dei: tum quia exceditur ab ea in infinitum: tum quia est maioris ambitus, quam intellectus possibilis. Secundo. Intellectus agens habet operationem praeuiam intellectui: ergo praeter scientiam dei oportet dare intellectum agentem. Consequentia patet per eos: quia scientia dei non operatur, nisi rebus mouentibus intellectui. Antecedens patet per Philosophum, qui dicit quod intellectus agens abstrahit a conditionibus materiae, siue a phantasmatibus. Et ideo Plato, qui ponebat entia abstracta non, ponebat intellectum agentem. Ista autem operatio est praeuia intellectui: ergo. Tertio. Aut scientia dei dicitur intellectus agens: quia dat rebus uirtutem, & naturam mouendi intellectum possibilem. Aut, quia dat sibi aliquam aliam. Non aliam per eos: ergo dat sibi hanc; hoc autem est omnino inconueniens: quia pari ratione scientia dei esset intellectus possibilis: quia dat ei uirtutem, & naturam intelligendi, & recipiendi species intelligibiles. ET CON-FIRMATVR: quia ista obiecta particularia, uel habent a scientia dei influentiam aliquam specialem, uel solum uniuersalem. Non specialem: quia nullam talem assignant: ergo solum uniuersalem. Et tunc pari ratione diceretur, quod diuina scientia: quia dat igni potentiam calefaciendi, & sic de omni potentia actiua; hoc autem est inconueniens: ergo.

TERTIAM conclusionem probo etiam tripliciter. Primo sic. Quodcumque sunt duae perfectiones, quarum una est nobilior altera, si nobilior non repugnat alicui propter suam perfectionem, nec minus nobilis patet ex terminis. Sed intelligere aliquid formaliter, & intelligere aliquid uirtualiter sic se habent, etiam per eos; & non repugnat animae habere intellectum possibilem, qui tamen intelligit formaliter propter sui perfectionem: ergo minus repugnat ei habere intellectum agentem, qui est intelligens uirtualiter propter sui perfectionem: cum tamen propter hoc non ponatur in anima, ut dicunt: ergo. Secundo. Homo ex proprijs principiis naturalibus potest in operationem sibi propriam: alias natura defecisset in proprijs, & naturalibus operationibus necessarijs; sed intelligere est propria operatio hominis: ergo ex proprijs principiis naturalibus poterit homo intelligere; hoc autem non posset, si intellectus agens non esset aliquid animae. Nam siue intellectus agens sit totalis causa actus intelligendi, siue non; necessariò habet operationem aliquam praeuiam intellectui; & per consequens, ipso amoto ab anima, homo non poterit ex proprijs principiis naturalibus in operationem sibi propriam, quod est inconueniens. Tertio. Illud, cuius operationem percipimus in nobis, dum uolumus, sic, quod eius operatio dependet ex uoluntate nostra; non est aliqua substantia separata a nobis; immò necessariò est aliquid in nobis; sed operationem intellectus agentis percipimus in nobis, dum uolumus, sic, quod eius operatio dependet ex uoluntate nostra: ergo. Maior patet: quia irrationale uidetur, quod habeamus uirtutem deducendi aliquam substantiam separatam, dum uolumus, cum quaelibet talis substantia sit nobilior quacunque substantia inferiori; immò nec aliquid distinctum a nobis loco, & subiecto, possumus hoc modo ad operationem deducere: & ideo necessariò, cuius operatio est in nobis, cum uolumus, coniunctum est nobis. Minor patet: quia cum uolumus, possumus intelligere; & per consequens intel-

lectum agentem ad operationem deducere, cum eius operatio, ut pluries dictum est, sit praeuia intellectui.

ET confirmatur ista conclusio per Arist. in littera dicentem, quod has duas differentias. scilicet intellectum possibilem, & agentem oportet esse in anima nostra. Et per Commentatorem, qui ibidem hoc appropriat a proposito. Ad confirmationem clariorem harum conclusionum faciunt rationes probantes sensum agentem esse in nobis. Vide superius ultima quaestione secundo articulo: & nota eas bene: quia ualde efficaciter probant intentionem.

RESPONDEO ergo ad rationes alterius opinionis. Ad primum, cum dicitur, nullam potentiam, &c. Posset concedi Maior, quod nulla potentia sit nobilior in nobis intellectu possibili simpliciter, nisi forte uoluntas, de qua alias uidebitur. Et ideo intellectus agens, quamuis sit aliquid animae, non est nobilior simpliciter intellectu possibili. Est tamen nobilior secundum quid: & hoc probat probatio ipsorum: quia secundum quid. i. sub ratione, qua agens, est nobilior; non autem oportet, quod omne agens sit omni passio nobilior simpliciter. Et potest ratio deduci contra eos, & arguitur sic. Intellectus intelligens formaliter, est nobilior intellectu non intelligente formaliter per eos; sed intellectus possibilis est intelligens formaliter; intellectus agens, siue sit aliquid animae, siue non, non est intelligens formaliter: quia de ratione intellectus agentis, ut agens est, non est intelligere formaliter: ergo uel oportet, quod concedant, quod intellectus agens, in quantum agens, sit nobilior, quam possibilis, quod est contra eos: uel oportet, quod dicat talem intellectum nullo modo esse, quod etiam negant: quare, &c.

Ad secundum, cum dicitur, quod agens uniuersale non minus distinguitur loco, & subiecto a passio, quam agens particulare. Dicendum, quod uerum est in actionibus transeuntibus; non autem in his, quae sunt immanentes. NEC VALET, si dicatur, quod haec solutio petit: quia probatur inductiuè; nec datur instantia, nisi in proposito: non enim petit propter quod assignat causam. Nam illo modo probaretur, quod numerus binarius conuideretur in numeros, uel in numerum, & unitatem, ut patet inductiuè in omnibus alijs numeris: ergo, & binarius. Non ualeat, licet non possit dari instantia, nisi in proposito. Vnde sufficit in talibus, quod assignet causam. scilicet quod est propinquus unitate. Et sic est in proposito: causa enim quare hoc non habet ueritatem in actionibus immanetibus est: quia talis actio est perfectior agente: quia obiecta particularia, supposito, quod sint agentia, loco, & subiecto distincta ab intellectu possibili, oportet, quod intellectus agens, qui ponitur agens uniuersale, coniungatur eidem. Ad tertium concedo conclusionem: quia uolo, quod sit aliqua potentia immediate in essentia animae fundata, ut statim uidebitur in sequenti articulo; sed solum est ratio agendi. Ad quartum negatur Maior: homo enim est agens particulare, & Sol agens uniuersale; & tamen homo est nobilior Sole: quia omne animatum est nobilior inanimato. Potest tamen agens uniuersale secundum quid esse nobilior particulari; & isto modo non est inconueniens, quod aliquid accidens sit nobilior aliqua substantia. Et quando dicitur, quod agens particulare agit, ut instrumentum agentis uniuersalis. Dico, quod falsum est: homo enim non est instrumentum Solis. Ac ultimum dicendum, quod obiecta, ut habent esse in phantasmate, recipiunt influentiam ab intellectu agente: quia recipiunt illustrationem. Et cum dicitur, quod tunc dependent ab eo. Dico, quod uerum est, non simpliciter; sed secundum quid, quantum ad esse intelligibile. Rationes ergo, salua reuerentia dicendum, non concludunt. Et haec de primo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

VTRVM intellectus agens sit aliqua potentia immediate fundata in essentia animæ distincta realiter ab intellectu possibili? Ad quod respondent aliqui doctores. Dicentes, quod sic. Probant ergo isti duas conclusiones. Prima est, quod intellectus agens est aliqua potentia fundata immediate in essentia animæ. Secunda est, quod distinguitur realiter ab intellectu possibili. PRIMA conclusio ex dictis eorum potest probari tripliciter. Primo sic. Quandoque aliquod commune diuiditur per duas differentias ex opposito, tanquam in duas species, si unum istorum, in quod diuiditur, est potentia; & reliquum, sed intellectus diuiditur in duas differentias, tanquam in duas species, ut in intellectum agētem, & possibilem, ut patet in tertio huius: & intellectus possibilis est potentia animæ nostræ: ergo & intellectus agens. Maior patet de se. Minor ponitur in tertio de anima.

Secundo. Philosophus in hoc tertio dicit, quod in omni natura, in qua est dare, &c. Sed in natura animæ nostræ est dare unam potentiam, quæ est omnia fieri, scilicet, intellectus possibilis: ergo. Tercio. Secundum Commentatorem super isto uerbo, in omni natura, &c. Dicit, quod omni potentia passiua in natura sua correspondet potentia actiua: ergo intellectui possibili, qui est potentia passiua correspondet intellectus agens, qui est potentia actiua. ET PER Philosophum confirmatur in littera, qui ponit istos intellectus esse duas differentias animæ. SECVNDA conclusio potest probari ex dictis eorum. Verum, quia non intendo eam negare: idcirco dimitto ad præsens.

ISTE AVTEM modus dicendi ualde communis est, & dubius quantum ad hoc, quod ponit intellectum agentem esse potentiam immediate fundatam in essentia animæ, quod tamen non credo esse uerum. Et ideo probo conclusionem oppositam tripliciter. Primo sic. Omnino potentia immaterialis immediate fundata in essentia animæ est supra se conuersiua; sed intellectus agens non est huiusmodi; & tamen est immaterialis: ergo non est aliqua potentia immediate fundata in essentia animæ. Minor patet, quantum ad ambas partes. Nullus enim diceret, quod intellectus agens esset supra se conuersiua, nec uirtus materialis; sed probatur Maior inductiue, & ratione. Inductiue sic: quia uoluntas est immaterialis potentia immediate fundata in essentia animæ, & est supra se conuersiua: uult enim se uelle simili modo de intellectu possibili, & memoria. Ratione sic. 1. Aut intellectus possibilis, uoluntas, & memoria sunt supra se conuersiue: quia sunt potentie. Aut quia sunt immateriales. Aut propter utrumque. Aut propter suas proprias naturas: hoc patet per sufficientem diuisionem. Sed non potest dici, quod hoc competit: quia sunt potentie: quia tunc competeret omni potētī, quod patet esse falsum: quia potentie sentiunt non reflectuntur supra se. Nec competit eis: quia sunt immateriales precise: quia tunc competit intellectui agentī, cum sit immaterialis, quod est falsum. Nec etiam propter suas proprias naturas: quia secundum Arist. primo Priorum, quicquid competit differentibus specie, competit eis per aliquod commune, in quo conueniunt, & non per proprias naturas; sed conuerti supra se competit intellectui possibili, & uoluntati, quæ differunt specie: ergo relinquitur, quod competit eis: quia sunt potentie immateriales. Et hæc erat Maior, quod omnis potentia immaterialis immediate fundata in essentia animæ est supra se conuersiua: ergo. 2. Nulla potentia immediate fundata in essentia animæ informat naturaliter intellectum possibilem; sed intellectus agens informat naturaliter intellectum possibilem: ergo Maior patet ex terminis. Minor probatur tripliciter. Primo. In omni actione im-

manere actiua se ipsum perficit, & informat passiuum; intelligere est actio immanēs. 9. metaphysicæ & 2. ethi-
corum: ergo intellectus agens, qui se habet actiue respectu intellectiōis se ipso informat intellectum possibilem, qui se habet passiuè respectu eiusdem. Maior patet: quia, cum actio immanens sit perfectio agentis, necessariò est subiectiue in essentia sui actiui, uel alicuius immediati subiecti sui actiui; actio immanens est subiectiue in passio: recipitur enim intellectio in intellectu possibili passiuè, & subiectiue. Secundo. Sicut se habet lux ad diaphanum, ita intellectus agens ad possibilem, secundum Philosophum in hoc tertio. sed lux se ipsa perficit diaphanum, & informat ergo. tex. c. 16. cap. 5.

Tercio. Quandoque aliqua duo realia sunt in aliquo tertio, & neutrum habet esse per se, si ambo fluunt naturaliter ab illo tertio, & unum est actus respectu alterius, & non econuerso; necessariò actus habet rationem in perfectionis, & forme respectu eius, cuius est actus: hæc propositio est nota ex terminis, si inspiciantur conditiones in ea positæ. Nam si aliqua deficeret, propositio non haberet ueritatem: si enim non essent duo realia, sed duo intentionalia, cuiusmodi sunt lux, & species coloris in medio, unum aliud non informaret: quia quod non habet esse reale, subiectum esse non potest. Tunc si aliquod illorum haberet esse reale per se, adhuc unum non informaret reliquum. Vnde si spiritus sanctus, & uoluntas sunt in tertio. i. in anima; non oportet, quod spiritus sanctus propriè sit forma uoluntatis. Et tunc si illa duo non fluunt ab illo tertio ordine nature, non oportet, quod unum aliud informet. Et ideo charitas nō est simpliciter forma omnium uirtutum, quamuis charitas, & omnes uirtutes sint in tertio, ut in anima: quia charitas, & aliæ uirtutes nō fluunt ab anima naturaliter. Item intellectus non dicitur forma uoluntatis, nec econuerso: quamuis habeant omnes istas conditiones: quia deficit eis quarta: quia unū est simpliciter actus respectu alterius magis, quam econuerso; sed utrumque est aliquo modo actus respectu alterius: intellectus enim est actus respectu uoluntatis: quia bonum apprehensum mouet uoluntatem, & uoluntas est actus respectu intellectus: quia habet mouere intellectum: ad uoluntatem enim pertinet mouere alias potentias ad actus suos. In omnibus itaque prælibatis sic duo sunt in tertio, quod unum nō propriè, uel simpliciter est forma alterius: quia non concurrunt omnes conditiones prædictæ; sed concurrentibus omnibus conditionibus præminatis, oportet duorum existentium in tertio; unum respectu alterius habere rationem perfectionis, & forme. Vnde si quantitas, & qualitas sic sit in subiecto, ut in substantia, quod neutrum habet esse per se, & quodlibet habet esse reale, & fluunt a substantia naturaliter: quia materia cum forma sunt causæ omnium accidentium existentium in ea, & unum simpliciter respectu alterius est actus; oportet, quod unum illorum sit perfectio alterius. Ut qualitas, quæ se habet, ut actus respectu quantitatis, est perfectio quantitatis, & informat ipsam immediate; sed intellectus agens, & possibilis habent conditiones prædictas: sunt enim duo realia: quorum neutrum habet esse per se, & ambo fluunt ab ipsa anima naturaliter, in qua sunt, tanquam in tertio, & intellectus agens est actus respectu possibilis, & non econuerso, secundum Philosophum in littera. Est enim substantia actus ens: ergo. Patet igitur Minor primæ rationis, & per consequens tota ratio. tex. c. 18.

AD PRINCIPALE arguitur sic. Sicut se habet sensus ad sensibilia, uel uoluntas ad uolubilia, ita se habet intellectus ad intelligibilia; sed sensus nō indiget sensu aliquo agente, quia distinguitur ab eo realiter, sicut potentia a potentia, quamuis indigeat sensu agente, qui sit causa effectiua actus sentiendi, ut declaratum est supra. Et similiter uoluntas non indiget uoluntate agente, quæ distinguitur ab ea, tanquam potentia a potentia, quamuis indigeat ipsa, ut sit causa effectiua actus uolendi, ut

Confutatio
præmissæ
opin.

Pro hac
materia

Vide Ioan.

Bac. q. 2.

prolog. 1.

sent.

Duran. 1.

sent. dist.

3. q. 5.

Elicitiue ex
cap. 23.

di, ut patebit inferius: ergo eodem modo dicendum est de intellectum quare, &c.

RESPONDEO ad rationes alterius opinionis. Ad primum, cum dicitur, quandoque aliquod commune diuiditur, &c. Dicendum, quod uerum est, si illud, quod diuiditur in ista plura, diuiditur, tanquam genus, & non abstrahat à potentia: nam si diuidatur tanquam analogum, & abstrahat à potentia, non oportet, ut pater de ente: ens enim diuiditur in substantiam, & accidens: & quia abstrahit à substantia, & accidente; non oportet, quod si unum sit substantia, & reliquum; & quod si unum sit accidens, & reliquum: hoc etiam patet de substantia, quæ diuiditur tanquam analogum in materiam, & formam, & compositum; siue in actum, & potentiam, & abstrahit à quolibet illorum. Et ideo non oportet, quod si materia sit potentia, quod etiam forma, & e conuerso. Et sic est in proposito: quia ista non est diuisio in species, sed analogi in analogata. Et intellectus in sui communitate abstrahit à potentia: quia non omnis intellectus est potentia, ut magis declarabitur inferius: & ideo non oportet, quod si possibilis est potentia, quod agens sit potentia; sed erit habitus, uel aliquid aliud, ut apparebit inferius.

Ad secundum concedo cum Philosopho, quod sicut in anima nostra est unum, quod est omnia fieri, &c. Sed non sequitur propter hoc, quod sit potentia: nec Philosophus dicit; immo sufficit, quod talis sit habitus connaturalis eo modo, quo dictum est.

Ad tertium dicunt aliqui, quod huic potentiæ passiuæ respondet aliqua potentia, ut actiua, alio tamē, & alio modo. Est enim passiuæ, ut possibilis, recipere rerum similitudines. Et est actiua, ut habet in se habitum connaturalem, siue rationem agendi. Nec hoc uidetur eis contra principia philosophiæ, scilicet quod unum, & idem sit agens, & patiens, alio tamen, & alio modo; hoc enim apparet in multis; sed quia non uidetur rationabile, quod intellectus possibilis, qui est pura potentia in genere intelligibilem, sit causa effectiua actus intelligendi: idcirco dicendum, quod huic potentiæ passiuæ correspondet anima ipsa, ut actiua, quæ per intellectum agentem, tanquam per rationem agendi, est totalis causa actus intelligendi, ut in sequenti articulo declarabitur, & ipsa propriè loquendo per intellectum possibilem, tanquam per rationem recipiendi, est receptiua eiusdem, &c.

Dubium contra præfatum responsum.

SED CONTRA hoc occurrit quedam dubitatio. Nam cum intellectus agens fundetur in anima mediante intellectu possibili; non uidetur, quod aliquid possit competere ipsi animæ per ipsum intellectum agentem; quin etiam competat ipsi intellectui possibili: quia immediatius, & perfectius informat ipsum. Et potest formari ratio sic. Quandoque aliqua tria sunt sic ordinata ad inuicem, quod tertium non recipitur in primo, nisi mediante secundo, quicquid competit primo per tertium, competit & secundo. Sicut patet de qualitate, & quantitate respectu substantiæ. Et per consequens, cum anima per intellectum agentem, tanquam per rationem agendi, causet actum intelligendi; sequitur, quod intellectus possibilis possit causare actum intelligendi, quod non est uerum. **AD** hoc est dicendum, quod si secundum, quod mediat inter primum, & tertium, possit habere rationem, sicut primum, & secundum respectu illius actus, quem habet tertium per ipsum primum, tanquam per rationem agendi, uera uidetur Maior, sicut patet de colore respectu quantitatis, & substantiæ. Si uero non: non oportet. Et sic est in proposito: nam intellectus possibilis, quamuis mediet inter intellectum agentem, & ipsam animam; non tamen potest habere rationem causalitatis respectu actus intelligendi, cum solum ponatur in anima, ut principium quo respectu intellectio- nis. Intellectus possibilis ponitur in anima, ut principium quo, anima intelligit. **VEL** potest dici, quod uera est Maior, nisi illud, quod competit tertio

Solutio dubii.

per primum, repugnet secundo. Vnde quamuis paternitas sit in patre mediante potentia actiua, quæ ponitur immediatum fundamentum paternitatis; est tamen propter paternitatem pater formaliter, non obstante, quod potentia actiua non sit pater formaliter; nec aliquo modo. Et ratio huius est: quia potentiæ actiue, quæ solum est principium quo, repugnat esse pater. Sic autem est in proposito: quia repugnat esse intellectui possibili causare actum intelligendi, cum sit receptiuum eius: quia tunc respectu eiusdem esset in actu, & in potentia, quod est impossibile. Et ideo dubitatio non uidetur habere locum in proposito. **POSSET** etiam dici aliter ad principale propositum, scilicet quod Commentator loquitur largè de potentia, uocando potentiam actiuam, omne actiuum, siue sit propriè potentia, siue habitus. Et isto modo huic potentiæ passiuæ correspondet pro actiua intellectus agens.

AD confirmationem Philosophi dicendum, quod ex illis uerbis non potest concedi, quod intellectus agens, & possibilis sint duæ potentiæ. Nam non omnis differentia in anima arguit diuersitatem potentialium; immo Arist. nunquam inuenitur loqui de intellectu, nisi tanquam de una potentia. Stante tamē unitate, accipi possunt plures differentiæ ipsius intellectus: quia adhuc agens distinguitur à possibili, sicut habitus à potentia. Rationes igitur non concludunt.

ET IDEO est alius modus dicendi aliorum doctorum, qui dicunt, quod intellectus agens est aliqua potentia animæ rationalis; non tamen secundum rem absolutam est alia ab intellectu possibili; sed una, & eadem est potentia, quæ dicitur possibilis, & agens, licet non eodem modo: nam possibilis dicitur, ut se habet passiuè respectu intellectionis; agens uero dicitur, ut se habet aliquo modo actiuè respectu eiusdē. Declarat igitur isti doctores duas conclusiones. Prima est, quod anima respectu harum actionum, quæ sunt intelligere, sentire, & appetere, se habet aliquo modo actiuè, & aliquo modo passiuè. Secunda, quod anima secundum unam, & eandem potentiam; & non secundum aliam, & aliam dicitur actiua, & passiuæ. Ex istis duabus conclusionibus sequitur statim, quod unus, & idem intellectus dicitur agens, & possibilis; alio tamen, & alio modo, ut dictum est. **PRIMAM** conclusionem probant isti tripliciter. Primo sic. Omnis operatio uitalis est à principio actiuo intrinseco; sed huiusmodi operationes animæ sunt operationes vitales: ergo sunt à principio intrinseco; non autem ab alio, nisi ab anima: ergo. Minor patet. Maior declarat: quia in hoc differunt uiuentia à non uiuentibus: quia uiuentia non solum passiuè, sed etiā actiuè se habent respectu suarum operationum. Quod apparet in illis motibus, qui sunt communes uiuentibus, & non uiuentibus; sicut generatio, & alteratio, & motus localis, dicuntur enim uiuentia moueri ex se secundum locum, & generari, & alterari ex se; sicut dicit Commentator. 2. physicorum, & 7. metaphysicæ: quia in se habent principium actiuum istorum motuum: multo ergo magis dicendū est, quod respectu motuum, qui solum uiuentibus conueniunt, habeant in se principium actiuum: ergo.

Secundo. Oportet actus proportionari actiuis potentiis: ita, quod actus non excedat potentiam actiuam. Ex quo sequitur, quod actio uitalis non potest esse, nisi à principio uitali. Cum igitur operationes sint vitales; sequitur idem, quod prius. **Tertio.** Omnis actio immanens manet in agente, ut agens est, appetere, sentire, intelligere sunt operationes immanentes, nono metaphysicæ, & 2. ethicæ. ergo manent in agente. Sed manent in anima: ergo anima respectu harum operationum, non solum se habet actiuè, sed etiam passiuè.

SECUNDAM conclusionem declarant dicentes, quod ista potentia, secundum quam anima dicitur intelligens, sentiens, & uolēs, non est, nisi actiualitas quædam incōpleta, pertinens ad secundam speciē qualitatis, quæ dicitur quædam potentia naturalis, cōsiderata

magister 12
cob. 1. verb.
2. quodlib.
9. 14.

Com. 1.

Com. 29.

tex. c. 16.

cap. 9.

derata secundum exordium, & dispositionem quandam respectu actus ulterioris. Vnde dicitur aptitudo, uel idoneitas quedam naturalis ad completum actum. Illud autem, quod sic est in potentia secundum quandam actum incompletum, mouetur ex se ad completum actum; non quidem efficienter, sed formaliter. Et ita secundum idem anima dicitur actiua, & passiua; sed non eodem modo. Et ut melius appareat intentio ipsorum, dicunt, quod secundum Anselmum tam in uoluntate, quam in intellectu, quod est in sensu distinguitur in instrumentum, uel aptitudo instrumenti, & usus instrumenti. Instrumentum autem intellectiuium dicitur ipse intellectus, uel ipsa potentia intellectiua, quae est aptitudo quaedam generalis; aptitudines autem instrumenti dicuntur, quaedam potentiae, & aptitudines magis speciales, fundatae super illam aptitudinem generalem: usus uero instrumenti dicitur actus ipse. Imaginatur tamen iste doctor, quod in uirtute intellectiua sunt quidam actus incompleti concreati respectu omnium intelligibilium, quos uocat idoneitates, & similiter in uoluntate respectu omnium uolubilium, quos uocat affectiones. Et eodem modo in ipso sensu. Et ideo anima semper intelligit, uult, & acque etiam sentit actu incompleto. Dicit ergo, quod uoluntas mouet se suis affectionibus, & intellectus suis idoneitatibus, siue aptitudinibus, & similiter sensus. Et sic eadem uoluntas est mouens, & mota: actiua, & passiua: & similiter eadem potentia intellectus est mouens, & mota: actiua, & passiua. Et eodem modo uniformiter ponendum est aliquid actiuium in huiusmodi potentiis omnibus: quia ipsa potentia cum suis aptitudinibus, secundum quod apta est perfici per ultiores actus, dicitur possibilis; secundum uero, quod ad illos actus mouet se, non quidem efficienter, sed formaliter, dicitur agens. Et sic intelligendum est, quod intellectus agens, & possibilis est una, & eadem potentia; diuersimode tamen sumpta. Et est ulterius aduertendum, quod uniformiter imaginatur iste doctor istos actus incompletos respectu formarum, ad quas est in potentia naturali in huiusmodi potentiis. Tales autem actus incompletos in materia uocat rationes seminales. Et dicit, quod tota realitas formae praecedit in materia eius informationem actualem; sub esse tamen speciali, siue potentiali; & non deficit sibi, nisi quidam modus, scilicet actualis existentia: actus autem, & potentia secundum eum non sunt, nisi quidam modi seminales ipsorum entium. Et quod dictum est de rationibus seminalibus respectu materiae, intelligendum est de huiusmodi aptitudinibus respectu harum potenciarum. Et haec uidetur intentio istorum doctorum.

Contra hunc
doctorem
Vide Aeg.
quodlib. 6.
q. 13. &
14.

Confusio
opinionis
huius docto-
ris.
Pro hac ma-
teria. Vide
Aegid. 1.
sentent. d. 3.
par. 2. q. 3.
prim. art. 2.
item. 2. sen-
ti. d. 4. par.
q. 4. secun-
da prin-
cip. quod-
lib. 1. q. 22.
q. 8. &
25.

ISTE AVTEM modus dicendi, quamuis sit ualde subtilis; uidetur tamen dubius in se, & in modo declarandi. Pono igitur contra eum duas conclusiones. Prima est, quod intellectus agens, & possibilis non sunt unum, & idem intellectus realiter, sicut isti doctores ponunt. Secunda est, quod non est possibile ponere tales aptitudines, siue actus incompletos concreatos in intellectu, nec in aliqua potentia animae nostrae, sicut ponunt. PRIMA conclusio uidetur nota. Nam si intellectus possibilis, & agens essent unus, & idem intellectus realiter numero, ut dicunt; sequeretur, quod unum, & idem secundum idem esset actiuium, & passiuum respectu eiusdem, quod est impossibile. Consequentia patet de se. Falsitas consequentis etiam patet: quia tunc unum, & idem esset in actu, & in potentia respectu eiusdem: & eiusdem ad se ipsum esset relatio realis: haec autem sunt impossibilia, ut declaratum est in quaestionibus supra secundum huius quaestionem 5. articulo. 1. ergo, &c. SECUNDA conclusio, quae uidetur magis dubia, probatur multipliciter. Primo sic. Si in intellectu essent huiusmodi idoneitates, siue actus incompleti concreati, & etiam tales rationes seminales in materia, ut ponunt; sequeretur, quod intellectus non esset potentia pura in gene-

re intelligibilium, nec materia in genere entium; consequens est falsum, & contra communem doctrinam: ergo. Consequentia probatur: quia quod habet actum in aliquo genere, siue completum, siue incompletum, non est pura potentia in illo genere; patet ex terminis: quia pura potentia excludit omnem actum. Si ergo intellectus haberet tales idoneitates, & materia tales formas seminales, haberent aliquem actum, saltem incompletum: quia huiusmodi idoneitates sunt quidam actus incompleti, ut dicunt, & pari ratione rationes seminales in materia erunt etiam quidam actus incompleti: ergo. Secundo. Si intellectus per huiusmodi idoneitates moueret seipsum actiue ad actus completos, siue formaliter, siue effectiue, ut dicunt, sequeretur, quod materia posset se ipsam mouere actiue ad formas sensibiles; consequens est falsum: quia in materia nulla ponitur actualitas, siue uirtus actiua: ergo. Consequentia nota. Nam pari ratione, quia intellectus, qui est pura potentia in genere intelligibilium, potest se suis idoneitatibus mouere ad actum completum, siue ad formas intelligibiles; poterit materia, quamuis sit pura potentia in genere entium, mouere se suis rationibus seminalibus ad actum completum in genere entium, siue ad formas sensibiles: hoc autem est falsum.

Tertio. Si in intellectu ponerentur idoneitates, quibus se haberet actiue respectu suorum actuum; sequeretur, quod omnis actio esset immanens, & nulla de mundo transiens; consequens est falsum per eum in eadem quaestione: ergo. Consequentia probatur: quia pari ratione, quia ponuntur tales actus incompleti in intellectu possibili; ponerentur in quolibet passiuo naturali. Et per consequens quodlibet passiuum, siue passiuum, mouebit se suis aptitudinibus, & erit actiuium respectu actus completi; & per consequens omnis actio erit immanens; cum actio immanens dicatur illa, quae manet in agente; immo intelligere per eos non dicitur actio immanens; nisi quia intellectus se habet actiue respectu intellectionis: idem autem esset dicendum de omni actione naturali. ET CONFIRMATIO ista positio: quia tunc ignis moueret se ad formam aquae, cum sit in potentia ad eam: & cum talis motio non sit libera; sed naturalis: & ideo statim conuerteretur in aquam. Quarto. Si dicta positio esset uera; sequeretur, quod in natura nulla esset generatio, nec corruptio, nec aliqua noua factio; consequens est euidenter falsum: ergo. Consequentia probatur: quia secundum aliam positionem tota realitas formae sensibilis praecedit in materia eius informationem actualem, & tota realitas formae intelligibilis praecedit in intellectu actum intelligendi; sic, quod nihil de nouo acquiritur, nisi quidam modus; sed acquisitio modi non est generatio: nec perditio eius potest dici corruptio: alias res naturales essent in continua generatione, & corruptione, cum perdant, & acquirant novos modos: ergo. Et augeo ulterius idem inconueniens: quia non solum haec positio destruit generationem, & corruptionem; sed etiam omnes causas agentes, siue efficientes; nam ex quo non deficit rei, nisi quidam modus, & ipsa ex se potest mouere formaliter se, ad habendum illum modum; non oportet ponere aliquam causam agentem: hoc autem est impossibile. Quinto. Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti tertio huius; & per Commentatorem, per omnes etiam Philosophos; sed, quod habet actum incompletum non est denudatum a natura actus: quia actus incompletus habet aliquid de natura actus: ergo qui habet actum incompletum, non potest accipere actum incompletum; & per consequens intellectus nunquam intelligeret actualiter. ET CONFIRMATIO: quia intellectus non solum dicitur recipere actum intelligendi; sed etiam ipsas formas intelligibiles; sed secundum aliam positionem: intellectus enim non est denudatus a natura talium formarum, cum sint in ipso concreati; immo non deficit eis, nisi quidam modus, ut dicunt, cui autem

Autem non deficit, nisi quidam modus rei, non dicitur esse denudatus à natura illius rei: ergo. Sexto. Si illa positio esset uera, sequeretur, quod intellectus haberet in se infinitas realitates, siue entitates, quarum una non est alia actualiter, consequens est falsum: ergo. Consequentia probatur: nam cum intellectus sit infinitus extensiuè: quia potest durare per tempus infinitum. Est enim potentia ad infinitos actus: si ergo respectu cuiuslibet haberet suam idoneitatem, & aptitudinem, quarum una non est alia; actu haberet infinitas entitates: nam quamuis non habeat eas sub esse actuali, habet tamen eas sub esse potenciali actualiter. Et cum sub tali esse sint uerè entia, sequeretur, quod actu habeant infinitas entitates. ET IAM CONFIRMATVR per ipsos met: quia istæ idoneitates sunt quidam actus imperfecti: ergo actu habet infinitos actus, quamuis imperfectos, siue incòpletos; hoc autem uidetur impossibile: ergo. Septimo. Videtur deficere dicta positio: quia confitetur directè positionem Anaxagoræ, qui posuit latitationem formarum; hoc autem à Philosopho, & ab omnibus est improbatum. Consequentia patet: quia omnes formæ sensibiles uidentur latere in materia, & intelligibiles in intellectu, & habet ibi esse sub esse potenciali, & non actuali.

Octauo, & ultimo. Quantum ad præsens deficit hæc positio: quia non potest saluare intellectum esse tanquam tabulam rasam, &c. Cuius contrarium dicit Philosophus in hoc. 3. Consequentia uidetur nota: nam quod habet realitates omnium formarum intelligibilium, ad quas est in potentia, non est denudatum à naturis ipsarum; & per consequens nec est, sicut tabula rasa non igitur uidetur uera dicta positio.

tex. c. 14.

Compendio
sa resolutio
rationis Ma
gistri Iacob.
Vterb.

RATIONES uero, quas adducit uerū concludunt, si bene intelligantur. Concedo namque eis animam se habere actiuè respectu actus intelligendi: non tamen propter hoc secundum unam, & eandem potentiam, ut dicunt, sed habet se passiuè per intellectum possibilem, & actiuè per intellectum agentem, qui distinguuntur realiter inter se; non quidem sicut duæ potentie; sed sicut potentia, & habitus connaturalis potentie, ut inferius clarius apparebit: & ideo nō oportet respondere ad eos.

Opinio pecu
liaris istius
doctoris de
intellectu
agente.

NARRATIS igitur diuersis opinionibus de intellectu agente, tangendus est quidā modus alius dicendi de ipso, qui mihi inter ceteros probabilior uidetur, & dictis Philosophi satis consonans. Est autem modus talis, quod intellectus agens est quoddā lumen, siue quidam habitus connaturalis intellectui possibili distinctus realiter ab eo, se ipso perficiens, & informans ipsum. Hic autem modus dicendi tria ponit per ordinem. Primum, quod intellectus agens est quoddam lumen, siue quidam habitus connaturalis intellectui possibili. Secundum, quod distinguitur realiter ab eo. Tertium, quod se ipso perficit, & informat ipsum. Vltima duo probata sunt ex dictis contra primam, & secundam opinionem.

RESTAT ergo probare primum, quod probatur ad præsens tripliciter. Primo sic. Omne, quod est animæ concreatum, est potentia, uel habitus connaturalis potentie; sed intellectus est animæ concreatus, & non est potentia: ergo est habitus connaturalis potentie. Maior nota pro tanto: quia omne reale, quod est in anima, uel est species, uel actus, uel habitus, uel potentia: species autem, & actus non sunt animæ concreati. Item habitus quidam est acquisitus, quidam naturaliter inditus; acquisitus non est animæ concreatus: ergo omne, quod est animæ concreatum est potentia, uel habitus connaturalis potentie. Minor quantum ad primam partem nota est de se: quantum ad secundam patet ex dictis contra primam opinionem.

Secundo sic. Cuicumque competit diffinitio, & diffinitum; sed diffinitio habitus competit intellectui agenti: ergo. Maior nota. Minor patet per Commentatorem tertio huius dicentem, quod habitus est quo

Com. 18.

quis utitur, quando uult; sed anima utitur intellectu agente, quodcumque intelligit, & non utitur ipso et, ut potentia, cum non sit eius potentia, ut dictum est: ergo sic, ut habitu. Tertio. Illud, quod se ipso perficit, & informat intellectum possibilem naturaliter, sicut lumen, & actus eius, quo potentia fit habilis, & idonea ad recipiendum ultiores actus: est habitus connaturalis ipsius; intellectus agens est huiusmodi: ergo. Maior est nota pro tanto: quia de rōne habitus est, quod se ipso perficiat, & informet potentiam, cuius est habitus; ut potētia fit perfecta, & illuminata, & idonea per habitum ad recipiendum ultiores perfectiones; sicut anima perfecta per uirtutes morales fit idonea, ut perficiatur per perfectiones intellectuales: nam ut dicitur 7. ethicorum, anima sedendo, & quiescendo fit prudens. Postquam enim anima est sedata, & quieta à passionibus, quod fit per uirtutes morales, est disposita, ut fiat magis prudens, & docibilis, quod fit per uirtutes intellectuales. Illud ergo, quod se ipso perficit, & informat intellectum possibilem; sicut lumen, & actus eius; est habitus connaturalis ipsius, & car. Et hæc erat Maior. Minor, quantum ad primam partem fuit probata superius contra primam opinionem. Quantum ad secundam ponit eam Philosophus expressè, qui uult intellectum agentem esse actum, & lumen intellectus possibilis in hoc tertio. ET CONFIRMATVR hæc conclusio per Philosophum in hoc tertio, qui expressè uocat intellectum agentem habitum: certum est autem, quod non est habitus acquisitus: relinquitur ergo, quod sit habitus connaturalis.

Elicitiue
ex ca. 5. sed
in propria
forma repe
ritur. 7. phy
si. tex. c. 20.

tex. c. 18.
tex. c. 18.

SED QVIA iste modus pluribus uidetur extraneus, & dubius. Ideo ad pleniorē intelligentiam ipsius mouendæ sunt aliquæ dubitationes, & soluendæ, ut ex ipsarum solutione ueritas magis pateat. Probatur ergo, quod intellectus agens non sit habitus connaturalis ut dicebatur, & hoc multipliciter. Primo sic. Illud, quod præuenit omnem actum intelligendi, non est habitus, nec per consequens habitus connaturalis: hoc patet. 2. ethicorum; ubi dicit, quod habitus causantur ex actionibus: ergo non præueniunt omnem actum. Sed intellectus agens necessariò præuenit omnem actum intelligendi: ergo. Minor patet. Nam propter hoc ponitur intellectus agens, ut res fiant actu intelligibiles, quæ prius erant intelligibiles in potentia. Secundo. Nullum terminatiuū est æqualis ambitus cum determinato: hoc patet de se; sed omnis habitus est determinatiuus potentie: quia determinat ipsam ad operationem suam: ergo nullus habitus est æqualis ambitus cum potētia, cuius est habitus. Sed intellectus agens est æqualis ambitus cum intellectu possibili, ut declaratum est supra: ergo non potest esse eius habitus. Tertio. nullus habitus est nobilior sua potentia: hoc patet: quia nobilior est tota res, quam habitus eius; sed intellectus agens est nobilior intellectu possibili: quia agit, & possibilis patitur: & agens est nobilior, & præstantius passo secundum Philosophum. 3. huius. Quarto secundum Philosophum, & Commentatorem. Sicut se habet materia ad formas sensibiles, ita intellectus ad formas intelligibiles; sed materia est denudata omni forma sensibili: ita, quod nullam habet de mundo: igitur intellectus est totaliter denudatus omni forma intelligibili sic, quod nullam habebit in se. Si autem intellectus agens esset habitus eius, iam aliquid haberet actu: ergo.

Dubia ad
uersus pro
priam opin.

Cap. 1.

tex. c. 19.
tex. c. 3.

Quinto. Quod est in sui primordio sicut tabula rasa, &c. non habent habitum naturaliter inditum; intellectus possibilis est huiusmodi: ergo. Minor ponit Philosophus in litera. Maior est de se nota: quia quod habet habitum naturalem distinctum à se realiter, non est sicut tabula rasa, &c. Sexto. Nullus naturalis habitus acquiritur inductiuè; sed intellectus acquiritur inductiuè: ergo. Maior patet: quia, quod est naturale non acquiritur, &c. Minor probatur: nam intellectus agens dicitur habitus principiorum; habitus autē pri-

3. de anima
tex. c. 14.

pria-

sex. c. 27. principiorum, ut dicitur. 2. Posteriorum, acquiritur inductiue. Septimo. Nullus habitus naturalis acquiritur uia sensus, memorie, & experientie: hoc patet per probationem Maioris precedentis rationis. Sed intellectus, cum sit habitus principiorum, acquiritur huiusmodi: ergo. Minor etiam patet. 6. ethicorum, & in proemio metaphysicæ; ubi dicitur, quod principia acquiruntur uia sensus, memorie, & experientie; & per consequens habitus principiorum, quod idem est.

cap. 4.
1. Metaph.
in proz.

Octauo. Sapientia non est nobis connaturalis, nec secundum se totam, nec secundum aliquam partem sui: hoc patet de se: sed si intellectus agens, qui est habitus principiorum, esset nobis connaturalis; sapientia esset in nobis connaturalis, saltem secundum partem: ergo. Probatur assumptum: quia habitus principiorum est quædam pars sapientie. Nono. Probatur, quod intellectus agens non sit habitus connaturalis respectu principiorum, & arguitur sic. Illud, quod est indifferens ad cognitionem principiorum, & conclusionum, non est habitus naturalis principiorum; sed intellectus agens est indifferens ad ista: ergo. Maior est nota. Minor patet: quia intellectus agens non est, nisi ratio agendi; sed ista ratio agendi est respectu principiorum, sicut conclusionum, & e conuerso: ergo.

Decimo. Illud non est habitus, cui non competit diffinitio habitus; sed intellectui agenti non competit diffinitio habitus; immo competit sibi diffinitio potentie: ergo non est habitus; sed potentia. Maior patet. Minor probatur: quia habitus est, quo male, & bene possumus; potentia qua absolute possumus; sed per intellectum agentem absolute possumus; quia absolute per eum intelligimus: cum per ipsum intelligibilia in potentia fiant actu intelligibilia. Undecimo. Omnis habitus est determinate uerorum; sed intellectus agens non est determinate uerorum; sed omnium, quæ intelligimus; cum per ipsum intelligamus, quicquid intelligimus: ergo.

Duodecimo. Nullus habitus abstrahit a conditionibus materialibus, cum causetur ex actibus; & per consequens sequatur abstractionem; sed intellectus agens abstrahit a conditionibus materialibus: ergo non est habitus. Immo necessario potentia, cum potentia sit abstrahere.

Commenta-
ur 3. de ani-
ma.

Com. 18.

Solutio ra-
tionum ad-
uersantium
sue peculia-
ri opinioni.

sex. c. 27.

cap. 4.

AD ISTE respondeo per ordinem. AD primum igitur dico, quod duplex est habitus. Unus quidem naturalis, qui est ratio agendi. Alius autem acquisitus, qui ex aliis habetur. Concedo ergo, quod illud, quod præuenit omnem actum intelligendi, non est habitus acquisitus: cum talis habeatur per actus. De isto autem loquitur Philosophus, Secundo Posteriorum & sexto ethicorum, non autem de habitu connaturali. Et quia talis præuenit omnem actum; immo est causa ipsius actus intellectus, & si non est habitus acquisitus; erit tamen habitus connaturalis, qui est ratio agendi, & habendi huiusmodi actus.

Ad secundum dicendum, quod duplex est determinatiuum. Quoddam contrahens illud, quod determinat ad naturam specialem; sicut rationale, quod contrahit aial ad naturam determinatum. Aliud uero contrahens illud, quod determinat non ad naturam determinatam; sed determinans ipsum ad suam operationem. Et isto modo intellectus agens determinat intellectum possibilem; non, quod contrahat ipsum ad naturam aliquam determinatam; sed determinat ipsum ad suam operationem. Tunc ad Maiorem dico, quod determinatiuum primo modo sumptum non est æqualis ambitus cum eo, quod determinat, & de tali procedit ratio. Sed determinatiuum secundo modo sumptum necessario est æqualis ambitus cum determinato; aliter non determinaret eam in omni operatione sua.

Ad tertiam posset negari Maior: eo, quod actus nobilior est potentia: quia potentia est propter actum, & non e conuerso: quia habitus tenet medium inter potentiam, & actum: quia nec totaliter potentia, nec totaliter actus. Ideo habitus magis accedit ad naturam

actus, quam potentia; & per consequens erit nobilior ipsa, secundum quid. Et sic intellectus agens est nobilior intellectu possibili secundum quid. Quid tamen sit de hoc, dico, quod potentia potest esse simpliciter nobilior habitu, & habitus nobilior secundum quid. Et sicut intellectus possibilis est nobilior simpliciter intellectu agente, sic intellectus agens nobilior secundum quid, ut superius dictum est, & hoc probat illa probatio, & non plus. Ad quartum concedo, quod sicut materia est denudata omni forma sensibili, ad quas est in potentia: sic etiam intellectus possibilis est denudatus ab omni forma intelligibili, ad quam est in potentia. Et hæc est directe intentio Philosophi: quia non uult probare, nisi, quod sit denudatus ab omni specie, siue similitudine rerum intelligibilium; sed non habetur propter hoc, quod non habeat habitum connaturalem; bene tamen habetur, quod non habet actum magis incompletum, siue idoneitates illas, quas ponit præcedens opinio. Ad quintum patet per idem, quid dicendum. Cum enim dicitur intellectus in sui primordio, &c. Concedo, quod nulla similitudo, uel species alicuius rei intelligibilis, nec actus incompletus est in eo. Et hoc uult probare Philosophus, & Commentator, & nihil aliud; eo, quod recipiens debet esse denudatus a natura recepti: & sic intellectus debet esse denudatus ab omni specie, siue similitudine, & actu, qui in eo debet recipi.

Ad sextum concedo Maiorem: sed quando postea dicitur, quod intellectus agens acquiritur inductiue. Dico, quod falsum est. Ad probationem, cum dicitur, quod habitus principiorum acquiritur inductiue; non est uerum de primis principiis, quo sunt simpliciter prima principia; sed de principis, quæ secundum quid sunt principia in scientia. Et de talibus dicitur sexto ethicorum, quod acquiruntur inductiue; non autem de principiis simpliciter primis. Intellectus agens non dicitur istorum principiorum, sed primorum. Ad septimum patet per idem, quid dicendum: habitus enim principiorum in scientia, quæ sunt principia secundum quid, acquiritur uia sensus, & memorie, & experientie. Et de talibus loquitur Philosophus: habitus autem primorum principiorum non acquiritur isto modo. Ad octauum patet per idem: habitus autem primorum principiorum non est pars sapientie: quia talis habitus naturaliter inest nobis: habitus autem principiorum secundum quid est pars sapientie, & talis habitus non est intellectus agens.

Ad nonum dicendum, quod intellectus agens principaliter, & primo respectu principiorum est habitus: respectu uero conclusionum ex consequenti, & mediante habitu principiorum. Et ideo dicitur habitus principiorum, & non conclusionum. Ad decimum concedo Maiorem: sed nego Minorem. Ad probationem dico, quod diffinitio ista est habitus acquisitus; non autem habitus connaturalis. Per talem enim necessario possumus absolute. Ad undecimum dicendum, quod intellectus agens primo, & principaliter est uerorum; per accidens autem est falsorum: quia talis non est intellectus; sed potius intellectus deceptio: & quia unumquodque denominatur ab eo, quod est per se: ideo denominatiue dicitur uerorum.

PROPTER SOLUTIONEM ultimi argumenti cadit quædam dubitatio. scilicet. quam operationem habeat intellectus agens circa phantasmata.

AD QVOD respondent aliqui doctores dicentes, quod intellectus agens habet operationem, siue actionem aliquam circa phantasmata; non quidem positiuam: quia nihil in ipsis phantasmatibus ponit; sed tantum remotiuam, siue sequestratiuam: quia remouet ab eis illud, quo stante, non poterant intelligi.

PROBANT ergo isti doctores duas conclusiones. Prima est, quod intellectus agens habet aliquam operationem, siue actionem circa phantasmata. Secunda, quod huiusmodi operatio non est positiuam; sed tantum remotiuam, siue sequestratiuam.

Cof. quod-
lib. 5. q. 10.
Pro hac ma-
teria.
Vide Ioan.
Bac. 1. sent.
q. 2. prol.
ar. 4.

PRIMAM

PRIMAM conclusionem probant dupliciter.

Primo sic. Omne, quod nunc mouet, & prius non mouebat, habet aliquam dispositionem in se factam, quæ prius facta non erat: hæc propositio in creaturis uidetur necessaria, specialiter in mouantibus naturaliter, & non per liberum arbitrium; sed phantasmata mouent modo, quæ prius non mouebant: ergo habent aliquam dispositionem, quam prius non habebant. Hanc autem dispositionem non potest agere, nisi intellectus agens: ergo.

Secundo. Intellectus possibilis reducitur de potentia ad actum: ergo hoc est uirtute alicuius agentis; sed illud agens non potest dici intellectus agens: quia nullum agens creatum potest agere de nouo, nisi aliquid recipiat, quod non potest dici de intellectu agente, cum sit purè actiuus: ergo illud agens erit ipsum phantasma. Sed phantasma non potest agere in intellectum possibilem, nisi mediante uirtute intellectus agentis: ergo necessariò intellectus agens habet aliquam operationem circa phantasmata.

SECUNDAM conclusionem etiam probant dupliciter. Primo sic. Si intellectus imprimeret aliquid in phantasmatis positiuè. Ista dispositio positiua, quam sibi imprimeret, aut esset spiritalis, aut corporalis. Nō est spiritalis: quia omne, quod in alio recipitur, recipitur ad modum rei recipientis, &c. Et cum phantasmata sint de se materialia, & corporalia; illud immateriale, quod reciperetur in eis: recipitur modo materiali, & corporeo: & sic non moueret, sicut nec prius mouebat. Nec ista dispositio potest esse materialis, aut corporalis: quia non daret uirtutem mouendi, nec posset magis mouere phantasmata post talem dispositionem, quam ante: ergo. Secundo. Nūquam ignobilius agit in nobilius: quia semper agens est præstantius patiēte; sed phantasma cū ista dispositione adhuc esset ignobilius intellectu possibili: & per consequens non posset cum ista dispositione agere in ipsum: talis igitur dispositio positiua non est ponenda: quia frustra poneretur.

DICUNT ergo isti doctores ad declarationem ipsorum, quod huiusmodi dispositio est tantum remotiua, & sequestratiua conditionum materialium: ita, quod intellectus agens illuminat illud phantasma solū, quantum ad quidditatem, & non quantum ad condiciones materiales. Et quod hoc sit possibile, declarant per exemplum. Videmus enim, quod lumen illuminat ipsum lac, non quidem, quantum ad dulcedinem; sed solum, quantum ad albedinem; licet albedo, & dulcedo sint simul in lacte inuenta in genere suo. Isto modo in intellectus agens illuminat ipsum phantasma solū, quantum ad quidditatem: & non quantum ad condiciones materiales: licet ista uel sint in phantasmate coniuncta.

Imaginatur enim, sicut & Auicenna fuit imaginatus, ut dicitur sexto naturalium, quod phantasma habet duas facies: Vnam uersus intellectum agentem, & ista facies est clara. Aliam uersus phantasmam. Est. n. hæc obscura, sicut patet de flamma: quia uersus ligna habet faciem obscuram, & uersus partem superiorem habet faciem claram. Et quod ista acceptio intellectus agentis sit bona, patet: quia hoc modo secundum eos, saluantur omnia, quæ dicuntur de intellectu agente, scilicet, quod facit potentia intelligibilia actu intelligibilia: quia reducit de potentia ad actum, facit uniuersalem: quia facit, quod ista species existens in phantasia repræsentet quidditatem rei; & quidditas secundum eos est ipsum uniuersale. Vtterius dicunt, quod non uidetur inconueniens, quod ista species existens in phantasia, moueat intellectum possibilem uirtute intellectus agentis: quia uidemus, quod aliquid, quod non est de se uisibile, sit uisibile per lumen aliquod; sicut colores; dato, quod de se non possent immutare uisum; tamen possent mediante lumine: ita etiam licet phantasma de se non possit immutare intellectum possibilem, siue mouere; uirtute tamen intellectus agentis, qui se habet ad phantasmata, sicut lumen ad colores,

ut dicitur tertio huius, poterit ipsum mouere. Et etiā *Tex. c. 18.* addunt in dictis suis, quod si esset aliqua quidditas, quæ de se esset abstracta, & a conditionibus materialibus se parata, ista talis quidditas de se absque lumine intellectus agentis moueret intellectum: & ideo concedunt, quod tantum propter istam abstractionem ponendus est intellectus agens.

ISTE TAMEN modus dicendi non uidetur uerus, quantum ad aliqua, quæ ponit. Et ideo pono tres conclusiones contra eum.

Prima, quod operatio intellectus agentis circa phantasma, non est tantum remotiua, ut dicunt; sed etiā necessariò positiua. Secunda, quod si intellectus agens illuminat phantasma quantum ad quidditatem, ut dicunt, quod necessariò illuminabit ipsum, quantum ad condiciones materiales. Tertia est, quod phantasma uirtute intellectus agentis non repræsentat in intellectu possibili ipsum uniuersale, ut dicunt.

PRIMAM conclusionem probo quadrupliciter.

Primo sic. Si operatio intellectus agentis circa phantasmata, tantum esset remotiua, & non positiua; sequeretur, quod phantasmata ita modicum possent mouere, sicut ante, post illuminationem; consequens est falsum, & contra eos. Consequentia probatur: quia quodcumque aliquid habet illud, quod prius non habebat, & nihil plus; omnem operationem, quam modo habet, poterat habere prius: ex quo nihil modo habet plus, quam ante; sed phantasmata per eos nihil acquirunt: ergo quicquid modo possunt, poterant ante. Sed ante non poterant mouere: ergo nec modo. Et si modo possunt: ergo & ante. Quorum utrumque est contra eos.

Secundo. Si intellectus agens nihil imprimeret in phantasmatis positiuè; sequeretur, quod phantasmata propria uirtute possent mouere intellectum possibilem; consequens est falsum, & contra eos: ergo. Consequentia probatur: quodcumque aliquid agens agit solum remouendo illud, circa quod agit, remoto prohibente sibi derelictum, potest in actionem, propter quam fiebat talis remotiuo, propria uirtute: hoc patet per exemplum. Si enim sit aliquid graue, quod non possit descendere propter aliquod prohibens, si amoueatur illud prohibens per aliquod agens, tunc graue propria uirtute, & non alia descendet; sed intellectus agens per eos non agit, nisi remouendo in phantasmatis: ergo, remoto prohibente, phantasmata propria uirtute, & non per aliquid aliud mouebunt intellectum possibilem.

Tertio intellectus agens est agens per se, & non per accidens; sed illud, quod solum agit remouendo prohibens, non est agens per se: sicut apparet de aperiente fenestram; immo per accidens: ergo intellectus agens non solum agit, remouendo prohibens; & per consequens eius actio non erit tantum remotiua.

Quarto. Omnis actio agentis per se est positiua; & per consequens habet aliquem effectum positiuum; sed intellectus agens est agens per se: ergo eius actio est positiua, & per consequens habet effectum positiuum. Et sic non solum agit remouendo; sed aliquid ponendo.

SECUNDAM conclusionem probo dupliciter. Primo sic. Agens, quod uniformiter agit, & de necessitate nature, & non per liberum arbitrium in passum sibi uniformiter repræsentatum sibi, uniformiter agit illud: sed intellectus agens, est agens naturale, non per liberum arbitrium; & phantasmata sibi repræsentantur uniformiter; & quantum ad quidditates, & quantum ad condiciones materiales: ergo utrumque illuminabit uniformiter. Maior, & Minor uidentur notæ ex terminis.

Secundo. Illud, quod de se est intelligibile, circumscripito quocumque alio, non indiget lumine intellectus agentis ad hoc, ut intelligatur; sed quidditas per eos est intelligibilis per se: quia, ut dicunt, si quidditas esset abstracta, absque aliquo alio moueret intellectum: ergo quidditas, quantum

H est de se

Confutatio præfate opinionis.

Elucidatio huiusce opinionis.

Parte 5. Cap. 8.

est de se, non indiget lumine intellectus agentis; & per consequens, si intellectus agens habet illuminare phantasmata; multo magis illuminabit, quantum ad conditiones materiales, quam quantum ad quidditates, cuius oppositum dicunt, & uolunt. TERTIAM conclusionem probo etiam dupliciter. Primo sic.

Phantasia potest uti omni specie in ea existente; sed per eos species representatiua uniuersalis est in phantasia: ergo phantasia potest ea uti; & per consequens potest uti uiuersali, quod est manifestè falsum: ergo oportet, quòd aliqua præmissarum sit falsa. Non Maior, ut patet de se: quia omnis potentia potest uti specie existente in ea: ergo Minor, quod est intentum.

*Occurrit
cuidam re-
sponsioni,
quæ argu-
mentum in-
firmaret.*

NEC VALET, si dicatur, quod potest uti uniuersali specie, in quantum habet conditiones materiales: quia potentia habens aliquam speciem, potest uti tota illa specie; aliter frustra haberet eam. Secundo. Quod est posterius actu intelligendi, non representatur per aliquam speciem præuenientem omnem actum intelligendi; uniuersale est huiusmodi, quantum ad suum esse formale, & completum, ut declaratum est questione tertia primi libri: ergo. Cum igitur species existens in phantasia præueniat omnem actum intellectus, non poterit representare ipsum actu uniuersale.

ET CONFIRMATVR, quod nihil habet, quod prius non habebat, non potest representare, quod prius representabat; sed phantasma post illuminationem intellectus agentis nihil habet, quod prius non habebat per eos: quia actio intellectus agentis est tantum remota, & nihil ponit: ergo phantasma non poterit representare uirtute ipsius intellectus agentis ipsum uniuersale, quod prius non representabat.

*Elucidatio
difficultatis.*

DICO igitur quantum ad dubitationem, quod intellectus agens aliquid imprimit ipsi phantasmatis, scilicet, lumen quoddam, ut patuit per rationes factas contra prædictam positionem. Illud autem lumen est in ipsa phantasia, siue in ipsis phantasmatis formaliter, & subiectiue. Quod probo sic. Illud lumen est accidens, ut patet: non enim est substantia: ergo non potest per se existere. Vel ergo erit in intellectu possibili. Vel in intellectu agente. Vel in phantasia, seu phantasmatis, uel in aliquo alio. Non in aliquo alio: quia tunc nihil faceret ad intellectionem. Nec in intellectu possibili: quia tunc non illuminarentur phantasmata; sed intellectus possibilis. Nec in intellectu agente: quia nihil illuminat se ipsum; nec agit in se ipsum. Item etiam non illuminarentur phantasmata; sed intellectus agens: ergo necessariò illud lumen erit in phantasmatis, seu in phantasia. Vltèrius dico, quòd phantasma sic illustratum, sic illuminatum causat in intellectu possibili speciem intelligibilem; non tamen actum intelligendi: talis. n. species intelligibilis præuenit oem actum intelligendi.

ISTA DVO probantur per ordinem.

Primum sic. Sicut se habet lumen ad colores, sic intellectus agens ad phantasmata; sed colores uirtute luminis causant speciem intentionalem in medio uel in potentia; non tamen causant speciem totaliter immaterialem: eo, quod medium, & potentia non sunt totaliter immaterialia. Et species debet recipi in medio, uel in potentia; causant tamen speciem uirtute luminis: ergo phantasmata uirtute intellectus agentis causabunt in intellectu possibili speciem intelligibilem. Et quia intellectus possibilis est potentia immaterialis, ista talis species in eo recepta erit immaterialis.

Secundum sic probatur. Actus intelligendi, cum sit actio immanens, uel erit in agente, à quo causatur effectus, uel saltem in eodem subiecto cum eo, ut clarius declarabitur in articulo sequenti; sed actus intelligendi non est in phantasmate, nec in eodem subiecto cum eo, cum phantasmata sint in phantasia, & actus intelligendi in intellectu: ergo non poterit talis actus à tali specie causari.

*Solutio ratio-
num Gotsfr.*

RESPONDEO igitur ad rationes alterius.

opinionis. Ad primam concedo cum eis conclusionem, quòd per aliquam dispositionem; sed hæc dispositio non est remota; immò oportet, ut probatum est, quòd sit positiua. Vnde ratio ista magis est contra eos, quam pro eis.

Ad secundam etiam patet solutio: nam bene uolo, quòd intellectus agens habeat operationem circa phantasmata; sed non solum remouendo; sed aliquid ponendo: & ideo nihil concludit pro se.

AD PRIMAM rationem probantem secundam conclusionem dico, quòd ista dispositio est spiritalis. Ad probationem, cum dicebatur, quicquid recipitur, &c. Nego probationem sic simpliciter acceptam. Videmus enim, quòd accidens recipitur in substantia; & non tamen est substantia. Et anima recipitur in corpore quanto, & non est quanta. Et punctus recipitur in linea quanta, & diuisibilis; & tamen non est quantus, nec diuisibilis. Debet ergo ista propositio sic intelligi, sicut alibi declaratum est, quòd omne, quòd in alio recipitur habet modum recipientis, nisi talis modus secundum suam naturam repugnet ipsi recepto. Et ideo, quia animæ intellectiue secundum suam naturam repugnat extensio, licet recipiatur in quanto, & extenso; non tamen propter hoc extenditur nec fit quanta. Sic etiam dicendum est in proposito, quòd licet illud lumen spirituale recipiatur in aliquo materiali, & extenso; tamen quia secundum suam naturam in eo, quòd spirituale est, sibi repugnat extensio, & materialitas: propter hoc non oportet, quòd extēdatur, nec quòd sit materiale. Vel posset dicere, qui uellet, quòd illud lumen est materiale, & extensum.

ET SI dicatur contra hoc: quia tunc non posset causare speciem immaterialem. Diceretur, quòd nunquam phantasma posset causare uirtute cuiuscunque agentis speciem immaterialem, nisi receptum illius speciei esset immateriale, ut declaratum fuit superius. Et ideo dato, quòd totum sit materiale; adhuc illud lumen poterit causare speciem immaterialem: ex quo receptum illius speciei. s. intellectus possibilis est immaterialis. Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd phantasma possit agere in intellectu possibilem, causando in eo speciem intelligibilem; non oportet, quod sit nobilius eo simpliciter; sed tantum secundum quid, ut pluries probatum est superius, & ideo rationes non concludunt. Patet igitur quam operationem habeat intellectus agens circa phantasmata. Sed si queratur. Quam operationem habet circa intellectum possibilem? Dicendum, quòd illuminat ipsum, reducendo ipsum de potentia ad actum: quia ipsum disponit ad recipiendum actum intelligendi.

SED CONTRA arguit quidam reuerendus doctor tripliciter. Primo sic. Illud, quòd secundum suam naturam est summè dispositum, non indiget aliquo disponente; sed intellectus possibilis secundum suam naturam est summè dispositus: ergo non indiget aliquo disponente. Maior, nota de se. Minor etiam patet: quia intellectus possibilis est pura potentia in genere intelligibilem; & per consequens summè dispositus in tali genere.

Secundo sic. Si intellectus agens daret intellectui possibili aliquam dispositionem, uel esset priuatiua, uel positiua. Non priuatiua: quia tunc intellectus esset naturaliter indispositus ad suam perfectionem. Nec positiua: postquam. n. naturaliter est dispositus, non oportet, quod sibi detur aliqua dispositio positiua dispones ipsum. Tercio intellectus possibilis est sicut tabulara, &c. Et quòd tale est, non indiget dispositione, quantum ad primam picturam: licet forte indigeat, quantum ad secundam, uel quantum ad alias: non igitur uidetur, quòd intellectus agens disponat ipsum.

HIS igitur non obstantibus. Dicendum est sicut prius, & ideo respondeo per ordinem ad prædicta.

AD primum dicendum, quod intellectum possibilem esse summè dispositum secundum suam naturam potest intelligi dupliciter. Vno modo cum exclusionem cuiuscunque alterius in ratione disponentis. Alio modo cum inclusionem alicuius,

*Obiectio com-
tra postre-
mam solutio-
nem ad pri-
mam ratio-
nem.*

*Iacob. de Ap-
panis con-
tra prædi-
cta. Auer. 3. de
Anima. Com. 5.*

*Arist. 3. de
Anima. tex. c. 14.*

*Solutio ratio-
num Iacob.
de Appam.*

aliquis ipsum naturaliter disponentis. Intellectus igitur possibilis dicitur summè dispositus secundum suam naturam: quia habet habitum connaturalem ipsum naturaliter disponentem ad superiores perfectiones. Et cum dicitur, quod intellectus possibilis est pura potentia &c. Dico, quod uerum est: quia nullum actum habet, nec speciem intelligibilem. Et non sequitur propter hoc, quod non habeat habitum connaturalem ipsum naturaliter disponentem, & de potentia ad actum reducendum. Vel potest dici, quod sicut non obstat, quod materia ipsa sit pura potentia in genere entium; requirit tamen determinatas dispositiones ad recipiendum formam substantialem: quia actus actiuorum sunt in patiente dispositi, ut dicitur secundo huius: ita etiam suo modo, non obstante, quod intellectus possibilis sit pura potentia in genere intelligibilem; indiget tamen alio disponente ipsum. Et quia intelligere est actio immanens, requirit disponentem coniunctum sibi naturaliter, qui etiam sit causa effectiua actus intelligendi. Ad secundum dicendum, quod ista dispositio est positua, & non remota. Et cum dicitur, postquam enim est naturaliter indispositus: ideo non indiget disponente. Patet etiam quid dicendum per iam dicta. Intellectus enim possibilis non est naturaliter indispositus; immò est dispositus naturaliter: quia habet habitum naturalem, naturaliter ipsum disponentem. Vel posset dici, quod licet non sit naturaliter indispositus; non tamen est naturaliter dispositus. Et ideo non indiget disponente, sicut materia prima, licet non sit naturaliter indisposita: non tamen est naturaliter disposita; & ideo indiget disponente, & dispositione præcedente introductionem ipsius formæ. Ad tertium dicendum, sicut prius dictum est, quod intellectus possibilis est sicut tabula rasa: quia de se nullum actum habet, nec speciem intelligibilem. Et ideo bene sequitur, quod non indiget aliquo actu intelligendi completo, nec incompleto; nec specie aliqua intelligibili ipsum disponente ad primum actum intelligendi, uel ad primam speciem intelligibilem: non tamen sequitur, quod non indigeat habitu naturali disponente ipsum naturaliter ad primum actum intelligendi, uel ad omnes sequentes. Vnde tabula rasa, quamuis non indigeat aliqua pictura ipsam disponente ad primam picturam: quia esset processus in infinitum; indiget tamen aliqua forma disponente ipsam ad picturas sequentes: quia nulla res potest agere, uel pati, nisi mediantibus qualitatibus actiuis, & passiuis. Rationes igitur, salua reuerentia dicentis, non uidentur concludere.

EX ISTIS autem apparet, quod intellectus agens, sit aliquid animæ: & quod non sit aliqua potentia ipsius immediatè fundata in ea. Illud enim quod disponit intellectum possibilem ad actum intelligendi, & informat ipsum est aliquid animæ, non tamen potentia fundata immediatè in essentia eius. Intellectus agens est huiusmodi, ut patet ex dictis: ergo. Est igitur intellectus agens lumen quoddam, & habitus connaturalis intellectui possibili. Et quod debeat uocari habitus patet: quia tunc melius saluantur omnia, quæ sunt de ratione formali eius: saluatur enim melius, quod actuet intellectum possibilem: nam ex quo est eius forma, melius potest ipsum actuare, quam si esset potentia distincta: quia tunc non informaret eum. Vltèrius non impeditur illustratio phantasmatum, si ponatur habitus, siue forma: quia æqualis distantia est ipsius ad phantasmata; si ponatur habitus connaturalis informans intellectum possibilem: sicut si poneretur potentia distincta ab intellectu possibili. Et ista uidetur intentio Beati Augustini xij. de Trinitate ubi dicit quod oia, quæ intellectus uidet, uidet in quadam luce sui generis. Vnde recitat de quodam puero, qui nunquam audierat Geometriam, qui cum interrogaretur de Geometricis ordinatè, & optimè respondebat: hoc

autem non esset, nisi homo haberet quandam lucem connaturalem, qua mediante hæc uideret. Videtur igitur uelle Beatus Augustinus, quod intellectus agens sit lux quædam connaturalis, naturaliter ipsi animæ inserta.

HIS ergo suppositis, facile est respondere ad rationem duodecimam cuius gratia hæc fuerunt introducta: nam habitus connaturalis potens est abstrahere, ut patet ex dictis. Et sic patet, quid sit dicendum de intellectu agente; & per consequens de secundo articulo.

ARTICVLVS TERTIVS.

UTRUM intellectus agens si totalis causa effectiua actus intelligendi? Ad cuius declarationem hoc ordine procedetur. Quoniam primo tangitur aliqui modi dicendi doctorum de materia ista.

Secundo tangitur quidam alter modus, qui inter ceteros uidetur mihi probabilior, & doctrinæ Philosophi magis consonus. Tertio soluentur rationes, & motiua aliorum doctorum.

QVANTVM ad primum tangitur in summa, quatuor modi dicendi. *Primus dicendi modus.*

EST igitur unus modus dicendi, quod talis causa effectiua actus intelligendi est obiectum intelligibile, & non intellectus, nec agens, nec possibilis: quod potest probari ex dictis eorum tripliciter. Primo sic. Illud, quod est actu tale, qualis est intellectus in potentia; & per consequens reductiuum eius de potentia ad actum, est necessarium, ut sit talis causa effectiua actus intelligendi; sed obiectum est huiusmodi: ergo. Maior uidetur nota: quia reducere aliud de potentia ad actum uidetur necessarium, quod agit in illud. Minor probatur: quia intellectus est in potentia ad intelligendum; aliter nunquam posset intelligere. Et obiectum de se est actu intelligibile: ergo. Secundo. Illud, quod necessariò exigitur ad intellectionem; & non sicut passiuum, neque sicut receptiuum; illud requiritur, sicut actiuum: hoc patet: quia non apparet alia ratio, ad quid requiratur; sed obiectum necessariò requiritur ad intellectionem, & non sicut passiuum: quia intellectus non agit in rem extra. Nec sicut receptiuum, quia non recipit intellectionem: quod patet de se: ergo. Tertio. Illud, quod comparatur ad intellectum, sicut sensibile ad sensum, est totalis causa effectiua actus intelligendi: hoc patet: quia secundum Philosophum secundo huius, sensibile est totalis causa effectiua actus sentiendi. Probatur: quia si sensus esset causa; tunc sensus sentiret se ipsum; sicut si combustibile combureret, combureret se ipsum; sed obiectum secundum Aristotilem tertio huius comparatur ad intellectum, sicut sensibile ad sensum: ergo.

ET CONFIRMATVR: quia quod mouet intellectum ad intelligendum, uidetur esse totalis causa effectiua actus intelligendi: sed obiectum secundum Philosophum, & Commentatorem mouet in intellectum ad intelligendum: ergo.

ALIA OPINIO est, quæ ponit, quod intellectus creatus possibilis est totalis causa effectiua actus intelligendi: hæc autem opinio probatur tripliciter. Primo sic. Omnis operatio immanens manet in agente, ut agens est, hoc ponitur nono Metaphysicæ, & 2. ethicorum; sed intelligere est operatio immanens secundum Aristotilem, ubi supra: ergo manet in agente, ut agens est. Sed manet totaliter in intellectu possibili, & nullo modo in obiecto, nec in aliquo alio: ergo totaliter est ab intellectu possibili, & non ab aliquo alio. Secundo. Non minus intellectus est totalis causa effectiua actus intelligendi, quam uoluntas sit actus uolendi; sed uoluntas est huiusmodi: ergo intellectus. Maior est nota. Minor patet: quia actus uolendi aliquam rem propter malitiã eius non potest causari

Tex. c. 24.

Epilogus
omnium eorum,
quæ in
istis articulis
comprehenduntur.

Cap. 14.
Tom. 3.

Primus dicendi modus.

Tex. c. 52.

Tex. c. 28.

Secundus dicendi modus.

Tex. c. 16.
Cap. 5.

ab ipso obiecto, quod est malum: quia malum solum habet rationem priuatiuam, cum non sit nisi priuatio boni: priuatio autem non est causa alicuius actus realis; & per consequens talis actus causabitur totaliter ab ipsa uoluntate. Tertio. Non minus intellectus est totalis causa actus intelligendi, quam potentia inferiores suorum actuum: hoc patet: quia effectum dicit perfectionem simpliciter; & per consequens magis perfecto debet magis competere; sed potentia inferiores causant suos effectus, uel actus: ergo. Minor patet: quia potentia generatiua, motiua, calefactiua sunt causae suorum actuum.

ET CONFIRMATVR: quia uel intellectus possibilis est causa partialis, uel nulla, uel totalis sui actus; sed nec partialis, nec nulla: ergo totalis. Maior patet. Minor probatur. Non est nulla: quia sicut potentia locutiua corporalis non est nulla causa locutionis: ita nec potentia locutiua mentalis, quae est intellectus, potest esse nulla causa sui actus. Nec partialis causa potest esse: quia illud aliud, quod cum eo concurreret, aut esset obiectum secundum esse, quod habet in se, uel phantasma: uel intellectus agens, uel obiectum secundum esse, quod habet in phantasia; sed nullum istorum. Non obiectum: quia est quid corporale: & nullum tale potest agere in spū. Nec phantasma: quia hoc non est obiectum intellectus. Nec obiectum secundum esse, quod habet in phantasia: quia, ut sic, est esse rationis, & diminutum; & per consequens non erit causa actus realis. Nec intellectus agens: quia non habet facere, nisi abstrahere a conditionibus materialibus, & illuminare phantasmata, ut patet ex dictis Arist. in tertio huius.

Tex. c. 18.
Tertius dicendi modus.

ALIA EST opinio, quae dicit, quod intellectus noster possibilis, & obiectum naturaliter conceptibile concurrunt, sicut duae causae partiales, integrantes unam causam totalem ad causandum actum intelligendi: haec autem opinio quasi innititur rationibus utriusque positionis praedictae. Non enim uidetur istis doctoribus possibile, ut dicunt, quod obiectum non concurrat aliquo modo effectiue ad causandum actum intelligendi: cum moueat intellectum ad intelligendum, & reducat ipsum de potentia ad actum. Nec uidetur eis etiam possibile, quod intellectus possibilis non sit aliquo modo causa effectiua sui actus: cum intelligere sit actio immanens; concurrunt ergo duo haec, scilicet, intellectus, & obiectum, sicut duae causae partiales, integrantes unam totalem causam ad causandum actum intelligendi.

Pro ista opinio. Vide Greg. Arim. 2. sentent. dist. 7. q. 2. Quartus dicendi modus.

ET CONFIRMATVR ista positio per Beatum Augustinum.

Ista est opinio. Commun. Scot. ti. & Sancti Thomae, & Ioan. Gand. atque parum differunt inter se.

ALII VOLVNT, quod intellectus possibilis sit pure passiuus, quantum ad receptionem speciei intelligibilis; sed est actiuus mediante ista specie respectu suae intellectionis. Dicunt ergo, quod intellectus noster possibilis informatus specie intelligibili est totalis causa effectiua actus intelligendi. Quod potest probari ex dictis eorum una ratione tali.

Pro hac materia. Vide Scot. 1. sent. dist. 1. q. 7. Ioan. Bac. 2. sent. dist. 24. per totam.

Omne ens actu habet aliquam operationem propriam, secundum quod est in actu, sed intellectus possibilis, informatus specie intelligibili est ens in actu: ergo, ut sic, potest agere, & operationem aliquam habere: sed eius propria operatio non est, nisi eius intellectionis: erit igitur intellectus sic informatus totalis causa sui actus.

Ioan. Gand. 3. de Anima. q. 24. Vide Christ. Iauel. 3. de Anima. tract. 5. q. 2. & 3.

NARRATIS ISTIS modis dicendi, restat nunc uidere, quid mihi uidetur probabiliter esse dicendum. Et quia uniformiter uidetur mihi esse loquendum de intellectu, & uoluntate: idcirco introducuntur per ordinem sex conclusiones. Prima est, quod obiectum naturaliter conceptibile non est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi. Secunda, quod intellectus noster possibilis praecise sumptus, non est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi. Tertia est, quod intellectus possibilis infor-

matus specie intelligibili, non est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi.

Quarta est, quod intellectus agens est totalis causa effectiua actus intelligendi.

Quinta est, quod sicut in anima nostra oportet dare intellectum agentem, ita oportet dare uoluntatem agentem.

Sexta, quod uoluntas agens, quae ponitur in anima nostra, non est totalis causa effectiua actus uolendi.

PRIMA conclusio probatur tripliciter.

Primo sic. Illud, cui accidit, quod ab intellectu intelligatur esse in potentia, uel in actu, non mouet effectiue intellectum ad intelligendum, nec est causa totalis, nec partialis effectiua actus intelligendi; sed obiecto naturaliter conceptibili accidit esse in actu, uel in potentia ad hoc, quod ab intellectu intelligatur: ergo. Maior patet pro tanto; quia mouens in actu, & motum in actu debent esse simul.

Si igitur obiecto accidit esse in actu, non erit iam mouens effectiue. Item patet eadem Maior quia quod est in potentia, non potest esse totalis causa effectiua, nec partialis actus realis in actu: quia causa, & effectus simul sunt. 2. physicorum. Minor patet: quia ita intelligitur esse in actu, sicut esse in potentia, & e converso.

Secundo illud, cui accidit esse reale, uel rationis, non est totalis causa effectiua, &c. Ista patet: quia causa effectiua actus realis, debet esse realis; sed actus intelligendi quicunque est realis actus: ergo. Sed obiecto accidit esse reale, uel rationis. Patet: quia non solum intelligitur ens reale: sed etiam rationis: ergo.

Tertio. Illud, cui accidit esse absolute, uel respectuum, non est totalis causa effectiua: & hoc patet: quia relatio non est terminus, nec principium actionis, quinto Physicorum; sed obiecto naturaliter conceptibili hoc accidit: ergo. Minor patet: quia tam absoluta, quam respectiua intelliguntur ab intellectu.

ET CONFIRMATVR: quia si obiectum naturaliter conceptibile, esset totalis causa, &c. Sequeretur, quod effectus naturaliter productus excederet suam causam producentem simpliciter in nobilitate, & perfectione, quod est absurdum. Consequentia patet: quia actus intelligendi albedinem est nobilior albedine: cum dicat perfectionem simpliciter. Si ergo causaretur ab ea effectiue, excederet suam causam in perfectione, scilicet, productiuam.

TERTIAM conclusionem probo tripliciter. Primo sic. Illud, quod solum est potentia pura in genere intelligibilium, non potest esse totalis causa, &c. Sed intellectus noster possibilis praecise sumptus, est huiusmodi: ergo. Maior nota pro tanto: quia unumquodque agens agit, secundum quod est in actu. Illud ergo, quod nullam habet actualitatem in aliquo genere, nullo modo potest agere in eodem. Minor est Philosophi. 3. huius dicentis, quod intellectus possibilis non habet aliquam naturam, nisi quia possibilis uocatus est.

Secundo. Si intellectus possibilis praecise sumptus, esset totalis causa, &c. Sequeretur, quod unum, & idem secundum idem, & respectu eiusdem esset in actu, & in potentia; consequens est falsum: ergo.

Consequentia patet: quia, ut causaret actum, esset in actu: quia illud, quod actu agit, necessario est ens in actu; & ut reciperet, necessario esset in potentia ad recipiendum intellectionem: ergo respectu eiusdem intellectionis esset in actu, & in potentia respectu eiusdem, & secundum idem.

EST TAMEn aduertendum, quod aliqui conantur istam rationem soluere dicentes, quod non est inconueniens unum, & idem secundum idem, & respectu eiusdem esse in actu, & in potentia alio, & alio modo. Sicut uidemus, quod graue in actu est, & in potentia, ut moueatur deorsum, remoto prohibente, similiter dicunt ipsi intellectus est in actu, & in potentia respectu suae intellectionis; alio tamen, & alio modo: quia est in potentia formali, & actu uirtuali. In actu uirtuali: quia habet actu uirtutem mouendi, & producendi suam intellectionem; sed

Tex. c. 27.

Tex. c. 18.

Tex. c. 5.

Solutio quorundam ad huiusmodi rationem.

nem; sed est in potentia formali: quia est in potentia, quod habeat suam intellectionem sibi inhaerentem formaliter: ergo alio, & alio modo est in potentia, & in actu. Et ideo non est ibi aliqua contradictio.

*Confutatio
huius solu-
tionis.*

ISTA AVTEM solutio in rei veritate non soluit rationem. Verum, quia aliqui arguunt contra eam minus debite. Idcirco Primo adducam rationem, quæ sit communiter contra dictam solutionem; & ostendam eam non concludere. Secundo arguam contra ipsam directe, & ostendam rationem primam non esse aliquo modo solutam. Arguitur igitur ab aliquibus contra dictam solutionem sic. Nullum agens habens aliquam formam sub esse perfectiori, deducit se ad habendum illam formam sub esse minus perfecto. Patet: quia in anima non est processus naturalis de perfecto ad imperfectum; sed habere aliquam formam in actu virtuali, est eam habere perfectius, quam habere eam formaliter: ergo si intellectus haberet suam intellectionem in uirtute actiua, non reduceret se ad habendum formaliter. Minor patet: quia continentia virtualis est perfectior formali: nam quod habet aliquid formaliter, dependet ab ipso virtualiter: quod autem habet aliquid virtualiter, non dependet ab eo, quod continet formaliter; immo potius econverso.

ET CONFIRMATVR ista ratio: quia nos uidemus, quod Sol, qui est virtualiter calidus non fit calidus formaliter, & ratio huius est: quia nobilius est habere calorem virtualiter, quam formaliter.

*Confutatio
impugnatio-
nis aduersæ.*

HAEC AVTEM impugnatio, salua reuerentia dicentium, non uidetur concludere: nam licet in his, quæ dicunt perfectionem secundum quid, perfectius sit continere talia virtualiter, quam formaliter; in his tamen, quæ dicunt perfectionem simpliciter, perfectius est continere formaliter, quam virtualiter. Et ideo deus, licet sit virtualiter lapis, & leo, & sic de singulis; est tamen formaliter iustus, & sapiens: quia talia dicunt perfectionem simpliciter; & non tantum secundum quid. Et ideo Minor non est simpliciter uera: non est enim nobilius habere aliquam formam in actu virtuali, quam eam habere formaliter, si talis forma dicit perfectionem simpliciter. Sic autem est in proposito: quia intelligere dicit perfectionem simpliciter, secundum regulam Anselmi: quia nobilius est in uno quoque esse, quam non esse. Nec exemplum, quod adducunt, est ad propositum: quia calor non dicit perfectionem simpliciter; sed tantum secundum quid. Et ideo Sol, qui est calidus virtualiter, non formaliter fit calidus. Ratio ergo non uidetur concludere.

*Propria im-
pugnatio cõ-
tra solutio-
nem datam.*

ARGVO igitur contra dictam solutionem aliter. Nam, quando dicitur quod intellectus respectu suæ intellectionis est in actu virtuali, & in potentia formali. Peto, uel intellectus includit in se aliqua duo sic, quod per unum illorum sit in actu virtuali; & per aliud in potentia formali: uel non: sed per unum, & idem est in actu omnino virtuali, & potentia formali.

Primum non potest dari: quia intellectus possibilis est una potentia simplex, non includens dualitatem aliquam ex parte rei; immo si includeret talia duo, quorum unum esset ratio agendi; aliud uero ratio recipiendi; unum illorum uocarem intellectum agentem; aliud uero intellectum possibilem: requiritur ergo secundum.

*Tex. c. 17.
c. 18.*

TERTIO sic. Illud, quod non est intellectus agens, non est totalis causa, &c. Sed intellectus possibilis non est intellectus agens: ergo. Maior patet tertio. huius. Minor patet ibidem: quia dicitur, necesse est has differentias esse in anima nostra. ET CONFIRMATVR: quia si intellectus possibilis esset totalis causa, &c. Sequeretur, quod non esset pati; immo agere, cuius oppositum dicit Philosophus tertio huius.

Tex. c. 14.

TERTIA conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Operatio uitalis, quæ cõpetit homini, ut homo est, debet habere aliquod principium naturale effectiuum: hoc patet: nam si dicitur oppositum; sequitur, quod homo non possit exire in

suam propriam operationem naturalem; & per consequens natura deficeret ei in necessariis, quod est falsum: sed intelligere est operatio naturalis, quæ cõpetit homini, ut homo est: ergo debet habere principium effectiuum aliquod naturale. Sed species non est hominis naturalis; cum tales species non sint in hominibus concretae, sed acquisite, ut suppono ad præsens: ergo species intelligibilis non est principium productum actus intelligendi, & per consequens intellectus possibilis informatus specie intelligibili, non est totalis causa effectiua, nec partialis actus intelligendi. Secundo sic. Si species intelligibilis esset principium productum, siue effectiuum actus intelligendi; sequeretur, quod phantasma haberet aliquam causalitatem effectiuam respectu intellectionis; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis patet in articulo præcedenti, ubi fuit ostensum, quod phantasma uirtute actus intellectus agentis causat in intellectu speciem intelligibilem; non tamen actum intelligendi. Consequentia probatur: nam quicquid est causa causæ, est aliquo modo causa causati; sed phantasma uirtute intellectus agentis causat in intellectu speciem intelligibilem, ut dictum est: ergo si species intelligibilis est causa, siue ratio producendi actum intelligendi, sequetur, quod phantasma habeat aliquam causalitatem effectiuam respectu intellectionis. Tertio. Ratio agendi in agente, non est perfectionis minoris, & entitatis effectum naturaliter producibili, uel producto. Patet: alias effectus naturaliter productus excederet suam causam producentem in perfectione; sed species intelligibilis existens in intellectu nostro est minoris perfectionis, & entitatis, quam sit actus intelligendi: ergo species intelligibilis non est ratio producendi intellectionem. Minor probatur: quia quicquid est perfectius perfectiori, est perfectius minus perfecto; sed actus intelligendi albedinem, est perfectior ipsa albedine, quæ tamen est perfectior specie sua intelligibili: ergo.

ET CONFIRMATVR: quia, quando agens est sufficienter dispositum ad agendum, & patiens ad recipiendum, non requiritur aliquod aliud principium ad actionem; sed intellectus agens, qui est omnia facere, est sufficienter dispositus ad agendum, & intellectus possibilis, qui est omnia fieri, est sufficienter dispositus ad recipiendum: ergo non requiritur ibi aliqua tertia species, tanquam principium elicitiuum, quæ sit principium intelligendi.

QUARTA conclusio probatur tripliciter. Primo sic. Quodcumque actiuitas actiui adæquat sibi passibilitatem passiui, ad quicquid se extendit passiue passibilitas passiui, se extendit actiue actiuitas actiui; sed actiuitas intellectus agentis adæquat passibilitatem intellectus possibilis naturaliter: ergo ad quicquid passiue intellectus possibilis naturaliter se extendit, ad totum illud actiue se extendit intellectus agens. Sed intellectus possibilis se habet passiue, & est totalis causa receptiua cuiuscumque actus intelligendi naturaliter: ergo intellectus agens respectu cuiuscumque intellectionis naturalis se habet actiue. Et est totalis causa effectiua dicti actus. Maior, patet ex terminis: nam ex opposito prædicati destrueretur subiectum. Minor ponit expressè Philosophus in hoc tertio dicens, quod sicut intellectus possibilis est omnia fieri, sic intellectus agens est omnia facere.

Tex. c. 18.

Secundo. Omnis operatio immanens est subiectiue sui principii actiui, uel actus immediati subiecti sui actiui; sed intelligere est actio immanens, & recipitur subiectiue in intellectu possibili: ergo producet effectiue ab intellectu possibili, uel ab aliquo fundato immediate in intellectu possibili, a quo possit causari effectiue actus intelligendi, nisi intellectus agens, ut patet ex prædictis: ergo. Maior huius patet, nono metaphysicæ, & 2. ethicorum, ubi dicit, quod operatio immanens est perfectio agentis. Hoc autem non haberet ueritatem, nisi esset subiectiue sui actiui, uel alicuius immediati

*Tex. c. 16.
cap. 5.*

ius immediati subiecti sui actui. Minor patet ex terminis quantum ad utranque partem: ergo.

Tertio illud, quod continet virtualiter omnem intellectionem, ad quam intellectus possibilis est in potentia naturali, est totalis causa effectiua actus intelligendi: sed intellectus agens, & nihil aliud existens in anima nostra est huiusmodi; ergo. Maior patet ex terminis: quia continere aliquid virtualiter, est habere uirtutem producendi illud. Minor probatur: quia uel intellectus agens continet omnem intellectionem, ad quam intellectus possibilis est in potentia naturali, uel ipse intellectus possibilis, uel obiectum, secundum esse, quod habet in se, uel phantasma, uel obiectum secundum esse, quod habet in anima. Non intellectus possibilis, ut patet ex secunda conclusione. Nec phantasma: quia non potest agere in intellectum possibilem, nisi uirtute intellectus agentis; & per consequens non continet intellectionem virtualiter; immo uirtute intellectus agentis causat solum in intellectu possibili speciem intelligibilem; non autem actum intelligendi, ut dictum est supra. Nec obiectum secundum esse, quod habet in anima: quia ut sic, est ens diminutum, & nullum tale continet virtualiter actum intelligendi: cum sit actus realis: relinquatur ergo, quod intellectus agens, & nihil aliud contineat virtualiter intellectionem, & hæc fuit Minor. Item etiam secundum communem modum loquendi omnium doctorum, intellectus agens aliquo modo continet omnem scientiam, & intellectionem, ad quam intellectus possibilis est in potentia naturali; sed certum est, quod non continet ista formaliter, ergo virtualiter. ET CONFIRMATUR: quia si non pertineret ad intellectum agentem causare effectiue actum intelligendi; sed solum illuminare phantasmata, & abstrahere a conditionibus materialibus, ut aliqui dicunt, non uocaretur intellectus agens; sed abstrahens, cuius oppositum dicit Aristoteles. QUINTA conclusio probatur etiam tripliciter. Primo sic. Quandoque aliqua duæ potentia ita se habent, scilicet, per modum excedentis, & excessi; si excessa propter sui imperfectionem indiget aliqua alia uirtute agente sui generis, & excedens: hoc patet: quia alias non se haberent per modum excedentis, & excessi; sed intellectus, & uoluntas sunt huiusmodi. Nam uoluntas excedit intellectum perfectionaliter; ut suppono ad præsens, quia declarabitur inferius; & intellectus possibilis propter sui imperfectionem indiget intellectu agente ipsum informante, ut deductum est supra: ergo uoluntas ad sui perfectionem indiget uoluntate agente ipsam similiter informante. Secundo. Potentia æqualis ambitus obiectiue, immaterialitatis subiectiue, & in suo genere æqualis entitatiue actualitatis; si una aliqua uirtute agente indiget sui generis ad sui operationem, & altera: hoc patet: nam non indiget magis una, quam altera: eo, quod obiectum unius non excedit obiectum alterius; nec eo, quod una magis sit materialis, quam alia: nec eo, quod in suo genere sit minus actualis. Nec uidetur possibile assignare aliam causam sufficientem; sed intellectus, & uoluntas sunt huiusmodi; & intellectus indiget intellectu agente sui generis ad suam operationem: ergo & uoluntas.

Tex. c. 17.

Tertio. Reduco rationem Arist. quam facit terminatio huius in illo cap. Quoniam autem in omni natura. Ad probandum, quod oportet dare intellectum agentem in nobis. Et arguo sic. Vel ratio Philosophi aliquid concludit, uel non. Non est dicendum, quod non: quia nimis derogaretur Aristoteli specialiter in tali materia: ratio igitur uerè concludit. Sed per illam eandem rationem probatur, nihilo addito, nihilo remoto, quod oportet dare uoluntatem agentem in nobis: ergo. Probatur assumptum resumendo rationem, sicut eam facit Arist. In omni natura, in qua est dare unum, quod est omnia fieri, est dare unum, quod est omnia facere; Sed in natura uolitiua est dare unum, quod est omnia fieri, uoluntatem, scilicet, passiuam,

quæ potest omnem actum uolendi recipere: ergo oportet dare uoluntatem agentem necessariò, quæ sit omnia facere. Tota ratio est formaliter Aristotelis; nisi, quod infert de natura intellectiua: & quia uult probare intellectum agentem; hoc autem infertur de natura uolitiua: quia uolumus probare uoluntatem agentem.

NEC VALET, quod dicitur ab aliquibus, scilicet, quod per istam rationem non oportet probare in nobis uoluntatem agentem; sed probatur, quod oporteat aliquod actiuum, quod reducat uoluntatem de potentia ad actum, & hoc est obiectum: non enim oportet, quod actiuum sit coniunctum passiuo loco, & subiecto, sicut patet per exemplum positum ab Arist. in eodem textu. Ars enim in artificialibus comparatur ad materiam, sicut actiuum ad passiuum, & tamen distinguuntur loco, & subiecto: sic igitur, ut dicunt, est in proposito.

HABE C A V T E M euasio in nullo euadit rationem: quia pari ratione diceretur, quod ratio Aristotelis non probat, quod oportet dare intellectum agentem in nobis; sed quod oportet dare aliquod actiuum, quod reducat intellectum de potentia ad actum: hoc autem erit obiectum: hoc est expresse contra mentem Philosophi, qui expresse per istam rationem concludit has duas differentias esse in anima nostra, scilicet, intellectum agentem, & possibilem: dare ergo talem euasionem nihil aliud est, quam dicere rationem Philosophi non concludere, quod tamen non uidetur dicendum in tali materia.

IDEO VT magis appareat intentio Arist. est intelligendum, quod actio est duplex secundum Arist. nono Metaphysicæ & 2. ethicorum, scilicet, immanens, & transiens. Actio immanens manet in agente, & est perfectio agentis. Transiens uerò transit in passum secundum Philosophum ibidem. Actiuum uerò, & passiuum non semper coniunguntur loco, & subiecto, nisi sit actio immanens: nam in actione transeunte actiuum necessariò distinguitur à passiuo loco, & subiecto, sicut patet de exemplo, de arte, & materia: propter quod talia exempla faciunt ad propositum. Ratio ergo Aristotelis necessariò concludit, quandoque Minor infertur de actione immanente: nam non minus uelle est actio immanens, quam intelligere: & ideo ratio concludit necessariò intelligenti mentem Philosophi.

CONFIRMATUR hæc in. 2. huius positio per omnes rationes probantes, quod oportet dare in nobis intellectum agentem, & sensum agentem. Require rationes superius: quia si bene adaptentur, ita bene concludunt de uoluntate, sicut de sensu. SEXTA, & ultima conclusio probatur etiam tripliciter. Primo. Sicut se habet intellectus agens ad intellectum possibilem, & actum intelligendi: ita se habet uoluntas agens ad uoluntatem passiuam, & actum uolendi: hoc patet: quia sicut intellectus agens est omnia facere, & intellectus possibilis omnia fieri; ita uoluntas agens est omnia facere, & uoluntas possibilis est omnia fieri, ut est deductum; sed intellectus agens est totalis causa effectiua actus intelligendi, ut patet ex quarta conclusione: ergo, &c.

Secundo. Voluntas agens est totalis causa effectiua actus uolendi, uel nulla, uel partialis. Non nulla, nec partialis: ergo totalis. Probatur Minor: quia non quidem nulla, cum actus uolendi non possit causari effectiue à uoluntate passiuam, in qua recipitur subiectiue: quia eiusdem ad se ipsum esset relatio realis, & idem esset in actu, & in potentia respectu eiusdem. Si non causetur aliquo modo à uoluntate agente, sequeretur, quod uelle non esset actio immanens, cuius oppositum est ostensum. Nec partialis: quia illud, quod cum eo concurret ad causandum actum, uel esset obiectum secundum esse, quod habet in se; uel secundum esse, quod habet in anima; uel intellectus; uel actus intelligendi; sed nullum istorum: ergo. Non obiectum secundum esse, quod habet in se: quia ut sic, est quid materiale, & corporale: & nullum tale potest agere

Dilutio cuiusdam responsi quod aduersari uidetur rationi aduersari. Responso. Aegidii. 3. quodlib. 9. 13.

Elucidatio sue positionis. Tex. c. 16. Cap. 5.

in. 2. huius q. 6. art. 2.

dictum ex potest agere in spiritum secundum Beatum Augustinum. Nec secundum esse, quod habet in anima: quia tale esse est diminutum; & per consequens non est causa actus realis. Nec intellectus: quia uel possibilis; uel agens. Non possibilis: quia ad ipsum non pertinet agere. Non agens: quia tunc actiuitas intellectus agentis excederet passibilitatem intellectus possibilis, quod est falsum. Nec actus intelligendi: quia actus uolendi est maioris entitatis, & perfectionis sua causa producente. Relinquitur ergo, quod uoluntas agens est totalis causa effectiua actus uolendi. Tertio. Si uoluntas agens non causaret effectiue actum uolendi; sequeretur, quod uoluntas non esset libera, nec domina sui actus; consequens est falsum, & contra Philosophum. Consequentia probatur: quia agente de necessitate naturæ non per liberum arbitrium summè disposito ad agendum, & passio summè disposito ad recipiendum, de necessitate sequitur actio: patet ex terminis; sed si uoluntas sic se habet passiuè respectu uolitionis, quod nullo modo ipsam causat effectiue: agens, quod agit causat actum uolendi, agit de necessitate naturæ, & non per liberum arbitrium, siue tale agens sit obiectum, uel intellectus, siue quodcūq; aliud. Et potest esse summè dispositum ad agendum; immò de facto quodocumque agit. Et uoluntas, quantum est de se, disposita est ad recipiendum: ergo de necessitate sequitur actio; & per consequens uoluntas non est libera, nec domina sui actus. Et hæc erat consequentia. AD VITANDVM ergo tantum, & tale inconueniens, oportet necessariò concedere, quod uoluntas habeat aliquam causalitatem effectiuam respectu uolitionis: sed hanc causalitatem non potest habere uoluntas passiuæ, ut patet ex præcedentibus: ergo actiuæ. Erit igitur uoluntas agens totalis causa effectiua respectu uolitionis. Et probatur hæc conclusio per rationes probantes intellectum agentem esse totalem causam actus intelligendi: nam adaptando ad uoluntatem; ita probant de uoluntate agente; sicut de intellectu agente. Patent igitur prædictæ conclusiones.

Solutio rationum præcedentium opin.

RESTAT ergo respondere ad motiua, & rationes aliarum positionum. AD PRIMVM, cū dicitur, quod illud, quod est tale in actu, quale intellectus est in potentia, &c. Dicendū, quod ista propositio non est simpliciter uera. Verum est enim, quod obiectum est aliquo modo tale in actu, qualis intellectus est in potentia; non tamen sequitur propter hoc, quod reducat eum de potentia ad actum: quia obiectum non est tale in actu uirtualiter, qualis est intellectus in potentia formaliter: Videmus enim, quod ignis est in potentia ad comburendum, & combustibile est in actu, quantum est de se, combustibile tamen non reducit ignem de potentia ad actum, nec agit in ipsum; immò potius econuerso: non obstante ergo actualitate obiecti reducit: intellectus possibilis de potentia ad actum per intellectum agentem effectiue, qui sufficienter continet intellectionem uirtualiter. Et ideo si diceretur, quod obiectum sibi assimilatur intellectum. Dicendum, quod non effectiue; sed sicut materia circa quam.

Ad secundum dicendum, quod Maior non est uera; præexigitur tamen, sicut materia circa quam. Et quod non sit passiuum, nec receptiuum, finis præexigitur necessariò ad operationem; & tamen non est sicut passiuum, nec sicut receptiuum; sed sicut illud, ad quod alia ordinantur. Et ideo ista Maior non est sufficiens; immò si esset sufficiens, pari ratione probaret, quod intellectus agens sit tota causa effectiua actus intelligendi: quia exigitur necessariò ad intellectionem, & non sicut passiuum, nec receptiuum. Et ideo ratio non concludit. Ad tertium similiter est dicendū, quod Maior non est uera: nam sensibile non est totalis causa effectiua actus sentiendi, nec ista fuit intentio Philosophi. Et cum dicitur, quod Philosophus probat, quod sensus non causat sensationem. Dicendum, quod uerum est de sensu passiuo; non autem de sensu agente, ut de-

claratum est supra. Vtrū autem sensibile aliquo modo sit causa sensationis, uel non; nihil est ad propositum; neque illa similitudo Aristoteli in tertio. Sicut se habet sensibile ad sensum; ita intelligibile ad intellectum: currit per omnem modum: quia intellectus est uirtus omnino immaterialis, non autem sensus. Et ideo obiectum materiale minus poterit agere in intellectum, quam in sensum. Ad confirmationem dicendum, quod obiectum conceptibile mouere potest etiam ad intelligendum potest intelligi dupliciter. Vno modo effectiue. Alio modo excitatiue, sicut materia circa quam. Primo modo obiectum non mouet potentiam, sed intellectus agens. Alio modo bene mouet: excitatiue enim mouet intellectum ad intelligendum, sicut panis excitat nos ad comedendum, quamuis non sit causa effectiua comestionis; sed materia circa quam.

AD RATIONES alterius opinionis, quæ probant intellectum possibilem esse totalem causam effectiuam sui actus, dicendum per ordinem.

Solutio rationum secundæ opin.

AD PRIMVM, quando dicitur, quod omnis operatio immanens, &c. Patet quid sit dicendum. Nam ad hoc, quod operatio immanens sit perfectio agētis, sufficit, quod sit subiectiue sui principii actiui. Vel uirtus immediati subiecti sui actiui, sicut declaratum fuit in arguendo, sic autem est in proposito. Et ideo non concludit. Vel potest dici, sicut alias fuit dictum, quod principale principium intellectionis agēs, & recipiens est anima intellectiua, quæ per intellectum agentem agit, tãquam per rationem agendi; & per intellectum possibilem recipit, tãquam per rationem recipiendi. Intellectus igitur agens est totalis causa effectiua actus intelligendi; sicut quoque anima autem, sicut quod. Et intellectus possibilis est totalis causa receptiua dicti actus, sicut quoque anima autem sicut quod. Et sic uerificatur, quod operatio immanens manet in agente, ut agens est. Ad secundum autem conceditur Maior; sed cum dicitur in Minori, quod uoluntas est totalis causa effectiua uolitionis. Verum est de uoluntate agente eo modo, quo dictum est; non autem de uoluntate passiuæ. Ad tertium conceditur, quod intellectus est totalis causa effectiua intellectionis; non tamen possibilis, sed agens. AD confirmationem dicendum, quod intellectus possibilis est nulla causa effectiua intellectionis. Nec probatio ualeat: nam non est simile de potentia locutiua corporali, & de potentia locutiua mentali, quæ dicitur intellectus: nam potentia locutiua corporalis non est receptiua locutionis; potentia autem locutiua mentalis possibilis recipit intellectionem: & ideo non potest eam effectiue producere, uel causare. Per iam dicta patet, quid sit dicendum ad motiua tertie positionis, quæ innuitur, quasi rationibus prædictarum.

AD confirmationem Beati Augustini dicendum, quod ex intelligente, & intellecto gignitur notia; non tamen effectiue ab utroque; sed ab intelligente solum effectiue; ab intellectu autem solum, ut ex materia circa quam. Sicut dicitur, quod ex patre, & matre gignitur filius; non tamen ex utroque effectiue.

AD RATIONEM probantem quartam opinionem dicendū, quod si intelligatur de uera actione; nõ oportet, quod cuiuslibet entis in actu sit aliqua propria actio: nam qualitates passiuæ fundantur in aliquo subiectiue, & informant, & actuant ipsum; non tamen subiectum huiusmodi qualitatibus potest agere ipsis medijs; immò patitur. Item anima informatur per intellectum possibilem, & actuatur per eum; non tamen agit ipso mediante; immò recipit intellectionem: non obstante ergo, quod intellectus possibilis informetur specie intelligibili, & aliquo modo dicitur esse in actu per ipsam: non tamen sequitur propter hoc, quod talis species sit ei ratio agendi, loquendo proprie de actione. Patet igitur quid sit dicendum ad prædicta, & per consequens tota conclusio.

RESTAT nunc respondere ad rationes principales. Ad primam, cum dicitur, quod intellectus agens non est aliquid animæ nostræ. Dicendum, quod non est uerū, sicut patet ex primo articulo. Nec probatio ualeat: quia intellectus agens non est prima causa: non enim est omnia facere simpliciter, sed in genere. scilicet in genere intelligibilium. Ad secundam dicendum, quod quamuis intellectus agens non sit aliqua potentia animæ nostræ, ut declaratum est in secundo articulo, est tamen aliquid realiter distinctum ab intellectu possibili: quia est habitus connaturalis ipsius informans ipsum immediate. Et cum dicitur, quod si distinguitur realiter ab intellectu possibili post separationem animæ, esset frustra. Negatur, nec probatio ualeat: quia quamuis actu non abstraheret à phantasmatis: quia actu non haberet phantasmata, in quæ ageret; aptitudine tamen abstraheret: quia quotiescunque reuniretur corpori, posset agere in phantasmata, & causare actum intelligendi, quamuis in patria non causeret uidendi actum beatificum; sed obiectum, cum talis actus sit supernaturalis, & non naturalis: ergo.

QV AESTIO III.

An intellectus sit nobilior potentia, quam uoluntas, uel econuerso?

TRVM intellectus sit nobilior potentia, quam uoluntas, uel econuerso? Et uidetur primo, quod non excedat se perfectionaliter. Quia sicut se habet inæqualitas obiectorum ad inæqualitatem potentiarum in perfectione: ita æqualitas ad æqualitatem; sed inæqualitas obiectorum

arguit inæqualitatem potentiarum perfectionaliter: ergo æqualitas arguit æqualitatem; sed obiecta istarum potentiarum sunt æqualia, & æqualis ambitus.

D. August. Nam idem sub eadem ratione formali est necessarium obiectum intellectus, & uoluntatis; cum nil uoluntum, nisi prius cognitum, & omne uoluntum cognitum, quorum utrumque pertinet ad uoluntatem. *2.* Præterea uidetur, quod intellectus sit nobilior uoluntate: quia in actu nobilioris potentie existit beatitudo, qua formaliter beatificatur; sed hæc consistit in actu intellectus, & non uoluntatis: ergo. Maior patet. Minor probatur;

Ioan. 17. Per illud, quod habetur in euangelio. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te, &c. ergo. **AD OPPOSITVM** arguitur sic. Illa potentia est nobilior alia, cuius actus perficit actum alterius; sed actus uoluntatis perficit actum intellectus: ergo. Assumptum probatur per Beatum Augustinum dicentem, quod nullum bonum perfecte cognoscitur, quod non perfecte amatur. Et per consequens amor est perfectio cognitionis: ergo.

10. de trin. cap. 2. tom. 3. **AD DECLARANDVM**, quod queritur, tria sunt uidenda. Primum est. Vtrum idem sub eadem ratione formali sit obiectum intellectus, & uoluntatis? Sicut tangit. primum argumentum.

Secundum est. Vtrum beatitudo, qua formaliter beatificatur, consistat in actu intellectus, uel uoluntatis? Sicut tangit secundum argumentum. Tertium est, quod querit questio principalis.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVANTVM ad primum. Vtrum unum, & idem sub eadem ratione formali sit obiectum intellectus, & uoluntatis? **AD** quod respondent aliqui doctores dicentes, quod non. Dicunt enim quod rationes obiectales intellectus, & uoluntatis uerum. scilicet & bonum, uel ens, uel quæcunque sint illæ, dif-

ferunt plus quam ratione: nam quamuis sint una res materialiter; differunt tamen formaliter, ex natura rei. Et hæc differentia est præter omnem actum intelligendi: non enim differunt: quia intellectus eas differenter intelligit; sed ideo eas differenter intelligit: quia differunt in re. Probant ergo isti doctores duas conclusiones. Prima est, quod distinctio formalis extra intellectum potest stare cum idempnitate reali. Secunda est, quod rationes obiectales intellectus, & uoluntatis differunt isto modo formaliter.

AD DECLARATIONEM, uel ad declarandam primam conclusionem procedit quidam doctor hoc ordine: nam primo dat intellectum propositionis, præmittendo quatuor diuisiones, & quatuor suppositiones, & quatuor comparationes. Secundo ostendit hanc propositionem esse de intentione Aristotelis in diuersis locis. Tertio probat ipsam esse de necessitate rationis.

PRIMA diuisio est, quod rerum, aliæ sunt singulares, aliæ uero uniuersales; hæc diuisio, ut dicitur, traditur ab Aristotele primo Periherm. Ex hac diuisione habet, quod differentia duorum potest dici, uel sumi, uel per realitatem uniuersalem, uel particularem ex una parte, uel ex alia.

SECUNDA diuisio est, quod realitatem alia simpliciter, alia secundum quid. Et hæc diuisio traditur in diuersis locis ab Aristotele, & potest sumi specialiter in 7. metaphysice, ubi disputat contra Platonem. Et hæc diuisio, ut dicitur, coincidit cum prima. Realitas enim singularis est realitas simpliciter, & realitas uniuersalis est realitas secundum quid. Et non accipit hic hanc diuisionem, secundum quod potest diuidere inter substantiam, & accidens: quoniam aliter sumitur hic, & ibi simpliciter, & secundum quid.

TERTIA diuisio est, quod realitatem alia prima, alia secunda: hæc diuisio traditur in prædicamentis de substantia solum; tamen potest extendi ad alia prædicamenta; sicut dictum est de præcedenti. Et hæc diuisio coincidit cum præcedentibus: quoniam realitas singularis est realitas simpliciter, & prima; realitas uniuersalis est realitas secundum quid, & secunda.

QVARTA diuisio est, quod realitatem alia est hoc aliquid; alia uero quale quid: hæc diuisio traditur in prædicamentis de substantia solum; tamen potest extendi ad alia prædicamenta, sicut dictum est de præcedentibus. Realitas enim singularis est realitas simpliciter, & prima; & hoc aliquid; sed realitas uniuersalis est realitas secundum quid, & secunda; & quale quid. Et hæc sunt quatuor diuisiones.

SUPPOSITIONES sunt istæ. Prima est, quod quidditas siue, quod quid est dicit realitatem uniuersalem secundum quid, & secundam, & quale quid hoc est, quia quidditas nata est responderi ad interrogationem factam per quid. Sola autem realitas uniuersalis nata est sic responderi, & prædicari, ut habetur ex ista diuisione in antepædicetis. Eorum, quæ sunt, alia dicuntur de subiecto, &c. Quare quidditas est realitas uniuersalis.

SECUNDA suppositio est, quod realitas uniuersalis, & secundum quid, & secunda, & quale quid est formaliter realitas: quia quidditas, & formalitas idem est: quia superiora, & uniuersalia sunt formaliora respectu inferiorum, & inferiora materialia respectu superiorum.

TERTIA sequitur ex prima. scilicet quod differre per realitatem uniuersalem, siue secundum quid, siue secundam, siue secundum quale quid est differre per quidditatem, & quidditatem: hoc enim est euidens ex prima suppositione.

QVARTA suppositio sequitur ex secunda. scilicet quod differre per realitates uniuersales, siue secundum quid, siue secundum secundam, siue secundum quale quid est differre per realitates formales, & formaliter.

QV A

Scotus. 4. senten. dist. 59. q. 4. corp. q. post impugna-

tionem. opin. D. Thom. 1. 1. sent. d. 8. q. 3. Vide etiam emulatores huius opinionis.

Perspicua, & clare elucidatio huius positionis.

1. peribet. cap. 5.

sex. c. 5. x.

Cap. de substantia.

Cap. de substantia.

Cap. 2.

Realitas	Vniuersalis	Secundum quid
		Secunda
	Singularis	Quale quid.
		Simpliciter
		Prima
		Hoc aliquid.

QVATVOR comparationes sunt istæ. Prima est duarum realitatum singularium sub una uniuersali. Secunda duarum realitatum uniuersalium, & una singularium. Tertia duarum realitatum singularium sub duabus uniuersalibus. Quarta duarum uniuersalium in duabus singularibus.

In ultimis duabus comparationibus, ut dicit, est explicita pluralitas, & diuersitas comparatorum sine unitate, & idempritate; sed in primis duabus implicatur unitas, & idempritas: pluralitas, & diuersitas simul. Et quia hic quærimus unitatem simul cum pluralitate, idempritatem cum diuersitate. Illæ duæ ultimæ comparationes non sunt ad propositum; sed duæ primæ faciunt ad propositum. Vna pro danda imaginatione, ut dicunt. Altera pro declaranda, siue demonstranda propositione.

HIS ergo præmissis, dant intellectum propositionis, dicentes, quod quærere. Vtrum distinctio formalis stet cum unitate reali, est quærere. Vtrū aliqua duo possint differre per realitates uniuersales, & secundum quid, & secundum secundam, & per quale quid, stante interea aliqua idempritate in aliqua realitate singulari, & simpliciter, prima, & hoc aliquid; sicut uidemus econuerso, quod aliqua duo possunt differre per realitates singulares, & simpliciter, & primas, & hoc aliquid, stante inter ea idempritate in aliqua realitate uniuersali, & secundum quid, & secunda, & quod est quale quid; sicut, Sor. & Plato, & quæcūque aliqua duo realia sub eadem specie contenta, quæ per nullam realitatem differunt uniuersalem: quia quicquid est uniuersale in uno, & in altero. Iste igitur est intellectus propositionis, ut dicunt, & hæc de primo.

QVANTVM ad secundum introducuntur quatuor auctoritates ad præsens, per quas conantur ostendere hanc esse intentionem Arist. Cuius gratia notandum, ut dicunt, quod Philosophus sumit idempritatem, uel diuersitatem secundum esse pro diuersitate, uel idempritate diffinitiuam, siue formalem. Nam pro eodē sumit esse, & quod quid erat esse; sed quod quid erat esse est ipsa rei quidditas: ergo esse accipitur quidditatiuè; & per consequens, ubicunque Philosophus dicit, res est eadem: esse autem non esse idem. Intelligendum est, quod sunt idem realiter, non autem quidditatiuè, seu formaliter, ut patet ex dictis.

HOC SVPPOSITO inducitur primo, quod dicitur primo de generatione, & 2. de anima. s. quod idem actus est augmentatio, & nutritio; esse autem non idem. Ex quibus dictis habetur, quod isti duo actus sunt idem secundum rem, & distincti formaliter. Secundo inducitur quod scribitur 5. ethicorū, ubi dicitur, quod uirtus, & legalis iustitia est quædam eadem, esse autem non idem, quod est intelligendum, sicut prius. Tercio inducitur, quod scribitur 4. Physicorum, ubi habetur. Sic est autem nunc idem, secundum quod idem diuisio, & unio: esse autem non idem est. Ex quo patet idem, quod prius. Quarto, inducitur illud, quod scribitur. 10. metaphysicæ, ubi dicitur. Non enim idem ignis, & elementi esse; sed ut quod re, & natura ignis est elementum, quod est intelligendum, ut prædicta. Propter hæc igitur, & alia multa patet esse de intentione Arist. aliqua differre secundū esse quidditatum, quod quidem est differre per realitatem uniuersalem, & secundum secundā, & quale quid, stante inter talia unitate, & idempritate reali, hoc est, in realitate singulari, & simpliciter, & prima, & hoc aliquid. Et hæc sufficiunt de secundo.

ADVERTENDVM autem, quod ad ostendendum, quod hæc conclusio sit de necessitate rationis, & necessariò uera, præmittuntur duæ suppositiones. Quarum prima est, quod ea, quæ Arist. dicit de prima causa. 12. met. quæ immediatè recitabuntur, sunt in ea ex natura rei sine operatione intellectus cuiuscunque: quæ sunt hæc. Dicit enim, quod causa prima est actus purus, substantia æterna, simplex, unica, optima, necessaria, diuina, infinita, immaterialis, & impassibilis. Secunda suppositio est, quod hæc omnia sunt unica singularis realitas, omnino eadem idempritate, & unitate singularitatis. Hæc autem suppositiones absque probatione supponuntur: quia conceduntur ab omnibus.

HIS ERGO suppositis, arguitur sic. Omnia attributa primæ causæ sunt unica eadem singularitas, idempritas, & simplicissima realitas: & tamen differunt formaliter per diuersas quidditates, & diuersas realitates uniuersales, & per diuersas quidditates secundū quid, & per diuersas realitates secundas, & qualia quid: ergo possibile est aliqua differre formaliter ex natura rei, ut sumptum est, stante inter ea idempritate reali. Consequentia huius euidens est per locum a parte subiectiuam. Antecedens patet ex suppositionibus præmissis, quantum ad primam partem sui. Secundam partem probant. s. quod talia attributa primæ causæ formaliter differant: quia differunt per talia distinctiuam qualia exposita sunt. s. per quidditates diuersas, & uniuersales, & realitates diuersas.

HOC AVTEM probatur quadrupliciter. Primo sic. Illæ quidditates adinuicem sunt diuersæ, quarum una alteri opposita, non dat magis, nec remota, minus: hoc est euidens: non enim est possibile, quod quidditas hominis æquè maneat, ipsa remota ab homine, sicut appposita homini; sed quidditas bonitatis appposita æternitati, uel sapientiæ non dat magis, nec remota, minus: ergo sunt diuersæ. Probat. Minor primo ethicorum, ubi dicit Philosophus. Sed neque perpetuum quidem esse magis bonum erit. Sed neque magis album, quod deus est: eo, quod est unius dei. Ex hoc habetur, quod si sint duo bona, uel duo sapientes, & uni duorum bonorum, uel sapientum apponatur æternitas, & ab alio remoueat, cæteris paribus existentibus, quod illud, a quo remouetur, nec erit minus bonum, nec minus sapiens: nec illud, cui perpetuitas apponitur. Et idem etiam apparet, ut dicunt sine auctoritate, si sint duo homines iusti, & magnanimi in eodē gradu; si unus eorum moreretur cras, & alter ex dono dei perpetuaretur, & conseruaretur in eodem gradu; non esset iste perpetuus iustior illo cras morituro, uel sapientior. Secundo. Quorumcunque quidditates habent essentialitatem ordinem prioritatis, & posterioritatis naturalis præsuppositionis, ipsa differunt formaliter, & quidditatiuè per huiusmodi quidditates: hoc patet: quia hoc est impossibile necessariò, naturaliter unam quidditatem ad se ipsam habere talem ordinem; sed quidditates, quæ attribuuntur primæ causæ, sunt huiusmodi: ergo ipsa sunt distincta quidditatiuè. Probat. Minor de notitia, & amore, & delectatione. Hæc enim sunt omnia in prima causa; & tamen habent ordinem naturalis, præsuppositionis ex natura suarū quidditarū: delectatio enim necessariò, & naturaliter, in quocunque sit, præsupponit appetitum rei, ex cuius attingentiā prouenit delectatio. Impossibile est enim aliquid delectari in re nõ appetita qualicūque appetitu. Et iterum impossibile est esse amorem in aliquo, nõ præsupposita notitia. Vnde Augustinus. 10. de trinitate dicit, quod quisque prorsus ignorat, amare nullo modo potest: quare &c. Patet igitur, quod attributa primæ causæ secundum rationes suorum generum, seu realitatum in cōmuni sumptarum habent essentialem ordinem naturalis præsuppositionis; & per cōsequens sunt diuersa quidditatiuè. Tercio quidditas unius attributi primæ causæ reperitur secundum rationem communem in aliquo sine quidditate alterius: ergo ipsa sunt diuersa

sex. c. 41.

sex. c. 47.

Cap. 4.

sex. c. 103.

sex. c. 2.

Cap. 7.

Cap. 1. et 2. tom. 3.

diuersa formaliter, & quidditatiuè. Antecedens patet: quia communis ratio notitiæ est in quodam actu intellectus mei, uel tui, in quo non inuenitur communis ratio amoris: cum in nobis amor, & notitia sint distincta realiter, & essentialiter. Consequentia tenet: quia una quidditas non inuenitur in aliquo sine se ipsa, nisi dicatur, quod quidditas inferior, & superior sint in eodem: & tamen superius inuenitur sine inferiori, quod in proposito locum non habet: quia notitia, & amor non se habent sicut superius, & inferius.

Quarto. Prima causa nouit omne cognoscibile, quantum est cognoscibile, per quodcunque cognitum; sed non uult, uel appetit omne appetibile, quantum est appetibile, per quodcunque appetitum: ergo notitia, & appetitus in ea differunt formaliter, & ex natura rei. Prima pars antecedens patet de se. Et ponit eam Algazel in metaphysica sua i. tractatu, summa tertia, sub his uerbis. Primus i. prima causa scit omnes species, & genera omnium, quæ sunt, & nihil deest scientiæ ipsius. Secunda pars patet: quia multi homines mali appetunt fornicari, & furari, quæ deus non appetit, nisi permissiue; immo & aliquando permittit, quod mala desideria compleantur. Sic igitur patet antecedens. Consequentia tenet: quia non est possibile, nec intelligibile quod aliquod unum, & idem super aliquod unum, & idem secundum eandem rationem laboris feratur, uel non feratur; sed prima causa, ut dictum est, fertur ultimè secundum notitiam super hanc fornicationem; non autem secundum appetitum: ergo alia est ratio formalis notitiæ, & alia ratio formalis appetitus; & per consequens notitia, & appetitus in prima causa formaliter differunt. Sic igitur probatum fuit antecedens dictæ rationis quarto metaphysicæ, & per consequens declarata est propositio, seu conclusio, ut dicunt.

SEX. C. 22. **SECVNDA** conclusio, quæ dicitur: Et est ad propositum, probantur multi sic. Primo. Si rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non distinguerentur ex natura rei formaliter, sequeretur, quod intellectus, & uoluntas non essent potentia distincta essentialiter; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia secundum Aristotilem secundo huius, potentia distinguuntur per actus, & actus per obiecta, quod est intelligendum formaliter sumpta: ergo a, de destructione consequentis. Si obiecta non distinguuntur formaliter, nec actus; nec per consequens potentia. Secundo. Ratio formalis in obiecto intellectus debet præcedere actum intelligendi: quia non esset uerum, si ad eius cognitionem; & per consequens distinctione concurreret intellectus rationes igitur obiectales intellectus, & uoluntatis non distinguuntur per actum rationis; & per consequens distinguuntur, ex natura rei formaliter. Tercio quæcunque sunt actus, sunt ibi distincta secundum rationes suas formales: hoc patet: quia ad actum semper sequitur distinctio 7. metaphysicæ; sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sunt actualiter in quocunque ente creato, uel increato: ergo, &c. Quarto. Subiectum, & eius propria passio distinguuntur, ad minus formaliter, & quidditatiuè; sed obiectum, quod obiectat uoluntatem, formaliter est propria passio entis, quod est obiectum intellectus; ergo.

ISTE MODVS dicendi est omnino impossibilis, & quantum ad suppositum, & quantum ad propositum. Et ideo pono contra eum duas conclusiones. Prima est, quod distinctio formalitatis, & formalitatis arguit necessariò extra intellectum distinctionem rei, & rei. Secunda est, quod impossibile est rationes obiectales intellectus, & uoluntatis distinguui ex natura rei formaliter. Pro declaratione primæ conclusionis, seu propositionis in probatione prædictæ opinionis præmittuntur quatuor suppositiones.

PRIMA est, quod omnis realitas de mundo est realitas singularis, realitas simpliciter, realitas prima, & hoc aliquid. Et hæc destruit quatuor eius diuisio

nes, & quatuor comparationes huius doctoris.

SECUNDA suppositio est, quod quid est, & quidditas dicit realitatem singularem; realitatem simpliciter, hoc aliquid. Et hæc destruit eius quatuor suppositiones.

TERTIA suppositio est quod differre formaliter, & quidditatiuè est differre per singularem realitatem per realitatem simpliciter primam, hoc aliquid. Et hæc destruit fundamentum positionis.

QUARTA est, quod Philosophus non sumit semper idempnitatem, uel diuersitatem secundum esse pro idempnitatem, & diuersitate quidditatiua, siue formali. Et hæc ostendit positionem suam non esse de intentione Arist.

PRIMA suppositio sufficienter fuit probata quaestione tertia primi libri articulo primo, secundo, & tertio. Probatur tamen ad præsens dupliciter.

Primo. Omnis realitas Pauli, quæ potest annihilari, manente Martino, est realitas singularis simpliciter, prima, & hoc aliquid; sed omnis realitas Pauli potest annihilari, Martino manente: ergo omnis realitas Pauli est singularis, & simpliciter, & prima, & hoc aliquid. Et pari ratione, quæ probatur de uno individuo, potest probari de quocunque alio: ergo omnis realitas de mundo est realitas singularis: cum omnis realitas de mundo sit alicuius individui realitas. Declaro ergo Maiorè, & Minorem propositionem, & primo Maiorem. Cuius gratia aduertendum, quod omnis entitas uniuersalis, quæ erat in Paulo manet, manente Martino: hoc patet quia omnis entitas uniuersalis, quæ erat in Paulo, erat in Martino; sed omnis entitas Martini manet in annihilato Paulo: aliàs deus non posset abstrahere influentiam suam ab uno individuo, aliud in esse cõseruando, quod est falsum: ergo omnis entitas uniuersalis, quæ erat in Paulo manet, manente Martino; & per consequens omnis realitas Pauli, quæ potest annihilari, manente Martino, est realitas singularis. Et hæc erat Maior. Minor patet de se. Nam si omnis realitas Pauli non posset annihilari, manente Martino, Paulus, qui ponitur annihilatus non esset annihilatus, quod implicat contradictionem. Consequentia patet: quia annihilatio dicit totam destructionem. Secundo sic. Accipio diuinam essentiam, uel deitatem, per quam deus est deus: & hoc ens, quæ est una singularis realitas, ut suppono, ex una parte; & realitatem illam, per quam deus est ens, uel bonus, uel sapiens ex alia. Et arguo sic. Aut in deo sunt duæ realitates diuersæ. Una s. per quam est deus, & hoc ens. Et alia per quæ est deus, bonus, & sapiens. Aut per unam, & eandem realitatem præcisè habet deus, quod sit hoc ens, & bonus, & sapiens; & quod sit deus, & hoc ens. Primum dari non potest propter duo. Primo: quia non posset saluari diuina perfectio. Secundo: quia non posset uitari realis compositio. **PRIMUM** declaro per rationem Arist. quam facit 12. metaphysicæ ad probandum, quod substantia, & intelligere primæ causæ sunt unum, & idem. Arguit enim. Si esset aliud intelligere primæ causæ, & substantia eius; sequeretur, quod substantia eius non esset optima simpliciter, quod est reputandum impossibile. Consequentia probatur: nam si substantia primæ causæ non est intelligere eius; sequitur, quod prima causa secundum substantiam suam non est perfectissima, nec optima; immò perficitur per aliquid. s. per ipsum intelligere: ergo relinquatur, quod substantia primæ causæ sit suum intelligere. Hæc rationem resumo formaliter, accipiendo diuinam essentiam, uel deitatem, per quæ deus est deus. Et hoc ens ex una parte. Et realitatem illam, per quam est ens, bonus, & sapiens ex alia parte, & arguo, sicut Aristoteles. Si esset alia realitas primæ causæ, per quam esset ens, bonus, & sapiens, & alia, per quam esset deus, & hoc ens; sequeretur, quod diuina essentia, uel deitas non esset optima simpliciter, quod est reputandum impossibile.

sex. c. 22.

sex. c. 49.

Confutatio
præfatæ
opin.

sex. c. 36.

*Diluit re-
sponſionem
quandam,
quæ præfa-
te rationi
aduerſari
potuiſſet.*

bile. Conſequētia tenet, ſicut conſequētia Ariſt. quia quod non eſt ens, nec ſapiens per ſe, & per eſſentiā ſuā, non eſt perfectiſſimum, nec optimum ſimpliciter; ſed ſtante ſuppoſito, prima cauſa nō eſſet ens, ſive bonus, nec ſapiens per ſe, nec per eſſentiā ſuā; ſed per quandam aliam realitatem: ergo. **NEC VAL-
LET;** ſi dicatur, quod deus eſt deus per deitatem, & diuinā eſſentiā; & etiam hoc ens, quæ. ſ. deitas, uel diuinā eſſentiā eſt una ſingularis realitas, & eſt bonus ſapiens, &c. Per realitatem aliquā uniuſalem; iſta tamē realitas uniuſalis idēptificatur eſſentiæ, uel deitati, ſicut ſuperius ſuo inferiori. Et per conſequens adhuc, ſtante ſuppoſito, Deus eſſet ens, bonus, ſapiens per eſſentiā ſuā. **HOC AVTEM** non ualet. Primo: quia aſſumit falſum. Secundo: quia confirmatur propoſitum. Aſſumit quidem falſum, quod in prima cauſa nulla ponitur uniuſalis realitas: nam uniuſalis realitas eſt realitas ſecundū quid, ut dicunt, ſed omnis realitas ſecundū quid eſt imperfecta: ergo nulla talis eſt ponenda in deo. **CONFIRMATVR** etiam propoſitum: quia ſi iſta uniuſalis realitas idēptificatur diuinæ eſſentiæ, uel deitati, quæ eſt unica ſingularis realitas. Iam non erūt ibi duæ realitates; ſed una tantum, quod eſt propoſitū. Oportet ergo cōcedere propoſitum, uel negare ſuppoſitū; & per conſequens declaratum eſt, ſtante ſuppoſito, q̄ non poſſet ſaluari diuinā perfectio. **SECVNDVM** declaro, ſcilicet, quod non poſſit uitari realis compoſitio. Nam ubicunq; ſunt duæ realitates ſimpliciter, ibi eſt compoſitio, uel aggregatio ſimpliciter. Ergo ubicunq; ſunt duæ realitates ſecundū quid, erit compoſitio, uel aggregatio ſecundū quid; & per conſequens, ubi eſt una realitas ſimpliciter, & alia ſecundū quid; ſicut in compoſito, realis erit compoſitio, uel aggregatio ſimpliciter, uel ſaltem ſecundū quid: quicquid dētur, tollit diuinā ſimplicitatem. Primum igitur dari non poteſt propter duo prædicta. Relinquitur ergo ſecundū, uidelicet, quod realitas, per quam deus eſt deus, & hoc ens: & realitas, per quam deus eſt ens, bonus, & ſapiens ſit una realitas præciſe. Sed iſta, per quam deus eſt deus, & hoc ens, eſt ſingularis realitas: ergo & illa, per quam deus eſt bonus, & ſapiens: aliās una, & eadem realitas eſſet ſingularis, & nō eſſet ſingularis, quod implicat; ſed pari ratione, qua realitas, qua deus eſt ens, eſt ſingularis, & quæcunq; realitas eſt ſingularis: ergo omnis realitas, quæ in deo eſt, eſt realitas ſimpliciter, prima, &c. eodem modo deducendo rationem. Omnis realitas, cuiuſcunq; indiuidui erit ſimpliciter; & per conſequens oportet concedere oēm realitatem eſſe realitatem ſingularem, primam, ſimpliciter, hoc aliquid.

ET CONFIRMO iſtam deductionem in creaturis. Nam conſtat, quod Petrus & eſt homo, & hic homo: animal, & hoc animal. Aut in Petro ſunt duæ humanitates; una, per quam eſt homo: & alia, per quam eſt hic homo. Et duæ animalitates: una, per quā eſt animal, & alia per quam eſt hoc animal. Aut per unam, & eandem humanitatē Petrus eſt homo, & hic homo: & per unam animalitatē eſt animal, & hoc animal. Primum uidetur ridiculum. ſ. quod in homine ſint duæ humanitates: diuerſæ; uel duæ animalitates; cum per unam formam ſingularem habeat omnia prædicta. Relinquitur ergo ſecundū. Scilicet, quod per unam, & eandem humanitatē Petrus eſt homo, & hic homo. Sed humanitas, per quam Petrus eſt hic homo eſt una ſingularis realitas: ergo & humanitas, per quam eſt homo, & ſic de ſingulis conſimilibus. Omnis igitur realitas Petri, & cuiuſcunq; indiuidui alterius erit ſingularis realitas, & realitas ſimpliciter, realitas prima, & hoc aliquid. Et ſic patet prima ſuppoſitio.

SECVNDA ſequitur ex prima. Si enim omnis realitas eſt realitas ſingularis: cum quidditas ſit quædam realitas: aliās eſſet nihil, uel ens rationis; ſequitur, quod quidditas ſit ſingularis realitas.

CONFIRMATVR dupliciter.

Primo ſic. Quidditas diuina eſt quidditas ſingularis; alias non eſſet perfectiſſima per naturam, quod eſt reputandum impoſſibile: ergo quidditas diuina erit realitas ſingularis, ſimpliciter, prima, & hoc aliquid. Conſequētia patet: nam ſi quidditas diuina eſt ſingularis: cum ſit aliqua realitas, erit realitas ſingularis. **ET CONFIRMATVR.** Nam ſi quidditas diuina eſt uniuſalis realitas, ut dicunt, cum uniuſale, ſit aptum natum prædicari de pluribus ſequitur, quod quidditas primæ cauſæ ſit apta nata prædicari de pluribus, & reperiretur in pluribus, quod etiam eſt erroneum, & contrarium rationi, & fidei. Ulterius apparet conſequētia huius ex dictis huius doctoris, qui dicit, quod duo indiuidua eiſdem ſpeciei nullo modo differunt, quantum ad quidditates: quia non differunt, quantum ad realitates uniuſales: ergo eo ipſo, quod quidditas eſt uniuſalis realitas; ſequitur, quod prædicetur de pluribus, & reperiretur in pluribus una, & eadem quidditas: & per conſequens hoc competet quidditati diuinæ. Vel oportet concedere ſaltem, quod iſta eſt realitas ſingularis.

Secundo. Si quidditas cuiuſcunq; indiuidui non eſſet realitas ſingularis; ſequeretur, quod nullum indiuiduum poſſet corrumpi aliqua uirtute, quantum ad quidditatem, alio indiuiduo eiſdem ſpeciei manente; immo, quod plus eſt: ita completē, & ita perfectē maneret quidditas Martini, ipſo mortuo, ſicut ipſo uiuente: cuius opoſitum dicat ratio recta. Conſequētia patet: quia quicquid uniuſalitatis eſt in Martino, manet completē, & perfectē in quolibet alio indiuiduo, & homine manente: quare, &c. Et ſic patet ſecunda ſuppoſitio.

TERTIA ſuppoſitio ſequitur euidenter ex iſta ſecunda. Si enim quidditas eſt ſingularis realitas, differre formaliter, & quidditatiuē erit differre per realitatem ſingularem, per realitatem ſimpliciter, primam, & hoc aliquid.

QUARTA ſuppoſitio apparet euidenter ex dictis Ariſt. Dicit. n. Ariſt. 3. huius q̄ non eſt alterum appetituum, & fugitiuum, nec inter ſe, nec à ſenſitiuo, eſſe autem alterum. Tunc peto uel Ariſt. in hac auctoritate accipit diuerſitatem ſecundum eſſe pro diuerſitate tantum formali; uel pro aliqua alia. Si detur ſecundū, habetur propoſitum. Si detur primum; ſequitur appetituum, & fugitiuum non plus diſtingui à ſenſitiuo, quā inter ſe, quod falſum eſt. Conſequētia patet: nam utrobique eſt diſtinctio formalis. Falſitas conſequētis patet: nam appetituum, & fugitiuū diſtinguuntur à ſenſitiuo eſſentialiter: nam alia uirtus, ſeu potentia eſt in nobis appetitus, & alia ipſe ſenſus, quamuis idē loco, & ſubiecto. Fundamentaliter. n. in eodem organo ſunt, & ſubiectiuē ſecundum intentionem Ariſt. inter ſe tamen appetituum, & fugitiuum non diſtinguuntur eſſentialiter: non enim eſt in nobis alia uirtus, per quam appetimus delectabile; & alia, per quam fugimus triſte: ſed per unam, & eandem uirtutem facimus hoc, & illud. Sicut uidemus, q̄ per unā, & eandem formam graue tendit à loco ſurſum, tanquā à loco diſconuenienti, & tendit deorſum; ſicut in locum ſibi conuenientem. Non ergo ſemper Ariſt. ſumit diuerſitatem, uel idēptitatem ſecundum eſſe pro idēptitate, uel diuerſitate formali, ſive quidditatiua.

ET IDEO notandum, quod Ariſtotiles quādoque dicit aliqua eſſe eadem: eſſe autem non idem: quia ſunt idē ſubiectiuē: diſtincta autem quidditatiuē. Et tunc accipit eſſe pro quidditate. Et iſto modo, non eſt alterum appetituum à ſenſitiuo: eſſe autem alterum: quia non diſtinguuntur loco, & ſubiecto; diſtinguuntur tamen quidditatiuē. Sed quæ ſic diſtinguuntur, neceſſariō realiter diſtinguuntur, ut inferius patebit. Quandoque autem dicit, quod res eſt eadem, eſſe autem non idem: quia ſunt idē realiter; differunt tamen ratione. Et iſto modo non eſt alterum appetituum, à fugitiuo: eſſe autem alterum, ut patet ex dictis.

Sic ergo

tex. c. 29.

Probatio
primae con-
clusionis la-
ta in ad-
uersarios.

Sic ergo apparent suppositiones praedictae.

HIS ERGO suppositis, facile est uidere, quod distinctio formalitatis, & formalitatis eo modo, quo loquitur iste doctor de formalitatibus arguunt necessarium distinctionem rei, & rei: quod probatur triplici medio. Primo sic. Quae distinguuntur aliquo modo realiter, distinguuntur in aliqua realitate singulari, & in aliqua realitate simpliciter, prima, & hoc aliquid: haec patet ex prima suppositione: quia omnis realitas est realitas singularis; sed quae distinguuntur formaliter, aliquo modo distinguuntur realiter secundum istum doctorem, & rationem: quia distinguuntur ex natura rei: ergo quae distinguuntur formaliter, distinguuntur in aliqua realitate singulari, & simpliciter, prima, & hoc aliquid; & per consequens distinguunt simpliciter, & absolute realiter. Distinctio ergo formalitatis, & formalitatis necessario arguit distinctionem rei, & rei.

Secundo. Quidditas est realitas singularis: ergo distinguere quidditatem per diuersas quidditates est distinguere realiter per realitates singulares; & per consequens, sequitur idem, quod prius. Antecedens patet ex secunda suppositione. Consequentia tenet ex terminis.

Tertio. Quae differunt per quidditates, differunt per realitates, & realiter: haec patet ex tertia suppositione: quia differre formaliter, & quidditatem est differre per realitates singulares, &c. Sed quae differunt per formalitates, differunt per quidditates: cum quidditates sint formalitates per eos: ergo quae differunt per formalitates, differunt per realitates, siue realiter.

SIC IGITUR apparet prima propositio secundum expositionem huius doctoris. Vnde non credo omnes tenentes formaliter hanc positionem; sic intelligere: idcirco probo ulterius hanc propositionem tripliciter. Primo sic. Accipio realitatem cuiuscunque entis creati, uel increati, & eius formalitatem. Et peto. Vel eius formalitas, & eius entitas sunt unum, & idem omnibus modis extra intellectum. Vel non. Si detur primum, habetur propositum: nam quae sunt unum, & idem omnibus modis ex natura rei, multiplicato uno extra intellectum, multiplicatur & reliqua; alias unum, & idem omnibus modis multiplicatur, & non multiplicatur, quod implicat. Patet etiam per eos, qui probant essentiam diuinam, & relationem in diuinis non esse idem omnibus modis: quia non multiplicatur essentia, multiplicata relatione. Si igitur realitas, & sua formalitas sunt unum, & idem omnibus modis ad multitudinem, & distinctionem formalitatum, sequitur multiplicatio, & distinctio etiam realitatum, quod est propositum. Si uero detur secundum. Quae ro ulterius. Vel realitas, & eius formalitas nullo modo sunt idem. Vel aliquo modo sunt idem, & aliquo modo non: patet haec diuisio a sufficienti partium enumeratione. Si detur primum, habetur propositum. Nam formalitas, uel est aliqua realitas, uel nulla. Si nulla: ergo nihil: quia, quod nulla res est, omnino nihil est, secundum Beatum Augustinum primo de doctrina christiana; & per consequens distinguere per formalitates est distinguere per realitates, uel entitates. Si aliqua: cum non sit sua realitas ex supposito, erit alia; & per consequens distinguere formaliter est distinguere realiter; & per duas realitates alias a realitate, qua fundatur, quod est propositum. Si detur secundum, scilicet, quod sit aliquo modo idem, aliquo modo non. Peto uel realitas est sua formalitas una, & eadem omnimode conueniunt, & differunt extra intellectum, uel non: sed alio, & alio differunt, & conueniunt. Primum dari non potest etiam per eos: nam, ut dicunt, quaecunque conueniunt, & aliquo sui conueniunt, & aliquo sui differunt. Et hoc est medium, & principium, per quod conantur probare, quod relatio, & essentia in diuinis aliquo modo distinguuntur ex parte rei: quia pater, & filius conueniunt in essentia, & differunt in relatione. Relinquitur ergo secundum, scilicet, quod aliquo modo conueniunt, & aliquo modo differunt; & per consequens infra ambi-

tum realitatis praecise sumptae, ut praescindit a sua formalitate, est aliquid aliud, & aliquid aliud: & similiter infra ambitum formalitatis, ut praescindit a realitate. Et tunc petam ulterius de illo alio, & alio: sicut prius petitum est de realitate, & formalitate; & per consequens erit processus in infinitum in entibus extra intellectum. Sed talis processus est uitandum: ergo positio nulla.

ET CONFIRMATUR quia realitas, & formalitas sua conueniunt; & differunt extra intellectum: ergo essent eandem formaliter, & distincta realiter. Vel essent eadem realiter, & distincta formaliter: hoc patet etiam per eos. Primum non potest dari propter duo: quia, quod non est realitas, nec includens realitatem a nullo distinguitur realiter; sed formalitas ut praescindit a sua realitate, a qua distinguitur ex supposito, nec est realitas, nec habens realitatem: ergo non distinguitur realiter ab ipsa. Secundo: quia sequeretur, quod magis distingueretur a sua realitate formalitas, quam a formalitate sibi opposita, quod est falsum, etiam per eos. Consequentia patet: quia distinctio formalitatis a formalitate est tantum formalis: haec autem ponitur realis: sed distinctio realis est maior distinctione formali, ut dicunt: ergo.

Secundum etiam dari non potest propter alia duo. Primo: quia, quod non est formalitas, nec habens formalitatem a nullo distinguitur formaliter; sed realitas, ut praescindit a suis formalitatibus, a quibus distinguitur ex supposito, nec est formalitas, nec habens formalitatem: ergo. Secundo.

Quia non est minoris uirtutis, & efficaciae realitas ad distinguendum realiter, quam formalitas ad distinguendum formaliter: si ergo formalitas distinguitur formaliter a sua realitate: quamuis, ut sic, realitas non sit formalitas: pari ratione realitas distingueretur realiter a suis formalitatibus: quamuis, ut sic, non sint realitates; & per consequens si realitas, & formalitas distinguerentur formaliter, distinguerentur & realiter.

SECVNDO ad principale sic. Vel realitas, & formalitas sunt idem adaequate, & conuertuntur uel unum sub alio continetur, puta, formalitas sub realitate: uel econuerso: uel ambo continentur sub quodam tertio: uel sunt duo penitus disperata: hoc patet per sufficientem diuisionem. Si detur primum, sequitur, quod, quae distinguuntur formaliter, distinguuntur realiter, & econuerso; & per consequens habetur propositum. Si uero detur secundum, puta, quod formalitas contineatur sub realitate, & cum quodlibet inferius includat suum superius essentialiter, & recipiat praedicationem ipsius, sequitur, quod, quae distinguuntur formaliter per duas formalitates, distinguuntur realiter per duas realitates: quod est propositum. Item, quae non sunt idem in superiori, non idem pntificantur in inferiori, ut puta, quae idem pntificantur in animalitate, non idem pntificantur in humanitate: si ergo realitas est quid superius ad formalitatem, sequitur, quod, quae non sunt idem realiter, non erunt idem formaliter, & in formalitate, cuius oppositum ipsi dicunt. Nam per eos Petrus, & Paulus, qui distinguuntur realiter, nullo modo distinguuntur formaliter, siue in aliqua formalitate. Si autem detur tertium, scilicet, quod realitas contineatur sub formalitate, sequitur, quod aliqua formalitas non sit realitas: sicut eo ipso, quod animal est superius ad hominem, aliquod animal est, quod non est homo; immo dicitur fallacia consequentis, arguendo a superiori ad inferius affirmatiue; & per consequens aliqua formalitas erit nihil: quia non erit realitas; & sic ens rationis, uel nihil. Si uero detur quartum, sequitur, quod nec realitas erit formalitas, nec econuerso; & per consequens formalitas erit nihil: quia, quod nulla res est, omnino nihil est, ut dictum est supra. Consequentia patet: nam quae sic continentur sub aliquo tertio, & unum sub alio non continetur, nec econuerso; unum non praedicatur de alio praedicatione dicente, hoc est hoc. Nam eo ipso, quod homo est asinus, continentur sub anima-

D. August.
I. de doctr.
chr. cap. 2.
tom. 3.

Cap. 2.
Tom. 3.

li, quod unum sub alio non continetur; nec econverso; unum non recipit prædicationem alterius, nec econverso.

Si autem detur quintum; idem inconueniens sequitur euidentius: nam quæ sunt penitus disperata, non prædicantur de se inuicem prædicatione dicente; hoc est hoc. Quicquid ergo detur habetur propositum, uel sequitur impossibile; & per consequens positio eius non est uera.

TERTIO. Formalitas sumpta præcisè, ut formalitas est, & ut distincta formaliter ab alia formalitate. Vel est aliquid, uel nihil. Si nihil ergo distinctio formalitatis nulla. Si aliquid; uel realis, uel rationis. Si rationis: ergo distinctio formalis, ut sic, est distinctio rationis. Si reale; uel est aliqua res, uel nulla res. Si nulla res: ergo nihil, cum nihil, & nulla res in his, quæ sunt extra animam æquipolleant secundum regulam Beati Augustini superius allegatam. Si aliqua res, uel est illa res, quæ supponitur, ut realitas, aut alia. Si illa; sequitur quod idem erit principium idemprificans; & diuersificans, quod est impossibile. Si alia: ergo sunt ibi duæ res distinctæ; & per consequens distinguuntur formaliter est distinguuntur realiter, quod est propositum. Patet igitur prima propositio.

SECUNDAM conclusio probatur tripliciter.

Primo sic. Distinctio formalitatis, & formalitatis arguit necessariò distinctionem rei, & rei: ergo à destructione consequentis. Quæ non distinguuntur realiter, nec formaliter; sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non distinguuntur realiter etiam per eos: ergo nec formaliter.

Secundo. Si rationes obiectales intellectus, & uoluntatis distinguuntur ex natura rei formaliter; sequeretur, quod incognitum esset uoluntati; consequens est expresse contra Beatum Augustinum. 10. de trinitate dicentem, quod nihil uoluntati, nisi prius cognitum. Consequentia patet: quia ratio formalis obiecti uoluntatis; cum terminat actum, est uolita, & desiderata: & tamen non erit cognita, cum nulla potentia se extendat, nisi ad illud, in quo reperitur ratio formalis sui obiecti.

Tertio sic. Illud, quod subterfugit rationem entis, est omnino nihil; sed secundum uiam istorum doctorum, quod subterfugit rationem formalem obiecti adæquati intellectus nostri, subterfugit rationem entis: quia ens, in quantum ens, est obiectum adæquatum intellectus nostri, ut dicunt: ergo, quod subterfugit rationem formalem obiecti adæquati intellectus nostri, est omnino nihil secundum eos: ergo ratio formalis, quæ ponitur in obiecto uoluntatis est distincta formaliter à ratione formali obiecti intellectus, est omnino nihil, quod est impossibile. Rationes igitur obiectales intellectus nostri, & uoluntatis non possunt distinguuntur ex natura rei formaliter, ut dicunt, nec rationes eorum in aliquo conuincunt. Verum, quia aliquæ ex eis non possunt bene solui, quousque appareat, quid dicendum ad propositum: idcirco unà cum quibusdam alijs in fine huius articuli soluentur.

DIMISSO igitur isto modo dicendi, adhuc est alius modus dicendi cuiusdam doctoris nostri dicentis, quod obiectum cuiuscunque potentie cognitive, uel sensitue habet se ad potentiam ipsam in duplici habitudine, scilicet, in habitudine mouentis, & in habitudine terminantis. Obiectum ergo intellectus, & uoluntatis si comparatur ad potentias in ratione mouentis, ut sic, obijcit se eis sub una, & eadem ratione formali. Si uero comparatur ad eas in ratione terminantis, sic obijcit se eis sub alia, & alia ratione formali.

PRIMAM propositionem probant una ratione reali. Quodcumque aliquod mouens mouet aliqua duo mobilia secundum quendam ordinem, ut puta, unum mediante alio, semper mouet secundum per-

eandem rationem, per quam mouet primum. Patet: nam si per aliam rationem moueret primum, & per aliam secundum, non moueret secundum mediante primo. Sed obiectum intellectus, & uoluntatis mouet istas duas potentias ad actus suos, & mouet uoluntatem mediante intellectu, ut ab omnibus conceditur: ergo.

SECUNDAM propositionem, quæ est magis dubia, probat tripliciter. Primo sic. Si obiectum intellectus, & uoluntatis causaret actum uolendi, & intelligendi sub eadem ratione formali; sequeretur, quod præfati duo actus essent eiusdem speciei; consequens est falsum. Falsitas consequentis ab omnibus conceditur communiter. Consequentia uidetur nota: quia quicumque actus animæ sumunt speciem ab obiectis. Secundo. Si obiectum intellectus, & uoluntatis terminaret actum uolendi, & intelligendi sub eadem ratione formali; sequeretur, quod duæ habitudines diuersarum rationum possent habere eundem terminum formaliter; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet. Nam constat, quod isti duo actus habent essentialē dependentiam, siue habitudinem ad obiectum. Cum ergo actus præfati sint diuersarum rationum, & eorum essentialēs habitudines erunt diuersarum rationum. Si ergo obiectum terminaret hos duos actus sub eadem ratione formali; duæ habitudines diuersarum rationum haberent eundem terminum formaliter. Falsitas consequentis patet: si enim duæ habitudines diuersarum rationum haberent eundem terminum formaliter; tunc terminus non faceret per se ad unitatem habitudinis; & per consequens nec ad diuersitatem, quod tamen ad sensum patet esse falsum. Nam uidemus, quod stante eodem obiecto, uel subiecto, uel fundamento, puta, albedine, plurificatur realis habitudo, & relatio propter diuersitatem terminorum. Alia enim est ratio similitudinis, quæ fundatur in albo respectu alterius albi. Et alia est ratio dissimilitudinis, quæ fundatur in eodem albo respectu nigri: tales. n. relationes plurificantur ad plurificationē terminorum. Item non requiritur minor diuersitas in terminis relationum, quam in fundamentis; sed impossibile est, quod idem fundamentum formaliter sumptum, fundet diuersas relationes: ergo nec idem terminus formalis poterit eas terminare. Minor probatur per Aristotilem in 3. physicorum dicentem, quod potentia ad sanitatem, & infirmitatem non est eadem: quia si essent eadem potentia; sanitas, & infirmitas esset idem: ergo eodem modo, si in albedine esset eadem ratio, & potentia fundaret similitudinem, & dissimilitudinem; sequeretur, quod similitudo, & dissimilitudo essent idem.

Tertio. Ad principale. Si obiectum per eandem rationem formalem terminaret hos duos actus; sequeretur, quod eandem determinationem reciperet ab eis; consequens est falsum: ergo. Consequentia patet: quia obiectum non sortitur denominationem ex actu. Nec propter rationē terminandi: quia secundū illā rationem habet actus essentialiorem habitudinem ad obiectum. Falsitas consequentis, quamuis prober eam, manifesta est de se.

SED NEC ISTE modus uidetur uerus, salua reuerentia dicentis, principaliter propter duo.

Primo. Quia incidit in positionē formalitatum necessariò, quam tamen ipsemet improbat esse. Secundo. Quia ponit, quod obiectum per aliā rationē mouet potentiam, & per aliā terminat eius actum, quod non est uerum. Ostendo ergo primo, quod sic dicentes incidunt in positionē formalitatum. Et arguo sic. Aut istæ duæ rationes obiectales, quæ terminant actum uolendi, & intelligendi distinguuntur inter se sola ratione, uel ex natura rei, circūscripto opere intellectus. Si detur primum; sequitur, quod positio eius sit falsa, & superflua. Est quidem falsa. Nam sicut rationes terminantes dicuntur di-

I stinguuntur

1. de doc.
Christ. cap.
e. Tom. 3.

Cap. 1. &
2. Tom. 3.

Magistri.
Ger. Sen. 1.
Sent. d. 1.
q. tertia
prim. arg. 3.

Tex. c. 10.

Confutatio
opin. præ-
missæ.

12. Me-
raph. Com.
39. & 51.
Item. 4.
Metaphy.
Tex. 6.3.

stingui secundum rationem: quia terminant distinctos actus: quamvis ex parte rei non distinguantur: ex opposito pari ratione, rationes mouentes distinguantur secundum rationem: quia mouent distinctas potentias, non obstante earum idempritate reali. Erit igitur superflua: nam sic dicentes incidunt de plano impositionem Commentatoris, qui ponit rationes obiectales intellectus, & uoluntatis distinguere ratione sola. Nec differt ista positio ab illa, stante supposito nisi in uerbis; & per consequens erit superflua. Si uero detur secundum, habetur propositum: nam ponere in obiecto intellectus, & uoluntatis, stante idempritate reali ipsius, duas rationes distinctas ex natura rei, est ponere formalitates expresse.

Solutio Ma-
gistri Ge-
rard. Senes-
ubi supra.

NEC VALET solutio, quæ datur ad istam rationem. Dicunt enim isti doctores, quod differentia inter istas rationes est ex natura obiecti fundamentaliter, & potentialiter; sed ex ipsis actibus completiue, & actualiter, sic intelligendo, quod ipsum obiectum habet in se naturam, secundum quam potest terminare istos actus diuersos alio, & alio modo; ista tamen differentia reducitur de potentia ad actum. Et completur per hoc, quod isti actus terminantur actualiter ad obiectum, secundum quod ipsum erat in potentia ad terminandum eos. Sicut etiam uidemus, quod relatio similitudinis in albedine fundata, non existente termino opposito, dicitur esse in eodem fundamento ex natura rei, solum potentialiter. Existente uero termino opposito, incipit esse in eodem fundamento actualiter; per nullam tamen mutationem in ipso factam; ita suo modo, ut dicunt, in proposito, puta, quia rationes terminandi sunt in obiecto, non existentibus perfectis actibus; sed solum secundum potentiam; & tunc potentialiter distincte: & ipsis incipientibus, incipiunt istæ rationes esse actualiter in obiecto, & actualiter distinctæ.

ISTE ERGO modus, nam incidit in positionem formalitatum: quia illa positio ponit, quod illæ rationes obiectales, ita differunt ex natura rei, quod præueniunt ipsos actus, & sunt completæ in obiecto, antequam actus præfati sint in potentijs, quod hic negatur.

Confutatio
solutionis
præfati Do-
cto.

SED IN rei ueritate hæc solutio, quamuis sit apparens: non tamen euadit rationem propter duo. Primo. Quia assumitur falsum. Secundo. Quia concessio, quod assumitur, habetur propositum. Assumit enim falsum: quia ponit, quod rationes terminandi sunt in obiecto, non existentibus actibus, nisi solum potentialiter: & ipsis existentibus, incipiunt ibi esse actualiter. Sicut relatio similitudinis existens fundata in albedine, non existente termino opposito. Hoc autem est falsum: quia adhuc sequitur, quod rationes obiectales terminantes actum uolendi, & intelligendi sint respectus, siue relatio formaliter, & præcisè, quod est omnino falsum. Consequentia patet: quia quicquid erat in potentia, & reducitur ad actum per solam mutationem factam in altero est relatio, siue respectus formaliter, & præcisè. Hoc patet: quia per hoc distinguitur absolutum à respectu per Aristot. & per eum. Sed ex supposito, rationes terminantes hos actus intelligendi, scilicet, & uolendi erant potentialiter in obiecto, non existentibus ipsis actibus, & ipsis existentibus, incipiunt ibi esse actualiter: eo, quod actus actualiter terminantur ad obiectum: ergo tales rationes obiectales erunt respectus, siue relatio formaliter, & præcisè: patet igitur consequentia. Sed falsitas consequentis probatur dupliciter. Primo: quia si huiusmodi rationes essent respectus, siue relatio formalis, & præcisè, sequeretur, quod obiectum sumptum formaliter, realiter referretur ad actum intelligendi, & uolendi, quod apparet falsum esse.

Secundo: quia, quod quietat appetitum nostrum non potest esse relatio, siue respectus formaliter, &

præcisè; sed obiectum formaliter acceptum, quietat uoluntatem nostram: ergo &c. Assumit igitur falsum dicta solutio.

SED OSTENDO secundo, quod concessio assumpto, adhuc habetur propositum. Nam, ut ipsi concedunt, quamuis huiusmodi rationes præcedant solum potentialiter in obiecto terminationem ipsorum actuum. Existentibus tamen actibus dicte rationes obiectales sunt in obiecto actualiter, & actualiter distinctæ.

QVAERITVR ergo. Vtrum rationes terminantes actum intelligendi, & uolendi, existentibus actibus, distinguantur inter se sola ratione, uel ex natura rei? Si detur primum incidit in positionem Commentatoris, sicut prius dicebatur. Si detur secundum habetur propositum.

ET CONFIRMATVR: quia istæ rationes, ut sunt actualiter distinctæ, uel sunt duo quædam ex natura rei, uel non. Si detur primum, uel sunt duæ res, uel non. Primum dari non potest, etiam ipsi dicunt: relinquatur ergo secundum; & per consequens cum idempritate reali aliquorum ita uera dualitas ex natura rei. Et hoc est incidere in formalitates. Si autem dicatur, quod non sunt duo quædam ex natura rei, cum omnis dualitas, quæ non est realis, sit rationis, habetur positio communis. Præterea. Vel existentibus actibus, rationes terminantes sunt realiter in obiecto, uel non. Non potest dici, quod non: quia tunc obiectum non terminaret realiter. Si dicatur, quod sic, cum existentibus actibus, sint duæ, & distinctæ rationes actualiter, ut dicunt, sequitur, quod cum reali idempritate obiecti ita uera dualitas realis talium rationum: cum quicquid est in obiecto realiter, sit aliquid reale; & per consequens habemus formalitates expresse. Patet igitur, scilicet, primum, uidelicet, quod hæc positio, si debet differre à positione communi, incidit in positionem formalitatum necessariam.

OSTENDO igitur secundo, quod sit impossibile ponere, quod obiectum per aliam rationem moueat potentiam, & per aliam terminet actum eius, ut dicunt. Et, quod hoc ponant: patet, quia in obiectis intellectus, & uoluntatis, ponunt tres rationes unam communem eis, per quam mouent potentias, & duas speciales, per quas terminant actus ipsarum; ex quo sequitur, quod obiectum per aliam rationem mouet potentiam, & per aliam terminat actum. Impossibilitatem autem huius ostendam tripliciter.

Primo sic. Si obiectum per aliam rationem moueret potentiam, & per aliam terminaret actum potentie; sequeretur, quod incognitum esset uoluntati; consequens est falsum etiam per eos: ergo. Consequentia probatur: quia illud, quod non mouet intellectum ad intelligendum, nec terminat eius actum, non est cognitum ab intellectu; sed ratio obiecti, quæ terminat actum uoluntatis, non mouet intellectum, nec actum intelligendi terminat: ergo nullo modo est intellecta; sed ad ipsam mouetur uoluntas, cum ponatur terminare actum uoluntatis. Est ergo uoluntati aliquid, quod non est cognitum, quod est absurdum.

Secundo. Ratio ueri per eos terminat actum intelligendi, & ratio boni terminat actum uolendi: ergo ratio motiua intellectus, & uoluntatis est alia à ratione ueri, & boni, quod non uidetur dicendum. Tum: quia bonum cognitum excitat appetitum, tum etiam: quia ipsi non dicunt, cuiusmodi ratio est illa: deberent enim eam nominare, ut melius possent intelligi.

Tertio. Sicut se habet sensibile ad sensum; ita intelligibile obiectum ad intellectum tertio huius; sed sensibile per eandem rationem se tenente ex parte rei mouet sensum, & terminat eius actum: ergo, &c. Iste igitur modus dicendi non uidetur bonus.

Tex. 6.3. 37.

ET IDEO

Tertius di-
cendi modus
quorundam.

ET IDEO adhuc est alter modus dicendi, qui ponit, quod rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sunt penitus indistinctæ re, & ratione.

Primum: quia conceditur ab omnibus, non curant probare: sed secundum, uidelicet, quod huiusmodi rationes non distinguuntur secundum rationem, siue conceptibiliter probant tripliciter.

Primo sic. Istæ rationes sunt reales, & non secundum rationem, quæ causant actus reales: hoc patet: quia ens rationis non est causa entis realis; sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis causant actum intelligendi, & uolendi, qui sunt actus reales, ut communiter conceditur: ergo sunt rationes reales, & non secundum rationem.

Secundo sic. Rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non præscindunt actum intelligendi, & uolendi: hoc patet: quia actus causantur ab obiectis formaliter sumptis; sed illud, quod constituitur per actum intelligendi, non præcedit dictum actum: ergo rationes formales obiecti intellectus, & uoluntatis non constituuntur per actum intelligendi, & uolendi; & per consequens nec distinguuntur per actum intelligendi.

Tertio. Sic aliqua differentia esset inter rationes formales obiecti harum potentiarum. Vel una containeretur sub alia, puta, ratio formalis obiecti intellectus containeretur sub ratione formalis obiecti uoluntatis. Vel e conuerso; uel ambæ sub tertia. Vel essent omnino æquales, & una non containeretur sub alia, non ambæ sub tertia.

Primum dari non potest. Nam si ratio formalis obiecti intellectus containeretur sub ratione formalis obiecti uoluntatis, uel conuerso; sequeretur, quod intellectus, & uoluntas non essent æqualis ambitus obiectiuæ, quod communiter reputatur falsum. Consequentia patet: quia potentia non se extendit, nisi ad id in quo reperitur ratio formalis sui obiecti. Si igitur una illarum rationum sub alia containeretur; illa, sub qua alia containeretur, esset uniuersalior; & per consequens potentia, cuius esset talis ratio ad plura se extenderet subiectiuæ, id est, obiectiuæ. Nec potest dari secundum, scilicet, quod ambæ contineantur sub tertia: quia tunc, si mouerent secundum illam tertiam rationem, non mouerent distinctæ; sed magis, ut una. Item non potest dari tertium, scilicet, quod ambæ sint æquales sic, quod non reducantur in se inuicem. Nec in tertiam: quia hoc posito; sequeretur, quod intellectus non intelligeret, quod uellet uoluntas: nec uoluntas uellet, quod intelligeret intellectus, quod est absurdum. Concludunt ergo isti doctores, quod idem obiectum sub eadem ratione formali se offert intellectui, & uoluntati.

ET SI petatur ab eis, quomodo causant diuersos actus in istis diuersis potentijs.

DICUNT, quod non est inconueniens, quod idem agens æquiuocum sub una ratione causet diuersa in diuersis subiectis. Sicut uidemus de Sole, qui per eundem calorem liquefacit ceram, & desiccaturum: poterit igitur à simili idem subiectum, id est, obiectum sub eadem ratione formali penitus indistincta re, & ratione diuersos effectus causare in diuersis subiectis, siue in diuersis potentijs.

ISTE AVTEM modus dicendi, in quantum concordat cum dictis communibus, ponendo unitatem realem inter istas rationes, uerus est: aliàs non posset saluari, nec uitari, quod uoluntas tenderet in cognitum. Sed in quantum negat, distinctionem rationis ab eisdem, impossibilis est. Quod probo tripliciter.

Primo. Si idem sub eadem ratione formali penitus indistincta re, & ratione esset obiectum intellectus, & uoluntatis; sequeretur, quod actus utriusque potentie essent eiusdem speciei; consequens est falsum: ergo. Falsitas consequentis conceditur ab omnibus, & fuit probata superius in questionibus super

per 2. ubi ostensum fuit, quod præfati actus non so-

lum specie; immò genere remoto distinguuntur. Consequentia patet: quia, ut ostensum fuit ibidem, actus specificatur ab obiectis formaliter sumptis: ubi ergo est idem omnino obiectum, ibi erunt actus eiusdem speciei. Secundo. Quæ non sunt synonyma differunt re, uel ratione: sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis non sunt synonyma: ergo differunt re, uel saltem ratione. Maior patet: quia quæ nec differunt re, nec ratione sunt synonyma. Minor probatur: quia obiectum intellectus formale uel est ens, uel uerum, uel quidditas rei materialis: obiectum autem uoluntatis bonum; bonum autem, & uerum, & ens non sunt synonyma, ut omnes concedunt. Et potest probari per rationem, quam facit Arist. 3. Metaphysicæ: nam quando dicimus ens est bonum, uel

Tex. c. 10.

uerum est bonum: uel uerum est ens: non facimus negationem, & per consequens talia non sunt synonyma. Tertio. Quæcunque sunt penitus indistincta re, & ratione, quicquid conuenit uni, & qualitercunque competit ei, idem eodem modo competit, & alteri; sed obiecto intellectus competit aliquid cum reduplicatione, quod non competit obiecto uoluntatis cum reduplicatione: ergo ista obiecta formaliter accepta, aliquo modo differunt. Sed per eos non differunt re: ergo differunt ratione. Maior patet ex terminis: quia si aliquid aliquo modo competit uni, quod non competit alteri. Eodem modo in illo necessario distinguitur saltem secundum rationem. Minor etiam probatur: quia obiectum intellectus, in quantum est obiectum intellectus, adæquat potentiam intellectiuam: aliàs intellectus non haberet obiectum adæquatum aliquo modo. Sed obiectum uoluntatis, in quantum obiectum uoluntatis, non adæquat potentiam intellectiuam: aliàs non attingeretur per uoluntatem: quia obiectum adæquatum unius potentie non attingitur per actum alterius. Et per consequens obiectum uoluntatis non esset obiectum uoluntatis, quod implicat.

DIMISSIS igitur istis modis dicendi propter inconuenientia, quæ ipsos sequuntur, est alter modus dicendi communis, qui ponit, quod quamuis rationes intellectus, & uoluntatis sint realiter una res, differunt tamen ad inuicem secundum rationem, siue conceptibiliter. Et quoniam istum modum dicendi bene intellectum reputo uerum: idcirco ad declarationem aliqualem ipsius hoc ordine procedam, uel procedetur. Quoniam primo præmittentur quædam notabilia ex, quibus clarius apparebit iste modus dicendi, & facilius soluentur, quæ introducuntur contra eum. Secundo introducentur aliquæ propositiones. Tertio respondebitur ad rationes aduersariorum.

Quartus di-
cendi m. d. u.
communis.
Vide Aeg.
1. sent. d. 2.
q. 2. & q.
3. ar. 1. 2.
& 3.
It. 4. Me-
taph. q. 8.

QUANTVM Ad primum est notandum, quod quantum ad declarationem istius opinionis præmittuntur tria. Primum est, quod aliud est querere. Vtrum aliquæ rationes sint reales, & realiter in aliquo? Et aliud est querere. Vtrum tales rationes sint in illo realiter distinctæ? Hoc patet: certum est enim, quod rationes attributorum primæ causæ reales sunt, & realiter continentur in ipsa. Nullus tamen dicit, quod distinguuntur realiter ab ea, nec inter se similiter: ergo aliud est querere. Vtrum rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sint reales, & præueniant in quocunque ente creato, uel increato actum intelligendi. Et aliud est querere. Vtrum distinctio earum ad inuicem sit realis, uel rationis? Primum enim de plano ab omnibus conceditur; sed hoc non obstante, dicitur, quod distinctio earum ad inuicem est tantum rationis.

SECUNDVM notabile est, quod coniuncta realiter distingui, uel separari secundum rationem, siue conceptum potest intelligi dupliciter. Vno modo per negationem dicendo, hoc non esse hoc. Alio

I 2 modo per

inquisitio
non muti-
lis.

Solutio ad-
uersariorū.

Confutatio
opin. præ-
missæ.

Scilicet. q.
4. art. 2.

modo per abstractionem, scilicet, quod potest unum intelligi, alio non intellecto. Primus intellectus semper falsus est: nam si aliqua sunt coniuncta realiter, siue idemptricè, siue subiectiue; & separe ea ab inuicem per negationem, dicendo ista non esse coniuncta; oportet intellectum sic dicentem, falsum esse. Vnde si homo, & risibile sint coniuncta; & separe ea per negationem dicendo homo non est risibilis; oportet intellectum esse falsum.

Item si bonitas, & sapientia coniunguntur idemptricè, & dicis bonitatem, non esse sapientiam, falsum dicis, & falsò intelligis: sed si separe per abstractionem, quæ sunt coniuncta realiter: quia intelligis unum, alio non intellecto, puta, quia intelligis hominem, non intellecto risibili. Vel quia intelligis bonitatem, non intellecta sapientia; intellectus non erit falsus. Et isto modo mathematicalia dicuntur abstracta à materia sensibili: quamuis sint ei coniuncta secundum esse: propter quod dicit Arist. 2. physicorum, quod abstrahendum non est mendacium. Rationes igitur obiectales intellectus, & uoluntatis distinguuntur secundum rationem, siue concipi potest intelligi dupliciter. Vno modo per negationem huius ab hoc, ut dicatur secundum rationem distinguuntur: quia intellectus intelligit rationem obiectalem uoluntatis, non esse rationem obiectalem suam, uel sui ipsius, & econuerso. Et ille intellectus falsus est, ut patet ex prædictis. Etiam sicut habent res ad esse, ita ad intelligi, ut scribitur 3. huius. Alio modo possunt, intelligi distinguuntur huius rationes secundum rationem: siue conceptum secundum abstractionem unius ab altera, ut dicantur secundum rationem distinguuntur, quæ possunt distinctè concipi, siue intelligi: & istum intellectum reputo uerum; sicut potest per simile declarari. Videnus enim, quod unum, & idem instans penitus indistinctum ex parte rei, est finis præteriti, & principium futuri, uel econuerso. Et ideo instans, & finis præteriti est, dicitur distinguuntur à se ipso, ut est principium futuri secundum rationem, siue conceptibiliter: ita ergo dicendum est in proposito, quod bonum, & uerum: uel bonum, & ens dicuntur sola ratione distinguuntur: quia uerum potest intelligi, alio non intellecto. Vel, ut minus calumniosè loquamur, idem potest intelligi uno modo, non intellecto ipso, sed alio modo.

NEC VALET, si dicatur, quod idem instans, ut est finis præteriti distinguuntur à se ipso, ut est principium futuri. Nam cum sit una res fundamentaliter, potest intelligi illa res, ut fundat unam de illis formalitatibus absque hoc, quod intelligatur, ut fundat aliam formalitatem. Aut ergo illa res fundamentalis, quæ intelligitur, ut fundat unam formalitatem absque hoc, quod intelligatur, quod fundat aliam, est penitus indistincta realiter, & formaliter. Aut non. Si detur primum, habetur propositum: stabit enim distinctio rationis eo modo, quo dictum est, cum omnimoda uidelicet idemptricitate ex parte rei. Si detur secundum, procederetur in infinitum in entibus realibus, quod est absurdum: nam si realitas illa intellecta, ut fundat unam formalitatem, habet aliam rationem formalem ex parte rei, quam intellecta, ut fundamentaliter. Pari ratione petat de huiusmodi formalitatibus, ut de primis: & sic processus iste erit in infinitum; sed iste processus est uitandus: standum est ergo in primis, scilicet, quod unum, & idem instans penitus indistinctum ex natura rei potest intelligi, ut finis præteriti, non intellecto eo, ut principium futuri, & econuerso. Et similiter dicendum in proposito.

TERTIVM notabile est, quod uerum, & bonum, quæ communiter ponuntur obiectum, seu rationes obiectales intellectus, & uoluntatis respectu harum potentiarum se habent hoc ordine: nam

tam uerum, quam bonum cognoscuntur ab intellectu; cum uerum sit bonum, & econuerso. Nul- lum tamen istorum cognoscitur sub ratione boni; sed quodlibet sub ratione ueri. Et similiter ex alia parte, tam uerum, quam bonum diliguntur à uoluntate; cum sint idem penitus ex parte rei. Nul- lum tamen istorum diligitur sub ratione ueri; sed quodlibet sub ratione boni. In cuius declaratione est notandum, quod una, & eadem entitas penitus indistincta extra intellectum, est sui ipsius manifestatiua inquantum potens est se intellectui obiectare; & illa eadem entitas omnino indistincta in re, est apta nata esse alicuius perfectiuium. Nec est alia entitas, quæ se manifestat, & quæ perficit; immò una, & eadem. Entitas autem quæcunque, ut sui manifestatiua, habet rationem ueri; ut autem est perfectio quædam in se, uel alicui, habet rationem boni. Et quia omne cognitum ab intellectu cognoscitur, ut est manifestatiuum sui ipsius: idcirco omne, quod ab intellectu cognoscitur, cognoscitur sub ratione ueri. Similiter omne uoluntum à uoluntate habet esse uoluntum: quia est quædam perfectio sui, uel alicui alteri in se: idcirco omne uoluntum à uoluntate est uoluntum, siue dilectum sub ratione boni. Non obstantem autem idemptricitate reali inter uerum, & bonum: quia sunt una entitas omnino extra intellectum, poterit quodlibet illorum cognosci sic sub ratione ueri: quod nullo eorum cognoscitur sub ratione boni: quia nihil cognoscitur ab intellectu, nisi ut est sui ipsius manifestatiuum; & per consequens omne, quod cognoscitur, cognoscitur sub ratione ueri. Similiter etiam poterit quodlibet istorum diligi sic sub ratione boni, quod non sub ratione ueri: quia nihil diligitur à uoluntate, nisi inquantum est perfectio quædam in se, uel alicui: & quia, ut sic, habet rationem boni; omne, quod diligitur sub ratione boni, à uoluntate diligitur. Cognoscitur ergo ab intellectu bonum, & ratio boni; sed non sub ratione boni; sed sub ratione ueri: eodem modo diligitur à uoluntate uerum, & ratio ueri; sed nec hoc, nec illud sub ratione ueri; sed sub ratione boni eo modo, quo expositum est: & hoc sufficit ad hoc, quod omne uoluntum sit uerè: & realiter cognitum: & omne cognitum uoluntum, uel saltem dilectum, quorum utrumque pertinet ad uoluntatem.

QVARTVM notabile est, quod aliqua possunt distinguuntur, & specificari dupliciter, intrinsecè, & extrinsecè; secundum quod specificatio & distinctio est duplex, secundum quod declaratum est quæstione prima primi libri articulo primo, & quæstione quarta secundi libri articulo secundo. Potentia ergo animæ, & actus, ut ibidem exiit declaratum, distinguuntur, & specificari per obiecta adæquata formaliter sumpta; non quidem intrinsecè, sed extrinsecè. Et ideo ad realem distinctionem potentiarum, & specificationem actuum ipsarum sufficit distinctio rationis in obiectis eo modo, quo dictum est. Nam licet ista, per quæ actus distinguuntur intrinsecè, & formaliter sint distincta realiter, sicut actus realiter distinguuntur; illa tamen, per quæ tantum extrinsecè distinguuntur; sufficit, quod sint distincta secundum rationem, siue conceptus.

HIS PRAEMISSIS pro declaratione positionis, & solutione ipsorum, quæ inducuntur contra eam introducuntur 4. propositiones.

QVAVM prima est ista, quod rationes obiectales intellectus, & uoluntatis sunt distinguibiles secundum rationem, siue conceptibiliter ante omnem actum intellectus.

SECUNDA est, quod existentibus actibus intelligendi, scilicet, & uolendi, huiusmodi rationes distinguuntur actualiter secundum rationem, siue conceptibiliter eo modo, quo expositum est.

TERTIA

Tex. c. 18.

Propositio
ista elicitur
habetur ab
Arist. in 3.
de Anima
tex. com. 35
Sed formaliter
ab Auer
roe in com-
mento eius-
dem conte-
ntus.

Occurrit cui
dam obie-
ctioni, quæ
fundamen-
tum premis-
sum euertere
uide-
tur.

Lucida de-
terminatio
quæsit.

TERTIA est, quod huiusmodi distinctio rationis, quæ ponitur in huiusmodi rationibus obiectalibus intellectus, & uoluntatis, sufficit ad realem distinctionem potentiarum, & specificationem ipsarum actualiter.

QUARTA est, quæ sequitur ad istas, quod idem sub eadem ratione formali extra intellectum penitus indistinctum est obiectum intellectus, & uoluntatis.

PRIMA propositio ad præsens probatur dupliciter. Primo sic. Quæ præcedunt omnem actum intelligendi, & possunt distinctè concipi, sunt distinguibilia secundum rationem, siue conceptibiliter ante omnem actum intellectus: patet ex terminis. Sed rationes obiectales intellectus, & uoluntatis præcedunt omnem actum intellectus, ut patet ex primo notabili, & possunt distinctè concipi, ut patet ex 2. Secundo. Aptitudo ad actum potest remanere, circumscripso actu, sicut diuisibilitas sine diuisione actuali, ut patet de partibus continui. Sed distinguibilitas in esse conceptibili, est aptitudo ad istum actum, qui est distinctè concipi: ergo potest remanere sine distinctione actuali: poterunt ergo rationes obiectales intellectus, & uoluntatis esse distinguibiles secundum rationem, siue conceptibiliter ante omnem actum intellectus, circumscripso distinctione actuali rationis.

SECUNDA propositio probata fuit superius immediate contra sem modum dicendi, qui negabat distinctionem rationis ab huiusmodi rationibus.

TERTIAM propositionem probo una ratione sic. Illa distinctio, quæ ponit omne cognitum ab intellectu cognosci sic, sub ratione ueri, quod non sub ratione boni: & omne uoluntatum a uoluntate diligere, sic sub ratione boni, quod non sub ratione ueri; sufficit ad realem distinctionem potentiarum, & specificationem ipsarum actuum; sed distinctio rationis, quæ ponitur inter rationes obiectales intellectus, & uoluntatis est huiusmodi: ergo, &c. Maior patet ex terminis. Minor tenet ex supradictis specialiter in tertio notabili: ergo.

ET CONFIRMATUR. Nam licet talis, & tanta sit distinctio distinctiuorum extrinsecè, cuiusmodi sunt rationes prædictæ, qualis, & quanta est distinctio distinctiuorum, ut patuit supra, quare, &c.

QUARTA conclusio uidetur sufficienter probari ex improbatione primæ, & secundæ opinionis.

ET IDEO confirmatur una ratione tali. Si idem sub eadem ratione formali, penitus indistincta extra intellectum non se obijceret intellectui ad intelligendum, & uoluntati ad uolendum, sequeretur, quod intellectus, & uoluntas non essent æqualis ambitus obiectiuè; consequens reputatur communiter falsum: ergo. Consequentia patet: quia uoluntas non tenderet in proprium actum in ratione obiecti intellectus, nec econuerso.

Solutio rationum Socraticæ & sequentium.

HIS VISIS restat respondere ad rationes, quæ inducuntur contra istum modum dicendi. Et primo ad rationes primæ positionis. **AD** primam motiuam, cum dicebatur, quod rerum, quædam sunt uersales, & quædam singulares. Dicendum, quod Aristoteles sic loquendo, & ubicunque similia uerba dicit, intelligit de uersali fundamentaliter sumpto eo modo, quo expositum est questione tertia primi libri per totum. Et per hoc soluuntur omnia, quæ inducuntur ab isto doctore in suis diuisionibus, suppositionibus, cõparationibus, ex quibus sequitur ulterius modum suum declarandi ex falso fundamento processisse.

AD AVCTORITATES, per quas nitebatur iste doctor positionem suam ostendere de mente Aristotelis. patet quid dicendum ex dictis in quarta suppositione: ex quo patet ulterius ipsum non ire ad mentem Aristotelis, &c.

AD RATIONEM ergo fundamentalem ipsius est dicendum per interemptionem antecedentis, quantum ad hoc, quod ponit attributa primæ causæ distin-

gui formaliter ex parte rei. Et ideo ad rationes, quæ hoc probant, per ordinem est dicendum.

AD PRIMAM igitur, quando dicitur, quod illæ quidditates ad inuicem sunt diuersæ, quarum una alteri appositæ, &c. Concessa Maiori, negatur Minor de attributis primæ causæ, ut assumitur. Nec probatio ualet: nam bene uolo, quod æternitas in creaturis appositæ bonitati, uel sapientiæ, non dat magis, nec remota, minus; ubi æternitas, & sapientia realiter distinguuntur. Et isto modo loquitur Aristoteles. sed in diuinis, ubi talia idemprædicantur summa idemprædicata reali; pariterque formali, quidditas æternitatis appositæ, quidditati sapientiæ, dat magis; & remota, minus; immò tollit ipsam totaliter: cum sit eadem quidditas. Sic realitas æternitatis appositæ realitati sapientiæ, in diuinis dat magis; & remota, minus; immò tollit ipsam totaliter: non autem in creaturis.

ET UT CLARIUS appareat defectus huius rationis, & sequentium, reduco ipsam formaliter contra eum: ostendo, æquè probando distinctionem realem attributorum primæ causæ; sicut formalem, & arguitur sic. Illæ realitates ad inuicem sunt diuersæ, quarum una alteri appositæ non dat magis; nec remota minus; sed realitas æternitatis appositæ bonitati, uel sapientiæ, non dat magis nec remota minus: ergo sunt diuersæ. Maior est sua. Minor probatur per probationem Minoris eorum. Nam secundum intentionem Aristotelis. ibidem; si sint duo sapientes, & uni eorum apponatur æternitas, & ab altero remoueatur, cæteris existentibus paribus, illud, a quo remouetur, non minus est sapiens realiter, sicut nec formaliter: nec idem magis datur, cui perpetuitas apponitur. Et ratio est: quia æternitas, & sapientia in creaturis, ut loquitur Aristoteles. distinguuntur non solum formaliter: immò etiam realiter: & ideo ratio nihil concludit. Nam Minor eo modo, quo habet ueritatem, non sumitur sub Maiori; & per consequens peccat in forma: ergo.

AD secundam est dicendum per interemptionem Minoris. Nec propositio est ad propositum: nam, licet notitia, amor, & delectatio in creaturis; ubi uerè distinguuntur realiter; habeant essentialem ordinem prioritatis, & posterioritatis naturalis præsuppositionis; in diuinis tamen, ubi sunt idem realiter, & quidditatiuè, non habent talem ordinem inter se; immò impossibile est omnino in diuinis esse prius, & posterius naturaliter in re: quia quod est posterius altero, non est summè necesse esse: nam ei, quod est summè necesse esse, pro quocunque signo repugnat non esse; & per consequens posterius esse: sed quod non summè est necesse esse, non est Deus, nec per consequens in deo ponendum. Deficit igitur ista ratio, sicut præcedens: nam Minor eo modo, quo habet ueritatem, non sumitur sub Maiori, & per consequens peccat in forma. Nec ualet, quando dicitur, quod amor in quocunque præsupponit notitiam. Nam, quod amor præsupponat notitiam, potest intelligi dupliciter. Vno modo sic, quod notitia tempore, uel natura præcedat amorem; & hoc est uerum in nobis, ubi notitia, & amor distinguuntur realiter.

Alio modo dicitur amor præsupponere notitiam: quia ubicunque est amor, ibi est notitia: & hoc sonant uerba Augustini dicentis, quod quisque prorsus ignorat, amare nullo modo potest. Et hoc modo concedimus, amorem præsupponere notitiam in diuinis; non tamen sequitur propter hoc, quod notitia præcedat amorem; sed sufficit sufficienter, quod sint simul.

ET POTEST reduci ratio ista contra eum; sicut præcedens, & arguatur sic. Quorumcunque realitates habent essentialem ordinem, &c. Ipsa differunt realiter per huiusmodi realitates; sed realitates attributorum primæ causæ sunt huiusmodi: ergo. Maior est sua. Minor patet per probationem eorum: nam notitia, amor, delectatio in creaturis, ubi habent ordinem prioritatis, & posterioritatis, non solum

quantum ad quidditates; immò quantum ad realitates servant dictum ordinem: cum distinguantur ab invicem formaliter, & realiter.

AD tertium dicendum eodem modo, quòd Maior est falsa. Et probatio deficit, sicut præcedens. Nam bene probat quòd notitia reperitur in nobis in quoddam actu intellectus, ubi non reperitur amor. Et hoc conceditur: quia realiter distinguuntur; sed unum probat, quòd notitia divina reperitur in aliquo formaliter sine amore divino. Nam ista sunt omnino inseparabilia, quantum ad realitates, & quantum ad quidditates. Et si dicitur, quòd ex quo quidditas notitiæ secundum rationem communem reperitur in aliquo sine quidditate amoris, ut in creaturis, quòd notitia, & amor ubique reperiantur, differunt quidditative. Negatur. Nam notitia, & amor, ut reperiantur in divinis, non sunt eiusdem rationis cum notitia, & amore, prout reperiantur in creaturis, nec habent aliquod commune uniuocum. **ET IDEO** potest reduci ratio ista, sicut & præcedentes contra eum sic. Realitas unius attributi primæ causæ reperitur secundum rationem communem in aliquo sine realitate alterius: ergo ipsa differunt realiter. Antecedens patet, sicut antecedens eorum eo modo, quò dictum est in alijs rationibus.

AD quartum, concessio antecedente, negatur consequentia. Nec probatio valet. Ad hoc enim, quòd de aliquibus, quæ sunt omnino idem, aliquid verificetur de uno, quòd non verificatur de altero, sufficit connotatio ad aliquid exterius, verbi gratia. Intelligere diuinum est omnino sibi ipsi idem, & tamen intelligere deum, non est intelligere creaturam. Et deus primo, & directe se ipsum intelligit; creaturas uero secundario, & indirecte. Sic in proposito intellectus, & uoluntas diuina sunt formaliter, & realiter idem; aliquid tamen de intellectu verificatur, quòd non verificatur de uoluntate, & hoc ratione connotationis ad extra, ut patet intuenti.

Solutio rationum secundum de opinio.

AD RATIONES, quibus probatur secunda conclusio, quæ directe sunt ad prepositum, cum dicitur in prima, quòd si rationes obiectales intellectus, & uoluntatis, &c. Sequeretur, quòd intellectus, & uoluntas non essent potentie distincte essentialiter. Negatur consequentia. Nec probatio valet. Nam, ut dictum est in quarto notabili, potentie distinguuntur per actus, & actus per obiecta, non quidem intrinsece, sed extrinsece. Et ideo non sequitur, quòd si obiecta formaliter sumpta differant sola ratione, quòd potentie non distinguantur realiter. **AD** secundum, conceditur, quòd rationes obiectales intellectus, & uoluntatis præcedunt in obiecto actum intelligendi, & uolendi: sunt enim rationes reales, ut dictum est in primo notabili. Aliud enim est querere. Vtrum prædictæ rationes sint reales? Et aliud est querere. Vtrum distinguantur realiter? Poterunt ergo distinguere sola ratione eo modo, quò expositum est, non obstante earum realitate; & quòd præcedant in obiecto actus intelligendi.

Ad tertium, cum dicitur, quòd quæ sunt actualiter in aliquo, sunt in eo distinguibilia. Dicendum, quòd uerum est, si sunt distinguibilia: quia quæ sunt distinguibilia, nisi sint distincta, quando sunt actu, nunquam erunt distincta; sed quæ non sunt distinguibilia, quando sunt actu: non oportet, quòd sint distincta. Et per eos hoc patet; nam realitates attributorum primæ causæ sunt actu essentia diuina; & tamen non sunt actu distincta. Ita dicendum est in proposito. Rationes autem obiectales intellectus, & uoluntatis non sunt distinguibiles in eodem, nec realiter, nec formaliter: & ideo quantumcunque sint actu, non oportet, quòd distinguantur.

Ad quartum dicendum, quòd uerum, & bonum non sunt passionibus entis propriæ, & strictè loquendo de propria passione: recipiunt enim prædicationem ipsius in primo modo dicendi per se, ut declaratum est in prima questione huius tertij, quòd non conuenit propriæ passioni, sed

dicuntur propriæ passionibus largè: eo, quòd sequuntur ipsum ens, & conuertuntur cum eo; sicut propria passio cum subiecto. Talibus autem passionibus non repugnat idempnificari cum subiecto: immò necessario idempnificatur ei formaliter, & quidditative: quia recipiunt prædicationem eius in primo modo dicendi per se. Et quæ prædicantur de se invicem, prædicantur in primo modo dicendi per se, & sunt idem formaliter, & quidditative. Et sic patet, quid dicendum ad rationes primæ opinionis.

AD RATIONES alterius opinionis dicendum per ordinem. Et primo ad illam, per quam probatur prima conclusio, quòd dicitur. Quandoque; aliquid mouens mouet duo mobilia &c. Dicendum, quòd idem potest mouere unum, mediante alio sic, quòd primum mouebit, primo per unum instrumentum, puta, per manum; & secundum mouebit per alium instrumentum, puta, per pedem: erit ergo idem mouens; non tamen mouebit secundum idem instrumentum. Ita dicerent, qui tenent partem oppositam. Dicerent enim, quòd obiectum intellectus, & uoluntatis primo mouet intellectum per unam rationem formalem, secundo uoluntatem per aliam rationem formalem: sed quia non potuit mouere uoluntatem, nisi mouisset intellectum, dicitur mouere uoluntatem, mediante intellectu. Nos autem dicimus, quòd obiectum per eandem rationem formalem, se tenentem ex parte rei, mouet intellectum, & uoluntatem, & terminat actus eorum. Sed ista ratio differt à se ipsa secundum rationem: & ideo ratio non concludit, nec est contra nos.

AD RATIONES, quibus probatur secunda conclusio, cum dicitur in prima. Quòd si obiectum intellectus, & uoluntatis terminaret actum intelligendi, & uolendi; sequeretur, quòd prædicti duo actus essent eiusdem speciei. Negatur consequentia: non enim accipiunt prædicti duo actus speciem ab obiectis intrinsece; sed extrinsece: & ideo sola distinctio rationis in obiectis sufficit ad distinctionem potentiarum, & specificationem actuum, ut declaratum est. **Ad** secundum dicendum, quòd relationes essentialiter differentes possunt habere eundem terminum formaliter, si fundentur in distinctis fundamentis. Et quando dicitur, quòd tunc terminus per se non faceret ad unitatem habitudinis; & per consequens, nec ad diuersitatem. Dicendum, quòd relationes fundatæ in eodem fundamento, non possunt diuersificari, nisi per diuersitatem terminorum: & ideo similitudo, & dissimilitudo, quæ fundantur in eadem albedine; necessario habent distinctos terminos, scilicet albedinem, & nigredinem, ut ipsi met cōcedunt. Sed relationes, quæ fundantur in distinctis fundamentis essentialiter, possunt per sua fundamenta accipere sufficientem diuersitatem: & ideo sufficit eis unus terminus: & hoc patet per eos in eadem ratione. Dissimilitudo fundata in nigredine, & similitudo fundata in albedine possunt habere eandem albedinem pro termino ex dictis eorum: ex quo uidentur contradictionem implicare. Et quando dicitur ulterius, quòd impossibile est unum, & idem fundamentum formaliter fundare diuersas relationes. Dicendum, quòd falsum; immò per eum oportet concedere oppositum. Qui dicit, quòd stante eodem fundamento, puta albedine, plurificatur in ea habitudo, & relatio propter diuersitatem terminorum, & nisi loquatur de fundamento formaliter sumpto, dictum nihil facit ad propositum. **Ad** dictum Philosophi potest dici, quòd non est simile de formis absolutis, quæ exigunt contrarias dispositiones in subiecto; & de respectiuis, quæ solum exigunt diuersos terminos, uel diuersa fundamenta diuina. Et si sint aliquæ relationes, quæ exigant in termino, & fundamento simul; non tamen omnes sunt tales.

AD tertium, cum dicitur, quòd si obiectum per eandem rationem terminaret actum intelligendi, & uolendi, quòd eodem modo denominaretur ab eis. Negatur con-

Solutio rationum Maioris Ger. Sen.

eur consequentia: quia obiectum non recipit denominationem à ratione terminandi; sed ab ipsis actibus: licet nactus non denominent obiectum, nisi quia obiectum terminat eos. Denominatio tamen fit ab ipsis actibus terminatis, & non à ratione terminandi. Et ideo sicut actus sunt diuersi, ita diuersimodè ab eis denominatur obiectum. Pater igitur, quid dicendum ad rationes secundæ opinionis: *ad primam*

Solutio rationum tertie opinionis.

RES T A T ergo uidere ad rationes alterius, scilicet, tertie opinionis. *Ad primam* conceditur Maior, & Minor, & conclusio. Nam probatur, quod huiusmodi rationes sint reales; quod conceditur absolute. Sed dicitur, quod inter eas non cadit differentia realis; sed solum rationis; sicut inter rationes attributorum primæ causæ, quæ sunt uerè reales solum cadit differentia rationis; ut suppono ad præsens.

A D secundum etiam concessa Maiori, & Minori, & conclusione. scilicet, quod intellectus, & uoluntatis rationes obiectales non sunt factæ, nec in esse constitutæ per actum intellectus: cū sint uerè rationes reales, ut dictum est. Sed cum postea inferatur, quod si prædictæ rationes non constituerentur per intellectum: ergo nec distinguuntur. *Nego.* Nam sola entia rationis fabricata per intellectum, non distinguuntur ratione; immò quæ sunt uerè entia realia, possunt distinguui ratione, ut declaratum est in quæstionibus super 2. Sufficit enim ad hoc, quod entia realia possint distinguui ratione, siue conceptibiliter, quod habeant esse conceptum, uel quod unum possit concipi, alio nō conceptu, ut deductum est in secundo notabili. **A D** tertium dicendum, quod una de istis rationibus non continetur sub alia; sicut inferior sub superiori; nec isto modo ambæ continentur sub una tertia; sed sunt penitus æquales: sed in quantum differunt ratione, sic in eis est aliqua prioritas secundum rationem, non quidem uniuersalitatis; sed intelligibilitatis, & uolubilitatis secundum rationem, ut clarius apparebit articulo tertio. Et cum dicitur, quod si sunt æquales; sequitur, quod intellectus non erit uoliti; nec econuerso. Dicendum, quod illud idem, quod est intellectum, erit etiam uoliti, & econuerso. Et secundum illam rationem formalem, se tenentem ex parte rei, per quam est intellectum, est etiam uoliti, & econuerso; licet non sit uoliti per eandem rationem formalem secundum rationem, & hoc nullum est inconueniens: quia ex hoc nunquam sequitur, quod uoluntas feratur in non cognitum: quia fertur in esse secundum esse reale, & id optimè est cognitum, & sic patet, quid dicendum ad ea, quæ inducuntur contra istum modum dicendi; & per consequens de primo articulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

RES T A T nunc uidere de secundo. Verum beatitudo, qua formaliter beatificamur, consistat in actu intellectus, uel uoluntatis? Pro cuius declaratione hoc ordine procedetur. Quoniam primo, ad declarationem articuli aliqua necessaria præmittentur. Secundo, quædam opinio cum suis motiuis adducetur.

Tertio, iuxta doctrinam doctorum nostrorum quadruplex conclusio concludetur. Quarto, & ultimo dissoluentur motiua opinionis oppositæ.

Q V A N T V M ad primum notandum, quod beatitudo est duplex, obiectiua. scilicet, & formalis: ratio huius distinctionis est: quoniam beatitudo est finis satians appetitum. Satiens autem appetitum nostrum est duplex. Vel sicut obiectiui. Vel sicut informans. Satiens nostrum appetitum, sicut obiectum. Solus deus est, ad quem capiendum anima humana ordinatur: propter quod dicitur Beatitudo obiectiua. Satiens nostrum appetitum, sicut informans, est optima hominis operatio, per quam à nobis attingitur ipsa beatitudo obiectiua, siue obiectum beatificum, ut beatificum est, quod in idē redit: propter quod dicitur beatitudo formalis. Et hoc

est, quod dicunt quidam doctores, distinguentes beatitudinem in creatam. scilicet, & in incretam. Nam beatitudo increta dicitur finis satians nostrum appetitum, ut obiectum beatificum. Beatitudo autem creata est finis satians, ut informans. Hæc autem distinctio coincidit cum prima, ut patet ex dictis. Quoniam beatitudo obiectiua est beatitudo increta. Beatitudo uerò formalis est beatitudo creata; & secundum hoc nomen beatitudinis commune est secundum prius, & posterius ad beatitudinem formalem, & obiectiuam: creatam, & incretam: nam per prius dicitur de beatitudine increta, siue obiectiua. Et per posterius de beatitudine creata, siue formali: quia non satiat beatitudo formalis, nisi propter obiectum. Et quia nullus dubitat de beatitudine obiectiua. Vtrum consistat in actu aliquo intellectus, uel uoluntatis? Sed tantum de beatitudine formali, siue creata: idcirco notabiliter dicitur. Vtrum beatitudo, qua formaliter beatificatur, &c. Et hoc de primo.

Q V A N T V M ad secundum est opinio, quæ *D. Thom.* ponit, quod beatitudo, qua formaliter finis beati, seu beatificamur, in solo actu intellectus consistit principi- *d. 1. q. 1.* paliter; immò præcisè, & totaliter, quod probatur mul- *er 3.* tipliciter. Primo sic. In actu nobilioris potentie *1. secund.* consistit beatitudo formalis; sed intellectus simpliciter *q. 3. ar. 8.* est nobilior potentia uoluntate: ergo, &c. Maior suppo- *Itē 4. sent.* nitur, Minor multipliciter probatur; sed quantum ad *d. 49. q. 1.* hoc in articulo sequenti fiet mētio specialis. Ad præ- *quæstion.* sens aliarum rationes eorum dicantur. Secundo. Si *2. quodlib.* beatitudo est bonum, in quo sufficientia est per se, pri- *8. ar. 19.* mo ethicorum: sed per se sufficientia consistit maxime *Cotfred.* in uisione dei, iuxta illud Euangelista. Domine osten- *quodlib. 11.* de nobis patrem, & sufficit nobis: ergo. Tertio *q. 4.* In nobilissimo actu consistit beatitudo, qua formali- *Cap. 8.* ter beatificamur, talis est actus intellectus respectu uo- *Ioan. 14.* luntatis: ergo. Probatur minor dupliciter. Primo sic. Sicut se habet uiuens ad non uiuens; ita cognoscens ad non cognoscens; sed actus uiuētis, in quantum uiuens, est nobilior quocunque actu rei non uiuentis: ergo actus cognoscens, in quantum cognoscens, est nobilior quocunque actu rei non cognoscentis. Sed intellectus est cognoscens; uoluntas autem nō: ergo actus intellectus est nobilior quocunque actu uoluntatis. Secundo. Quod est mensura nobilitatis in altero, simpliciter est nobilior eo; sed recta rō est mensura uoluntatis in actu uolendi; cum actus uolendi non habeat uoluntatem, nisi ex cōfirmitate ad rationē rectam: ergo.

Quarto. Beatitudo est summū bonū, amatum amore concupiscentie: quia secundum Anselmum beatitudo est appetitus amore commodi. Sed summum amatum amore concupiscentie nō potest esse actus aliquis uoluntatis; cum nullus talis possit esse primo, & per se amatum: ergo nullo modo beatitudo potest esse actus uoluntatis; & per consequens consistit in actu intellectus præcisè. Quinto. Quandoquēque duæ operationes ita se habent, quod una earum propter se queritur, altera nō propter se queritur; sed propter aliam. Illa, quæ propter se queritur, habet rationē finis, optimi; & per consequens beatitudinis; sed operatio intellectus, & uoluntatis, quæ sunt supremæ hominis perfectiones sic se habent, quod operatio intellectus queritur propter se; operatio autem uoluntatis nunquam queritur propter se; sed finaliter propter operationem intellectus: ergo operatio intellectus habet rationem optimi, finis; & per consequens beatitudinis: & non operatio uoluntatis. Maior tenet ex terminis. Minor probatur: quia sicut se habet appetitus naturalis ad formā naturalem; sic appetitus sensituius ad formā sensituiam; & uoluntas, siue appetitus intellectuius ad potentiam intellectiuam; sed appetitus naturalis sic se habet ad formam naturalem, quod nec appetitus naturalis, nec eius operatio naturalis est propter se; sed ordinatur finaliter ad aliquam operationem rei, & perfectionem ipsius. scilicet, rei naturalis: ergo similiter nunc de appetitu sensituiuo, & intellectuiuo: quod neutrum eorū, nec actus

eorum sunt propter se; sed propter aliquam perfectionem ipsius appetitus. Maior patet: sed Minor probatur: quia appetitus rei naturalis, puta, grauis ad deorsum: & actus eius. s. motus ad locum, non habita quietem: & in loco habito, non est propter se, ut clarum est: sed est propter conseruationem rei in loco naturali: quia res naturales perfectius conseruantur in locis suis: & etiam uirtuosius operantur. Hoc etiam uidetur satis clarum in appetitu sensitivo: quia ad hoc datus est animalibus, ut prosequantur conuenientia naturae suae, & fugiant nociua: Ita, quod appetitus sensitivus nunquam est propter actum sui; sed propter aliquam perfectionem acquirendam, uel consequendam, uel conseruandam in appetente. Appetunt enim cibum aliquando non habentes propter conseruationem naturae. Et delectantur in habito propter eandem causam; consequens est ergo, quod ita sit in uoluntate. s. quod actus eius non quaeratur propter se; sed propter aliquod melius. Nulla autem perfectio est in nobis melior, praeter actum intellectus: ergo actus uoluntatis est propter actum intellectus, & perfectionem. Minor quoad primam partem patet: quia actus intellectus quaeritur propter se: quia si propter aliud quaereretur, illud esset perfectius; sed nihil in nobis potest esse perfectius actu intellectus, nisi illud esset actus uoluntatis; de quo tamen ostensum est, quod non est perfectior: ergo, &c. Sexto. Si Beatitudo consisteret in aliquo actu uoluntatis, potissimum consisteret in delectatione de deo uiso; sed in ista delectatione non consistit, ut probabitur: ergo a fortiori non consistit in aliquo alio actu uoluntatis. Maior patet: quia, qui ponit Beatitudinem in actu uoluntatis, uidetur eam ponere in delectatione sequente uisionem.

Cap. 2. et 3. Vnde Philosophus 10. ethicorum de illo solo actu uoluntatis mouet dubitationem querens. Verum felicitas consistit in contemplatione, uel in delectatione consequente omnem alium actum uoluntatis? Minor probatur: quia immediatum obiectum beatitudinis est ipse deus. Sed immediatum obiectum delectationis non est deus; sed uisio dei: ergo beatitudo non consistit in delectatione. Maior huius patet: quia, cum beatitudo consistat in optima operatione; & bonitas operationis dependeat ex obiecto; sequitur, quod operatio, in qua consistit beatitudo, habeat pro obiecto summum bonum; quod est deus. MINOR probatur per quandam doctorem supra primum, & quartum Sent. quinque rationibus, praemittendo distinctiones. Prima est de fine, finis est duplex. Vnus est res assecuta, quae dicitur finis cuius eo modo, quo pecunia est finis auari. Alius est assecutio rei, quae dicitur finis quo, sicut finis auari dicitur possessio pecuniae. Adaptando ad propositum, dicit, quod finis creaturae totalis, sicut res assecuta, est deus. Sed finis cuius, ut assecutio est operatio, per quam deum assequimur, & haec est uisio dei. Secunda distinctio est de amore: est enim duplex amor. s. amor beniuolentiae, & amor concupiscentiae. Illud amamus amore beniuolentiae, cui uolumus aliquod bonum, uel aliquam perfectionem. Ipsum autem bonum, uel ipsam perfectionem, quam nobis uolumus, uel amicis, amamus amore concupiscentiae.

Rationes Durandi **comproban-** **tes minorem** **praesum-** **ptam in se-** **xto argumē-** **to princi-** **pali.** H I S suppositis arguitur primo sic. Ipsum immediatum obiectum amoris concupiscentiae non est res subiecto distincta a concupiscente; sed delectatio de deo uiso est amor concupiscentiae: ergo immediatum obiectum delectationis non est ipse deus, cum sit res distincta a nobis subiecto. Sed aliquis actus, quo a nobis attingitur ipse deus: & hic est uisio dei. Maior probatur inductione, & ratione. Inductione sic. Diligo uinum amore concupiscentiae. Nunquid immediatum obiectum huius concupiscentiae est uinum? Certe non; sed usus uini, qui est actus gustus: non enim diligo uinum immediate; sed gustare uinum: & idem est in omnibus alijs. Ratione sic. Illud amatur amore concupiscentiae, quod est bonum, uel perfectio, quam nobis uolumus, uel amamus: hoc patet ex secunda distinctione;

sed res a nobis subiecto distincta nunquam est bonum nostrum, nisi ratione actus, quo nobis coniungitur: panis namque, & uinum nunquam sunt bonum nostrum, nisi ratione actus gustandi, quo nobis coniunguntur. Res ergo subiecto distincta a concupiscente, non est immediatum subiectum concupiscentiae. Et sic patet Maior. Minor probatur: quia delectatio de deo uiso, uel est amor beniuolentiae, uel concupiscentiae. Non potest dici, quod sit amor beniuolentiae, quo uolumus aliquod bonum deo: quia delectationi de deo habita respondet desiderium de deo habendo; sed per tale desiderium non desideramus aliquod bonum deo: cum nihil sit sibi futurum; sed desideramus nobis aliquod bonum, puta, uidere deum, uel habere deum: hoc autem est amor concupiscentiae: ergo delectatio de deo uiso non est amor beniuolentiae: sed amor concupiscentiae retortae ad nos; quare. Secundo. Sic. Idem est obiectum desiderii praecedentis, & delectationis sequentis; sed immediatum obiectum desiderii non est deus; sed aliquis actus, quo deum attingimus: ergo, &c. Maior patet. Nam ita se habent desiderium, & delectatio ad obiectum, sicut & quies, & motus ad terminum; sed idem est terminus in quo est quies, & ad quem est motus: ergo idem est obiectum, pro quo habendo est desiderium, & quo habito est delectatio. Minor probatur: quia obiectum desiderii est aliquod futurum. Deus autem secundum se acceptus, non est futurus, nec sibi secundum se, est aliquid futurum. Et ideo deo nihil desideramus; sed desideramus nobis aliquod futurum bonum de deo, puta, aliquem actum, per quem nobis coniungitur: immediatum ergo obiectum desiderii non est deus; sed aliquis actus, quo, ut est dictum, deum attingimus, & hic est uisio dei: ergo, &c. Tertio. Sicut se habet desiderium, & delectatio ad bonum; sic se habet timor, & tristitia ad malum; sed summa tristitia, quam habent damnati non est de deo secundum se, & immediate; sed de carentia diuinae uisionis: ergo summa delectatio, quam habent Beati non est de deo secundum se, & immediate; sed de directa uisione; & per consequens sequitur idem, quod prius. Quarto. Secundum Philosophum 10. ethicorum. Delectationes distinguuntur secundum operationes, quas consequuntur, & iudicantur secundum eos bonae, uel malae: hoc autem uel intelligitur de operationibus praecedentibus delectationes; non in ratione obiecti, ut sunt cognitiones obiectorum, uel intelligitur de operationibus praecedentibus in ratione obiecti. Non potest intelligi primo modo: quia omnis cognitio etiam maiorum est bona: oportet ergo, quod intelligatur de operationibus praecedentibus in ratione obiecti. Et per consequens omnis delectatio habet pro obiecto aliquam operationem: ergo. Quinto. Illud solum potest esse immediatum obiectum delectationis, quod est, uel potest esse proprium bonum illius, qui delectatur; sed deus, & quaecunque res subiecto distincta ab homine non potest esse aliquod bonum eius, nisi ratione operationis, per quam attingitur: ergo. Maior patet: quia nullus delectatur in aliquo bono, nisi idem aliquo modo existimat esse suum: ad cognitionem enim boni secundum se, quae est speculatiua, nulla affectio sequitur. Propter quod Philosophus 8. ethicorum dicit. Amabile quidem bonum, unicuique autem propositum. Minor probatur: quia illud, quod dicitur tale per denominationem extrinsecam, non conuenit alicui, nisi ratione formalis denominationis. Verbi gratia. Nunquam urina dicitur sana, nisi ratione sanitatis, quae est in animali formaliter. Deus autem non est bonum hominis formaliter, nec aliqua res ab homine distincta subiecto; sed per denominationem extrinsecam: ergo, & bonum hominis non potest competere deo, nisi ratione bonitatis formalis, quae est in homine formaliter; immo plus: quia sicut non est alia sanitas, quae est in homine formaliter; & sanitas a qua de nominatur medicina sana; sed eadem; sic non est alia bonitas, quae deus dicitur bonus beato quam bonitas, per quam beatus est bonus

Cap. 3. et 6.

Cap. 2.

bonus formaliter. Est ergo deus nobis bonus propter uisionem, qua nobis coniungitur. Sicut Sol est bonus frigescenti ratione caloris, ipsum formaliter perficientis: ergo, &c. Patet igitur Minor sextæ rationis, quæ dicebat, quod immediatum obiectum delectationis non erat deus; sed uisio dei; & per consequens patet ratio sexta principalis.

Confirmatio huiusce opin. nonnullis auctoritatibus. Ioan. 17. Cap. 13. L. C. Tom. 3. In expof. Pſal. 90. Tom. 8. Diſt. 49. L. D.

HÆC POSITIO confirmatur diuerſis auctoritatibus. Primo auctoritate Saluatoris in Euāgelio dicentis. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te deum uerum, &c. Auctoritate etiam Beati Auguſtini primo de trinitate, ubi dicit, quod ſumma merces eſt intueri deum, nomine autem mercedis Beatitudo intelligitur. Et ſuper illud Pſal. Oſtendam illis ſalutare meum. Dicit, quod uisio eſt tota merces; & per conſequens tota ratio beatitudinis conſiſtit in uisione.

Tercio auctoritate Magiſtri 4. Sentent. ubi ait ſic, Solet autem queri. Vtrū Beati in gaudio diſpares ſint, ſicut in claritate cognitionis diſferunt. Quam queſtionem per Auguſtinum determinat dicens, quod erit in diſpari claritate. Par gaudium. Et modicum infra arguit cōtra ſe dicens. Sed ſi par erit gaudiū cunctorum; uidetur, quod par ſit omnium beatitudo, quod conſtat omnino non eſſe. Et reſponder immediate dicens. Ad hoc dici poteſt, quod beatitudo par eſſet, ſi ita eſſet par gaudium, ut etiam par eſſet cognitio: ſed quia hoc non erit, non faciet paritas gaudij paritatem beatitudinis. Ex quibus dictis euidenter habetur, quod paritas cognitionis arguit paritatem beatitudinis; & non paritas gaudij; & per conſequens beatitudo conſiſtit in cognitione dei, & non in gaudio de deo cognito. Quarto auctoritate Philoſophi 10. ethicor. qui à propoſito ponit felicitatem in intellectu, non in aliquo actu uoluntatis. Et hæc de ſecundo.

Cap. 10.

Reuerſio præmiſſæ opin. Aegid. 1. ſent. diſt. 1. q. 1. Item quodlib. 4. q. 15. Thom. de Arg. L. ſen. d. 1. q. 1. ar. 2. Item 4. ſen. diſt. 49. q. 3. ar. 2. Gre. Arim. 1. ſent. diſt. 1. q. 1. ar. 3.

Elicit. ex Cap. 8. Tom. 3.

QVANTVM ad tertium iuxta doctrinam doctorum noſtrorum inducuntur quatuor conſuſiones prædictam poſitionem deſtruentes. Et quandā aliā, quæ ponit beatitudinem in utroq; actu cōſiſtere. Quarum prima eſt, quod beatitudo formalis cōſiſtit in aliqua operatione, uel actu. Secunda eſt, quod in una tantum, & non in pluribus. Tertia eſt, quod iſta operatio eſt intellectus, uel uoluntatis. Quarta eſt, quod in actu ſolius uoluntatis præciſe.

PRIMA conſuſio, quamuis nota ſit ex diſtinctione prius poſita de beatitudine obiectiua, & formaliter, probatur tamē ad præſens tripliciter. Primo ſic. Summum bonū, & formale hominis intrinſecū conſiſtit in coniunctione, uel adeptione ſummi boni extrinſeci, à quo dependet totum bonum. ſ. hominis intrinſecum; ſed deus eſt ſummum bonum hominis extrinſecum, à quo dependet totum bonum hominis intrinſecum: ergo beatitudo hominis, quæ eſt ſummum bonum, & formale bonum hominis intrinſecum, conſiſtit in adeptione, & coniunctione iplius dei. Sed deus non coniungitur nobis, nec à nobis attingitur, niſi per aliquam operationem, uel actum: ergo beatitudo, quā beatificamur formaliter, conſiſtit in aliqua operatione, uel actu. Secundo beatitudo formalis ineſt animæ rationali: quia capax dei eſt, & particeps eſſe poteſt ſecundum Beatum Auguſtinum 13. de trinitate. ſed anima rationalis capax dei eſt, & particeps eſſe poteſt ſecundum aliquam operationem ſui, uel actum, & non aliter: ergo. Tercio beatitudo formalis, de qua loquimur ad præſens ineſt animæ rationali ſecundum modum ſpecialeſ unionis dei, & animæ; ſed modus ſpecialis unionis dei, & animæ non eſt niſi per aliquam operationem, & actum: ergo talis beatitudo conſiſtit in aliqua operatione, & actu.

SECUNDA conſuſio probatur etiam tripliciter. Primo ſic. In operatione perfectiſſima conſiſtit beatitudo noſtra; ſed talis eſt una tantum, & non plures: ergo. Maior patet de ſe, & ex diſtinctione præmiſſa de beatitudine in principio queſtionis. Minor probatur: quoniam ſi plures operationes animæ ratio-

nalis eſſent perfectiſſimæ, uel eſſent eiſdem rationis, uel alterius. Si eiſdem nihil ad propoſitum. Tum quia plures eſſent eiſdem potentia, & in duplici operatione eiſdem potentia non ponitur beatitudo. Tū; quia duo accidentia eiſdem ſpeciei in eodem ſimul eſſe nō poſſunt; nec per conſequens in utroque poni Beatitudo. Si alterius, habetur propoſitum: quia inter perfectiones ſpecie differentes, impoſſibile eſt eſſe equalitatem; ſed una eſt neceſſariō perfectior altera; & per conſequens una earum non eſt perfectiſſima. Secundo. In ſola operatione, per quam attingimus obiectum beatificum, ut beatificum, conſiſtit beatitudo formalis; ſed talis eſt tantum una, & non plures: ergo. Maior patet: quoniam operatio, per quam non attingitur obiectum beatificum, ut beatificū eſt, non ponitur beatitudo formalis ex diſtinctione præhabita. Probatur Minor: quoniā tales operationes, ſi eſſent plures, uel eſſent unius potentia, uel diuerſarum. Si unius nihil ad propoſitum, ut deductum eſt in præcedenti ratione. Si diuerſarum habetur intentum: nam per plures operationes diuerſarum potentiarum nō poteſt attingi obiectum beatificum, ut beatificum; alias tales operationes eſſent eiſdem rationis, quod eſt impoſſibile. Conſequentia patet: quia actus ſumūt ſpeciem ab obiectis formaliter ſumptis ex præcedenti articulo.

CONFIRMATVR. Nam ponentes beatitudinē in actu intellectus, & uoluntatis exiſtere, ponunt diſtinctionem formalem extra intellectum intra obiecta harum potentiarum; & per conſequens per actum unius potentia tantum attingitur obiectum beatificū, ut beatificum eſt. Tercio. In illo actu conſiſtit beatitudo noſtra formaliter, & præciſe, qui elicitur, à potentia nobiliſſima per actum nobiliſſimum; ſed talis eſt unus tantum: ergo. Maior patet ex dictis. Minor probatur ex duobus. Primo: quia potentia nobiliſſima eſt una tantum, cum potentia ſint diuerſarum rationum. Secundo. Quia habitus nobiliſſimus per eandem rationem eſt unus tantum.

TERTIA conſuſio probatur tripliciter. Primo ſic. Beatitudo, qua creatura rationalis formaliter beatificatur, conſiſtit in nobiliſſima eiſ operatione; ſed neceſſarium eſt nobiliſſimam eſſe operationem hominis operationem intellectus, uel uoluntatis; cum ſu præmiæ potentia animæ noſtræ ſint intellectus, & uoluntas: ergo. Secundo. Quando aliqua operatio ineſt aliquibus ſubiectis, ineſt eiſ ſecundum aliquod commune; ſed beatitudo ineſt homini, & angelo: ergo ineſt eiſ ſecundum aliquod commune. Sed commune homini, & angelo, in quo conſiſtit beatitudo formalis, non eſt niſi operatio intellectus, uel uoluntatis de neceſſitate: ergo. Tercio. Si aliqua duo cōmunicant in aliqua natura, & non poſſint conuenire in eo, quod eſt ſuperadditum naturæ. Illud ſuperadditum non ineſt ſecundum naturam, in qua cōmunicant; ſed ſecundum illud, in quo diſferunt; ſed homo cōmunicat cū brutis in corpore, & in potentiis ſenſitiuis, & nō poteſt eiſ cōmunicari beatitudo: ergo Beatitudo ineſt homini per aliquod, per quod diſfert à brutis, & non per aliquod, per quod cōmunicat; ſed operatio, per quā homo diſfert à brutis eſt operatio intellectus, uel uoluntatis de neceſſitate, & non alia: ergo.

QVARTA conſuſio à qua dependet totum propoſitum principale: probatur quinque rationibus.

Primo ſic. In illo actu conſiſtit beatitudo noſtra formaliter, & præciſe, per quam attingimus obiectum beatificum, ut beatificum eſt; ſed per ſolum actum uoluntatis, & non per aliquem actum intellectus attingimus obiectum beatificum, ut beatificum eſt: ergo. Maior patet in probatione ſecundæ conſuſionis. Minor probatur tripliciter. Primo ſic. Primum, & adequatum obiectum uoluntatis, ut ſic, per ſolum actum uolendi attingitur; ſed bonum ſub ratione boni eſt obiectum primum, adæquatum uoluntatis: ergo bonum, ut ſic, per ſolum actum uoluntatis attingitur; & per cōſequens

sequens obiectum beatificum, in cuius ratione est esse quid obiectum in natura cum reduplicatione sumptū solo actu uoluntatis potest attingi. Secundo. Vel obiectum beatificum, ut beatificum est, attingitur per actum intellectus præcisè, uel p actu uoluntatis solius, uel per actum utriusque potentia. Primum dari non potest: nam potentia non impedita primo, & principaliter tēdit in illud, in quo principaliter reseruatur ratio sui obiecti; sed ratio boni, quæ ponitur obiectum uoluntatis, principaliter reseruatur in obiecto beatifico: cum sit ultimus finis omnium: ergo impossibile est obiectum beatificum, ut beatificum est, per solum actū intellectus attingi. Tertium etiam dari non potest: quia tunc actus intellectus, & uoluntatis essent eiusdem rationis, ut patet ex articulo præcedenti, & diffusius extitit declaratum in questionibus super secundo huius: relinquatur ergo secundum, quod est propositum. Tertio sic. Ordo potentiarum debet correspondere ordini obiectorum: sic. n. obiecta debent proportionari potentijs, ut eis respondeat obiectū, quod habet rationem ultimi: uoluntas in regno potentiarum animæ est ultima uia originis, quamuis sit prima uia perfectionis, ut in sequenti articulo diffusius declarabitur.

Quæst. 4.
art. 2.

Respon. Du-
rand. ad ra-
tionem im-
mediatæ
præcedentis.

SED ad istam rationem respondent aliqui doctores, dicentes, quod uoluntas respicit non magis obiectum beatificum, ut beatificum est, quam intellectus: quia uoluntas non potest ferri in non cognitum propter quod omne, quod offertur uoluntati etiam sub ratione omni, sub qua offertur, quæcunque sit illa, siue ratio beatificans, siue quæcunque alia, oportet, quod sit prius oblatum intellectui, & ab eo apprehensum. Et cum dicitur, quod de ratione obiecti beatificantis est, esse bonum, uel optimum in natura; bonum autem est obiectum uoluntatis. Dicitur, quod bonum cadit per se, & prius sub obiecto intellectus, quam uoluntatis; sed: quia bonum est uoluntati adequatum, & non intellectui: quia tendit in aliquid commune. scilicet, & in totā rationem entis. Ideo magis consuevit dici, quod bonū est obiectum uoluntatis, quam intellectus.

Confutatio
responsi Du-
randi.

ISTA AUTE M. responsio deficit in multis; ut tamen ad aliqua me reducat: præcipue deficit in quatuor. Primo: quia ponit, quod uoluntas non magis respicit obiectum beatificum, ut beatificum est, quā intellectus, cuius oppositum est triplici medio probatum, nec illis rationibus respondetur. Secundo: quia dicit, quod bonum cadit per se, & prius sub obiecto intellectus, quā uoluntatis; quod patet falsum etiam per eos. Nam obiectum adequatum uoluntatis non potest per se, & prius cadere sub obiecto alterius potentia; quā uoluntatis: hoc patet inductione, & ratione. Inductione. Constat enim, quod obiectum adequatum intellectus non potest per se, & prius cadere sub obiecto alterius potentia, quā intellectus: & idem iudicium est de omnibus alijs potentijs, tam cognitiuis, quā appetitiuis. Ratione scilicet. Obiectum, quod respicitur a uoluntate per se, & primo: & non ab altera potentia non potest per se, & prius cadere sub obiecto alterius potentia, quā uoluntatis; sed obiectum adequatum uoluntatis respicitur a uoluntate primo, & per se: cum quælibet potentia tendat primo, & per se in suum obiectum adequatum: nec potest obiectum adequatum uoluntatis esse obiectum adequatum alterius potentia: aliās non adequaretur alicui earum: ergo obiectum adequatum uoluntatis non potest per se, & prius cadere sub obiecto alterius potentia, quā uoluntatis; sed bonum per eos in dicta solutione est obiectum adequatum uoluntatis: ergo impossibile est, quod bonum cadat per se, & prius sub obiecto intellectus, quā uoluntatis.

Tertio deficit dicta responsio: quia ponit, quod intellectus tendit in aliquid communius, quā uoluntas, quod est omnino falsum: cum sit æqualis ambitus obiectiuè. Nam omne uoluitum cognitum. Et omne cognitum uoluitum, uel saltem noluitum, quorū utrumque pertinet ad uoluntatem. Deficit ulterius quarto:

quia dicit, quod ens est communius bono, quod est totaliter impossibile propter duo. Primo quia quæ conuertuntur inter se, unum non est cōmunius altero; ens, & bonum sunt huiusmodi. 4. metaphysicæ, & idem est iudicium de alijs passionibus transcendentibus. sec. c. 18.

ET CONFIRMATVR: quia bonum est de passionibus transcendentibus simpliciter, & propria passio entis, quæ sequitur naturam entis, in quantum ens est. Et nullum tale habet aliquid cōmunius: patent igitur defectus datæ solutionis. NEC ualet illud, cui innititur dicta solutio. scilicet, quod uoluntas tenderet in cognitum: hoc enim excluditur ex articulo præcedenti. Ibi namque ostensum fuit, quod sola uoluntas fertur in bonum sub ratione boni. Et tamen propter hoc non fertur in incognitum: similiter dicendum est in proposito: remanet igitur ratio insoluta, ut uidetur. Secundo ad principale arguitur sic. In actu nobilissimo consistit beatitudo præcisè. Et formaliter talis est actus uoluntatis, & non aliquis actus intellectus: ergo. Maior patet etiam per aduersarios. Minor probatur quatuor rationibus. Primo sic. Ille aclus est nobilior, per quem sumus liberi, quā ille, secundū quem non habemus libertatem; sed secundum actum uoluntatis liberi sumus: non autem secundum actum intellectus: quia intellectus non est potentia libera: ergo. Secundo sic ineffentialiter ordinatis, quod est posterius generationes, est prius perfectione: natura n. semper procedit de imperfecto ad perfectū; non autem econuerso. Sed actus uoluntatis origine est posterior actu intellectus: ergo. Tertio. Ille actus est melior, quo efficimur meliores; sed per actum uoluntatis dicimur beati, formaliter loquendo, & simpliciter boni, & unus melior altero; secundum autē actum intellectus non dicimur boni, nec unus melior altero, loquendo simpliciter, sed solum cum determinatione, ut potè, bonus clericus, & huiusmodi talia: ergo.

Quarto. Ille actus est melior, cuius oppositum est peius; sed dilectioni dei opponitur odium dei, quod est peius, quā ignorantia dei, quæ opponitur cognitioni dei: ergo diligere deum est melius, quā cognoscere ipsum; & per consequens actus uoluntatis est nobilior actu intellectus. Et sic patet Minor secundæ rationis principalis: quare, &c.

SED ad illam rationem respondent illi met doctores, interimendo Minorem.

Respon. Du-
randi.

AD rationes respondent per ordinem. Ad primam, cum dicitur, quod actus uoluntatis est liber, &c. Dicunt, quod libertas potest capi dupliciter. Vno modo, prout opponitur coactioni. Et isto modo intellectus liber est in intelligendo, sicut uoluntas in uolendo, quod patet: quia illud solum est coactum, quod est contra inclinationem rei; sed nullum intelligere est contra inclinationem rei, id est, intellectus; immò est secundum inclinationem eius. Intellectus enim inclinatur ad intelligendum; cum intelligere sit sua perfectio: ergo impossibile est, ut intellectus intelligendo cogatur, sicut nec uoluntas in uolendo; immò, ut dicunt, nulla potentia, nec cognitiua, nec appetitiua respectu proprii actus potest cogi: quia nec hoc inuenitur in potentijs naturalibus: non enim cogitur ignis ad calorem faciendum: nec graue ad descendendum: semper enim coactio est contra naturam rei. Alio modo potest sumi libertas, pro ut opponitur necessitati; & sic non oportet, quod ille actus sit nobilior, qui est liberior: alioquin nobilior esset in deo uelle alia à se, quā uelle se ipsum. Et in nobis uoluntas circa ea, quæ sunt ad finem, esset nobilior: quia libere uolumus, quā uoluntas finis, quem necessariò uolumus. Quæ omnia sunt falsa. Etiam nec illud, quod assumitur, est uerum. scilicet, quod intellectus non est liber sicut uoluntas. Si. n. intellectus necessitatur, quoad prima principia, quæ determinant claram ueritatem; nihilominus non necessitatur respectu omnium, quæ deducuntur ex primis principijs; sed quodam modo liber est respectu illorum

illorum, scilicet, quæ ex iis deducuntur. Exceptis his, quæ habet clarā deductionem. Et similiter uoluntas necessitatur respectu finis; sed libertatem habet respectu eorum, quæ sunt ad finem, nisi sint talia, quod habeant necessariam colligātiā cum fine. Ergo tot modis intellectus est liber in intelligendo, sicut uolūtas in uolendo, & per consequens ratio seu, probatio nulla. Ad secundā probationē dicunt, quod illud, quod est prius secundum modum causæ materialis, & per modū passiuū, est minus nobile; non autem illud, quod est prius per modum causæ efficientis. Et hoc secundo modo illud, quod est ex parte intellectus, est prius primo modo. Illud, quod est ex parte uoluntatis, est prius; & per consequens ratio magis concludit oppositum, quā propositum. Ad tertiam dicunt per interreptionē Minoris. Potest enim aliquis bonus dici dupliciter. Vno modo simpliciter, & absolute: quia est in se perfectus. Et talem bonitatem magis habet homo secundum intellectum, quā secundum uoluntatem. Vnde scientiæ, ut dicunt, sunt finaliter meliores habitibus perficientibus uoluntatem. Alio modo potest dici quis bonus bonitate regulata, & ordinata ad aliud quærendum. Et sic homo magis dicitur bonus per uoluntatem, & per actus perficientes appetitum, quā per intellectum. Sed quia hæc bonitas habet rationem meriti, & respicit merita: prima autem magis respicit primum. Ideo simpliciter, & absolute meliores sunt actus, & habitus intellectus, quā uoluntatis. Ad quartum dicitur, quod oppositio non sumitur utrobique uniformiter: quia odium opponitur delectationi contrariē; ignorantia autem opponitur cognitioni priuariuē.

Confutatio
respon. Durandi.

ISTA RESPONSI O, sicut præcedens, deficit multipliciter. Et ideo contra eam hoc ordine procedetur. Quia primo, confirmabitur Minor secundæ rationis principalis quartæ conclusionis unico medio. Secundo, ostendetur probationes iam deductas, non esse solutas.

Q V A N T U M ad primum arguitur sic. Ille actus est simpliciter nobilissimus, per quem creatura rationalis maxime unitur obiecto nobilissimo; talis est actus uoluntatis, & non intellectus: ergo. Maior supponitur. Minor ex fundamentis doct. nostri probatur dupliciter. Primo sic. Unio facta est in consummatione, & non in inchoatione; sed unio creaturæ rationalis obiecto beatifico inchoatur per intelligere, & consumatur in amore: ergo maior est unio in amore, quā intelligere. Secundo sic. Unio, quæ est in re secundum modum, quem habet res in se, est maior, quā unio ad eam secundum modum, quem habet in nobis: sed per amorem unimur rei secundum modum, quem habet in nobis: quia est motus animæ ad rem, prout est in se ipsa: per intelligere autem unimur rei in modū, quem habet in nobis: quia est motus rei ad animam.

Confutatio
1. solution.
eiusdē Doc.

Q V A N T U M ad secundum. Prima probatio non uidetur soluta; immo responsio deficit in multis; præcipue tamen in quatuor. Primo quia concludit, quod intellectus est ita liber ad intelligendum, sicut uoluntas ad uolendum, quod est impossibile, quod patet ex diffinitione de libertate data per Beatum Augustinum de libero arbitrio, ubi sic inquit. Illud est nobis liberum, quod in potestate habemus, & illud, quod in potestate non habemus, non est liberum nobis.

Item lib. 1.
Retrac. cap.
9. tom. 1.

Hoc supposito, arguo primo sic. Illa potentia est maxime libera, quæ maxime est in potestate nostra: patet ex dictis, hæc est uoluntas, & non intellectus: ergo. Minor est Beati Augustini, ubi supra, dicentis, quod nihil est tantum in potestate nostra, quā ipsa uoluntas.

Secundo sic. Illa potentia, quæ potest in hoc, & in eius oppositum est libera formaliter, & sui actus domina. Et per oppositum. Illa potentia, quæ non potest, non est libera, nec sui actus domina; sed uoluntas, saltem respectu eorum, quæ sunt ad finē potest in hoc, & in eius oppositum; intellectus autem non: ergo. Maior patet per Beatum Augustinum, ut supra. Minor,

quantum ad primam partem etiam conceditur ab aduersariis: quantum ad secundam partem patet: nam si intellectus non assentit conclusionibus, quæ deducuntur ex primis principiis: hoc non est: quia liberè potest in hoc, & in eius oppositum; sed prouenit ex debilitate ipsius intellectus, qui nō potest deducere ex principiis illa, quæ necessariò deducuntur: hoc patet: quia alias quilibet, quantuncunque inexpertus, posset deducere ex primis principiis omnes conclusiones deducibiles ex eis, cuius oppositum docet experientia: ergo. Tertio sic. Illa potentia non est libera formaliter, cuius actus est in potentia alterius potentia; sed actus intellectus est in potestate uoluntatis, & non econuerso: ergo. Maior patet. Minor probatur: quoniam uoluntas determinat intellectū, & alias potentias ad actus suos, non autem econuerso: aliter uoluntas non haberet actum elicitum, & imperatum, quod est falsum etiam per eos: ergo.

DEFICIT secundo illa responsio in distinctione, quam ponit de libertate, dicens, quod libertas uno modo opponitur coactioni, alio modo necessitati. Nam illa distinctio non est bona, cuius membra coincidunt, talis est hæc: ergo. Minor patet: quia coactio est quædam necessitas, & determinatio quædam necessitatis, & habent se sicut superius, & inferius. Dicitur ergo, quod libertas uno modo opponatur coactioni, & alio modo necessitati est coincidere. Et ideo dicitur communiter a doctoribus, quod libertas opponitur necessitati. Nam illud est nobis liberum, quod in potestate nostra habemus. Illud autem habemus in potestate nostra, a quo non necessitatur. Necessitas tamen est duplex, ut spectat ad propositum. scilicet coactionis, & determinationis. Illa ergo potentia est libera, & domina sui actus, quæ non necessitatur ab alio necessitate coactionis, nec necessitate determinationis: & quia talis est uoluntas, & non intellectus, ut patet ex præcedenti ratione, sequitur idem, quod prius.

DEFICIT tertio, quia dicit, quod ille actus non est nobilior, qui est liberior, prout libertas opponitur necessitati: nam actus, qui non necessitatur, est nobilior actu, qui necessitatur; sed actus liber, prout libertas opponitur necessitati, non necessitatur ab alio: ergo actus liber, etiam prout libertas opponitur necessitati, est nobilior omni actu, qui necessitatur ab alio. Maior patet: quia necessitati passiuè dicit imperfectionem, ut habet eam annexam. Minor patet. Nā esse liberum, prout libertas opponitur necessitati, nihil aliud est, quā non necessitari ab alio. NEC ualet, quod dicitur, quod tunc nobilior in deo esset uelle alia a se, quā uelle se ipsum. Deus enim non necessitatur ab alio ad uolendum se ipsum, nec necessitate coactionis, nec necessitate determinationis; sed ea necessitate, quæ est, uult se, quod non potest dici de intellectu nostro, qui de necessitate determinationis saltem necessitatur ab alio, ut dictum est.

DEFICIT quarto: quia accipit pro per se noto, quod uoluntas non sit libera respectu finis, cuius oppositum dicunt multi doctores, & magni: de hoc tamen alias dicitur. EXEMPLA etiam, quæ adducit de potentiis naturalibus, non sunt ad propositum: nam quamuis ignis non cogatur ad calefaciendum, nec graue ad descendendum; non tamen agunt liberè; sed de necessitate naturæ: prima ergo ratio non soluitur.

SECUNDA ratio etiam non soluitur; immo deficit in quatuor. Primo: quia dicit prius per modum passiuū esse minus nobile: constat enim, quod substantia creata est prior per modum passiuū accidentibus, quæ fundantur in ipsa; & tamen non est minus nobilis; immo nobilior. NEC ualet, si dicatur, quod ratio uidetur concludere oppositum propositi: nam ad ipsam sequitur, quod posterius origine non sit prius perfectione. Vera est enim propositio prima in essentialiter ordinatis, ut assumitur in arguendo, & non absolute, & simpliciter, ut assumitur in respondendo.

Confutatio
secundæ solutionis
eiusdē Doct.

CVIUS

CVIVS gratia est advertendum, quod proprie loquendo, substantia, & accidens non sunt essentialiter ordinata; sed ordo essentialis est substantie ad substantiam, & accidentis ad accidentia. Et si isto modo fiat comparatio non potest dari instantia extra propositum. Constat. n. q. forma est posterior materia origine; prior tamen perfectione. Et similiter quantitas est prior qualitate generatione, posterior uero perfectione. Et sic reperitur in omnibus per se, & essentialiter ordinatis, ut premititur.

SECVNDO deficit: quia dicit, quod actus intelligendi est prior actu uolendi per modum effectiui, uel actiui. Nam probatum fuit questione precedenti articulo secundo, quod uoluntas sit totalis causa effectiua actus uolendi, & non actus intelligendi; nec aliquid aliud, &c.

TERTIO deficit: quia dicit, quod actus uolendi se habet per modum passiuu respectu actus intelligendi, quod patet esse falsum. Tum: quia recipiens natura precedit receptum, quod non est uerum in proposito. Tum: quia non fundantur in eadem potentia subiectiue.

QVARTO, & ultimo deficit: quia quod assumitur, non uitat propositum. Nam quicquid sit de actibus intelligendi, & uolendi: constat, quod intellectus non est prior uoluntate per modum actiui. Nam uoluntas uel causatur ab anima effectiue, in qua recipitur subiectiue: uel a deo creante immediate: non. n. uoluntas respicit intellectum per modum passiuu: cum sint potentie realiter distincte, immediate fundate in essentia anime: ergo distinctio data est insufficiens. Vel oportet concedere, quod uoluntas sit perfectior intellectu: cum sit origine posterior ipso. Si detur primum, solutio nulla. Si detur secundum, habetur propositum. Nam si uoluntas est nobilior intellectu, actus uolendi erit nobilior actu intelligendi, quod est propositum. Secunda igitur ratio non est soluta.

TERTIA ratio et non soluitur; immo deficit in quatuor solutio eius. Primo. Quia ponit habitus intellectuales finaliter meliores habitibus perfectiue uoluntatis, quod est expresse contra Apostolum primam ad Corinthios, ubi enumeratis habitibus, & uirtutibus intellectus, concludit Maior autem horum est caritas.

NECVALET, si dicatur, quod caritas inter habitus uia nobilior est: non tamen inter omnes habitus glorie: nam in illa gloria habitus sapientialis perfectior intellectum, erit simpliciter nobilior habitu caritatis. Nam istud uidetur esse contra Apostolum, & contra rationem, & etiam contra opinantes. Primum quidem uidetur esse contra Apostolum: nam si esset simpliciter aliquis habitus in gloria nobilior habitu caritatis; fecisset mentionem: alias fuisset nimis insufficiens pretermittendo habitum nobilissimum, quod non uidetur bene, nec sane dictum.

ET SI dicatur adhuc, quod Apostolus solum mentionem fecit de habitibus uia: patet esse falsum: nam caritas per Apostolum non solum est habitus uia; immo perfectior, & manebit in Patria, etiam fides per istos met Doctores, quod tamen non credo esse uerum. Manebit in Patria, & quantum ad actum, & quantum ad habitum: non potest ergo Apostolus excusari de insufficiencia, si mentionem non fecit de habitu nobilissimo. Secundo est contra rationem: nam, quod est principium respectu meriti, est principium respectu premii: cum premium respondeat merito; sed habitus caritatis est principium respectu meriti, ut patet ex dictis Apostoli: ergo erit principium respectu premii; & per consequens in gloria non erit habitus perfectior eo. Tertio. Est contra opinantes. Nam unus istorum doctorum; immo principior inter eos dicit, quod operatio intellectus completur, secundum quod intellectum est in intelligente. Et ideo nobilitas operationis intellectualis attenditur secundum mensuram intellectus: operatio autem uoluntatis, & cuiuslibet uirtutis appetitiue perficitur in inclinatione ad rem appetentis, sicut ad terminum. Ideo dignitas operationis appetitiue attenditur secundum rem, quae est obiectum operationis. Ea autem, quae sunt infra animam, nobiliori modo sunt in anima, quam in seipsis: quia unumquodque est in alio secundum modum eius, in quo est, ut habetur in libro de causis. Quae uero sunt supra animam, nobiliori modo sunt in seipsis, quam in anima. Et ideo eorum, quae sunt infra nos, nobilior est cognitio, quam dilectio: propter quod Philosophus in 6. ethicorum praetulit intellectuales moralibus. Sed eorum, quae sunt supra nos, & praecipue dilectio dei cognitioni praefertur. Et ideo caritas est excellentior fide. Haec sunt uerba fidei.

EX QVO sequitur, quod dilectio dei est nobilior omni cognitione uia, & patriae: quoniam deus nobiliori modo habet esse in seipso, quam in anima nostra pro quocunque statu, siue uia, siue patriae: & per consequens caritas est nobilior omni actu intellectus, siue habitu.

ET POSSVNT ex dictis duae rationes formari ad propositum. Et arguatur primo sic. Vbiunque obiectum cognitum, & dilectum nobiliori modo habet esse in se ipso, quam in cognoscente, ibi dilectio praefertur cognitioni, quod patet ex dictis eorum. Sed obiectum beatificum, quod est deus nobiliori modo habet esse in se ipso, quam in cognoscente, & hoc tam in uia, quam in patria: ergo dilectio dei tam in uia, quam in patria praefertur cognitioni, quod est propositum.

Secundo. Ille actus est nobilissimus, qui elicitur a potentia nobilissima per habitum nobilissimum: talis est actus uoluntatis, & non intellectus: ergo ad praesens in ipso ponetur beatitudo formalis. Maior patet. Minor quantum ad primam partem probabitur in articulo sequenti. Quantum ad secundam partem patet ex dictis: cum probatum sit habitum caritatis esse nobiliorem omnibus aliis.

SECVNDO deficit dicta responsio: quia dicit, quod bonitas uoluntatis respicit meritum: bonitas autem intellectus premium. Nam si premium debet correspondere merito, ut dictum est, potentia, quae meretur, debet premiari, & non altera: aliter deus non esset iustus iudex, quod est impossibile. Sed uoluntas est, quae meretur; quoniam respicit meritum: ergo uoluntas est, quae premiatur; & per consequens respicit premium.

ET potest sic formari ratio. In actu illius potentiae existit premium, quod est beatitudo nostra, in cuius actu consistit meritum, uel existit; sed in actu uoluntatis praecise existit meritum: non enim dicitur meritorium, nisi in quantum uoluntariu: ergo.

TERTIO deficit: quia ponit, quod secundum intellectum dicimur boni simpliciter, & absolute, cuius oppositum docet experientia: nam cum opposita habeant fieri circa idem, si secundum intellectum dicemur boni simpliciter, & absolute; secundum intellectum etiam dicemur mali simpliciter, & absolute, quod patet esse falsum; immo scire malum non est malum; sed operari malum est malum.

QVARTO deficit: quia dicit, quod secundum uoluntatem non dicimur boni simpliciter, & absolute; sed tantum secundum quid, quod patet falsum. Tum, quia secundum intellectum non dicimur boni simpliciter, & absolute, ut patet ex praecedenti ratione. Tum, quia malitia, quae opponitur bonitati directe consistit in uoluntate. Tum, quia etiam secundum illam potentiam dicimur boni simpliciter, & absolute, per cuius actum acquirimus beatitudinem, in qua consistit summum bonum, & formale hominis intrinsecum, haec est, uoluntas, & non intellectus, ut patet: ergo. Et ideo distinguere bonitatem relatum, & ordinatum ad querendam bonitatem a bonitate simpliciter, est implicare contradictionem; sicut distinguere malitiam relatum, & ordinatum ad acquirendam damnationem aternam a malitia simpliciter. Tertia igitur ratio non est soluta, ut uidetur.

QVARTA

Confutatio
3. solution.
eiusdem Doc.

1. Cor. 13.

Dilutio cuiusdam responsionis aduersant. praedict.

Penes quid praestantia operationis attendatur.

Confutatio
quarta solus
dionis eius-
dem Doct.

QVARTA etiam non soluitur; immo confir-
mar propositum. Cuius gratia est aduertendum, quod
si odium dei opponeretur delectationi dei priuatiue,
& ignorantia dei opponeretur cognitioni dei contra-
rie; forte non sequeretur. Odium dei est peius igno-
rantia dei: ergo dilectio est melior cognitione. Et
ratio huius potest esse: quia priuatio magis deficit à
ratione entitatis, & bonitatis, quam aliquod duorum
contrariorum. Sed si odium opponitur dilectioni con-
trarie, & ignorantia cognitioni priuatiue, ut assu-
mitur, necessario sequitur odium est peius ignorantia
tia: ergo dilectio est nobilior cognitione per eandem
rationem.

S E D ne fiat uis in uerbo, potest formari ratio
simpliciter, & absolute sine comparatione aliqua, &
arguatur sic. Cuius oppositum est simpliciter pess-
imum, illud est simpliciter nobilissimum; sed dile-
ctioni dei opponitur odiū dei, quod est simpliciter pes-
simum: ergo dilectio dei est simpliciter nobilissima.

2. Priorum
Cap. 25.

ET CONFIRMATVR per quamdam
regulam Arist. in prioribus, ubi dicit, quod quando-
cunque unum oppositorum est conuertibile cum ali-
quo termino, & aliud oppositum conuertetur cum op-
posito illius termini, ut si albedo conuertatur cum
disgregatione, & nigredo cum congregatione. Sed
odium dei, & simpliciter pessimum conuertuntur: ergo.
Nam quicumque odit deum est simpliciter pes-
simus, & econuerso: ergo diligere deum, & simplici-
ter nobilissimum, & optimum conuertuntur; & per
consequens dilectio dei inter operationes nostras est
simpliciter nobilissima. Remanet igitur ratio non
soluta, ut uidetur.

TERTIO ad principale arguitur sic. Si in
actu intellectus, & non uoluntatis consisteret beati-
tudo formaliter; sequeretur, quod uidens deum, &
non delectatus in ipso, esset perfecte beatus, quod
est omnino impossibile. Consequentia patet: quon-
iam ex opposito consequentis inferitur oppositū ante-
cedentis. Falsitas autem consequentis, quamuis non
sit cuilibet intelligenti ignota; sed nota, quid nomine
beatitudinis importatur: probatur tamen tripliciter.

Primo sic. Si uidens deum, & non delectatus
in ipso esset perfecte beatus; idem posset simul esse
beatus, & miser, quod est absurdum. Consequentia
patet: quoniam si uidens deum non delectaretur in ip-
so, posset tristiari: quia uisio dei non excludit tristi-
tiam, nisi propter delectationem annexam; non autem
excluditur unum oppositorum nisi per alterum. Qui
autem tristatur, miser est: quia tristitia est quædam
misericordia, & sic idem esset simul beatus, & miser.

Cap. 5.
Tom. 3.

Secundo. Beatitudo formalis excludit om-
ne desiderium, dicente Augustino. 13. de trinitate,
quod beatus est, qui habet quicquid uult, & nihil ma-
li uult. Sed nullus talis aliquid desiderat; cum de-
siderium sit respectu boni habendi; sed uisio dei sine
delectatione non excludit omne desiderium: quili-
bet enim desiderat delectari, ut experitur in se ipso:
ergo uidens deum, & non delectatus in ipso non est
perfecte beatus.

Tertio. Carentia diuinæ
uisionis sine tristitia non est summa miseria: ergo ui-
sio essentiæ diuinæ sine delectatione non est beatitudo
perfecta. Consequentia patet: nam si propositum
in proposito, & oppositum in opposito. Antecedens
patet: alias carentia diuinæ uisionis cum tristitia non
esset Maior miseria, quam carentia diuinæ uisionis si-
ne tristitia, quod patet falsum.

2. Topic.
Loc. 14.

A D I S T A M rationem respondent aliqui
doctores. Negando falsitatem consequentis.

Ad primam probationem, cum dicitur, quod ui-
dens deum, & non delectatus in ipso potest tristiari;
& per consequens esset miser. Dicunt, quod non se-
quitur, quod tristitia non potest haberi, nisi de ali-
quo apprehenso habito, & nolito. Deus autem,

Respons. Dis-
rand. ad hu-
iusmodi ra-
tionem, ubi
supra.

& uisio eius non possunt habere rationem apprehensi-
& noliti. Et ideo, licet diuina uirtute posset actus
dilectionis suspendi; non tamen posset causari tristi-
tia de deo, nec de eius uisione. Si autem de alio
obieto posset esse tristitia; sequeretur, quod idem
homo esset simul beatus, & miser secundum aliud; &
aliud, & aliud: non autem secundum idem, nec ista
repugnat: nam optima perfectio, quæ est essentialiter
beatitudo, non repugnat defectui alterius perfectio-
nis, ratione cuius esset miser.

I S T A T A M E N responsio deficit mul-
tipliciter, præcipue tamen in duobus. Primo. Quia
concesso, quod assumitur uerum, scilicet, quod
uidens deum non posset tristiari de deo uiso: non pro-
pter hoc soluitur ratio, quod sic probatur. Manente
formali ratione alicuius, manet, & ipsum quocunque
alio posito, uel remoto per possibile, uel impossibi-
le. Per locum à diffinitione. Ergo stante aperta dei
uisione, quæ ponitur beatitudo formalis, quocun-
que alio posito, uel remoto per possibile, uel per
impossibile, manet ipsa beatitudo. Et per conse-
quens uidens deum, etiam si tristatur de deo uiso, es-
set perfecte beatus, quod reputandum est impossibile:
aliter idem posset simul esse beatus, & miser, ut assumitur
in arguendo.

Confutatio
huiusce re-
spon.

N E C V A L E T adhuc, si dicatur quod ista ra-
tio supponit aliquid, quod repugnat rationi termi-
norum: supponit enim, quod uidens deum tristatur
de deo uiso, quod est impossibile. Nam omnis sup-
positio, quæ non tollit formalem, & intrinsecam ratio-
nem termini positi, potest conuenienter fieri sine re-
pugnantia, sed præfata suppositio non tollit formalem,
& intrinsecam rationem uisionis: ergo potest fieri si-
ne repugnantia. Videmus etiam, quod Sancti Do-
ctores faciunt tales suppositiones. Vnde Beatus Au-
gustinus. 5. de trinitate dicit, quod si pater non genuif-
set, nihil prohiberet eum dicere ingenitum: suppo-
nit ergo patrem non genuisse, quod est omnino im-
possibile, & falsum: licet tamen hoc sibi supponeret
ad ostendendum patrem esse ingenitum. Et similiter
doctores communiter quærent. Vtrum spiritus san-
ctus distingueretur à filio, si non procederetur ab eo, quod
tamen est impossibile: omnis ergo suppositio est ad-
mittenda, nisi supponat impossibile. Suppo-
sito ergo, quod uidens deum tristaretur de deo uiso,
adhuc rationabiliter potest quæri. Vel talis esset per-
fecte beatus, uel non. Si dicatur, quod non: ergo bea-
tudo non consistit formaliter, & præcisè in uisione
dei, quod est propositum. Si dicatur quod sic. Idem
simul esset beatus, & miser respectu eiusdem, quod
negare intendunt.

Dilutio cu-
iusdā respō-
si, quod ad-
uersari ui-
detur præ-
fate ratio-
ni.

Cap. 6.
Tom. 3.

D E F I C I T secundo dicta responsio: quia dicit,
quod uidens deum, quamuis non possit tristiari de deo
uiso, nec de uisione, potest tamen tristiari de aliquo si-
ne repugnantia: quoniam talis esset beatus, & miser se-
cundum aliud, & aliud; & non secundum idem, ut di-
cunt, hoc autem est impossibile, quod patet duplici-
ter.

Primo sic. Sicut se habet poena dam-
natorum ad delectationem; ita beatitudo San-
ctorum ad tristitiam, siue dolorem; sed poena dam-
natorum non comparatur secum aliquam delecta-
tionem: igitur nec beatitudo Sanctorum secum
comparatur tristitiam, seu dolorem. Secun-
do. Vnum oppositorum in summo excludit re-
liquum in quocunque gradu: albedo enim sup-
prema non solum excludit nigredinem in summo;
sed in quocunque gradu; Sed beatitudo, & mise-
ria sumptæ simpliciter, & absolute sunt opposita:
ergo beatitudo summa, siue perfecta, qualis est
beatorum in patria, excludit miseriam in quocun-
que gradu, & per consequens non comparietur se-
cum tristitiam alicuius, cum tristitia de quocunque
sit quædam miseria. Remanet igitur ratio non solu-
ta. Etiam

K ta. Etiam

ta. Etiam si causa breuitatis ad duas probationes ultimas nihil dicitur.

In Post. præd. cap. de oppos. QVARTO ad principale arguitur sic. In actu illius potentiae consistit beatitudo formalis, in cuius actu consistit poena, siue miseria, quæ ei opponitur directe, & formaliter: quoniam opposita nata sunt fieri circa idem, secundum Arist. sed poena, seu miseria, quæ beatitudini opponitur formaliter, & directe consistit in actu uoluntatis præcisè, & non aliquo alio actu intellectus. Dicente Beato Augustino, quod non est poena, nisi quia est contra uoluntatem.

Obiect. SED FORTE diceretur ad istam rationem, quod poena, quæ opponitur beatitudini formaliter, & directe, non consistit in aliquo actu uoluntatis, sed in carentia diuinæ uisionis; sicut beatitudo consistit in uisione. HEC euasio nulla est. Nam

Dilutio obiecti. si per possibile, uel per impossibile staret carentia diuinæ uisionis cum delectatione, talis carentia non esset poena ex auctoritate iam deducta: quia non esset contra uoluntatem. Quinto ad principale.

1. Ethic. Cap. 8. Beatitudo est bonum, in quo est sufficientia per se ut per Philosophum, & per eos; Sed in actu solius uoluntatis est sufficientia per se: ergo. Minor probatur tripliciter. Primo sic. Cuius est desiderare, eius est sufficientia per se; sed uoluntatis est desiderare: ergo. Maior patet: quoniam unum oppositorum non excluditur, nisi per alterum; sufficientia autem excludit desiderium: ergo opponitur ei; & per consequens cuius est desiderare, eius est sufficientia per se: cum opposita sint nata fieri circa idem. Secundo sic. Cuius est satiari, eius est sufficientia per se: patet: quoniam satietas, & sufficientia sunt idem. Vel idem sequitur ad aliud. Sed solius uoluntatis est satiari primo, & per se: ergo. Minor patet: nam cuius est appetere, eius est satiari primo, & per se: cum satietas correspondeat appetitui. Sed inter uirtutes animæ superiores solius uoluntatis est appetere: ergo.

TERTIO. Posita sufficientia in omnibus potentijs animæ, & non in uoluntate, non ponitur sufficientia animæ perfecta: quoniam adhuc manet appetitus, & desiderium ad aliquod ultra: ergo solius uoluntatis est sufficientia per se. SEXTO. Ad principale potest fieri una ratio communis sic. In actu nobilioris potentiae consistit Beatitudo formalis, hæc est uoluntas, & non intellectus, nec altera potentiarum animæ: ergo. Maior supponitur etiam ab aduersarijs. Minor in sequenti articulo probabitur, & diffusè. Sequitur igitur conclusio principalis.

Math. 25. HÆC POSITIO confirmatur auctoritatibus sacri canonis, & doctorum. Primo auctoritate saluatoris dicentis seruo fidei. Euge serue bone, & fidelis, &c. Cerrum est enim, quod nomine gaudij intelligitur beatitudo: ergo beatitudo in gaudio, siue delectatione consistit. Secundo. Auctoritate Beati Augustini. 10. confessionum ubi dicit sic.

Cap. 22. & 23. Tom. 1. Absit, ut si quocunque gaudio gaudeam: ideo beatum me putem: est enim gaudium, quod in præsens non datur; sed his, qui te gratis diligunt, gratis colunt, quorum gaudium es tu ipse. Et hoc sola est beata uita gaudere ad te, de te, in te, & propter te. Et subdit, Beata quippè uita est gaudium de ueritate. Et 13.

Cap. 5. 6. et 7. Tom. 3. de trinitate probat ualde diffusè, quod Beatus est, qui habet, quicquid uult; & nihil mali uult: Beatitudo

In opere im perf. ergo est ponenda in actu uoluntatis, & non in actu intellectus. Tercio. Auctoritate Chrysostomi super Mathæum, ubi dicit. Vnusquisque ex uoluntate sua aut iustus constituitur, aut peccator ante deum. Et ad propositum subdit. Voluntas igitur est, quæ aut remuneratur pro bono, aut pro malo utique condemnatur. Et hæc de tertio.

Solutio rationum. D. Thom. & Gotsfr. RESTAT nunc respondere. Quarto ad rationes alterius opinionis. AD PRIMAM per interemptionem Minoris. Voluntas enim est simpliciter nobilior ipso intellectu non autem econuerso, ut statim in sequenti articulo deducetur. Ad secundam etiam per interemptionem Minoris; sufficientia enim per se maxime consistit in actu uoluntatis, ut patet ex quinta ratione principali adducta contra eos. Et cum dicitur, quod Ioannis. 9. dicitur. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Dicendum, quod ad uisionem statim sequitur delectatio summa ordine naturæ. Et ideo in uisione dei dicitur consistere sufficientia per se, non ratione sui, sed ratione delectationis sibi annexæ, & in tali delectatione de deo uiso ponitur Beatitudo formalis. Ad tertiam etiam per interemptionem Minoris: quia, ut declaratum est in secunda ratione principali, actus uoluntatis est simpliciter nobilior actu intellectus, & non econuerso.

AD PRIMAM probationem, cum dicitur, Peculiaris sicut se habet uiuens ad non uiuens, &c. Dicendum, quod non est uerum: quia in plus se habet uiuere, quam cognoscere: & ideo non omnis actus uiuentis est actus cognoscentis. Actus igitur uoluntatis, & si non est cognoscentis, est tamen uiuens, & cognitionem præsupponens ordine naturæ; & ideo simpliciter est perfectior ipsa cognitione.

AD SECUNDAM probationem, cum dicitur, quod est mensura nobilitatis in altero, est simpliciter nobilior eo. Dicendum; quod uerum est de mensura simpliciter; non autem de mensura secundum quid: recta autem ratio non est mensura simpliciter prima in actu uolendis sed solum secundum quid: quia in unoquoque genere est dare primum, quod est regula, & mensura omnium in illo genere, ex 10. Metaphysicæ. Regula igitur, & mensura bonitatis in actu uolendi est ipsa diuina bonitas, cui tenemur in omnibus uoluntatem nostram conformare: cum actus uolendi non dicatur meritorius, nisi ex conformitate ad diuinam uoluntatem. Et cum dicitur, quod actus uolendi non habet bonitatem, nisi ex conformitate ad directam rationem. Dicendum, quod actus uolendi habet bonitatem ex se formaliter, & non ex conformitate ad rectam rationem, quamuis fortè illam præsupponat.

AD QVARTVM dicendum, quod Beatitudo obiectiua non potest dici summum amatum amore concupiscentiæ, ut statim declarabitur. Beatitudo autem formalis potest dici summum amatum amore comodi. Et cum dicitur, quod summum amatum amore concupiscentiæ non potest esse aliquis actus uoluntatis; cum nullus talis possit esse primo, & per se amatus. Respondetur per interemptionem huius: quilibet enim experitur in se ipso, quod desiderat uidere deum, & delectari de deo uiso; & per consequens aliquis actus uoluntatis primo, & per se delectatur; & primo, & per se amatur.

ET SI DICATUR, quod primo, & per se desideratur uisio dei; & ex consequenti actus, & secundario delectatio de deo uiso. Obiectio. DICENDVM, quod falsum est; immò primo, & per se desideratur delectatio de deo uiso: secundario autem, & consequenter uisio dei, tanquam aliquid necessariò requisitum ad delectationem, nisi uoluntas hominis sit peruersa &c. Respons. Ad quintum dicendum per interemptionem Minoris: operatio enim uoluntatis non quæritur finaliter propter operationem intellectus; immò potius econuerso, ut patet ex dictis in corpore quæstionis. Et cum dicitur, quod sicut se habet appetitus naturalis ad formam naturalem, &c. Dicendum, quod non est uerum simpliciter, & per omnem modum, ut assumunt. Et rationem huius tangit Damascenus libro secundo, ubi dicit, quod appetitus intellectiui agit; & non agitur: appetitus sensitiui econuerso. Et ideo posito, quod appetitus naturalis sit

Tex. c. 2.

Obiectio.

Respons.

Cap. 17.

lis sit propter naturam: & etiam appetitus sensitivus propter sensum; non propter hoc sequitur; quod ita sit de voluntate, quæ ponitur appetitus intellectivus propter causam iam assignatam. Et ulterius non videtur bene clarum, quod actus potentie sensitivæ sit simpliciter perfectior, quam actus appetitus sensitivi. Vnde dicere, quod visio coloris proportionati sit simpliciter perfectior delectatione sensitiva de colore viso, videtur dubium. De hoc tamen aliis; sufficit ad præsens, quod ponendo, quod ita sit, nihil ad propositum. Ad sextum dicendum, quod Beatitudo formalis consistit in delectatione de deo viso. Et cum dicitur, quod immediatum obiectum delectationis non est deus, sed visio dei. Dicendum, quod falsum est: alioquin non esset delectatio de deo viso; sed de visione dei. Item cum delectatio de deo viso sit essentialiter fruitio. Fruimur enim cognitis, in quibus voluntas delectata quiescit, secundum Beatum Augustinum. 10. de trinit. Obiectum fruitionis ordinatæ esset aliquod creatum bonum: & non deus ipse, quod non solum videtur falsum; immò expresse contrain-tentionem Beati Augustini, & contra positionem. Pri-

Cap. 10.

Tom. 3.

1. de Doct.

Chrif.

Cap. 5.

Tom. 3.

Vide hunc

Doct. &

Aeg. dist. 1

q. 1. prim.

mo quidem contra intentionem Beati Augustini. Qui inquit enim, quibus fruendum est, sunt pater, & filius, & spiritus sanctus. Secundo. Contra rationem: quia nullum referibile in aliud potest esse immediatum obiectum fruitionis ordinatæ. Cum obiectum immediatum fruitionis ordinatæ quietet ultimatum appetitum nostrum, ut patet per diffinitionem fruitionis datam ab Augustino. Nullum autem referibile in aliud potest immediate quietare ultimatum appetitum nostrum, sed omne bonum creatum est referibile in aliud: ergo. Præterea. Illa natura, quæ est capax dei, non potest ordinata fruitione quietari in aliquo infra deum; & per consequens obiectum principale, & immediatum talis fruitionis erit solus deus; sed creatura rationalis est capax dei: ergo. Maior patet: quia natura, vel potentia, quæ est capax maioris boni, non potest quietari in minori bono, nisi sit perversa: ubi autem perversio, ibi non ordinata fruitio. Minorem ponit expresse Beatus Augustinus. lib. 14. de trinitate, ubi dicit, quod creatura rationalis eo imago dei est: quia capax est, & particeps esse potest: ergo.

Cap. 8. l.

D. Tom. 3.

Solutio ra-

tionum Du-

rand.

AD RATIONES, quibus probatur, quod immediatum obiectum delectationis de deo viso, non est deus; sed visio dei. AD PRIMVM, cum dicitur, quod immediatum obiectum amoris concupiscentiæ non est res distincta à concupiscente. Dico, quod ista est falsa per eos: nam amore concupiscentiæ diligo amico bona, quæ habet per eos in secunda distinctione, quam præmittunt: & tamen constat, quod ista bona sunt à me distincta subiecto. Ex hoc apparet, quod probationes istius Maioris includunt repugnantiam in se ipsis. Sed quicquid sit de maiori, dicendum est, quod Minor est omnino falsa. Nam delectatio de deo viso: cum sit essentialiter fruitio, non potest poni amor concupiscentiæ, quod patet ex duobus. Primo. Quia amore concupiscentiæ non inhæremus alicui rei distinctæ à nobis subiecto propter se; sed propter coniunctionem ipsius ad nos; sed fruitioni inhæremus præcisè propter se: ergo fruitio non est amor concupiscentiæ. Maior patet per eos in secunda distinctione, quam præmittunt. Et in illa eadem ratione, in qua dicunt, quod non diligo vinum immediate; sed gustare vinum. Minor est Beati Augustini primo de doctrina christiana, ubi dicit, quod frui est amore inhærere alicui propter se. Quod exponens Magister sententiarum libro primo distinctione prima, dicit, quod debet intelligi tantum. Et declarat hoc per quædam verba Beati Augustini.

Cap. 4.

Tom. 3.

Secundo: quia si fruitio esset amor concupiscentiæ: sequeretur, quod Beatus in patria magis frueretur visione sibi formaliter inhærente, quam deo; &

magis uteretur deo, quam illa visione; consequens est erroneum. Tunc enim beatus semper esset in peccato mortali; cum dicatur secundum Beatum Augustinum, quod maior perversitas voluntatis sit frui utendis, & uti fruendis: ergo & antecedens. Consequentia probatur: quia qui amat maius propter minus per se, magis amat minus, quam maius: quia, Propter unumquodque tale, & illud magis. Si per talem amorem fruatur aliquo illorum, magis fruatur Minori, quam Maiori. Si vero per talem amorem utatur aliquo illorum, magis utetur maiori, quam minori: sed per amorem concupiscentiæ concupiscens amat obiectum distinctum à se subiecto propter suam perfectionem, quam ex illo consequitur: amat enim vinum propter actum gustandi vinum, ut dicunt: ergo concupiscens magis per se amat suam superfectionem, quam obiectum perfectionis: & fruatur magis ea, quam obiecto: & magis utetur obiecto, quam perfectione obiecti. Si ergo fruitio esset amor concupiscentiæ; fruens per fruitionem amabit deum propter visionem dei: & per consequens magis fruatur ista visione, quam deo, & magis utetur deo, quam ista visione: & sic patet consequentia: igitur, &c. Apparet ergo, quod ista Minor est omnino falsa, scilicet, quod delectatio de deo viso sit amor concupiscentiæ.

SED CVM proportionaliter delectatio de deo habito correspondeat desiderio de deo habendo. Dicendum, quod duplex est desiderium, quod habemus in via, ut spectat ad propositum, cui proportionaliter responderet duplex delectatio in Patria. Desideramus enim in via videre deum, & desideramus perfecte delectari de deo viso. Et quia ista desideria debent compleri in patria, ipsis correspondet duplex delectatio. Nam desiderio, quo desidero videre deum, correspondet delectatio de visione dei: & talis delectatio bene habet pro immediato obiecto visionem dei; sed talis delectatio non ponitur fruitio, nec beatitudo formalis. Et in hoc videntur decipi isti doctores præcipue. Desiderio autem, quo desidero perfecte delectari de deo viso, correspondet in patria perfecta delectatio de deo habito, apprehenso, & viso: & talis delectatio est essentialiter fruitio: & in ipsa ponitur Beatitudo formalis. Et cum dicitur, quod per tale desiderium non desideramus aliquod bonum deo. Dicendum, quod verum est. Sed desideramus ipso frui perfecte; & in ipso delectari immediate, sicut delectantur Beati, qui ei inhærent amore propter se ipsum, & non propter aliud. Et ideo talis delectatio non est amor concupiscentiæ; sed benevolentia: cum habeat pro obiecto immediate ipsum solum deum, ut patet ex dictis. Et ulterius desideramus in via, quod amor amicitia, quo diligimus deum, intendatur in nobis, sicut intensus est in beatis. Et tali desiderio correspondet in patria ipsemet actus secundum esse intensum. Et ita in patria dilectio dei erit amor amicitia, & non concupiscentia: sed dilectio de deo viso est ipsamet delectatio, vel ad ipsam sequitur necessario: ergo delectatio de deo viso in patria non erit amor concupiscentiæ; sed benevolentia: propter quod ratio non concludit.

Ad secundam, cum dicitur, quod idem est obiectum desiderij præcedentis, & delectationis sequentis. Dicendum, quod falsum est: quoniam obiectum desiderij est ipsamet delectatio: quia si desidero delectari de deo viso, obiectum huius desiderij est delectatio: sed obiectum delectationis, quam habeo de deo, non est ipsamet delectatio; sed deus. Nunc autem est sic in proposito, ut patet ex dictis, videlicet, ex præcedenti solutione. Et ideo ratio non concludit. Ad tertium dicendum, quod summa tristitia, quam habent damnati, non est de carentia divinæ visionis; sed de carentia delectationis de deo viso. Et ideo summa delectatio, quam

Lib. 83. q.

q. 30.

Tom. 4.

Quis amor
Beatorum
ergo ipsum
Deum.

Quis amor
erit in pa-
tria.

zio, quam habent beati, non est de diuina uisione dei: sed de deo clarè uiso, & apprehenso. Et sic dico, quòd summa tristitia damnatorum est de carentia dei præsentiæ; & ex consequenti de carentia diuinæ uisionis: quæ immediatè sequitur ad diuinam præsentiā; & ideo summa delectatio Beatorum est de deo præsente; & ex consequenti de dei uisione. In prima ergo delectatione, quæ habet pro obiecto immediato ipsum deum, ponitur Beatitudo formalis: in secunda uero: eo, quòd pro immediato obiecto habet aliquod bonum creaturæ, scilicet, uisionem dei. Ad quartum dicendū, quòd delectationes distinguuntur, & specificantur per obiecta formaliter sumpta; sicut, & quilibet actus animæ, ut in quæstionibus super secundo huius exitit declaratum: & ideo delectationes respicientes operationem in ratione obiecti, distinguuntur secundum operationes suas, quas consequuntur, & secundum eas iudicantur bonæ, uel malæ. Delectationes respicientes res extrinsecas, existentes in ratione obiecti, & non operationes suas, distinguuntur, & specificantur simpliciter, ut nunc loquimur, per obiecta, quæ respiciunt, & non operationes præcedentes, cum non præcedant in ratione obiecti in patria. Ergo est duplex delectatio, quædam de uisione dei, & quædam de deo uiso. Prima habet pro obiecto immediato uisionem dei. Secunda ipsum deum. Et quia quilibet ab obiecto immediato specificatur, secunda est simpliciter nobilior prima. Et ipsa ponitur Beatitudo formalis, sicut, & eius obiectum Beatitudo obiectiua. Ad quintum dicendum, quòd aliquid esse proprium bonum illius, qui delectatur potest esse dupliciter. Vel obiectiue, uel formaliter: uel extrinsecè, uel intrinsecè immediatum. Ergo obiectum delectationis oportet, quòd sit aliquo istorum modorum bonum proprium illius, qui delectatur. Et sic est in proposito. Deus enim est summum bonum hominis extrinsecum, à quo dependet totum bonum hominis intrinsecum. Et cum dicitur, quòd illud, quòd dicitur tale per denominationem extrinsecam, non conuenit alicui, nisi ratione formalis denominationis. Dicendum, quòd uerum est. Deus enim nō esset bonum hominis extrinsecum, nisi posset attingi per aliquam operationem, uel actum nobis formaliter inhaerentem; sed hic actus non est solius intellectus; sed etiam uoluntatis. Est igitur deus summum bonum hominis extrinsecum: quia ipsum potest Beatus uidere, & in ipso uiso delectari immediatè: & talis delectatio ponitur Beatitudo formalis: non autem ipsa uisio. Rationes igitur non concludunt.

*Elucidatio
auctoritatis
quæ aduer-
sariis o-
pinioni fa-
uere uidebā-
tur.*

R E S T A T N V N C respondere ad auctoritates, quibus, conantur confirmare dictam positionem.

A D P R I M A M, cum dicitur, quòd hæc est uita æterna &c. Respondebitur, respondendo ad rationes principales. Ad auctoritatem Beati Augustini dicendum, quòd istimet actus sunt coniuncti, & connexi in Patria. Uidere deū perfectè, amare deum, & habere deū omnino annexi sunt. Nam, qui perfectè uidet, perfectè amat, & habet. Et ideo in sanctorum uerbis propter connexionem istorum actuum, quòd est unius, attribuitur alteri: magis autem, attribuitur uisioni propter hoc, quòd in uisione distinguuntur status patriæ à statu uiæ. Non sic in delectatione: quia utrobique dilectio: sed in patria uisio, non in uiæ, sed credulitas de deo uiso. Ad auctoritatem Magistri dicendum, quòd auctoritas non est pro eis. Nam illud dicit magister opinatiue; sed statim dicit oppositum determinatiue. Vnde immediatè post illa uerba subiungit. Pōt etiam accipi par gaudium, & non feratur paritas ad intensiōem affectiōis gaudentiū; sed ad uniuersalitatē rerum, de quibus gaudent: quia de omni re. Vnde gaudebit unus gaudent omnes: hæc magister. Erit igitur cum dispari claritate par gaudium, quantum ad uniuersalitatē eorum, de quibus gaudent; non autem, quantum ad intensiōem gaudentium. Ex

quibus sequitur, quòd intensio gaudij arguit intensiōem Beatitudinis; & per consequens Beatitudo in gaudio, siue in delectatione consistit, ut dicit Beatus Augustinus. li. confessionum dicens, quòd Beatitudo est gaudium de ueritate. Et alibi dicit, quòd beatè uiuere est bonis, ueris, certisque gaudere. Et confirmatur ulterius ex dictis Magistri ibidem. Nam statim post illa uerba dicit sic. Post hoc quæri solet. Si Beatitudo sanctorum maior sit futura post iudicium, quam ante? Quòd sine omni scrupulo credendum est eos habituros maiorem gloriam post iudicium, quam ante: quia & maius erit eorum gaudium, ut supra testatur est Augustinus. Hæc Magister. Hæc autem ratio nihil concluderet, si Beatitudo non consisteret in delectatione, uel gaudio de deo habito; immò, ut plus loquar, Beatitudo formalis, de qua loquimur, non esset ipsum gaudium essentialiter. Ad auctoritatem Arist. dicendum, quòd ipse non cognouit Beatitudinem, de qua loquimur: & ideo auctoritas ipsius non est ad propositum admittenda. Patet igitur, quid dicendum ad rationes, & motiua alterius opinionis; & per consequens secundus articulus.

*Lib. 10. con-
fession.
Cap. 23.
L. K. Tom.
I.
Lib. 4. dist.
49. l. E.*

ARTICVLVS TERTIVS.

R E S T A T uidere de tertio articulo. Vtrum intellectus sit nobilior potentia, quam uoluntas, uel econuerso? Pro cuius declaratione. Primo præmitto, opinionem contrariam cum suis fundamentis. Secundo posito, Doctoris solennis cum rationibus, quibus moueor. Tertio opinionis contrariæ rationes dissoluentur.

Q V A N T V M ad primum est una opinio, quæ ponit, quòd intellectus est simpliciter nobilior uoluntate, quòd probatur ex dictis opinantium multipliciter. Primo sic. Potentia cognoscens formaliter est simpliciter nobilior potentia non cognoscente: patet: quia potentia non formaliter cognoscens est cæca; & per consequens imperfectior; sed intellectus est potentia formaliter cognoscens: uoluntas autem non: ergo, &c. ET confirmatur ratio per Arist. primo politicæ, ubi dicit, quòd intellectus principatur appetitui: quia intellectus est sciens: appetitus autem non. Sed hoc uerificatur non solum de appetitu sensituiuo; sed etiam de appetitu intellectuiuo, qui est uoluntas: ergo, &c. Secundo. In genere potentiarum animæ illa potentia est nobilior, quæ est libera simpliciter, & domina sui actus; intellectus est huiusmodi: ergo. Maior patet. Minor probatur: quia uoluntas non habet dominium, nec libertatem, nisi ab intellectu; & per consequens intellectus est simpliciter liberior uoluntate: quia. Propter unumquodque tale, &c. Primo posteriorum. Tertio. Illa potentia, per quam ipsa creatura efficitur similior ipsi deo, est simpliciter perfectior in creatura. Intellectus est huiusmodi: ergo. Probatur Minor: quia in deo est omnis ratio essendi; sed per intellectum creatura rationalis est quodam modo omnia; non autem per uoluntatem: ergo per intellectum rationalis creatura similior efficitur ipsi deo, quam per uoluntatem; & per consequens intellectus nobilior.

Quarto. Illa potentia est nobilior, cuius obiectum est nobilius; intellectus est huiusmodi: ergo. Minor probatur: quia uerum, quòd est obiectum intellectus, est simplicius, & secundum rationem prius, quam bonum, quòd est obiectum uoluntatis; & per consequens nobilior. Antecedens probatur: quia bonum, & malum sunt in rebus: uerum autem est in anima; sed quòd est in anima habet esse simpliciter illo, & secundum rationem prius, quam illud, quòd est in re: ergo. Quinto. Nobilior est illud, quòd rationale est per essentiam, quam

*Propositio
hæc est Ari.
6. Meta-
phys.
Tex. cō. 8.*

quàm illud, quod est per participationem; sed intellectus est rationalis per essentiam; uoluntas autem per participationem; secundum Arist. primo ethicorum: ergo, &c. Probat Maior per Beatum Augustinū primo libro retractationum ubi dicit quod homo est rationalis, & propter hoc excellit; ex quo sequitur, quod rationale per essentiam est nobilius non rationali. Sexto. Illa potentia est nobilior, quæ ad plures rationes in entibus se extendit, intellectus est huiusmodi: ergo. Minor probatur: quia uoluntas solum se extendit ad rationem boni: intellectus autem ad hanc, & ad aliam.

Septimo. Omne mouens est nobilius moto; sed intellectus mouet uoluntatem tertio de anima: ergo.

Octauo. Illa potentia est nobilior, quæ attingit immediatè suum obiectū, quàm illa, quæ attingit obiectum mediante quodam alio; sed intellectus attingit obiectum suum immediatè; uoluntas autem non; sed mediante intellectu: quia obiectum uoluntatis est bonum cognitum: ergo.

Nono. Illa potètia est, nobilior, quæ habet in se perfectionem, quàm illa, quæ quærit perfectionem suam ab aliquo extrinseco; talis est intellectus respectu uoluntatis: ergo. Minor probatur: quia intelligere est motus rei ad animā; uelle autem est motus animæ ad rem.

Decimo. Illa potentia est nobilior, cuius actus est purior, & perfectior; talis est actus intellectus, & non uoluntatis: ergo. Minor probatur dupliciter.

Primo sic. Quia si pessimus est peius pessimo in aliquo genere. Illud simpliciter est peius; sed pessimus actus uoluntatis, ut odire deum est peior pessimo actu intellectus, qui est infidelitas: ergo sequitur, quod actus uoluntatis sit simpliciter peior actu intellectus. Et sic actus intellectus est simpliciter perfectior.

Secundo. Quia scire malum non est malum, uelle autem malum est malum: ergo actus uoluntatis est simpliciter peior actu intellectus; & per consequens sequitur idem quod prius.

Confirmatio

huiusce opi.

plurib. Au

thoritatib.

Cap. 3. 9.

Tom. I.

Cap. 16.

Cap. 8.

Ca. 10. 13.

Et 16.

D. Tho. I.

par. sum. q.

82. art. 3.

Itē de uer.

q. 22. art.

11.

Cap. 3.

Cap. 5.

tex. c. 57.

HAE C O P I N I O confirmatur primo auctoritate Beati Augustini 2. de libero arbitrio, ubi dicit quod intelligentia hominis est præstantissima. Item in eodem li. dicit, quod sensus communis est nobilior: quia iudicat de sensu particulari: ergo cum intellectus iudicat de uoluntate, erit nobilior uoluntate per eandem rationem. Item Auctoritate Damasceni li. bro. 3. ubi dicit, quod intellectus est iudex: est ergo nobilior. Item Auctoritate Arist. sexto, & decimo ethicorum, qui hoc asserit à proposito. Item Auctoritate Eustachii super eodem, qui dicit quod intellectus principatur: ergo, &c. Et hæc de primo.

Q V A N T V M ad fm Doctor solennis tenet contrarium, & cōmunis opin. in diuersis locis. Et ideo teneo, quod uoluntas simpliciter nobilior est intellectu, quàmuis in sua operatione ipsum præsupponat necessario, sicut intellectus nobilior est sensu, licet ipsum præsupponat ordine nature. Hanc conclusio nem probo multipliciter.

Primo. Sic. In potentijs essentialiter ordinatis posterior origine est prior perfectione; & per consequens nobilissima perfectione. Hoc habetur per Arist. secundo Politicæ. Et à Cōmentatorē 6. ethicorū, & potest haberi ex dictis Arist. 8. physicorum, ubi dicit motum localem, qui sequitur alios motus in eodem indiuiduo esse nobiliorem aliis motibus. Igitur si medium Arist. cōcludit in essentialiter ordinatis, quod est posterius origine, est prius perfectione; etiam patet per rationem. Quia natura semper procedit de imperfecto ad perfectum; non autem econuerso; sed potètiæ animæ sunt essentialiter ordinate; & certum est, quod uoluntas origine posterior est intellectu: ergo est simpliciter perfectior intellectu.

Secundo sic. In regno potentiarum animæ illa potentia est nobilior, quæ est libera formaliter, & domina sui actus: hæc est uoluntas, & non intellectus: ergo. Maior patet, cōceditur etiam ab aduersariis. Minor probatur ex articulo præcedenti. Et ponit eam expressè Beatus Augustinus. 1. de libero arbitrio. & 83.

quæstionum. Et si nūquam aliquis posuisset eam, quælibet docet experientia.

Tertio. Sicut se habet ratio obiectiua uoluntatis ad rationem obiectiuam intellectus in perfectione; ita uoluntas ad intellectum:

patet: quia sicut æqualitas obiectorum arguit æqualitatem potentiarum; ita inæqualitas inæqualitatem: patet etiam per eos, qui dicunt, quod illa potentia est nobilior, cuius est obiectum nobilius; sed ratio obiectiua uoluntatis eo modo, quo distinguitur à ratione obiectiua intellectus, est nobilior ipsa: ergo. Probat Maior tripliciter.

Primo sic. Illa ratio est nobilior, cui competit ratio bonitatis per se, quàm illa, cui conuenit per necessitatem alterius; sed ratio bonitatis, quæ ponitur ratio obiectiua uoluntatis, est per se ipsam bona: ratio autem ueritatis, quæ per eos ponitur ratio obiectiua intellectus, non est bona, nisi per rationem bonitatis uoluntatis: ergo ratio obiectiua uoluntatis, ut distinguitur à ratione obiectiua intellectu, est nobilior ipsa.

Et uerè mirabile uidetur, quod ratio aliqua ponatur melior ratione bonitatis: cum nihil sit bonum, nisi per bonitatem.

Secundo sic. Qualem ordinē seruant aliqua realiter, ubi distinguuntur realiter; talem seruant ordinem secundum rationem, ubi distinguuntur secundum rationem; sed si ratio bonitatis distingueretur realiter à ratione ueritatis, esset realiter nobilior ipsa: quia ratio ueritatis nullam bonitatem haberet, nisi per aliquid distinctum ab ea realiter: ergo eo modo, quo nunc distinguitur ratio bonitatis, erit nobilior ratione ueritatis.

Tertio. Quod habet rationem finis, ut sic, nobilior est his, quæ sunt ad finem; sed ratio bonitatis, quæ ponitur ratio obiectiua uoluntatis, habet rationem finis: finis enim, & bonum idē sunt: ratio autem ueri, ut distinguitur à ratione boni, non habet rationem finis: ergo ratio boni, ut distinguitur à ratione ueri est nobilior ipsa.

E T C O N F I R M A T V R ista ratio per Arist. primo ethicorum: ars enim, quæ considerat de fine ultimo, est architectonica, & scientia de causa finali secundum Auicennam 6. naturalium capitulo ultimo est nobilissima: ergo.

Si sic est. Illa potentia, cuius ratio obiectiua est ratio boni; & per consequens ratio finis, est simpliciter nobilissima, talis est uoluntas: ergo.

Quarto. Perfectibile, quod secundum se perficitur nobiliori perfectione, est simpliciter nobilior; sed uoluntas perficitur nobilissimo habitu, qui est caritas: ergo.

Maior habetur à Commentatore sexto ethicorum, ubi dicit, quod quorum perfectiones supponuntur, & ipsa supponuntur. Minor est Apostoli sic dicentis, quod scientia, quæ pertinet ad intellectum, inflat: caritas uero, quæ pertinet ad affectum, edificat.

Et alibi Apostolus dicit. Si habuerim omnem scientiā, & nouerim mysteria omnia, & habuerim fidem, ita ut montes transferam: caritatem autem non habeam, nihil sum.

Ex quibus omnibus concludit, quod maior omnium est caritas.

E T C O N F I R M A T V R: quia si intellectus esset nobilior uoluntate; sequeretur quod aliquis habitus posset esse nobilior caritate, quod patet esse falsum ex articulo præcedenti.

Consequencia patet: quia cuilibet perfectibili correspondet proportionata perfectio.

Quinto. Potentia diligens ultimū finem formaliter, & ea, quæ sunt ad finem, est nobilior potentia simpliciter non diligente; hoc patet: quia per debitam dilectionem ultimi finis; & eorum, quæ sunt ad finē acquiritur beatitudo formalis, in qua consistit totum bonum hominis intrinsecum; & per cōsequens potentia diligens formaliter est simpliciter nobilior, & perfectior non diligente: cum tota perfectio creaturæ rationalis ad summam istam Beatitudinem finaliter ordinetur.

Constat, quod uoluntas est potentia formaliter diligens; non autem intellectus: ergo.

Sexto. Illa potètia est simpliciter nobilior, cuius actus purior, & perfectior est; sed actus uoluntatis perfectior est simpliciter actu intellectus; non autē

econuerso.

Tom. I.

Quæst. 8.

Tom. 4.

Cap. I.

I. Cor. 8.

I. Cor. 13.

econuerso: ergo. Minor fuit sufficienter probata in articulo præcedenti. Et potest confirmari ex dictis eorum. Quia si nobilissimum est nobilius nobilissimo in aliquo genere. Illud est nobilissimum simpliciter; sed nobilissimus actus uoluntatis, qui est diligere deum est, nobilior nobilissimo actu intellectus, qui est cognoscere deum: quia in his, quæ sunt supra animam, & præcipue dilectio dei cognitioni præfertur etiam per eos, ut statim per eos in præcedenti articulo extitit declaratum. Septimo. Illa potentia simpliciter est nobilior, per cuius actum creatura rationalis magis coniungitur ipsi deo; sed hoc est per uoluntatem, & non per intellectum: ergo. Maior patet: quia tota perfectio creaturæ rationalis consistit in coniunctione, & adæptione ipsius dei. Probatur Minor dupliciter. Primo. Quia per actum intellectus coniungimur ipsi obiecto secundum esse, quod habet in cognoscente. Per actum uoluntatis coniungimur ei secundum esse, quod habet in se ipso. Sed secunda unio est maior prima: ergo. Secundo: quia uoluntatis est magis inclinare, quam intellectus: cum inclinatio sit propter coniunctionem; sequitur, quod per actum uoluntatis magis coniungimur deo: ergo. Octauo. Illa potentia est simpliciter nobilior, propter cuius actum est actus alterius potentie: hoc patet: quia. Propter unumquodque tale, &c. Sed actus intellectus est propter actum uoluntatis secundum Anselmum in lib. cur deus homo in principio lib. Et secundum Beatum Augustinum in de cognitione uere uitæ: ergo. Nono. Illa potentia est simpliciter nobilior inter potentias anime, quæ mouet omnes alias ad actus suos, eis imperando: patet; quia mouens est nobilius moto, etiam per eos, & præcipue si moueat, aliis imperando; sed uoluntas uere mouet alias potentias anime nostræ ad actus suos; eis imperando, ut dicit Anselmus in lib. de similitudinibus. Et experientia docet, & dicat recta ratio: aliter non haberet actum elicatum, & imperatum, quod non solum est falsum; immo contra opinantur: ergo. Decimo. Illa potentia, quæ respicit rationem referibilem ad aliam obiectiuè, est minus nobilis potentia respiciente rationem irreferibilem; sed intellectus respicit obiectiuè rationem referibilem ad aliam: uoluntas autem non; sed ad rationem irreferibilem: ergo, &c. Maior patet: quia ratio referibilis in aliam est minus nobilis ratione non referibili. Probatur Minor: quia, ut dictum est, bonum, & finis est obiectum uoluntatis: finis autem, ut sic, non est in aliud referibile. Verum autem, ut sic, est in aliud referibile, & in aliud ordinabile: ergo.

*Præfate
opinion. con-
firmatio,
zum Sæcto-
rum Patrum,
um Philo-
sophorum au-
thoritatib.
sex. c. 36.*

HÆC autem positio confirmatur. Primo. Auctoritatibus Sanctorum. Nam Beatus Augustinus in 2. lib. de libero arbitrio per totum, & Richardus in lib. qui incipit. Omne caput languidum cap. 4. & 6. Et Anselmus similiter in de conceptu uirginali cap. quarto dicunt, quod uoluntas est dignissima inter potentias anime. 2. Auctoritatibus Philosophorum. Vnde Aristoteles in 12. metaphysicæ, & Auicenna dicunt, quod appetitus est uere deus, & loquuntur de appetitu intellectiuo, qui est uoluntas: ergo. Et hæc de secundo.

RESTAT ergo nunc respondere ad rationes alterius opinionis. AD primum, cum dicitur. Vel dicebatur, quod potentia cognoscens formaliter est nobilior, &c. Dicendum, quod unam potentiam esse nobiliorem altera, potest intelligi dupliciter. Vel simpliciter, uel secundum quid. In his autem, quæ sunt citra primum nobile simpliciter, potest esse minus nobile secundum quid: & ideo non est aliqua repugnantia, quod intellectus sit nobilior secundum quid: quia cognoscens: uoluntas autem non. Et tamen uoluntas simpliciter est nobilior intellectu: quia formaliter diligens: non autem intellectus: dilectio autem simpliciter cognitioni præfertur ex articulo præcedenti. Dicendum ergo, quod potentia cognoscens formaliter est nobilior secundum quid potentia non cognoscente, ut potentia non co-

gnoscens habet aliquam perfectionem excedentem cognitionem: & sic est in proposito. Et ideo ratio nulla est; & per idem patet, quid est dicendum ad confirmationem Aristoteli. quia intellectus, in quantum sciens, est aliquo modo nobilior; non simpliciter, sed secundum quid.

NEC ualet. Si dicatur contra hoc, quod formaliter cognoscens, & simpliciter, dicit perfectionem simpliciter, non tantum secundum quid; & per consequens potentia cognoscens formaliter, non solum secundum quid; immo simpliciter est nobilior non cognoscente. Nam per eandem rationem probatur eis, quod uoluntas simpliciter sit nobilior: quia uelle formaliter dicit perfectionem simpliciter: cum reperitur in deo formaliter: ergo potentia uolens formaliter est simpliciter perfectior potentia non uolente formaliter: talis est uoluntas respectu intellectus: ergo simpliciter est nobilior ipso: & sic esset idem nobilior simpliciter, & minus nobile simpliciter, quod est oppositum in adiecto. Et ideo dicendum, quod eo ipso, quod cognoscere dicit perfectionem simpliciter, potentia cognosces simpliciter dicitur nobilior potentia non cognoscente, nec aliquam perfectionem simpliciter includente. Non autem sic est in proposito: quia uoluntas includit aliquam perfectionem simpliciter, quæ cognitioni præfertur, ut dictum est, & ideo ratio non concludit. Et potest dari per eos instantia manifesta: quia intellectus agens non cognoscit formaliter: & tamen est nobilior intellectu possibili simpliciter, ut dicunt, licet hoc non credam uerum esse. Supposito, quod intellectus agens sit aliquid in nobis: ergo non oportet, quod potentia cognoscens formaliter sit nobilior, &c. Ad secundum concessa Maiori, negatur Minor: intellectus enim non est potentia libera, nec domina sui actus, ut patet ex dictis, & ideo ipsa met sola ponitur nobilissima simpliciter. Et cum dicitur, quod uoluntas non habet dominium formaliter, nec est domina sui actus, nec libertatem, nisi ab intellectu. Dicendum, quod uoluntas non habet libertatem formaliter ab intellectu: cum intellectus non sit liber; sed seipsa formaliter est libera; habet tamen causaliter libertatem ab ipso, tanquam a causa sine qua non, in quantum cognitio naturaliter præcedit actum uoluntatis perfectum: habere autem sic libertatem ab intellectu non arguit libertatem aliquam in ipso.

Ad tertium respondendum est per interemptionem Minoris: nam creatura rationalis non efficitur ipsi deo magis similis per intellectum: quam per uoluntatem; immo potius econuerso. Et cum dicitur, quod in deo est omnis ratio essendi; sed per intellectum creatura rationalis est quodam modo omnia; non autem per uoluntatem dicendum, quod falsum est. Nam, cum istæ potentie sint æqualis ambitus obiectiuè, tam per intellectum, quam per uoluntatem sumus aliquo modo omnia, & perfectius per uoluntatem, quam per intellectum. Quia per intellectum assimilamur obiecto secundum esse, quod habet in nobis. Per uoluntatem assimilamur eidem secundum esse, quod habet in se ipso. Et quia ista assimilatio perfectior est, quam prima: idcirco creatura rationalis similior efficitur ipsi deo per uoluntatem, quam per intellectum: ratio igitur ista magis est contra eos, quam pro eis. Ad quartum dicendum per interemptionem Minoris: quia, ut ostensum est supra, obiectum uoluntatis, ut distinguitur ab obiecto intellectus, est nobilius ipso, & non econuerso. Nec probatio ualet; immo habet multos defectus. Primus est, quod obiectum uoluntatis secundum dicta eorum erit nobilius: dicunt enim, quod deus, uel quodcunque aliud est obiectum uoluntatis secundum esse, quod habet in se: obiectum intellectus secundum esse, quod habet in anima. Sed constat, quod quælibet res de predicamento substantiæ saltem, nobilius esse habet in se ipsa, quam in anima nostra, & præcipue deus ipse: obiectum ergo uoluntatis est nobilius obiecto intellectus. Secundus defectus est: quia obiectum intellectus non est simplicius, nec secundum rationem prius obiecto uoluntatis

*Confutatio
cuiusdā re-
spon. quod
priori ob-
uiare uide-
tur.*

uoluntatis per eos. Deus enim habet esse simplicius, prout habet esse in se; & secundum rationem prius, est, quam prout est in nobis: & tamen per eos primo modo est obiectum uoluntatis: & secundo modo est simplicius obiecto intellectus: & secundum rationem prius; & non econuerso. Tertius defectus est, quod non oportet, quod in creaturis quāto quid simplicius, tanto sit nobilius: aliās cum imago hominis in speculo sit simplicior ipso homine, esset nobilior ipso, quod est falsum: non obstante ergo, quod habeant aliqua obiecta simplicius esse in anima, quam in se ipsis; tamen nō sequitur, quod nobilius. Ad quintum dicendū, quod esse rationale per essentiam, potest intelligi tripliciter: Vel quantum ad actum, uel quantum ad potentiā, uel quantum ad animam. Si intelligatur primis duobus modis, falsum est, quod assumitur: quia rationale per essentiam quantum ad actum, & potentiā idem est, quod esse cognoscens, siue intelligens formaliter. Sed ostensum fuit in solutione primi argumenti, quod potentia cognoscens, siue intelligens formaliter non oportet, quod sit nobilior simpliciter potentia non cognoscens: ergo sub isto sensu maior est falsa. Si autē intelligatur 3. modo, habet ueritatem; sed tunc nō est ad propositum: quia uoluntas isto modo est rationalis per essentiam; sicut intellectus, cum funderetur in eadem essentia animę, & natura cum intellectu. Et cum dicitur, quod secundum Beatum Augustinum, homo est rationalis, & propter hoc excellit. Dicendum, quod uerū est, quantum ad naturam: eo quod est animal rationale. Sed tunc non sumitur rationale, quātum ad actum, nec quantum ad potentiā. Ad sextum dicendum per interemptionem Minoris: nam patet ex primo articulo, non obstante distinctione rationis, quā ponitur inter rationes obiectiuas intellectus, & uoluntatis, intellectus equalis ambitus obiectiuē est cum uoluntate. Et ideo intellectus non se extendit ad plures rationes in entibus, quā uoluntas, nec econuerso. Et cum dicitur, quod uoluntas solum se extendit ad rationem boni: intellectus autem ad hanc, & ad omnē aliā. Dicendum, quod ens, & bonum conuertuntur: & ideo nulla ratio potest dari in re, quā non sit ratio boni, uel quod ipsam non pręsupponat: & ideo non concludit.

Ad septimum dicendum, quod illud, quod mouet aliud imperatiuē, est nobilius. Illud autem, quod mouet solum ostensiuē, non oportet, quod sit nobilius nisi tantum secundum quid. Primo modo uoluntas mouet intellectum, & non econuerso, ut patet ex nona ratione. Secundo modo intellectus mouet uoluntatem ostendendo ei obiectum: & ideo nō sequitur, quod sit nobilior. Ad octauum dicendum, quod idem argumentum potest fieri contra eos: cum enim intellectus intelligat per speciem; & per consequēs mediātē: uoluntas autem non fertur in suum obiectum mediātē specie; sed immediātē, sequitur per eandem rationem, quod uoluntas sit nobilior. Item cum sensus tendat in suum obiectum immediātē; intellectus autem mediātē sensu: sicut uoluntas mediātē intellectu: ergo sensus simpliciter nobilior est intellectu. Et ideo dicendum ad rationem, quod totum illud aggregatum. scilicet bonum non est obiectum primum uoluntatis; sed solum bonum cognitum. Illud autem est quadam ratio annexa obiecto, & non obiectum. Ad nonum de imperfectione est dicendum, quod ista propositio uniuersaliter sumpta falsa est per eos: aliās potentia passiuā, quā habet in se perfectionem formaliter inherētē, esset nobilior potentia actiuā, quā non habet in se perfectionem formaliter: cum actio non sit in agente; sed in patiente, ut dicitur communiter. Et ulterius, cum dicitur, quod intellectus in se habet perfectionem: uoluntas autem quærit ab aliquo extrinseco. Aut per perfectionem intelligitur habitus. Aut actus. Aut obiectum. Si uerō nomine perfectionis intelligatur habitus,

propositio falsa est: quia sicut habitus intellectualis manet in intellectu, sic habitus uoluntatis manet in uoluntate. Et similiter de actu: quia actus uoluntatis manet in uoluntate, sicut actus intellectus manet in intellectu. Si autem nomine perfectionis intelligatur obiectum, nihil ad propositum: quia obiectum intellectus secundum esse, quod habet in se ipso, non inheret intellectui sicut nec obiectum uoluntatis inheret uoluntati.

ET SI dicatur, quod obiectum intellectus, ut sic, habet esse in intellectu: quia intelligere est motus rei ad animam. Dicendum, quod ex hoc magis arguitur oppositum intellectus, quā propositum: quia perfectio consistit in transformatione, & assimilatione ad obiectum: sed uoluntas magis transformatur in obiectum, & assimilatur ei ex solutione tertię rationis: cum uelle sit motus animę ad rem: ergo uoluntas est simpliciter nobilior intellectu.

Ad decimum, & ultimum dicendum per interemptionem Minoris: nam patet ex ratione, & articulo pręcedenti, quod actus uoluntatis est simpliciter nobilior. Et cum dicitur. Primo, quod si pessimum sit peius pessimo in aliquo genere. Dicendum, quod ista ratio est totaliter ad oppositum: eo enim ipso, quod actus uoluntatis est simpliciter pessimus, ut odire deum; sequitur, quod actus, qui opponitur illi actui, qui est diligere deū, est optimus: nam secundum Aristot. 8. Ethic. pessimus est contrarium optimo. Potest tamen dici ad rationē.

Quod est pessimus peioritate nature, & est pessimus peioritate culpę. Actus ergo uoluntatis non est pessimus peioritate nature; sed est pessimus peioritate culpę. Quando ergo dicitur, quod si pessimus est peius pessimo in aliquo genere, illud simpliciter est peius. Dicendum, quod uerum est de peioritate nature: non autem de peioritate culpę. Cuius ratio est: quia quantumcunque natura aliqua nobilior, tanto culpa grauior. Et ideo eo ipso, quod actus uoluntatis est peior peioritate culpę: concluditur necessariō, quod uoluntas sit simpliciter nobilior. Ad secundam probationem, cum dicitur, quod scire malum non est malum, &c. Dicitur, quod eo ipso, quod actus ei oppositus, qui est diligere deum, est optimus. Vel dicendum, quod uelle malum est malum, non malitia nature; sed malitia culpę. Sic dicendum est de peioritate.

AD auctoritates dicendum. Ad primam cum dicitur, quod intelligentia hominis est pręstantissima, secundum Beatum Augustinum. Dicendum, quod ipse intelligit pro intelligentia totam animam intellectiuam, & non intellectum, secundum quod distinguitur contra uoluntatem, quod patet per eum alibi, quod uoluntas est dignissima, ut allegatum est supra. Ad aliam de sensu communi dicendum, quod ad iudicandum duo requiruntur. scilicet cognitionis ueritas, & pręsidentia auctoritatis. Et quia ista duo habet sensus communis respectu sensus particularis: idcirco potest iudicare de ipso; & per consequēs est nobilior. Intellectus autem habet ueritatem cognitionis; sed non habet pręsidentiam auctoritatem respectu uoluntatis; immō potius econuerso, sicut patet ex nona ratione ad principale. Et ideo non sequitur, quod sit nobilior. Ad auctoritates Damasceni, cum dicitur, quod intellectus est iudex. Dicendum, quod intelligit per intellectum totam animam intellectiuam, quod patet ex dictis suis: quia ipse dicit, quod deus per intellectum unitus est carni. Certum est autem, quod per intellectum non potest intelligere potentiam intellectiuam: quia non est unitus carni per potentiam intellectiuam; sed mediante tota anima. Vel dicendum, quod intellectus est nobilior secundum quid: quia iudex, hoc est, cognoscens; non autem simpliciter. Ad auctoritatem Arist. & commentatoris, dicendum, quod eodem modo accipiunt pro intellectu totam partem intellectiuam, prout comprehendit uoluntatem. Si autem

Obiectio
hanc sper-
nenda.

Cap. 7.

tem

tem ex toto esset intentio sua ad oppositum. Negatur: quia Aristoteles non cognovit habitum caritatis, qui ponitur in uoluntate. Et ideo forte dixit intellectum nobiliorem, quod tamen non credo esse de intentione sua: cum ipse dicat, quod appetitus est uerè dominus. Et hæc de tercio. Sic igitur patet articulus; & per consequens rota quæstio.

AD RATIONES principales. Ad primam, cum dicitur, quod sicut se habet inæqualitas obiectorum ad inæqualitatem potentiarum, &c. Dicendum, quod sicut patet ex primo articulo. Aliqua distinctio ponitur inter rationes obiectuales intellectus, & uoluntatis, propter quam ratio obiectiua uoluntatis, ut sic, ponitur nobilior, ut deductum est in isto articulo.

10. Ad secundum, cum dicitur, quod in actu nobiliori potentie consistit beatitudo formalis. Dicendum, quod, sicut patet in secundo articulo. Beatitudo formalis ponitur in actu uoluntatis, & non in actu intellectus. Et cum dicitur, quod dicitur, quod hæc est uita æterna, ut cognoscant te deum uerum. Dicendum, quod ad uisionem dei sequitur summa delectatio: & ideo uisio, uel cognitio dei dicitur uita æterna, non ratione sui, sed ratione delectationis sibi annexæ, ut dictum est supra. Et ideo beatitudo, qua formaliter beatificamur, consistit principaliter in delectatione de deo uiso, quam beatitudinem præstare dignetur ipse Iesus Mariæ Filius. Amen. Ioan. 17.

Accutissimarum quæstionum super tres Aristotelis libros de Anima celeberrimi
Theologi, Philosophique D. Alphonsi Archiepiscopi Toletani
ordinis Eremitarum Diui Augustini. Finis.

Cursus optimarum questionum

cum textualibus expositiōibus Porphiri atq; veteris logice Aristotelis
sicut maximi parisijs regentes tradiderunt. multorum peritorum opi-
niones recitantes. finaliter se resoluentes ad mentem subtilissimi doctor
ris iohānis Scoti ordinis minorum.

Flam

5865

VK 354

BIBLIOTHECA
VNIV. AGELL.
BRACOVENSIS

Super predicabilia Folio Primo.

Cursus optimarum questionum una cum textualibus
expositiōibus Porphyrii atq; veteris logice Aristotelis
put maximi regētes parisienses tradidere. singulorū opi
niones cum probatiōibus fideliter recitantes. quibus dis
solutis ad mentē subtilissimi doctoris anglici Joannis
Scotti ordinis minorū sese absoluit. incipit feliciter

Arca initium logice

veteris Por. atq; Are. Querit pmo vtrū logica sit scia
spēialis ab alijs distincta. Arguit pmo q nō. qz modus
sciendi nō est scia. sed logica est modus sciendi. ergo
logica nō est scia. Maior pz. qz modus rei nō ē res
cuius est modus. Minor pz. qz p hūc scdo metaphisi
ce dicente. absurdū est sū qzere sciam et modū sciendi.
p modū aut sciendi sū pmentatorem intelligit logicā.

Scdo sic. omnis scia acquirit p logicā eūz acqritur
p argumētatiōem. sed logica nō acquirit p logicā. qz
tūc idem ēet prius seipso quod est impossibile. q logica
nō est scia. Tercio sic. si logica ēet scia. aut ēet pmi
nis. aut ēet spēalis. nō cōis quia subiectū eius nō est cō
mune ad subiecta aliarū sciarum. nec spēalis. qz logi
ca est de intentiōibus secūdisque omnibus rebus sunt
applicabiles. Quarto sic. nulla scia est de contingē
tibus et possibilibus aliter se habere. vt habet Aristote
les pmo posteriorū. sed logica est de hūmōi rebus cū sū
Anticennā sit de secundis intentiōibus. que fabricant p
opus nostri intellectus. ergo. Quinto sic. nulla scia
inest a natura. sed logica inest qbusdam a natura. ergo
nō est scia.

In oppo

sū arguit auctoritate Arist. et aliorū logicorū. qui de logi
ca nobis tradiderūt scia. Et
rōe sic. logicus est sciens. q logica est scia. tenet pna p
locum a coniugatis. Pro solutiōe istius questiōis sol
uende sūt quinq; priales questiōes. Prima est vtrū lo
gica sit scia. Pro cuius solutiōe attende pmo q duplex
est logica. s. naturalis et artificial. logica naturalis est. q
dam naturalis potestas nostri intellectus qua naturalr
magis assentim? vero q falso. ex quo assensu pcedim?
de noticiā notā ad noticiā ignotā. Sed logica artificia
lis est quidā habitus acquisit? quo iudicamus de res
ctitudine argumētatiōis. v. est illa que data est p certas
regulas artis logice. Attende scdo q logica itez est
duplex. quedā est vtens et quedā docēs. Logica vtens
capit dupliciter. vno modo p habitū sciētifico logico.
acquisit? p demonstratiōem quo vtimur in singul scia.

tijs diuidendo diffiniendo et verū a falso discernendo.
Alio modo capitur pro habitu acquisito ex frequenti
argumentatiōe siue talis habitus fuerit noticiā vera v.
falsa siue dubia v. firma. Sed logica docēs sū domi
nū Albertum sic diffinit. logica est que a fantasijs que
videntur et nō sūt liberat. errores dānat. falsitat es ostē
dit et lumen rectum in omni ope contēplatiōis pbez. s.
sū Boetii sic. logica ē scia discernēs verū a falso. sū ve
ro sanctū Thomam est scia rationalis actuum ratiois
directiua. Attende tercio. q qz tres sūt actus rōis
scz simplicium apprehensio cōpositio et diuisio et discursus.
ideo etiam habemus tres ptes logice nostrum in
tellectum in istis actibus regulantes ne erret. scz libz
predicabilium et predicamentorum qui regulant pri
mū actum. et peribermēnas qui regulat scdm. et totaz
nonam logicā que regulet terciū. Unde dicit Arist
storeles in fine secūdi metaphisice q multa sūt im
pedimenta ppter que solemus impediri a cognitiōe ver
itatis. Unū tamē et principium est ignorātia modi sci
endi que est logica. maxima em causa erroris antiquorū
philosophorū in singulis scientijs sū Aristotelez
fuit ignorātia logice. Quidā alius vero sic diffinit lo
gicā. Logica est omnium artium aptissimū instrumen
tū sine qua nulla scia pfecte sciri potest. que non mo
re naturalium instrumentorum vsu crebro cōsumit. s.
ppter cuiuslibet alterius scientie studiū siue exercitiū
recipit incrementum. Sed sū Augustinum. logica est
ars artium scientia sciarum qua apta omēs alie aperit
untur. et qua clausa omēs alie clauduntur eūz qua q
libet. et sine qua nulla. Attende quarto. q scientia nō
hū aliud est q quedam qualitas subiectiue existēs in
anima disponēs intellectū ad facilius et pmpre operan
dū considerando aliquod p se obiectū intelligibile de
quo scia talis inqrit passionēs et p se accidētia ex prijs
pncipijs talis obiecti. Unde scia potest duplr accipi.
vno modo generalr p noticiā alicuius veri qua intelle
ctus pformiter assentit alicui pplexo siue sit euidēs si
ue nō. et siue nccārium siue nō. siue etiā sit nata fieri eū
dens ex aliquo prius euidēti siue nō. et illo mō scio. hūc
esse patrē et hanc matrē. Etia scio parietē esse album. et
sū scio pncipia inquātū cognosco terminos pncipiorū.
Alio mō scientia capitur ppter. put est noticiā euidēs
alicuius veri nccārij nata causari ex euidēti noticiā p
missarum applicatarū ad ipm p discursum syllogisticū.
Ex qua diuisione eliciūtur quattuor pditionēs reqsite
ad sciam ppter dictā. Prima pditō est q sit noticiā cer
ta et euidēs. et p hoc differt ab opiniōe et suspitiōe. Se
cūda conditō q sit de obiecto nccārio. et per hoc differt
ab arte et prudentia. quia ars et prudentia respiciūt ob
iectum contingens qd possibile est aliter se habere. Sci
entia vero respicit obiectum necessariū quod impossibi
le est aliter se habere. vt habetur sexto ethicorum. Ter
cia conditō est q talis pgnitō sit causata a causa euidē
te intellectui. et p hoc differt ab habitu principiorum.
qui dicitur intellectus. Quarta conditō est q sit causa
ta ex aliquo prius euidēte applicato ad ipm scitum per
discursū syllogisticū. Et ille conditiōes possūt sentētia
liter elici ex diffinitōe scire posita in pmo posteriorū eūz
dicitur. Scire est rem p causam cognoscere ppter quaz
res est. et quoniam illius est causa et nō est contingere ali
ter hoc se habere. Et si queras. an in deo et intelligentijs
sit scientia illo modo accipiēdo sciam. Dicunt quidā

q̄ nō. eo q̄ in ip̄is nō ē discursus. Sz respōde breuiter q̄ si capiatur discursus vt importat p̄cessum ab aliq̄ p̄us tpe noto ad aliq̄d posterius tpe notū. sic i eis nō ē discursus nec sciēcia p̄rie dicta. Si aut̄ capiat̄ discursus p̄ p̄cessu q̄ intellect⁹ p̄cedit ab aliq̄ p̄us natura cognito ad aliud posteri⁹ natura cognitū sūl t̄m tpe. sic i eis bñ ē discursus. et scia p̄rie capta eo q̄ i eis ē obiectū p̄marium ⁊ secundarium.

Dic primo Ad questionē. q̄ logica naturalis nō est scia. eo q̄ ois talis acquiritur p̄ discursū demonstratū sz logica naturalis nō ē h̄mōi eo q̄ ē naturalis potēcia siue p̄mptitudo qua discurs⁹ a noto ad ignoti noticiam. **Dic scdo.** q̄ logica vtens secūdo mō nō ē sciēcia q̄ est habitus acq̄situs ex frequēti argumētatione siue talis sit dialēctica demonstratiua siue sophistica sz manifestū ē ex diffinitōe scie q̄ talis habitus nō est sciēticus. **Dic terciō.** q̄ logica vtēs p̄mo mō est scia. nam sibi cōuenit diffinitō scie nec est distincta a logica docente. **Dic quarto.** q̄ logica docēs est vera scia eo q̄ sibi cōueniūt quattuor cōditōes ad sciam req̄sire. Ex quo p̄z q̄ logica vtens scdo mō accepta. ⁊ logica docēs sūt habitus reali distincti ⁊ a seinuicē sepabiles. sicut ⁊ musica docēs ⁊ musica vtēs sepe a seinuicē sepantur.

Questio secūda **Utrū** logica sit sciēcia vna p̄ cuius solutiōe. Attende p̄mo. q̄ sciēcia potest dici vna tripl̄. Vno mō fm̄ numerū. sicut noticia vnius p̄clusiōnis demonstratē. Scdo mō dic̄ vna fm̄ speciem. ⁊ tūc dicitur vna vnitatē obiecti ad quod plura referuntur. que habēt vnā rōnem formālē cōsiderandi. Tercio modo dicitur vna fm̄ genus quod est in aliquo cōmuni obiecto abstracto a multis obiectis specie differētib⁹. Attende secūdo. cū sciēcia sit qualitas quedam generata ⁊ firmata ex frequēti cōsideratiōe vlt̄ vnica p̄fecta inclinās intellectum respectu cōplexi speculandi. Et p̄t poni duplex habitus. vnus p̄ p̄ius qui formāl̄ inclināt ad speculatiōnem eius tanq̄ naturalis similitudo ex eius cōsideratiōe derelicta. Alius cōmuni qui virtual̄ inclināt ad speculatiōnem eius inclinādo formāl̄. ⁊ ad speculatiōem alteri⁹ in quo tale complexum virtual̄ continetur. Attende terciō. q̄ p̄ logicam possumus tria intelligere. P̄mo vnum cōmune ad omnes habitus cōclusiōnū in ip̄a logica demonstratū. Secūdo vñū habitū singularem vnius cōclusiōnis demonstratē in logica. Tercio vnum aggregatū ex omnibus habitibus in hoc l̄bro. Attende quarto. q̄ aliqui dixerunt logicam eē vnum habitum sola vnitatē aggregatiōis. ymmo dicebant q̄ fatuū eēt quere vnum habitum cōmune omnibus in logica traditis. sicut fatuū ē querere q̄ sit princeps totius mundi. p̄babāt sic. quia sciēcia ē habitus cognitiuus cōclusiōis. ergo tot sūt sciēcie in logica quot sūt cōclusiōes demonstrabiles. cōsequētia probatur. quia habitus distinguūt p̄ obiecta. et sciēcie sūt habit⁹. ergo distinguūt p̄ scibilia. Itē habitus innotescunt p̄ actus. sed respectu diuersarum cōclusiōnū sunt diuersi actus sciendi specie. igitur ⁊ habitus diuersi. ⁊ sic illa opinio ponit quodlibet cōplexum habere habitum p̄rium. Et si petatur q̄ d

ergo distinguūt logica a phisica Respondent q̄ p̄ solum ordinem ad idem obiectum. sicut vnus exercitus distinguūt ab alio per solum ordinem ad vexillum. Sed quia illa opinio est p̄tra intentiōnem Aristotelis in p̄mor ⁊ posterior⁹. q̄ icōueniēs. ⁊ etiam p̄m̄ eā potest metaphisica ⁊ naturalis sciēcia dici vna. eo q̄ possūt aggregari ⁊ ordinem habere ad aliquod idem obiectū Inconueniens autem est q̄ tantā vnitatem habeāt inter se scie que ponūtur simpliciter diuerse quātā habz vna istarum in se. Sed alij dicūt q̄ tota logica que se extendit ad multas cōclusiōes habet vnitatem cū iisdem rei indiuisibilib⁹ existēs in nostro intellectu. ita q̄ per primam demonstratiōnem acquiritur tota essentia sciēcie logice. ⁊ per demonstratiōnes sequētes ipsa fm̄ gradus p̄fectiōis intenditur ⁊ p̄ficatur. Et hoc p̄batur. quia sciēcia est quedam qualitas simplex extēns in anima. ergo ⁊ vna numero ⁊ indiuisibilis. Probat̄ hoc etiam in moralibus in quibus ex aliquib⁹ actibus tēperatiōe acquiritur tota eēntia istius virtutis ⁊ p̄ actus sequentes siue sint eiusdē specie siue diuersarum ip̄a intenditur ⁊ p̄ficatur. Sed hec opinio nō videtur vera. nam logica ⁊ similiter quelibet alia sciētia sub se comprehendit multas cōclusiōes p̄ diuersa media demonstratas. ex quibus non potest generari idem habitus. eo q̄ actus naturaliter relinquitur suam similitudinē in passio. sz differētiū specie sūt diuersę similitudines. igitur tāta est differētia habitū quātā actuum. Attende vlt̄erius q̄ logicam eē vnā potest intelligi dupliciter. Vno modo intrinsece ⁊ formaliter. ⁊ sic cum ip̄a sit quedā qualitas de p̄ma specie qualitatē habet suam vnitatem a sua differētia actuali. Alio modo extrinsece ⁊ obiectiue. ⁊ sic cum sciētia dicat respectum ad scibile ip̄a habz vnitatem a suo obiecto. non tamen materialiter. sed sub quadā ratōe formali accepto..

Dic primo Si si capiatur logica p̄ habitu p̄rio ⁊ formaliter inclinatio ad p̄clusiōis illius cōsiderationem a qua causatur ip̄a non est nisi vna fm̄ aggregatiōem. eo q̄ tot sūt habitus logice quot sūt cōclusiōes scibiles in logica. ⁊ sic cōsiderat eā p̄ma opinio. **Dic secūdo** q̄ si capiatur logica p̄ habitu cōmuni alicuius incomplexi. qui p̄t virtual̄ inclināt ad cōsideratiōnem multorū cōplexorū in illo subiecto virtualiter ⁊ eēntialiter cōtētoz ip̄a ē vna fm̄ spēm vlt̄ genus p̄pinquū. patz quia eius obiect⁹ cū cuius est. ē idem fm̄ ip̄m quo quid dicitur cognito p̄gnoscuntur p̄ncipia ⁊ p̄clusiōes nate haberi vlt̄ li subiecto saltem virtualiter. Et vlt̄erius p̄gnoscūt alia siue sint inferiora cōtēta sub ip̄o siue alia attributa ad ip̄m tanq̄ ad p̄mum. ergo habitus inclinās formaliter ad speculādū subiectum fm̄ rōnem quiddē ratiōem inclināt virtualiter ad omnia complexa p̄dicta. **Dic secūdo** q̄ si accipiatur logica pro noticiā omnium verorum complexorum ad que non inclināt virtualiter vnus habitus subiecti. nec per se nec in p̄mo nec in scdo modo talis est vna fm̄ genus remotū sicut noticia de oppositiōibus equipollētis. ⁊ multis alijs. **Dic quarto.** q̄ si accipiatur logica in cōmuni p̄ quodam cōmuni habitu ad omnes p̄clusiōes in logica demonstratas. sic ip̄a est vna fm̄ genus p̄dicabilis. eo q̄ predicatur de omnibus habitibus logicis. ⁊ il

lo modo nō est vna numero nec vna specie. Dic qñ to. q quocūq; mō accipiatur logica ipa est vna obiecti ue. eo q habet vnum genus scibile. ad quod omnia cōsi derata in logica habēt ordinē z attributōnem. Sed cōtra dicta arguitur quadrupl. Primo sic. si pñū dictū esset verum. sequeretur q tot eēt logice. quot sūt pclusiones demonstrare in logica. ymmo adhuc infini te logice nobis deficerent. cum sin infinite conclusiones demonstrabiles in logica. sed hoc est incōueniēs. Se cundo sic. ex secūdo dicto sequitur q habēs habitus de pmo subiecto z nō de alijs eēt logicus. sz hoc est incōue niēs. Patet añcedens. qz sicut se habet forma ad eē. ita se habet ad denominare. si ergo habitus pñi subiecti es set logica. ipe denominaret habētem logicū. Tercō sic si logica caperet vnitatem ab obiecto siue rōne formali obiecti. vñ ista vnitās eēt trāscendēs vñ generis genera lissimū vñ generis subalterni. vñ speciei spēalissimē vñ nu meralis. sed nullum istorum est dicendum. Nā si esset vnitās trāscendēs. tūc omnes scientie eēt logica. Simi liter si eēt generis generalissimū vñ spēi spēalissimē vñ ge neris subalterni. tūc tot eēt logice quot sunt cōclusio nes demonstrabiles in logica. quod est incōueniēs. Quarto sic. sicut habitus refertur ad obiectū sic z po tētia. sed due potētie possunt ferri sup idē obiectum fm eādē rātionē formalem. vñ puta intellectus z vo luntas sup bonū sub rōne boni. ergo z due scientie. Ad pñmū dicitur pcedendo q multe sūt logice pñales si ue indiuidue de quibus hoc genus logica pñatur. et similiter q multe logice nobis deficiūt. Ad secūduz dicitur. qz sicut iste habitus cōmunis solum virtuali ter siue potētiālī inclinat nos ad speculātōnem eorūz que in logica tradunt. Sic etiam denominat subiectū virtualiter z potētiālī tale. Ad terciū dicitur q lo gica nō habet aliquā vnitātē intrinsecā a rātionē forma li. z p se qñs nō oportet q dicat trāscendēs vñ generalissi ma. zc. Possēt tamen dici q habet vnitātē numeralem ab obiecto extrinseco cātū. eo q obiectū in causādo talē habitū est vnum indiuisibile. sic scz q nullum inferius eo possēt eundem causare. Ad quartū dicit. q non ē simile de potētia z habitu. eo q habitus scientificus dī cit relatōnem ad obiectū qualem nō ē potētia.

Questio tertia

Utrum logi ca sit modus sciēdi Pro cu ius solutōne. Attende pmo q aliqui logici respon dent q ipa est modus sciēdi z nō est sciētia nisi capie do hoc nomē scia generalr. sed qz pus pbatum est q lo gica est vera scia. iō. Respondent ali q logica vtens ē modus sciēdi. z talis nō est scia. sed logica docēs non est modus sciēdi. sed est sciētia. Alij vero respōdent q auctoritas philosophi debz intelligi. absurdū est siml querere scientiam realem sicut est metaphisica. z mo dum sciēdi. Alij vero dicunt q logica est bñ modus sciēdi aliarum sciarum. sed non est modus sciēdi sup sūs. Aliter tamen ali respōdent supponēdo tres distin ctōes. Prima est q duplex est modus sciēdi. scz obtec tiuus z directiuus. Obiectiuus est duplex. scz executiuus actualiter siue instrumētaliter. sicut sūt regule date d ar gumentatōibus. z directiuus sicut sūt pñcia tales regu las. Et ex hoc dicunt q logica docēs nos formare argu menta p certas regulas est vera scia. Sz logica vtēs. q scz dirigit nos circa argumētatōes diffinitōes z diui

siones est modus sciēdi. Et de tali intelligit phis cū dicit (Absurdū est simul querere sciam z modū sciē di) Sed cōtra hoc arguitur sic. quia si hec eēt vera. oporteret q eēt p se pmo modo vera cū sit predicatio in abstracto. sed consequēs est falsū ergo z añcedēs. con sequētia patet. quia omis pñcatō vera in abstracto est eētiālīter vera. falsitas consequētis ptz. quia intellec to subiecto nō intelligitur pñcatum. z etiā modus sciē di posterior est sciētia cuius est modus. ergo nō pre dicatur sciētia de modo sciēdi eētiālīter. neq; modus sciēdi de logica. ideo Attende secundo q logicam eē modum sciēdi potest intelligi dupliciter. Vno mō denominatōne quadam extrinseca facta ab obiecto. qā est de modo sciēdi siue de argumentatōne vñ syllogis mo. Alio modo potest intelligi logicam eē modū sciē di p se z eētiālīter. z isto mō ipa nō est modus sciēdi

Primo Dic. q logica est modus sciēdi p se pmo modo. quia est de argumēta tōe p quā notificatur quodlibz ig notum in qualibz scia. z illo modo dī Aristote. in scdo metaphisice. q oportz pus erudiri quō singula sint res cipiēda. hoc est ante inquisitōnem aliarū sciarum opz ter erudiri in logica que docz omne modū sciēdi siue notificādi ignotum. Dic secūdo q logica nō est eē tiālī siue formālī modus sciēdi. sed ipa est quedā sciē tia tradita de mō sciēdi. Dic terciō q modus sciē di est scia materiālī. quia logica est scia sicut pbatum est. z est de mō sciēdi tāq de materia circa quā Dic quarto. q modus sciēdi formālī nō est sciētia. Et h prius probatum est.

Questio

Quarta. Utrum logica sit scien tia rōnalis vñ realis. Pro cui solutōe. Attende pmo q no ticia potest dici rōnalis qua drupl. Vno mō eo q sit pfectiua rōnis. vt forma existens in rōne. z sic omis sciē tia est rōnalis. Secūdo modo dicitur rōnalis. quia ipa impēta est p actum rōnis inquirētis ignotū ex noto. Tercō potest dici rōnalis. quia ipa est de ente rōnis tāq de obiecto. z hoc modo scia rōnis distinguitur cō tra sciam realem. Quarto modo dicitur rōnalis. qz est directiua rōnis in actibus suis. sicut ptz p doctores sac rum dicentem logicam ideo eē rōnalem. quia homo p eā in suis actibus sine errore pcedit Attende scdo q tres sunt actus rōnis. Primus est simplicium apprehen sio p quem formatur diffinitōes. Secūdu est apprehē forum compositō z diuisio p quem formatur enūciatō nes. Tercius est discursus a magis noto ad minus no tū p quem formatur syllogismi. Et sub isto terciō pñent ali tres quos phis nō enumerat. Primus est decipe p que formatur syllogismi falligraphi siue ignorātie. Se cūdu est opinari p que fiūt syllogismi dyalectici. Ter cius est certitudinalr pgnoscere. p que fiūt syllogismi demonstratiui. Illo aut actu qui dicitur discursiuus in tellectus discursit de causa in causatum Attēde ter cio. q logica eē rōnalem potest intelligi dupl. vñ mō do formālī z intrinsece. z sic nō est scia rōnalis Alio mō extrinsece z obiectiue. z sic est scia rōnalis Attēde qr to. q quicūq; reale aut rōnale addūtur enti aut quali tati aut quāritati. tūc fm vñm loquēdi nomināt reali tatē siue rōnalitatem intrinsecā. z sic hō dī rōnalis. aīal rōnale. zc. Sz qñ ad dūf scie tūc nomināt realitatē siue rōnalitātē extrinsecā z obiectiua

Dic primo

Q^{ue} logica est scia ratio-
nalis pmo 2 scdo mo-
do. eo q^{ue} est forma pfe-
ctua rōis 2 inuēta p rōem. Dic scdo. q^{ue} logica est rō-
nalis tercio 2 quarto mō. q^{ue} omis habitus p demōstra-
tōem acquisitus de ente rōis qui est directiu^{us} actuz
rōis est scia rōnalis. sed sic est de logica. q^{ue} ipa est rōna-
lis. Dic tercio q^{ue} logica nō est rōnalis intrinsec^{us} for-
maliter. ymmo est quedā q^{ue}litas realis. patz q^{ue} est habi-
tus de pma spē qualitat^{is}. Dic quarto. q^{ue} ipa ē rō-
nalis extrinsec^{us} 2 ab obiecto. q^{ue} videlz ipa est de scdis i-
tentōibus adiūctis p^{ri}mis vt dicit^{ur} Auicēna. sz scde intē-
tōes sūt quedā entia rōis. q^{ue} 2c. Et si arguas. bñ seq^{uitur}
tur. logica est scia rōnalis. q^{ue} est ens rōis p locū ab infe-
riori ad supius. Dico q^{ue} illa p^{ri}ma non valet q^{ue} arguit^{ur}
ab inferiori ad supius rōe p^{ri}mi extremi. licet bñ valeat
si arguat^{ur} rōe totius extremi. Vñ hoc totū. scia rōnal^{is}
nō est inferius ad hoc totū ens rōnale. eo q^{ue} p^{ri}ngit scie-
tiā rōnalem supponere p^{ri} gramatica logica 2 rethorica
que sūt entia realia p^{ri} quibus nō supponit ens rōnale

Questio

Quinta. Utrū de argumētatōe
sit scia que acquir^{it} p argumēta-
tōem. Pro cuius solutōe. Attē-
de pmo. q^{ue} q^{ue} hō est rōnalis 2 intellectualis. iō natura-
liter est apprehēsiuus simpliciu^m 2 illorū ppositiu^m 2 dī-
uisiu^m. 2 pponēdo 2 diuidēdo discurre de vno ad ali-
ud. qui quidē discursus est argumētatō. 2 ista argumē-
tatō inest nobis a natura. sed impfecte. q^{ue} p^{ri}ncip^{us} p^{ri} exer-
citiū 2 artē exhibita. Et sic p^{ri} q^{ue} logica natural^{is} p^{ri}ncip^{us} lo-
gica artificialē seu artificial^{is} traditā. Attēde scdo.
q^{ue} aliquid inest nob^{is} a natura quinq^{ue} mōis. Primo mō
q^{ue} inest nobis a p^{ri}ncipio natiuitat^{is} nostre. sicut grauitas
ex pte corp^{is}. Scdo mō inest nobis sic q^{ue} habem^{us} quādā
potētiā p^{ri} quā facili^{ter} ad aliqd^{am} inclinamur. Tercio mō
sic q^{ue} nō inest nobis violēte. Quarto mō. q^{ue} nō inest nobis
voluntarie. Quinto mō q^{ue} nō inest miraculose. sed a ca-
sa aut fortuna. Attēde tercio. q^{ue} logica p^{ri} dupl^{is} habet^{ur}
ri. s. vñal^{is} 2 artificial^{is}. Uñ syllogis^{us} 2 nesciēs se syllo-
gisare habet logicā vñal^{is}. sz nō artificial^{is}. q^{ue} nescit se
syllogisare nec habere logicā. Et dī pmo rethorice Ares-
to. q^{ue} omes ydeote syllogisat^{ur} vsq^{ue} ad aliqd^{am} 2 argumen-
tatur. Sz vñs syllo sciens se syllogisare hz logicā arti-
ficial^{is}. q^{ue} ille pfecte nouit ex q^{ue}bus 2 qualib^{et} est syllogis-
sandū. 2 ex quib^{us} p^{ri}missis sequit^{ur} pclusio vñ nō. vñ p^{ri}m^{us}
qui inuenit logicā habuit logicā vñal^{is}. eo q^{ue} vt^{er}batur
syllo in acquirendo artē logice. sed nesciūt se syllogisa-
re. Attēde quarto. q^{ue} nulla scia p^{ri} artificial^{is} haberi
sine logica. q^{ue} quicūq^{ue} aliqūā argumētatōem hz artifi-
cial^{is} scit se habere demōstratōem ad illā. sed null^{us} pōt
se scire habere demōstratōem sine logica. eo q^{ue} sine logi-
ca nō pōt sciri an argumētū sit demōstratiū vñ sophisti-
cū. 2 an pclusio sequatur de necessitate vñ nō

Dic primo

Q^{ue} p argumētatōez vñ-
alē acq^{ue}sita est scia de ar-
gumētatōe artificiali p^{ri}z
sic q^{ue} nō ē data scia p argumētatōz artificialē. eo q^{ue} tūc
logica ēēt an logica. loquēdo etiā de artificiali. nō ē au-
tē incōueniēs. q^{ue} logica vñal^{is} p^{ri}ncip^{us} logicā artificialē
Dic scdo. q^{ue} logica vñal^{is} inest nobis a natura imp-
fecte. que p^{ri}ncip^{us} p^{ri} vñ 2 exercitiū. hoc p^{ri}z sic q^{ue} intellect^{us}
natural^{is} inclināt ad assentiēdū p^{ri} ob^{iectis} veris 2 p se notis
ex quibus p manifestū discursū infert p^{ri}ncip^{us} veras. du-
bis tñ. iuxta illud victorini oratoris Natura facit ha-

bile. ars faciem. vñs vero reddit potēte opificē. Die-
tercio. q^{ue} studentes in pbia vñ in alijs artibus. q^{ue}uis scī
ant se retinere autētica verba Aresto. 2 singulas pclusi-
ones inducere ex p^{ri}missis si nō habeāt logicā artificia-
lem nō habēt sciam naturalēz mathematicā neq^{ue} the-
ologicā. p^{ri}z sic. q^{ue} nesciūt vñtū demōstratōes Aresto. vñ
alioz viroz autēticorū necario concludāt. q^{ue} tñ ne-
cessario requirūt ad habēdū sciaz. Dic quarto. q^{ue} stu-
dentes in theologica vñ in naturali pbia vñ q^{ue}libet alia
scia sine logica nō acquirūt scientiā p^{ri}ncip^{us} dictā. sz solū
quendā habitū opinatū siue quādā credulitatē de
pclusionib^{us} demōstratis. p^{ri}z q^{ue} solū credūt discursum
a p^{ri}missis ad pclusionem ēē bonum. 2 necessario pclusi-
dentē. 2 sic nō acquirūt nisi fidem vñ opinionē. Ex ist^{is}
p^{ri}z. q^{ue} logica est summe necēria 2 maxime appetēda. q^{ue}
sine ea nulla pōt haberi scia. 2 p^{ri}ncip^{us} consequens homo sine ea
nō potest psequi felicitatē. cuius pfectissimū act^{us} ē sci-
rez cōtemplari finē Aresto. in decimo ethicorū

Ad rationes

Ante oppositū. Ad
p^{ri}ncip^{us} 2 dī distinguēdo
minore eo q^{ue} logica p^{ri}
esse modus sciendi formal^{is}. 2 sic ipa est falsa vñ obiecti-
ue. 2 sic ē vera. 2 nō p^{ri}ncip^{us} dicat^{ur} mod^{us} sciēdi ē de modo
sciendi. Ad scdā dī negādo maiorem si intelliga-
tur de logica artificiali. sz pceditur si intelliga^{ur} de logi-
ca naturali. 2 licz logica nō acquirūt p logica artificia-
lē. acquirūt tñ p logicā naturalē. que nō est scia cū non
sit habitus. Ad tercia dī negādo maiore. si intelliga-
tur de logica artificiali q^{ue} logica sit scia spēalis. eo q^{ue} p^{ri}
cedit ex p^{ri}ncip^{us} p^{ri}ncip^{us} argumētatōis. sz sit p^{ri}ncip^{us} p^{ri}
applicatōem. eo q^{ue} ē de scdis intētib^{us} que possūt ap-
plicari omib^{us} rebus. nō est ergo communis p^{ri} p^{ri}ncip^{us}
tōnem. licet sit communis p applicatōez 2 vñm. Ad
quartā dicitur. q^{ue} licet scde intētiōes quo ad suū ēē p^{ri}
ticulare sint p^{ri}ncip^{us} nō tñ quo ad suū ēē quidditati-
uū. Ad quintū p^{ri}z solutō ex dictis.

Querit secundo.

Utrum logica sit scia practica vñ speculatiua. Ar-
guitur pmo q^{ue} sit scia practica. q^{ue} omis sciētiā docens
opari suū subiectū ē. i. practica. sed logica est sciētiā do-
cēs opari suū subiectū. ergo logica est scia practica.

Scdo sic. omis scia directiua opis est practica. cui^{us}
eo habitus dicatur practicus. q^{ue} est opis directiu^{us} lo-
gica est scia directiua opis cum sit directiua rōinatō-
nis. sz logica est practica. Tercio sic. omis scia q^{ue} non
est grā sui sz grā opatōis cuius est directiua ē practica
sz logica nō est grā sui. cum maxime valeat ad alias sci-
ētiās acquirendas. ergo logica est sciētiā practica.

Quarto sic. habitus qui nō caret realiter p^{ri}ncip^{us} 2 cō-
formitatis actiuitatē 2 directiuitatis nō est simpliciter
speculatiuus. q^{ue} iste videntur ēē p^{ri}ncip^{us} habitus pra-
ctici. sed logica est hmoi. sz Minor p^{ri}z de p^{ri}ncip^{us}itate. q^{ue}
in acq^{ue}sitiōe oīm aliarū sciarū dyalectica dī ēē p^{ri}ncip^{us}
sz alijs sicut videtur haberi ex dictis Aresto. scdo me-
taphisice dicentis q^{ue} absurdū est sil^{is} querere. 2c. de cō-
formitate 2 directiuitate p^{ri}z. q^{ue} omes alie scie vñt^{ur} logi-
ca. Quinto sic. omis habitus qui extendit ad actuz
alterius potētiē est practicus. sed logica est hmoi. Da-
ior p^{ri}z p^{ri}ncip^{us} scdo de aia. dicentē q^{ue} intellect^{us} sola exten-
sione ad opus sit practicus. minor p^{ri}z. quia logica dirigit^{ur}
in oib^{us} alijs sciētijs itellēm. Confirmat. q^{ue} ille ha-

bitus qui diuiditur in vñtē z docentē est practicus. logi-
cus est hñmōi. igitur. Maior pz. quia vñtē qz repitur
utens z docens repitur in eodē genere. ibi docēs est pp/
ter vñtē. sz habitus cuius finis est vñtē vñ opatō ē pra-
cticus. qd pz pñtē mēta. dicentē qz theorice finis ē sci-
re. practice vero opus. Tales rōes faciūt nōiales ad cō-
cludendū qz logica est scia practica z nō speculatiua. Et
ex ipis inferūt vñā generale regulā. qz omīs habitus ē
pure practicus qui nō solum hz pro fine actū quem eli-
cit. sed etiā actū quem dirigit in quacūqz potentia.

In oppo

litum arguitur sic. illa sciē-
tia est speculatiua cui? tota-
lis z vñtē finis est scire.
sed logica est hñmōi. igitur. Maior pz pñtē mēta. dicentē qz theorice finis ē sci-
re. practice vero opus. Tales rōes faciūt nōiales ad cō-
cludendū qz logica est scia practica z nō speculatiua. Et
ex ipis inferūt vñā generale regulā. qz omīs habitus ē
pure practicus qui nō solum hz pro fine actū quem eli-
cit. sed etiā actū quem dirigit in quacūqz potentia.

Questio

Prima ē. quid sit praxis a qua
noticia dī practica. p. cui? solu-
tōe. Attende pmo. qz in aīma
nostra est duplex potētia. s. intellectiua z volitiua. Est at
potētia intellectiua pōt potētia volitiua. eo qz nō volu-
mus quin pñtē cognoscām? illud. Attēde scdo. qz il-
latū potētiarū duplex est actus. s. elicīt? z impātus. vñ
actus volūtatis vñ intellectus pñtē dicūtur elicīt. ac-
tus at aliarum potētiarū qui pñtē dicūtur z efficiūt a
dictamine z imperio volūtatis dicūt rōes ab eo ipati.
sicut sūt comedere bibere. zc. Sicut etiā alique intelle-
ctōes z volūtōes impātē ab ipa voluntate dicūt actus
impātē. Vñ vnus z idē actus pñtē ē simul elicīt? z im-
pātus. sicut actus aliarū potētiarū a voluntate possunt
ēē impātē ab ipa voluntate. qñs sūt elicītē ab illis pote-
tijs. quarū sūt actus. vñ intellectō pñtē ē impātē a vo-
lūtate z elicītē ab intellectu speculatiuo. Attēde ter-
cio qz intellectus dicīt practicus z habit? z actus pñtē
notiā dē extrinsecā ab obiecto practico. vñ ab ipa pra-
xi. ita qz pñtē est praxis. scdm vero actus practicus qd
ē electō volūtatis. Tercū at est habitus practicus? z vñ-
timū est intellect? practicus. Attēde quarto. qz prax-
is capīt triplr. pmo mō idē est qz opatō. vñ praxis in
greco est opatō in latino. Scdo mō spēaliter vñ idē ē
qz opatō hoīs ea pñtē qz homo est. z sic videt ea cape pñtē
tōem opatō. pñtē pmo cū dicīt. qz ē hominis fin elec-
tōem opatō. Tercō mō capīt magis pñtē vñ sic dif-
finitur a doctore subtili. Praxis ad quā extēditur pmo
noticia practica est actus alterius potētie qz sit intel-
lectus naturāl? posterior ipa intellectōe natus pñtē
ter elicīt ratiō recte vñ actus sit rectus. Ad cuius diffini-
tōis declaratiōem

Primo

Dic. qz praxis est actus alteri? pos-
tērie qz sit intellectus. qd pz. qz ita/
do pñtē in actibus intellectus nō est
extensio intellectus. qz extendere est extra se tendere. sz in-
tellectus nō tēdit extra se nisi vñ actus eius respicit ac-
tū alterius potētie qz intellect? Dic scdo qz praxis ē
naturāl? posterior intellectōe. qd pz. qz actus nō habē-
tes ordinē ad intellectū. sicut sūt actus potētie vegeta-
tiue aut ali? naturāl? pñtē intellectōem. vñ actus
potētie sensitīue nō dicūtur praxes. nec ad eos extēdit

noticia practica. vñ sūt pñtē intellectōe. Dic terco
qz actus volūtatis elicītus pmo z pñtē pñtē praxis et
impātus ex pñtē. quod pz. qz nullus alius act? est eēn-
tiāl? posterior ipa intellectōe. eo qz quilibz illorū pñtē
pñtē. Et pz scdo. qz praxis ē actus qui est in pñtē
te pñtē. vñ pz ex sexto ethicorū. vñ dicīt pñtē qz
artifex eget virtute ad recte operādū. nō at indiget vir-
tute respicit eius qd nō est in sua potēstare. Et si praxis
est in pñtē pñtē. in cuius pñtē nō est nisi ac-
tus volūtatis elicītus vñ impātus sequit? pñtē. Ex
qñs pz qz licz alius act? intellect? possit ēē impāt?
a volūtate. z etiā ēē practicus. nō tñ est praxis terco mō
lz possit ēē praxis scdo mō. eo qz nō est actus alterius
potētie qz intellectus. z sic nō omīs actus impātus a vo-
lūtate est praxis. sz omīs praxis sit actus elicītus vel
impātus Dic quarto. qz praxis est act? nat? elicītē cō-
formiter a rōne rēā vñ actus sit rectus. pz ex dicto pñtē
sexto ethicorū dicētis. electō recta nēcario requirit rō-
nem rectā. qd nō tñ est verū de electōe. pñtē supra. sed
de qualibet electōe rēā qz ipsa requirit electōem rectā.
cui ipa pñtē elicītur. omīs at praxis est electō vñ
sequens electōem. ergo omīs praxis nata est pñtē
elicītē rōni recte vñ ipsa sit rēā. Ex quo pz qz furtū homi-
cidium adulteriū z hñmōi opatōes nō sūt praxes stātē
bus rebz vñ nūc stāt. eo qz nō possūt recte z nō recte eli-
ci cum statim nominata hñt quādā pñtē maliciā
vñ pñtē scdo ethicorū. Et si petat quid sit specul-
latō Dic breuiter qz est opatō intellectus ad nō extra
genus pñtē finalr ordinata. Ex quo pz qz nō
la opatō alterius potētie ab intellectu est speculatiua. sic
nulla opatō alterius potētie a volūtate est pmo praxis
lz etiā alique tales opatōes aliarū potētiarum a volū-
tate sūt nate pñtē elicītē. z pñtē sequens praxis pñtē
ciens. nō tñ pmo. Unde si act? voluntatis separetur
ab actibus aliarū potētiarum adhuc ipē ēē praxis.
Sequitur scdo qz nulla speculatiua est directiua prax-
is. eo qz tunc ipa nō ēē grā sui sed ēē ordinata ad ali-
ud qd est pñtē intentōem Aresto. in scdo metaphisice

Questio

Secūda. vñtē logica sit habi-
tus practicus vñ speculatiuus
Ad quā respōdent aliqui sup-
ponendo pmo qz praxis accipitur duplr. vñ mō large
pñtē opatōe existēte in pñtē nostra que libere pñtē
a nobis. siue sit pñtē elicītē dictamini recte rōis
siue nō. Alio mō accipit stricte pñtē opatōe bona existēte
in nostra pñtē pñtē elicītē dictamini recte rōis
Supponit scdo. qz omīs illa scia est practica. que ē
directiua opis exñtis in nostra pñtē. siue illud op? nas-
tū sit pñtē elicītē rōni recte siue nō. Supponit ter-
co qz omīs scia que est directiua siue ostensīua quomō-
z qñtē res sit operāda. si alius vellet circa eā opari
est practica. Supponit qñto qz logica est factiua sui ob-
iecti. qd est scdo intentō vñ argumētatiō. nulla at sciētia
speculatiua facit facit suum obiectū. Ex quibus infer-
rūt qz logica est scia practica. z hoc pñtē rōnibus inop-
positū adductis. Sed pñtē hoc arguitur sic. z max-
ime pñtē vñtē supponit qd duplr. pmo sic pñtē pñtē
posterior de subiecto scie debet pñtē si est. ergo nō
la scia facit suum subiectū. Scdo sic. si logicus facit
suum subiectū. vñ hoc ēē in quātum logicus vñ in quāt-
tū non logicus. non in quātū nō logicus. qz ibi est repu-
gnātia in adiecto. nec in quātum logicus. eo qz ipē face

et unū subiectum et supponeret aliud. et per consequens in logica eēt duo obiecta. quod est incōueniēs. Ter-
co sic. omnis noticia debet cārī ab obiecto et a potentia.
ergo nulla noticia est cārīua sui obiecti. eo q̄ tūc eēt cir-
culus in causādo. et idē eēt cā et cātum. qd̄ est incōueni-
ens respectu eiusdem. Quarto sic. mensuratiū sep̄ de-
bet supponere suā mensurā. sed obiectū est mensura sci-
ētie. ergo sciētia nō est causatiua sui obiecti. Vnor p̄z
ex intētiōe Aresto. decimo metaphisice. Si etiā scda et
tercia suppo eēt vere sequerēt q̄ metaphisica eēt prac-
tica. qd̄ est incōueniēs. eo q̄ ipa est ostēsiua quomō sit
agēdū circa p̄ncipia natural̄ phie. eo q̄ ipa pbat p̄nci-
pia naturalis phie et aliarū scientiarū. et reprobāt eos
qui negāt talia p̄ncipia. Vdm̄ est ergo aliter fm̄ intē-
tiōem doctoris subtilis supponēdo p̄mo q̄ habet dicit
practicus ab extēsiōe eius ad praxim. vt regula ad re-
gulatum. Cōsistit at̄ extēsiō talis in duplici relatione
ap̄titudinali. s. p̄formitatis et p̄posititatis natural̄. De p̄-
posititate p̄z illud quod iā dictū est. s. q̄ electō rēā nēcā-
rio requirit rōem rectā. nō at̄ requireret eā nēcārio nī-
si eēt p̄rior. De p̄formitate habet sexto ethicorū. vbi dē
phus q̄ veritas p̄sideratōis practice est p̄fesse se habēs
appetitui recto. Et notāter dē ap̄titudinalis. q̄ nulla re-
latō actual̄ requirit. nā ad hoc q̄ praxis actual̄ seq̄tur
p̄sideratōem practicā cui sit p̄formis. hoc omnino acci-
dit cōsideratōi. Si em̄ ab actuali extēsiōe noticia dis-
ceretur practica. tūc nulla scia nēcārio eēt practica. sed
q̄nc̄q̄ eēt practica et quādoq̄ speculatiua quod nihil est
q̄ sufficit respectus ap̄titudinal̄.

Dic primo

Q̄ logica isto mō nō ē
practica. pbat. q̄ nulla
scia vere est practica. que
nō est directiua alicuius vere praxis. s. logica nō ē di-
rectiua alicui⁹ vere praxis. eo q̄ neq̄ est actiua neq̄ fa-
ctiua. q̄ ipa nō est practica. Dic scdo fm̄ doctorē
subtilē in sexto metaphisice questione p̄ma. q̄ logica
posset dici practica extēso noīe praxis. q̄ nō est tūc p̄-
ter scire p̄t̄ seip̄. s. est directiua in aliq̄ actu. Nā intel-
lectus in actu p̄rio discursiuo p̄t errare. iō indigz habitu
directiuo p̄t̄ dirigat in alijs fm̄ Boetiu⁹ sup̄ Por.
Quia tūc iste actus in quo dirigit nō est nisi speculatio
iō logica p̄rie nō est practica. eo q̄ finis eius nō ē veri-
tas cōfesse se hās appetitui recto.

Questio tertia

Utrūz practi-
cū et speculati-
uū sint dñe eēti-
ales ip̄ius noticie siue scie in cōt. Pro cui⁹ solutiōe.
Attēde q̄ practiciū et speculatiuū possūt capi dupliciter
Uno mō practiciū p̄ illo respectu ap̄titudinali de quo
nūc dē m̄ est. et speculatiuū p̄ negatōe illius duplicē res-
pectus extēsiōis ad praxim. et hoc mō nō sūt dñe eēti-
ales noticie in om̄ni. Alio mō pōt sumi practiciū
p̄ rōne fundamēntali et intrinseca ip̄i noticie que quidēz
rō fundat̄ talem resp̄ctm̄ speculatiuūz p̄ rōne intrinse-
ca. ex q̄ p̄pugnat tali noticie ap̄titudō v̄l resp̄ct⁹ p̄dict⁹.

Dic primo

Q̄ practiciū et speculati-
uū nō sūt dñe eēti-
ales noticie si capiātur p̄mo
mō. pbat q̄drupl̄. Primo sic. null⁹ resp̄ct⁹ ē de eētia
alie⁹ absoluti. s. rō practici et speculati sūt qdā resp̄ct⁹
ap̄titudinales. scia p̄o q̄litas absoluta. Scdo pbat sic
nūq̄ ex absoluto et respectu sit aliqd̄ p̄ se unū. qd̄ ē dñe

cto sit in genere. q̄ ex noticia que ē qd̄ absolutū et rōe pra-
ctici siue speculatiui que sūt qdā resp̄ct⁹ nō sit aliqd̄ p̄
se unū. Ter⁹ sic. nullū posteri⁹ ē de eētia p̄oris. s. specu-
latiuū et practiciū sūt posteriora scia cui p̄ueniūt. q̄nō sūt
dñe eēti-ales. Quarto sic. q̄nc̄q̄ aliqd̄ cōe diuidit p̄
dñas qd̄ dicitatās. qd̄ cadit sub mēbro p̄fectiōis ē p̄fe-
cti⁹ q̄nc̄q̄ cadit sub mēbro ip̄fectiōis. Si igit̄ ista di-
uisiō eēt eēti-ali tūc v̄l oē practiciū eēt nobili⁹ om̄i specu-
latiuo v̄l eē. sed neutriū istoz est dñm̄. Dic 2⁹. q̄ sum-
do practiciū et speculatiuū 2⁹ tūc sūt dñe eēti-ales no-
ticie in cōt. et illo⁹ videt̄ accipe Aresto. in sex⁹ meta. cu⁹
diuidit sciaz in practica et speculatiua. p̄z sic. q̄ oīs di-
stinctō extrinseca et a posteriori supponit aliquā disti-
ctōem intrinseca. s. practiciū et speculatiū distinguūt eē-
tiāl̄ ab obiectis. et h̄ extrinsece. q̄ distinguūt intrinsece a rō-
ne practica et speculatiua tāq̄ eēti-aliū dñijs. Et isto⁹
p̄cedo. q̄ qd̄ cadit sub vno mēbro ist⁹ diuisiōis ē p̄-
fecti⁹ intrinsece oib⁹ q̄ cadūt sub alio mēbro. s. possit eē
ip̄fecti⁹ extrinsece et ab obiecto sic noticia practica q̄ habe-
tur de deo p̄fecti⁹ ē q̄nc̄q̄ speculatiua de creatur⁹.

Questio

Quarta. vtrū noticia dicat̄ p̄-
tica ab obiecto et a fine. De ista
q̄stione dē Hēric⁹ d̄ gāda⁹. qui
notat̄ doctor solēnis. q̄ scia dē p̄tica nō ex obiecto s. ex
fine. ita q̄ ex oī die ad p̄xim vt ad finē dē scia p̄ se p̄cti-
ca. et h̄ pbat trib⁹ autoritatib⁹. p̄ma ē p̄h̄ i 3⁹ de aia di-
ctis q̄ intellectus extēsiōe ad op̄t̄ p̄cti⁹ et differt a spe-
culatio fine. s. ex eodē distinguūt scia p̄tica et specula-
tiua. ex q̄ intellectus p̄cti⁹ et speculatiū dñit̄. igit̄ Scdo sic
dē p̄h̄ 2⁹ metha. q̄ finis theoricē speculatiue ē p̄itas. p̄-
ctice p̄o op̄. Tercia autoritas ē Arest. in p̄mo meta. di-
ctis q̄ scia p̄tica ē mī nobili⁹ q̄ speculatiua. q̄ ē grā v̄l
sus. h̄ at̄ argumētū nō teneret nisi v̄lus eēt p̄ se finis habi-
t⁹ p̄cti⁹. et etiā trib⁹ rōib⁹. Prima rō hitus dē p̄cti⁹
aut ab obiecto. aut a fine. Nō ab obiecto. eo q̄ intellectus
extēsiōe fit p̄cticus. qd̄ nō est p̄m̄. nisi de eodē intellectu
speculatiuo et postea p̄ctico siue extēso ad op̄. q̄ circa
idē p̄t̄ eē p̄sideratō p̄tica et speculatiua. Scdo sic. medi-
cina diuidit̄ in p̄ctica et speculatiua. et tūc est de eodē ob-
iecto. s. de corpe sanabili. Ter⁹ sic. act⁹ dē practicus. q̄
ē bon⁹ v̄l mal⁹. morat̄. bonitas at̄ et malicia p̄p̄t̄ ac-
tui ex circūstātijs int̄ q̄s p̄cipua cōstātia ē finis. vt ha-
bet 3⁹ ethicorū. Sed p̄ hāc op̄inione arguit doctor s̄b-
til. Primo sic. ab eodē h̄ hitus eēt p̄cti⁹ v̄l speculatiū
a quo h̄z suā extēsiōē. s. illā nō h̄z a fine s. ab obiecto et
intellectu igit̄. Vnor p̄z. q̄ eēt p̄cti⁹ et speculatiū nō
sūt nisi resp̄ct⁹ ap̄titudinales p̄ntes p̄ncipia intrinseca
habiti⁹. finis at̄ nō ē h̄mōi p̄ncipiū. eo q̄ ip̄e nō est cā nī
si inc̄ptū amatus et desiderat⁹. s. ista ap̄titudō inē noti-
cie. siue finis sit amatus siue nō. Pōt em̄ in intellectu eē no-
ticia practica dato q̄ volūtas nō eēt cōiuncta intellectu
igit̄ ista ap̄titudō nō cōueit cognitiōi a cā finali. Nihil
em̄ test̄ ab aliq̄ cā. illa cā nō cānte. Scdo sic. aut finis
vt elicit⁹ extra facit habitū practiciū aut vt p̄siderat⁹ v̄l
vt itent⁹. Nō vt elicit⁹ extra. q̄ sic ē posterior hitu et ali-
q̄ mō effectus. effectus aut̄ nō distinguūt cām Si vt cognit⁹
sic h̄z rōem obiecti. q̄ obiectū distinguūt qd̄ ē p̄positū. Si
vt itent⁹ h̄ iā ip̄obatiū est. q̄ naturat̄ anq̄z intēdat̄ est
cognitiō. Tercio si sciaz eēt practica et ordiāre ad praxi-
vt ad finē cōuertat̄. vt dē dē op̄inio. seq̄t̄ q̄ morat̄ scia
nō ē p̄ctica. qd̄ ē p̄ p̄m̄ scdo ethicorū dicentem. virtus
res scrutamur non vt sciamus. sed vt boni efficiamur.

consequentia tenet qz finis eius est felicitas qz fm p^m in decimo ethicor^{um} consistit in speculatione z nō in praxi. Et si dicas qz felicitas est finis remotus, nā finis cuiuslibet sciētie et studiū est felicitas fm Auicennam primo metaphisice, z fm Augustinū. Omne studiū nostrum et omnis opatio nostra ē vt mūdet oculus vñ videat dñs. Sed finis p^minqu^{us} est dirigere in actu p^mutis ppter felicitatem. Contra vñ scia moral^{is} ordinat^{ur} ad istud dirisgere actual^{iter} vñ aptitudinal^{iter}. nō actual^{iter} sicut p^mus patuit. ergo aptitudinal^{iter}. qd idem ē sicut ē directiuū. z esse directiuū idē est qz esse practicuū. z sic esset scia practica qd nihil est dictu. Ideo aliter respōdet Frācis^{us} de maronis. qz scia nō est p^mica a fine tanqz a cā extrinseca s3 ab obiecto z potētia respectu finis qui finis dicit^{ur} prax^{is}. extensione aut^{em} ad praxim dicit^{ur} habē p^mcticus. Sed cōtra eū possent fieri argumēta facta. Ideo rñdet fm intentionē doctoris subtilis. qz scia dicit^{ur} practica ex obiecto z nō ex fine. Probat^{ur} p^mo auctoritate phi sexto metaphisice distinguētis scias speculativas a practicas penes obiecta z nō penes fines. Et sexto ethicor^{um} distinguūt rōcinatiū a sciētico penes obiectū necēariū z cōt^mgens. Et terciū de aia assignat subiectū noticie p^mctice bonū. nō qdēūqz s3 agibile z cōtingens. qz scia est p^mctica p se ex obiecto. Rōne sic pbat^{ur}. illd a quo scia habet respectū aptitudinalē pōnitatis z conformitatis. ab illo habet qz sit p^mctica sed hoc ē ex obiecto. qz dicit^{ur} patet. d eo qz qdquid est cā subiecti z etiā cā p^mie passionis. s3 tale est obiectū igit^{ur}. p solutiōe tamē argumētorum. Attende p^mo. qz quādo in idē cōcurrūt rō obiecti z finis tūc p^micipia sumunt^{ur} a fine. nō inq^mtu finis sed inq^mtu obiectū. ex sanitate em vt supposita a medico inq^mtu obiectū sumunt^{ur} p^micipia ad efficiēdū eaz vt finē. Attende scdo. qz bonitas ois moral^{is} ex circūstantia p^msupponit in actu z habitū bonitatis ex gñe quā habet tā act^{us} qz hīc ex eo qz trāsīt sup debitu obiectū qz nulla circūstantia faceret actū bonū vñ hīc qd ēēt de obiecto in debito. Attende terciū. qz ois bonitas ex circūstantia cōtinē p^mutal^{iter} in obiecto. z p cōsequē in bonitate ex gñe qz trahit^{ur} ex obiecto. nā illa ē p^mia bonitas. Attende q^mto. qz i possibile est de eodem obiecto esse habitum speculatiuum z practicum. Ad argumēta alterius opinioⁿis. ad p^mum dicendū est qz p^mus ibi loquit^{ur} de fine vt cognito modo finis vt cognitus habet rationem obiecti. Ad illd scdo metaphisice cōcedēdū ē qz finē theorice est veritas z practice opus loquendo de finibus intra genus cognitionis z illi fines distinguunt^{ur} per obiecta. vñ saltem prior distinctio est ab obiectis. Ad terciū dicendū est concedendo qz practica est gratia vñs. z qz vñs est finis considerationis practice. Nō sequit^{ur} tamen ex hoc qz distinctio primaria sciētiar^{um} sit ex parte finis. sed est ex parte obiectorum que virtut^{is} aliter continent finem z omnes circūstantias opationum quesunt ad finem. Ad primam rationem dicit^{ur}. qz fm Aristotilem triplex est intellectus. quidam ē mere speculatiuus z iste nūqz sit practicus extensione alius est practicus qui dicit^{ur} de agendis in vñuersali sicut noticia que habetur de p^micipijs medicine in vñuersali. Terciū est practicus qui dicit^{ur} de agibilib^{us} in p^miculari sicut medicina exp^mmetalis. tunc dicit^{ur} qz intellect^{us} scdo extēsiōne sit p^mctic^{us}. 3° intellect^{us} p^mo speculati^{us} nūqz sit p^mctic^{us}. Vñ dicat^{ur} alit^{er} qz intellect^{us} extēsiōne fiat p^mctic^{us} habet^{ur} tñ speculati^{us} nūqz potest fieri practica

eo qz practicum z speculatiuum essentialiter insunt habitui accidētāl^{iter} p^mo intellectui. Ad scdam rōem dicit^{ur} qz medicina simpl^{iter} ē p^mctica. dicit^{ur} tñ speculatiua eo qz vñs p^mus eius recedit a p^mia sicut medicina qz habet de vñbus p^micipijs medicine ab Auicēna vocat^{ur} speculatiua qz recedit a medicina que est de p^micularib^{us}. z p^mus accedit ad speculatiua. nō est tamē simpl^{iter} speculatiua. Ad terciā rōnem dicit^{ur}. qz licet aliq^{ui}s actus dicat^{ur} bonus vel mal^{us} moral^{iter} ex circūstantia finis h tñ nō est p^mo z p^micipal^{iter}. sed ab obiecto sicut patz ex scda z terciā suppone. Si em act^{us} trāsiret sup obiectū indebitū ex null a circūstantia posset dici bon^{us} moral^{iter}. Ex hislori^{is}.

Questio

Quinta. vñz idē habet^{ur} sciēti^{is} qz possit ēē p^mcticus z speculati^{us} vñs. Ad quā dicit^{ur} breuiter qz nō. patz sic. qz qñcūqz aliqua duo insunt p^mse aliquibus spē distinctis illa nō possunt inēēēdē. sed sic est qz p^mctic^{us} z speculati^{us} insunt noticijs cōt^mial^{iter} distinctis sicut p^m ex sexto metaphisice. qz nō pnt iēse eidez noticie z p^mus eadē noticia nō potest ēē p^mctica z speculatiua. Sed cōtra hoc arguit^{ur} qdrupt^{us}. p^mo sic. de futuris cōtingētibus deus habet noticiā speculatiua z tñ si reuelaret al^{icui} homini ille haberet noticiā p^mcticā qz. Scdo sic. intelligētia mouēs celū habet de motu noticiā p^mcticā z tamē nos habem^{us} de eo noticiā speculatiua qz. Tercio sic. intelligētia habet noticiā de moralib^{us} que nō est p^mctica s3 speculatiua eo qz nihil reglat^{ur} i eis z tñ nos habemus noticiā p^mcticā de moralib^{us} qz. Quarto sic. de rebus naturalib^{us} phi naturales hnt noticiā speculatiua z et alchamiste. z tñ alchamiste hnt eadē p^mcticā qz effact^{us} eā ergo. Dic ad p^mū. qz iste noticie nō sunt ei^{us} dē rā rōis eo qz de^{us} ex sua volūrate determinante eā ad eē p^mno uit illa z ille h3 cui fiet reuelatō ex reuelatōe. Ad scdoz dicit^{ur} qz intelligētia h3 noticiā speculatiua de h qz celū est mobile ingnabile incorruptibile. z h3 tñ cū h artem qz mō debeat celū mouere z ista ē p^mctica. Dic ad scioz qz prudentia vbiqz repit^{ur} ē p^mctica z h3 nō reglet actua^{liter} opationes intelligētiar^{um} sufficit tñ qz regulet ap^mut^{ur} dinat^{ur}. Dic ad q^mto. qz scia alchamiste de naturalib^{us} est speculatiua. ars tñ faciēdi aliq^{ui} silia naturalib^{us} ē p^mctica. sicut et si hoi daret^{ur} ars pducēdi rosas illa ēē p^mctica. Et si petat^{ur} vñz idē intellect^{us} sit p^mctic^{us} z speculati^{us}. Dic breu^{iter} qz sic. nā vñz idē hō sil^{us} z sil^{us} p^m habe re noticiā p^mcticā a qua dicit^{ur} intellect^{us} practicus z speculati^{us}. a qua dicit^{ur} intellect^{us} speculati^{us} z tñ null^{us} hō h3 duos intellect^{us} qz. Differūt tñ intellect^{us} p^mctic^{us} z speculati^{us} h3 rōez eo qz intellect^{us} p^mctic^{us} qz iformat^{ur} hīu p^mctic^{us} eo. z speculati^{us} qz iformat^{ur} speculati^{us}. Scdo qz intellect^{us} p^mctic^{us} finē suū h3 extra se s3 intellect^{us} speculati^{us} h3 ipm inter se s3 speculati^{us}. Tercio dicit^{ur} qz intellect^{us} p^mctic^{us} accipit formā itelligēdi vt ē p^m opadi. s3 intellect^{us} speculati^{us} accipit eā vt ē p^micipiū itelligēdi. Quarto differūt qz intellect^{us} p^mctic^{us} p^m dirigere in opatōib^{us} corporalib^{us} ad pducēdū formā ad extra. s3 intellect^{us} speculati^{us} nō dirigit in hmoi opatōib^{us}. Ad argumēta

In oppositū

Ad p^mū dicit^{ur} negā^{us} aūs sicut sup^{er} pba tñ fuit q^mtuor rōib^{us} ois em scia p^msupponit suū obiectū. z p^mus nulla facit ip^{sum} suz. Ad scdoz dicit^{ur}. qz si maior itelligat^{ur} d scia qz ē directia p^m p^mis sic ipa ē p^ma. z mior ita. eo qz logica nō dirigit nē i in actu rationis qui quidam actus nō est praxis.

Ad tertium dicendum concedendo q̄ logica est direc-
tiua sed non directiua vere praxi. Ad quartum di-
cit q̄ si logica extendat ad actū alteri? habet? nō tamē
extendit ad praxi. Et ad confirmationē dicit q̄ maior
est flā eo q̄ ex ea assumpta vna minore vera seq̄ flā. sequit̄
em̄ omnis habet? qui diuiditur zc. Sed metaphisica
diuidit in vtem et docentē ergo metaphisica ē prae-
tica conclusio est falsa z nō minor eo q̄ oēs sciētie vtun-
tur metaphisica ergo maior. Et ex hoc patz. q̄ reglā quā
isti inferūt ē falsa nec sufficient̄ docet cognoscere praxi
si em̄ q̄libet extēsiō siue directiuitas vlt̄ regulatio suffice-
rer ad praxim seq̄ret q̄ q̄libet scia esset practica eo q̄ p̄-
cipium in speculatiuis extendit ad noticiā cōclusionū
et etiā dirigit z regulat nos in cognitiōe cōclusionū. q̄ in-
ferunt ex eo s̄z illo nihil ē absurdū. Ad aliū pz solu-

Querit lris. sit de argumentatione tanq̄ de
subiecto pmo. Arguit pmo q̄ nō
q̄ argumentatio nullas habz passiones. ergo nō est sub-
iectū logice. cōsequētia ē nota. aīis pater. q̄ si argumen-
tatio haberet passiones cū sit ens rōis. tūc ille passiones
essent nihil qd̄ patz sic. q̄ oīe ens min⁹ ente rōis est ni-
hil. sed passio fundata in ente rōis est min⁹ ens ente rōis
nis eo q̄ passio ē minoris entitatis q̄ sit suū subiectum
igit. Secūdo sic. sicut se hz metaphisica ad ens reale.
ita se habet logica ad ens rōis. sed metaphisica est de en-
te reali tanq̄ de subiecto ḡ logica ē de ente rōis tanq̄ de
subiecto. Tercio sic intentō sedā in cōi est subiectum
logice. ḡ nō argumentatio. aīis patz p̄. Quicūq̄ dicentēz
q̄ logica ē de s̄dis intētiōibz adiūctis p̄mis. Quar-
to sic. Nulla scia rōnalis hz p̄ obiecto ens reale. sed lo-
gica est scia rōnal̄ z argumentatio est ens reale. ḡ. mior
patz de logica ex p̄ma quēstione. de argumentatiōe vero
pz q̄ est quidā discursus rōis nōst̄ re sed tal̄ discursus
cū sit qd̄dam opatio aīe rōnalis est ens reale ḡ. Quin-
to sic. Illud est subiectū in aliq̄ scia qd̄ ē p̄ncipalissimū
inter omnia cōsiderata in illa scia de quo demonstrant̄
passiones z ad quod alia reducunt̄ sed sic est de syllo ḡ
syllogism⁹ est subiectū logice z nō argumentatio

In oppo sitū arguit p̄ om̄s expositores
p̄bi q̄ cōter oēs dicūt illā no-
ticiā q̄ logica dicit̄ ēē vna scie-
tiā rōnalē vtilē habere syllo vlt̄ argumentatōez p̄ obiect/
to pmo. Pro solutiōe illius q̄stiois mouēde sunt q̄nc̄
q̄stiones p̄iales. prima ē quid sit subiectū p̄. p̄ cuius
solutiōe at̄tēde pmo. q̄ p̄z. Frāciscū de marl. aīq̄ aliqd̄
sit subiectū p̄mū scie oz q̄ sit p̄mū p̄mitate ḡnatōis p̄/
fectōis z intētiōis. Nā sicut ē in natura ita ē in arte. sed
subiectū nat̄ale ē p̄mū p̄mitate ḡnatōis sicut notū ē z p̄
fectōis saltē loquēdo de subiecto accit̄is z intētiōis. nā
omne accidens reducīt ad suū subiectum. Subiec-
tiōem in ordine ad sciētiā est p̄mū p̄mitate ḡntio/
nis z p̄fectionis eo q̄ dz esse pmo notum z etiā p̄mū in-
tentionis quia omnia alia reducunt ad ipm. Atten-
de. q̄ obiectū p̄ sic dīdit a doctore s̄tili. q̄ qd̄dā ē
qd̄ pmo p̄tūalr cōtinz oēs p̄itates illi? habet? ē ob-
iectū. Et h̄ debz intelligi de p̄tātibz nccārijs q̄ p̄tā-
tes cōtingētes nō cōtinent in aliq̄ subiecto pmo p̄tūalr
eo q̄ nō magis se h̄nt ad eē q̄ ad nō eē. At̄tēde t̄ercō
q̄ cōtinere p̄tūalr p̄t intelligi duplr. scz p̄tūalr actualr
vlt̄ p̄tūalr potētiāl̄. Unde subiectū cōtinz p̄tūalr actu-
aliter p̄tūas passiones q̄ ab ipso oriūt̄. Sz p̄tūalr po-

tentialiter subiectū continet passiones inferioris. que
sunt ipi? nō p̄ rōem ipi? supioris sed p̄ p̄tūas rōes ipi?
soriū. At̄tēde q̄rto. q̄ p̄mū in p̄posito est illud qd̄ nō
dēpendet ab alio sed alia dēpēdet ab ipso h̄ est circūscri-
ptio om̄i alio a rōe obiecti p̄ possibile vlt̄ impossibile ma-
nēte intellectu aī? adhuc cōtinēz. nihil at̄ aliū cōtinz nē
si p̄ rōem eius. Dic igit q̄ subiectū alic⁹ scie vni? ges-
neri? p̄tinet p̄tūalr actualr vlt̄ potētiāl̄ oēs p̄itates que
p̄ncipalr tractant in illa scia. z illa q̄ min⁹ p̄ncipalr con-
siderant̄ reducunt ad ipm. Proba sic. q̄ subiectū p̄mū
cōtinet p̄tūas immediatas eo q̄ p̄tūalr p̄tinet p̄mū p̄dī-
catū. p̄tūas aut̄ immediate p̄tinet z cōclusiones. ḡ subiec-
tū p̄mū immediatāz cōtinet oēs p̄itates illi? habet?
p̄ncipalr cōsideratas sed p̄itates min⁹ p̄ncipalr cōside-
rate reducūt ad p̄mū subiectū quēadmodū Aresto. re-
ducit in q̄rto metaphisice ḡnatōe corruptiōem p̄tūatōes
et negatōes ad ipm ens qd̄ est p̄mū subiectū in meta-
phisica. Sed cōtra h̄ arguit Scot⁹ pmo. sicut se ha-
bet p̄mū obiectū ad potētiā. ita obiectū p̄mū ad ha-
bitū. sed p̄mū obiectū potētiē ē aliqd̄ cōe ad om̄ia p̄ se
obiecta illi? potētiē ḡ p̄mū obiectū habet? est aliqd̄ cōe
ad oīa p̄ se obiecta eius z nō solum cōtines p̄tūalr alia
Secundo sic. cōmunit̄ in sciētijs assignat̄ pro primo
subiecto aliquid quod est commune ad omnia quo cō-
siderantur in illa sciētia. ergo male assignatur illud
quod virtualiter continet. vel quod ē p̄mū illa tri-
plici p̄mitate. Ad p̄mū dicitur. q̄ non est simi-
le de potētiā z habitu. nam obiectum se habet ad pos-
tentiā sicut actiū ad passiū. sed ad habitū sicut
causa ad ad effectum sed quādoq̄q̄ aliquid agens
agit in aliquo od patiens potest in quodlibet eiusdem
rationis agere. z sic obiectum potētiē est commune ad
obiecta inferiora sed causans aliquem effectum non po-
test causare quemlibet eiusdem rationis z ideo obiectū
habitus non est commune ad quēlibet obiecta in-
feriora. Ad secundum dicitur q̄ licet multorum ha-
bituum specie differentiz possit esse aliqd̄ obiectū
cōmune sicut ab obiectis eorum potest abstrahi obiectū
tū cōe fm̄ gen⁹. nō tamē fm̄ sp̄m

Questio Secūda. vtrum syllogismus sit
subiectum totius logice Pro cu-
ius solutiōe at̄tēde p̄mo q̄
syllogismus capīt dupliciter. vno modo p̄mū intētiō-
liter. z hoc triplr. vno mō ḡnatr vlt̄ se extēdit ad oēs pas-
siones z p̄tūates z etiā ad sua inferiora z etiā passi-
ones inferiorz. Alio mō sp̄aliter sicut diffinitur in p̄-
mo p̄torum. Alio mō capīt sedē intētiōnalr p̄ quāda-
relatōe rōis fabricata ab aīa nostra z fūdata in syllogis-
mo generalr accepto qui cōmunit̄ vocatur syllogism⁹
simp̄lr vlt̄ idem est q̄ vniuersalr. At̄tēde secūdo q̄
fm̄ Arestotilem tres assignant̄ conditiōes ipius subiec-
ti attributionis. prima conditiō q̄ sit notum in illa sci-
entiā de eo si est z quid. nam fm̄ Arestotilem in primo
posteriorum oportet h̄c p̄supponere duo de subiecto
ante actualē demonstrationē. Secūda est q̄ om̄i-
niā determinata in sciētia cuius est subiectū ad ipz re-
ducunt̄ z p̄pter ipm cōsiderent̄. z illa habet ex Arestoti-
le in quarto metaphisice. aliter em̄ ab eius vnitatē non
haberetur vnitās sciētie. Tercia conditiō est. q̄ per
eius quod quid est seu per rationē formalem demon-
strentur passiones de eo. At̄tēde t̄rcio. q̄ fm̄
aliquos conceptus constitutus et formatus ab actū

rationis est subiectum logice. quia fm illos omnia que traduntur in logica sunt de actu rationis. nam de simplici ap pñatione e liber pdicabiliu7 pdicamentoz na illi sunt de cōceptu incōpleto. Sed de cōcepto formato a scdo actu rōis est liber pñationis id e de enunciatōe. Sed de cōceptu formato a tercio actu rōis e noua logica q nō est de syllogismo in cōi. sed de syllo 2 pñi quis pñi. Alii autē dicūt q est scda intentio. naz logica fm Auicennā est de scdis intētoib7 adiunctis pñi mis. Attende qro. q logica pōt duplr accipi. vno incōplete fm q est tradita a pho. Alio mō vt est tradita cōplete 2 pfecte

Primo

Dic q ens rōis nō est adeqū subiectū logice. patz sic. qz grāmatica et rethorica sunt de ente rōis. nam mōi significādi de qbus est grāmatica sunt entia rōis Et sūt diceret de mōis pñadēdi de qbus est rethorica

Dic scdo q scda intēto nō e subiectū adeqū logice nec etiā mod⁹ sciendi. nec vox exp̄ssiuā pcept⁹. Nam 2 grāmatica 2 rethorica sunt de scdis intētoib7 2 etiā de voce exp̄ssiuā pcept⁹ ergo. Q aut mod⁹ sciendi nō sit subiectū. patet. qz nō qlibet ps logice e de mō sciendi si cut patet de libris topicor7 2 elencor7. q magis sunt de modis pñadi siue decipiēdi. q sunt de mō sciendi ergo

Dic tercio. fm opionē Alberti magni. q argumentatio e subiectū attributōis logice cōplete 2 pfecte patz. qz logica e scia cōceptuatiua docēs qualif 2 p q deuenit per notū ad ignoti noticiā q optet q habeat p subiecto illud qd est p se instrumentū rōis ad acqrendā oēz noticiā ignoti p notū. h aut e argumentatio fm q e rōcinatio argues mētē 2 cōuincēs p habitudine notū ad ignoti

Dic qro. q licet syllogism⁹ nō sit subiectum attributōis logice cōplete est tamē subiectus logice tradite ab Aresto. pma ps patet sic. qz ad cōpletā logicā pñiz qliter optet deuenire de noto ad ignoti noticiā vliter sz hoc nō potest fieri p syllogismū eo q p diffinitōem diuisionē enthimema 2 exemplū. 2 inductōez deuenit de noto ad ignoti noticiā 2 tamē hoc nō e p syllogismū. Secūda ps patz. qz tres cōditōes subiecti attributōis cōueniunt syllogismo respectu logice Aresto. ergo. Nam pñs in pmo pōz post determinationē de pñib7 syllogismū i veteri logicā pñitit ei⁹ diffinitōez 2 ppter ipz de pñib7 integralib7 ei⁹. 2 in noua logica determinat de pñib7 eius subiectis q sunt syllogism⁹ demonstratiu⁹ dyalectici⁹ 2 sophistici⁹. 2 nō determinat de pñib7 subiectiuis argumentatiōis. Item syls in sōi pñuali 2 actuali cōtinz passionē pñias q insunt sibi. vt vez a falso discernere et a magis noto ad minus notū pcedere 2 h mōi. Cōtinet etiā pñualr 2 actualr ea q insunt pñib7 eius subiectiuis p pñiā rōem syllogismi 2 pñualr potētiāl cōtinet passionē inferiores q ipis insunt p pñias eaz ratōnes Et h confirmat Arestotiles in fine libri elencor7. cum dicit 2 hec de syllogismis dicta sufficienter.

Questio

Tercia. ex q logica est de scdis intētoib7 adiunctis pñis iō qritur tercio qd sit scda intentio et qd pma. Pro cui⁹ solutōe. attēde pmo. q intentio dicitur a tēdo is ere. qz p eā intellect⁹ tēdit in rē intellect⁹ siue cōceptam. Et iō res pñt dici intēto inqstū intellect⁹ tēdit in ip̄saz eā cōsiderādo. 2 cōcept⁹ siue spēs obiecti pñt dici intēto. qz p ipsam sensus vlt intellect⁹ tēdit in obiectum Et etiā acc⁹ intelligēdi siue cōcipiēdi pñt dici intēto qz

mediāte eo intellectus in rem tēdit Attēde scdo. q ex hoc argumēto sunt tres opionēs de intētoib7. pñma opio dicit. q intentio est cōceptus quē habemus de re. ita q intentio pñma est pñmari⁹ concept⁹ quem habemus de re. Sed intēto scda est scdari⁹ cōceptus quem habemus de re. Exēpli grā. nā pmo cōcipim⁹ aīal in se 2 absolute. 2 tūc causat pñmā intēto. Scdo vero cōcipim⁹ aīal in ordine siue habitudine ad sua inferiora respectu quor7 dicit gen⁹ vlt supiora respectu qz dicitur spēs. 2 tūc causat pceptus scdari⁹ siue scda intēto. Sz alia opio dicit q intēto qres in quā tēdit noster intellectus ita q nō est actus intelligēdi nec spēs intelligibilis siue cōceptus. nec qd dicitur inē intellecto sed e pñse qd dicitur inē qd dicitur. ita q pñma intēto sit qd dicitur pñsa ab omni alio qd sibi nō puenit in pmo mō dicēdi p se. Et hoc pbat sic. nā hō 2 aīal sunt intētoes pñmē 2 tamē nō sunt spēs intelligibiles nec acc⁹ intelligēdi. nec obiecta vt cognita qz h accidit eis. 2 sūt qlibet spēs intelligibilis est de genere qñtatis. nō aut qlibet pñma intēto. Scda ps patet. qz abstractōes diffinitōes diuisiones 2 demonstratiōes sūt p pñmas intētoes 2 notū est q nō sūt nisi p rōes qd dicitur q pñmē intētoes sunt rōes qd dicitur. Per esse aut qd dicitur nihil aliud intelligit nisi qd dicitur in illo eē in quo abstrahit ab omni duratōe necessitate cōtingētia eē in aīa 2 esse extra. Sz scda intēto nō est nisi aptitudo cōueniēs qd dicitur hns vlt pñis intētoib7 in esse qd dicitur sicut aptitudo ad pdicandū de plurib7 differētib7 nūero constituit rōem spēs. 2 ita dicunt illi q scde intētoes sunt respect⁹ fundamētales siue aptitudinales q pdicāt d pñis n in pmo dicēdi p se sz in scdo. Sz p tertia opione q dicit q scde intētoes sunt relatōes rōis derelictē in reb7 ab actu intelligēdi. Attēde tercio. q duplr est act⁹ intellectus. qdam est rect⁹. alius pñ collatiu⁹ siue cōparatiu⁹. Actus rectus dicitur quo intellectus fertur sup aliquā rem. vt quando intellectus intelligit rosam cōsiderādo naturam eius. Actus vero comparatiu⁹ appellatur quo intellectus comparat rem intellectam ad seipsam vlt ad aliam rem. Est ergo pñma intēto siue terminus pñmē intensionis res intellecta siue cōsiderata. cuius cōsideratio vlt intellectio immedīate causatur a re vlt a rei specie. 2 sic terminus pñmē intensionis dicitur qui significat huiusmodi res conceptas vlt conceptibiles. vt homo equus. albedo nigredo. Secunda vero intēto est quedā relatio seu comparatio intellectus vnam pñmā intensionem vlt vnum pñmum intellectū ad aliū intellectū cōpādo. Exēpli grā. intellectus intelligens hominem vlt animal comparat vnū ad aliud fm rationem subiectibilis vlt predicabilis que comparatio ex parte animalis dicitur genus 2 ex parte hominis dicitur species. 2 sic fm diuersas comparationes format intellectus duas secundas intensiones puta generis 2 speciei 2 etiam indiuidui. ita q omnis scda intēto est formalr relatio rōis

Primo

Dic. q secunda intēto non est secundarius conceptus quem habemus de re. patet sic. quia eadem ratione poneretur tertia intēto 2 quarta intēto eo q de re possumus habere tres vel quattuor conceptus concipimus em pñmo rem sub conceptu communi. se cūdo sb cōceptu pñmo. ter⁹ sb pceptu passiōis. qro sb cōceptu respectiuo sicut pñoscimus hominem q est aīal 2 q

homo. 2 q est risibilis 2 q est dignissima creaturarum. Similiter scientia de intentionibus pertinet ad librum de anima in quo determinatur de conceptibus 2 similitudinibus rerum q afficiunt animam. Dic secundo. q pma intentio non est quidditas nec aptitudo quidditatis est secunda intentio. patet sic. quia tunc de eisdem considerat logicus 2 metaphisicus quod est contra commentatorem dicentem. sicut ens nature se habet ad metaphisicam ita ens rationis se habet ad logicam. Costat autem q quidditas 2 aptitudo quidditatis non sunt entia rationis sed entia realia. Dic tertio q pma intentio non est vox neq no significans res ad extra. nec secunda intentio est nomen significans alia nomina pme intentionis vl conceptus. na nulla ps logice considerat de nominibus neq de vocibus rei inqstum super ipis fundantur secunde intentiones sicut latius postea patebit. Dic quarto q secunde intentiones sunt relationes rationis fabricate ab anima. que de pendent qstum ad esse 2 conseruari ab ipo intellectu habentes esse obiectiuum in ipso intellectu. Et ex hoc sequitur q nulla secunda intentio est ens reale licet eam habeat fundamentum 2 terminum realem. non tamen est circumscripto opere intellectus quod requiritur ad relationem realem.

Bed contra

Predicta arguit q/ dupl. pmo sic nam circumscripto omni actu intellectus vlt est aptus natus esse in pluribus 2 nomen ipsum est secunda intentio. itaq secunda intentio non est p actu intellectus. Secundo sic. ille effectus est realis cuius oes causas sunt reales sz ois causa secundum intentionem sunt reales vtputa intellectus 2 obiectum ergo Tercio sic. indiuiduum est secunda intentio. 2 illa non est fabricata ab anima ergo. Quarto sic illud accis est reale cuius subiectum e reale sed sic est q subiectum secundum intentionem siue sit intellectus siue obiectum est ens reale. Ad pmi et ad terciu dicat q licet vniuersale 2 indiuiduum p me intentionaliter capta sint apta nata esse in pluribus vl in vno solo circumscripto opere intellectus. non tamen ipsa capta secundum intentionem sicut postea patebit. Ad secundu dicitur q licet effectus qui est pme causatus sit realis cuius cause sunt reales non tamen effectus qui solummodo est derelictus. vnde secunde intentiones non dicuntur pme causari sed magis derelinqui ex actu copatiuo intellectus. Ad quartu dicat q secundum intentiones habet solum esse obiectiuum in intellectu. et nullibi habet esse subiectiuu eo q hoc pme couenit accidens realibus. Sz meli dicat q secunde intentiones habet esse subiectiuu in obiecto 2 non in intellectu. hoc patet sic. q intellectus facit vniuersalitate in rebus fm commentatorem ergo vniuersalitas q est secunda intentio est in re subiectiue. Patet sic secundo q in illo e accis subiectiue qd denotat sed secunde intentiones denotant obiectu et non intellectu q sunt subiectiue in obiecto Neq refert q obiectum est ens reale non em opret accidens rationis habere p subiecto ens rationis. nisi dicat q sunt in obiecto non fm esse reale sed fm esse cognitum.

Questio

Quarta. vtz logica doceat oem modum sciendi. Pro cui solutione attende pmo q tres sunt modi sciendi in coi. scz diffinitio diuisio 2 argumentatio. Et qlibet istorum diuidit. na triplex diffinitio. scz quidditativa descriptiva et qd nois. Vbi ad diffinitioem quidditativa fm dnm al

bertu qnq requirit. pmi e q oia posita in diffinitioe debent ee substantialia diffinito. Secdm est q vltima diffinitio sit couertibilis cu ipo diffinito. Terciu e q genus in ea positi explicet pma potentia. 2 vltima vltimum acti. Quartu e q oia posita in diffinitioe explicet ipius diffinitio natura. Et qntu est q explicet ee ipi diffinitio a pma potentia vsq ad vltimu acti. Silt triplex est diuisio quedam em est generis in spes. Alia vere subiecti in accidentia vl econuerso. Et tertia vocis multiplicis in sua significata. Et similr argumentatio diuidit in quattuor spes scz inductione exemplum enthimema 2 syllogism. Attende secdo q fm aliquos logica non est coplete tradita a pho eo q no fecit speciale merone de diffinitioe diuisioe inductione enthimemate 2 exemplo. Deiu tamen videt q logica Aresto. sufficienter tradidit nobis arte diffiniendi in secdo posterioz. qd liconit ondit qno necesse fuit aresto. interponere arte diffiniendi in secdo posterioz vt ars demonstratiua coplete esset tradita ab eo. Etia ars diuisiua sufficienter pte haberi ex secdo posterioz 2 ita sufficient nobis tradita e logica ab Aresto. vt testatur Averrois in plogo libri phisicoru.

Dic primo

logica coplete tradita docet omnes modos sciendi patet. q ad logicam pting docere omne modum diffiniendi diuidendi 2 arguendi. Na si no ptinget ad logicam cu ad nullam aliam scientiam ptingat sciret q no haberem sciam de oia ab hoie scibili. Dic secdo q logica Aresto. coplete tradit nobis modum sciendi siue deueniendi de noticia noti ad ignoti noticiam. patz sic pmo autoritate Aresto. in fine libri Elencor dicentis q null pplete tradidit sciam de logica an em 2 ppter hoc petit gras. Patz etiam ratione ex prius dictis.

Questio

Quinta. vtz logica sit ps phisosophie. Pro cuius solutione. attende pmo. q philosophia cap pte dupl. vno mo generalr put e pphesio cuiuscunq re ratis siue sit a nobis siue a natura Et illo mo dicit dominus Albertus q e apphatio cuiuslibz amirabil p pncipia ei. Est at admiratio fm eu Agonia meti suspensio q cordis. ex stupore magni pdigh in flu appetis cu de siderio inueniendi cam. Admirabile at e cuius ca e occultata inuentione rara. Alio mo capis phia spealr vt e apphatio vitatis cuiuscunq entis a natura cantu illo capis phisosophia pte. Attende secdo. q phia diuidit ronale reale 2 morale 2 illo capitur phia gualr. Real at diuidit in naturale mathematica 2 metaphisica Sermocoral po ptingit se gramatica logica 2 rethorica. Moral at hz sub se ethica politica. yconomica 2 monastica. vnde ethica e de mo viuendi ncoi h e ethica e de his q st pta ad oem modum viuendi. Politica e de mo viuendi ciuili. Yconomica e de mo viuendi domestic. Monastica e de mo viuendi solitarie. pta ps e tradita a pho i libro ethicoz. secda ps ab eode in politicis. tercia po ab eode in yconomis. De monasticis at no ham aliquem librum ab Aresto. traditu ideo forte q statim solitariu no reputabat ee puius eo q ho e aial naturalr sociale 2 politituz. De pti at real sophie alibi determinabit. Dic igit breuif q logica e ps phie smocoral siue ronal 2 no real. p z sic. q ipa e de scdis itatibz q st etia rons. 2 etia est directiua actuum rationis ergo. Si autem ques ras an ipsa sit vtilis necessaria delectabilis 2 honesta

Dico breuiter qd sic. Qd sit utilis patet quia disponit i
tellectum ad prompte facili et expedite exercenduz
suas operationes et etiam sine ea nulla scientia haberi
potest. Et per hoc patet qd sit necessaria. nam ea uti
mur in adquisitione aliarum sciay. Unde dicit albertus qd
credentes aliqd scire sine logica se hnt ad suu scitu sicut
ignis ad sua pusionem. Na sicut ignis coburens sue
pusionis ignorat caz sic credentes aliqd scire sine logica
cam sui sciti ignorant. Qd aut sit honesta. patet. qz illd
e bonu honestu. quod sua vi nos trahit et sua dignitate
nos allicit. Sz logica est hmoi eo qd ipam desideram
et appetim dato qd nulla est alia scia. Et ex h patz qd ip
sa est delectabil eo qd infert delectationem hnti b eay.

Ad argumta. In oppositu. Ad p^m d^r. Negado ans
et ad pbatorez d^r negado p^maz. na sicut in entibz realibz
est dare grad^m ita in entibz rois. et io no oz qd quicqd est
minus ente rois sit no ens et nihil. et licz em illd ens rois
qd est subiectu alteri⁹ entis rois sit magis ens aliq mo.
no tame seqt qd illud qd est min⁹ ens sit nihil. no repug
gat ergo syllo qd sit subiectu alie⁹ scie. et qd habeat passio
nes sicut etia phs. v. metaphica distinguit vnitates rea
les fm fundameta realia et intentionales fm fundameta
intentionalia sicut ibide diffuse declarat doctor subtilis

Ad scdm d^r. qd ens rois in coi no est subiectu logice
Ad pbatorem d^r qd licet logica habeat aliqd ens rois p
subiecto vtputa syllo v⁹ argumetationem. no tn est intes
tio qd docere ens rois sb formali ei⁹ roe. Neq seqt circa
ide laborat dyalectice metaphisice et sophistista ergo ha
bet ide subiectu sicut manifestu est. Ad terciu pz solu⁹
na licet logica sit de scdis intetioibz no tame ex h sequit
qd scda intetio sit subiectu logice. Ad qrtu d^r qd lz ar
gumetatio pme intentionali capta et silt syllo sint entia rea
lia sunt tn entia rois si capiant scde intentionaliter.
Ad quintu patet solutio ex dictis.

Utrum sit necessaria.

Incipiunt Esagoge porphyrii in kathego
rias Aristotelis id e icipit liber Porphy
rii introductor ad cognitionem pdicamentoz
Aristo. qd diuidit in duas ptes principales
videlz in phemiu et tractatu. Tractatu in
cipit ibi. Videt aut neq genus neq spes simplr dici.
Prohemiu vero cotinet tres ptes principales. In p^{ma}
pte ostendit utilitate huius scie vtp hoc suos auditoz
res reddat beniuolos. In scda pte ostendit modu pce
dendi in hac scia. Et cu hoc ostendit questiones a qbus
abstinebit in hoc ope et p hoc reddit auditoz dociles
ibi (mor de generibz et spibus) In terciapte ostendit qd
phos vult imitari in hoc ope. Et h est ibi (Illud vero
quemadmodu) Dicit ergo sic porphyrius alloquedo suu
discipulu qui grisorius vocabat. Q grisorius cu sit
necessarium nosse id est nouisse v⁹ cognoscere quid sit
genus quid species quid differentia quid propriu quid
accidens. Ad eam doctrinam pdicamentoz que e apud
Aristo. id est ad adquirendum scientiam pdicamentoz
ab Aristotele tradita. Et cu sit necessarium nosse qd
sit genus quid spes et: Ad diffinitionu assignationem id
est ad pfecte diffiniendu. Et etia cu sit necessarium nosse
ista omnino id est vniuersaliter ad ea q in diuisione et
in demonstratione sunt utilia. Idcirco ego Porphyrius

facies tibi Grisorio (compendiosam traditionem) id est
breuem et utilem tractatum (de speculatione) id est cog
nitione istarum rerum scz qnq vniuersalium. (tempra
bo aggredi ea que dicta sunt ab antiquis philosophis)
vt puta a platone in libro qui dicit sophistes et hoc bre
uiter velut modo introductois et puerili (abstines) in
hoc ope (ab altioribz questionibz) id e a questionibz diffi
cillimis que possunt formari de ipis vniuersalibz (vero)
p sed e (coniectas id e determinas siue tractas) medi
ocri simpliciores. i. medio cres et faciles. Tunc ibi (mor
de generibz et spibus) tangit scem ptem huius phemii
in qua porphyrius quasdam questiones mouet quas
se retinere pmittit. que tame fm Boetiu sunt pueriles et
secrete et temptate quidem a doctis vris nec a pluribz
dissoluit. Dicit igit sic (Por) id e statim ego Porphy
rius recusabo dicere de generibz et spibus id e tractare
hanc questionem vtz vniuersalia et pcpue genera et spe
cies subsistat in re extra seu reali v⁹ tm sint in so lis nuz
dis purisq intellectibz posita (Siue) id e cu hoc etia re
cusabo dicere vtru vniuersalia sint corpalia v⁹ incorpa
lia et illa est scda qstio difficilis. siue id e cu hoc etia re
cusabo dicere. vtz sit separata a flibilibz. an ipa flibilibz
posita sint et illa est terciapte qstio difficilis. Et tunc dicit
Porphyrius qd ipse recusabit dicere id e determinare no
solum istas qstiones etiam quascunq alias circustates
et ambigentes pdictas questiones. Deiu cum dicit al
tissimum est em. ostendit causam sui dicti quia videt
cer pdictas questiones terminare est altioris negocii et
maioris egens inquisitionis qd sit ppositum suum. Deiu
cum dicit (Illud po quemadmodu) Tangit terciant
ptem phemii in qua ostendit quos velit imitari in hoc
ope. Et dicit qd in isto libro ipse imitaturus est antiq
philosophos qui pbabiliter determinauerunt de ipis
vniuersalibz et maxime peripateticos quorum princeps
fuit Aristoteles. Circa huc textum. Attende primo
qd porphyrius huuc librum composuit ad instantia cir
iusdam discipuli sui qui grisorius vocabatur eo qd li
brum predicamentorum Aristotelis ad plenum non
intelligebat ad que facilius intelligendum Porphyri
us hunc librum sibi direxit. qui multum valet ad bre
uiter et compendiose intelligendum doctrinam predi
camentorum Aristotelis. Dicunt tamen quidam qd il
le liber prius fuit editus a platone et intitulatus sophi
stes platonis et postea a Porphyrio repetitus et sic intis
tulatus Incipiunt esagoge porphyrii in kathegorias A
ristotelis. Et dicunt esagoge ab ifos qd est intro et gos
gos ductio quasi introductiones ad predicameta A
ristotelis. Attende secundo. qd porphyrius hic narrat
quattuor utilitates ad quas valet et ordinatur scientia
huius libri. Unde Boetius. Est em per hoc opuscu
lum predicamentorum facilis cognitio. et diffinitionu
integra assignatio. Et diuisionum recta inspectio et de
monstrationum veracissima conclusio. Primo ergo va
let ad cognitionem predicamentorum eo qd in pdicam
to ordinatur species sub genere ordine directo. et differ
tie a latere ordine in directo. Et ideo necessarium fuit
cognoscere quid sit genus quid species quid propriu
quid accidens. Nam genus species et differentia ponit
tur in genere. accidens autem proprium et commune in
vt igitur caueatur ne accidens proprium siue commune
ne ponat in predicamento pscire oportuit qd accens et
qd propriu eo qd fm Boetiu malu no vitat nisi cognitum

Secūda vtilitas est. quia valet ad diffinitionū assigna-
tionē eo q̄ species diffinit p̄ gen⁹ & drāz. Et i diffinitōe nō
diz pōit accēs neq̄ p̄pū neq̄ cōe. iō op̄ruit p̄scire quid
gen⁹ q̄d species. &c. Tercia vtilitas q̄ valet ad diuīsiō-
nē faciendā. diuidit em̄ gen⁹ i species p̄ drās cēntiales
et nō accēsiales siue accēs sit p̄pū siue cōe. iō oīz scire ista
q̄ncq̄ vt eligāt tria. i. gen⁹ spēs & drā. Quarta vtilitas ē
q̄ valz ad demrātōez. nā in demrātōe p̄cludit p̄pū
passio de subiecto q̄d ē spēs p̄ mediuū q̄d ē diffinitio q̄
cōstat ex gñe & drā. oīz ḡ scire q̄d genus q̄d spēs q̄d drā
q̄d p̄pū. Et q̄ in demrātōe nō cōcludit accēs cōe. iō
op̄ret scire q̄d sit accēs cōe vt a demrātōe excludat.
Attēde scio. q̄ neccāriū capīt q̄tuor mōis vt p̄z s̄ meta-
phīlice capitulo de neccārio. vno mō dī illd neccāriū siue
q̄ nō cōtingit esse vt viuere & sic respirare ē neccāriū aīali
et sūt cibis. Scdo mō dicit illud siue quo nō cōtingit
bene ē aut p̄uari malo sicut bibere medicīnā laxatiuā
est neccāriū. vt aliq̄s nō laboret febre. Tercio mō dicit
necessariū q̄d infert violētā. nā violētia dicit ēē q̄dam
necessitas. Quarto mō dicit omne illd neccāriū q̄d nō
cōtingit alio mō se habere. & hoc mō dicit necessariū
simplr & p̄pū. Tū logica dicit esse neccāriū & etiā trac-
tans p̄dicabiliū est necessariū ad cognitōem p̄dicamē-
torū eo q̄ siue libro p̄dicabiliū nō p̄t p̄fē haberi noticiā
p̄dicamētorū. Attēde q̄rto. q̄ tpe Porphiri erāt in
studio athēnīsi tres secte phorū multū famate. quarū
vna fuit epicūrorū ab epicūro dicta cui p̄nceps fuit f̄z
aliquos Aristip⁹ fm̄ alios p̄o epicūrus q̄ felicitatē po-
suit in voluptatibus corpālīb. vt dicit Tullius. Et dī-
xit omīa corpa ēē cōposita ex athomīs. id ē indiuīsi-
bilis. vt dicit Boetius in cōmentatōrio. Et interpretatur
epicūrus ab epī q̄d est sup̄ia & cutis q̄d est sup̄ficies. q̄
philosophabat sup̄ficialiter. Alia fuit secta stoicorū
a stoia porta dicta quia vacantes studio stoicorū iuxta
illā portā morabant. Tercia fuit peripateticorū quorū
p̄nceps & p̄cipuus fuit Aristotiles. Circa hūc rextum
monet talis.

Questio Vtrū vniuersale sit subiectū hu-
ius libri. Et arguit p̄mo q̄ non
q̄ vniuersale nō est ens ḡnō ē s̄
iectū huius libri. Ans patet. q̄ oīne q̄d est ideo est q̄a
vniū numero ē v̄le nō est h̄mōi cū p̄dicat de plurib. i. ḡ
Secūdo sic. vniuersale nō habet aliq̄s passiones. ḡ
nō est subiectū alic⁹ scie. patet p̄na. q̄ p̄ q̄d ē substā-
tia demonstrat passiones in scia illi subiecti de subiecto
q̄ scia est habitus cōclusiōis sicut intellectus ē habi-
tus p̄ncipiorū. Ans p̄bat. q̄ p̄p̄tas v̄lis nō p̄t ēē s̄ns
glare eo q̄ tūc nō cōuerteret cū eo ḡ ē v̄le. & sic nō erit a-
liud ab illo v̄li cui⁹ est p̄pū q̄d est incōueniens eo q̄ p̄p̄-
um nō indicat cēntiam ei⁹ cui⁹ est p̄pū ex p̄mo thopico
m. Tercio sic. v̄le nō est vniocū ad illa q̄ncq̄ vniuer-
salia de q̄bus sit mēto in textu p̄p̄posito. ergo nō est
hic subiectum. tenet cōsequētia. q̄ op̄ret subiectū scietie
ēē vniocū ad ea de q̄bus p̄dicat. Ans p̄bat. q̄ omne
vniocū multis se habet ad illa sub rōe alicuius v̄lis.
Sed vniuersale nō cōpatur ad hec sub ratione alicui⁹
v̄lis. q̄ nō sunt sub rōe alicui⁹ istoz q̄ncq̄. nullū em̄ eoz
q̄ncq̄ cōueit alijs sed h̄z est distinctum ab alijs. si ergo
sub rōe alic⁹ alteri⁹ v̄lis sic erit ser v̄lia q̄d p̄supponit ēē
fm̄. Quarto sic. Si v̄le est h̄ subiectū v̄l ḡ h̄ est iq̄s-
tū est intēto. v̄l inq̄tū rei applicat. Nō inq̄tūz intēto
q̄ intentio vt intēto habet p̄siderari a metaphīlico mē-

taphīscus em̄ cōsiderat quod h̄z ens inq̄tū ens ergo &
intentionem inq̄tū ens. Et p̄z sequens cōsiderat in-
tentionē inq̄tū intentio ē. Cōfirmat q̄ oīs scia realē
v̄lis eo q̄ singulariū nō est scia. ergo hec scia cū nō sit re-
alis nō erit de v̄li Et si dicas q̄ cōsiderat de intētoe v̄-
niuersal inq̄tū est applicabilis rei Cōtra q̄ v̄le illo mō
captū est ens p̄ accēs de quo nō est scia. Quinto sic
hic determinat de istis q̄ncq̄ v̄libus sub rōe p̄pū diuidē-
do & diffiniendo q̄dlibet p̄pū nō faciēdo mētionem
de v̄li fm̄ se nec quo ad eius quod q̄d est. nec quo ad
passiones ergo hec q̄ncq̄ v̄lia erūt h̄ subiectū & sic nō v̄-
niuersale. In oppositū arguit hec scia est vna ḡ habz
vniū subiectū ergo hec q̄ncq̄ nō sunt subiectū nisi vt cō-
ueniunt in vno cōi q̄d est p̄mūz subiectū. & illud est v̄le
Pro solutiōe istī q̄stionis soluēde sunt q̄ncq̄ partiales
questiones.

Prima Questio est. Vtrū subiectū istius
tractatus q̄d est v̄le sit ens vniocū
cū ad q̄ncq̄ v̄lia. p̄ cuius solutiōe
attēde p̄mo. q̄ v̄le capīt tribz mōis sicut q̄dlibet aliud
nomē cōcretū. vno mō p̄ subiecto id est p̄ re p̄me intēto
nis cui applicat intēto v̄lia. & h̄ mō v̄le est p̄mū obiectū
intellect⁹ & oīs scia est v̄lis & maxime metaphīlica q̄
p̄siderat q̄d q̄d est cuiuslibet entis inq̄tū ens. Scdo
sumit p̄ forma scz p̄ intētoe v̄litis causata ab intel-
lectu & applicabili rebus p̄me intētois. Tercio mō sumit
p̄ aggregatio ex subiecto & forma & illud ē ens p̄ accēs
aggregat em̄ res diuerfas ex q̄bus nō fit p̄le vniū & il-
lo mō nō est de cōsideratōe alicui⁹ artificis q̄ de entep
accēs nō est scia eo q̄ ipm̄ nō est diffinibile ex p̄mo me-
taphīscie. Nec dicit vniū p̄ se cōiunctū de quo aliqd ē de-
monstrabile. vniuersale autē scdo mō acceptū est de cō-
sideratōe logice & de isto cōcreto ē solū sermo h̄ in p̄posi-
to. Attēde scdo. q̄ significatū tēmi cōis significat
vna veram naturam p̄ cōsiderari tripl̄r. vno mō fm̄ ēē
in sup̄positis ei⁹ q̄d dicit ēē fundamētale siue materiale
ei⁹ & hoc mō insunt ei accēsia cōia q̄ sūt ex p̄ncipijs i
diuidui. Scdo cōsiderat absolute fm̄ suū ēē q̄d dicitur
et sic ei insunt p̄dicata substātia & q̄d dicitur. Tercio
mō cōsiderat vt p̄ formā siue spēm intelligibile ab intel-
lectu apprehēdit. Et tale ēē apprehēsum est ēē cognitūz
ei⁹ & fm̄ tale ēē insunt ei intētoes scde. vniū intellect⁹ cō-
sideras naturā h̄mōi. p̄n̄r vna in mltis. & de mltis alijs
qua p̄p̄tate repta in natura sic cōsiderata mouetur
ad causandū intētoez vniuersalitatis quā attribuit ip̄e
nature vniuersali a qua sumit intēto. Attēde ter-
cio. q̄ q̄dlibet istozum q̄ncq̄ vniuersaliū in q̄ intēto v̄-
niuersalis diuidit vt puta gen⁹ spēs potest capī dupl̄r.
vno mō p̄ formali. & sic illa q̄ncq̄ sunt species ip̄e v̄lis.
Alio mō p̄ fundamētali siue p̄ denumīato. & sic nō sunt
species. vniū genus generalissimū p̄me intētoialr cap-
tū nō potest esse species sicut dicit Porphiri⁹. & licet
bene possit esse species si capiat scde intētoialr. vniū di-
uisio vniuersalis in q̄ncq̄ v̄lia est diuisio generis in spe-
cies. Et si q̄rat q̄ sunt differētie illaz intētoialr. Dicit
q̄ sunt nobis ignote siue innomīnate. possunt tamē noīa-
ri a vel b & si arguat. Ex istis sequer et q̄ duē spēs eius
dem generis possent de se inuicem p̄dicari. vt dicendo
genus est spēs v̄l differētia est species. Dic breuit q̄
nō est incōueniens in accidentibus maxime rationis
vnam spēm denominatiue p̄dicari de alia. sicut est hic
cū dicit genus est species. vniū q̄libet illaz intētoialr p̄-

accipi ut qd z vt modus Accipit aut vt quid qn est id qd intelligit vt modus po qn est ratio sub qua intelligit aliud. Qn g scde intentiones utrobiz accipiunt vt quid et utrobiz vt modus tuc opponunt z vna no pdicat de alia Si animal in illa ppe gen est sps accipiat vt qd vt scz est illud qd ppar ad vte qd est suu genus Sps at vt modus i. vt ro sub qua intelligit gen respectu vltis ppo est pa. nec ibi pdicat oppositu de opposito Et si inferat q pdicat oppositu de oppo est fallia figure deois mutado modu in qd z qd in mo du Et h declarat familiari in h exe singularare e plurale Na si plale accipiat vt quid z fre vt modus ppo est pa Na fre est modus illi qd fcat p plale Attende quarto. q de vniuocatiue vltis est duplex opi Prima opinio est q vte est analogu ad quinqz vltia qz p p dr de genere z p posterio de alijs Et ex h inferit illi q vte no dr vniuoce de istis quibz. sz analogice z fm pus et posterio Dicit em prius de genere qd pfecti picipat roem vltis siue qd est vltius z p posterius de alijs Sed hec opinio no pmet pitate Tuz pmo qz fm ea oportet zcedere q vte no eet subiectu h tractatus sed quibz vltia sil eent h subiectu qd e fm eo q scia dr vna ppter vnitatem pmi subiecti ad qd oia alia attribuunt sicut ad suu genus scibile. Tuz qz licz vte pus dicat de genere qz de alijs h cu no impedit vniuocatiue Na in oi genere aliq sps pfecti picipat natura generis qz alia eo q it eas eent ordo Et io dr natural pbs qd e quocatiue latet in generibz z no logicus q pbat gen vniuocu ppter vnitatem rois sic pz in pnci pntoz vbi dr al ee vniuocu hoi z boui Et ergo no seqt vte dr p pus de genere qz de alijs ergo equiuoce

Dic primo

Q vte scde intentio nali captu e ens p batur sic qz no entis no est diffi nisi quid nois sz vte diffinit p periarmentias diffinitoe qd rei z h sic vte e qd aptu natu e pdicari de multis. igit Przetia qz no enti nihil applicat neqz no ens alicui applicat sz fm boetiu scde intentiones applicat pms q vte est ens. Pater etiam q sub rone no entis nil intelligit sz quicquid intelligit intelligit sub rone vltis gilla ro no est no ens Dic 2o. q vte est vniuocu ad quibz vltia. pater qz vte pdicat de istis fm nome z roez q vniuoce Tenet pna p aristotele i pnci pdicamtoz. Ans est manifestu qz qdlibet isto aptu natu est dici de pluribus igit Dic 3o. q vte est gen ad quibz vltia pater sic. qz pdicat de eis in quid z vniuoce g est gen Ans ptz qz ad interrogatoz facta p qd de qdlibet isto veru e dicere q ipm est vte Dic qtro q vte sub rone vltis e subiectu in isto libro. pater sic qz illd cui ppetut pdicoes subiectu in scia est subiectu illius scie. vte aut e hmoi igit Dicoz patz qz hic supponit qd est z qz e de eo taqz notu No ei eet possibile sci re quid e alicui suaz spex ignorato de ipo qd est z qz est. hic ei diffinitur ei sps Un no oportuit h ponere diffinitoz vltis qz illa suppoit porphiri pueient z sufficient assignata ab aristotile pmo periarmentias z pmo posterioz Un roe vltis q e pdicari de pluribz vritur in diffinitoe isto quibz Silt sibi pueit scda pditio q est q per qd quid est demostrent passionis inee ipsi subiecto Un si aliq passio vniuoca istis ostendat inesse p roez. vltis tuc sufficient ostendit de subiecto po z p pns de aliquo vno Et si de aliq vno hec passio de mostret p roem vltis p h ostendit de vlti Sz sic fit in pposito Na differre ab indiuiduo demostret de genere

p hancpticula pdicari de pluribz Sed tertia pdico e maifesta Na vte diuidit in hec quibz vltia. igit illa vltia hnt ordine z attributoem ad ipm Sz circa hoc.

Querit

Primo vtz vte de quo loquitur porphiri sit substantia vel accidens Et si sit accidens vtz sit in re vel in intellectu Ad h Rndet q vte est accns intentionale causatu p actu pparu intellectu. qd est in re taqz in subiecto capiēdo re vt pforma intellectuā ab intellectu picipit siue inee cognitioz no in intellectu. eo q materia z efficiēs no coincidunt ex scdo phicoz sz itellectus est ea efficiēs vltis z aliaz intentionu g no e materia neqz subiectu eaz z h ptz p pmtatore pmo de aia dicente q intellectu est qui facit vltitatem in rebz Et h ptz etiā. qz accns est in illo subiectu qd denoiat. vte aut denoiat rem z no intellectu g est in re subiectiue in intellectu aut vt in efficiēte et sicut cognitū in cognoscente est g obiectie in intellectu z subiectie in rebz cognitis Scdm dubiu vtz hec sit pa. hō est vte. dic breuit q licz h pdicat intentio de subiecto qd fcat natura vera tū no pdicat de eo in esse po z reali sed solu in ee cognito ita q h pdicatu intentionale denoiat illud subiectu no fm suu ee reale sz fm ee pmtu. ptz sic qz sicut forma se hz ad ee ita ad denoiari sed illud accns intentionale e in tali subiecto g denoiarie pt pdicari de tali subiecto Tertiū dubiu Vtz oēs tales pones hō est sps hō est vte sint p se Dic breuit q no Na em intentio predicat de re in pmo dicēdi p se. eo q res p me intentionis no pt qditatiue diffiniri p aliquā scdant intentionē Nec scdo qz intentio no orit ex p se principijs subiecti Vel qtro qz res no est ea efficiēs intentionis sz intellectus Neqz tertio qz ille no est modus pdicandi sz essendi. Przetia sic. qz p se psuppoit de oi ex pmo posterioz g si hō est p se vte. ois hō e p se vte quod e fm. Quartū dubiu Quid sit vte z quo dnt vte z pdicabile Dic breuit q vte e qd aptu natu est pdicari de pluribz Vel qd est vnu in multis z de multis fm aristotilem in pmo periarmentias z pmo posterioz Et sic padit qdes fra. fm materiale diuersitate z h dr ppter coitatem eentie diuine q est vna in tribz personis et dr de ipsis Dnt aut vte z pdicabile fm aliquos. eo q pdicabile natu est pdicari de pluribz Vte po natu est esse in pluribz Sz h est expse ptra intentionē aristotil q dr q vte est qd natu e pdicari de pluribz z qd e vnu in multis Jo dr aliter qst. idē absolute z dnt respectiue Idē em qd aptu natu est esse in multis. etiā aptum natu est dici de multis. sz vte dr respectu ad ee. pdicabile po ad dici sz h idē est cu pmi dicto Jo dic breuit q vte z pdicabile dnt sicut subiectu z pna passio. si em illa q dat in pmo posterioz sit pfecta diffini vltis tuc em p ea demostret pdicabile inesse vlti Si po illa q dat in libro periarmentias. tuc p ea demostret illa q est in libro posterioz inesse vniuersali

Sed cōtra

pdicta arguit qdrupliciter. Primo sic Vne accides qd e in re vel e pmi vel coie Si pmi inest indiuiduis. licz non pmo Si coe tuc pmo inest indiuiduis. si g vte esset accns in re tuc eet indiuiduo sz h est fm. qz tuc in diuidu deno minaret vte. Preterea intellectus est virt passiu de aia. g no opat extra mittendo. sicut arguit de sensu pmo topicor q cu cat vte no extramittit. illud g no est in subiecto aliq extra intellectu Itē ex intellectu z intelligibili sit verius vnu qz ex materia z forma p pmt

ratorē tertio de aia sed forma nō est extra materiā nec
ecōuerso g nec intelligibile extra intellectū. 2 p pns nec
vle. Scdo sic In hac ppe hō est spēs p dīcat oppo
sitū de opposito vputa intentio de re g ipa est flā. Nā
bū seqt hō ē spēs 2 spēs est accns intentionale g hō est
accns intentionale. 3 pclusio est falsa g aliq pmissarū
nō mior. g maior. Et pfirmat qz p dīcatō in abstracto
pā est vera p se pmo. 3 ista hō est spēs nō est in pmo. 2
est p dīcatō in abstracto g falsa. Tertio sic Cui p se
inest diffinitio 2 diffinitū. 3 hō p dīcat p se de pluribus
dntibz numero in quid. g hō per se est spēs. Quarto
sic. qd p se est intelligibile p se est vle. 3 hō ē hmoi. igit
qz p suuz qd quid est. Et pfirmat qz vle puenit hōi fm
q abstrahit ab oī accnte g nō inest ei vt accns g p se. an
cedens pty. qz hō vt pūgit accidentibz est singularis

Ad argumenta in oppositū. Ad pmiū dī. q pcedit
de accnte reali qd inest rei fm esse naturale. Et ad pmiū
mā pfirmatōem dī. q licet intellectus nō attribuat rei
aliqd accns reale trāsmutādo p tale accns ipam rem.
pōt tū sibi attribuere aliqd accns intentionale pferū
qn tale accns originat a ppietate rei. sicut etiā nos at
tribuimus voci modū p cādi q est in voce vt in subie
cto 2 ab intellectu effectiue. Et ad dictū pmetatoris
cōiter dī. q nō pōderat ei? autoritas cū loqit d intellectū
eo q ibi grauissime defecit. Posset tū dīci q h dīz intelli
gi nō q fiat vniū ppositū ex illis eo q tūc intellect? esset
pposit? ex oībz q dītatibz rez sēlibiliū. 3 itelligēdū ē q
intellectus veri? recipit p dīcatōez intelligibilis actu g
materia respectu forme. qz intellectus in actu est intelli
gibile eo q p spēm intellectuāle in actu potest seipsū
intelligere reflectēdo. materia aut nō est forma p h q
pponit cū forma. Ad 2^m dī. pcedendo q in hac ppe
p dīcat intentio de re vt referat ad intellectū 2 h mō ibi
nō p dīcat oppositū de opposito. Neqz valet pna sed est
fallacia accntis qz spēs respectu hoīs accipit vt mod?
2 respectu intentionis accipit vt quid. qz qdlibet in suo
genere est qd. Ad pfirmatōem dī. qz ibi nō est p dīcatō
in abstracto. qz spēs est quid pcretū 2 p dīcat de re de
nominatīe. Ad tertū dī. q p se pōt determinare inhe
rentiā h? p dīcatū p dīcat de pluribz. vel p dīcat de determi
re inherens. 3 p dīcatū pmo. ē falsa. scdo. est vera 2 nō
infert pns. Sile pty hic accns est p se ens si p se determi
net inherentiā tūc est vera qz ens p dīcat in quid de q
libet 3 si determinet inherēs tūc est falsum 2 p idē pty
solutio ad pfirmatōz. Ad qrtū argumentū. Nāz mi
nor est pā vt p se determinet inherens. 2 tūc maior ē flā
Et ad pfirmatōem dōm q vle inest hōi vt abstrahit
ab omni accnte reali qd psequitur ipm fm esse natura
le. nō aut vt abstrahit ab accnte intentionali

Questio

Scda. Elz tū qnqz sunt p
dicabilia Pro e? solutione attē
de pmo q p dīcabile capī dū
pliciter. vno. p pte p eo qd aptū natū ē p dīcari de plu
ribz. Alio. p munit p eo qd p dīcat de pluribz vel vno
solo. Attende 2°. q si ista ppo tū quīqz sunt p dīcabi
lia exponat p pte ipa de rigore pmonis est falsa. sunt ei
multo plura p dīcabilia q quīqz. Si aut exponat ad
sensum in quo pcedūt eam logici ipsa est pcedenda 2
valet tū sicut quīqz sunt intentōes specificē dīstincte
de qbz p dīcat illa passio p dīcabile 2 nō plures. Attē
de tertio. Q sic vle accipit p pma intentione 2 p scda
intētiōe 2 p aggregato ex vtracq. ita etiā p dīcabile p
capī 2 p pma intētiōe 2 p scda 2 p aggregato ex vtracq
Attende quarto. q dnt p dīcatū 2 p dīcabile. Nam

predicatiū est qdā relatio rōnis fundata in termino q
pt pueritibz l nō pueritibz p dīcari. Predicabile at ē
relatio rōis fundata in termino fm q pt in qd vel qua
le p dīcari. Et nō solum dnt penes actū 2 aptitudinē
sicut aliqui dicūt. Verūtamen 2 p dīcatū 2 p dīcabile
possunt in eodē fundamento fm aliā 2 aliā rōez fun
dari. 2 ex h patet q nō sunt ponēda nisi qtuor p dīca
ta. sicut ea ponit pbs in pmo topicoz. Nam oē p dī
catū p dīcat pueritibz vel nō pueritibz. Si p dī
cat pueritibz h est duplr. vel g p dīcat essentialiter
2 sic est diffinitio ad quā reducūt spēs. vel accidētalit
2 sic est p ptiū. Si aut p dīcat nō pueritibz h est du
pliciter. vel p dīcat essentialiter 2 sic est genus. vel p dī
cat accidētaliter. 2 sic est accns. Tū qrtō topicoz
vbi docet pbs pstruere 2 destruere gen? docet etiā
h de drā. Alia aut est drā. specificā 2 vltima q puerit
cū spē. 2 etiā p dīcat ad eā pueritū 2 illa reducūt ad
diffinitōē. Et forte ppter talē diuersitatē drāz. au
tor hic nō ponit drām simpliciter eē p dīcabile qz nō
habet aliqū modū p dīcandi in quid vel in quale. 2
spēm nō ponit p dīcatū. qz ipsa reducūt ad diffinitōez
cū solius spā sit diffinitō. Vel potius ad genus. quia
de ipa gen? p dīcat essentialit 2 nō pueritibz. Et iō ex
qrtō topicoz habet p dīcatōes destruēdi vel pstruē
di pblemata de spē siue de genere. vel qz spēs non est
p dīcatū p pōnis dyalectice. Illa em nō est cōis nisi
singularibz que cadūt sub sensu. idō talia excludit a
ristoteles ex pmo topicoz ab inter rogatōe dyalectica
eo q sunt manifesta sensui. sic q patet quō sū h qnqz p
dicabilia 2 qtuor p dīcata. Dicad qstionez. q tū
quīqz sū p dīcabilia. h pbant aliqui sic. qz oē p dīca
bile fcat substantiā vel accns. Si substantiā vel totā
vel pte. Si ptem vel ptem materiale. 2 sic est gen? vel
formale et sic est drā vel totā substantiam. sic ē species
eo q dī totū esse indiuiduoz. Si accns vel pueritibile
2 sic est p ptiū vel nō pueritibile 2 sic est accns. Sed hec
sufficiētia nō valet. qz i pposito capī p dīcabile p scda
intentione. Sed scda intētiōes nō pnt dīstingui p p
mas. qz accidūt eis. g ista dīstinctio nō est ad ppositū
tū. Item oēs intētiōes sunt accidentia. g male dī
stinguit p se fcare substantiā. vel accns. Ans est mani
festū fm eos. Ideo dīcūt aliq qz iste liber immedi
ate ordinat ad libz p dīcatōez. vbi determinat de ordi
nabili in genere. idō hic loquit de p dīcabilibz fm q sū
ordinalia in genere. h supposito ipsi dant sic sufficiētiā
Ordo potest esse eoz q sunt in genere. Vel eoz q sū in
vno genere ad alia q sunt in alio genere. in eodez potest
ēē ordo directus fm sub 2 supra. 2 sic sunt duo vlia. scz
genus 2 spēs vel indirectus 2 sic est drā q est supra spe
ciem indirecte 2 sub genere. Accidentiū aut ad substan
tias est ordo vel pueritibilis vel nō pueritibilis. 2 sic sū
alia duo p dīcabilia. Et licet hec opinio in aliquo has
beat veritatem. Non est tū sufficiens. qz ille ordo p dī
camentoz pte eis ita bñ cōuenire fm q sū sub p dīcabilia
sicut p dīcabilia. 2 sic oporteret determinare etiā de sub
p dīcabilibz sicut de p dīcabilibz. Et etiā sicut accns hz or
dinem ad subiectū. ita subiectū ad accns. 2 sicut ex pte
accntis sumerent duo p dīcabilia. ita etiā ex pte subiecti
ppter duplicem eius ordinem ad accdens. Datur g sic
sufficiētia fm intētiōem doctoris subtilis. qz omne
p dīcabile p dīcat in quid vel in quale. si in quid hoc est
dupliciter. quia vel p dīcat totam eēntiam. 2 sic est
spēs. vel ptem essētie 2 sic est genus. Si aut in quale
h est dupliciter vel p dīcat in qle eēntiale 2 sic ē drā. vel

accidentale et hoc est dupliciter. quia aut predicatur accens conuertibile a principijs subiecti egrediens. et sic est proprium vel non conuertibile et sic est accens. Unde predicari in quid est predicari essentia subiecti per modum essentie siue substantie et non per modum accens siue denominationis. Et nota quod species de tota essentia induidui natus si aliquid essentie inesset induiduis preter eentiam speciei. tunc duo induidua differrent essentialiter per duas acceptas ab illo. quod plus est in vno quam in alio quantum ad esse induidui. et sic species posset diuidi formaliter in induiduis et induidui essentialiter distingui ab induiduo et quiditate diffiniri alia diffinitione quam sit diffinitio speciei que videtur esse inconuenientia. Genus autem non de tota essentia sed de sololum preter essentie nam si dicatur tota essentia speciei. tunc in diffiniendo speciem dea superflueret quod est inconueniens.

¶ Contra predicta quadrupliciter primo sic. ens est predicabile cum de omnibus predicetur. et tamen non ponitur aliquid istorum quinque. Secundo sic induidui est predicabile cum de vno solo natum sit predicari et tamen non est aliquid istorum. Tercio diffinitio distinguit a singulis istorum et tamen prestat quod ipsa est predicabilis de diffinito. Quarto ens prohibetur vt chimera est predicabile et tamen non est aliquid istorum quinque. igitur. Ad primum dicitur ab aliquibus quod ens est equocum et non predicatur aliquo istorum modorum. et per primum non est aliquid istorum quinque. Sed contra hoc arguitur. quia philosophus 3° metaphysice dicit quod ens maxime et primum est predicabile. Et quarto metaphysice dicit quod ens de multiplici et non equoce. Ideo aliter respondet franciscus quod porphirius non intendit loqui de predicabili. sed quod ex tendit tamen ad transcendencia quam ad limitata. sed solum loquitur de predicabilibus limitatis. quale autem non est ens. et ideo remanet diuisio sufficiens. Unde per ordinat librum suum ad librum predicamentorum aristotelis. ideo solum loquitur de illis vltimis que reperiuntur in coordinatoe predicabilium aliquo modo cuiusmodi non sunt transcendencia. Ad secundum dicitur quod licet induidui sit predicabile coter sumptum. non tamen est predicabile proprie sumptum. eo quod non est aptum natum predicari de pluribus que sunt limitata et non transcendencia de quo hic loquitur porphirius. Ad tertium patet solutio. Unde diffinitio constat ex genere et dea. ideo reducit ad duo predicabilia. sicut ad suas partes essentielles. Ad quartum dicitur quod ens fictum non est predicabile nisi secundum quid vocaliter quia ei non correspondet aliquid in re. sicut veritas entis diminuti non est nisi secundum quid et per consequens non quod aliquid predicatio eius simpliciter loquendo. Ad euidentiam questionum quas mouet porphirius mouetur.

Questio tertia. Ultra questiones quas mouet porphirius sint per artem dialecticam terminabiles pro solutione. Attende primo quod porphirius mouet istas questiones de generibus et speciebus et non de alijs vltimis. quia genera et species habent perfectiore modum predicandi quam alia. et etiam omnia alia sunt in generibus et speciebus. Quare autem non voluit terminare illas questiones. principalis causa fuit. quia ipse fuit instructor iuuenium qui tanta difficultate adhuc intelligere non possunt. Dicitur tamen aliquid quod mouit eas. ne aliquid credant quod de vltimis difficiles questiones moueri non possunt. Vel ne aliquid quis crederet porphirius illas questiones ignorare. Est tamen causa principalis vt ipse reddat auditores attentos ex earum difficultate. Attende secundo. quod istas questiones difficiles soluere resolutorie non spectat ad logicum sed ad metaphysicum tamen soluere eas dialectice ac probabiliter siue per principia contra bene pertinet ad logicum. Unde dicit boetius. quod iste questiones difficiles a multis quibus et doctis viris sunt reprobate. sed a nullis dissoluite. Attende tertio quod aliquid dicitur

cunt quod per se solum intellectum intelligat intellectum diuinum. Et per primum intellectum intelligat intellectum angelicum. Per nudum hoc intellectum humanum. Causam assignat quia intellectus diuinus solus est. eo quod nuncius est materie primae sed intellectus angelicus purus est. eo quod nuncius est mixtus cum fantasmatibus. Sed intellectus humanus est nudus eo quod in principio creatiois est tabula in qua nihil est depictum. Et ex hoc dicitur quod vltima anima remanens natura et tpe sit est ydea exis in solo intellectu. Sed vltima post rem est in nudo intellectu et etiam puro. Sed vltima in re non est intellectus. et hoc est quod intendit dicere commentator super primum de anima quod intellectus est qui causat vltimate in rebus. Attende quarto. quod sicut prius dictum est vltima potest casus per primum intentione vel per secundam vel per aggregato ex primum et secundam intentione. Dicit igitur primo. quod terminare potest cras questiones dialectice pertinet ad logicum. Per hoc. quia logicus est huiusmodi ad omnia methadum principia. maxime huiusmodi viam ad ea in quibus fundantur principales intentiones ab eo considerate sed illa sunt vltima. Dicit secundo. quod vltima secunde intentionis captum non subsistit sed est in solis nudis puris intellectibus positum. Unde hic non accipit subsistere vt ideo est quod sub esse alterius subsistere. Nam hoc solum prout in diuiduis de predicabili substantie. sed caput vt ideo est quod est in rebus scripto omni ope intellectus. Per hoc sic. Illud est in solis nudis puris intellectibus positum quod solum huiusmodi est fabricatum a nostra anima siue per operationem nostram. sed sic est de vltima secunde intentionis capto. Unde finem boetius ideo intelligitur hic per intellectum solum nudum et purum. Ad euidentiam aliarum duarum questionum mouetur. Quarta questio. Ultra vltima fine intentionis captum sit in rebus. De qua questione non sunt duo modi dicendi. Primus modus est nominatus huiusmodi quod supponit quod triplex est vltima. scilicet vocale metale et scriptum. Supponunt secundo quod substantia duobus modis accipitur. vno primo intentionaliter per re que est substantia. Alio secunde intentionaliter per terminum de genere substantie. Sicut etiam accens. vno primo per re realiter inherente. Alio primo per terminum predicabili accidentaliter et transmutabiliter. Tunc dicitur sic primo. Vltima vltima vocale vel metale est accidens. primo modo accipiendo accens sed non secundo modo. Per hoc quia omnis vox et preceptum est accens. sed omne vltima vocale vel metale est huiusmodi. Dicitur secundo quod nullum vltima vocale vel metale est substantia. et etiam nullum scriptum est de predicabili merito substantie. Per hoc quia de tale est accens. Nam vox et preceptum sunt accidentia. Et sicut aliquid scripture sit accidens ita vtputa scripture in specie sacramenti altaris. licet scripture scripture in alijs corporibus sunt substantie. non enim sunt nisi incaustum et papyrus. Et ex hoc infert etiam quod quolibet vltima est vna res singularis et non est vltima nisi per significati onem et quod nullum vltima est substantia extra animam et hoc probat aliquid quibus rationibus. Prima ratio. omnis substantia est vna res et non plures res. vel est plures res. si est vna et non plures id est vna numero. huiusmodi enim ab omnibus vocat vnum numero. Si autem aliqua substantia est plures res. vel est plures res singulares vel plures res vltimas. Si primum dicitur. sequitur quod aliqua substantia esset plures substantie singulares et per primum eadem ratione aliqua substantia esset plures hoies. et tunc quis vltima distinguit a particulari vno. non tamen distinguit a particularibus. Si autem aliqua substantia esset plures vltimas. accipio vnam illarum rerum et quod de illa. aut est plures res. aut vna et non plures. Si secundum dicitur. sequitur quod est singularis. Si primum dicitur. quod aut est plures res singulares aut plures res vltimas. et ita vel erit processus in infinitum. vel stabit quod nulla substantia est vltima. ita quod non singularis ex quo relinquitur quod nulla substantia est vltima. Secunda b. i.

Si si aliquod vlt esset substantia exis in substantijs singularibz distincta ab eis. sequeretur qd posset ee sine eis qd omis res pot naturaliter alia pot p diuinā potētia esse sine ea sed pns est absurdū qd aliquid esset vlt et nullū esset vlt. Tercio sic. si eet aliqd vlt. sequeretur qd deus non posset creare aliqd indiuiduū illius vltis sz hoc est falsum. Patet tñ pna qd istd nō pduceret de nihilo cū semp vlt pesseret. Sicut sequeretur qd deus non posset annihilare vñū indiuiduū substantie nisi cetera indiuidua destrueret. qd si annihilaret aliqd indiuiduū destrueret totū qd ē de essentia indiuidui z p pns destrueret vlt qd est in eo z in alijs z p pns alia nō manent cū non possit manere sine pre sua quale ponitur illud vlt. Quarta ratio. tale vlt non posset poni aliquid totalit extra essentia indiuidui. igit esset de essentia indiuidui z p pns indiuidui pponeret ex vlt. ita indiuiduū nō esset magis vlt qd vltulare. Quinta rō si sic sequeretur qd aliquid de essentia christi eet misere z saluatum. qd ita natura cōis exis realit i ppo ē saluata z exis i iuda ē dā nata. Sexta rō qd sequit qd pcraria sūt essent in aliq subiecto pmo consequens est falsum z impossibile. qd z antecedes. pna patet qd ignorantia in pcculari z scia in pcculari stant sūt in duabz aiabz solo numero differētibz. qd ignorantia in cōi z scia in cōi erunt in aia in cōi. Priz pna qd sicut accēs pcculare est in subiecto pcculari. ita accēs in cōi in subiecto cōi. Septima ratio illa natura cōis maneret vna z eadē nō multiplicata neqz variata ad multiplicatōz suppositoꝝ. z tñ qd qz p dicant de suppositoꝝ pdicarent de natura z sic eadē natura simul curreret z qd ceret dormire z vigilarer qd ē absurdū vel illa natura eet multiplicata z variata ad multiplicatōz suppositoꝝ. z sic tot essent generalissima quot genera subalterna. tot spēs spēalissime. quot indiuidua de quibus illa natura pdicaret. Alius modus dicendi est. qd vlt sumptū p subiecto intentōis est vere aliquid in rebus nō distinctū realiter a suis singularibus sz solū ex natura rei. Probat pmo sic. quando aliqua realiter pueniūt z realit dñt ipa p aliquid pueniūt p aliquid dñt sz sortes z plato realiter pueniūt z realiter dñt. qd distincti pueniūt z dñt. sed cōueniūt in humanitate z etiā in materia z forma. qd includūt aliqua quibus distinguūt z illa non sunt nisi dñt indiuiduales. Secdo sic plus pueniunt sortes z plato qd sortes z azinus. qd in aliquo pueniunt sortes z plato in quo nō pueniūt sortes z azinus sz nō cōueniūt in aliquo vno numeraliter. igit illud in qd pueniūt non est vñū numero qd est aliqd cōe. Tercia ratio. qd fm p h m in decimo methaphisice. in omni genere est vñū p m u z qd est metz z mensura oīm que sunt illius generis sed nullū singulare est mensura alioꝝ que sunt in illo genere. eo qd fm p h m 3° methaphisice in indiuiduis eius de specie non est hoc pus. illud aut posterioꝝ. z idō inf ea nō est ordo essentialit p pns nullū indiuiduū est p se mensura oīm que sunt in eodē genere. Quarto sic fm p h m septimo phisicoꝝ. in specie athema fit pparō que est vna natura. nō aut in genere qd genus non hz tale vnitatē. ista aut dñā non pōt esse vnitatē que est tñ fm rōem aut pceptū. qd p h m loquit de vnitatē nature que est pter actū intellectus. z tñ nō intelligit de vnitatē numerali qd in vnitatē numerali nulla fit pparō. Quinto sic fm p h m quinto methaphisice sūt z eqz le fundant supra vñū. ita qd qzuis sūtudo habeat p fundamentum rem de genere qd itatē. tñ nō erit relatio realit nisi sic habeat fundamentū reale z rōez p p m a si

dandi realem. qd vnitatē qd requirit in fundamento z termino sūtitudinis est realis z tñ nō est numeralis. qd nihil idem numero est sile sibi p p. Sexto sic. vñū potētie est vñū obiectū fm aliquā vnitatē reale sz nō fm numeralē. qd Dicit p r z. qd potētia cognoscens obiectū in qntū est hac vnitatē vñū cognoscit ipm in qntū est distinctū a quolibet qd nō est vñū hac vnitatē sz sensus non cognoscit obiectū p m u in qntū est distinctū a quolibet qd nō est illa vnitatē vñū loquēdo de vnitatē numerali. qd Dicit p r z qd nullus sensus distingueret hūc radiū sol ab illo radio si circūscribant oia spēalissima cōtā p pta diuersitas loci z sit. Sicut p potētia diuā duo alba oia sūtia ponerent in eodē loco vñū nō dñt cerneret ibi esse duo alba. z tñ si vñū cognosceret aliqd istoz in qntū est vñū vnitatē numerali. etiaz cognosceret ipm in qntū est distinctū numeraliter. Septio sic si nullū vlt eet substantia sequeretur qd vlt esset accēs z p pns oia p dcamēta eet accēs. Sequit etiā qd nullū eet adequatū obiectū nostri intellectus. eo qd nullū singulare est tale nec etiā aliqd vlt. eo qd oia vlt eet pceptus formati ab aia sz hoc est absurdū. sequeretur etiā qd in genere substantie nullū eet supius essentialē ad p m a substantiam sz h est falsum. Probat etiā aut totitate arestotilis in pmo phisicoꝝ dicentis illud qd p e est vt hō diuidit in aliqd qd p e est vt al z in aliud qd vere est vt in bipedem. Qd declarat pmetatōz dñcens qd p p p uerim qd ens qd est vñū apud p m e d e z z melissuz sit hō necesse est qd al qd est genus hois z bi pes qd est dñā ei? sint entia in rei veritate. Nā ptes rei que sunt fm diffinitōem pcedūt rem inesse. qd sequit qd ptes diffinitōis substantie necessario sunt substantie z possent adduci infinite autoritates p h i z p m e t a t o z z a u i c e n e a d p b a n d ū v l t e e a l i q u i d i n r e . q u a s c ā b r e u i t a t e s o m i t t o P r o i n t e l l i g e n t i a i s t i u s o p i n i o i s . E t t e n d e p r i m o q t r i p l e x e v l t q d d a m e s t v l t i n p o t e n t i a r e m o t a z e s t i p a q d d i t a s q d e s e n o e s t h e c n e c e t i a m h z r e s p e c t ū d i c a b i l i t a t i s z v l t a t i s . A l i u d e s t v l t i n p o t e n t i a p p i n q u a z e s t i p a q u i d d i t a s h a b i t u a l i t e r z o b i e c t i u e e x i s i n i n t e l l e c t u q d e s t i n p o t e n t i a p p i n q u a a d h q p d i c e t d e p l u r i b u s p d i c a t o e d i c e n t e h e s t h o c T e r t i ū e v l t i n c o p l e t o a c t u v l t a t e z e v l t e c u i p u e i t r e s p e c t u s q d e s t d i c i d e p l u r i b u s z e s s e i n p l u r i b u s . A t t e n d e s e c d o q v l t p m o m o d o a c c e p t ū e s t n a t u r a e a d e c a u s a l i t c ū d r ā p r a h e n t e e a m a d s i n g u l a r i t a t e z i p a e s t p o r i l l a d r ā i n d i u i d u a l i . N ā n a t u r e n o n c o u e n i t e x s e q s i t h e c n e c s i b i r e p u g n a t e x s e s u ū o p p o s i t ū . A t t e n d e t e r t i o . q l i c e t s i n g u l a r e s i t v n u m n u m e r o p s e s e c d o t ū n a t u r a n o e s t v n a n u m e r o s z p l u r e s n u m e r o . e s t t ū m i n o r v n i t a s q s i t v n i t a s n u m e r a l i s z i l l a v n i t a s p d i c a t d e e a i n s e c d o d i c e n d i p s e . A t t e n d e q u a r t o q v l t a f m s e n o h ū t e e i n a i a n e c i n r e z n a t u r a s z t o r a c o o r d i n a t i o p d i c a m e t a l v i d e t e e i m p m u t a b i l i s z i n c o s m u t a b i l i s c i r c ū s c r i p t a o i p s i d e r a t o e n f a i n r e z n a t u r a . N ā i n t a l i o r d i n e p d i c a m e t a l i f u n d a t m l t e r e g u l e i n c o m u t a b i l e s z i p e r m u t a b i l e s . s z i s t a d u o s e z q s i n t i r e z n a t u r a v e l q s i n t i n a i a s u n t p u r a p r i n g e n t i a . z c o f i r m a t h q a c c i d i t h o i f m q h o e s t e e i n a c t u a l i e x i s t e n t i a . s i s e m p s e s i b i i n e s s e t . i m p o s s i b i l e e s s e t i p a m n o n e x i s t e r e . E t i d o n o e s t p s e i n r e z n a t u r a . I t e m a c c i d i t h o i v t h o e s t q s i t i n n r o i n t e l l e c t u a l i q ū . c ū n o i n t e l l i g e r e t c o r r u m p e r e t s i p s e e e t i n i n t e l l e c t u . A c c i d i t e t i ā q u i d d i t a t i b u s q s i n t i n l o c o q s i n t i n t p e s i t i n p l u r i b u s . q d h p u e n i t e i s p p r i e t a t e s i n d i u i d u a l e s q b u s p e r a c c i d e n s c o n i u n g u n t u r .

Dic primo

q necariū est ponere vlt
pmo mō acceptū circum
scripto ope intellect^o. p3
pmo ad saluandū entū picipatōem qz omē ens p pti/
cipatōem reducitur ad aliqd tale p essentiam. cū omē ta
le sit ipsectū. optet qz reducatur ad pfectū. z iō cū qdlibz
suppositū hoīs sit homo p picipatōem nature specificē
z nō pmo optet deuenire ad aliqd qd seipō ē humaitas
Parz scdo ad saluandū vltū coordinatōem in generibz
spēbus. nā oīm p dīcamētoz coordinatōes sūt fm qti
tates pēfās. vt abstrahūt ab oībuz q insunt ei p accēs
Tercio ad saluandū obiectū intellect^o cū em qlibet po
tentia p supponat suū obiectū. z p mū obiectū intellect^o
sit qd qd est qd fm Aresto. est vera res. optet qz ipm nō
habeat eē p op^o intellect^o. Quarto ad saluandū sciariū
inuariabilitatem qz p tates scibiles sūt incōmutabi/
les optet qz cōplexiones scie habeāt terminos q nō vari
ant cū ex ipēs terminis cōplexiones depēdeāt sed termini
nō sūt incōmutabiles cū existūt eo qz continue varian
tur sē solū qdditates vt ab existentia pscindūt. Dic
secūdo. qz licet tal natura sit eadem realiter suis singu
laribz est tamē pīor ex natura rei. Probat qd rduplt. pī
mo sic. qz qd conuenit alicui ex sua pīa rōe z fm pīa
rōem eius in qcuqz repit illud idem sibi cōuenit. ergo
si nature humane pmo conueniret qz ipsa esset singula
ris in quocunqz repiret semper esset singularis. z hīc ho
mo quod est falsum. Secundo sic. cuiusqz inest pmo
vnū oppositōem eidē repugnat p se reliquū. qz si vnitas
numeral pmo cōueniret nature eidē repugneret mltitu
do numeral qd est falsum. Tercio sic. cuiuslibz oppōis
realis sūt duo extrema realia sed cōtrarietas est oppo
sitio realis cū secluso omī actu intellect^o vnū cōtrarioz
ageret in reliquū. pbi grā caliditas agerz in frigidita
tē. z econuerso. qz huius cōtrarietas sūt duo extrema
realia. Sz pmo contraria nō sūt hoc calidum z hoc
frigidū. sed caliditas z frigiditas in communi. qz tūc
tot essent pmo contraria quot sūt caliditates z frigi
ditates. quod ē falsum. ergo Quarto sic. illud qd
in aliquo conuenit cum alio. z in aliquo differt realit
non omnino cum eodem conuenit z differt. sz for^o con
uenit cum platone spē. z differt ab eodem numero. er
go nō ē omnino idem. nec omnino differt ab eo. z per
consequens conuenit in natura communi. z differt per
differentiam indiuidualem. Qz autē illa natura sit. ea
dem cum singularibus realit. p3 quia si essent realiter
distincta. sequeretur qz ipsa possit separari z annihila
ri manentibus singularibus. z sic essz sortes z plato. et
nō eēt homo. sequeretur etiam qz deus nihil possz cre
are de nouo nec annihilare. quia semp illa natura pres
essz vt manerz post annihilatōem Dic terco qz vni
uersale sumptum pro fundamento propinquo vniuer
salitatis siue pro vniuersali in potentia propinqua nō
est circūscripto ope intellectus. p3 sic. quia vniuersale
illo modo dicit naturam cum relatione dicibilitatis z
conceptibilitatis. ita videlicz qz est ipa natura habens
relatōem ad intellectum siue habens eē obiectum in
intellectu. Dic quarto. qz esse vnū numero dam
pnatum saluatum. z sic de alijs predicatis accidenta
libus non conueniunt nature nisi denominatiue. p3 ex
predictis Et etiam. pbat auctoritate Auicenne in quī
to metaphisice dicentis. qz equinitas est tantum equi
nitas. ita qz de natura sic abstracta z ablata nō dicit
tur alia predicata nisi per notiones z denominatiue.
ex istis patet. qz vlt cōpletum nō est aliquid in reb^o

sed est precise ex nostra p̄sideratione sicut dicūt multi
auctoritates p̄hoz

Bed contra

predicta arguit qua
drupliciter Primo sic
vlt in potentia remota
similiter est singulare. eo qz ipm est sensibile cū ipm sit
obiectū sensus. qz confirmat qz oē animat ē p se corrup
tibile sed natura cōis est aīal qz ipa est p se corruptibil
Secdo sic de quibuscūqz pōt vere affirmari vnū. z pē
negari idem illa nō sūt idē realiter neqz vna res. ali
as em de eodem simul verificarentur contradictoria
qd est impossibile z ptra p mū pīncipiū. sed si natura
z dīā indiuidualis aliquo^o distinguere de ipis vere
affirmaret z negaret idē vtputa natura cōis nō distin
guīt formāl a natura cōi qz natura z dīā indiuidual
nō sūt eadē realiter nec vna res Maior p3. qz alias
periret oīs via pbandi distinctōem reales Tercio sic
bene seqt oīs natura cōis realiter est cōicabilis z dīā
indiuidualis est realiter natura cōis. qz dīā indiuidu
alis est cōicabilis Vel sic oīs natura cōis ē cōicabilis
sz dīā indiuidualis nō est cōicabilis. qz dīā indiuidu
alis nō est natura cōis et vltz sequit qz nō est realiter
natura cōis Quarto sic omne ens ē ens in aīa vel ens
extra aīam ens vlt vel pīculare ens reale vel ens rōis
sed vlt pmo captū est. qz ens in aīa vel extra aīam zc.
Confirmat qz quicquid est de essentia entis realis est
ens reale. sed vlt pmo modo acceptum est de essentia
entis realis. qz est ens reale. Similiter quicquid ē i sin
gulari est singulare sz vlt est in singulari qz est singulare
Ad p^o dico negādo aīas z ad pbatōem pcedo qz
vlt in potētia remota ē obiectū sensus sz fm attestatōe
in^o posteriorz sēsus ē obiectū vltis. sentire pō singularis
z sic manifestū ē qz pīa nō valet Et ad pfirmatōez nes
gat pīa naz aīal in maiore stat p pīcularibz aīalibz
qbus puenit p se corruptibilitas z in mīori stat p naz
tura cōi z hī virtute istius subiecti natura cōis Vel
dicatur pcedēdo qz natura cōis ē corruptibilis in potē
tia remota vlt posset pcedi qz corruptibilitas p se inest
qdditati sz nō pmo sic alibi patebit Ad scdm dōm ē
qz de qbuscūqz pnt verificari p dīcata p tradictoria ex
natura rei ista sz etiā distincta ex natura rei sz nō real
liter. Maior em ē distinctio ex natura rei distinctōe res
ali Ad 3° dī negādo pīas. nā forma silogistica nō
t3 cū istz determinatōibz realit formāl qdditatie p se zc
Et ad aliā pīas pcedo qz dīā indiuidual nō ē natu
ra formāl z simplr loquēdo ē tū natura p pīutē Ad
qrtum pcedo qz qdditas siue vlt pmo^o acceptū ē ens
in aīa z extra aīas z ē singularis z vlt sz hī sibi accidit. vlt
accidit qz hī ē in intellectu z etiā qz hī ē in rez natura
z etiā in singularibz Ad pfirmatōez dōm pcedēdo qz
vlt qd ē de qdditate entis realis ē ens reale sz hī nō ē ex
se sed accidit sibi

Questio

quinta vtrū vltā sint corpalia
vel incorpalia. p cui^o solutōe at
tende qz aliqd dī corpale dupli
citer vno^o actu alio^o aptitudine Est aut corpale actu
corp^o qd hī lōgitudine latitudine z pfunditatem Sz
corpale aptitudie ē qdditas quā pseqt aptitudo ad f
nā dimensio nē Et in corpale dī opposito mō Dic qz
breuit qz qdditates rez corpaliū actu sz corpales ap
titudine et qdditates rez incorpaliū sz incorpales
Ex qz p3 qz qdditates nō sz in loco. eo qz nō hnt trīnā
dimensioez de genere qntitat3 Patet scdo qz nō sz in tpe
eo qz solū res actu exītes sz in tpe. qdditatibz aut act
b. ij.

cidit q̄ actu existit. Et si arguatur. vñ ē vñq̄ 2 sp̄ pmo posterior. q̄ vñ ē in loco 2 in tpe. Dñm ē q̄ Arēsto. ibi loquit̄ de vñ posterioritico qd̄ est de omī per se 2 fm q̄ ipm. Et dicat aliter q̄ ille text⁹ intelligēd⁹ est negatiue. ita videlz q̄ vñ nō est determinatū ad certum locū nec ad tpa. Et si perat. vñ vñ vñ acceptū p natu/ra cōi sit. pductū vñ nō. siue sit creatū vñ increatū. Dic q̄ si p creatōem intelligat̄ pgressio de nō ēē ad vñq̄ ēē reale. sic quidditas inēē qdditatio non ē creata neq̄ pcreata. eo q̄ hoc solū existēti cōuenit. Si at̄ p creatio nēz pcreatōem intelligat̄ pgressio de nō ēē intelligibile ad ēē intelligibile. siue intellcū qd̄ ēē diminutū. sic ip̄sa ē pcreata p intellcū diuinū. Dic scdo q̄ qdditas/tes pducit̄ in ēē realis exntie p pductōem suarū singu/larū. 2 de hac matia plura tangēt in seq̄ntibus

Ad rationes

Alterius opinionis Ad pma dñm ē cōcedendo q̄ vñ ex se nō ē substantia singularis. nec vna numero. eo q̄ ipsum ē diuisibile in mltas ptes subiectiuas. Et cū arguitur vñ est vna res 2 nō plures res vñs. q̄ ē vñū numero. ne gāda est pna. q̄ ad rōem vñius numero requit̄ q̄ ipm nō sit diuisibile in plures ptes subiectiuas. Et si argu/af. q̄ vñ cū alio vñ lūptum facit numerū. q̄ ē vñū nu/mero. Negāda ē pna ppter eandem cām. Ad scdaz dñm ē q̄ nō ē prius naturalr potest separi a posteriori sicut p̄z de subiecto 2 propria passione. 2 etiā de passio nibus entis. sicut est vñum 2 intelligibile a quibus ens separi non potest. sed forte hoc habet veritatem in illis que sunt realit̄ distincta. Ad terciā dicitur negan do cōsequētiā. creatō em̄ nō ē de simplr nullo. s̄ est de nullo tanq̄ de materia. Et dicatur q̄ nō ens capīt duplr. vno mō pro eo quod non habz ēē in rebus. nec ī intellectu. 2 illo modo quid dīrtes in ēē obiectiuo nō sunt non ens. sed chimera est non ens. Alio modo capi tur non ens. p eo qd̄ nō est actu. habz tamē ēē possibile 2 intelligibile. 2 illo modo quid dīrtes an̄ pcreatōem suorum singulariūz sunt nihil. 2 de tali nō ente ad esse verum 2 reale est creatō. Ad quartū negat̄ psequen tia. quia vñs sunt eadem realit̄ cum suis singularibus 2 iō nō pponit̄ cum ipis. Ad q̄ntum pcedendum ē q̄ aliquid idē sp̄s est damnatum 2 saluatū. nec hoc est inconueniens. licz idem numero non possz ēē damnatū 2 saluatū. letum 2 miserū. Ad sextum dicit̄. q̄ licz in eadē sp̄s possint stare duo contraria sicut in vna aq̄ stat caliditas. 2 in alia frigiditas. nō tamē in eodē numero

Ad septimā dicit̄ cōcedendo q̄ natura manēs vna sp̄s que est minor vñtas q̄ sit vñtas numeral̄ pōr dī/uidi 2 multiplicari in plura idm̄dua. 2 ppter hoc cēn tia diuina nō ponit̄ ēē sp̄s. quia licz ipa p̄dicet̄ de trī/ bus psonis. ipa tamē non multiplicat̄ in eis. sicut facit natura specifica. Cōcedo vñtra q̄ idem sp̄s potest am/ bulare 2 quiescere. nec hoc est inconueniens nisi obtusis hominibus non potentibus vñam pfectōnem ab alia abstrahere. Ex omnibus p̄dictis parz solutō triū que/ stionum difficilium quas mouet̄ non determinat̄ pōr. Parz scdo q̄ vñuersale scde intēonāl̄ acceptum est adeq̄tū subiectū noticie libri p̄dicabiliū. Des em̄ cō ditiones subiecti prius posite sibi conueniunt. sicut p̄z inducendo in singulis. supponitur em̄ de eo quid ē. ex Aristotele primo peribermētiā. 2 primo posteriorūz. Et diffiniendo species vñuersalis vñtur diffinitione

vñuersalis. que est predicari de pluribus. Demonstrā tur etiam manifeste inēē vñuersali per hoc q̄ per ratio nem eius demonstrantur inēē sp̄bus vñuersalis. vñs de capitulo d̄ genere ponitur differētia vñuersalis ab indiuiduo p hoc qd̄ est p̄dicari de pluribus. 2 scia cō/ dīto de se est manifesta. Nā quodlibz istorum est sp̄s vñuersalis. 2 ipsum vñuersale diuiditur in ea.

Ad ratioēs

Ante n̄positū. Ad p/ma dī negando ancedēs. Et ad pbatōem dicit̄ q̄ autoritas Boetij debz intelligi de numerositate eēntie 2 nō suppositi. Et dicit̄ alit̄ q̄ debz intelligi de vno nu/mero qd̄ distinguit̄ contra multa numero. s̄z nō vt distin/quit̄ 2 vñū sp̄s vñ gñe. Vel alit̄ dicat̄ q̄ autoritas Boe tij dīz intelligi de eo qd̄ hz ēē pter aiām. vñ aut̄ de q̄ h̄ est ad ppositū nō ē pter aiām. q̄ scda intēo. Ad scdaz negat̄ an̄s. 2 ad pbatōem dī q̄ passio vñs est vñe dñōia tiue nō qdditatio. Un̄ cū dī. passio vñs ē vñe. in subie cto tenet̄ vñe vt qd̄. in p̄dicato pō vt mod⁹. Ad ter cia dī negādo an̄s. 2 ad pbatōem dī q̄ vñ ē gen⁹ respcū illoz q̄nq̄s. sic patuit supius. Ad q̄ntā dī q̄ vñ est h̄ subiectū sub rōe vñtatis 2 nō p̄cise inq̄ntū ēē est. inq̄ntū ē applicabile vñ pmo accepto. 2 ad pfirmatōem p̄z so/ luto. Ad q̄ntā dī q̄ h̄ determinat̄ de istis q̄nq̄s p̄m rō nes p̄rias. h̄ cū est inq̄ntū reducūt ad vñū p̄mūz sub q̄ continentur. Sequitur textus.

Idē autem.

Premissa pte p̄heali. determinat̄ pōr. de istz q̄nq̄s vñb. Et diuidit̄ ista ps p̄ncipal̄ i du os tractat⁹. in p̄o determinat̄ de ip̄s q̄nq̄s vñb fm se p̄side ratis. In scda pō determinat̄ de ip̄s ad inuicē p̄parz p̄m eo rū pueniētiā 2 dñaz. 2 determinat̄ de cōitatis 2 p̄prietati b⁹ ip̄oz. 2 incipit̄ ibi. Cōe qd̄ ē oibz. s̄z p̄m tractat⁹ diuidit̄ in q̄nq̄s capitula fm q̄nq̄s vñs de q̄b̄ determinat̄ 2 illa videbūt in p̄cessu. 2 p̄mū capitulū qd̄ ē de gñe eo q̄ ē cōius alijs. 2 p̄ncipiū alioz vñū diuidit̄ in tres p̄s tes. In prima pponit̄ multitudinem generis 2 sp̄s. in secunda ponit̄ huiusmodi multitudinem ibi. Genus enim dicitur. In terciā exequitur de ea acceptōe gene/ ris de qua est ad p̄positū. 2 incipit̄ ibi. (tripliciter er go) Dicit̄ ergo primo sic. Neq̄ genus videtur dici sim/ pliciter id est vñuoce. nec etiam species videtur dici simpliciter. id ē vñuoce. sed equiuoce. 2 mltis modis (Genus enim dicitur) declarat Porphirius multipli citatem huius termini genus. ponens tres acceptōnes eius. Primo genus dicitur collectō multorum quodā modo se habentium ad inuicē fm aliquam consan/ guinitatem affinitatem aut viciniam. et etiam se ha bentūz quodammodo ad aliquod p̄ncipiū a quo huius affinitatem contraxerunt fm quam significatō nem Rhomanoz multitudo ppter cognatōem 2 affini nitatem quam rhomani habent ad inuicē contraxer/ runt ab vno patre eoz. videlicz a romulo. p quā etiam ab alijs generibz hominū distinguit̄ dicit̄ genus (Di/ cit̄ autem) hic ponit̄ scdam acceptōem generis dicens. Aliē autem rursus dicitur genus. i. in alia significatōe qd̄ ē vñus cuiusq̄ generatōis p̄ncipiū. id ē p̄ncipiū mlti tudinis generatōis vñ ab eo q̄ genuit̄. 2 ibi tāq̄ p̄ncē pale generas. vñ a loco in q̄ q̄s genit⁹ est. Exemplificat̄ p̄e. vt h̄orestē dicit̄ habere genus a tātulo. i. ab illo

viro. illū autē tāculū dicim⁹ hīc gen⁹ ab hercule. Cōse-
quēter exēplificat de loco dicēs. pindar⁹ dicim⁹ eē thes-
banū genere. i. illū virū q̄ pindar⁹ vocabat⁹ dicim⁹ ortū
fuisse de ciuitate thebanū. Platonē et⁹ dicim⁹ atheniē-
sem genere. plato em̄ ab athenis gen⁹ trahit. Et subdit
ē em̄ pata vniūscuiusq̄ generatōis pncipiū quēadmo-
dū z patrie. (Hec em̄) dicit p̄ter Por. p̄pado acceptō
nes ad inuicē q̄ ista 2^a acceptō seu fcatō gener⁹ videt⁹ eē
por z potior z mag⁹ v̄sitata q̄ pma. gen⁹ em̄ pmo mō di-
ctū hz q̄ sit gen⁹ a genere 2° dictū cū sit mltitudo gna-
toz qz gen⁹ 2° dcm est pncipiū z cā. Tū gna pmo dī-
cta distiguūt ab inuicē p gna 2° mō dicta. vt gen⁹ rho-
manoz sepam⁹ ab alijs generib⁹ p suū pncipiū qd fuit
romul⁹. Rhomani em̄ sūt q̄ descēderūt ex genere romu-
li. z sic citropides sūt q̄ descēderūt ex genere citropis. et
sūt eoꝝ p̄mi z pgnati. Tūc ibi (Aliter at⁹) In ista
3^a pte Por. ponit scā acceptōem gener⁹. q̄ ē. gen⁹ est cui
supponit⁹ spēs. z ē sup̄tū ad silitudinē alioꝝ mōꝝ. Pro-
bat der⁹ mō. qz sic gen⁹ 2° mō ē pncipiū mltioꝝ ab eo de-
scēdētū. sic gen⁹ tercio 2°. i. logicū ē pncipiū suaz sp̄eruz
De pmo pbat. qz sic gen⁹ pmo mō dcm p̄tinet quan-
dā mltitudinē. sic gen⁹ logicū p̄tinet oēm mltitudinē
sp̄erū q̄ sub ipso sūt. (Tripl⁹ igit⁹) elicit acceptōes de q̄ ē
ad p̄positū dicēs. q̄ cū gen⁹ dicat⁹ tripl⁹ solū ē pmo 2°
apud p̄hos qd ipi sic describūt. Gen⁹ ē qd de plurib⁹ z
dm̄tib⁹ sp̄e in eo qd qd sit p̄dicat⁹. (Ex p̄m) hīc p de-
claratōe diuisionis ponit hāc diuisionē. eoꝝ q̄ p̄dicat⁹
qdā p̄dicat⁹ de vno solo sic idiuīdua. vt socrates z her-
bec. z h. Alia p̄dicat⁹ de plurib⁹. quēadmodū gna spēs
dm̄ne p̄ria z accētia cōterz nō p̄ria alicui. gen⁹ vt aial
spēs vt hō. dīna vt rōnale. p̄riū vt risibile. accēti⁹ vt al-
bū nigrū. Et ex h̄ textū cepit De. hīl. q̄ p̄dicabile qnqz
sumit p̄rie. qnqz cōter (Ab his 5) Por. h̄ pbat p̄dicat⁹
tā diffinitōem sic. gen⁹ differt ab indiuiduo p h̄ q̄ p̄di-
cat⁹ de plurib⁹. differt a sp̄e p hoc q̄ gen⁹ p̄dicat⁹ de plu-
rib⁹ sp̄eb⁹. s̄ spēs p̄dicat⁹ de sol⁹ indiuiduis. vt hō de sor-
te z platone p̄dicat⁹. A p̄rio hō differt. qz p̄riū p̄dicat⁹
de vna sola sp̄e cui⁹ est p̄riū. z de indiuiduis eius. vt ri-
sibile de hōie z p̄ticularib⁹ hominib⁹. gen⁹ at⁹ p̄dicat⁹ de
plurib⁹ z dm̄tib⁹ sp̄e. A dīna at⁹ z cōter accidētibus
differt genus. qz q̄nqz p̄dicat⁹ de plurib⁹ dm̄tib⁹ sp̄e. tū
p̄dicat⁹ in eo q̄ qle. gen⁹ hō p̄dicat⁹ in qd. z h̄ pbat a sig-
no. interrogatū em̄ q̄lis est hō. dicim⁹ rōnalis. z q̄lis est
coru⁹ dicim⁹ q̄n niger. Quā hō interrogat⁹ qd est hō. di-
cim⁹ q̄ est aial. (Quare de plurib⁹ p̄dicari) resumit bre-
uiter declaratōz diffinitōis. z finalr pcludit diffinitōz
generis eē bonā cū nihil supflūū aut dīminutū p̄tineat
dicēs. Nihil igit⁹ supflūū neqz dīminutū p̄tinet deā ge-
ner⁹ descripto. Circa hūc textū attēde pmo. q̄ h̄ ver-
bū videt⁹ accipit tripl⁹. Vno mō vt ē signū expressiūū
veritatis apparet⁹. z illud ē videre sōphisticū. Secūdo
mō vt ē signū expressiūū veritatis p̄babit. z istud ē videt⁹
re thopicū. Tercō mō accipit vt ē signū expressiūū veri-
tatis nccārie. z isto mō accipit in textū. Sūt simplr ac-
cipit q̄tuoꝝ mōis. pmo mō vt idē ē q̄ sine addito. scdō
mō vt idē ē q̄ vlt. terco mō vt idē ē q̄ actu siue vt idē est
q̄ p̄fecte. quarto mō vt idē est q̄ incōtracte. z vltio mō
vt idē est q̄ vno mō siue vniuoce. Et isto vltio mō acci-
pit h̄. Attēde scdō. q̄ locus hz duplicē naturā. vna
q̄lificatiua p quā generat⁹ z p̄seruat⁹ inq̄tū in ea recipit
aliq̄ virt⁹ infusa a corpibus celestib⁹. q̄ p̄tus nata ē cos-
agere ad generatōes z p̄seruatōes corporis locati. hō ē
z sol generat⁹ hōiem ex scdō phisicoꝝ sic q̄ sol generat p

mo z pncipatr. hō p̄o scdario. nā agēs scdario non agēs
nisi virtute p̄mi. Vlt⁹ at⁹ corporis celestis p̄iūgit⁹ cor-
pori locato p locū prime p̄tinet. Et h̄ signū dat p̄tho-
lomeus i quadriptito. qz hoies vniū terre mag⁹ acce-
dūt ad eādē p̄plexiōem figurā colorē z mores. Alia est
p̄tus q̄tūtiua fm quā locus p̄tinet z circūdat locatū
z vt sic locus nō est cā efficiēs. qz q̄tūtas non ponit for-
ma actiua. P̄o est tū itelligendū q̄ sit oīmōda silitu-
do cālitate loci z patris. nā z pat⁹ z locus effectiue ge-
nerat⁹. s̄ pat⁹ est pncipiū efficiēs z mouēs ad esse rei. lo-
cus at⁹ coadiuuas generatōes z p̄seruās esse rez. ad qd
esse generatō terminatur. Attēde terco q̄ ad hoc q̄lāz
qd sit gen⁹ pmo mō tres p̄ditōes req̄rūt. pmo q̄ sit col-
lectō mltioꝝ. scdō q̄ illa multa habeat habitudinē
pgnatōis ad inuicē z ad vniū pncipiū. z iō cumulus la-
pidū nō est genus hoc mō. Tercō q̄ p̄ illud pncipiū dif-
ferat ab oīmibus alijs generib⁹. z p̄ter h̄ exercit⁹ hominū
nū nō debz dici genus. Requirit⁹ etiā ad gen⁹ scdō mō
q̄ sit pncipiū generatōis effectiūū. z p̄ter hoc neqz ma-
teria neqz forma p̄nt dici gen⁹ neqz t̄pus. eo q̄ est mag⁹
pncipiū corruptōis q̄ generatōis. neqz mater. si sit tū
pncipiū passiūū. Si sit at⁹ pncipiū actiūū ipa erit ge-
n⁹ sicut p̄r. Attēde quarto. q̄ gen⁹ terco mō accep-
tū puenit cū genere scdō mō accepto. qz sicut gen⁹ logicū
cū est pncipiū suarū sp̄erū. sic genus scdō mō dcm ē p̄n-
cipiū illoꝝ q̄ descēdūt ab eo. S̄ differūt pmo. qz gen⁹
logicū ē pncipiū formale z intrinsecū. gen⁹ hō scdō mō
dictū est pncipiū effectiūū extrinsecū. Scdō differūt. qz
genus logicū fm totā suaz cēntiā est in his quoz ē ge-
nus. z iō de ipis p̄dicat⁹ in qd. s̄ genus scdō mō dictū
nō est sic in his quoz est gen⁹. neqz de ipis p̄dicat⁹. Cō-
uenit at⁹ gen⁹ logicū cū genere pmo mō dicto. qz sicut ge-
nus logicū p̄tinet mltitudinē sp̄eruz. sic gen⁹ pmo dcm
est collectō multoꝝ. S̄ differūt. qz gen⁹ pmo hz mō
totius integralis respectu illoꝝ quoz ē gen⁹. s̄ genus
logicū ē totū vniuersale respectu suarū specierum.
Circa hunc textum.

Querit quinto.

Utrum due diffinitōes generis logici sint a Por. suffi-
cienter assignate. Arguitur pmo q̄ nō. qz spēs suppo-
nit⁹ p̄ntiē z sūt entī. qd nō est gen⁹. q̄ illa diffinitō cōue-
nit alteri a diffinitō. Scdō sic. genus z spēs fcat vna
z eādē naturā. q̄ spēs nō ponit sub genere. Tercō sic
nulla diffinitō bona est nugatoria. s̄ ista ē h̄mōi. ergo
nō est bona. Vnoꝝ pz. qz dīntia p se mltitudinē siue
pluralitatē importat. sic spēs includit suū genus. q̄ cuz
d̄ de plurib⁹ dm̄tib⁹ ē nugatō sicut si diceret animal
hō. Quarto sic. diffinitō aial p̄dicat⁹ de plurib⁹ z tū nō
est gen⁹ cū sit p̄dicatū distinctū p̄tra gen⁹. q̄. Quī-
to sic. solius sp̄e est diffinitō fm Boetii. Cōfirmatur
qz diffinitō debz dari p p̄ora z notiora. qz dat cā inno-
tescēdi ex sexto thopicōꝝ. sed spēs cū sit posterior gene-
re vt siml natura cū genere nō est aliqd prius neqz notē
us. q̄ male ponit in diffinitōe generis.

In oppositū

Arguit⁹ autoritate Por. in isto textū. z
Aretto. in pmo tho-
picōꝝ q̄ sit diffinit⁹ genus. Pro solutiōe illius questi-
onis soluet⁹ quīqz p̄iales q̄stiones.
Prima Questio. vtrū diffinitū istū diffi-
nitōis sit res p̄me intentōis vt sc̄
b iij.

cū de intētois. p cuius solutōe. Attēde pmo qm aliq̃s h diffinit̃ res p̃iacta sub intētoe sc̃da. qz logica est de sc̃dis intētoibz adiūctis p̃mis. q̃ cōsiderat p̃mas intētoes vt stant sub sc̃dis. nā sic cōsiderat res a lo gico sicut ip̃e cōsiderat decē predicamēta. s3 decē p̃dis camta sūt vere res extra aiām. q̃ Sc̃do sic. nā intēto rō nō predicat in quid de re cū sit acc̃s. s3 illud qd h diffinit̃ predicat in qd de re. igit̃. Tercō sic. intēto nō predicat in qd nisi de hac 2 de illa. s3 hec intēto 2 illa non dñt sp̃e. sed numero tñ. qd aūc h diffinit̃ predica tur de dñt̃ibz sp̃e in eo qd qd est. Vñor. pbat. qz intē to generis in aiāl a colore non dñt nisi p illud cui ap plicatur actu. 2 p cōseguē tñ materiāl. q̃ tñ numero 2 nō specie. Quarto sic. si diffinit̃ intēto generis pari rōe intēto sp̃a postea diffinit̃. Cū q̃ ille intētoes sint dispate. sequit̃ qz vñi dñt p̃dicabit de alio. vt puta species de genere 2 geñ de sp̃e. cui? oppositū dice tur in capitulo de sp̃e. Et signū oim dictōz est. qz au tor declarās diffinitōem generis declarat eā in p̃mis intētoibz. Et nisi diffinit̃ p̃ma intēto eī? exēpluz nō esset ad p̃positū. S3 p̃ hoc arguit̃ qd r̃upl̃r. P̃mi mo sic. illud qd h diffinit̃ debz cōuenire vñuoce reb? oim p̃dicamētoz. vt aiāl colorū 2c. s3 impossibile est ali quā rē qualitercūqz sub intētoe sc̃catam vñuoce pueni re rebz oim p̃dicamētoz. vñu m̃ariet̃m eos qui h dicunt q̃. Vñor. p3. qz debet p̃dicari f̃m vñi nomē 2 vñā rō ne. Sc̃do sic. illud h diffinit̃ qd p se a logico p̃sidera tur. s3 illud ē intēto. q̃ Vñor. p3. qz illd diffinit̃ ab ali quo qd p̃gnoscit̃ ab eo f̃m suū qd qd est. 2 ita p se Vñ or. pbat. qz illud qd diffinit̃ a logico debz h̃vñū p se p̃ceptū. hoc q̃ erit res. 2 tūc logica erit sc̃ia. realis vñ in tēto nāl. 2 tūc habet̃ p̃positū vñ aggregatū ex vñor qz h est vñi ens p acc̃s. qd f̃m p̃m l̃rto metaphisice ne p̃scit̃ neqz diffinit̃. Tercō sic. si res sub intētoe diffi nit̃. tūc res p acc̃s diffinit̃. eo qz intēto sibi acci dit. oīe at̃ p acc̃s reducitur ad aliqd p se. q̃ intēto p se diffinit̃. Quarto sic. diffinitō d3 puenire p se dif finitō. s3 si hīc diffinit̃ res sub intētoe diffinitō sibi cō ueniret p acc̃s. qd ē falsū. 2 p cōsequēs relinquit̃ p̃es dicta opinio falsa. Attēde sc̃do. qz geñ sc̃de intētois nālter captū pōt f̃ari in cōcreto vñ in abstracto pmo significat p hoc nom̃ geñ. s3 sc̃do mō significat p h no mē intēto generis. vñ geñ in cōcreto ē applicabile rei p me intētois. 2 sic diffinit̃ hīc. geñ at̃ in abstracto nō diffinit̃ h. s3 forte a metaphisico q̃ cōsiderat quodlibet ens in q̃ntū ens. Vñ sicut qdlibz p̃cretū acc̃ntale pōt ac cipi p forma vñ p subiecto. sic etiā genus in p̃posito pōt accipi p re subiecta vñ p intētoe. Vñ in diffinitōibz dif finitū cōiter supponit̃ simplr. sic etiā hīc genus suppoit̃ simplr p intētoe. eo qz nullū geñ ē illud qd hīc diffi nit̃. S3 cū d̃. geñ ē in pluribus sp̃ibus. genus habet̃ suppositōem p̃sonalē. eo qz intēto nō habz eē in pluri bus sp̃ibus. s3 res subiecta. vñputa aiāl vñ substantia. p quo Attēde tercō. qz p̃dicari p se est intētonumz rei p acc̃s. esse autē p se inest rei. 2 idō esse exērez illud in rebus p̃me intētonis qd p̃dicari significat in sc̃dis intētoibz. Vñde duplex est predicatō. sc3 exercit̃a 2 signata. Predicatō exercit̃a l̃portat̃ p hoc verbum est. eo qz illud verbum est exērez predicatō. S3 predicatō signata l̃portat̃ p hoc verbum p̃dicto as. exēpl̃ gratia p hāc dictōnem nō exercetur negatō. 2 p hoc nomē ne gatō significat negatō. Sillr p̃m exērez exclusio. 2 p̃er

h nomē exclusio ipsa f̃catur Attēde quarto. qz quā docūqz nomē cōcretū sc̃de intētonis supponit̃ respectu huius quod ē p̃dicari ip̃m supponit̃ p suo significato qd est sc̃da intēto. s3 quādo supponit̃ respectu hui? ver bi est. tūc supponit̃ p̃o fūdamēto.

Dic primo Illud qd hīc diffini tur nō est res p̃me intē tois. p3 p̃roes p̃us posi

tas Dic sc̃do. qz h diffinit̃ sc̃da intēto generis p̃cre tiue designata. p3 sic. qz illud h diffinit̃ cui p se inē dif finitō. s3 hoc ē tñ sc̃da intēto. eo qz in diffinitōe ponit̃ p dicata intētonalia qz p se p̃mo mō nō inst̃ rebus p̃me intētois Dic tercō. qz illud cui in actu exercit̃o pue nit̃ diffinitō ē res p̃me intētois. nā illa res aiāl vñ corp̃ in actu exercit̃o p̃dicat̃ de hōie 2 asino in quid. Sc̃da aut̃ intēto nō predicat̃ de aliquibz sp̃e dñt̃ibz in quid

Dic quarto. qz a predicatōne signata ad predicatō nē exercit̃a inest̃ de termis nō valz p̃na. S3 ad predica ri in sc̃dis intētoibz ad eē in p̃mis bñ valz p̃sequētia. Hāz bñ sequit̃. genus predicat̃ de sp̃e q̃ hō est animal. S3 nō sequit̃. genus predicat̃ de sp̃ibus. q̃ genus est sp̃es vñ sp̃es est genus. vñ hoc debz exerceri in p̃mis in tētoibz qd significat̃ in sc̃dis Ad argumēta. alteri us opiniois Ad p̃m dicēdū est qz predicamta sc̃de i/ tētonaliter capta s̃neformalr nō sūt res extra aiāz. l̃/ e3 bñ predicamta p̃me intētonaliter capta. vñ si hoc ar gumētū pcluderet. sequeret̃ qz sc̃ia predicamētoz 2 p̃e dicabiliū nō differret̃ a metaphisica. Ad sc̃dm di cēdū qz intēto nō predicat̃ in quid de re. s3 bñ predicet̃ in qd de alia intētoe. Ad tercū dōm qz licz intēto in actu exercit̃o nō predicet̃ nisi de hac intētoe 2 de illa predicat̃. tñ in actu f̃cato de pluribz dñt̃ibz sp̃e. Ad quartū dic̃t. qz genus predicat̃ de sp̃e si capiat̃ in subiecto vt quid. 2 in predicato vt mod? Vñ dicat̃ qz nō sequit̃. geñ predicat̃ de sp̃e ergo est sp̃es. s3 sequitur ergo hō est animal. sicut p̃3 ex dictis. Et qz illud qd sig nificat̃ p intētoes sp̃e exercetur in rebz. iō p̃hī declaran res intētoes declarat̃ eas p fūdamēta

Querit̃ Secundo. vñū diffinitō generi sūt qd dicitur vñ descriptia Pro cuius solutōe Attēde pmo qz triplex est diffinitō. s. qd dicitur. descriptia. 2 qd nois Quid dicitur duplex est. qz quedā est in qua omnia posita in diffinitōe sūt de formalī 2 qd dicitur rōe dif finit̃. 2 illa vocat̃ qd dicitur simplr Alia est diffinitō qd dicitur in qua predicata sūt eēntialia 2 de ratōne diffinit̃ saltē p̃pleta. non sūt tamen de cōceptu formalī 2 quidditatio. Attēde secūdo qz relat̃m pōt dupl̃r diffiniri. Vñō in p̃prio genere. 2 isto mō nō diffinit̃ p suū correlat̃m. eo qz nec est genus nec dñtia relat̃m. et illa diffinitō nō est p̃fecta diffinitō relat̃m. eo qz nō expl̃t cat̃ totā depēdētiā relat̃m. Alia ē diffinitō relat̃m data p geñ 2 dñiam relat̃m cū terminō explicat̃e depēdētiā rela tiui. 2 illa ē cōpleta diffinitō relat̃m. s3 non ē quiddita tiua simpliciter. sed solum data per ad dītamētum.

Attēde tercō. qz f̃m aliquos illa diffinitō non est nisi descriptō. quod ex̃ testatur Porphirius in littera pulcherrime. qui quidem Porphirius in fine capituli concludendo dicit. nihil igitur superfluum neqz m̃i nus continet dicta generis descriptio. Dic̃t̃ vñtra qz p̃ma diffinitio generis sic d3 intelligi. geñ ē natura cōis iue vñe cui immēdiatē directē 2 formalit̃er supponitur

Species p hoc q dicit immediate. 2 etia p hoc qd dicit
vniuersale excludit ens. p hoc autem q dicit directe exclu
dit differentia. 2 p hoc quod dicit formaliter excludit in
diuiduum. Et dicunt in diffinitioe natura cois. na 3 in
diffinitioe accens coicreti debet poni subiectu eius in rec
to loco generis. 2 in diffinitioe abstracti debet poni in ob
liquo loco differentie. Sed hec opinio no videt pbabi
lis q eade facilitate diceret de omnibus diffinitonibus
nec aliud qd habet in lra pdest. q in lra dicit assignane
runt 2 diffiniuerunt. 2 infra in caplo de spe dicit nec e in
verisq ronis vti. Ratio autem quam significat nos
me est diffinitio qto metaphice. Sedo sic. illa diffinitio
q couertit cu diffinito sic q no dat p aliqd accens sine ex
trinsecu diffinito no est solu descriptio sed ista e hmoi g
Vinoz pz. p porphirui dicente q illa diffinitio couer
tit cu diffinito. 2 etia in ea no ponit aliqd alteri generi
a diffinito. Qlibet aut eiusde gnis qd p dicit de aliq
eiusde generis est p se supi ad ipm q nec inferius nec
dispari. Tercio sic. Illa diffinitio q est ex p dicitis p
se in q no cadit subiectu si sit couertibilis cu diffinito e
eius pa diffinitio septio metaphice. sed ista e hmoi. prz
q in ipa no cadit aliqd subiectu vl aliqd accens. Quar
to sic. ista diffinitio no est descriptio q explicat totu esse
ipius diffinitu. sed sic e de ista diffinitioe g. Vnoz patz
q dat p correlatu. 2 totu ee relatiu e ad correlatiu g
Relinqt ergo q hec diffinitio generis no est solu descrip
tiua. Attende qto. q in diffinitioe generis h nome qd
no refert rem pme intetiois sed refert vte scde intetionat
capru tanqz gen diffinitu. ita q id sit dictu. Gen e qd
p dicit id e vte 2 totu relatiu poneret loco differentie. et
ille copatiu plurib no debet teneri copatiue sed positi
ue vt scz id e est q de multis. Si em accipitur copatiue
tuc e e sensus q gen p dicit de plibus q sint differentia
specie. 2 etia hec conuictioz no tenet copulatie sed expo
sitiue ut scz tm valet sicut id est. Est g illa diffinitio ge
neris in rone p dicitabilis gen est vte apu natu p dicit
de plurib differentib spe in qd.

Dic primo Relatiu siue reale siue
rationis pot diffiniri qd
ditatie in pmo genere. pas
ter sic. qz relatiu hz gen 2 differentiam de genere relatio
nis. licz ille comunitur sint nobis inuolgate eo q relatio
nes habet debilitissimu esse 2 p pns etia debile cognos
cibilitatem. Dic secundo. q relatiu sufficienter pot
diffiniri p suu gen circuloquedo differentia p suu cor
relatiu. Dic tercio. q p dca generis diffinitio e qd
ditatiua patz sic. q illa diffinitio est qd ditatiua q con
stat ex pmo genere 2 pns differentijs sed illa e hmoi. is
git. Vnoz patz. qz p hoc qd dicit q p dicit de plurib
explicat gen diffinitu. Et p hoc q dicit differentib i eo
q quid ponit differentia. unde p dicit de plurib diuidi
tur in p dicit de plurib numero vl spe. Et p dicit de
plurib iterum diuidit in p dicit in qd 2 in quale tan
q p pmos modos p dca di. g manifestu est q p dicit de
plurib differentib specie in quid sunt pte differentie
ipius generis facietes ipm differre a quolibet alio

Questio Tercia vtru iste pones sint co
cedede gen est genus. Gen est
species differentia est species
Dic breuiter q illa ppo genus est genus potest habere
ser sensus. pms sensus est cum genus tenet p pma in
tentione tam in subiecto q in p dicitato. Secundo q res
n. at scd e intentionat vtrobiz. 2 istis duob modis est

p dicitio eiusdem de se ipo. Tercius est q teneat gen
in subiecto p fundamento scde intetionis. 2 in p dicit
to p secunda intentione. 2 sic est p dicitio denominatiua
sicut si diceret animal est genus. Quartus ecotra 2 sic
est p dicitio materialis similis huic. genus est animal
Quintus est accipiendo gen p secunda intetione tam in sub
iecto q in p dicitato. sic tamen q in subiecto capiat vt fit
mentum secunde intetiois. Et sic est p dicitio denomi
natiua significans q hec scda intetio genus est natura
p dicitabilis de plurib spebus in quid. siue hec scda intet
tio genus habet sub se multas spes. Sextus sensus poss
set esse ecouerfo. Istis aut duob vltimis modis ista e
simplr falsa genus est gen eo q hec intetio genus non
p dicit nisi de hac secunda intentione genus 2 de illa et
differunt solo numero. Sed de ista gen vl dca est spe
cies dicendum est q si teneant vniuniformiter hoc est eo de
mo ta in subiecto q in p dicitato falsa est. si vero teneat
tur in subiecto vt quid id e vt obiectum intelligibile et
in p dicitato vt mod id e p scda intetioe fundata in ta
li obiecto ppositiones ille reddunt vere.

Questio Quarta. vtz genus possit sal
uari in vnica eius specie. Pro
solutione. attende pmo. q gen
saluari in vna specie potest intelligi duplr. vno mo fm
eius essentiam. Alio modo fm eius potestatem. Diffe
rit aut essentia 2 potestas qz essentia est fundamentum
ipsi potestatis. Potestas autem est relatio aptitudina
lis que dicit coicabilitas gnis ad ples spes. Attende
secudo. q genus saluari posse in vna specie fm sua po
testatem potest intelligi duplr. vno modo format 2 sub
iectiue. Alio mo terminatiue 2 copletiue.

Dic primo Qz gnis fm suam essentia
am potest saluari in vnica
specie patet. qz essentia ge
neris est indiuisibilis. ergo v biuqz repitur ibi tota res
perit. Si ergo est in vna spe est ibi tota. Dic secudo
q genus potest saluari in vna specie fm eius potestatem
format 2 subiectiue. hoc e dictu q in vna specie reperit
formalis ro ipsi potestatis. scz coicabilitas. Et subiec
tiue na vbiuqz repit subiectu alie relatiois aptitudinal
ibi repit ipsa relatio. Sed tota essentia generis q e fun
damentum ipsius relationis aptitudinalis pot saluari
in vnica specie ergo 2 tota eius potestas. Dic tercio
q genus no potest saluari fm eius potestatem copletie
et terminatiue in vnica spe. hoc est dictu q vna spes no
terminat tota potestate gnis. patet sic. qz potestas gene
ris est qdam relatio aptitudinal habes p fundamento
essentia generis. 2 p copletio 2 a de qto terminio specie pos
positas. g copletie 2 terminatiue no potest saluari nisi
in speciebus oppositis. Ex istis patet q genus necessa
rio requit ples spes etia actu. Et non solum potentia
nec aptitudie pz autoritate 2 roe. autoritate Boetij in
libro diuisionu q dr idcirco sub gne min duab spebus
ei no possunt. Et qto topicoru. si spes p dicit de eq
lib cu gne intimit illd qd ponit p genere qz sp de pauci
q ubi o3 spm p dicit qz gen. Ro sic. qz habere ples
spes ponit in diffinitioe generis. 2 gen ex sua roe diuidi
tur p dnas oppositas. qz vtracq aduenies generi 2 si
tuit spm. g sub genere no pnt ee pauciores spes duab.

Questio Quinta vtz gen p dicit de pte
bus spebus roe sue eentie. vl rone
tori potestatis. vel ratione par
tis potestatis. Pro cuius solutione. attende pmo

q̄ genus pōt p̄dicari dupl̄r de suis sp̄ibus. vno mō rōe
eētie p̄se abstrahēdo a rōe sup̄ioris v̄l inf̄ioris. Alio
mō rōe sue potestatis v̄puta rōe dīnāz p̄ quas cōtra/
h̄it ad cōstitutōem suāz sp̄ez. Et h̄ pōt cōtingere du/
pl̄r. vno mō rōe sue potestatis Alio mō rōe p̄tis potesta/
tis v̄puta rōe vni⁹ dīne cōstitutīue sp̄ei. Attēde sc̄do
q̄ aptitudo z differētia sic dīnt. nā aptitudo ē inclina^o
rei f̄m se ad aliqd̄ v̄l magis nō repugnātia Potētia autē
est ordo ad actū. nā potētia p̄r eē line aptitudie z etiam
aptitudo line potētia. Exēplū p̄mī v̄t p̄ssibile ē grane
esse sursum nō tñ est ibi aptū natū eē q̄ repugnat ei f̄m
se. Exēplū sc̄di. cec̄ est apt̄ ad videndū q̄ puatio ē ne/
gatio forme in subiecto apto nato ex. v. metaphice. Nō
est at̄ p̄ssib̄ le cecū videre q̄ a puatioe in h̄m̄ ip̄ssib̄/
le ē fieri mutatioem f̄m p̄m̄ in post p̄dicamētis

Dic primo

q̄ genus p̄dicat de suis
sp̄ibus rōe totū eētie z
etiā rōe potestatis ei⁹. p̄
sic. Nā gen⁹ rōe sue eētie z potestatis h̄z q̄ sit gen⁹. er/
go etiā ab ea h̄z q̄ p̄dicat de plurib⁹ sp̄ibus. Dic sc̄do
q̄ gen⁹ nō p̄dicat de plurib⁹ sp̄ibus rōe vni⁹ p̄tis pote/
statis. patet sic. q̄ ista p̄s p̄uertit̄ euz vna sp̄e quā cōsti/
tuit ḡ rōne ei⁹ nō p̄dicat de plurib⁹. Dic terciō. q̄ ad
rōem ḡtis p̄me intēctōnāl̄ capti nō req̄rit̄ q̄ actu p̄cipi
ant̄ sue sp̄es p̄ sp̄em intelligib̄lē. v̄l q̄ actu exstāt in rep̄/
natura sed sufficit q̄ sint apte nate p̄cipi v̄l apte nate ex/
stere p̄z sic. q̄ accidit gen⁹ p̄me intēctōnāl̄ capto q̄ ei⁹
sp̄es cōcipiatur v̄l exstāt in rep̄ natura. ḡ

Ad rationes

Ad oppositū. ad p̄m̄
mā dicit̄ ab aliq̄bus
q̄ licet sp̄es supponat̄
enti cū ens nō est vniūcū sed equocū. z licz supponat̄
dīne h̄ tñ nō ē directe sed indirecte. V̄l dicit̄ q̄ licz enti
supponat̄ sp̄es h̄ tñ nō est imēdiate sed mediate. Sz dī/
cendūz est q̄ licz enti supponat̄ sp̄es tñ ip̄z nō ē v̄l limi/
tatū de quo solū h̄ intēdīm⁹. sed differētia nō supponi/
tur gen⁹ rōe suū p̄ se subicibile eo q̄ gen⁹ nō p̄dicat̄
de differētia p̄ se sed denoiatiue siue p̄ acc̄is. Ad sc̄cū
daz dōz q̄ licet gen⁹ z sp̄es significāt vna naturā realr̄
nō tñ significāt vna ex natura rei. V̄l distinctio ex na/
tura rei sufficit ad hoc q̄ aliq̄ se habeat p̄ modū sup̄ior/
is z inf̄ioris. Si tñ loquamur de intēctōib⁹ dōm̄ est
q̄ ip̄e nō significāt vna naturā sed significāt intēctōes re/
aliter distinctas. Ad terciā dī. cōcedēdo maiorēz q̄
negāda est mīor. v̄l in ista diffinitōe nō est nugatio. nā
inter illas dōes plurib⁹ z differētib⁹ mediat̄ illa cōiūc/
tio z oppositiue tēta. V̄l dicit̄ q̄ iste due p̄cūle sunt re/
ferēde ad diuersa. ita q̄ p̄ hoc q̄ dicit̄ q̄ p̄dicat̄ de plu/
rib⁹ intelligat̄ v̄l qd̄ est gen⁹ diffinitū. z p̄ residūz in/
telligat̄ differētia z tñ nō erit nugatio. Ad quartam
patz solutio. nā gen⁹ ē sp̄es v̄l si ip̄m̄ capiat̄ v̄l qd̄. licz
nō sit si capiat̄ v̄l modus. Ad q̄ntū dicit̄. negando se
cūdam p̄em̄ aīcedētis. nā aīal est gen⁹ denoiatiue licz
nō sit gen⁹ qd̄ dīratīue

Sp̄es autem

Istud est secundum capitulū hu/
ius tractatus. in quo Porphyrius
determinat de specie. Et continet
quattuor p̄tes p̄ncipales. in p̄ia po/
nit diffinitionem speciei. in sc̄cūda

declarat ea que dicta sunt de genere z specie. z diuidit

tam genus q̄ speciem. Inter cū infert̄ quedam correla/
ria ex p̄cedentib⁹. Et in quarta determinat de ip̄o in/
diuiduo. p̄tes patebūt in p̄cessu. Dicit̄ ḡ p̄mo q̄ sp̄es sū/
gnificat formā. id ē dispōem ext̄ior̄ v̄l figuratōem cor/
poris. Et f̄m hāc acceptōem dictū est q̄ sp̄es. id ē pul/
chritudo p̄mī digna ē imp̄ior. v̄l p̄m̄us p̄pter suā p̄/
tutem z dispōem dign̄ erat imp̄io. z a sp̄e illo mō dicta
aliq̄s dicit̄ speciosus formosus v̄l turpis. Dicit̄ autēz
species) Ponit aliā acceptōem sp̄ei. dīcēs q̄ sp̄es dicit̄
ea q̄ est sub assignato genere id ē sub determinato. Et il/
lo mō solēmus dicere hoīem esse sp̄em aīalis. z albū id
ē albedinē sp̄ez color̄. z triagulū ē sp̄ez figure. Q̄ si est
Remouet dubiū. nā sup̄ gen⁹ est diffinitū p̄ sp̄em ḡ spe/
cies nō debz p̄ gen⁹ diffiniri eo tūc p̄mitteret̄ circūl⁹. id
dicit̄ q̄ q̄ genus ē alicui⁹ gen⁹ sc̄z sp̄ei. z sp̄es ē alicuius
sp̄es. videlicet ḡ. igit̄ optet in v̄tōib⁹ rōib⁹ v̄tōib⁹
v̄tōib⁹. Assignat̄ autē. p̄sequit̄ de diffinitōe sp̄ei logice
et diuidit̄ in tres p̄cūlas. in p̄ma ponit tres diffinitō/
nes sp̄ei dīcēs q̄ p̄hi sic assignat̄ sp̄em. sp̄es est q̄ ponit̄
sub genere sc̄z assignato. Amplius autē. Sc̄da diffi/
nitio sp̄ei ponit̄. dīcēs sp̄es est de q̄ gen⁹ in eo q̄ d̄ sit p̄/
dicat̄. Tercia diffinitio. Sp̄es est q̄ de plurib⁹ z diffes/
rentib⁹ numero in eo q̄ d̄ sit p̄dicat̄. Differit̄ autē iste
tres. diffinitōes ab inuicē. q̄ v̄tōia solū cōuenit̄ sp̄ealissimē
sed alie due cōueniunt̄ tā sp̄ealissimē q̄ subalt̄. rōne
Planū at̄ erit) in ista sc̄da p̄te declarat̄ q̄ sp̄es ponitur
sub assignato genere. Et q̄ est qd̄am sp̄ealissima. Alia
p̄o nō sp̄ealissima. dīcēs q̄ illud qd̄ dictū est erit mani/
festū h̄ mō supponēdo q̄ in v̄nōq̄ p̄dicamēto sunt que
dā ḡnalissima qd̄a sp̄ealissima z qd̄a īmedia. v̄l gen⁹
ḡnalissimū ē sup̄ qd̄ nō est aliū supueniēs gen⁹ sp̄ealiss/
sima ē sub q̄ nō erit alia inf̄ior sp̄es. Intermedia sunt
ḡna z sp̄es ad aliū qd̄a z ad aliū sup̄ia. i. cōpata. Sic
autē. Declarat̄ suā cōclusionē dupl̄r. p̄mo tali exēplo in/
p̄dicamēto substātīe. Substātīa ē p̄mū gen⁹ sub q̄ cōti/
net̄ corp⁹ sub corp̄e corp⁹ aīalī. sub q̄ aīal sub aīalī. aīal
rationalē sub quo homo sub homine vero Socrates et
plato z qui sunt p̄cūlares homines. Inter ista autem
substātīa est ḡneralissimū. quia est genus solūz. z non
sp̄es. homo vero est sp̄ealissimū quia est solum sp̄es z
nō genus. Intermedia autē sunt genera z sp̄es. Corp⁹
em̄ est sp̄es substātīe z genus aīalī corp̄is. Corp̄us aīal/
tum ē species corp̄is z genus aīalī. Animal autē est spe/
cies corp̄is animati z genus animalis rationalis. Sed
animal rōnale est species animalis. genus autem hoīs
homo autem est species animalis rōnalis. nō autē gen⁹
p̄cūlarium hominum sed solum species. p̄bat. q̄ om/
ne quod p̄imum est ante indiuidua est species solum
erit nō gen⁹. (Quare eq̄dem) Infert̄ ex dictis qd̄az corre/
laria. p̄mū correlariū est. q̄ sicut substātīa est gen⁹ ḡna/
lissimū q̄ nō est sup̄ ea sic hō ē sp̄es sp̄ealissima cū
nō habeat post se sp̄em sed solū indiuidua v̄l socrates
et plato. Illa autē q̄ sunt in medio sunt sp̄es eorum que
sunt sup̄ ip̄a z ḡna eorum q̄ sunt post ip̄a. Extrema
vero) Ponit̄ sc̄dm̄ correlariū dīcēs. q̄ ideo intermedia
h̄nt duas habitudīes. vna sc̄z q̄ est ad sup̄iora f̄m quaz
dicunt̄ sp̄es z vna que est ad inf̄iora f̄m quā dicuntur
genera. Extrema autē habet vna habitudinē tātum
Nā ḡnalissimū h̄z h̄itudinē ad inf̄iora cū sit gen⁹ oīm
inf̄iorum. sed non habet habitudinē ad sup̄iora
cum sit supremum z p̄imum principium. Sed sp̄eal/
lissimū habet habitudinē ad omnia sup̄iora quo/
rum est species sed non habet habitudinē ad inf̄iora

sed dicitur species superiorum et etiam inferiorum di-
uersimode quia est species indiuiduorum velut ea con-
tinens superiorum autem velut que ab eis continetur
(Determinant ergo) Ex istis inferuntur definitiones duas
generalissimas et tres specialissimas et unam intermedio-
rum. prima diffinitio generalissima est generalissimus
est quod cum sit genus non potest esse species. Secunda
generalissimum est supra quod non est aliud superue-
niens genus. Prima diffinitio specialissima est specia-
lissimum est quod cum sit species non potest esse genus
Secunda specialissimum est quod cum species non di-
uiditur in species. Tercia specialissimum est quod de
pluribus et differentiis numero in eo quod quid sit predi-
catur. sed diffinitio intermediorum est hec. Interme-
dia sunt genera et species ad aliud quidem et ad aliud
sumpta ut agamenon. declarat predictam conclusionem a
simili per coordinationem civilem. quia in coordinatoe ci-
uili aliqds est ita pater quod non filius ut iupiter. aliqds ita fili-
us quod non pater. ut agamenon. Alii sunt patres et filii re-
spectu diuersorum sicut attrides pelopides et tantalides
ergo a simili in coordinatoe predicamentali aliqds ita
erit genus quod non species. et aliqds ita species quod non gen-
us et aliqua erunt genera et species respectu diuersorum. Et
nota per istum exemplum quod in genealogia regum grecorum A-
gamenon fuit filius Atrei et non fuit pater alicuius Atrei
us pro fuit pater agamenonis et filius pelopis. Pelops
vero fuit pater atrei et filius tantali. Tantalus vero pa-
ter fuit pelopis et filius iouis. Iupiter vero omnium fu-
it pater primus et nullius fuit filius. et istud est poeticum
Nam secundum Aristotilem non est dare primum hominem
neque secundum fidem iupiter fuit primus sed adam (Sed si fa-
milis) Ponit dissimilitudinem inter istas coordina-
tiones ne aliquis credat quod sit omnino simile. Nam in
familis id est in coordinatoibus civilibus omnia res-
ducuntur ad unum primum ut puta ad iouem si in gen-
tibus et speciebus. non sic se habet id est in coordinatoibus predi-
camentali pluribus coordinatoes non possunt reduci ad unum
principium. nam si reducerent ad unum principium ma-
xime hoc esset ad ens sed hoc non. Probat primo sic. quia
ens non est unum commune genus omnium ergo. Ante-
cedens probat primo. quia dicit Aristoteles in predicamentis
quod decem genera sunt decem rerum prima principia. Probat
secundo hac ratione quod si ens esset genus ad omnia predicame-
ta. omnia dicerentur entia uniuoce sed consequens est falsum
ergo. falsitate consequentis probat dupliciter. primo sic. quia si
quis omnia entia vocet equiuoce inquit et non uniuoce
nuncupabit. Secundo sic. quia ens predicatur solum secundum nomen et
non secundum diffinitionem rationis quod est secundum nomen predicatur equiuoce
(Decem enim) Ista est tertia pars principalis in qua autor
remouet dubium dictum est enim quod sunt tamen decem generalissi-
ma. posset forte aliquis credere quod tamen essent decem specia-
lissima. Et dicit quod decem sunt generalissima. specialissima
vero sunt in numero quodam sed non ita diffinito. id est de-
finito seu nobis cognito. Indiuidua autem quod post specialis-
sima sunt infinita sunt hoc est in infinitum multiplicari
possunt ideo merito descendentes a generalissimis ad
specialissima iubet plato quiescere. Nam descendentes a generalis-
simis ad specialissima oportet diuidere specificis differen-
tiis sed ultra specialissima non sunt diuine specificis. Propter eti-
am quia sicut idem plato inquit infinita relinquenda
sunt ab arte. neque horum potest fieri disciplina. sed
indiuidua sunt infinita ergo etc. (Descendentibus igitur)
Ponit autor quatuor conclusiones. prima est des-

cendentibus ad specialissima necesse est diuidentes per
multitudinem ire. descendens enim a generalissimo ad
specialissima per media semper venit per multitudinem
differentiarum (Ascendentibus vero) Secunda con-
clusio ascendentes ad generalissima necesse est colligere
multitudinem. Nam ascendendo a specie ad speciem
ascenditur ad magis commune. sed commune sem-
per est collectivum et ad uniuersum diuisum vero sem-
per est quod singulare est. (Participatione enim).
Tercia conclusio est. quod participatione speciei plures
homines sunt unus homo. et unus homo communis
sit plures homines in singularibus. Quarta conclusio
que recapitulat predicta est quod dictum est de genere
et de specie quod sit utrumque. et quod genus unum habet plu-
res species. Diuisio enim generis semper est in plures
species. Dictum est etiam quod genus predicatur de spe-
cie et non solum genus de specie predicatur immo gene-
raliter omnia superiora predicantur de suis inferioribus
(Oportet autem) Remouet dubium. posset enim ali-
quis redere quod sicut genus predicatur de specie. ita spe-
cies de genere. Dicitur quod neque species de genere sibi proxi-
mo neque de superioribus predicatur. Non enim con-
uertitur predicatio istorum. quia oportet equa de equis
predicari. ut huiusmodi de equo. et maiora de minoribus
ut animal de homine. minora vero de maioribus mi-
nime. non enim animal est homo sicut homo est animal
(De quibus autem species) Inferuntur tria correlaria. pri-
mum est de quocumque predicatur species de illo predi-
catur genus illius speciei et genus illius generis usque ad
generalissimum quia si socrates est homo et homo est ani-
mal et animal est substantia verum est dicere socratem esse
hominem et animal et substantiam. semper enim superiora de inferiori-
bus predicantur. Secundum correlarium species predicatur de indi-
uiduis. Genus autem de specie et indiuiduo. Genera-
lissima autem de genere et de generibus si plura sint ge-
nera subalterna. Tercium correlarium generalissimum
predicatur de omnibus generibus speciebus et indiui-
duis sub se positis. Genus autem quod est immediate
ante specialissimum de omnibus specialissimis dicitur
et de indiuiduis species vero solum de omnibus indi-
uiduis (Indiuiduum autem) Ista est quarta pars princi-
palis istius capituli in qua porphyrius determinat de
indiuiduo. primo ponens diffinitionem eius. dicens quod in-
diuiduum est quod predicatur solum de uno particulari
Exemplum ut socrates et hoc album et siffonici filius
si solus sit ei socrates filius. unde secundum aliquos primum
exemplum est de indiuiduo determinato. secundum autem
de indiuiduo vago et tertium est de indiuiduo circum-
locuto (Indiuidua ergo dicuntur) Autor describit in-
diuiduum per accidentia que ducunt nos in cognitio-
nem ipsius indiuidui dicens indiuidua quod dicuntur homini quod pro-
prietatibus consistit unumquodque illorum. quarum collectio nunquam
in alio eadem erit. unde non est intelligendum quod autor
velit diffinire indiuiduum per ea ex quibus componitur ma-
gis per accidentia que circumstant et quo ad nos dis-
tinguunt unum indiuiduum ab alio. ita quod per huius-
modi proprietates nos arguimus distinctionem unus
us indiuidui ab alio. Tunc dicit quod proprietates Socratis
numquam in alio particulari sunt eadem. sed proprietates
hominis in communi sunt eadem in pluribus particu-
laribus hominibus in eo quod homines Que autem sunt
proprietates indiuidui dictum est in summulis. conti-
nentur enim in his versibus Forma figura loci stirps etc.

pprietates autē hominis in cōmuni sunt risibile flebile
et hic non loquitur autor de indiuiduis accidentium
sed solum de indiuiduis substantie. Conueniēt igit
inferre correlatiue q̄ indiuiduum continetur sub specie
tāq̄ p se ipso? sub suo superiori et spēs eodē mō sū genere
et sic gen⁹ est qdā totū respectu spēi et indiuidui est ps
spēi. Sed species est totū et ps q̄uis diuersimode q̄ ē
ps alterius scz generis sed est totū respectu alterius
scz indiuidui. De genere quidam finaliter recapitu
lat que dicta sunt a pncipio tractatus vsq̄ ad locū di
cens de genere quidā et spē quid sunt et qd generaliss
mū et quid specialissimū et q̄ genera et spēs sunt eadez
h est que sū simul genera et spēs sūne genera subaltia
et que sunt indiuidua et quot modis genus et spēs dis
cant sufficienter dictū ē. ex isto textu sequuntur quatuor
Primū est q̄ vniū correlatiuū ponit in diffinitioe
alterius et eōuerso. Et em q̄ q̄ ista sunt alicui? scz ad
inueniē nccario est in rōnibus. i. diffinitioibus vtriusq̄
vtriusq̄ vti. vñ genus est alicuius genus et spēs alicui?
spēs. ideo sunt relatiua et ex h sequit q̄ q̄cūq̄ cognoscit
vniū relatiuū distince cognoscit et reliquū. q̄ noticia
diffinitiuā est distincta et vniū istoz diffinit p reliquū
Secūdo sequit q̄ in generibus generalissimis nō ē deue
nire ad vniū pmiū genus. et q̄ decē genera nō sunt decē
tūmī vocales scriptibiles vel mētales sū sū decē rerū
pma pncipia. Et vltērius fm intentionēz porphiri
ens est equocū et nō vniūcū. Et ad h pbandū allegat
autoritatē non aristotilis. eo q̄ in nullis libris eius re
pit sū potius platonis quē in maiori pte illius libri in
sequit. nec opz exponere istā autoritatē negz rōem sic
Et franciscus. eo q̄ illa expositio corrūpit textū. q̄ dē
q̄ solū nomē entis est eis cōe et nō diffinitio fm illd nō
quō tū hoc sit intelligēdū et an in hoc passu autoritas
por. sit recipienda postea patebit. Dicit tū h francis
cus. dicere ens esse equocū et dicere decē pdicamēta en
tia appellari videt oppositū in adiecto. q̄ q̄cūq̄ p
numero enūciant hnt cōe illud qd tali noie significat
et ideo nō dicimus in equocū aial verū et al pictū esse
duo aialia sū duas aialis acceptioes et ita decē pdi
camenta nō eēt decem entia sū decē entū acceptioes
Et hoc pfirmatū pmo q̄ illa q̄ sū diuersaz rōnū
in q̄ntū talia nō numerant. sicut hō et azinus in q̄ntum
talia non sunt duo hō et azinus. Tum scdo q̄ illa que
numerat in q̄ntū numerant sunt vniū rōnis sicut hō
et azinus dicuntur duo aialia et duo corpora. Tum
tertio q̄ vbi sū plures entitates ibi ē entitas et entitas
et p pns entitas est iterata. Si aut scdo nō eēt eiusdem
ratiois cū pma tam non esset entitas iterata sū alia no
ua incepta. Tum quarto. q̄ in ordine decē pdicamen
toz entitas p prius de substantia dē et p posterius de
alijs vt oēs pcedūt. ratio aut entis non pōt esse in aliq̄
p prius nisi in alio eadē fuerit posterius. alioquin si alia
ratio esset in posterioi iam ista non esset posterius in vno
q̄ in alio. Tertio sequit q̄ omnū indiuiduoz idistins
ctoz fm speciem est vna natura specifica. q̄ dē q̄ spēs
est collectiuā multoz in vniā naturam et ex hoc sequit
q̄ vnitas specifica non solū est in aima sū i rez natura
Secūdo sequit ex eodē q̄ spēs indistinctarum fm ge
nus est vnus conceptus realis cir cūscripto ope nostri
intellectus q̄ dē q̄ genus est magis collectū multoz
in vniā naturā q̄ spēs. Tertio sequit ex eodē q̄ pncipa
tione speciei plures hoies sū vnus homo in spē. Quar
to sequit ex eodē q̄ vnus homo cōis est plures hoies

quia vnus fm speciem diuiditur in plures fm nume
rum et illa vnitas specifica et generica est in natura cir
cūscripto ope intellectus. Quarto sequit q̄ quicquid
est superius superius est superius inferiore. et quicquid ē
inferius inferiore est inferius superius. nam de q̄buscū
q̄ pdicatur species de his necessario et speciei genus
et generis genus vsq̄ ad generalissimū. Ex eodē sequit
tur scdo q̄ qd quid est maius maiore est maius mino
re et quicquid est minus minore est min⁹ maiore. Ter
tio sequit ex eodem q̄ quicquid est prius priore et pns
posterior et quicquid est posterius posteriore est pos
terioris priore. Quarto sequit ex eodem q̄ quicquid cō
tinet pntens pntet contentum et quicquid continet
a contento continetur a cōtinente et fm istū modum
sumit hec regula. Quicquid est causa cause est causa
causati

Querit Sexto. vtz diffinitioes speciei sint
puenienter assignate. Arguitur
primo q̄ nō q̄ hec diffinitio spēs
est qd pdicatur conuenit generi. nam genus pdicat de
pluribus differentibus numero in quid. g male est as
signata. Assumptum patet q̄ de quocūq̄ dē inferius
additatie dē etiā superius eius. Secdo sic. eiusdē rei
nō sunt plures diffinitiones ex sexto topicoz. sicut nec
multe essentie q̄ sic non eēt diffinibilis. si aut species
puenienter diffinit a por. hac diffinitione. spēs est que
ponit sub assignato genere alia nō erit bona. Tertio
sic. accidens predicatur in quid de pluribus differen
tibus numero. et tamen non est spēs. g Quarto sic
ista diffinitio conuenit diffinitioni. ipsa em predicatur
de pluribus differentibus numero in quid. g. Qui
to sic. species in q̄ntum species non habet ordinem ad
inferiora sed solum respicit superiora sub quibus con
tinetur tanq̄ ps subiectiuā. g non debet diffiniri per
pdicari de pluribus. Et pfirmatur q̄ esse predicabile
et subiectibile sunt opposita que non insunt eidem. g
non debet diffiniri per pdicari si dicatur q̄ relatiue
opposita benepossunt inesse eidē respectu diuersorum
licet non respectu eiusdem. Contra quia sequeretur q̄
idem posset referri ad plura quod negat phus quinto
methaphisice

Inoppositum est porphiri?
in textu Pro
solutione illi?
questionis soluende sunt quinq̄ questiones piales.

Questio prima. vtrum modi speciei suffi
cienter sint assignati. Pro cuius
solutione. Attende primo q̄
autor hic non curauit enumerare modos speciei nisi q̄
sunt ad ppositum. licet em species possit accipi pro ac
cidente generali et pro similitudine rei et pro actu quo
aliquid cognoscitur et p aromate. Isti tamen modi nō
deseruiūt ad ppositum sed solum ille modus quo spe
cies accipitur pro forma. accipiendo formam vt est spe
ciositas naturalis consistens in debita commensura
tione et proportionē membrorum et ab illa dicitur ali
quis formosus. Attende scdo. q̄ translatus est hoc
nomen species ad vsum phisicorum. vñ dē sexto topi
corum omnes transferentes se fm aliquam similitudi
nem se transferunt. sicut aut in ciuilibus species dicit
formositas vel pulcritudo que venit ab actualitate sic
etiam species logica dicitur pulcritudo. quia in ea po
tentialitas generis est determinata vltima actuali.

tate formalis. non enim est amplius in potentia formalis
et ideo dicitur species arborum id est indivisibilis. Sed
differunt in hoc. quod species civilis est in eo cuius est si-
cut accidens in subiecto species vero logica sicut per
subiecta in suo toto vel sic totum vel in sua pre-
terterio quod aliorum et auicenna circa presentem textum
inducit istam difficultatem cum due sint assignationes spei
quod una est spei specialissimi. et alia subalterne ad quam
illam sit non spei per translationem a similitudine illa. qua
species de uniuscuiusque forma vel formositas circa quas
difficultatem dubitas invenit auicenna. ad quam primo sig-
nificandum sit translationem non spei species est subalterna que
subalternato genere ponit Et de qua genus in eo quod
sit predicatum. primo occurrit descendens a genere genera-
lissimo. in illo enim descendit subalterna. species est ad quam
primo format et distinguit generis potentia et sic videtur
occurrere species subalterna et ita nomen speciei primo trans-
latum est ad illam Et confirmat cum ista translatio fuit per intelle-
ctum. cui primo occurrit species subalterna. videtur quod nomen
spei per translationem sit ad ipsam In oppositum huius tamen est
quod formatio potentie generis non est completa nisi in specie
specialissima Illud enim quod est formatum in spei subalterna
na adhuc est in potentia ad ulteriorem actum. quod sua natura
non habet plenam formositatem. illud autem ad cuius similitudinem
transfertur species. est perfecta rei pulchritudo siue speciositas.
videtur quod per hoc nomen per translationem ad species specialissimam. quod
perfecti sui generis et potentie habet formatioem In his
rationibus dubitare se debet auicenna quid horum potissimum dis-
cat Et subdit quod utriusque potest rationabiliter sustineri secundum in-
ductas rationes Attende quarto quod licet dicta naturaliter
precedat species cum sit eius principium constitutum. tamen per hoc con-
uenienter determinat de specie quod de dicta propter duas causas
Prima est quod species est correlatum generis et diffinit per ge-
nus Secunda quod species habet perfectiorem modum predicandi. eo quod
predicat in quid. dicta vero in quale

Dic primo

Quod licet sint multi mo-
di speciei. ille tamen qui ponit
in textu sufficit ad cog-
nitionem spei logice Nam nullus est modus spei qui tantam
similitudinem habeat cum specie logica sicut ille qui ponit est

Dic secundo secundum iterationem domini alberti. quod non spei prius
translatum est ad speciem specialissimam. nam translationes secundum si-
militudinem fieri debent. et quod species specialissima simpliciter
maior est habet similitudinem cum specie in civilibus et naturalibus
sequitur quod non speciei prius translatum est ad ipsam Unde spe-
cies subalterna aliquid habet potentie nec tota deducta est
ad speciei dignitatem et actualitatem sicut species specialis-
sima Et cum dictum quod species subalterna prius occurrit descen-
dibus hoc nihil facit ad translationem nominis. quod translatio
non fit per rationem divisionis. nec etiam per rationem resolutionis vel
etiam per compositionis sed per solam rationem similitudinis Sed ratio simi-
tudinis planum est quod prius transfertur ad speciem specialissimam
et posterius ad speciem subalternam Dic tertio quod pueni-
ter autor prius determinat de specie quod de dicta et hoc patet
ex dictis

Questio

secunda utriusque predicamentum sunt
quodam generalissima Pro cuius so-
lutione Attende primo quod unum
quodque potest teneri distributive et collectivae. et predicamen-
tum potest teneri per totum ordinem predicamentali vel per principio
illius ordinis Et generalissimum potest exponi affirma-
tive vel id est est quod generale et cum alio generalius. et nega-
tive vel id est est quod generale et nihil eo generalius Attende
de secundo quod coordinatio de arbor ad similitudinem arboris

naturalis. nam sicut in arbore naturali sunt radices truncus
et rami. sic etiam in hac coordinatio Nam directa linea
se habet ut truncus. dicitur pro ut rami. et genus generalissi-
mum est radix quantum ad esse quod dicitur in. individua pro
quantum ad esse extrinsecum. magis autem explicat autor de coor-
dinatione predicamenti substantie. eo quod genera et species sub-
stantie sunt nobis notiores quam genera et species aliorum predi-
camentorum Attende tertio quod media in hac coordina-
tione sunt media per participationem activam et passivam
quod participant sua superiora secundum suam totam essentiam. et per parti-
cipationem passivam inferiorum quod participant ab eis. non tamen sunt
omnino media per participationem sicut colores medii sunt enim
posteriores utroque extremo sed hec media sunt propria uni
extremo et posteriora alteri extremo. Et etiam hec me-
dia sunt in extremis essentialiter sed colores medii sunt so-
lum in extremis extrinsece et causaliter Attende quarto
quod sensibile in arbore accipit actus valens tamen se aptum
natum sentire et quod sensibilitas sit propria passio animalis.
tamen sensibile ponit per dicta nobis ignota Et corpus animatum
non ponit ibi ut est quod dicitur per se. quod sic non est genus sed
diffinitio sed ponit ibi ut est unum non per se vel ut cir-
ciloquit nobis unum genus innotatum Eodem modo dices
res de animali rationali. si animal rationale esset genus hominis Et dicitur
sinistri lateris licet sint forme positive. tamen notantur nobis
privative. eo quod non habemus notionem impositam ad scandum
illas formas positivas vel ad denotandum oppositum. quod
habet cum alijs Ponit autem dicitur in coordinatio predicamen-
tali indirecte et tamen per rami propter tria quod exiit a parte ge-
neris Et sunt extra naturam et essentiam generis et omnia po-
sita in recta linea excepto genere generalissimo sunt pro-
posita ex genere et dicta. dicitur autem non sunt proposita sed sunt sim-
pliciter simplices Nam si essent proposita tunc haberet pres-
sentialia per quas possent diffiniri quod est contra boetium
dicentem quod sola species diffinit Et ex hoc sequitur quod dicitur non
potest puenire in aliquo quod dicitur quod quod conueniant in
aliquo denominatione capiendum generaliter denominatione
ueque pro eo quod neque est equocum neque per essentialis eius
de quo predicatur Secundo sequitur quod dicitur dicitur a se invicem se res
tis obiective quod non pueniunt in aliquo quod dicitur Se-
quitur tertio quod dicitur inferiores dextri lateris non includunt
quod dicitur dicitur superiores. nec etiam per se sed bene denominatione
Sed dicitur inferiores sinistri lateris nullo modo includunt
differencias superiores. falsum enim est dicere quod omne in-
animatum est in corporeum vel quod est irrationale inanimatum
Et huius ratio est quod differencia inferior sinis-
tri lateris non dividit genus constitutum per differ-
entiam eiusdem speciei quod facit dicta dextri lateris.

Dic primo

Quod in unoquoque predicamen-
to. id est coordinatio pre-
dicamentali est tamen unum
generalissimum Dic secundo quod in unoquoque predicamen-
to sunt quedam generalissima si unoquoque non teneat
distributive sed collectivae Nam in predicamento sub-
stantie solus est unum generalissimum et similiter in alijs. in
tota tamen collectione predicamentorum sunt quedam
generalissima. et hoc accipiendo generalissimum per princi-
pio coordinatio et exponendo illum suplatium nega-
tive Dic tertio quod predicta per coordinatio suffici-
ter est assignata excepto hoc solo quod ibi ponit animal ra-
tionale pro genere hominis et rationale mortale per dif-
ferentia nam animal rationale convertitur cum homi-
ne Et si queras utrum in unoquoque predicamento ex-
trema habeant unam habitudinem tantum Dico quod
sic nam generalissimum tamen habet unam habitudinem

fm quā est genus 7 nō spēs. 7 h loquendo de his q sūt
p dīcabilia p pte dicta. generalissimū em hz habitudī
nē ad ens sed respectu illius nec est genus neq spēs. cū
ipm nō sit p dīcabile limitatū de q nos h intendimus
Sic licet spēs habeat habitudinē ad indiuiduū. qz
tū indiuiduū nō est p dīcabile p pte sumptū Ideo solū
vnā habitudinē habere dī. Et si petas an indiuidua
in p dīcamento reponāt Dicūt aliq q nō. eo q solū il
la directe ponūt in p dīcamento ad q sit descensus p dī
ferentias formales ad indiuidua aut sit descensus p
dīas materiales q videlicet p sūmūt rē in esse subiecti
li Et ad h allegant por. in textu dicentem q in vno qz
p dīcamento sūt qdā generalissima qdā spēalissima qdā
int media nullā penit? mentiōem faciendo de indiui
duis Et allegāt boetī 7 por. qui dicūt q indiuidua
p septē accētia p sūt ex qbz nō sit p se vnū. nullū at ens p
accētis in p dīcamento reponit? Videt tū dōm. q licet
indiuiduū exis 7 accētis subistens nō possit i p dī
camento reponi. in dīuiduū tū acceptū p natura cons
tractata p hecēitātē ad eē singularitātē 7 p cūm ab
existētia 7 accētis posterioribus bñ in p dīcamen
to reponit? Et h p tū autoritātē aristotilis q quinto me
thaphisice diuidit ens p se in decē p dīcamēta q diuis
sio nō ēē sufficiens nisi indiuiduū in p dīcā^o reponeret
Tertia vtz ens cōiter dictū sit

Questio vniocū decē generibz generalis
simis Pro cui? solutiōe Attē
pmo q pma facie videt eē opīnīo por. 7 boetī q etiaz
est bñ thome 7 dñi alberti. q ens nō dicat vniocē sed
equocē vel analogice de decē p dīcamētis Et h probat
sic. qz imponit ab actu essendi sed actus essendi pmo 7
pncipaliter puenit substantiē 7 nō puenit accētī nisi fm
quid 7 p substantiā naz accētis nō est ens. nisi in eo q ta
le ens septimo methaphisice Nō est tū equocū a cū
sz a p sūlio. eo q pmo 7 pncipaliter scāt substantiā 7 scda
rio 7 minus pncipaliter accētia Et h videt dicere
por. cū dī si quis oīa entia tē Et boetī. q dī in p mto
q solū nō ēē eis cōe. 7 aristotiles in scdo elencor q que
dā equocor nō est ydoneū soluere vt ens 7 vnum Et
possent adduci multe rōnes p ista opīnīone que alibi
adducunt Sz p opīnīone doctoris subtilis Attēde
scdo q triplex est vniocatio. scz logica phisica 7 me
thaphisica Et logica vniocatio ē vnitas aliq? intē
tionis pme vel realitatis sub vna intētionē logica cō
ceptū vel conceptibilis. vputa sub intētionē vniuersa
lis generis vel differentie vel alicui? alteri? scde intēti
onis Nā dī auicenna. q logicus p sūderat scdas intē
tiones ad iūctis pms Sz phisica vniocatio ē vnitas na
ture ex natura rei circūscripta oī opationē intellectus
Et de ista vniocatiōe loq p h sēpti^o phisicor dicēs
q in specie spēalissima p pte est vniocatio. eo q ipsa
dī vnā naturā sz nō in genere. eo q in eo latent equo
cationes Genus dī em equocū equacatiōe opposita
vniocatiōi phisice. eo q sibi nō correspondet vna
natura vel ypostasis extra sz plures Nā dī teomixti^o
sup pmo de aīa vniocatio methaphisica ē vnitas ali
cuius pme intētionis abstrahibilis p intellectu a plu
ribz ex natura rei circūscripta q cūqz intētionē scda 7
logica 7 h mō transcendentibus nō repugnat vnioc
atio Et hoc p tū q aliquid p tū ēē vniocū vniocatiō
ne methaphisica. q tū nō erit vniocū vniocatiōne
phisica sicut p tū de transcendentibus 7 generibus
Attēde tertio. q aliud est aliquid ēē vniocū 7
vniocē p dīcatū Albedo em i diuersis subiectis bene

est vniocū sz nō est vniocē p dīcatū Nā esse vniocū
cū p dīcatū est aliquid p dīcatū fm nō 7 rōez Sz p dī
catū vniocē est p dīcatū qd dīratīue. 7 licet q albedo
sit in diuersis subiectis fm vniū nomē 7 eandē rōez nō
tū qd dīratīue p dīcat de ipsis Sic etiā rō entis bñ est
vna in oībz. nō tū vniocē p dīcat de oībz. sicut patet
de suis passionibus 7 vltimis differentijs de qbz p
dīcat denominatiōe. Addūt tū hic aliq q sicut duplex
est ratio alicuius. s. transcendens 7 p dīcamētalis ita
duplex est vniocatio. s. transcendens 7 p dīcamētalis
Et sic dicūt q p h loquentes de vniocatiōe cōiter lo
cuti sunt de vniocatiōe vel de equocatiōe p dīcamēta
li Attēde q rto q fm aliquos aliquid pōt esse vni
ocū q tūqz modis Primo q nō descendit ad sua infē
riora p vnā rōem formale fm eundē modū essendi fm
eundē gradū pfectiōis 7 fm eundē ordinē 7 illa so
lū repit in spēalissima Scdo dī aliquid vniocū qd
descendit ad sua inferiora p vnā rōem formalem fm
eundē modū essendi fm eundē gradū pfectiōis sz nō
fm eundē ordinē. 7 sic nūerus dī vnioc^o respectu suaz
spēz Tertio dī aliquid vniocū qd descendit in sua
inferiora p vnā rōem formale 7 fm eundē modū essendi
dī sz nō fm eundē gradū pfectiōis neq fm eundē or
dinē. 7 sic gen^o dī vniocū respectu suaz spēz Quar
to q aliquid dī vniocū qd descendit in inferiora fm vnā
rōem formalem tū 7 non fm eundē modū essendi nec
fm eundē gradū pfectiōis nec fm eundē ordinē 7 h
modo ens dī vniocū.

Dic primo ens cōiter sumptū
est vniocū vniocatiōe
methaphisica sic intelli
gendo. q ens dī vniū pceptū realem abstrahibilem ab
oībz entibus fm quē p dīcat de oībz entibus vno no
mine 7 vna rōe pbat qd rupliciter Primo sic oīs itelle
ct^o certus de vno pceptū 7 dubius de differentijs in q
bus ille certus qd dīratīue includit habet pceptū istū
de quo ē cert^o 7 aliū de pceptibus illis de qbus est du
bius 7 vniocū illis Probat hēc p pō. qz subiectū inclu
dit p dīcatū. sz intellectus nō pōt ēē certus de aliquo
q sit ens dubitādo vtz sit substantia vel accētis. q con
ceptus entis est aliū a pceptibz illoz 7 vniocū illis
ita q in se est neuter et in vtroqz illoz inclusus Nā
loz p tū. qz nullus idē pceptus est certus 7 dubi^o eidē
intellectui. q vel aliū qd est p pōitū vel nullus. 7 tūc
nō erit certitudo de aliq pceptū Vniocū p tū naz p h
diuersūmode opinati sūt de qritate quidā ei dicūt q
quantitas est substantia. quidā aut q nō sz accētis sub
stantie 7 tū quilibet eorum fuit certus q qritas fuit
ens. q pceptus entis est aliū a pceptū substantie 7 ac
cidentis. 7 hēc rō est methaphisicalis 7 vocat achilles
scoti Et declarat qd rupliciter Primo sic q oīs con
ceptus est vniocū vel equocū. eo q inter vniocū
7 equocū nō est mediū. sicut nec inter vniū 7 multa q
immediate diuidūt ens Conceptus aut entis nō est
equiocus sicut p tū per aristotilez q rto methaphisice
dicentē q ens dī multipliciter sed non equioco. q ē
vniocū Scdo sic pceptus entis qui est aliū a cō
ceptū substantie 7 accētis nō est inferior neq equalis
sicut notum est. ergo est superior illis cōceptibus 7 p
pms vniocū eis. Tertio sic omnis pceptus cōis est
cōicabilis. sed ille est h mōi. q est cōicabilis. Vniocū
patet qz ipse est p pōibilis duobus Quarto sic intelle
ctus habens pceptum determinatū 7 indeterminatū
respectu aliquorum duoz habet aliū pceptum deterē

minatū 2 aliū indeterminatū Sed intellectus certus de
de vno et dubius de alio habet pceptū determinatū
illius de q̄ est certus. et indeterminatū siue disiectum
illū de quo est dubiū. ergo h3 aliū pceptū de quo est
certus. et aliū de quo est dubius. Sed ptra istā rō
nez arguit q̄drupliciter. Primo sic. possum esse certus
q̄ canis currat. et dubitare an canis latrabilis vel be
lua marina currat. ergo canis est vniuocū. Secundo
sic. aliq̄s p̄t esse certus de sanitate q̄ inest. et dubitare
vtrūz insit vīne vel animalī. q̄sanitas vniuoce inest
vīne et animalī. Tercio sic. q̄ p̄hi fuerūt certi q̄ aīa in
format corpus. et tñ dubitauerūt vtrū aīa esset corp⁹
vel spūs: ergo corpus et spūs esset aliquid vniuocū
Quarto sic. p̄hi fuerūt certi deū necessarie eē. et tñ du
bitauerūt vtrū esset finitus vel infinit⁹. et nō necesse eē
est vniuocū ad finitū et infinitū. ergo rē Ad primū
dicendū. q̄ ibi nō est certitudo nisi de voce. p̄hi autē
fuerūt certi in nō solū de voce. sed de conceptu vno. ad
quē significandū vox est imposita. Ad scdm dī. q̄
licet sanitas sit q̄d vniuocū. nō tñ vniuoce inest vīne
et animalī. nec est de hoc certitudo realis. sed solū vo
calis. Ad terciū sicut dīco. q̄ nō fuerūt certi de aliq̄
pceptu specifico. sed de illo pceptu quē habuerūt de
anima. et iste pceptus vt sic erat forte vniuoc⁹. Ad q̄r
tum dicendū. q̄ pceptus q̄ est necesse esse nō h3 ordi
nem essentialē ad finitū et infinitū. Possum em̄ cog
noscere aliq̄ pceptū esse finitū. dubitando an sit ne
cesse esse vel nō. Et sic ergo dicendū est q̄ oportet istuz
pceptū de quo est certitudo q̄d dīcatū et essentialit̄
includi in illis de quib⁹ est dubitatio. Secūdo proba
tur sic. in equiuocis nō est p̄radictio. sicut patz in p̄
mo elenchoz. et p̄mo perīarmenias. sed ens et nō ens
p̄radicūt. igit rē. Vīnoz p3 ex primo phisicorū vbi
p̄hs reducit permenidē ad hoc incōueniēs q̄ nō ens
sit ens. et p̄sequēs p̄radictoria de eodē verificarent
Et hec rō est logicalis. Tercio sic grāmaticalit̄. nul
lū equuocū p̄t determinari p̄ aliq̄d additum ad aliq̄d
certū suppositum. sed ens p̄t sic determinari. ergo rē.
Vīnoz patz. q̄ equuocū actu importat q̄dlibet suū si
gnificatū. sed omne determinabile est indifferens ad
hoc et ad illud Vīnoz patz q̄ aliter ens albū nō essz
magis determinatio. q̄ cuz dicit ens absolute et sine
addito. Quarto sic. hec p̄sequētia est bona. hō ē sub
stantia. ergo hō est ens. q̄ aīa nō p̄t esse verū sine cō
sequēte. sed in equuocis nō est p̄na. q̄ nō hnt opposita.
in omni autē bona p̄na ex opposito cōsequētis inferit
oppositū antecedentis.

Dic pmo

ens est vniuocū vniuocatione logica probatur sic.
quia illud quod dicit aliq̄
quē vnu pceptū realē vel scdm intentionem intellectā
sub aliq̄ intentione logica est vniuocū vniuocatione logi
ca. sed ens ē h̄mōi. q̄ rē. Vīnoz p3 ex diffinitione vni
uocationis logice. Vīnoz p3. q̄ ens cōiter sumptū non
p̄cipit sub itētiōe generis vī dīe. vī alteri⁹ q̄ncz vīuz
cōcipit tñ sub itētiōe vīis p̄cretiue accepti. Est em̄
ens maxime vīe. vt habet 3. metaph.

Dic

Secūdo. q̄ ens nō est vniuocū vniuocati
one phisica. neq̄ in p̄mo gradu vniuocati
onis. nec in scdo. Patet sic. q̄ pcept⁹ entis
cōiter sumptus nō est vna natura in re. q̄ nō est vnus
vniuocatione phisica. Vīns pbat. q̄ pceptū entis subij

clūtur oīa entia de quibus manifestū est q̄ non dicūt
vnā naturā. Et etiā ens nō descendit in sua inferiora
fm̄ eūdē gradū p̄fectiōis. nec fm̄ eūdē modū essendi
nec fm̄ eūdē ordinem. eo q̄ suba est p̄fectior et p̄ior 2
p̄fectior ē h3 modū essendi quolibet accēte.

Dic Tercio. q̄ ens non predicat vniuoce et eq̄
uoce de p̄mis passionib⁹ et vltimis diffē
rentijs. Patet sic nā vltime dīe sunt p̄is
mo diuerse. sed in p̄mo diuersis nihil q̄d dīcatū in
cludit. q̄ Vīnoz p3. q̄ si aliq̄d icluderet q̄d dīcatū
tūc ipsa differrent in aliq̄ et in aliq̄ puenirent. 2 sic essz
processus in infinitū. nec ille essent vltime dīe. Sed
de passionib⁹ p3. Nā subiectū est extra essentia passio
nis. et predicat in scdo mō dicendi p se de ipsa. q̄ nō p̄
dicat q̄d dīcatū. Ex predictis p3 facilliter q̄ ens ē
vniuocū et q̄ nō. Et possent hic adduci plures au
toritates et rōnes q̄s cā breuitatis vsq̄ ad ea q̄ sequū
tur retineo. Patet etiā q̄d sit ddm ad autoritatē por
phiri. Posset em̄ dici et ad porph. et ad boetiū q̄ p̄i
ma facie vident dicere q̄ ens est equuocū. q̄ ipsi hoc in
telligūt de equiuocatione phisica et nō logica. Et si
dicas. porphiriū logicus fuit. et similiter boeti⁹. Vī
ci posset q̄ multa dicūt in logica non logice. Et ad
rōnem porphiri ddm est. q̄ licet rō predicamentalis
sit diuersa. rō tñ trāscendens est eadē. Vel sic breuif
dicif. q̄ porph. nō loquit fm̄ p̄piaz opintonē. sed fm̄
opinionē platonis vel alicuius alteri⁹. non em̄ loqui
tur fm̄ opinionem aristotelis. eo q̄ aristoteles in q̄rto
metaphi. dicit ens predicari de plurib⁹ et nō equiuo
ce Et si queras vtrū ens sit gen⁹. Dico breuiter dī
missa opinionē buridani. q̄ dicit ens esse genus fm̄ in
tentionē arist. q̄i p̄uertibile cū genere subiectiue. nō
tñ ad decē p̄dicamēta. Vī ens nō est gen⁹ patz sic. q̄
ens predicat in q̄d de oīb⁹ generib⁹. ergo nō est genus
Confirmat. q̄ gen⁹ d3 habere dīas q̄ sunt extra rati
onē ei⁹. sed nihil est q̄d rōnez entis subterfugiat. ergo
nō h3 dīas. et p̄ p̄ns nō est genus. Patet terciō auto
ritate arist. 3. metaphi. dicentis q̄ ens nō est genus.
Patet q̄rto. q̄ nullū illimitatū et infinitū est gen⁹ nec
reponibile in genere. ens autē est infinitū et illimitatū.
ergo ens nō est in genere

Quarta. Vtrū

hec p̄o sit p̄ce
denda participatione sp̄i. plu
res hoīes sunt vn⁹ hō. Ad
quā respondēt aliq̄ q̄ nō. q̄ ex hoc sequeret q̄ plures
hoīes essent vn⁹ hō. et p̄ simplicē p̄uersionē vnus hō
esset plures hoīes. q̄d est falsū. eo q̄ p̄radictoriū ei⁹
est ver⁹. Nā null⁹ hō est plures hoīes. Sed in opposi
tū est porph. dicens. q̄ plures hoīes sunt vn⁹ hō par
ticipatōe sp̄i. hoc est p̄ participatōem vni⁹ nature cō
munis. Vīc q̄ breuif fm̄ intentionem doctoris subtilis
q̄ dicta p̄positio est vera. Pro cuius declaratōe attē
dendū. q̄ vn⁹ p̄t capi dupl̄. Vno⁹ cathegreūatice. 2
sic est dīa entis. et sic de eo loquit arist. q̄nto metha
phisice ponendo q̄tuor modos eius. scz vni. numero.
vni sp̄e. vni genere. et vni p̄portōe. Et vnuz illo mō
acceptū vniuoce se h3 ad p̄dictos modos. vel salte se
h3 ad ista q̄tuor sicut ad simpliciter et fm̄ q̄d. q̄d patz
q̄ q̄nto metaphi. dicit q̄ ad vni numero sequit vni
sp̄e. et ad vni sp̄e sequit vni genere. et ad vni genere
sequitur vni p̄portōe. nō autē econuerso. et sic aliquo
mō rō vnus est vniuoca illis. q̄ in equuocis nō est p̄na

vnus ad alter. Unde analogia vel ordo non excludit vnivocationē. Alio accipit vnus sine cathegorematica. et sic dicit modū intelligendi terminū p supposito determinato. indeterminate tñ. Ex hac diffinitione sequitur q si vnus capiat cathegorematicē. tñc ppo est distinguenda penes equocationem vnus. Et in tribus primis significatōibz est simpliciter vera. pro q̄ta autē est falsa. vtp̄ta capiēdo pro vno numero. falsum enī est dicere q participatiōe sp̄ci plures hoīes sunt vnus hō numero. Et cū sic arguit. analogū p se positū stat pro suo significato principaliori. q vnus stat sp̄ pro vnitate numerali. Dm̄ est q hoc bz veritatē qñ an alioq̄ est p se positū. hoc est sine determinatiōe. vnus autē in predicta p̄pone sumit cū determinatiōe diminutē q est participatiōe sp̄ci. Et p hoc p̄ so ad argumētum alioz vbi p̄mittit fallacia fm̄ qd ad simplicitē. Nam vnus hō participatiōe sp̄ci est dictum fm̄ qd. et vnus hō est dictū simplicitē. Si autē vnus capiat sine cathegorematicē. tñc posset forte dici p̄po simplicitē falsa. nā vnus suppositū hoīs nō est plures hoīes. nec plures hoīes participando sp̄m sunt vnus suppositū hoīs. Sed hoc p̄po vnus hō cōis vt plures hoīes in singularibus est vera ad hūc sensum. vnus et idē hō in sp̄ plurificat et diuidit in multa singularia.

Questio Quinta. vtrū diffinitiones indiuidui sint a porphi. sufficient assignate Pro cuius solutiōe attende primo q duplex est indiuiduū. scz vagum et determinatū. Indiuiduū vagum est singulare determinatū significatū indeterminate. et hoc fit p signūz particulare additū termino p̄muni qd significat naturā tractā ad suppositū indeterminatū. vt aliq̄s hō. aliq̄s aīal. Sed indiuiduū determinatū est natura tracta certis p̄ditionibz indiuiduatibz ad determinatū suppositū. Et tale est qdruplex. scz notariōne. demonstratiōe. suppositiōe. et circūlocutiōe. Similiter indiuiduū vagū est qdruplex. scz sp̄cialissime vt aliq̄s hō. et generis subalterni. vt aliq̄s aīal. et generalissimi. vt aliq̄ substantia. et transcendēs. vt aliq̄s ens. Attende sc̄do. q prima descriptiō indiuidui sic debet intelligi. Indiuiduū est natura predicabilis d vno solo vnivoco. sic scz q nō de pluribz. Unde licet intentiō indiuidui p̄cretiue designata predicet in qd p̄dicatiōe sp̄ci de omni sc̄da intentione indiuidui cōcretiue designata. vtp̄ta de hac et illa q differūt solo numero. tñ prima intentiō predicatur de vno solo. Unde p̄dicatiō significata p illā diffinitionē d̄z exerceri in primis intentiōibz. et nō in sc̄dis. Ex hoc patet q illa p̄positiō indiuidui est indiuiduum. p̄t habere multos sensus. sicut dictū est de alijs. Attende terciō. q ex sc̄da diffinitione indiuidui videt̄ haberi q p̄cipiū indiuiduatōis sint septem accētia indiuiduanria quoz accētiū collectiō nūq̄ in alio eadem erit q p̄tinentur in hoc metro. Forma figura locus stirps nomen patria tempus. Et possent assignari plura. vt puta pat̄ parens. licet enī aliq̄ istoz possent reperiri eadē in diuersis. nō tñ oīa. Dicūt tñ aliq̄ q porphi. p illas p̄prietates nō vult intelligere aliq̄ accētia. sed vult intelligere hecēitates et d̄nas indiuiduales. Sed qz boetius in p̄mento. et autēna in q̄nto metaphisce vident̄ hoc idē dicere. videlz q p̄stent ex septē p̄prietatibus. Ideo oportet hoc intelligere q nō sint

p̄p̄ia indiuiduatōis a porphi. s̄ a posteriori quo ad nos. Nam p accētia q nobis adueniūt distinguim̄ vnū indiuiduū ab alio. sed hoc non est a priori. Quia autē vnū indiuiduū nō distinguit a priori ab alio indiuiduo p aliq̄d accētis. siue illud accētis sit q̄ritas. siue materia signata quātitate siue existentia actualis siue relatiō ad agens probat̄ qdruplici fm̄ doctores subtilē. Primo sic. substantia est cā oīm accētiū et nō p̄t causare nisi indiuiduata. q̄ cū cā inq̄tum talis p̄cedat effectū. ipsa substantia ante omne accētis erit indiuiduata. Et p̄firmat̄. qz accētis singulare nō p̄t recipi nisi in subiecto singulari. ergo substantia vt ē receptiua cuiuslibet accētis est indiuidua. et sic nō est indiuidua p ei⁹ receptiōem. Secunda rō. qz ter⁹ ordo p̄dicamenti substantie puenit toti ordini alioz p̄dicamentoz q sunt accētia sed ordo p̄dicamentalis dicit̄ vsq̄ ad indiuidua sicut ad vltima. q̄ indiuidua substantie sunt p̄ora oībus accētiibz fm̄ naturam. Tercia rō est. qz qualis est ordo inter vltia. talis est inter eoz indiuidua. cū ordo essentialis p̄sequat̄ rōnem formale. et tota rō formalis vltis. s̄z ordo nature i indiuiduo sequit̄ vltia. Et tō cū p̄dicamentū sube ordine essentiali pueniat alia p̄dicamenta. fm̄ naturā indiuidua substantie erūt accētiibus priora. Quarta rō est. qz qd liber indiuiduū de genere substantie bz esse p se in p̄dicamento substantie. cū recipiat eius p̄dicatiōem qd dicitur. si autē foret indiuiduū substantie per accētis. tñc nō p se sed p accētis esset in illo genere. Et p̄firmat̄ qz nullū accēdens dicit̄ in qd de indiuiduo substantie. sed p̄stitutū dicit̄ in qd de p̄stituto. Et iterum substantia nō dicit̄ in qd de aliq̄ p accētis constituto ideo relinq̄tur q indiuiduū de genere substantie nō dicit̄ indiuiduat̄ p aliq̄d accētis vel p aliq̄d ens p accētis. Ideo dixit doctor solēnis q indiuiduū p̄stituit̄ inesse indiuidui p duplicē negationē. scz diuisionis in inferiora et a quolibet alio. ita q indiuiduū dicit̄ p̄uasiōne diuisionis et p̄uasiōne i dēp̄tatis ad aliud. Probat̄ sic. qz si diceret vnā rōnez p̄positiua nō eadē quā dicit̄ ens. tñc esset nugatio. dicendo ens vnū. et i quolibet indiuiduo esset entitas ad dita entitatē. qd est inēconueniens. Sed p̄tra hāc op̄inōne gaudēsis arguit̄ qdruplici. Primo sic. qz p̄m p̄m septimo metaphorice prima substantia p se generat̄ et p se opat̄. ex p̄mo metaphi. et p hoc distinguit̄ a sc̄da. cui neutz puenit p se. ergo illa p̄petūt p̄me substantie p illud qd addit̄ supra primā substantiā. sed ista nō p̄petūt aliquid p negationē. ergo p̄ma substantia nō addit̄ tñ negatiōē supra rōnem. Sc̄do sic. ex negatiōe nō p̄stituit̄ aliq̄d formalit̄ in entitate p̄fectiori q̄ entitas ista p̄supposita negatiōi. alioq̄n negatiō esset formalit̄ entitas que posita est. sed p̄ma substantia fm̄ p̄m in p̄dicamentis est maxime substantia. et est magis substantia q̄ sc̄da. ergo nō p̄stituit̄ formalit̄ in entitate p̄ime substantie p negationē inq̄tum distinguit̄ a sc̄da substantia. Tercio sic. de singulari in p̄mo mō d̄cendi p se predicat̄ illud cuius singulare. sed de aliq̄ ente p̄cepto cū negatiōe nō predicat̄ p se aliq̄ entitas positiua rōne totius subiecti. qz totū subiectū nō est p se vnū. si autē predicaret̄ rōne partis tñc nō esset p̄dicatiō superioris de inferiori. sed eiusdem de seipso. Quarto sic. qz posita illa duplici negatiōe adhuc q̄ reret̄ de illo p qd repugnat oppositū istaz negatiōi.

et p quid insunt iste negatōes. et vnde habeat negatō
q sit hec. cū ipsa sit eiusdē rōnis in sorte. ergo relinq
tur dicta opinio falsa. Ideo dicūt alij q nulla nega
tio nec aliqd accūs est pncipiū indiuiduatōis. sed ip
sa materia. Et ad hoc adducunt qtuor auctoritates
Prima ē in qnto metaphi. ca. de vno. vbi dicit pbs
q vnus numero sunt quoz materia est vna. sed qd est
pncipiū vnitatis est pncipiū indiuiduatōis. Secun
da auctoritas est septimo metaphi. vt dicit pbs q ge
nerans generat aliud ppter materiā. calleas inquit r
socrates diuersa qdē sunt ppter materiā. idē rō spē.
Tercia auctoritas ē duodecimo metaphi. vbi pbat
aristo. q nō possūt ēē plures celi. si plures inqt essent
celi vt homines foret pncipiū. qd circa vnus quo q
specie. et pncipiū effectiū vni numero. nō multa. sz
quecūqz inqt vni numero sunt multā hnt materiā
Et ex hoc vltimus pcludit q pmiū mouēs est vni et
p psequēs celi ē vni. Quarta auctoritas est pmo celi
et mūdi. vbi dicit aristoteles. cū dico celū dico formā
cū dico hoc celū dico materiā. g signū est q indiuidu
atio sumit a materia. Sed in oppositū est aristote.
scdo metaphi. in antiq translatōe dicens. q in funda
mento nature nihil est distinctū. p fundamētū nature
intelligēs materiā. g materia nō est pncipiū distincti
onis Nec auctoritates ille cōcludūt aliud nisi q mate
ria q opponit qd dicitur siue forme totū est pncipiū
indiuiduatōis. eo q ipsa rē pstituit in esse subiectibili.
qd est ēē materiale. Et ideo dicūt alij q fatuū est qre
re pncipiū indiuiduatōis. cū ois natura sit de se hec
et p suā formā distincta a qlibet alia natura Sed
ptra hāc opinione possent fieri argumenta q prius fa
cta sunt de qd dicitur. et fatuū est disputare ptra eā
eo q ipsa negat pncipiū ois qd est vlt. et p pns negat
sciaz haberi posse. Ideo p opinione doctoris subtilis
Attende qto q qz indiuiduū dicit illud qd nō ē
diuisibile in multa. et distinguit ab oī alio fm nume
rū. hec aut diuisio siue repugnātia diuisionis in pres
subiectiuas nō p inesse nisi p aliquid qd est in indi
uiduo. et vocet illud. a. g oz inuenire in indiuiduo a
siue hecēitātē p quā sibi repugnat diuisio in partes
subiectiuas. nō em sibi repugnat diuisio in partes in
regrales vel essentielles. Cū sicut aliq sunt primo di
uersa q se differūt a se totis. ita videlz q i nullo pue
niūt. sic in oibus differentiis q sunt diuersa aliqd idē
entia. oportet inuenire aliq qbus differunt q se totis
sint diuersa. aliter pcederet in infinitū. et ille sunt vl
time rōnes vnitatis. et sunt indiuisibilia. Nam sicut
dñā specifica in spē ē cā indiuisibilitatis in spēs. nec
est cā prior. qz est illud cui primo repugnat diuisibili
tas. et p qd vna spēs differt ab alia. ita q vna dñā ē
primo diuersa ab alia. Sic etiā indiuidua cū sint p
prie dñā nō pmo diuersa qrenda est cā vnitatis ma
terialis qua pmo distinguit vniū indiuiduū ab alio.
et illa vocat differētia indiuidualis Cū aut dñā sit
q differūt a se singula. et pstat indiuidua ppter differ
re. eo q sunt diuersa aliqd vniū entia. et ppterea eis cō
uenit rō dñe. ideo similit iudicādū est de dñā indi
uiduali sicut de specifica. Nā sicut dñā specifica est
cā vnitatis specificē. ita dñā indiuidualis ē cā vni
tatis maioris q sit vnitās specifica et etiā pfectioris
Est g dñā in h q dñā specifica est impfectior eo q
minore causat vnitātē q sit dñā indiuidualis. et eti

am dñā specifica pstituit rez in rōne predicabilis. sz
hec pstituit eā in rōne subiectibilis tm. Et qz subiectū
est materiale respectu predicati. ideo ipsa pōt vocari
dñā materialis ppter loquēdo. licet dñā specifica ali
quo mō possit dici materialis. qz est pncipiū subiecti
bilis respectu p dicitur. qz tñ ipsa est vere informatiua
generis. ideo ppter ē formalis. Est em pars diffinitio
nis et qd dicitur formalis. hec aut dñā nō est qd ditas
fm modū qd dicitur siue grad⁹ pfectionis q non ppo
nit cū eo cuius est mod⁹. et etiā est extra essentia

Dic pmo

Dic secundo q indiuidua de genere substantie p ac
cidētia a nobis distinguuntur Hoc p auctoritate por
phyrii boe. de cū. et marij Dic tercio. q indiuiduū i
prio genere nō p diffinitū alia. diffinitio ē a diffinitio
ne spēi. Patet sic. qz si diffinitur alia diffinitio ē. illa n
possit dari nisi p spēm et dñā indiuiduale. sed cas
lis dñā nō dicit qd dicitur. sed modū pfectōalem qd
dicitur siue modū intrinsecū. Diffinitio aut qd ditas
tiua debz pstitui ex genere et dñā q sunt diuersē qd
dicitur. g. Dic quarto q dñā indiuidualis nō est
de rōne spēi. sed est extra rōnem eius. nec est de quid
dita te indiuidui. licet sit qdam modus intrinsecus
i diuiduo. Patet sic. qz spēs dicit totū esse indiuiduo
rū. g vltra eam nō requiritur aliq dñā vel qd ditas ad
pstitutiōem indiuidui. Unde licet mod⁹ intrinsecus
siue gradus indiuidualis sit de intrinseca rōne indi
uidui. non tñ est essentialis. eo q plus dicit essentialē
q extrinsecū. Et si arguas ptra pma diffinitionē
indiuidui q ipsum possit p dicitur de pluribz vniūce
supponendo q sunt duo appellati hoc noīe sortes sub
illa rōne. videlz q patres hoc noīe sint nūcupati. nō
erit idē et rō eadem. g de duobz vniūce predicabit
Respondeo q licet rō accūtalis sit eadez in illis du
obus. rō tñ essentialis nō est eadem. et hoc loquendo
de rōne ppta vtriūqz. Accidit em illis hoibz q pat
eoz sit tali vel tali noīe nūcupat⁹. dñā tñ indiuidu
alis vtriūqz est intrinseca sibi. De hac questioe am
plius dicit in sequētibz. eo q nō est omnino logice
facultatis rē.

Ad argumēta

in oppositū
Ad pmiū dicit
q licet gen⁹ p
dicetur de pluribz differētibz numero. non tñ p dicitur
de pluribz differētibz solū numero. qd tñ in diffinitio
ne oz addi. sicut patet in explicatiōe diffinitōis quā
facit porph. dicens. q spēs p dicitur solū de indiuidu
is Ad secūdū dicit q eiusdē rei absolute non sunt plu
res diffinitōes. eiusdē tñ rei respectiue bñ sunt plures
diffinitōes. sicut idem p se p referri ad plura. licet nō
pmo. Ad terciū dicit. q sicut aliq spēs pnt habere
diuersas habitudines. ita etiā i eis pnt fūdari diuer
se intentōes. Nā albedo fm respectū quē bz ad subie
ctū fūdat intentōē accūtis. et fm respectū quē bz ad
sua inferiora fūdat intentōē spēi. nec hoc est incōue
niens Ad qrtū dicit. q diffinitio nō est vniū p dicitur
le nec bz vniū modū p dicitur. eo q p dicitur in qd et i q
le. sicut et gen⁹ et dñā ex quibz pponit Ad qntū
dicit pcedendo q opposita relatiua pnt esse in eodē res
pectu diuersoz. et etiā q id ē p referre ad plura. licet
c ij

non pmo. neq; aliud vult dicere aresto. in qnto meta
phifice. cū dicit qd idē nō p̄t referri ad plura. hoc vti/
q; vix ē q; fm eā dē rōnē idē nō p̄t referri ad plura.
Nec est incōueniens q; spēs respiciat ad supiora et infe
riora. dictū em ē q; fm respectū quē habet ad inferio
ra p̄stituit in esse specifico.

Differētia vero

Istud est terciū caplm in q; Porph. det/
minat de terciō p̄dicabili. scilz de dñā.
Et diuidit in duas partes pncipales. In prima po
nit multiplicatē huius nois dñā. In scda psequi
tur de dñā de q; intendit. In pma parte ponit quoz
diuisiones dñē. Prima diuisio q; ponit ibi (Dñā di
ct) est talis. Dñāz alia cōis. alia p̄p̄ia. et alia ma
gis p̄p̄ia. Dñā cōis est. q; alterz differt ab altero al
teritate qdā q̄cūq; mō. vlt idē a seip̄o. vlt ab alio. vt so
crates differt a platone alteritate qdā. et ipse socra
tes differt a se vel puero. vel iāz viro. et ipse ali qd fa
ciens differt a seip̄o quiescente. (Proprie autem)
Diffinit dñā p̄p̄ia. dicens q; est q; alterz differt ab
altero inseparabili accēte. Inseparabile aut accēs est
vt nasi curuitas. oculoꝝ cecitas. cicatrix cum ex vul
nere occalluerit. id est indurauerit. (Magis. pro
prie) Diffinit dñā magis p̄p̄ie dictā. dicens q; est
q; alterz differt ab altero specifica dñā. sicut hō dif
fert ab cō rōnali qualitate. (Vniuersalr q;) Ex hoc
infert vñū correlariū. dices q; vlt oīs dñā facit alte
ratuz etiā cuiusq; aduenerit. Sed ea) Comparat
mēbra diuisionis ad inuicē. dicens q; dñā cōis. et p
p̄ia solū facit alteratuz. dñā vero magis p̄p̄ia facit
aliud. (Differētiāz igit) Infert p modum correla
rie scdam diuisionē dñē dices. Dñāz alie faciūt ali
ud. alie vero alteratū. Et ponit duas dñās in mē
bra hui⁹ diuisionis. Prima ē. dñē vero facientes ali
ud vocātur specificē. ille vero q; faciūt alteratū vocā
tur simpliciter dñē. sicut rōnale adueniēs aīali facit
aliud scz spēm aīalis. sed illa q; est mouēdi soluz facit
alteratū cū q̄scēte. Scda dñā ē. q; fm differētiās
faciētes aliud sūt diuisiones generū in spēs. et afflig
natōes diuisionū q; p̄sistūt ex genere et hmoi differē
tijs. Sed fm eas q; solū faciūt alteratū p̄sistit sola al
teratio siue aliq; mō se hñdi pmutatio. (A supiorib;
b⁹ q;) Ponit terciā diuisionē dñē. dices q; ichoā dū
est a supioribus. et diuidenda ē ista dñā. Nā dñāz
alie sunt sepabiles. et alie inseparabiles. Nouerit em
et q̄scere. et sanū eē et egrū eē. et silia sunt dñē sepabi
les. et q̄cūq; his prima idē silia sūt. Sed aqluz eē vel
simū eē. rōnale vel irrōnale sūt dñē inseparabiles. (In
sepabiliū alie) Ponit terciā diuisionē dñē. dices q;
dñāz inseparabiliū qdā sunt p se. alie p̄o p accēs. Nā
rōnale p se inest hōi et mortale et esse discipline susce
ptibile. Sed aqlū eē vel simū eē insunt fm accēs et nō
p se. (Ille igit) Ponit duas dñās in mēbra hui⁹
diuisionis. Prima ē. q; dñē p se accipiūt in diffini
tione sube. et faciūt aliud. hoc ē ponit i diffinitōe
eēntiali et qd dītatua. et faciūt differē eēntialit. Sz
dñē p accēs nec accipiūt in rōne substantie. nec fa
ciūt aliud. (Et ille) Ponit scdam dñāz
dices q; dñē p se nō suscipiunt magis nec min⁹. dñē
vero p accēs etiā si sunt inseparabiles intentiōem susci

pūt et remissionē. Probat pma pte. q; gen⁹ non p̄t
cat fm magis et min⁹ de eo cui⁹ est gen⁹. nec generis
dñē fm q; diuidit. Probat q; ipse sūt q; vñūscuius
q; rōnē. i. diffinitōes p̄plent. eē aut vñūscuiusq; vñū
et idē est. nec intensiōne neq; remissionē suscipiēs ē
(Aquilū aut eē) Probat scdam pte. dices. q; aqlū
eē vel simū eē vel coloratū eē aliq; mō intenditur et re
mittit. (Lū igit tres spēs) Nec ē scda ps isti⁹ capli
in q; porph. psequit de dñā de q; est hic ad ppositū
Et diuidit in duas particulas. In pma resumit di
uisiones p̄dictas. dicens Lū igit tres spēs dñē con
siderent. i. cū dñā dicat tribz modis. scz cōiter. p̄p̄ie. et
magis p̄p̄ie. Et cū qdā dñē sint sepabiles. et qdā in
sepabiles. Et cū qdā sint p se. qdā vero p accēs. Rur
sus dñāz q; sunt p se qdā sunt fm q; diuidim⁹. gene
ra et spēs. Alie sūt fm q; ea q; diuisa sunt specificant.
(Et cū p se) Declarat p exempla. vt cum iste dñē
aīatū in aīatū. sensibile insensibile. rōnale irrōnale.
mortale immortale sint dñē p se. ea que est aīata et sensib
bilis est p̄stitutua sube aīalis. aīal em est suba aīata
sensibilis. Ea vero q; est mortalis et immortalis. rōnal
et irrōnalis diuisiue sunt aīalis. q; p eas genera et spe
cies diuidim⁹. Ille aut dñē q; sunt diuisiue generū sūt
p̄pletue et p̄stitutue spēs. (Diuidit em. Hic de
clarat ea q; dicta sūt. q; aīal diuidit p rōnale et irrō
nale. et p mortale et immortale. et illa q; est rōnal et mor
talis p̄stitutue sunt hoīs. rōnalis vero et immortale dei
et hoc loqndo fm opinionē stoicoꝝ. q; dixerūt deos eē
aīalia genere. aīa passibilia. corpore aerea. et tpe eīna
sed hoc vt dicit augustin⁹ falsum est. Sed irrōnalis
et mortalis irrōnabiliū aīaliū est. Silt etiā aīatū in
aīatū. sensibile et insensibile diuidit supemā subam
sed illa q; est aīati et sensibilis p̄gregate ad aīal p̄feces
rūt aīal. i. p̄stitutū. (Vñū q;) Ex hoc pcludit q; eē
dem dñē alio et alio⁹ accepte sunt diuisiue et p̄stitu
tiue. et oēs specificē vocant. (Ex his maxime) In
cidentaliter ponit duas vtilitates dñē p se. dicens q;
maxime op⁹ est his. scz differētijs p se ad diuisiones ge
nerū et diuisiones spēs. sed nō his q; sunt fm accēs.
etiā si sunt inseparabiles. et multo minus his q; sunt se
parabiles. (Quas etiā determinātes) In scda parti
cula ponit porph. q; diffinitōes dñē magis p̄p̄ie si
ue specificē q; videlz facit predicabile distinctū ab ali
is p̄dicabili. dicens q; antiq; phi determinantes de
dñā dicūt q; dñā est q; habundat spēs a genere. vt hō
habundat ab aīali p rōnale et mortale. aīal em nihil
hoꝝ est. (Nā vnde) Ex hoc mouet vñū dubiū vñ
bz spēs dñās. cū p eas spēs habundat a genere. Nō eī
videt q; habeāt ab aliq; nisi a genere. et nō habēt a ge
nere. eo q; tūc gen⁹ haberet dñās. et cū dñē sint opposi
te. seq̄ret q; opposita essent simul in eodē. qd nō p̄t di
ci. (Sed quēadmodū) Soluit dubiū. dicens q; ge
nus bz potestate oēs dñās. actu p̄o nullā. Sic in phiā
dñē q; ex his q; nō sunt. scz potentia. nihil sit. neq; oppo
sita circa idem sunt actu. bene tñ potētia. (Diffinit
unt aut) Scda diffinitio dñē q; dat de dñā in rōne p̄
dicabilis est hec. Differētia ē qd de pluribz et differē
tibz spē in eo q; q̄le sit p̄dicat. Hāc diffinitōem. pbat
pmo exēplo siue libno. Scdo a sili. Exēplo sic. q; rō
nale et mortale p̄dicant de hoīe in q̄le et nō in qd pro
bat sic. q; si q̄rat qd est hō. puenient respondet q; est
aīal. sed si q̄rat qualis est hō. puenient respōdet rōnal

mortalis (Reb em) Probat a fili sic. qz sicut sta-
tua pponit ex ere tanqz ex materia. et figura tanqz ex
forma. sic ho cois pponit ex genere tanqz ex materia.
ex dra tanqz ex forma. sed figura p dicitur de statua in q
le. qz etia dra p dicitur in quale. Probat maiore. qz hoc
totu scz alal ronale mortale est ho queadmodu illic
ide in artib statua (Describit aut) Ponit at ter/
cia diffinitioem differetie q est Dra est qd aptu natu
est diuidere q sub eodez genere posita sut. vt ronale et
irrionale diuidit hoiem et equu q sunt sub eode gene-
re qd est aial (Assignat aut) Ponit qra diffinitio-
ne dre q est. q dra est q differunt a se singula. i. singule
spes. Qd phat. qz spes no differunt p gen. q p diam.
Ans pz. qz sum aialia et nos et irrionalia. sed ronale
additu nobis separat nos ab illis. Silliter nos et di/
sum rionales. et puenim in hoc genere qd est aial ro-
nale. sed mortale appositu nobis diuisit nos ab illis.
(Interi aut) Consequenter ponit qnta diffinitionez
dre. dices q peripatetici pscrutantes et speculantes in-
teri. i. p fundius dicunt differetia. non qd libet eoz q
sub eode genere st diuidetiu esse dra. sed dicunt dra
esse qd ad esse pducit et ei qd est esse rei pars est. Na
aptu natu nauigare no est dra hois nec de eius eentia
sed solu est ei ppiu siue qda aptitudo. sed tn aptum
natu nauigare diuidit aial. Dicim em aialia: alia
sunt apta nata ad nauigadu. alia no minime (Spe-
cificat aut) Infert porph. ex p dictis vnu correlatiu qd
a qbusda ponit p vna diffinitoe dre. dicens q specifi-
ce dre erit qcuqz alterata facit spem. et qcuqz in eo
q quale est accipitur Et finalit epilogat. dicens q
dicta de differetis sufficiunt Circa istu textu notat
albert. q no est sile de acceptionibz qz et spci. sicut de
acceptoibz dre. qz vfu illoz nomini gen et spes pri-
mo fuit in ciuilibz. et ab vfu ciuiliu traslupta sut ad
vfu phoz. et ab illo trasluptu est in vfu ciuili loquen-
tiu Attende scdo q dre q sumitur ab accitibz se/
parabilibz. no ideo dicunt coes. qz rebz insunt coiter
qs differre faciunt. qz tuc no eent dre. sed poti puenit
tie. eo q illud qd e coe aliqbz magis est pncipiu pue-
nietie q dre. Sed dicunt coiter dre. qz distinguunt co-
ter in oi genere distinguibiliu. Et qz sut i vfu apd co-
ter in oi genere distinguibiliu. no p dicitur nist ea q sen-
tibz pma facie obijciuntur. Dicit aut dra ppiu fm do-
minu albertu. eo q ei in q est ppi cam p natural e ap-
propata. Et qn vnu differre dicit ab altero p accis i
sepabile. qd ideo dicit i sepabile. qz cam bz radicataz
et difficile mobile a subiecto. sicut simitas inest p na-
tura. cicatrix no p occasione. Sed dr maxime ppiu
qz maxime ppiu differre facit. scz specifice et subalter
Alie at dre faciunt fm pl et min differre Attende 3o
q accitis cois a q sumit dra coiter vel ppiu dicta fm
dm albertu pt ee triplex p dicitio. Prim o pside-
rat tale accis in se et absolute. et tuc tale accides e pro-
piu si fluat a pncipis spci vel coe si fluat a pncipis
indiuidui. et tuc sut ppiu vel accidens q sunt duo de
vlibz q ex opposito diuidit vlc cu alijs et sic dra neqz
e accides coe neqz ppiu. Secda accidens p dicitio
est q p dicitur in ordine ad suu subiectu qd denotat
informet et ipm ab alio differre facit. et illo mo vocat
dra. Tercio mo p dicitur tale accidens no p ppatioez
ad suu subiectu. sed sua inferiora. et illo pparatio ei
est sillis pparatioi spci ad indiuidua. et fm illa ppa-

tionē spci accis ē spēs Attēde qro q dra specificā
q facit aliud. i. differre eēntialit et sumit a forma spēs
cificā p triplicē p dicitur fm auicēnā. Primo in se
vt scz est substantia qdā et entitas informās vel dās
eē formaliter. et hoc mo vocat forma. Secdo mo pot
p dicitur vt est qdā entitas pstituta in spē tanqz p n-
cipiu formale et essentialē spci. et hoc mo vocat spēs.
Tercio p p dicitur pnt illud qd p ea est formatu
ppat ad aliud fm puenientia z dra m. et hoc mo vo-
cat dra. cuius tres sunt acc. scz diuidere gen. pstitui
ere spem. et facere differre spem p ea. et hec dra ē vnu
de qnqz vlibz. cui ppiā diffinitionem dat auicēnā
dicens. Dra est vlc simpliciter p dicitur vel p dicitur
le de spē in qle qd. que diffini. innuit in fine capli de
dra Circa huc textu mouet questio talis.

Querit

Septimo vtru diuisiones z dif-
finitoes dre sint o porph. suffi-
cient assignate. Arguit pmo
q no. qz vel diuisio dre esset generis in spēs. vel totu i
partes integrales. vel vocis in significatiōes. sed neu-
tru illoz est dicendū. igit. Ans pz. nā gen. eēntit dicit
de suis spēbz. et totu integrale no p dicitur de suis pibz
diuisim. et vox equoca non est diffinibilis. constat at
q dra no dicit eēntit de mēbz diuidentibz et p dicitur
de ipsis. et etiā est diffinibilis. g. Confirmat qz no dā-
tur p opposita. eo q est trimebris. z vnu mēbz sequit
ad aliud. g. Ans pz. qz tm vnu vni opponit. ex primo
periarmenias. Sequit etiā bñ dra magis ppiu aliq
differit. q differit dra coiter dicta. sicut sequit diffe-
rit ppiu. g. differit coiter Secdo sic. contra illd qd
dicit in textu q dre faciētes alteratū sunt q faciūt di-
uersitatē accitālē. qz pgregatiū et disgregatiūz sut
dre accitāles. et tn faciūt aliud. albedo em ē nigrē
do essentialit differunt p dictas dras. Et pfirmat qz
ronale et irrionale sunt dre essentialē et magis ppiu.
et tn no faciūt aliud gen. cui adueniūt. gen. em cui
adueniūt idem est eēntialit in oibz spēbz suis Ter-
cio sic. Dra no pt diffiniri. ergo ei no est aliq diffi-
nitio. Ans pz. qz dre no est dra. eo q tuc esset pcessus
in infinitū in differetis. Omne aut qd diffinit. dz ha-
bere gen. et diam. et ppter hoc fm boetiu sola spēs
diffinit. dra aut no est spēs. nec aliā bz diam. ergo.

Quarto sic. contra pma diffinitionē. illud qd hā-
būdat ab alio est in pl. illo. sed gen. est in pl. q spēs
et no eēntialit. dices em aial pl. pplectit q dices ho-
minē. Confirmat. qz si spēs habūdat a genere dra. qz
ro a q bz suā differentia. non ex nihilo. eo q ex nihilo
nihil fit. Non a se. qz nihil facit se esse in actu. No a ge-
nere. qz nihil dat qd non bz Quinto sic cōtra alias
diffinitoes dre p ordine Cōtra scdam sic. diffinitum
excedit diffinitōem. g. diffinitio mala. Ans pz qz dif-
finitū p dicitur de vltima dra spēalissime cui no puenit
diffinitio. Confirmat qz predicari est rō relatiua. sed
dra no est relatiua. igit. Vnoz pz qz relatio no refer-
tur. eo q tuc pcederet in infinitū Dra aut est relā-
tio. eo q fm ipsaz differēs referit ad differens. g. dra
referit Contra terciā diffinitōem arguit sic. ea q st
sub genere sunt spēs spēalissime. sz spēs spēalissime st
indiuisibiles. g. male dr q dra est q diuidit ea que sub
genere posita sunt Cōtra vltimā diffinitōez arguit
sic. Dra psequit ee g. g. accidit generi. et p pns non
cōducit ad ee spci. qz qd est accis in vno no ē suba in

alio. ut p3 pmo phisicoz. Confirmat qz diffinitio illa
puenit generi. eo q gen⁹ pducit ad esse rei sicut dicitur
etia est pars ee rei. g. In oppositu arguit autorita/
te porphi. et suoz pmetatoz. Pro solutioe istu⁹ qonis
soluēde sunt qnqz qones partiales

Questio Prima vtrū diuisio dicitur in dif/
ferentiā cōem. ppiā. 2 magis p
piā sit puenient assignata.

Pro cui⁹ solutioe attende pmo. q fin dñm alber/
tū ista diuisio dñe in pñti textu a por. posita est diui/
sio alicui⁹ multiplicis p analogiā ad vñū actū q est
facere differre vñū ab altero. q qdā act⁹ cōuenit vere
hoc est fm ei⁹ verā rōnem dñe magis ppiē. Alijs autē
differētis puenit fm pl⁹ vel min⁹. fm q videlz faci/
unt magis vel min⁹ differre. Un si iste dñe cōparent
ad inuicē fm verā rōne dñe. tūc p pñs dñe dñe dñe
magis ppiā. deinde ppiā. et tercio de illa q vocatur
cōis. Si autē pñt iste dñe ad cognitionē nrām. tūc p
pñs dñe dñe de illa q est cōis. pñt hoc q pñs facit i/
tellectui se obijcit. Scdario pñt dñe de ea q dñe dñe
ppiā. et vltimo de ea q maxime ppiā dñe. eo q illa
paucioribz et solo intellectu vrentibz innotescit. Alii
tñ rñder doctor subtilis. dñes q silis rñbitatio est de
diuisione q ponit in capto de genere ad declarādum
diffinitioem qz qz qz qz pñtatur. qdam pñtatur de
vno solo. qdā de pluribz. qz qdā pñtatur de pluribz. pñ/
dicat pñtatur. et qd vno solo. pñtatur cōiter. et vñū mē/
bñū seq videt ad aliud. et vñū de diuisionibz q fiūt
p cōiter et proprie

Dic Ergo breuit ad qñe q pñtatur diuisio dñe
est puenient. Patz qz tales diuisiones sūt vo/
cis in significatiōes. nō vocis equiuoce pes/
nes pñū mo dñe equiuocōis. qz vox equiuoca sic pñū i/
portat multa. sed penes secūdū modū. qz vox equiuoca
significat pñū vñū et ex ipositiōe. sed ex trāsūptiōe et
ex vñū loquētiū significat aliud fm q dñe pñū elen/
choz qz scdō est. ex eo q sic solū sum⁹ dicere

Questio Scdā vtrū hec pñt sit vera. so/
crates senex differt a seipso pu/
ero. Ad quaz dic breuit q
ipsa est distinguēda fm equiuocōem. qz sumpta dñe
i cōi ipsa ē vera. qz qdlibet accñs ipedit oēm idēpti/
tatē et facit dñe cōiter sumptā. sed si sumat proprie
vel magis ppiē est falsa. sicut pñt ex rōne illaz dñe rñ.
Qz autē dñe pñt sit vera. pñt sit. qz circa ens ime/
diate opponit idē et diuersū. ut patz. pñt metaph. g.
socrates senex et socrates puer sūt idē vel diuersū. nō
idē. qz hec affirmatiua tūc esset pñt. socrates senex est
socrates puer. ergo ē diuersū. Et sumit hic differēs in
cōi ad oē diuersū. Vel posset dici aliter. q sicut loco
affirmatiōis sepe ponit negatio. ita hic loco negatiōis
ponit affirmatio. sic intelligēdo q socrates senex dif/
fert ab ipso puero. h ē socrates senex nō ē socrates pu/
er. et sic illa est pñt. licet socrates non differat a seipso.
vñū tñ socra. accept⁹ cū vna determinatiōe negatiōe dif/
fert a seipso accepto sub alia determinatiōe et negat a se
ipso. sicut etiā socra. albz differt a seipso nigro. Si g
pñt intelligat in sensu positiua ipsa ē negāda de rigo/
re sermōis. eo q dñe positiua nō ē nisi in extēa. nul/
l⁹ autē pñt sit ē senex et puer Sed ad maiorē decla/
ratiōem pñt dñe pñt ar⁹. qdruplt. Primo sic. oīs
relatio requirit duo extrema in actu. sed socra. senex et
socra. puer nō sūt sūt in actu. g dñe q ē qdā relatio nō ē

int illa duo extrema. Maior patz. qz si relatio ē. sūt
subiectū ē. et si sūt subiectū ē. sūt correlatiū ē. relatiā
eñ sūt sūt natura Scdō sic. si socra. senex differt a se
puero. g nō est idē sibi puero. et pñs nō erit idē sibi
ipsi. qd ē manifeste sūt. Pñt pñt tenet. qz idē et dif/
ferēs opponit. q ad vñū seq negatio alteri⁹. et sic so.
senex nō esset idē sibi puero Probat scdā pñt. qz nega/
tio in ante negat idēptatē vñū. g seq negatio idēpti/
tatis a se sicut a superiori ad inferi⁹ negatiue. Ter/
sic. si so. senex differt a se puero. g so. senex et so. puer
differūt. tenet pñt. bz in pñt relatiū ē equantitē bñ se/
quit. ut sotes ē silis platonī. g sotes et plato sūt silēs
Lui⁹ rō ē. qz relatio equantitē cōlit denoiat vñūqz ex/
tremū et vñū. g socra. senex et socra. puer sūt multa.
Vñū pñt. qz dñe est spēs multitudinis. ut pñt qñ/
to metaph. g bene sequit dñe. g multa ab inferiori ad
supi⁹ et vñū. g socra. et socra. sūt multa. vel g socra.
senex et so. puer sūt multa. pñs est falsū. g et pñūm
añs Quarto sic. expositiōes istu⁹ pñtis sūt falsē.
g ipsa est falsa. An pñt. qz exponēs vñū est ista. sof/
crates senex nō ē so. puer. q nō pñt stare in veritate cuz
illis. socra. senex est. et so. puer est Ad pñū dico q
oī extrema relatiōis esse actu fm rōne referēdi. nō fm
existētiā. qz pñs et posteri⁹ licet nō existāt sūt. tñ simul
sūt fm rōne q referūt. Nā qñ pñs sub rōne pñtis ē. tñ
posteri⁹ sub rōne posterioris ē. licet nō sūt existāt. et sic
dñm ē in pñt. Vel alit dñm ē q illa maior ē pñt
de relatiōe reali vel dñe positiua. ista autē dñe ē rela/
realis. sed solū rōnis. Relatio autē rōnis nō dependet
pñt a finio. sed solū ab intellectu pñt. iō ad
nō exñs bñ pñt relatio Ad scdō dñm q scdā pñt
nō valet. scz nō idē sibi puero. g nō idē sibi. qz in pñt
negatur vñū respectu finio accitatis. in secunda
respectu finio subalis q iporāt pñt sibi qd ē relatiū
reciproci. et ideo facit fallaciā pñtis. qz ad diuersita/
tē accitālē nō sequit diuersitas cōntalis. s3 bñ econ/
uerfo Ad terciū dñm negādo pñt illā scz socra.
senex et socrates puer sūt multa. g socrates et socra.
sūt multa qz in pñt ista determinatiō respectu talis pñt
dicatū diminuit a socrate absolute Ideo nō seq scdā
vñū ad inferiū sed vñū fm qd ad simpliciter Ad
qñt dñe ab aliqz q illa ē falsa de rigore sermōis sed
ipsa ponit loco alicui⁹ veri scz illi⁹ socrates alit se bz
qñ ē senex et qñ ē puer Sed dñm est q qñ differt dñe
dñm negatiua nō positiua. vel qñ dñe dñm cōiter
supiā nō ē pñt de differt sic exponēda nec ad verita/
tē ei⁹ requit veritas illarū exponētium

Questio Tercia vñū diuisiones dñe sūt
pñt assignate Pro cu/
us solutioe attende pmo q li/
cet vñū rei absolute nō sit nisi vna diffinitio. nō est
tñ inconueniens ens respectuū habere plures diuissi/
ones fm q pñt ad plura referri. qz ergo dñe ha bet res/
latiōem ad sūt gen⁹ qd est vñū et ad illud dñe predicat
vñū ad indiuiduū et ad spēm. similiter et ad ge/
nus fm q est diuisiua generis. et ad spēm fm q est cō/
stitutiua spēs. primo tñ refertur ad speciem. nō inqñtum
spēs. sed inqñtum pñt per dñm. Etiam fm hoc
dantur qñqz diuisiones. quarū prima est differentie
fm q pñtutiua spēs. Secūda est dñe inqñtum ē vñū.
Alie due diuisiones sūt differentie inqñtum est diuisi/
siua. quarū prima dat de differentia accepta a diuisi/
siōne actiua. alia vero datur de diuisione formali.

Attende scdo circa primā diffinitionē drē q̄ abunda
re ab aliq̄ est pl^o actu z intellectu includere. illud autē
ab alio actu z intellectu includit qd̄ est de rōne forma/
li z acceptu qd̄ dicitur ei^o in q̄ includit. cu^o q̄ dicitur
est q̄ abundat spēs a genere. dicitur videt q̄ drā est q̄ spēs
actu z intellectu pl^o includit q̄ gen^o. vñ gen^o non cō
tinet drās diuīsiuas nisi potestatiue. Si em̄ p̄tineret
actu eas seq̄retur q̄ tota drāz multitudo in eadē
q̄dditate includeret. nō em̄ maior rō est q̄re cōtineret
vñ q̄ aliam. z sic in eadē q̄dditate opposita eēt sū
mul inclusa. Et licet genus p̄tineat drām constituti
uā. tñ illam eandē p̄tinet spēs. Et iō spēs abundat
drā vltra genus. Attende 3° circa scdam diffinitio
nē drē. q̄ drā est q̄ predicat rē. q̄ q̄le nō capitur put
dr̄ denotatiue a q̄litate q̄ est quartū predicamētū. s̄ q̄
le capitur p̄ eo qd̄ est determinatū potētie generis ad
certā spēm. z illud est q̄le generis. qd̄ dicitur quale eēt
tiale. Licet em̄ drā dicat p̄tem spā. nō tñ dicit p̄tem
potentiā. sed p̄tem actualē z determinatiuā ad esse
specificū. Et si q̄ras vtrū p̄ istam diffinitionē drā
distinguat ab alijs p̄dicabilibz. Dico q̄ nō eo q̄ ista
diffinitio nō puenit nisi drāz p̄tineret spēs subalt/
ne. Et illi^o aliq̄ reddunt eām. q̄ drāz species p̄s
cialissimaz cōiter sunt nobis ignote. z p̄pter h̄ solum
diffinitū drām nobis notā. Vñ loco drāz specia
lissimaz cōiter sumim^o drās subalternas. q̄bus cir/
cumloq̄mur drās specialissimas. Hoc tñ non videt
verū. q̄ nisi vltimē drāz eēt nobis note in eis nulla
fundaret scda intētio. nec alicui^o rei possem^o habere
sciam p̄ demōstrationē. cui^o mediū debet esse diffinitio
p̄posita ex genere z vltima drā. Attende q̄to q̄ ter
cia diffinitio drāz q̄ dicitur. q̄ drā est apta nata diuī/
dere. i. facere differre ea q̄ sub genere posita sunt. debz
intelligi de drā essentiali. nō em̄ datur p̄ns diffinitio
de drā accidentalī. v̄puta de p̄rio z accēte. eo q̄ solū fa
ciunt differre accidentaliter. Licet em̄ nos interdū cir/
cūloquāmur drām innominatā p̄prium vel accēs.
non tñ p̄pter h̄ p̄prium v̄l accēs facit differre essentiali
ter. Quarta autē diffinitio sic dicitur intelligi. drā est q̄
differūt a se singula. i. singule spēs sub eodē genere cō
tente. z h̄ loq̄ndo de genere immediato. Licet em̄ rōna/
le nō faciat differre hōiem ab angelis. eo q̄ vterq̄ est
essē rōnalis. Sensibile em̄ qd̄ est drā generis facit vñ
essē rōnalis. Vel dicas q̄ licet rōnale v̄t dr̄ aptitu
dinē pueniat hōi z angelo. nō tñ v̄t dicit p̄tem spēi
hōis. siue v̄t capīt drāz literaliter. Nam drā debet dicere
p̄tem formale. gen^o aut p̄tem materialē. Et si dī/
cas. oēs p̄tes diffinitionis forme s̄t fin p̄bm vñ. me/
tap̄h. q̄ gen^o nō est p̄s materialē. Rūdeo q̄ licet gen^o
nō sit p̄a materia. habz tñ modū materiē. Et q̄nta
diffinit^o cōiter assignat p̄s isti^o q̄rte diffinitōis. z ē de
claratio quedā diffinitionū p̄dictaz. drā em̄ debz eē
v̄t quod cōducit ad esse. i. p̄trahit gen^o ad q̄dditatē
specificā. z est p̄s ei^o qd̄ est eēt. i. p̄s q̄dditatē spāi
Et si q̄ras vtrū gen^o sit p̄a materia sicut videt dicit
re p̄p̄h. Dico q̄ nō sicut patuit ex autoritate superi^o
allegata. Vñ licet gen^o sit in potētia respectu drāz. z
per h̄ habeat modū materiē. h̄ tñ nō sufficit ad rōem
materiē. s̄ reditū q̄ ip̄a sit receptiua forme. gen^o at
nō recipit drām tanq̄ subiectū ei^o. sicut maxime p̄z
in formis simplicibz. v̄puta albū nigrū. zc. Et q̄ p̄z
q̄ omnis res q̄ est in aliq̄ p̄dicamēto est p̄posita ex ge/
nere z drā. ita q̄ drā z gen^o sunt p̄tes ei^o q̄dditatē.

Dic p̄mo. q̄ q̄nq̄ diffinitōes drē sunt cōue
nienter assignate. Patz sic. q̄a pueniūt om
p̄tento sub diffinito. z nihil p̄tinent super
fluū necq̄ diminutū. Dic scdo q̄ q̄nq̄ diffinitōes
nō pueniūt drē spēi specialissime. s̄ spēi subaltne
p̄z sic. q̄ spēs specialissima nō p̄dicat de pluribz spē
drāz. Dic 3° q̄ vltima diffinitio q̄ est. drā est
qd̄ p̄dicat de pluribz in q̄le essentialē. puenit cuilibet
drāz maxime p̄te. z facit eā differre a q̄libet alio p̄
dicabili. p̄z sic q̄ tam drā spēi specialissime q̄ species
subalterne p̄dicat in q̄le essentialē. z nullū aliud p̄di
cabile p̄dicatur in quale eēntiale

Questio Quarta. vtrū mortale sit drā
diuīsiua aīalis. z rōnale cōsti/
tutiva hōis sicut dr̄ Porph.
Pro cui^o solutiōe attende fm̄ dñm Albertū. q̄ mortā
le dr̄ duplr. vñ^o v̄t dr̄ actu in materia. q̄ h̄z potētiā
ad recipiendū priuationē illi^o act^o. z illo mō nihil p̄
hibet ip̄m esse drām viuētis. Alio^o accipit mortale
v̄t dr̄ aptitudinē ad nō esse siue ad carentiā vite. z il
lo mō nō est drā. z h̄ intētebat dicere Avicēna cū dī/
cit q̄ mortale nō est drā. et q̄ ea que h̄ a porphī. p̄ dī/
ferētis assignant grā exēpli ponunt. necq̄ est vis de no
mine dūmodo p̄ noīa res q̄cunq̄ mō designant. Sū
militer posset dici de rōnali. de sensibili z inferibili. q̄
q̄n importat aptitudinē nō sunt drāz eēntiales. nā p̄
tales aptitudines porphī^o solum circūloquitur ve
ras z essentialē differētias

Dic primo Ad questionē. q̄ aīal rō
nale nō est gen^o. patz sic.
q̄ omne gen^o p̄dicat in
qd̄ de pluribz drāz spē. sed aīal rōnale nō est h̄mōi
igīf. Vñ^o p̄z q̄ aīal rōnale solū p̄dicat de hōie.
eo q̄ sube septe nō sunt corporee aīate s̄sibiles. q̄ non
sunt aīalia. nec aīal rōnale h̄z drās diuīsiuas. q̄ licet
rōnale v̄t idē est qd̄ intellectuāle vñuocē repiat in no
bis z in substantijs sepatīs. tñ si capiat rōnale v̄t sumit
ab aīa rōnali tñc nō repitur vñuocē in hōibus z sub
stantijs sepatīs. Dic 2° q̄ mortale nō est drā p̄tinenti
ua hōis. Prabat sic. q̄ oīs drā sumit a forma. drā
em̄ inest spēi rōne forme. mortale at̄ inest spēi rōne mate
rie. nā materia ē p̄^o quō res p̄tē z nō eē. vñ. metha.
Dic 3° q̄ oīs drā p̄mo inest spēi. s̄ mortale p̄^o inest
indivīduis. eo q̄ act^o z opationes s̄t circa singularia
p̄^o metha. Et s̄līr drā ē naturalr̄ p̄z spē mortale aut
nō est p̄s spē. s̄ p̄sequit esse spēi. Ed ad porphī. dōz
ē. q̄ ip̄e lo^o fm̄ op̄ionē s̄oycoz q̄ posuerūt intelligē
tias esse subas intelligibiles z immortales. corporeas tñ
v̄t refert Aug^o. in scdo de ciuitate dei

Questio Quinta. vtrū hec p̄o sit p̄a. drā
ē spēs. Pro solutiōe attēde p̄^o
q̄ drā p̄t accipi duplr. vñ^o p̄^o in
tēntionalr̄ p̄ natura cōi. q̄ diuidit gen^o z p̄tinent spēm
q̄ quidē natura nata ē p̄dicari de genere nō p̄dicatōe
p̄ se. s̄ p̄dicatōe p̄ accēs. eo q̄ ip̄a ē extra rōez ḡs. z eē
gen^o extra rōem ei^o. eo q̄ al̄s in diffinitōibz eēt nuga^o. q̄
vñ^o z eūsdē inutit̄ repetitio. 2° acci^o z^o intēntionalr̄
p̄ relatiōe rōis fudata i tali na^o. q̄ p̄t fieri siue p̄pari
ad duo. videt̄ ad idivīdua illi^o z^o intēntionis. vel ad
gen^o eūsdē. z sic ē spēs p̄dicabil̄ z subiectibil̄. Vel p̄z
p̄pari ad p̄mā intēntōz drē. z sic nō ē spēs. S̄līr p̄mā
intēntio drē p̄t p̄pari ad duo. s̄ ad spēs quā p̄tinent. et
ad sua inferiora. de q̄b p̄^o. sic rōnale ad h̄ rōale z ad

Dic primo

Q^uo d^{icitur} pro scda int^{entione} ne est acc^{ens} superius ad d^{icam} p^{rimam} int^{entionaliter} cap^{ta} est. eo q^{uod} p^{redicatur} de ipsa d^{enotatiue}. sed respectu suoz inferior^{um} vel gener^{is} sc^{ilicet} d^{enotatiue} int^{entionaliter} cap^{ta} est sp^{ecies}. nam ista p^{redicatio}. hec d^{icitur} est d^{icitur}. est p^{redicatio} sp^{eciei} de indiuiduo. et ista p^{redicatio} d^{icitur} est v^{erba}. est p^{redicatio} cario gener^{is} de specie. Dic sc^{ilicet} d^{icitur} q^{uod} si d^{icitur} cōparet ad sp^{eciem} quā p^{ro}stituit. vel ad gen^{us} q^{uod} d^{icitur} diuidit ipsa facit p^{redicabile} distinctū ab alijs p^{redicabilib^{us}}

Ad rōnes

Ad oppositas Ad primā d^{icitur} q^{uod} p^{redicatur} diuisio ē vocis m^{ultiplicis} in suas significatio nes. q^{uod} non p^{otest} diffiniri si accipiat in sua equocatione. si t^{amen} capiat in vno sensu bene p^{otest} diffiniri et esse p^{ri}ncipiū cōmune plurib^{us}. Ad p^{ro}firmationē d^{icitur}. q^{uod} licet illa diuisio nō sit bimēbris. neq^{ue} detur p^{ro}posita formal^{iter} datur t^{amen} p^{ro}posita virtual^{iter}. et reducitur sic ad bimēbris. Differentia^{rum} q^{uod}dam ē magis p^{ro}p^{ri}a et q^{uod}dam non. mag^{is} p^{ro}p^{ri}a diuidit. q^{uod} q^{uod}dam est p^{ro}p^{ri}a et q^{uod}dam cōiter dicta. et v^{erba} quelibet diuisio nō bimēbris pariformit^{er} p^{otest} reduci ad bimēbris. Debra tamē ist^{ud} diuisio nis sumēda sunt cum p^{re}cisione. eo q^{uod} al^{ia} neq^{ue} forma lit^{er} neq^{ue} virtual^{iter} opponerent^{ur}. Ad sc^{ilicet} d^{icitur} d^{icitur}. q^{uod} licet cō gregatim et disgregatim sint acc^{ent}ales d^{icitur} si p^{ro}parent ad suū subiectū. sunt t^{amen} essentiales in suo genere. Et li et nō faciāt aliud illud cui adueniūt tan^{quam} p^{ro}supposit^{um} to. t^{amen} faciunt aliud illud cui adueniūt sicut p^{ro}stituto. quēadmodū est sp^{ecies}. Ad t^{ercia} d^{icitur}. q^{uod} licet d^{icitur} p^{ri}me int^{entionaliter} cap^{ta} nō sit alia d^{icitur}. nec ipsa possit diffiniri iⁿ illo mō. t^{amen} differētie sc^{ilicet} d^{enotatiue} int^{entionaliter} cap^{ta} bene p^{otest} esse diffinitio. Et cum d^{icitur} d^{icitur}. d^{icitur} est qua abūdat sp^{ecies} a genere. sensus est q^{uod} d^{icitur} ponit in diffinitioe sp^{eciei} et est de intellectu formal^{iter} sp^{eciei}. nō aut^{em} gener^{is} eo q^{uod} sola sp^{ecies} diffinit^{ur} fm Boetii. Sic g^o d^{icitur} est sp^{ecies} eo modo quo d^{icitur} est sup^{erius}. nec est incōueniēs d^{icitur} esse dif^{ferentia} ferentia. Ad q^{uartam} d^{icitur}. q^{uod} ē in plus p^{otest} intelligi du p^{ri}mo fm p^{ro}inentia actualē. alio^{quin} fm p^{ro}inentia po tentiale. Un^{de} genus ē in plus sc^{ilicet} d^{enotatiue}. sed sp^{ecies} est in pl^{us} p^{ri}mo mō. eo q^{uod} actu et intellectu plus includit q^{uam} gen^{us}. Et ad p^{ro}firmationē d^{icitur} q^{uod} sp^{ecies} habet d^{icam} a ge^{neris} nere. et ita gen^{us} habet illā t^{amen} in potētia. sp^{ecies} aut^{em} in ac^{tu}. Opposita aut^{em} in eodē esse potential^{iter} nō est incōue niens. Un^{de} sicut p^{ro}positū materiale h^{ab}et formā in poten tia a materia. inquantū materia est in potētia p^{ro} se ad formā. sic sp^{ecies} in potētia habet d^{icam} in potētia a ge^{neris} nere. quod ē p^{ro}porcionabile materie. Ad quintū d^{icitur} q^{uod} hic nō diffinitur d^{icitur} vltima. neq^{ue} ista diffinitio da tur de d^{icitur} v^{erba} ē p^{redicabile} distinctū sicut patuit. Ad p^{ro}firmationē d^{icitur} q^{uod} d^{icitur} p^{otest} esse nō p^{ri}me int^{entionis}. vel sc^{ilicet} d^{enotatiue}. p^{ri}mo^{quin} est abstractū et sp^{ecies} multitud^{inis}. sc^{ilicet} d^{enotatiue} est p^{ro}cretū et p^{ro} intentionē applicabilē ei q^{uod} est p^{ri}mo^{quin} for

male sp^{eciei}. Et licet relatio abstractiue designata nō re feratur. refertur t^{amen} si significet cōcretiue. neq^{ue} illo mō est relatio. sed magis relatiū

Ad argumēta

Contra alias dif^{ferentias}. Ad p^{ri}mu d^{icitur} q^{uod} diui dere capitur duob^{us} modis. vno^{quin} v^{erba} idē est q^{uod} in plu^{ra} p^{ro}iri. et illo mō d^{icitur} nō est apta nata diuidere ea q^{uod} sub eodē genere posita sunt. Alio^{quin} capitur v^{erba} idē est q^{uod} distinguere. et hoc mō accipit in diffinitione. Ad p^{ro}firmationē d^{icitur} ab aliquib^{us}. q^{uod} vltima diffinitio nō ē diffinitio. sed solū correctio p^{re}cedentiū. Vel p^{otest} di ci q^{uod} licet d^{icitur} diuisiua sequat^{ur} esse gener^{is}. et nō sit de cō ceptu gener^{is}. sed t^{amen} de p^{ro}ceptu sp^{eciei} p^{ro}stituit p^{ro} d^{icam}. Neq^{ue} differētia p^{ro}p^{ri}e accidit generi. cum nō sequat^{ur} ē p^{ro}pletum. licet nō sit de p^{ro}ceptu gener^{is}. Et ad alia p^{ro}firmationē d^{icitur} q^{uod} genus nō facit differre ea q^{uod} sub eo posita sunt immediate. licet ipsa in genere pueniāt p^{otest} t^{amen} facere differre rōne sue d^{icitur} ea q^{uod} ponūtur sub genere remoto. sicut per aīal distinguūt hō ab an^{gelo} rōne sensibilitat^{is}.

Propriū autē est

Premissis trib^{us} p^{redicabilib^{us}}

Querit

Octauo. v^{erba} diffinitio p^{ro}p^{ri}a q^{uod} to mō sumpti sit puenient affig^{enda} ra. Ar^{gumēto} p^{ri}mo q^{uod} nō. q^{uod} p^{ro}p^{ri}um nō est v^{erba}. q^{uod} nō est diffinibile. Probat^{ur} p^{ri}ma. q^{uod} t^{amen} v^{erba} est diffinitio. v^{erba} habet vii. metaph^{isicis}. An^{te} p^{ri}mo q^{uod} oppo^{nitur} nō p^{redicatur} de opposito. s^{ed} p^{ro}p^{ri}um et cōe opponunt^{ur}. v^{erba} aut^{em} et cōe sunt idē. g^o p^{ro}p^{ri}um nō est v^{erba}. Tum sc^{ilicet} d^{enotatiue}. q^{uod} n^{on} la int^{entione} p^{redicatur} de re p^{ri}me int^{entionis} in abstracto. s^{ed} hec ē vera. r^{ati}onale ē p^{ro}petas. g^o p^{ro}p^{ri}um nō est int^{entione} nec p^{ro}p^{ri}us v^{erba}. Sc^{ilicet} d^{enotatiue} sic. p^{ro}p^{ri}um nō est distinctū v^{erba} ab ac cidēte. g^o non h^{ab}et distinctā diffinitionē. s^{ed} ista nō ē dif^{ferentia} finitio acc^{entis}. g^o p^{ri}ma p^{ri}ma p^{ri}. q^{uod} p^{ro}p^{ri}um vel ē suba vel acc^{entis}. nō suba q^{uod} aliter poneret in diffinitioe sp^{eciei}. g^o est acc^{entis} Tum q^{uod} sumpto aliq^{uod} acc^{entis}. quero de illo aut^{em} iest oī subiecto p^{ro} se. et sic ē p^{ro}p^{ri}um. aut^{em} nō s^{ed} p^{ro} acc^{entis}. et p^{ro} hoc q^{uod} sic iest alijs. aut^{em} g^o illi alteri iest p^{ro} se. et sic ha

betur intentū. aut p accūs et sic procederet in infinitū

Tercio sic. propriū nō necario inest ergo nō sp inest
Ans patet. qz risibile nō semp inest hōi. homo em hō
semp ridet. Tū scdo. quia suba pcedit omne accidēs
natura et tpe. vt habet vii. metaphisice. qd pū tpe qū
nullū accūs inest sibi. Cum qd pū sit accūs seqtur
q suba possit esse sine pūo. Patet etiā quia oīs potē
tia passiua ē contradictionis. ex nōno metaph. sed sub
iectum ē potētia passiua ad pūūz cū sit materia ei?
q pot stare sub pūo et sub opposito ei? Quarto sic
in ista diffinitōe non ponit gen? pūū qd est vlt. nec ali
quid loco generis. q nō est sufficiēter assignata. Et est
ista diffinitio puenit dīe vltime et pletue spēi. quia
illa pueritū cū specie. q ista diffinitio male ē assigna

Quinto sic. diffinitū cū sit intentio pte esse vniocū
in omni genere. sed accūs nō est vniocū. quia tūc tū
duo eēt genera generalissima. q male ponitur in dif
finitōe. pūū qd accidit. Cum etiā. qz accūs est disti
cta spēs a pūo. q pūū nō accidit. In oppositū
est porphiri? Pro solutiōe istī qstionis mouent qn
qz pncipales questiones

Questio Prima. vtrū modū pūū cū dif
finitōibz eorundē sint sufficiē
ter assignati. Pro cui? solu

tione attende pmo. q pūū p capī duplr. vno pū
me intentionāl. et h duplr. Tūo generalr put vide
licet oppo? cōi. et sic dī a pūietate denotatiue Alio mō
capitur p eo qd inest soli et puerlūm p dīcat de re. Se
cūdo mō accipit scde intentionāl. p intētiōe videli
cet fundata in in re. et illo mō est spēs vlt. et vlt descē
dit in ipm p drās p se diuīsiuas ipsi? vlt. et cōstituti
uas pūū. p hoc scz qd est p dīcat pueritū in qua
le accūtale. Attende scdo. q pūū in pmo thopicoz
assignādo tres modos. pūū sub pūo ad aliqd cōpres
bēdit duos pmos modos a porphirio positos. pūū
em vtroqz illoz modoz nō est pūū simplr. sed per
respē ad aliqd. et sic nō iat istos modos ad aliqd
Sed terciū modū q rēum nō iat pūū simplr Tū
in pmo mō ē medicū vel geometrū dīcat actū et nō ap
titudinē. eo q aptitudo ad efficiendū medicū omni hōi
puenit. Sed esse bipedē debet dicere aptitudinē et nō
actum. qz actū hēz duos pedes nō puenit omni hōi.
canescere pō in senectute debet dicere actū et nō apti
tudinē. eo q aptitudo semp puenit hōi. Attēder
cio. q sufficiētia istoz modoz facillr potest haberi. di
cendo q omne pūū ē adequm spēi in supposit? aut
non Si sit adequm h est duplr. vel puenit sibi semp
et sic ē pūū qro. vel nō et sic est pūū terciū. Si
nō sit adequm h est duplr. vel pūū exedit spēm. et
sic ē pūū scdo. vel spēs exedit pūū. et sic ē pro
pūū pmo mō. Sed de hac sufficiētia et pluribz alijs
dēm fuit in summulis Attēde qro. q pūū cō
muniter sic diffinit. Propriū est qd inest vni soli. et cō
uerlūm p dīcat de re. et nō indicat qd est eē rei. sicut pū
in terciū capto pmi thopicoz. Tū ad pūū h mō
tria requirunt. pmo requiritur adeqtiō ipsi? pūū cum
suo subiecto. et h tangit per h quod dī q inest vni so
li) Scdo requiritur vniuersalitas supposito. et h tangit
porphiri? cum dī(omni) Tercio requirit vniuersali
tas tpm. et h tangit cum dī et puerlūm p dīcat de re et
inest sp) Est autē duplex pūū. scz pūū idīuidui
et pūū spēi. De propo idīuidui nō est ad ppo.

nā illud fuit a pncipis idīuidui. Sed propriū spe
ciei ē quod fuit et causat a pncipis pncipis spēi in esse
pstitute. et illud adhuc ē duplex. nā quoddā psequi
tur pncipia spēi rōne materie. vt habere carnes mol
les et ambulare erecte ē propriū hōis. Aliud aut cōse
quitur grā forme. vt esse susceptibile discipulne. risibi
le vel flebile. et tale adhuc ē duplex. quia quoddā est
gener? qd pueritū specie subalterna. vt mortale res
pectu aīalis. aliud vero spēi quod pueritū cū specie
specialissima. vt risibile respectu hominis.

Dic primo Qz modi propriū sufficiē
ter sūt assignati a por
phirio. Ptz sic. nam ip

siplectunt oēs modos pūū qz assignat Aresto. in
pmo thopicoz. Dic scdo. q propriū est vlt. pū sic
quia omne illud est vlt qd p dīcat de pluribz. sed pro
pūū est hōi. igit dīnoz pū quia propriū est p dīca
tum pueribile cū eo cui? est propriū. sicut habet pūo
thopicoz. sed illud est vlt cum possit esse subiectū des
mirationis. de q demratur propriū. vniuersaliū aut ē
demratiō vt habet pūo posterioz. Si q ipm subiec
tum p dīcat de pluribz. etiā suū pueribile qd est pro
pūū. Dic terciū. q propriū necario inest. pū sic qd
posita cā necaria et immediata necario po? eius effect?
sed forma specifica ē hōi cā respectu pūū. eo q pūo
pūū egredit ex proprijs pncipijs subiecti. et maxime a
forma. cum q subiecto necario inest forma. necario si
bi sp inerit propriū. Dic qro q diffinitio propriū ē
a porphirio pueniēter assignata. pū sic quia illa diffi
nitio q pstat ex genere et dīa est sufficiēter assignata. qz
ista est hōi. vt patz p primā pnculā. scz accidit. Et
habet rō p dīcat et modi p dīcandi in qle accūtale cōs
uertibiliter pro omni soli et semp

Questio Scda. vtrum propriū sit accūs
Pro cui? solutiōe attende q
accūs est equiuocū. eo q pte esse

nomē prime intētiōis. et illo mō ē naturā extra anī
mā. pmi q pūū qnto metaphisice diuidit ens in subaz
et accūs. Et hoc mō sumitur qnqz modis. nā quedā
accidētia sunt ab intrinseco. et h vel rōne materie vt qz
ritas. vel rōne qualitātū actiuaz et passiuaz. sicut sū
qūitates sensibiles posteriores. vputa albū nigrū dul
ce amarū. Quedā insunt ab extrinseco. et h vel manēt
amotū illo extrinseco. vt nigredo ab estu. vel non ma
nent in subiecto. vt calor in aqua. nā aqua sibi dereli
cta redit ad propriā naturā. Nullum āt istoz est pro
pūū. qz nullū istoz puerit cū specie. sed pter h est ac
cidens qd inest spēi rōne forme. ita videlicet q forma
spēi est cā per se pscisa necaria et adeqta. Posita autē
cā necaria et adeqta po? effectus. et amota amouet. id
omni hūti talē formā spēi inest talē accūs et sp. et non
hūti nō inest Scdo mō capitur accūs vt ē nō scde
intētiōis. et tūc adhuc ē equiuocū. nā vno idem ē qd
p dīcatū nō cēntiale siue extraneū. et sic ē in distinguē
p dīcat de Est em in subiecto sic qd nō p dīcat cēntialr
de eo. S3 alio? cā? vt ē intētiō fundata in re. q potest
adesse et abesse subiecto. et sic pstituit p dīcabile distinc
tum ab alijs p dīcabilibz hoc supposito

Dic primo Ad questionē q pūūz
non est accidēs capiens
do accūs vltimo modo.

Patet sic. qz illud qd est pūū p se inest suo subiecto

accidēs vñ per se inest suo subiecto. q̄ p̄rium nō est accidēs. Probat p̄na. quia impossibile est idem p se inesse subiecto et nō per se. Dic secūdo q̄ p̄rium ē vñ distinctū ab accidēte. Patet sic. q̄ ille intēiones sunt distincte quāz subiecta sunt distincta. sed sic est de p̄rio et accidēte. igit̄. Vñor patet. q̄ p̄rium vñ hīc limitur est intēio que non applicat nisi hīs q̄ cōuersim p̄dicant et p̄mo insunt speciei. et nō indicant quid est esse rei. Accidēs autē est intēio q̄ applicat illis q̄ possunt inesse et nō inesse subiecto siue sint pueribilia siue nō. Et si arguat. nam q̄litates q̄tuor elementoz p̄sequunt p̄riam formā elementoz. sicut caliditas formā ignis. frigiditas formā aque. sic patet secūdo de generatione. et sunt p̄rie elementis et etiā accidentia in mixtis. q̄ eadē res potest esse accidēs et p̄riū. Et sicut de luce possit argui q̄ p̄sequit̄ immediatē formā corporis luminosi. et est p̄riū corporis luminosi. et tñ ē accidēs in medio. idē ergo erit p̄rium et accidēs. Dico breuiter q̄ neq̄ lux neq̄ q̄litates p̄rie sunt p̄rium alicui. licet sint accidētia inseparabilia. Vñ cōtra rōem p̄riū est inesse alteri ab eo cui est p̄rium. sed q̄litates vñ elementū corūpēdū possunt non inesse elementū. nam elementū corūpēdū stat sub p̄trario q̄litate q̄ ponitur sibi p̄ria. Sicut lux a qua corpus dī luminosū et lucens nō habet eundē modū essendi in corpore luminoso et in medio illuīato. Corp⁹ em̄ luminosum nō dī illuminatū sed lucens. mediu⁹ vero nō dī lucens sed illuminatū.

Questio Tercia. vtrū idem possit esse p̄rium et genus siue p̄riū et spēs. Respondēt aliqui q̄ sic. et hoc p̄ p̄parationē ad diuersa. Nam mobilitas ē p̄ria passio corporis. et tamē mobile p̄paratū ad sua inferiora est genus. Sicut risibile p̄paratū ad suū subiectū est p̄riū. et tamē si cōparetur ad sua inferiora ē species. nam p̄dicatur de hī risibili et de illo. sicut spēs de suis indiuiduis. Sed hī non p̄t stare in veritate patz sic. q̄ si p̄riū vñputa risibile esset spēs seq̄retur q̄ haberet aliud p̄rium. et tunc sicut peteret de isto p̄rio an esset spēs. et sic esset p̄cessus in infinitū in p̄riis. Si autē nō esset spēs. eadē rōne nec risibile erit spēs. Probat̄ tñ p̄na. quia q̄libet spēs est cōposita ex genere et differētia s̄m Porphyriū. a quib⁹ fluit p̄ria passio. Seq̄retur secūdo q̄ p̄riū esset p̄rium. Seq̄ret̄ tertio. q̄ p̄rium p se et directe poneret in p̄dicamēto substantie. quod em̄ est falsum. Nō em̄ ponitur in p̄dicamēto nisi reductiue. Seq̄retur q̄rto q̄ ex p̄ncipiis vñ speciei possit fluere alia spēs eiusdē generis. et sic due spēs sub eodē genere immediate cōtente p̄uenerēt. quod est falsum. nisi diceret p̄rium reponit̄ in p̄dicamēto accētis. sed hī postea improbat̄. Dm̄ est ergo aliter. q̄ p̄rium secūde intentionālī captum nō potest esse genus. p̄t tamē esse spēs vñ hīs p̄riū modum p̄dicandi distinctū ab alijs vñibus. q̄ est p̄dicari in quale accētale p̄ueribile. hoc patet ex p̄rius dictis. Propriū vero p̄me intentionālī captum. neq̄ potest esse gen⁹. neq̄ spēs cuiusq̄ cōparetur. hoc patz ex rōnib⁹ iā adductis. Patet etiā sic. nam q̄libet spēs p̄dicabilis distincta ab alia specie p̄dicabili habz p̄ria subiectibilia sicut distincta a subiectibilib⁹ alterius spēs. Sed sic est q̄ p̄rium nō est hīc. q̄ subiectibilia p̄riū sunt subiectibilia spēs. eo q̄ p̄riū nō inest p̄rio

aliquib⁹ singularib⁹. sed inest p̄rio spēs. p̄ cui⁹ rōez inest singularib⁹ spēs. Sed ista diuersitas dependet ex alia diuersitate. q̄ est de diffinitione p̄ria subiecto.

Questio Quarta. vtrū p̄rium distinguitur realit̄ a subiecto. Pro cui⁹ declaratiōe attēde. q̄ duplex est p̄rium. scz p̄rium intrinsecū et p̄rium extrinsecū. Propriū extrinsecū est accētis inseparabile. quod p̄uersim p̄dicatur de eo cui⁹ est p̄rium. sicut caliditas est p̄rium igni. et q̄titas est p̄rium corporis. Et istud nō ē p̄rium de q̄ hic loq̄mur. sepe tñ a philoſophis vocat̄ p̄rium. Aliud ē p̄rium intrinsecū qd fluit et manat a p̄ncipiis spēs. si sit p̄rium spēs. vel ab essentia illi⁹ cui⁹ est p̄rium. sicut est p̄riū trāscēdens. Sed hī nō est in genere causā efficiētis. sed q̄si p̄suppositiue. sicut risibile est p̄riū hoīs. et sensibile aīa lis. et illud nō est accidēs quod p̄t adesse et abesse subiecto. sed est accētis hī est extraneū subiecto. quia nō ē de cōceptu q̄dditatino eius. Ad hanc questionē respōdent aliq̄ q̄ quodlibet p̄riū est distinctū realit̄ a suo subiecto. Probat̄ sic p̄mo. q̄ oē accētis distinguit̄ realit̄ a suo subiecto. sed p̄riū ē accētis. igit̄. Secūdo sic. causā distinguit̄ realit̄ a suo effectu. eo q̄ s̄m Aristo. et s̄m Aug⁹. nihil idē seipm̄ generat. sed subiectū est cā p̄rie passionis. igit̄. Tercio sic. omne p̄us realit̄ distinguitur a suo posteriori. sed subiectū est p̄us sua p̄ria passioe. q̄ subiectū distinguit̄ ab ea. et nō solū rōe eo q̄ ē p̄us realit̄. seq̄tur q̄ realit̄ distinguit̄ a subiecto. Quarto sic. q̄ si p̄rium nō distingueret̄ a suo subiecto. seq̄retur q̄ in demōstratione potissimā idē demōstraret̄ de seipso. et esset petitio p̄ncipiū. sed hī est falsum. igit̄. Sicut ista opinio nō cōtinet veritatē salte loq̄ndo de p̄rio intrinsecū. Et idē p̄t ponit̄ talis conclusio. p̄rium intrinsecū nō distinguit̄ realit̄ a suo subiecto. Probat̄ q̄s duplex. p̄mo sic q̄cūq̄ eadē generatiōe generant̄ et eadē corruptiōe corūpūnt sunt etiā eadē realit̄. scz subiectū et ei⁹ p̄ria passio sunt hīc. igit̄. Secūdo sic. q̄ cūq̄ aliq̄ duo sunt distincta realit̄. et vñ nō includit aliud. illa p̄nt separari et separim p̄seruari. Sed subiectum et sua p̄ria passio nō p̄nt separari nec separim p̄seruari. eo q̄ tūc conclusio demōstrationis possit ēē falsa. q̄ t̄c

Tercio sic. si p̄riū esset accētis realit̄ distinctū a suo subiecto seq̄retur q̄ ipm̄ hīet aliud p̄riū. et esset p̄cessus in infinitū in p̄riis. Quarto sic. oīs cā efficiens p̄t separari a suo effectu. cū sit cā extrinseca. Si q̄ p̄riū esset accētis effectiue causatū a suo subiecto. ipm̄ possz separari ab eo. sed hī est falsum. igit̄. Sicut posses forte dicere. q̄ hoc hīz veritatē nisi iter ea sit natural̄ cōnexio siue depēdētia. et sic euadere terciū et q̄rtum argumētū. Sed hī nō satis facit eo q̄ eadē de cā possem q̄rere et pbare q̄ illa depēdētia p̄oris a posteriori p̄t separari a priori sicut p̄rius

Ad argumēta Alteri⁹ opiniois Ad p̄m dōm ē q̄ accētis cā duplex. vñ p̄ forma inherēte subiecto. et illo⁹ p̄rium nō ē accētis. Alio⁹ accētis p̄ oī illo qd est extra rōez alijs cui⁹. et illo⁹ p̄riū est accētis. q̄ nō est de q̄dditate subiecti. Ad 2m̄ dī. q̄ duplex est cā. quedā est cā in cognoscēdo. et sic cā accipit̄ p̄hs cum dī. cām et mediū idē dico. Alia est cā p̄ducens. et sic subiectū nō est causa passionis. eo q̄ non producit̄ passionem in esse reali.

cum inter pducens et pductum sit distinctio realis
Ad secundū dico q non omne prius est realiter di-
stinctum a suo posteriori. sed bene est distinctū ex na-
tura rei vel formali. nam prius nō includit posterius
in sua rōne formali. Ad quartū dicit. q ad impe-
diendū petitionē principij sufficit distinctio ex natu-
ra rei. non em requiritur distinctio realis.

Questio

Quinta. utrū quodlibet acci-
dens possit dici propriū respec-
tu sui subiecti. Ad hanc que-
stionē dicunt quidā q non est aliqd accidēs qn sit res
ducibile ad aliqd priū subiectū cōe cui soli conue-
nit. et omni cōtento sub illo. sicut corpus est immedia-
tū subiectū coloris. nam color puenit soli corpori et oī
Sic est aliqd corpus qd est aliter pplexionatū ex p-
mis qualitatibz qd est immediatū subiectū albedis.
ita q albedo tali corpori puenit cōmni pntento sub il-
lo. et sic de oībus alijs accētibz. Sed ista opinio est
simpliciter falsa. Tum pmo qz accēs propriū fuit a p-
cipijs spēi et nō indiuidui. sed manifestū est q nullum
accidēs de pdicamentis accētum fuit a pncipijs spe-
ciei. Sed omnia fluunt a pncipijs. ita q psequuntur
esse ppletū et pfectum Tum secdo. qz seqretur q nō pos-
set destrui accēs quin destrueret substantia aliqua. s3
hoc videt absurdū. ergo. Probat pna. qz quocunqz
accidēs destructo qritur an subiectū eius sit substā-
tia vel accidēs Si sit substantia habet intentū. eo q de-
structo accēte destruit subiectū propriū ei. Si sit ac-
cidens tunc quero sicut pns. Si em subiectū illi accē-
tidentis sit substantia habet intentū. Si pō sit accēs.
erit pcessus in infinitū. Et sic habet q nō cuiuslibz ac-
cidentis est aliqd subiectū propriū. vel q ad destruc-
tionē accētis seqritur destructio substantie. vel q nō erit
dabile priū subiectum alicuius accidentis. quod est
inconueniens

Ad argumēta

In oppo. Ad
pmū dī negādo
aīis et pbatōne
pī dīci. q ppiū oppo. cōmuni ut res pīe intētionis.
nō ut utrūqz est secūda intētio. Et aliter dicat q p-
priū et cōe sunt relatiua. et vni relatiuoz pī dīci de
alio. non tñ oppositū de opposito. qz relatiua nō sunt
opposita nisi respectu eiusdē. propriū aut dī respectu
spēi. cōe vero indiuiduoz. qz de istis pdicat sicut de
pntentis sub specie. Ad aliam pbatōne dī q ppietas
nō est abstractū huius intētionis propriū. Na abstrac-
tum eius nō significat vno nōie. sicut nec in alijs qritu-
or pdicabilibz. Et ad aliam pbatōne possit dici q
si genus ē ad aliud spēs est ad aliud. non tñ pmo. sed
fm genus Ad 2^m dī negādo aīis et ad pbatōne dī-
cendū q ipsa pcedit de accēte pīe intētionali cap-
to. propriū em illo mō nec ē substantia nec accēs. est tñ
accēs si capiat se de intētionali. s3 tunc nihil sequit
cōtra nos. Ad aliā pbatōne dōm q licet quodlibet
accēs insit alicui p se. hoc ē sine medio et solitarie. non
tñ quodlibet inest p se. ita q fluat ex pncipijs essentia-
libz spēi. eo mō quo capitur p se in pmo posterior
Ad 3^m dīci negādo aīis. et ad primā pbatōne patz
solutio. Ad scdm pō dōm q licet substantia sit prior
qlibet accēte sic intelligēdo q substantia quantū est ex
sua rōne pī pcedere quodlibet accēs. ita q sibi nō re-
pugnat. tñ de facto substantie sp inest aliqd accēs. s3 h

accidit sibi Vel dicas q illa pō habet veritatē loqū-
do de accēte cōmuni et nō ppiō. Sed ad aliā pbatō-
ne dico q licet subiectū sit in potētia pditionis respe-
ctu accētis cōis. non tñ respectu accētis ppiū. Vñ re-
spectu accētis ppiū se habet qsi effectiue Et si dice-
res q materia et efficiēs non cōincidūt. scdo philicoz.
Dico q hoc bz veritatē loqūdo de materia ex q et effi-
ciente sine transmutiōe Ad qritū dī q licet in dif-
finitione ppiū expresse nō ponat genus. ponit tñ impli-
cite. nec illa diffinitio puenit dīe vltime. eo q ipsa nō
predicat in quale accētale Ad quintū dī q in diffi-
nitione nō capī accidit ut idē est qd accētaliter inest.
sed capī put idē ē qd predicat vel dī de pluribz cō-
tentis sub specie Et p alias pbatōnes intelligit ppiū
mod^o predica dī ppiū. Et licet propriū secūde intētio-
naliter capī sit accidēs intētionale. non tñ propriū p
me intētionali acceptū. Vtrū autē accidēs dicatur
vniuoce vel equoce de nouē predicamentis nō est pres-
entis speculationis.

Accidens ē quod

In isto qnto caplo determinat Dorpbirū de
quinto pdicabili qd est accidens ponēdo tres diffini-
tiones eius. quaz pma dī fuisse Platonis. alie vero
due ponit ab Aresto. in pmo thopicoz Prima dif-
finitio accētis est ista. Accidēs est qd adest et abest p-
ter subiecti corruptionē. Qualit aut hec diffinitio sit
intelligēda in qstione patebit (Diuidit autē) au-
tor diuidit accidēs in accēs sepabile et inseparabile. nā
dormire est accidēs sepabile. sed nigrū esse accidit cor-
uo inseparabiliter et ethiopi. Et postea remouet dubiū
dicens. q qz dixit pns q accidēs est qd adest et abest
nunc dicit q nigrū esse inest coruo et ethiopi inseparabi-
liter. ideo videt sibi cōtradicere. Ad qd respōdet por-
pbirū. q coruus pī intelligi albus. et ethiops nigrus co-
lore pter subiecti corruptionē. et pter repugnantia in
ceptu subiecti. licet em coruus semp sit niger. cōcipe-
re em coruū album nō implicat cōtradictionē. cuius
oppositū est de ppijs. Et rō vtriusqz est. qz ppiūz ne-
cessario seqritur formā speciei. Et ideo intelligere sub-
iectum sub opposito ppiū. est ipsum intelligere ex pnti
sub opposita forma. non autē sic est de accēte. quia nō
psequitur formā specificā. sed formas indiuidui. qd
in questione declarabit. (Diffinit autē) ponit por-
pbirū scdm diffinitionē que sumitur penes equalit-
inherētie. que est Accēs est qd ptingit eidē inesse et nō
in esse. Cuius rō est. quia illud contingit inesse qd nō
habet sue inherētie causam essentialem et necessariā re-
pugnantē que impediat q nō sit. Cōtingit etiā eidēz
non inesse. eo q non habet causam necessariā in subie-
cto. ppter quā sibi repugnat nō inherere. et hec diffini-
tio conuenit omni accidēti etiā inseparabili. Preter istā
diffinitionē induxerūt philosophi terciā dicētes q ac-
cidens est quod nec est gen^o nec spēs nec differētia nec
propriū. semp autē est in subiecto subsistēs (Omni-
bus igit) recapitulat omnia dicta dicens. q determinat
nat^o omnibz que dicta sunt. sc3 de genere de specie de
differētia de ppiō de accidēte. dicendū est de his que
sunt eis cōmunia et propria. hoc est de cōmunitatibz et
pprietatibz ipsoz. Ad declarandū hunc textū sine
notabilibz mouet talis questio

Querit ^{Alono. vtrū diffinitiones acci-}
^{tis sint a Porphirio puenient al}
^{signate} Arguit pmo q nō. qz
accidens nō est vlt. ergo nō est diffinibile. Teneat pna
qz tū vlt diffinit. Sns piz pmo sic. qz qd est in singu
lari est singulare. Nam ome receptū est in recipiēte p
modū recipiētis. sed accis cōmune est in singulari.
sicut piz qnto metaphisice. g accides cōmune est sin
gulare. Et illud est accides de quo hic agit. Tū secu
do. qz ens diuidit in subam z accides qnto metaphi
sice. Si g diuisio ista valeat ipsa p opposita debet da
ri. sed res pme intētionis non opponit rei secūde intē
tionis. si g substantia q est alterū mēbrū diuisionis sit
res pme intētionis. accis pō est res secūde intētio
nis. z p pns nō est spēs vltis. Secūdo sic. adesse z ab
esse est rei extra animā. quia eius ē adesse cui? est esse.
sed hic diffinit secūda intētio. g male ponitur h ad
esse z abesse. Tercio sic. aliquod accidens cōmune
necessariū est. vt quātitas z nigredo coruo. z albedo
eigno. g non pō nō inesse subiecto pter subiecti corrup
tionē. Preterea cōbustio mors generatio z corruptio
non pnt adesse z abesse pter subiecti corruptionē. eo
qz st? opposita subiecto. agit. Preterea si accis labest.
g nō est. qz nō manet separātū a subiecto. Et si nō ē acci
dens. ergo subiectū non est. sunt em correlatiua inter
se. Nā subiectū ponitur in diffinitōe accis vt cor
relatiuū. Quarto sic cōtra scđam diffinitōē. vi/
detur em q nō sit alia a pma. eo q idē est inesse z nō in
esse. sicut adesse z abesse. Sitr cum accis esse sit
inesse vdetur q nō possit nō inesse. et tō necario inerit
et per pns non pō ptingenter inesse. eo q dī Aresto. q
impossibile est ipm esse sine eo in q est. Sitr seqtur ex
hac diffinitione q p nullam potentiā accides pō esse
sine subiecto. eo q diffinitū non pō esse sine sua diffini
tione. Quinto sic ptra terciā diffinitōē. nulla dif
finitio debet dari p negationē. eo q diffinitio dat ad
notificandū diffinitū sicut habet ex sexto thopicoz.
Sed p negationē nihil pō notificari. pns autē diffi
nitio datur per negationē. g non est bona. Preterea.
vltima pricula videt repugnare pme diffinitioni. qd
quod semp est in subiecto subsistēs non adest z abest.
qd tamē dicit pma diffinitio. Sed in oppositū est
Porphiri? z Aresto. in pmo thopicoz. Pro solutio
ne isti? qstionis soluēde sunt qnqz ptiales qstiones

Questio ^{Prima. vtrū accides sit p dīca}
^{bile distinctū ab alijs p dīcabi}
^{libus.} Pro solutione attēde
pmo q accides capitur vno mō vt est nomē pme i/
tentionis. z sic ad huc est equiuocū. Vno? dīat acci/
dens qd ptingit vt in paucioribz. Alio? vt idem ē qd
adueniēs enti in actu post eius cōpletum esse. z h mō
loqitur metaphisice? diuidēs ens in substantiā z accis
et illud sic sumptū est equocu ad nouē genera. Alio?
vt est nomē secūde ipostionis. z sic vno mō idem sig
nificat qd extraneū ad esse rei nō necessariū. z illo mō
sumitur infallacia accis. Sed alio mō est secunda
intētio q causat ex sola p dīderatione intellectus. et h
modo omnia vltia sunt accidētia. Alio mō significat
idem qd predicatū nō essentialē. z sic distinguit cōtra
p dīcatū essentialē. et ē cōmune duobz vltimis vltibus
Et ponitur in diffinitōe p piz sicut sup dem est. Alio
mō significat idem qd predicatū nō essentialē nec cō/

uertibile. z sic est quintū vlt. Ex hoc attende scđo.
q nō quo dībet accis facit p dīcabile accis. sed so
lum accis cōmune quod pō inherere alicui subiecto.
in actu fm quintū modū essendi in. z nō inherere eidē

Dic primo ^{Qz neqz accidētia par}
^{ticularia nec in abstrac}
^{to designata faciunt p dī}
cabile distinctū. Patet sic. qz accidens p dīcabile non
predicat de pluribz. Accides vero in abstracto desig
natū non pō p dīcari de suo subiecto. licet possit p dī
cari de suis inferioribz. Dic scđo q accis est p dīca
bile distinctū ab alijs p dīcabilibz. Patet. qz hz modū
p dīcandi distinctū a modis p dīcandi alioz. p dīca/
biliū. nam predicat in quale accitale p accides siue
nō p uertibilr. Qz p dīcatur in qle patet. qz habet sep
modum forme q lificantis z determinātis. Qz p dī
catur accitalter patet. qz non est de essentia suoz sub
ijcibiliū. sed seqtur esse ppletum ipsoz. Sed q p dīce
tur p accidens piz. qz nō inest suis subijcibilibz ex eo z
natura. nec ex natura posteriorz neqz pncipioz. essen/
tialiū ipsoz. Et ppter hoc nō inest fm aliquē modū
p dīcatis. Sed q sit p dīcabile patet. qz p dīcat vni/
uoce de pluribz. et hoc capiēdo p dīcationē vni uocā
generalr. vt distinguit soluz ptra p dīcationē equiuo
cā. et non cōtra p dīcationē denotatiuā. eius autē pro
pria subijcibilia sunt indiuidua substantie. z ex pnci
spēs. Diffinit autē accides sic in rōne p dīcabilis. Ac
cides est qd p dīcatur de pluribz in quale accitale p
accidens siue nō p uertibile

Questio ^{Secunda. vtrū prima diffinitō}
^{accidētis sit a Porphirio suf}
^{ficienter assignata.} Pro cui?
solutione attēde pmo q adēē z abesse siue inesse z nō
inesse q ponit Aresto. in sua diffinitōe sunt equo ce no
mina scđe intētionis z pme. Ut autē sunt nota pme
intētionis dī vij. metaphisice q accis ēē est inēē. i. ēē
in alio. et h intelligit de accidēte reali de q loquit ibi
Et sic etiā sumitur adesse z abesse octauo phisicoz.
vbi dī q impossibile est idē simul adesse z abesse eidem.
Alio? inesse vel abesse est nō? secūde intētionis. z sic sig
nificat p piam p dīcationē eo z q sunt extra essentia
subiecti vel alteri? generis a subiecto. Sicut p dīcari
vel dīci de dīci p piam p dīcationē essentialē eo z q
sunt in eodē genere cū subiecto. Et inesse sumptū illo
mō ad huc sumitur triplr. scz p pīe. et sic nō inest nisi
accitibus cōibus. Vel cōiter. z sic inest singulis acci
tibus siue cōibus siue p pīis. Tercio? cōssime. sicut
in omni p dīcatione p dīcatum inest subiecto vel non
inest. q liscunqz fuerit p dīcatio. Sitr p dīcari vel dī
ci de sumitur triplr. scz p pīe. p his q sunt supiora in
eodē genere. Cōiter p omni illo qd est cōmune. etiā si
sit transcendēs. Cōssime p omni eo qd specificat rē
hui? verbi est in p pōne. Primo mō sumit in pncipio
libri p dīcamentoz. scđo mō sumit in diffinitōe vltis
pmo p dīhermenias. tercio mō sumitur a Porphirio
in diffinitōe indiuidui. Attēde scđo. q illa p dīca
la p ttingit eidē inesse z non inesse. Sitr (quod ad est
et abest. zc.) p t intelligi duplr Vno? sic. p ttingit eidē
inesse z nō inesse. i. p ttingenter z accitalter p dīcat de
subiecto. Vel sic z breuius. q accis inest nō per se nec
p uertibilr. Alio mō exponit realiter. sic videlicet q
accis est forma nata inherere subiecto vlt nō inherere

ita tñ q̄ hec determinatio p̄ter nō determinat hoc totum
adē z abest. s̄z solū illud p̄bū abē. q̄z alī mori z corūpi
z p̄buri nō eent accētia. Attēde 3° q̄ cū dīz accēns sep
est in subiecto subsistēs. hoc nō debet intelligi q̄ accēns
sp̄ actuali inheret subiecto. s̄z aptitudinali vel q̄ dīu
accēns est in sua naturali dispōe ipm est in subiecto

Dic primo

Q̄ p̄ma diffinitio accēns
tis ē p̄uentēter assignata
p̄bat. q̄z oīs oīd seu ratō
p̄stās ex genere p̄prio z dīntis est diffinitio p̄uentēs. sed
ista est h̄mōi. igit. Q̄mōz oīdīf. q̄z sumēdo abēē z a d
eē vt sūt noīa scōe intētōis p̄ illa intelligit gen^o accēns
cū vera dīna. s̄z p̄dicatū nō eēntiale q̄d ē gen^o intēmediū
inter vīe z accēns. residuū p̄o. s̄z abēē pōit loco dīntie.

Dic 2° q̄ diffinitio accēns p̄sita ab Arestō. est bñ al
signata in qua dī. q̄ accēns ē q̄d p̄tingit eīdēz. p̄z eodē
mō. q̄z dat p̄ gen^o z dīnas. S̄z p̄ istas diffinitōes ar
guīt quadruplī. Primo sic. accēns inseparabile nō p̄t ad
eē z abēē. z tñ est accēns. q̄ diffinitio ē male assignata.

Secūdo sic. de deo p̄dicatū aliqua accēnsalīz nō p̄uertibī
līf. v̄puta creatō vī iustificatō. z nō sūt accēnsia. q̄ diffi
nitō ē male assignata. Tercio sic. illō q̄d adiacet cir
ca corpus vt vestimētū adē z abest p̄ter subiecti corūp
tōem. z nō est accēns. q̄

Quarto sic. forma substan
tialis adē z abē materie q̄ est subiectū p̄ter ipius mate
rie corūptōem cū ipa materia sit incorruptibilī. vt p̄z p̄
p̄m p̄mo p̄hīscōz. q̄

Ad argumēta in oppositū
Ad p̄mū dī. q̄z accēns inseparabile naturalī loquendo
nō possit separari a suo subiecto p̄ter ei^o corūptōēz. p̄t tñ
separari intelligit^o siue rō formalī subiecti ab ipō accēte in
separabilī. ita vidēz q̄ subiectū p̄t intelligi sub opposito
illius accēns. nō at sic ē de p̄prio. q̄z p̄p̄iū ē p̄dicatū nō
eēntiale subiecto. z tñ sub eius opposito nō p̄t subiectū
intelligi p̄plete sine repugnātia intellectū.

Ad scōz dī. q̄z de deo possint p̄dicari aliqua p̄dicata p̄tingētēz
accēnsalī. hoc tamē nō est p̄ denoiatōem intrīsecā. sed p̄
denoiatōem extrīsecā q̄ se tenet ex p̄terez creatarū.

Ad tēciū dī. q̄ corpus nō est vestimētū subiectū. z iō nō
est accēns eius. q̄z istud adēē z abēē p̄ter subiecti corūp
tōem intelligit p̄ modū subiecti. Ad quartū dī. q̄z
accipit adēē z abēē. p̄ p̄tingētē z nō p̄uertibīlī p̄dicari
z iō non accipit eē p̄ modū substantiis seu substantificat^o.
s̄z p̄ modū depēdētis z iherētis q̄d nō p̄uenit forme sub
stantiali respectu materie.

Questio tertia

Utrū aliq̄d ac
cēns sit insepa
bile. z si sic ut
possit separari p̄ter subiecti corūptōem. Ad istā q̄stionē
dicūt aliq̄ q̄ accēns p̄t dici inseparabile duplī. vno^o negati
ue. vt sc̄z in dī negatōem cuiuscūq̄ separabilitat^{is}. siue fa
cilī siue difficilī. z sic nullū accēns est inseparabile. Alio mō
accēns p̄t dici inseparabile nō negatiue. s̄z q̄dāmō p̄uatiue
vt sc̄z in p̄uat facilitatē sepatōis. z sic aliq̄d accēns ē inse
parabile. Utrū q̄uis tale accēns nō possit separari a subiecto
manētib^{us} p̄ncipijs p̄plexionatib^{us} q̄ sūt p̄ncipia illi^o acci
dēt^{is}. p̄t tñ separari si illa p̄ncipia in tali subiecto trāsmu
tāt. Et illi^o dat Albr^o exē^m. q̄z si oua corūi ponāt cū vī
uo argēto z vnguāt h̄iore frigidō z fīscoso. sic ē p̄gues
do cattī vī anseris. z ponāt sub gallīna in loco frigidis
simo nascēt corūi albi. q̄z p̄ncipia p̄plexionantia eoz q̄
sūt calidissima trāsmutāt. Et sūt possz dici de etbiope
manētē in r̄gionib^{us} frigidis q̄ ex nigro efficiēt albi. Alij
tñ aliter dicūt q̄ ē aliq̄d accēns simplī inseparabile p̄ natu

rā a suo subiecto. nec p̄t hoc seq̄t q̄ diffinitio accēns nō
sit bona. s̄z em̄ aliq̄d accēns sicut calor in igne sit p̄ natu
raz inseparabile. aliq̄d tñ accēns sibi sile in sp̄ ē separabile a
suo subiecto. z hoc sufficit ad saluādū diffinitōēz accē
t^{is}. Uidēt tñ dicere Por. q̄z accēns inseparabile nō possit
separari a suo subiecto. tñ subiectū ei^o p̄t intelligi sine suo
accēte. cū subiectū sit p̄us accēte. Alij tñ vidēt eē dīz
q̄ inseparabile capīt duplī. Vno^o vt ipozat potētā. z sic
idē ē q̄ nō potens separari. z illo^o m̄tra accēntia q̄ natu
ralī nō p̄nt separari a suis subiectis imanētib^{us} subiectis
in eē. z etiā ipis accēntib^{us}. s̄z omē accēns sup̄naturalī sit
separabile a suo subiecto. z hoc loquēdo de accēntib^{us} abso
lutis. q̄z dubiū est de respectis. Alio^o accipit inseparabi
le vt de aptitudinē. z sic nullū accēns ē inseparabile. q̄z nul
lū ē accēns nō natū separari a suo subiecto. s̄z omē accēns ē
separabile. vñ separabilitas illo^o est p̄pria passio accēnt^{is} p̄ue
niēs p̄mo sp̄i q̄ i diuīdūis. Dic ergo breuīt q̄ q̄dli
bet accēns ē separabile a suo subiecto. s̄z em̄ m̄tra sint accē
tia que nō p̄nt separari a suis subiectis. cuiuslibz tñ sp̄i
aliq̄d accēns p̄t separari a suo subiecto. z p̄t hoc etiā ad
eē z abēē in diffinitōibus accēntis dñt dicere aptitudi
nē z nō actū. S̄z ex hoc orit

Questio

Quarta. utrū dictū Por. siue
rū in q̄ dī. p̄t em̄ intelligi communis
albi. q̄z p̄ eūdē modū diceret q̄
possz intelligi hō q̄ nō eēt aīal. eo q̄ neutri ē in rerū nas
tura. Dic breuīt q̄ nō est sile. q̄z aīal est de p̄mo cōs
ceptū z formalī intellectū hoīs. z iō nō p̄t hō q̄d dītatūe z
difficite concipi sine aīali. Nō at sic ē de nigredine res
p̄ci corūi. q̄z nigredo nō est de q̄d dītatē nec de p̄ceptū
cōi. S̄z dīceres forte q̄ sūt risibile nō ē dī intellectū q̄d
dītatō hoīs. q̄ p̄t intelligi hō nō risibilī sic corūi non ni
ger. z tñc p̄p̄iū eo mō q̄ accēns inseparabile aderit z aberit
p̄ter subiecti corūptōem. Rñdēt q̄ nō est sile. q̄z s̄z risi
bile nō sit de q̄d dītatē hoīs. nec de formalī intellectū eius
cū p̄ se z nccārio p̄seq̄t q̄d dītatē ei^o. Et iō s̄z hō possz i
telligi sine risibili vera intellectōe. eo q̄ abstractiū nō ē
mēdatiū. vt habēt^o p̄hīscōz. tñ nō p̄t intelligi sub op
posito sic subiectū p̄t intelligi sub opposito accēntis iher
pabilī. q̄z corūi nō solū potest intelligi sine nigredine. sed
etiā sub opposito nigredinis.

Questio

Quinta. utrū iherētia sit de eēnti
tia accēnt^{is}. Pro cui^o solutōe
attēde q̄ duplex ē iherētia. que
dā ē actualī. z ē actualī vno accēntis ad subam q̄ accēns
actu iest subiecto. Alia ē iherētia aptitudinalī q̄ ē apti
tudinalī vno accēnt^{is} ad subiectū. q̄ sc̄z accēns aptū natū
ē iherere subiecto. Dic breuīt ad dubiū q̄z accēns
nō possit eē sine iherētia actualī vī aptitudinalī. nulla
tñ est de eēntia ei^o. P̄z de iherētia actualī. q̄z ipsa p̄ ali
quā potētā ē separabilī ab accēte. de aptitudinalī. q̄z nul
l^o resp̄ciūs ē de eēntia sui fūdamētī. S̄z iherētia aptitu
dinalī est resp̄ciūs in accēte. q̄. Q̄ aut aptitudinalī iher
rētia nō possit separari ab accēte. p̄z q̄ est passio ipsi^o ac
cident^{is}. Dic secundo. q̄ accēns p̄ denoiato. v̄puta p̄
forma accidentalī nō diffinit p̄ iherētiām. accidens
tñ p̄ significato. v̄puta p̄ relatōe rōis q̄ est fundata in
forma accidentalī bñ diffinitur p̄ iherētiām sicut patz
ex dictis. Ad argumēta.

In oppo

sitū. Ad p̄mū dī. q̄ antecē
dēs est fallū. Et ad p̄mā p
batōem dicendū q̄ hec iher
tio. accēns est in subiecto communī. vt in albo vī in ali
o i.

quo psumit cui applicat. sicut spēs illi subiecto hō. A
resto. aut quito metaphisice loquit de illo cui appli/
cat hec intēto accēs. sic ē albū vī nigrū. 7 tale fm suū
ē matiale est in subiecto singulari pmo. sz sic nō ē sub/
iectū itē: oīs cui extraneū est ēē in singulari. Ad secū
dā pbatōem dōm q pcedit de accēte. put accēs ē res
pme intētoīs. Ad scōm dō: sicut pūs. nā adēē 7 abēē
in hac diffinitōe detē capī secū de intētoālīter. Ad
terciū dō. q licz aliqua accidētia nō possūt abēē subiec/
to realiter sepando ea. possūt tamē abēē fm intellectū
ita q subiectū pōt intelligi sub opposito eius sicut dēm
ē. Ad aliud de pbatōne dicēdum est q dato q ēēnt
accētia. qd tamē non est verū. cū sint puatōes subales
tamen adhuc saluaret diffinitō. quia adhuc assūt pē/
ter subiecti corruptōem. eo q materia manet in trans/
mutatōe 7 nō corrūpitur. illa tamen est subiectū ppiū
generatōis 7 corruptōis. Sz contra. accidēs denomi/
nat subiectū in quo est. q si corruptō sit in eo vī in sub/
iecto tūc erit corruptō eiusdem subiecti. 7 sic nō abēē
ter subiecti corruptōes. Jō dō aliter q adē vī abēē pter
subiecti corruptōes. hoc ē subiectū pōt intelligi sine eo
vī cum eius opposito. Ad vltimā pbatōem dicē. q licz
accēs simplr nō possūt abēē 7 ēē sine subiecto. pōt tamē
subiectū intelligi sine eo. Ad quartū dō q diffinitō
Aresto. implicite est eadē cū diffinitōe Platonis. sz nō
explicite. Vī in diffinitōe platonis ponit pter subiecti
corruptōem. qd sufficēter intelligit p h q dō eidē. vbi
em subiectū est idē nō est corruptū. Ad aliud dōm q i
dntia nō ē se ex pte accidentis. sz ex parte subiecti cui
pōt tale accēs inēē 7 nō inēē. Sitr ad aliam pbatōem
7 ad vltimā dō. q lz accēs sp inheret aptitudinālī nō
tū actualī. sicut fide credim. Vī dicat q nulla inhe/
rētia est de eēntia accētis. sic dēm est. Ad quintū dō
q illa diffinitō nō datur p purā negatōem. sz dat p ne/
gatōem fundatam in affirmatōe. Et ad aliā pbatōem
dō. q distributō inclusā in hoc aduerbio sp debz cadē/
re sup accēs qd dū ē 7 nō vī

Commune qui.

In hoc scō tractatu libri predicabilium
Por. determinat de qnq pdicabilibz ppan
dō ea ad invicē penes pueniētā 7 dntiam. Et ille trac/
tatus diuidit in qnq capitula. In pmo ponit vnā cō/
ueniētā generalē oīm pdicabilū ad invicē dicēs. q om/
nia pdicabilia pueniūt in h qd est pdicari de pluribz.
sz sit aliq dntia inter ea. qz gen⁹ mag⁹ pdicat de pluribz
q aliq d alioz. eo q pdicat de spbz 7 idiuinduis. 7 sitr
dntia. sz spēs pdicat solū de idiuinduis q sub eo pntent
ppriū āt de spē 7 idiuinduis pntent sub illa spē. sz acci/
dēs pdicat de spbz 7 idiuinduis. 7 hoc declarat p ex/
ēpla cū dō (Rāq al) 7 ex isto textu elicit q accētā cōia
pus pdicat de idiuinduis. scōario pō de spbz q cōti/
nēt idiuindua. Exēpla facilt patent in textu (Comune
āt est) In hoc scōo capitulo ponit Por. pueniētias 7
dntias generis 7 alioz pdicabilū. Et diuidit in nouē p/
tes. in pma ponit tres pueniētias generis 7 dntie. qm p/
ma est q tā gen⁹ q dntia pntent plures spēs qm dntia
pntent tot sic gen⁹. sz em rōnale nō pntent irrōnalia q
pntent h gen⁹ aīal. cum pntent hōiem 7 dnti q sūt spēs.
(Et quecūq) ponit scōam pueniētā. q ē q quecūq
pdicat de genere vī gen⁹. pdicat etiā de oībuz pntentis
sub illo. 7 quecūq pdicat de dntia vī dntia pdicat eti/
am de spē pntentia sub ea. Nā substantia 7 aīatum nō sō

lū pdicat de aīali fm q est genus. sz etiā de spēbus. q
sūt sub ipso vīq ad idiuindua. Sitr vī rōe nō solum
pdicat de rōnali qd est dntia. sz etiā de spēbz sub rōna/
li pntentis (Comune āt) ponit terciā cōitatē. q est q cōe
est q pempto generez dntia siue destructo destruat⁹ pe/
rimat eius spēs q sub ipso sūt. Sitr destructa dntia de/
struit oīa īferiora eius. Queadmodū em si nō sit aīa/
neq equ⁹ est neq hō. ita si nō sit rōnale nullū erit aīal
qd vīat rōe. Circa scōaz pueniētā attende q p pre/
dicari de genere inqstū genus est. 7 de dntia inqstū
dntia intelligit pdicata eēntialia 7 p se. alit nō habet
ret pntatem illud qd dō por. Nō em sequit q si aīal est
gen⁹ q hō sit gen⁹. eo q genus nō pdicat eēntialr. sed
accētialr. 7 sic q pma pueniētā sumit penes pntentiaz
pntalem. scōa penes pntentiaz generalē. scia pō pē/
nes destructōem realem (Propū aut) in hac scōa p re/
huius capituli ponit por. lex pntentiaz siue dntias inē
genus 7 dntiam. Prima ē q gen⁹ pdicatur de plibz q
dntia etiā q spēs ppiū 7 accēs. declarat p exempla. qd
aīal pdicat de equo cane serpente 7 hōie. qdripes pō
qd est dntia solū de hōibz qtuor pedes. 7 hō solū de
pntentibz hōibz. 7 hōibile solū dēq pntentibz hōibz
Et sitr accēs de pntentibz (Por. aut) dō Por. q h
debz intelligi de dntijs quibus diuidit gen⁹. 7 nō de
dntijs que pntent siue pntent subam generis. h est de
dntijs pntentibz (Amplius gen⁹) Por. ponit scōam
dntiam. q est gen⁹ pntent dntias pntē. 7 nō cōtinet ab
ipō. nā aīal pntent rōnale 7 irrōnale (Ampl⁹ genera)
Por. ponit terciā dntiam. q est q genera sit pntent dntijs
q sub eis sūt. 7 id destructo genere destruit oīes dntie
eius 7 nō ecōtra. qz si oīes dntie aīalis destruerent⁹ ad
huc pōt subicelligi aīal. sublatō em aīali auferit irrōna/
le 7 rōnale. Dntie aut nō auferit genus. nā si oīes itē/
rimat. substantia tū aīata sensibilt intelligi pōt q est aīal.
(Amplius āt) ponit quartā dntiam. q est q gen⁹ predi/
cat in qd. dntia pō in qle (Ampl⁹ āt) ponit qntā dntiaz
q est q genus est vni fm vnāquāq spēm. dntie pō plu/
res eiusdem spē. vī homines fm hōe sūt iste dntie rō/
nale mortale 7 discipline pceptibile (Et genus) ponit
sextā dntiam. q est q genus lz mo⁹ masie. 7 dntia habz
mo⁹ forme. Et lz possunt assignari alie pntent 7 cōitat/
tes qm dntie. ista tū sufficient (Gen⁹ āt) hec est 3^a ps/
huius capituli. in q por. ponit tres cōitates qm 7 pnt/
Prima est. q gen⁹ 7 spēs pdicat de plibz. Et dō sumi
species fm q est species 7 nō fm q est gen⁹. si sit species
subaltia scōa cōitas est q gen⁹ 7 spēs sūt pntent bis qz
sūt gen⁹ 7 spēs. Tercia q vīq q est vni totū respēcū suo
rū īferior (Dnt āt) hec est qnta ps in q ponit lex pntent/
tates qm 7 species. Prima q gen⁹ cōtinet species 7 spēs
pntent a gne. sz nō ē. pbat pmo. qz in pluribz est genus
q species. scōo qz gna piacere dnt 7 formata specifi/
cis dntijs pficere. i. cōstituire species. scōa pntentiaz
qz genus est naturalr pus specie. 7 in pempto gne itē/
mūt spēs. sz nō ecōtra. Tercia. posita specie nccārio po/
nit gen⁹. 7 nō ē. Quarta. genera pdicat vniuoce de
speciebz. 7 nō ē. Quinta. gna abūdāt specie in cōtinent/
tia species q sūt sub ipō. sz species abūdāt a gne pntent/
dntijs. Sexta. gen⁹ pōt esse gñalissimū. nō āt species.
7 spēs pōt esse specialissimū. nō āt genus (Gener⁹ aut 7
ppriū) In hac qnta pte ponit por. tres cōuenientias ge/
neris 7 ppiū. Prima est. genus 7 ppiū sp sequit ea quo
rū sūt. qz si homo est aīal est. 7 si homo est nūibile est.
scōa. genus 7 ppiū equalr pdicat de suis sub/
cibilibz. hōmē em 7 hōe equaliter sūt aīalia. 7 carbo

z cicerō risibile. Tercia. genus z ppiū p dīcāt vniuoce de suis subijcibilibz (Dicit autē) hec ē sexta ps. in qua ponit por. qnqz dīas gñis z ppiū. Prima. genus ē ppiū. opoz em pus ē aīal de hic diuidi dīctis. pp is. Scda. genus p dīcāt de pluribz spēbz. ppiūz p de vna tm. Tercia. ppiū p dīcāt puerim de eo cuius est ppiū. genus p de nullo p dīcatur puerim. qz nō si animal ē homo ē. nec si animal est risibile est. sz si homo ē risibile ē z econuerso. Quarta. ppiū in omī soli z sp. ges. suus p qūis insit omī z semp. non tamē soli. Quin. ra. ppiū destruitur ad destructōem spēi z ecōtra. ges. nus nō destruitur ad destructōem spēi (Generis p z accidētis) hec ē septima pars. in q ponit vna pueniāt. am generis z accidētis. z ē q vtrūqz p dīcatur d pluribz accēs em siue sit sepabile siue inseparable de pluribz p dīcatur moueri em de pluribz p dīcāt. Aīgnū etiā p dīcāt de corūis z de omībz ethiopibus z aliqbz inaiatis. (Differt autē genus ab accēte) Octaua ps. in qua ponit phi. ponit qttuor ppietates generis z accidētis. Prima ē. genus ē pus accēte. sz accidēs est posterius. eo q accēdes est posterius spē. q est posterius genere. Scda. gen. p dīcatur equalr. nō aut accidēs. Intētōnem em z remissionē suscipit accētium p dīcatur. generum p mī nime Tercia. accētia subsistunt pncipalr in indiuidu is. sz genera z spēs naturalr sūt priora indiuiduis subz stantie Quarta. genera p dīcantur in eo qd quid sit. accidētia p in eo q quale aliquid ē v qūo se habz vniū. quodqz. Quia si qrat. qual ē ethios. dīctis q ē niger. z si quera. qūo se habz socrates. dīctis q sedet aut abul lat (Genus autē) In hac vltima pte istī capituli remouet por. quēdam errorē siue quādam obiectōez dīcēs q dīctū ē qūo genus differt ab alijs. Et cuz ipse fecerit qttuor ppatōes ad alia qttuor p dīcabilia videt q qd libet alioz debeat habere quattuor ppatōes. z cū quī qz sūt p dīcabilia erūt decē ppatōes eoz. Soluit dīcēs q genus habz qttuor ppatōes. z dīa tres. spēs duas z ppiū vna. z sic sūt decē tm. z hoc declarat de genere. eo q gen. differt a dīa. spē. ppiū. z accēte. iō hz quat tuor dīas ad alia. sz dīa habz tres ad posteriora. scz spēm. ppiū z accēs. illa vero quā habz ad gen. enu merata est qū pbatatur gen. ad ipaz. spēs at habz du as dīas qbus differt a ppiū z accēte. Alie pō due sūt. enumerate quādo genus z differentia ad ipsum com parabant. ppiū autem habet adhuc vnam differen tiā. scz ad accēs. z alie tres enumerāt. cū alia cōpan t ad ipm. ex quibz cōcludit. q suppositis qttuor dīctis generis ad alia z tribz dīe. vna pō spē. z vna ppiū erūt tm decē dīe ipozum. quarū quattuor q sūt generis ad alia tā enūerate sūt (Cōmune ē ergo) Istud ē terciū ca pitulū. in quo por. ponit pueniētias z dīas alioz p dī cabiliū posterior. z diuidit in sex ptes. in pma ponit duas pueniētias dīctis z spēi. Prima ē q dīctia z spēs eqūit p dīcānt. nā homīes p dīcānt eqūiter p dīcāt homīne z rāōnali dīctia. Scda. spēs z dīa assūt his que ea p dīcāt. sp em socrates rāōnalis ē. z sp socrates homo (Propriū autē dīe) in hac scda pte ponit qttuor dīas in dīam z spēm. pma dīa p dīcāt in qle. spēs pō in quid (Nā si) remouet por. vna obiectōez q possz fieri dīcēs. q si hō velut qūitas accipiat. nō tm simplr erit qūitas p id q gñi adueniētes dīe p dīctur. Se cūda dīa. qz dīa sepe repit in plībz spēbz. vt qdru pes in plībz aīalibz spē dīctis. sz spēs solū repit in plu

ribz indiuiduis q sūt sub vna spē. Tercia. qz dīa ē p s or sua spē. z nō ē. Rāōnale em ablatū interimt hōiem hō pō interceptus nō aufert rāōnale cū sit deus. Quarta vna dīa pponit cū alia ad p dīctōem vniū spēi. sic rāōnale z mortale ad p dīctōem hōis. Sz vna spēs nō pponit alī. vt gignāt alterā spēm (Quēdā em) remouet obiectōez dīcēs q qūis eq quēdā. i. p dīctis cui dā alino p dīcāt ad muli generatōem. tm eq simpliciter nūqz adueniēs alino p dīct mulū (Dīa z ppiū) i hac scia pte ponit por. duas pueniētias dīe z ppiū. Prima dīa z ppiū eqūiter p dīcāt. qz rāōalia eqūiter sūt rāō lia. z risibilia eqūit sūt risibilia. Scda. qz sp assūt ill de quibz p dīcāt. Remouet tm obiectōez cū dī (z sp) dīcēs q qūis curtet bipes. nō tamē p dīctur substantia. sz sp habz aptitudinē ad h q sit bipes. sicut risibile dī. non eo q sp rideat. sz eo q natū est ridere (Propriū autē) in hac qta pte ponit por. duas dīas dīctis z ppiū. Prima dīa dī de pluribz speciebz sic rāōnale de hōie z de deo. sz ppiū dī de vna sola spē cui ē ppiū. Scda dīa seq tur ad spēm. sz nō p dīctur. ppiū pō puerim p dīcāt d his qz sūt ppiū (Dīe qdē z accēti) i hac qta pte po nit por. duas cōitates dīe z accētis. pma qz p dīcāt d pluribz. scda. qz accēs inseparable sp adest illi cuius est accēs. sic dīa illi cui est dīa. Bipes em sp adest omī bus hōibz z nigrū esse corūis (Differt at) In hac sexta z vltima pte huius capituli ponit por. tres ppietates dīe z accētis. Prima ppietas. qz dīa p dīct spēs z nō p dīct. sicut rāōnabilitas p dīct hōiem. accēta pō qdā mō cōtinent. eo q sūt in pluribz z quodā mō cōtinet eo q sūt subiecta nō sūt susceptibilia vni accētis. tm. sz plu riū. Scda dīa est. qz dīa nō est itensibil z remissibil. accēta pō suscipiūt magis z min. Tercia. dīe p dīct impmire. accēta pō p dīa bñ possūt p dīcti (Imōi qdē) depilogat por. dīcēs. q iste sūt cōitates z ppietates dīe z ceteroz. deīn facit trāsitiū ad scda pte dī cēs. q dīctū est q spē differt a dīa z genere cū diceba gen. qmō differt ab alijs. z qūo dīctia differt ab alijs (Spēi pō) in hoc qro capitulo ponit por. cōitates et dīas spēi z ppiū. Et diuidit in duas ptes. in pma pos nit duas cōitates eoz. Prima. ppiū z spē p dīcatur de seimicez p dīctibilr. hō em est risibile. z risibile ē hō Scda. spē z ppiū eqūit p dīcāt a qbz p dīcāt (Dīct fert autē) scda ps. in qua ponit qttuor dīas in spe ciem z ppiū. pma. qz spē pōt esse gen. aliaz speciez. sz ppiū nō pōt esse gen. aliarū speciez. Scda. qz spē est p or ppiū. spē em an subsistit qz ppiū. ppiū pō postea in specie. Opozt em hōiem esse vt risibile sit Tercia spē sp actu est in suis subijcibilibz. sz ppiū nō sp adest actu sz p dīct sp. qz socrates sp est actu hō. nō tm sp actu. ridet qūis sit natura sp risibil. Quarta. qz diffinitōes ppiū z speciei dīct. ppiū z spē dīct. Probat pnam. qz q s rū termini. i. diffinitōes sūt dīctes. z ipsa sūt dīa. An cedens pbat. qz diffinitō speciei est esse sp sub gñe. z de pluribz z dīctis numero in eo q qd sit p dīctari. sz dī f fuitō ppiū est oī soli z sp adeste (Speciei pō z accētis) In hac terciā pte ponit vna cōueniētā speciei z accēs tis. q est. cōe est speciei z accēti de pluribz p dīctari. z dī q pauce sint alie cōitates eoz. eo q plurimū distant a se accēs z illud cui accidit (Propriū pō vtriusqz sit In hac qta pte ponit por. qttuor dīas speciei z accēs dentis. Prima est. species p dīcatur in quid. accidēs pō in quale. v quomodo se habēs. Secūda vni. i. indi

videtur est vnica spēs. s. vnus idiuuū sūt plura accē-
tia tā sepabilia q̄ inseparabilia. Tercia spēs ē pōr accēte
accētia pō sūt posteriora. optet em̄ eē subiectum vt il-
li aliquid accidat. accētia pō sūt posteriora generis
aduerſe nature. Quarta spēs p̄cipat̄ eq̄līter. s. acci-
des tā sepabile q̄ inseparabile suscipit maḡ & min⁹. Et hi
ops em̄ cū alio ethiope habebit colōrē v̄l intellū apli⁹ v̄l
remissū sū nigredinē. Restat igitur pōr. facit trāsitiū
ad capitulū sequēs. dicit q̄ restat solū dicere de p̄prio
& accēte. q̄ iā dictū ē quō dīa & p̄p̄iū differt a sp̄e & p̄p̄iū
a dīa & genere in ip̄o differt ad ip̄m p̄p̄iū. (Lōc au-
tē p̄p̄iū) quitum capitulū. in quo pōr. ponit cōitates et
dīas p̄p̄iū & accētis. Et diuidit in duas ptes. in p̄ri-
mā ponit duas puenētias p̄p̄iū & accētis inseparabiles.
Prima ē. q̄ subiectū p̄p̄iū & accētis inseparabilē nūq̄ sub-
sistit sine illi. Quēadmodū em̄ p̄ter risibile non subsistit
homo. ita p̄ter nigredinē nō subsistit ethiops. Secūda q̄
vtrūq̄ ip̄oꝝ iest sp̄ etem̄ cōtinēt in subiecto (Dīcāt autē)
In hac secūda pte pōr. ponit tres dīas p̄p̄iū & accētis
Prima. q̄ p̄p̄iū iest solū sp̄e. quēadmodū risibile hos
mini. s. nō accētis inseparabile. nigrū em̄ non inest solum
ethiopi. s. etia coruo & carboni & ebēno & q̄buscūq̄ alijs
Secūda que sequitur ex p̄cedētē ē q̄ p̄p̄iū p̄dicat̄ quersim
nō aut accētis inseparabile. Tercia p̄p̄iū p̄dicat̄ equalit̄. ac-
cides pō nō. s. sū magis & minus. & in fine dīc q̄ sūt etia
am alie cōitates v̄l p̄p̄iū ip̄oꝝ v̄lū. s. iste sufficiunt
ad discretōnem ip̄oꝝ. Ex hoc textu sequit̄ p̄mo.
q̄ sicut accētia p̄p̄a p̄mo insūt sp̄e & sēdo idiuuū. eo
q̄ causant a p̄p̄iis p̄ncipijs sp̄e. sic accētia cōia p̄mo insūt
idiuū. & secundario sp̄e sub qua continent̄ insūt
diuū. Circa hoc tñ est aduertēdū q̄ duplex ē p̄-
mitas. vt ad p̄positū sufficit. s. p̄mitas causalitat̄. & p̄-
mitas adequatōis. Loquēdo autē de p̄mitate causalit̄-
tatis accētia cōia siue p̄ accētis p̄mo insunt idiuū & sēdo
secundario generib⁹ & sp̄ibus. Vñ q̄ fortis est albus. g
homo est albus. & animal est albus nō eōuerso. s. eō-
uerso ē de accētib⁹ p̄p̄iis. quia talia accētia p̄mo insunt
sp̄ibus. secundario pō idiuū oīm aliarū sp̄erū. Lo-
quēdo pō de p̄mitate adequatōis accētia cōmuniā
nō insūt p̄mo idiuū. q̄ h̄mōi accētia nō habēt sub-
iecta adequata. S. accētia p̄p̄a insunt illa p̄mitate sus-
tis speciebus. q̄ adequate ip̄s insūt. & etiā p̄mo p̄mita-
te causalitat̄. eo q̄ a suis subiectis causant̄ sicut dictū
est. Sēdo sequitur ex tertia dīa generis & dīctie q̄ genus
ē p̄us natura dīctis. ita q̄ nō solū p̄ opus nostri itel-
lectus. & q̄ destructo pōr necessariū est destrui posteri⁹. et
posterior potest destrui nō destructo pōr. nā ablato ge-
nere aufertur dīa. & tamē ablat⁹ dīctis nō aufert̄ ge-
nus. Dicit̄ tamē aliq̄ q̄ hoc sit itelligendū seorsum
in dīctis simplr acceptis. nō autem de oīmibus simul.
eo q̄ destruct⁹ oīmibus differentijs & speciebus demū
destruitur genus. Sed contra hoc instatur. quia p̄-
us nullo mō dependet a posteriori. & iō generi v̄l sic nō
repugnat p̄ se eē sine posteriori. Et hoc videtur innue-
re Aristoteles qui dīc in quinto metaphisice. q̄ p̄us po-
test eē sine alio. & aliud non sine eo. Et si arguat̄ cō-
tra hoc. quia in creaturis pater est p̄ior filio. & tamen
pater non potest eē sine filio. Secūdo. quia omnis
causa est p̄oꝝ suo effectū. & tamen destructa causa pos-
test effectus remanere. sicut calor in aqua igne consum-
pto. Tercio. quia passio ponitur eē posterior subie-

cto sū naturam. & tamen ablata passione necessarium
est auferri subiectum. quia conuertunt̄ Quarto. q̄
cum ista regula applicetur ad genus & differentia p̄stat
q̄ sublato rōnali & irrōnali nō remanet al in rerū natu-
ra. Sūt sublatis congregatiū & disgregatiū nō rema-
net color. Ad ista respondet Frāsciscus. Ad p̄mū q̄
hic nō est intentō de p̄oꝝ t̄p̄is sū q̄ pater puenit fi-
liū. s. de p̄oꝝ nature qual̄ est inter genus & dīcti-
am. pater autem & filius sūt simul natura. sicut quelī
libet alia relatiua. Ad sēdū. q̄ ista regula debz itel-
ligi in eēntialiter ordinatis sicut genus & dīctia. Efec-
tus autē & cā vniūca nū sūt sic ordinata. q̄a accidit
q̄ talis effectus sit a tali cā Ad tertiū q̄ nō repugnat
subiecto ex sua rōe formali existere sine passione. cū sū
naturam p̄existat ei & sine illa sit cum tota sua ratio-
ne diffinitiuā Ad q̄rtū q̄ eodē mō generi nō repug-
nat ex sua quidditate fore sine differentia cū p̄existat. &
in illo pōre sit quidditatie sine ea. tam p̄pter idēp̄ita-
tem realem in non nullis etiam destruitur Et si di-
si dicas. nōne in aliquibus sūt realr distincta. & genus
nō est de quidditate dīctie. sicut nec eōuerso. cū vñ
sit extra eēntiam alterius. ergo vñm potest non solū
itelligi sine alio. sed etiā eē poterit dīa sine genere. Re-
sponde q̄ licet absolute possit concipi rāōnale sine ai-
mali. & etiam eē in aliquibus p̄o eo q̄d nō est intra q̄d dī-
tatem eius inclusum. Tamē descendēdo a sūmis ad i-
fima p̄ lineā p̄dicamentale p̄intelligit̄ sp̄ diuū sūis
diuūdentibus. et sic videtur hic loqui Por. Et simi-
lit̄ genus & dīa in aliquib⁹ sūt distincta realr absolute
vt tam sūt actu composita. videlicet vt componūt hos
minem v̄l asinum sūt idem realr. eo q̄ vñm non pos-
test eē sine alio. Tercō sequitur ex vna alia p̄p̄iū
q̄ genera equalit̄ dicuntur de oīmibus suis p̄tib⁹ sub-
iectiuis. Dicit̄ em̄ q̄ equalit̄ participant in suis inf-
erioribus. & q̄ species equalit̄ participant in suis indi-
uiuis sū eūdē modū. quia in hac conuenit speci-
es cum differentia. Et q̄ dīctia respectu suorum inf-
eriorum habet talem equalitatem. & q̄ p̄p̄iū dicit̄ equali-
ter de oīmibus sibi subiectis. q̄ ponit q̄ equalit̄ p̄ci-
patur p̄p̄iū. sicut sp̄es ab indiuiuis. Et si argu-
atur. q̄ homo dīc p̄fectissimū aīal. & sic nobilior & p̄-
fectior modo debz p̄cipare aīalitatē q̄ bruta Sēdo
quia lux solis & lumen sūt eiusdem speciei. & tamen na-
tura lucis p̄fectius est in sole q̄ in luna. Tercio. q̄a
vna albedo magis est disgregatiua q̄ alia. aut nigres-
do congregatiua. & sic differentia inequalit̄ partici-
patur. Quarto quia vnus homo videtur risibilior
altero. aut vñm corpus altero mobilius Ad p̄mū
dicitur q̄ vnus homo est p̄fectior brutis per rāōnali-
tatem. non autem p̄ animalitatem. & ideo homo est no-
bilissimū animalium. Non tamen inquantum ani-
mal est. Ad secundū dicitur q̄ licet lux solis sit p̄-
fectior luce lune. hoc tamen non est sū rāōnem speci-
ficam. sed sū gradus indiuiuales. Similiter dicat̄
de congregatiū & disgregatiū Ad quartū dicit̄
q̄ licet vñm corpus sit nobilius alio. similiter vn⁹ ho-
mo risibilior. vt mobile & risibile dicunt̄ potentiam. nō
tamen vt dicunt̄ aptitudinem. Quarto sequitur
ex differentia speciei et accidentis. q̄ substantia est p̄-
oꝝ accidente ordine cognitionis. eo q̄ dicit̄ q̄ species
potest itelligi p̄ius q̄ accidentia. Sequitur secundo

q substantia est por accente. nō solū cognitōe. sed etiā fm ordine nature. qz dicit qz eē pus subiectus vt illi aliqd accidat. eo q eē prius est qz recipe. sicut pati p suppoit existere. Tercō sequitur ex eodē. q totū genus accētis ē posterio^r toto gñe sube. qz dicit qz spēs posteriores sūt generib^{us}. Nō in quā q ponat vñū genus oim accētū. cūz sint eorum nouem genera pma. s3 qz cuiuslibet dati accētis entitate por est aliqua suba. Quarto sequit^r q omia accētia sūt ab extrinseco. qz dicit qz sunt nature aduē^r riciē. i. aduētiētes. 7 iste aduentus designat extraneitatem Circa hūc textum.

Querit decimo.

Utrū pueniētiē 7 differētiē p dīcabilū sint a por. pueniēter assignate Arguitur pmo q nō. qz p dīcabilia coincidunt in idē. g nō differūt ab inuicē. qz coloratū est gen^{us} albi accētis corpis. 7 spēs qñs. 7 rōnale est spēs res^{pectu} huius rōnalis 7 illius. 7 differētia respēu hominis. sūt rībile est spēs qual^{it} 7 p pūū hominis. Secō sic. omia vñā sūt spēs 7 etiā accētia. g sequit^r q coincidunt in idē. an p pū. qz sūt spēs vñs 7 accētia pmarū in rēntōum Tercō sic. genus differt ab omib^{us} alijs in hoc qd ē p dīcari d plurib^{us}. g nō omia pueniūt in hoc qd est p dīcari de plurib^{us}. Cōfirmatur qz multa sūt p dīcabilia que p dīcātur de vno solo. igit^r Quarto sic. p pūū p dīcatur denotatiue. g male dicit qz genus 7 p pūū pueniūt in hoc qd est vniuoce p dīcari Quinto sic. albi 7 nigrū pnt p mīsceri ad pstitutiōem colorū. mediorū g male dicit qz due spēs nō possūt p mīsceri ad pstitutiōē dū vñā terciā spēm

In oppositū

Arguit^r autoritate Por. in textu. Pro solutiōe illius qñtioⁿis soluende sūt quinq^{ue} p riales questiones

Prima

Questio. utrū dñe p dīcabilium sint pueniēter assignate Pro cui^{us} solutiōe querit pmo. utrū qñq^{ue} intētiōes vñū possunt coincidere in idē. Ad quam dic breuiter q qñq^{ue} intētiōes vñū coincidere in idē pnt intelligi dupl^{iter}. vno mō qd dīcatur Et sic nec qñq^{ue} nec aliq^{ue} coincidūt in idē. eo q vñā scdā intētiō nō p dīcatur de alia ab ea specifice distincta qd dīcatur 7 eēntialit^{er} Alio^{quin} fūdamētāl^{iter} 7 denotatiue. 7 sic aliq^{ue} pnt coincidere. ita videlz qz de vno fūdamētō sub diuersis rōib^{us} formalib^{us} 7 ad diuersa p pto possūt p dīcari diuersē^{ter} tētiōes. sicut de albedine p pta ad suū subiectū p dīcatur accētis. 7 p pta ad sua inferiora p dīcatur spēs. 7 sic bñ ē possibile q aliq^{ue} intētiōes coincidāt in idē. oēs tñ nō possūt coincidere in idē aliq^{uo} mō qñs sit possibile genus 7 spēm 7 accētis fūdari in colore.

Querit

Secō. utrū p pūū p dīcatur vniuoce Ad quā dic breuiter. q vniuoce p dīcari iterdū capī^t vt idē ē q qd dīcatur p dīcari sicut accipit pbs in p dīcāmto substantiē cū dicit p pūū est scdīs substantijs 7 dñtijs earū vniuoce p dīcari de p mīs. 7 sic p pūū nō p dīcatur vniuoce Alio^{quin} mō capī^t vt distinguit^r ē equo^{ce} p dīcari. 7 sic p pūū p dīcatur vniuoce. eo q p dīcatur fm vñū nō ē eadē rōem

Tercio

Querit. Utrū gen^{us} sit vniuoce su is spēs. Dic breuiter q gen^{us} ē p dīcatur vniuoce oib^{us} suis spēs. p pūū illū qd p dīcatur fm idē nō ē eadē rōe de aliq^{uo} vniuo

cū p dīcatur illis. s3 genus ē hñōi. g. Vñōz p pū. qz fm p mī sexto thopicoz nallū equocū ponit in diffinitōe s3 genus ponit in diffinitōe spēs. g. Et si queras. qd est illud vñū in re a quo sumit vñitas generis. Dico q oia vñi^{us} gen^{us} habet iter se pueniētiā in suba 7 qd dīcatur quā nō habet cū alijs aliōz generum qd cognoscit^r ex idē p ritate p ptois. vt ex passionib^{us} extētib^{us} in spēsbus 7 illud ē aliqd impfctū 7 qñ potētiāle. qz diuersē spēs habet diuersas formalitates pfectas qbus specifice distinguit^r. Aliqd g inuenit in qualibet spē qd ē materia le 7 potētiāle. 7 aliqd aliud qd est actuale. 7 ab illo potētiāli in re sumit gen^{us}. 7 ab illo actuali sumit dñā. Et quāto genus est cōius rāto vñitas illi^{us} realitat^r a q sumit genus est minor. 7 ita nomē gen^{us} de suo pmo itellectu iporat aliqd qd est materiale in spēsbus. 7 hoc p modum totius

Querit

Quarto. utrū dñe p rē sint imp mīte. accētia p rē p rē p mīte. Dic breuiter fm por. q sic. S3 cōtra hoc arguit^r qd dupl^{iter}. Primo sic. qz pgregatiūz dīsgregatiūz sūt dñe coloris cōtrarie. 7 tñ p mīscet^r in medijs colorib^{us}. nā bluedo minus dīsgregat^r qz albedo

Secō sic. qz calor 7 frigus p mīscet^r in tepido. nō ē at possibile spēs p mīsceri qn eaz dñe p mīscet^r. g Tercō sic. dñe accētū s3 accētia. s3 accētia pnt p mīsceri ex s3 sūt spēs distincta. g dñe eozū dē. Quarto sic. accētia p rē dñt spēs. s3 plures spēs nō pueniūt ad vñū pstitutiōē. g sūt p rē nō p mīscet^r ad inuicē Ad p mī dicit q p mīscitio in accētibus negari nō pōt. tō videt^r q nō fuerit in tētiō por. loq^{ue} nīl de dñtijs sube que distinguunt^r cōtra accētia Ad scdā pcedit^r qz ibi p mīscet^r dñe specifice. sicut 7 ipē nature specifice. s3 nō est sic in subalibus de qbus est sermo in pposito. Sūt ad terciū dicit q nō pcludit^r ē intētiōem por. Ad quartū dicit q ista p rē p mīscet^r. nō vt faciūt aliā spēm sicut caliditas 7 frigiditas in tepido nō faciūt nouā spēm. s3 sūt ibi inē remissio Et si dicas. q hoc nō solū habz veritatē in accētibus. s3 etiā in substantijs in qbus corporeit^{er} incorporeit^{er} p mīscet^r ad hōis pstitutiōē q ē rōnal^{iter} Dico q corpē 7 rōnale nō sūt dñe oppositē. s3 subalitati ppositē. Et ppter hoc etiā rōnale nō cadit sub incorporeo. sed sub corporeo

Questio

Secūda. Utrū spēs sit aliqd distinctū pter opatōez itellect^{us} a genere 7 dñā ppositū ex ipis rōib^{us} ex p rē distinctis. Pro cui^{us} solutiōe attēde q ali quoz opiniō est. genus 7 spēm nō dicere distinctas realitates. s3 solū distinctas impressiōes qz eadē res nata est facere in eodē itellectu. quātū vñā est mag^{is} pfecta qz alia. ita q ex hoc q recipit ipfctā ipressiōē oritur pceptus generis Et hoc pō q recipit pfectā orit^r pceptus dñtiē. Alijs autē videt^r q pceptus generis 7 dñe soluz sumit^r a diuersis opatōib^{us} siue apparētijs q in eadē re fūdar^r. ita q ab opatōē q ē sentire sumit^r aīal. s3 ab illa que est rōcinari sumit^r rōnale. S3 alijs apparz q cōceptus generis nō sit aliū a cōceptu dñe neq^{ue} genus 7 dñā differāt a spē nīl fm rōes siue modos cōcipiēdi eūdē cōceptū. sicut sūt rōes determinabil^{iter} determinātis 7 determinati. ita q genus hz rōez determinabil^{iter}. dñā determinātis. 7 species determinati

Dic primo

Qz cōceptus gen^{us} est vñi^{us} 7 distinct^{us} a cōceptib^{us} dñe 7 spēs. patz sic. quia impossibile est vñū 7 eundem conceptū eīdem

Intellectus simul eē certū et dubiū. s. e. certitudine de
ceptu generis. stat dubitatio de ceptu spēi et dñtie. g.
Dinoz patz. qz aliq̄s vidēs corpus a remotis certū est
q̄ est coloratum. et tamē dubitat an sit albu v. nigrum
Silt aliq̄s vidēs aīal a remotis. certus ē q̄ est aīal.
et tamē dubitat vtrū sit equus v. asin⁹. Cōfirmat. q̄a
ceptus mere potētiā et p̄fusus est distinctus a ceptu
actuali et determinato. S. ceptus generis est potētiā
et indeterminatus. cept⁹ p̄o dñie ē actualis et determinat⁹
tus. g. Dic scdo. q̄ ceptus generis et dñie sumūtur
a diuersis realitatib⁹. Probat sic. qz p̄cipiendo genus
v. p̄cipit aliqd v. nihil. nō nihil. qz tunc gen⁹ nō ē ali
qd spēi. Si aliqd v. ergo illud est idē ei qd p̄cipitur
p̄cipiendo differentiam v. aliud. si idē. ergo ceptus ge
neris et dñie erūt idē. si aliud habet intentū. Et si di
catur. q̄ idē in re p̄cipitur. nec tamē ex hoc sequitur q̄ con
ceptus sint idē. eo q̄ eadē res nata est facere diuersos p̄
ceptus. Contra vnaq̄qz res nata est facere in intellectu ali
quē conceptū sibi p̄p̄riū et adequatū. v. g. ille ceptus ē
ceptus generis tñ v. dñtie. s. neutriū est dñm. g. op
tet ēē aliqd aliū ceptū. Cōfirmat. quia aut ceptus
generis ēē idē ceptui vnus dñie tñ. et sic nō p̄dicabi
tur nisi de vna spē. aut ceptui aliarū. et sic erūt tot p̄ce
ptus generū quot dñiarū. aut si cōceptus generis ē tñ
vnus. erit etiā tñ vnus cōcept⁹ dñiarum. Dic terco
q̄ in q̄busdam gen⁹ et dñia s̄m doctore subtilē sumunt
ab alia et ab alia re. v. in habetib⁹ plures formas. sicut
ab aīa sensitua sumitur genus qd est aīal. et ab aīa in
tellectua sumit dñia que est rōnale. et in talib⁹ generib⁹
dñia nō solū differūt formalit. et ex natura rei. s. etiā rea
lit. in q̄busdam p̄o nō sumūtur ab alia et alia re. s. ab
alia et alia formalitate eiusdem rei. sicut in spēb⁹ q̄ sunt
forme simplices. v. albedo et nigredo. et c. in q̄bus sūt
quidā gradus intrinseci. quoz vnus ē actual⁹ a quo sūt
mūt dñia. Alius p̄o potētiā a quo sumitur gen⁹. et
in illis genus et dñia non dñt realit. sed tñ formalit. et
ex natura rei. Dic quarto. q̄ genus et dñia dicunt
realitates distinctas ex natura rei et formalit. Pz sic p̄
mo qz impossibile ē idē ex natura rei respectu eorū de
ēē p̄cām ratōem pueniētie et dñtie realis. S. rōnalis
tas est rō dñie et distinctōis realis duarū specierū a sei
uicē. g. animal quod est principū pueniētie est distin
cta realitas. Scdo sic. q̄cūqz sūt penitus idē realit. q̄
quid repugnat vni et alteri. sed multa repugnant gene
ri que non repugnat differentie. et econuerso. g. Terco
sic. quādo aliq̄ sūt penitus eadē cuiuscūqz vnū est cau
sa illi⁹ etiā aliqd est causa. sed rōnale est causa quare ho
mo est susceptibilis discipline. et nō animal. g. Quar
to sic. differentia est extra ratōnem generis et econuerso.
v. habetur terco metaphisice. ergo non sunt penit⁹ idē
realit. Et eodē modo dicendum est de distinctōe spe
ciei a genere et differentia

Questio tertia Ultra genus de dñia diui
suat dñia su
perior de dñtia inferiori p se p̄dicet. Ad quā dicit
aliq̄ q̄ sic. p̄bat dupl. p̄mo sic. qz genus et differentia p
se p̄dicatur de spē. g. p se p̄dicantur de se inuicem. Nam
bene sequitur. omnis homo est p se rōnalis. ergo ra
tōnale est p se aīal. p̄missē sunt vere. ergo et conclusio.
Scdo sic. quia nisi sic sequeretur q̄ dñie essent vltima
predicata. et tunc ēent genera generalissima. et p̄p̄rie ne

gās vnam dñtiā ab alia esset immediata. Terco
sic. s̄m Aristotelem septimo metaphisice oz in diuisio
ne generis pcedere p dñias p se. et tūc scda diuidit p̄o
p se. filio pedis est pedalitas. s. quecūqz p̄dicat in ab
stracto p̄dicatur p se p̄mo modo. pedalitas autē ē diffe
rentia. et p̄dicatur in abstracto de filione pedis qd est
alia dñia. g. p se Quarto sic. vltia dñia ē suba rei. sed
hoc nō ēē nisi includeret pcedētes p se. g.

Dic Ad questionē p̄mo. q̄ nullū gen⁹ ē p se p̄di
cabile de differentia. nec differentia superior
d inferiori dñā. p̄ q̄dupl. p̄mo sic. autorita
te philosophi terco metaphisice dicentis. impossibile
est genus de differentijs p̄dicari. et hoc intelligitur per se
Secūdo autoritate Auicenne quinto metaphisice di
centis. quīs genus et dñia p̄dicentur de toto. hoc ē de
specie p se. nullū tamen eorum significat totum p se. s. gen⁹
significat materialē differentia formale. et sic vtrū
q̄ significat partē spēi p modum totius. et sicut materi
ale est extra rōem formalis. sic ceptus generis ē extra
rationem differentie. Terco. quia si sic sequeretur q̄
in qualibz diffinitione esset nugatō. p̄sequens est falsū
patet tamen consequētia. qz in diffinitōe hominis sensi
bile includitur in animali. et etiā in rationali. et silt ra
tōnale in animali. Quarto sic. sequeretur q̄ differen
tie ēē differentia. et p consequens ipsa ēē spēs et diffini
bilis. sed hoc est falsum. antecedens tamen patz. quia
si inferior differentia includeret supiorem. tunc due diffe
rentie differrent. et p consequens p aliquas differentias
differret. et in dñia supiori puenirēt. Et silt p̄bare p
cellus in infinitū in differentijs.

Ad rationes Alterius opiniois
Ad p̄mā negatur
p̄na. eo q̄ ex p̄missis
p se nō sequit̄ conclusio p se. s. simplr. Ad scdam dñ cō
cedendo q̄ differentia est p̄mū predicatum. sic intelli
gendo q̄ nihil est p̄us ea qd quidditatie in ipsa inclu
datur. nō tamen p̄pter hoc est genus generalissimū. eo
q̄ potestatiue continetur in genere. Ad terciam dñcē
dum q̄ philosophus nō vult nisi q̄ differentia superi
or diuidatur per differentias inferiores per se. quia fil
sio pedis solum diuidit habens pedes. non autem qd
pedalitas p̄dicetur p se i p̄mo modo d filione pedis
Ad quartā dicendum ē q̄ differentia ē substantia rei
completue et perfectue. ita q̄ esse spēi complet et p̄fici
tur p differentiam. Nō autē intelligere debes q̄ solū dif
ferētie esset substantia rei. eo q̄ tūc in diffinitione nō opte
ret ponere genus. S. ex hoc orit̄

Questio Quarta. vtrum cum idēptita
re reali possit stare distinctō ex
natura rei aut formal. sicut vi
detur dicere p̄o. Dicunt cōiter Thomiste q̄ non. et p̄
bant q̄dupl. p̄mo qz quecūqz distinguunt vel
distinguitur solum per operatōem intellectus. et sic di
stinguuntur ratōe. v. p̄ter operatōem intellectus. et sic
distinguitur realiter. Scdo sic. si aliq̄ue essent diuerse
formalitates. v. essent diuerse res v. nihil. s. sint diuer
se res distinguuntur realiter. Et si sint nulle res erūt ni
hil. Nam dicit Au⁹ in libro de doctrina xp̄iana. qd oīno
nulla res est nihil. illa autē que sunt nihil non distin
guuntur. Terco sic. quecūqz distinguuntur forma
liter distinguuntur realiter. ergo distinctio formalis

non stat cum ydemitate reali Antecedens patet p^{ri}mo. quia que habent formas distinctas distinguuntur realiter sed habentia diuersas formalitates habent formas distinctas. eo q^{uod} formalitas sumitur a forma Secundo quia que quidditative distinguuntur realiter distinguuntur. eo q^{uod} quidditas rei et forma idem sunt sed que distinguuntur formaliter distinguuntur quidditative. ergo etc. Tertio quia formalitates sunt vere res. ergo distinguuntur realiter Antecedens patet. q^{uod} quod vere est substantia est vera res sed quidditas siue formalitas substantie est substantia. q^{uod} p^{er} solutioe q^{uestio}is

Attende p^{ri}mo. q^{uod} distinctio noⁿ est aliqd^{am} absolutu^m s^{ed} respectu^m p^{er} se sic q^{uod} distinctio fin^{is} sua^m r^{ati}onem formale^m d^{ist} ad aliud. eo q^{uod} o^{mn}is distinctio est ab aliq^{uod} distinctu^m Sec^{un}do q^{uod} idem et diuersu^m p^{oss}unt inesse eidem respectu diuerso^{rum}. sed quecuq^{ue} opposita p^{oss}unt inesse eidem respectu diuerso^{rum} sunt relatiua. ut p^{er} p^{ri}mo in p^{re}dicamentis Noⁿ est aut^{em} relatio p^{re}dicamentalis s^{ed} transcendentis. eo q^{uod} nullu^m p^{re}dicamentale rep^{er}it^{ur} in deo in quo tamen est distinctio Et sic distinctio p^{ro}uenit enti anteq^{uam} descendat in decem genera. eo q^{uod} inter ens et suas passiones est distinctio q^{uod} p^{ro}uenit enti anteq^{uam} descendat in decem genera Ex h^{is} p^{er} p^{ri}mo q^{uod} quicunq^{ue} aliq^{uod} distinctio sit accis noⁿ t^{em}p^{or}is p^{er} se Sec^{un}do q^{uod} distinctio est relatio d^{ist}incte intrinsecus adueniens q^{uod} ponit^{ur} ad p^{os}it^{um} r^{ati}onem fundam^{en}ti et fin^{is} Et si arguas q^{uod} an distinctio ne^c erit distinctio. et sic erit p^{er}fectus in infinitu^m. eo q^{uod} o^{mn}is relatio p^{re}supponit distinctioem suoz fundam^{en}to^{rum} Di co breu^{iter}. q^{uod} licet an distinctioe^m formale sit distinctio fundam^{en}talis. t^{em}p^{or}is an fundam^{en}tale noⁿ est alia distinctio Attende sc^{ilicet}do. q^{uod} duplex est distinctio q^{uod} d^{ist} est rationis q^{uod} est fabricata ab aⁿima et noⁿ est iⁿ re secul^{ar}is o^{mn}i op^{er}atione intellect^{us} Alia est ex natura rei q^{uod} h^{ab}et e^{ss} in re secul^{ar}is op^{er}atione intellect^{us} Et talis est q^{uod} d^{ist} duplex sc^{ilicet} essentialis realis. formalis et quidditatis et noⁿ quidditatis siue modi intrinseci Pro q^{uod} intellect^{us} Attende sc^{ilicet}do q^{uod} res p^{oss}unt dupliciter capi. vno^{modo} p^{er} modu^m abstracti siue subiecti. et sic est q^{uod} d^{ist} modus intrinsecus a q^{uod} o^{mn}ia que s^{un}t iⁿ eodem singulari rei intelligit^{ur} eod^{em} mo^{do} sicut o^{mn}ia q^{uod} sunt iⁿ forte dicunt^{ur} ens vnica entitate et s^{un}t q^{uod} d^{ist} vnica q^{uod} n^umeritate. Sic o^{mn}ia dicunt^{ur} res ab vna realitate eis correspondente p^{er} modu^m subiecti ad qua^m trahunt o^{mn}es quidditates et d^{ist} et p^{er}fectioes eaz^{um} ex^{ist}entes iⁿ forte virtute agentis et p^{ro}duce^{re} tis forte. et illo modo res noⁿ p^{oss}unt p^{er} se ente Sec^{un}do accipit^{ur} res p^{er} modu^m p^{re}dicati. et sic omne p^{re}dicatu^m positu^m d^{ist} ctu^m de aliq^{uod} d^{ist} res et h^{ab}et modo res et positu^m p^{oss}unt p^{er} se illo modo res est nom^{en}e equiuocu^m. Un^{de} si sic accipiat^{ur} res tunc quecuq^{ue} h^{ab}et distinctioe^m p^{re}ter actu^m intellectus iⁿ natura rei distinguunt^{ur} realiter Tertio accipit^{ur} res p^{er} modu^m p^{re}stituti resultas. sicut eni^m p^{er}sona et suppositu^m accipiunt^{ur} p^{er} modu^m totius p^{er} se ent^{is} et ex^{ist}entis Alia aut^{em} et corp^{us} non d^{ist} suppositu^m aut p^{er}sona. s^{ed} d^{ist} aliqd^{am} suppositu^m aut p^{er} sone Totu^m aut^{em} resultas ex aⁿima et corp^{or}e d^{ist} suppositu^m. sic nec d^{ist} nec quidditas generis d^{ist} res iⁿ recto s^{ed} d^{ist} ali quid rei siue realitatis Copositu^m aut^{em} ex genere et d^{ist} d^{ist} sp^{eci}es. et indiuidu^m includes o^{mn}ia ista d^{ist} res Sed quidditas siue formalitas est q^{uod} d^{ist} addit^{ur} alicui variat r^{ati}onem formale^m eius vel q^{uod} d^{ist} p^{er} se est inclusum iⁿ r^{ati}onem formali alicuius. sicut d^{ist} diuidetes genus sunt formalitates. q^{uod} ipse addite quidditati p^{er}trahibili variant r^{ati}onem formale^m Corporeu^m eni^m et incorporeu^m variant r^{ati}onem formalem p^{re}stituto^{rum} p^{er} ipsa S^{ed} o^{mn}is p^{er}trahibile^m aliquaz^{um} d^{ist}am cu^m qua facit p^{er} se vnu^m est quidditas vel formalitas

Sed modus intrinsecus est qui addit^{ur} quidditati coⁿtrahibili noⁿ variat r^{ati}onem formalem p^{re}stituti ex eo et tali quidditati. sicut sunt d^{ist} indiuiduales vel existenti^{ae} Sed essentia d^{ist} quidditate cu^m modo intrinsecu^m qui e^{ss} stentia Attende quarto. q^{uod} distinctio essentialis est q^{uod} h^{ab}et p^{er} fundam^{en}to et fin^{is}no essentia et essentia S^{ed} distinctio realis est que h^{ab}et p^{er} fundam^{en}to et termino re et re et non solum aliqd^{am} rei Et si queras q^{uod} n^u sciam aliqua se habere sicut res et res Dico p^{ri}mo q^{uod} quecuq^{ue} duo singularia quoz^{um} q^{uod}libet p^{oss}unt p^{er} se subsistere sunt res et res et non solu^m aliqd^{am} rei Sec^{un}do quecuq^{ue} singularia quoz^{um} vnu^m p^{oss}unt p^{er} se subsistere siue alio. licet noⁿ econtra sunt res et res ut fundam^{en}tu^m et sua relatio. si aut^{em} neu trū illo^{rum} p^{oss}unt exister^e siue alio tunc noⁿ sunt res et res sed q^{uod}libet est realitas siue aliqd^{am} rei Sed distinctio formalis aut^{em} quidditativa est illa que est inter duas quidditates siue formalitates. quaz^{um} vna non includit aliam iⁿ p^{ri}mo modo dicendi p^{er} se Sed distinctio quidditatis et noⁿ quidditatis est distinctio quidditatis et modi intrinseci sicut est distinctio inter ho^{min}em et eius existenti^{am} et inter albedine^m et gradus intentionales Isti aut^{em} quatuor modi distinctionum sunt subordinati. q^{uod} distinctio essentialis est p^{ri}ma et maxima distinctio. ita q^{uod} q^{uod} cuq^{ue} distinguunt^{ur} essentialiter etiam distinguunt^{ur} aliis distinctionibus Sec^{un}da est realis. tertia formalis. Quarta aut^{em} est distinctio quidditatis et modi intrinseci Et ex istis patet q^{uod} aliqua distinguunt^{ur} realiter et formaliter sicut homo existens et azinus existens distinguunt^{ur} eni^m p^{er} suas distinctiones et p^{er} diuersas realitates et existenti^{as} Aliqua p^{oss}unt distinguunt^{ur} formaliter et noⁿ realiter ut h^{ab}et et azinus iⁿ potentia abiectiua Alia p^{oss}unt distinguunt^{ur} realiter et noⁿ formaliter sicut duo indi uidua eiusdem speciei habent eandem rationem formalem. non tamen eandem existenti^{am} Alia vero distinguunt^{ur} ex natura rei que nec distinguunt^{ur} realiter neq^{ue} formaliter sicut quidditas et modus intrinsecus Et si queratur quomodo tales distinctiones debeant inuestigari Dic p^{ri}mo q^{uod} quandocunq^{ue} aliqua duo s^{un}t diuersorum generum vel specierum non subalternati positorum. vel quando vnu^m essentialiter dep^{en}det ab alio illa distinguunt^{ur} essentialiter. eo q^{uod} essentialis dep^{en} dentia non potest esse iⁿfra eandem essentiam Dic sc^{ilicet}do. q^{uod} distinctio realis inuestigatur tribus documentis p^{ri}mu^m vbiq^{ue} reperitur generans et genitum originans et originatum ibi est realis distinctio. eo q^{uod} idem non p^{oss}unt seipsu^m generare Sec^{un}do quandocunq^{ue} aliqd^{am} potest generari alio non genito vel corrupti alio noⁿ corrupto. tunc illud distinguunt^{ur} ab eo realiter Tertiu^m quecuq^{ue} possunt separari exister^e illa distinguunt^{ur} realiter Dic tertio q^{uod} formalis distinctio est quecuq^{ue} aliqd^{am} ponit^{ur} iⁿ diffinitioe quidditativa vni us quod non ponitur iⁿ diffinitioe quidditativa alterius Et quandocunq^{ue} aliqd^{am} diuiditur per differentias oppositas tunc illud et sue differentie distinguunt^{ur} formaliter et quequid cadit sub vno diuidete distinguunt^{ur} formaliter a quolibet cadente sub alio Dic quarto. q^{uod} distinctio quidditatis et modi cognoscitur ex hoc q^{uod} si aliqua se habeant sicut quidditas et mod^{us} eius ut sunt humitas et eius limitatio tali distinctioe distinguunt^{ur} Sed distinctio ex natura rei que abstrahit ab ill^{is} q^{uod} n^u scit^{ur} ex h^{is} q^{uod} quecuq^{ue} de aliqb^{us} duab^{us} verificant^{ur} p^{re}dicata p^{er}trahitoria. q^{uod} alter^{um} est reale illa

distinguntur ex natura rei eo qd nō est possibile de eo/
dem omnino pter opationem intellectus pificari p dī/
cata ptradictoria. quoz alteruz sit reale

Ad rōes alterius opinionis. Ad pnam
negat aīs. 7 ad pbatōes dicit p/
cedēdo qd oīs dīctio ē rea

lis aut rōis. Si capiat real dīctio p omni dīctio
ne q est pter opationē intellectus nō tamē capiēdo dīcti
onem realē p pte p ea q est inter rem 7 rem. Ad
secundā dicendū q ille formalitates bene sunt res capi
endo rem p omni p dīcato positūo 7 illo mō accipit rē
Augustinus. Sed tamē nō sunt res capiēdo rem p pte

Ad terciā negat aīs Nam in eadem forma possunt
repiri multe formalitates 7 ideo nō opret q illa q dīcti
guunt formalr distinguant diuersis formis. Ad qd
tam patet solutio ex his q dicta sunt in qro notabili

Questio Quinta. vtrum iste pōes sortes
est homo. sortes ē rationalis sunt
necessarie 7 semp vere sicut dicit

Porphirius. Respondent aliqui q non sunt simpliciter
necessarie neqz vere. Nisi subiectum supponat p aliquo
eānter. Et hoc pbant qd r p l. primo sic. qz stante
significatione terminoz ipse possunt esse falsi igitur nō
sunt necērie neqz semper veri. Aīs patet. qz sorte nō ex
istēte subiectum p nullo supponit 7 tamē est p pō cathe
gorica affirmatiua de inesse 7 pnti in qua non ponitur
terminus ampliatius. ergo est falsa consequentia tenet
per regulam logicorum. Scdo sic. bene sequit sortes est
homo. ergo sortes est. tenet cōsequentia a pte in mō ad
suū totum affirmatiue. consequens est falsum 7 etia
contingens ergo 7 aīs. Tercio sic. bene sequit sortes ē
homo ergo aliquis homo est sortes. consequens est falsū
posito q sortes non sit p suū cōtradictoriū est verū. scz
nullus homo est sortes eo q bene sequit iste homo non
ē sortes. 7 iste hō nō ē sortes. 7 sic d alijs. q null' hō ē sor
tes. Quarto sic. bene seqt oīs hō currit 7 sortes est hō q
sortes currit. pns est falsum. q 7 aīs. nō mior q maior

Ad istam questionem dicendum est pmo q illa ppo
sitiō sortes est hō est vera 7 necēria. siue sortes existat si
ue non. pbatur qd r p l. Primo sic. qz oīs p pō in qua p
dicatū est de eētia subiecti est necēria. sed p dīctaz p/
positiōnū p dīcatū ē de eētia subiecti. ergo ipse sunt ne
cessarie Scdo sic. iste pōes nec sunt p tīgētes eo q sunt
in materia naturali. nec impossibiles vt notū est q sunt
necessarie. pbatur pna. a sufficiēti diuisione. Tercio sic
hec consequētia est necēria hō currit ergo aīal currit q
tenet p tute alicuius pōis necērie q non est alia nisi ista
homo est aīal. Quarto sic. p pō p se vera semp 7 necērio
est p pmo posteriorum. sed sic est de illis igit. Dic
scdo. q ad p tate p pōnū q sunt in materia p tīgēti req
rit actualis existētia extremoz nisi in eis ponat termi
ampliatū v' aliquid h mōi. patet sic. qz p tate talium
p pōnum cōsequit actualem vnionē extremoz 7 nō rōes
formales terminoz. et ppter hoc in illis a p pōitione
de est terciō adiacente ad p pōem in qua est p dīcat secū
dū adiacēs est bona pna 7 l3 nō reqrat i p pōib' necērijs
Dic terciō. q ad p tatem p pōnum negatiuaz nō reqri
tur actualis existētia terminoz. patet sic. qz illa ē pna hō
non est chimera 7 tamē chimera nō est. Dic q rto. q
ad p tatem p pōnum in quibus idem p dīcat de se ipso
non reqrit existētia terminoz. patet sic. qz ista est pna chi
mera est chimera eo q est cōtradictoria cōclusionis syl

logismi ex oppositis q semp est falsa ergo. Et si queras
quale esse requirat ad veritatem huius. p pōis. sortes
est hō. dico q sufficit esse qd dīcatū cū necessaria has
bitudine p dīcatū ad subiectū. Et p hoc dī: ad p mū ar
gumentum p me opinionis negando aīs. 7 ad pbatō
nem dicit q p dīcta regula est falsa. neqz est regula logi
corum eo q nullum habet fundamentum in dīctis. Ad
restotilis necēricū pbatū logica. Ad secundum nega
tur consequentia eo q cōmittit fallacia a dicto p m qd
ad simpliciter. Ad terciū dī cōcedendo q aliqz homo
est sortes dato tū null' q homo existat 7 q sortes est alī
quid capiēdo aliquid vt conuertit cū ente. Ad q r m
negat psequentia eo q medium variatur in maiore et
minore sicut dictum fuit in quarto tractatu. Ad ar
gumenta pncipalia Ad p mū dīctur q vniuersalia
bene coincidunt in idem fundamentaliter non tamen
formaliter sicut dictum fuit in pma questione. Ad se
cundum dīct cōcedendo q secunde intentiones vni
uersalium sunt species denominatiue nō tamē qd dīca
tiue. Ad terciū dīct q si (plurib) accipiat positue
vt tātū valet sicut mltis sic omnia p dīcabilia conueni
unt in hoc quod est de plurib' p dīcari. Nō autem si ca
piat cōparitue sed tunc est p p rium generi. Ad alia pa
tet solutio ex dīctis 7 c.

Finis optimarum questionum super predicabilia
Porphirij.

Irca inītiū predica

mentorum. Querit vtz de decē pdicamentis sit scien-
tia logicalis ab alijs ptibus logice distincta. Argui-
tur pmo q non. qz decē pdicamenta sunt decē voces des-
cem rez genera significantes fz Boetii. sed nulla ps lo-
gice est de vocibz. ergo de decē pdicamentis nō habet sci-
entia logicalis. Secdo sic. oīe illd de quo ē scia habz
aliquā eām. fz pdicamenta nō hnt eām. q de eis nō ē sci-
entia. Maior patz fm pfm pmo posterior qz scire est
re p eām agnoscere. Minor pō patz p porphiriū capitu-
lo de spē dicētem. q decē pdicamenta sunt decē pma p-
cipia. Tercio sic. oīs scia habet p diffinīōem aut p
demonstratōem. sed nullo istoz modo pōt haberi scia ē
pdicamentis. q. Minor pz q ad pma pte. qz pdicamen-
ta sunt generalissima z iō nō hnt gen⁹ neqz rāz qbz pos-
sint diffiniri. Quo ad scdaz pte pz. qz diffinīō subie-
cti debet ēē mediū demonstratōis. fz pdicamenta nō pos-
sint diffiniri. nec etiā de ipīs poterūt formari demonstra-
tōes. Quarto sic. si de decē pdicamentis ēēt logicalis
scia vlt⁹ hec ēēt de ipīs pme itēntionalit⁹ capitis vlt⁹ scdē in-
tentionalr. nō pme itēntionalr qz sic eozum determinā-
tio spectat ad metaphisicū. nō scdē itēntionalr qz nullū
pdicamentū itēntionale est cōeētis decē itēntionibz ergo
Ans pz p^o. qz si sic tūc aliqd ēēt pns z cōi⁹ istis. z ita
nō ēēt gñalissima neqz pma pncipia fm Boetii. Tūc
scdō. qz intentio cātur a re. qz vntas itēntōis ab vnta-
te rei sed nulla res vniuoce cōuenit istis ergo nec aliq
intentio. Tūc tercio qz nihil vniuoce est denotatū. sed
qōlibet pdicamentum itēntionale pdicat⁹ denotatiue
de rebus ergo.

In oppo

Questio

tionibus. Pro cuius solutione attēde pmo. q aliquoz
opinio est q scientia pdicamentoz ē pncipalr de rebus
pdicamentalis. nō tamē absolute sed fm q eis insunt
scdē itēntōes q sunt gñalissimū pdicamentū zc. Unde
notā⁹ q pdicamenta duplr cōsiderari pnt pmo inqstū
sunt entia realia. Secdo inqstū pnt considerari a rōe q eis at-
tribuit aliqz itēntōes. z illo mō cōsiderant⁹ h. Nā rō
attribuit substantie h qd ēē gñalissimū vlt⁹ pdicamentū
vlt⁹ vniuoce predicari. Et licet de istis demonstrēt aliq
passiones reales in hoc libro h tū nō est p se intentū. fz
ad maiorem scdaz itēntionum manifestatōem. Nos

ta vltra q in isto libro nō agit de istis pdicamentis nisi
inqstū vniuntur in aliquo intentionali ita q maior
vntas est illoz in aliq intentionali qz est vntas analo-
gie z illud vniū dicit dñs Albert⁹ esse ens dicibile incō-
plexū ordinabile in genere fm sub z supra fm q stat sb
voce talē ordinē significāte. Attēde secundo. q aliq
posteriores dicūt logicā sciam pncipalr ēē de vocibz eo
q sic logica sermocional⁹ scia vocat⁹. z etiā in pncipijs
libroz Aresto. z Boeti⁹ sp determināt de voce sicut in
pncipio pdicamentoz de equocis z vniuois q voci cō-
ueniūt z in libro pparmentias Aresto. z Boeti⁹ determi-
nat de ipsa voce. Et iō Boeti⁹ in pncipio huius libri
dicit q intentio in hoc libro est de pms rez noibus et
de vocibz res significantibz disputare. Et ppter hoc in
pma diuisione dicit⁹ (eoz q dicūt) et statim post singul⁹
lū eoz aut significāt substantiā aut qūitatē zc. Dicit autē
et significari soli voci cōuenit. Et subdit ista opinio q a
liter grāmatici determināt de voce significatiua z alit⁹
logici. Nam grāmatici determināt de ea qstū ad p-
tates cāntes pgruitatē z incōgruitatē ostēdendo q vox
sit verbū q nōmē z q pportio mōz significādi noīs ad p-
bum z sic de alijs. Logici autē determināt de ipīs
fm q sunt rez significatiue z pūtatē z falsitatis expō-
siue. z ita logic⁹ pncipalr determināt de vocibz. scdario
vero de rebz significatis p tales voces. Attēde tercio
q licet logic⁹ determinēt de rebz de vocibz z de scdīs in-
tēntionibz adiūctis pms h tamē est diuersimode. qz p-
mo z pncipalr determināt de scdīs itēntionibz adiūctis
pms. Et ad declaratōem eaz determināt de pms
itēntionibz eo q scdē itēntōes sunt mīme entitatē. z p-
pms mīme cognoscibilitatis. Sed determināt de vocibz p-
necitatē eo q fm Auicēnā in pma pte logice sue ad cō-
sideratōē dēonū ducit nos necitas. Tūc logic⁹ inqstū
logic⁹ nō hz accipe noīa neqz pba nisi ad dēon vlt⁹ loquē-
dū. Si em possibile ēēt pūtatē mēre cōceptā solo intelle-
ctu dicere nō indigerem⁹ vocibz.

Dic primo

q si logic⁹ pntideret de vo-
cibz h nō ē pncipali itēntō-
ne. fz qz nō pū alio mō doc-
cere vlt⁹ doceri. patet sic. qz possibile est habere logicā s-
ne vocibz. fz logica nō ē pncipalr de vocibz. Ans patz
primo qz si aliqz surd⁹ a natitate haberet logicā nō ha-
beret eā de vocibz. Patet scdō. qz oēs passiones sillogis-
mi sibi cōueniūt seclusa omni voce. q de eo pōt haberi
scientia omī voce seclusa. Dic scdō. q nec logica nec
aliq ps logice est pncipalr de terminis vocalibz metal-
bus vlt⁹ scriptis. patet. qz si ēēt de vocalibz tūc surd⁹ nō
posset habere logicā. Si de scriptis tūc cecus eam ha-
bere non posset. Si de mentalibus tūc neqz dormiens
eam haberet quod est falsum. et contra expientiam.
Dic tercio. q logica est pncipaliter de secundis inten-
tionibus cōcretiue designatis. patet autoritate Auicē-
ne sepe allegata. Dic quarto q cum Boetius dicit
logicam esse de decem vocibus accipit actiuum pro
passiuo. ita q sit sensus logica est de decem rebus signi-
ficatis per decem voces. Et similiter Arestotiles cum
dicit q singulum eorum aut significat. id est significa-
tur. Et q vniuoce equiuocum incomplexum et dici
et sic de alijs. sunt secunde intentiones concretive des-
signate etiā aliquando fundantur in vocibus. et ideo
non sequitur q logica pncipaliter sit de vocibus pos-
set tamen concedi q sit de vocibus minus pncipalit⁹

Questio

Secunda. vtrum de decem rerum generibus que sunt decem predicamenta possit esse logica scia. Dicunt alii qd predicamenta possunt considerari secundum suum esse reale ut videlicet sunt principales presens sic de ipsis non est logica sed metaphisica. Alio modo possunt considerari secundum quod conueniunt in aliquo intentione de qua necario subiectum huius scie predicet et sic de ipsis est scia logica. Et ex hoc inferunt quod quibus subiectum huius scie predicet continget de decem predicamentis necario tamen de secunda intentione rationis ad decem predicamenta predicet ad quam reducuntur. Sed tu dic breuiter quod predicamenta possunt dupliciter accipi. vno modo proprie intentionali et sic de eis non est logica nisi per accens. Alio modo secunde intentionis naturalis et sic ipsa est per se de ipsis. Sed contra hoc arguo quia dupliciter prima sic in hoc libro assignantur passionibus que conueniunt decem predicamentis proprie intentionali et secundum esse reale accens per se illo modo hic determinat de ipsis. Secundo sic in hoc libro non diffinitur predicamentum nec aliqua passio sibi ostenditur inesse quod non est predicamentum de quo hic considerat. Tercio sic dicit Boetius quod in hoc libro nec determinatur de rebus nec de rebus quibus sed de vocibus significatiuis rebus genera. Et male dicit quod hic determinat de predicamentis proprie vel secunde intentionali capitis. Quarto sic. nulle passionibus ostenduntur inesse secundis intentionibus. Et hoc non determinatur de ipsis.

Ad rationes

in oppositu. Ad prima dicitur vno modo quod ille passionibus ostenduntur inesse secundis intentionibus non principaliter et per se sed assignantur de ipsis sed solummodo principaliter vel per se per quod notetur per hoc esse reale sumptorum possumus dicere in quod notetur secundum intentionem. Vel dicat quod quibus huiusmodi passionibus non conueniunt secundis intentionibus in abstracto tamen conueniunt eis in concreto. sicut quibus generitas siue intentionis quibus non predicet de pluribus specie determinatibus tamen generis secunde intentionali capiti predicet de pluribus specie determinatibus. Sicut de ad secundam et ad tertiam quod per se de primo et secundo et tertia de istis intentionibus non demonstrant aliquas passiones neque diffinitio inuestigetur tamen ipse supponit de illo conueniunt quod de subiecto oportet supponere quod est ille aut passiones que sunt predicari vniuocae diuini spiritus et sic de aliis ostenduntur inesse subiectis et sic supponit inesse potest. Ad quarta pars solutio ex dictis.

Questio

Tercia. vtrum predicamentum sit subiectum istius libri ad quam respondet alii quod non. sed quod ens dicibile incompletum ordiabile etc. Et hoc persuadet persuasione Boetij quod ad sciam ignoti per noticiam notum non deuenit nisi per inquisitionem ne inquisitione autem non fit nisi per sermonem dispositum ad significandum quod siue hoc inferat per se ipsum vel per alium hoc sit per se monentem extus platum quod sequitur de necessitate quod ordo predicabilium non potest determinari nisi secundum quod predicabile sub voce habet signari. Rebus enim inquisitioni ignote vtrum non possumus eo quod finite sunt nec nobis presens. et ideo signis per rebus vtrum oportet. Et ex hoc inferat Boetius quod hec scia libri predicamentorum est de decem primis vocibus decem prima rebus genera significatiuis. iste autem ordo non est in rebus ipse actualis sed ordo quod ponat ordinem sicut et facit poemam et collectorem multorum compositorum. Et ex hoc dicitur quod planum est. quod subiectum huius libri est ordiabile in ratione predicabilium et subiectibilium. Sed contra hoc arguitur sic. Si ens dicibile incompletum est subiectum quodro. vel accipit ens conueniunt in anima et extra animam. aut solum ens extra animam. aut solum ens in anima. non primo modo. quod conueniunt in anima et extra animam nisi hoc est conueniunt vniuocum. Et si aliquid est conueniunt metaphisice conueniunt

deratois. nec solum accipit ens per se extra animam quia tale est metaphisice consideratois. nec solum per se rationis quod sic est nugatio dicere de ens incompletum eo quod sequentia sunt idem dunt ens. Preterea quod vel dicibile valz tamen sicut significabile per vocem et hoc accidit subiecto istius scie vel valz tamen sicut predicabile et tunc ad dedit sibi incompletum et ordiabile in genere erit nugatio eo quod singulum incompletoz secundum Aresto. est ordiabile in genere. Et sic relinquitur opinio ista esse falsa. ideo dicit alii et melius quod vel est subiectum matia le huius scie. et ratio formalis eius est ordiabilis vel saltem per passio circuloques nobis formalis rationem innotatam. vnde dicit quod vel sub ratione vltimatis est subiectum libri Porphyrij. sed vniuersale hoc ratione ordiabilis est subiectum libri predicamentorum. sed hec opinio non videtur habere firmitatem. Tunc primo. quod vel est ordiabile est aggregatum per accens ex subiecto et per propria passione. Tunc secundo quod tunc illa scia est subalterna scientie libri predicabilium quod est solum igitur per solutionem questionis attende quod predicamentum capit dupliciter. vno modo per tota compositionem ordinatam predicamentali et sic oportet quod est in predicamento est ordiabile in genere. Alio modo per principio ipsius coordinationis et sic solum generis generalissimum vocat predicamentum. Et quod cum accipiat tunc potest capi per reuelationem secunde intentionalis per relationem rationis fundata in talibus rebus. Dic breuiter. quod subiectum istius scie est predicamentum secunde intentionalis accens patet. quia sibi conueniunt diffinitio subiecti respectu huius scientie. et similiter omnes conditiones subiecti attributois in antecedens perfratate ergo.

Questio

Quarta. vtrum liber predicamentorum conuenientem habeat ordinem ad librum predicabilium et periarmentias. Dic breuiter. quod licet liber predicabilium et predicamentorum consideret de his que per prima operationem intellectus conueniunt quod tamen liber predicabilium necario est ad librum predicamentorum ideo conueniunt per ordinem. Dic secundo. quod libri logice ordinantur secundum actus rationis a quo causantur sua subiecta. Et subiectum libri predicamentorum causantur per prima operationem. subiectum per libri periarmentias per secundam operationem. ideo iste liber conuenienter precedit librum periarmentias. sic operatio prima et secunda precedit operationem intellectus. Et possent hic assignari plures rationes que sufficienter sunt habite ex precedentibus.

Ad rationes

principales. Ad prima patet solutio ex dictis. vnde de Aresto. in textu sepe dicit dicitur. vel significant ad denotandum quod ipse non intendit dare veras diffinitiones equorum et vniuocorum sed tamen rationes exprimentes quod notis. Et cum dicitur quod significare primo conuenit voci hoc videtur negandum salua tamen reuerentia Boetij. qui videtur hoc dicere in commento sicut patet diligenter inspicienti. et si nominales cum velint allegare per se respiciant textum et commentum Boetij quia multum est contra eos. Ad secundam dicitur. quod licet predicamenta non habent principia aut aliquid per se quoad adee. bene tamen quo ad cognosci et hoc sufficit ad hoc quod de ipsis sit scia. Et si dicas quod eadem sunt principia essendi et cognoscendi dico quod hoc est quod quicquid sunt principia essendi et etiam principia cognoscendi non tamen eadem. Vel dic melius quod licet predicamenta secundum suum esse reale non habeant causas bene tamen secundum quod eis attribuuntur secunde intentiones. Ad tertium dicunt aliqui quod licet de predicamentis non possit esse scientia a priori per demonstrationem propter quod aut per diffinitionem. tamen adhuc posset

esse per diuisionem eo qd diuissio est vnus modus sciendi. Dicoñ est tamē qd licet de pdicamētis pme intentōna liter capris nō possit ee scia a pōri tñ de pntis scde intentionali capris bñ pōt ee scia. Ad qñtū dico sicut dictū est qd de pdicamēto scde intentionali capto qd est cōe per denominationē deez pdicamētis ē sciētia istius libri. Neqz optet qd tāta vnitas sit in rebz qsta ē in intētibz eo qd res nō est tota cā intētibz sed etiā intellectus. Et cū dicit qd nihil vniuocū est denotatiū hoc vtiqz falsū est. nā albū bñ pdicat denominatiue de homine et eqz tamē est in se qdā vniuocū.

Quiuoca di

Iste liber pdicamētoz Aristotelis prima sui diuisione diuidit in tres tractat pñales. in pmo determinat de anpdicamētis. Et diuiditur in

tria capitula. in pmo determinat de pmo anpdicamēto scz de diffinitōe ponēdo tres diffinitōes. Prima ē equo corz quā ponit dices. Equoca dicunt quoz nomē solū ē cōe f3 illd pō nomē rō substantie diuersa. vt aial hō et aial qd depingit (Hoz em). Declarat diffinitōez dices qd hoz solū nomē est cōe scz hoc nomē aial. et fm illud rō substantie est diuersa. qd si quis assignet qd sit vtrūqz assignabit vtrūqz pñā rōem fm hoc nomē aial (Eniuoca vero). Arist. ponit scdā diffinitōem qd est vniuocoz dicens. vniuoca dicūt quoz nomē cōe est et f3 nomē illd eadē substantie ratio. Pōit exēplū. vt aial mal homo et bos vtrūqz em nominat aial et est eadē rō eoqz fm illd nomē qd si qd assignet qd sit vtrūqz fm hoc nomē aial assignabit rōem vtrūqz (Denotatiua vero). Pōit terciā diffinitōem dices denotatiua dicūt qd cūqz ab aliquo solo casu dñā sunt et fm illd nomē hñt appellatōem vt grāmatica a grāmatica. et fortis a fortitudine (Hoz qd dicit). In scdo capitulo determinat de scdo anpdicamēto ponēdo duas diuisiones. pma ē. eorum qd dicunt qdā dicunt fm pplexione et qdā sine cōplexione. Exēplū de his qd dicunt fm pplexione. vt hō currit. hō vincit. De his pō qd sine pplexione dicunt vt hō p se. (Eoz qd sunt.) Hic ponit scdā diuisionē qd ē eoz qd sunt. alia dicūt de subiecto in subiecto pō nullo sunt. vt hō dicit de subiecto scz de aliq hōie et in nullo subiecto ē. Alia sunt in subiecto et de subiecto nullo dicūt. (In subiecto at) Pōit exēplū supponēdo qd ē in subiecto in est ee in aliq nō sicut qdā ps et impossibile est ee sine eo. in qd ē sicut qdā grāmatica ē in subiecto. scz in aia et non dicit de aliq subiecto. sicut qdā albū ē in subiecto scz i corpe. ois em color ē in corpe. Alia pō de subiecto dñr et st in subiecto vt scia ē in subiecto scz in aia. et dicit de subiecto vt de grāmatica. Alia neqz st in subiecto neqz dñr de subiecto. vt aliq hō aliq equus. Nullū em hoz ē in subiecto aut de subiecto dicit. et cū dicit (Simplr at) dat docu. mētū ad pgnosce. ea qd nō dñr de subiecto. dices qd indiuidua et nūero singlaria simplr de nullo subiecto dicūt in subiecto pō nihil phibz ea ee. qdā em grāmatica bñ ē in subiecto (Quā aliter). In hō terco capitulo determinat de terciō anpdicamēto ponēdo duas maxias siue regulas pma est qñ aliter de altero pdicat vt de subiecto qñqz de eo qd pdicat dicūt oia etiā de subiecto dicunt sicut hō dicit de quodā hōie et aial dicit de hōie iō aial de qdā hōie pdicat. qdā em hō ē hō et hō est et aial (Di-

uersoz genez) ponit scdā regulam qd ē qd diuersorum generū et non subalternati positorū diuerse sunt spēs et differētie vt aialis et sciētie qd differētie aialis sunt gressibile volatile et bipes. Sciētie pō nulla illaz est qd vna sciētia nō differt ab alia in eo qd bipes est (Subalternorum vero) Remouet dubiū. nā posset aliqz credere qd vtrūqz diuersoz genez eēt diuerse dñe dices. qd subalternū genez nihil phibet eadē ee dñas. et rō huius est qd superiora pdicant de inferioribz. et idō qñqz fuerit dñe pō dicat eadē erūt etiā subiecti. Circa hūc textū. atten. de pmo. qd qdā phī dixerūt hūc libz pdicamētoz non fuisse pmo ppositū ab Arist. sed a platone siue pñt Jā bilico placet a quodāz pñt platoni pñt paneo qd vocat bat architas. vñ Boetius in pñtō architas at duos pposuit libros in quoz pmo hec decē pdicamēta disposuit. vnde posteriores qdā nō ee Arist. hō diuisionis iuentorē suspicati sunt qd pictagoric vñ eadē pñt pñt in qua sentētia Jā bilico phs nō ignobilis cui nō pñt remittit neqz cōcedit eū fuisse architā qd pictagoric tñ rētinē qd ē Quicqz cū plone aliqñtū vixisset. Sed pñt etic. Aliqñtū architā qd nouo opī autoritatē vetustate nomis pcederz. et sic pñt. neqz plonē neqz architā qd fm aliqñtū discipulū fuit Arist. s3 ipm Arist. huius libz ee autorē Attēde scdo. qd vt dñr dñs Albertus Arist. i hō libro intēdit determinare de ordie pdicabiliū et subijctibiliū et de reductōe eoz ad aliqñtū cōe Et pma reductō oim ē ad ens qd est equocū. iō pñs phs pñt diffinitōez equocoz et sic sine pñtōe eoz tal reductō pñtōsci non pñt. Alia pō ē reductio ois qd sunt vñ pñt ad vñ pñt pñt pñt illi pñt qd vñtōce dñr de oibz ordiat in eo. ideo scdo loco posuit diffinitōez vñtōcoz. Et terciā reductio ē oim accētiū ad subam tāqz ad subiectū de qd denotatiue dicūt iō terciō loco phs posuit noticiāz denotatiuoz. sed ens vt pñtū ē nō est equocū s3 vñtōcum Attēde terciō. qd Arist. pñt diffinitōez equocoz eo qd sola vñtōca ordiabilia sunt in gñe. qz rōnem cognoscere non possumus non cognoscendo que sint equiuoca eo qd equiuoca et vñtōca opposita sunt oppositorum autem eadem est disciplina et etiam qd fm Boetium malum non vitatur nisi cognitum. Et si nō cognoscamus que sint equiuoca non poterimus discernere nec extirpare ea que non ponuntur in predicamento ab his que ponuntur in predicamento Attēde quarto. qd de equiuocis fm logicos dantur quatuor considerationes. prima est qd ipsa non ponuntur in predicamento neqz sunt scibilia neqz demonstrabilia patet sic. eo qd ipsis non correspondet vnus conceptus formalis nec vnū medūm siue diffinitio nec vna passio. quodlibet autem scibile debet habere vnā ratio nem formalem siue vnū significatum. Et similiter quodlibet diffimibile et similiter quodlibet reponibile in predicamento ideo etiā conuenienter philosophi incipit ab equiuocis. ea reiiciendo a sua pñtatione Secunda consideratio in equiuocis non est contradictio. hec patet primo elenchorum et primo periarmentis. cum dicit Aristoteles. qd contradictio est affirmatō et negatio oppositē Dico at oppositiōe eiusde d eodē non autem equiuoce. et idō equiuocum reiici debet a libro periarmentis. Tercia consideratio. qd signum distributiuum additum termino equiuoco non facit ipsum supponere pro omnibus suis significatis quia alibi sibi corrūderet vnū fcatuz in qd oia equiuoca pñtrent

Et propter hoc etiam non potest pluraliter significari sicut etiam patet in secundo de celo et propter hoc reici debet a libris philosophorum et posteriorum in quibus termini debent esse univoci. Quarta consideratio quod in equocis non est consequentia propter eandem de eadem ratione in nulla prelogice videndum est equocis quod venienter in principio a totius logice consideratione tamquam in fructuosus et inutilis extirpantur.

Questio

Secunda. vix noticia ante predicamentorum sufficienter sit tradita a philosopho. Arguitur per quod non quod si diffinitiones univocorum et equocorum essent sufficienter assignate sequeretur. primo quod omnia equivoca et univoca essent voces eo quod sole voces habet Boetius dicit. Secundo sequeretur quod nec in accidentibus nec in his bis esset equocatio vel univocatio. eo quod in accidentibus non est ratio substantie nec in his bis non est eadem. Sequitur tertio. quod neque ens neque decem predicamenta essent univoca cum non habeant diffinitionem. et si diffinitio non esset univocum cum eius non sit diffinitio. Quarto sequitur quod termini singulares non essent equoci cum tales non sint nomina nomina. Sequitur quinto quod quilibet nomen esset equocu et per omnes oppositio esset distinguenda patet consequentia. quod si aial sit equocu respectu aial veri et picti eadem ratio quilibet nomen esset equocu respectu rei vere et fecte. Et etiam sequitur quod aial non esset univocu ad hominem et ad bouem eo quod ratio aialis finit univocum est altera et altera. Sequitur etiam quod equus et homo essent univoca in nomine album cum nomen sit eis eodem et ratio substantie non sit eadem. Secundo sic. Equoca et univoca non possunt diffiniri ergo. His patet. nam omne diffinibile est univocu. et sic equivoca essent univoca et per omnes idem esset distinguendum. et non distinguendum. multiplex et non multiplex. et habet eandem rationem et non habet eandem rationem. Secundo probatur. quod vel diffinitio equocorum daret de rebus vel interdictibus. non de rebus. Tum primo. quod logicus non habet per se considerare de ipsis. Tum secundo. quod res equocate non habet diffinitionem unam non etiam intelligitur de interdictibus quod illarum non est ratio diversa sed eadem. Tercio probatur. quod omne diffinibile est aliquod unum. sed equoca et univoca non sunt aliud unum. Quarto quod finit plurale nihil aliud est quam geiatu singulare. si singulare geiatum non potest diffiniri eo quod est totum copulatum. Tercio sic. Si diffinitio denominativorum esset bene assignata sequeretur primo quod homo et animal essent denominativa cum differrent solo casu ab humanitate et aialitate. Sequitur secundo. quod iste non esset predicatus nes denominativum mulier est grammatica. homo est studiolus sed consequens est falsum cum ille sint predicatus ordinati vere et non entiales. Sequitur tertio. quod concretum derivaretur ab abstracto quod est falsum sicut patet per grammaticos. Sequitur quarto. quod concreta non significaret subiectum sed solam formam eo quod denominativa solo casu differunt ab abstractis sed hoc est falsum. Probat primo autoritate philosophi dicitur in dectis finit accens sicut sunt album et musicum non est idem quod dicitur eo cuius propter duplicem significare. et autoritate commentatoris primo philosophorum dicitur. illud quod significat hoc nomen album non est unum finit diffinitionem quod significat albedinem et recipies illam et duodecimo metaphisice. dicitur quod concretum significat ambo sex subiectum et formam. Secundo probatur. quod finit per philosophum per armenias. Significare est intellectum constituere. sed nomen accens dicitur concretum constituit intellectum sui subiecti. Secundo patet primo. quod impossibile est accens esse sine subiecto. unum quod autem sic se habet ad intelligi sicut adesse. Secundo quia subiectum est prius cognitione quam suum accens. per plato vocatur

cepius intelligitur subiectum quam accides. Tercio probatur. quod illud significat nomen per quo supponit eo quod supponit significatorem. et supponit est acceptio termini per re significata per ipsum sed nomen concretum supponit per subiecto. Quarto. quod sexto metaphisice dicitur philosophus quod idem significat nomen et diffinitio. sed diffinitio accens concretum significat subiectum eo quod in eius diffinitione ponitur subiectum loquens. Quarto sic. Si secunda regula ante predicamentorum esset bene assignata sequeretur quod idem non possit esse differentia diversorum generum nec idem possit esse in diversis predicamentis. sed consequens est falsum. falsitas consequentis patet primo quod rationale est divina corpore substantie et incorpore et etiam aialis et scie. patet secundo. quod corpus est in genere substantie et in predicamento quantitatatis. et figura est in predicamento quantitatatis et etiam in predicamento quantitatatis et eo quod geometria quod per se considerat erat quantitatem etiam considerat figuram. Patet. tertio quod scia est in prima specie quantitatatis et etiam in predicamento relationis sicut patet per philosophum in capitulo de relatione. Patet quarto. quod motus est in predicamento quantitatatis quantitatibus actionis passionis et ubi ergo.

In oppo

situm arguitur autoritate philosophi in textu. Pro solutione istius questionis solvuntur sunt quatuor principales questiones. prima est vix diffinitiones equocorum et univocorum sunt convenienter assignate per philosophum solutione. attende primo. circa ea que sunt dicta in summulis de univocis et equocis. Attende secundo. quod istis diffinitionibus non diffinitur equoca equocata vel univoca univocata. Sed equoca equocata et univoca univocata eo quod nisi diffinitur esset ea potuisset aliis dubitare vix esset aliquid talia. Diffinit autem illa in plurali numero propter duas causas. prima quod ipsa sunt plura respectu eiusdem vocis. Nulla enim vox est equoca nisi plura significet et etiam nullus terminus proprie dicitur univocus nisi significet quantitatem eodem multis. Et ideo quis in terminis singularibus reperit equocatum tamen in ipsis non est proprie univocatio. Secunda causa est quod equocatio est quidam relatio rationis que actus dicitur in portat habitudinem vocis in ratione signi ad multa in ratione significatorum passivum hoc eodem modo. Et ideo equocum equocatum in imptat duplicem relationem. unam ad equocans que est suppositio. et aliam ad equocatum que est equantia propter ergo relationem equantia melius diffiniunt in plurali quam in singulari. Et propter relationem suppositio diffiniunt in habitudine ad terminum illius relationis. dicendo quorum nomen est eodem. Et quod quilibet secunda intentio concreta debet diffiniri per suum subiectum positum loco generis si genus non sit manifestum. ideo etiam ponit ibi quorum quod supponit per rebus subiectis et non per secunda intentionem. posset tamen dici quod refert relationem rationis sicut alio dictum fuit. Attende tertio. quod aliquid declarantes predicatas diffinitiones. dicitur quod equocu equocans est terminus significans suam significata diversimodum diversis conceptibus non synonymis. Sed univocu univocans est terminus significans suam significatam vel suam significata univoco conceptu. ita vel dicitur quod ad hoc quod aliquid vox sit univoca pluribus sufficit quod significet ea univoco conceptu siue quod significando ea subordinetur uni conceptui. nec requiritur quod significet aliquid eodem illis. Ad hoc pro quod vox sit equoca sufficit quod significet plura mediantibus diversis conceptibus. unde illi ponunt univocatum ita proprie repiri in terminis singularibus sicut in terminis pluralibus. dicitur tamen quod in conceptibus ultimas et prius non est proprie equocatio sed in solis vocibus et scripturis. Sed contra hanc opinionem arguitur quod dupliciter. primo

quia ex ea sequitur qd posset esse aliquod nomen vniuocum
cui omni positio. sed pns est falsu qd falsitas pntis pty
qd si esset aliquod vniuocum omni positio vel illud ptra
beret ad sua inferiora p aliquid positum vel p nihil. non
p nihil vt notu est. no p aliquid positum. qd ptrabens
debet ee extra rōnem ptrahibilis. vniuocū aut non pōt
esse extra rōnem vniuocantis. Patet tñ pma pna. qd ali
cui nomen pōt correspondere vnus pceptus in mente
quo oia positiua pceptiunt. Sequeretur scdo qd oia
vniuocarent in vnitae specifica. imo in vnitae nume
rali. Patet qd oia pnt vnico pceptu pcepti sub pntis et
distinctis rōnib. deus em vnico pceptu se et alia pcepti
distincte et sub pntis rōnibus. Tercio sequeretur qd sicut
oēs rose dicunt esse eadem specie ppter idempritate con
ceptus in mente. eadē rōne deberent dici vna rosa nu
mero ppter vnitae nūmeralem et rōnem conceptus in men
te. et sic oia essent vnum numero. Quarto sequeretur
qd hoc nomen canis esset vniuocū eo qd vnico actu pcepti
piendi sub pntis rōnib. pnt pcepti piscis marinus aial
latrabile et sidus celeste. Et possent mltia alia argumē
ta ptra dicta istius opinionis fieri que causa breuitatis
relinquuntur. Attende quarto. qd ad vniuocatiōem
prie dictam non sufficit sola vnitae conceptus anime
nostre. sed cū hoc requirit vnitae ex natura rei quiddi
tatis siue rōnis obiectiue significare p terminum. non
tñ vnitae nūmeralis. sed vnitae minor vnitae numerali
Ad hoc em qd aliqd nomen sit vniuocū requirit qd fecit
aliquā quidditate cōicabilem multis vnaz vnitae si
bi pna que sibi p se scdo modo inest. Qñ aut talis qd
dicas ptrahit in inferiora nō cōicatur vna pars illius
quidditatis vni inferiori et alia alteri. sz ipa tota cum
pna sua vnitae que sibi p se nccario et inseparabiliter in
est recipitur in quolibet suorum indiuiduorum. alis em
natura specifica non saluaretur in vno indiuiduo. nec
generica in vna specie. Ex istis pty breuiter respōsio ad
questionē quomodo videlicet pdictae diffinitiones sunt
intelligende. Scda questio. vtz equiuocū sit vniuocū
cum. Ad quā dicit qd ista ppositio potest habere quatuor
sensus quoz quilibet est quadruplex. Primus sensus
est accipiendo tam vniuocū qd equiuocū p pntis inten
tionibus et hoc quadrupliciter. Primo vt sit sensus.
res equiuocata est res vniuocata et sic est pna vniuocati
liter. Scdo vt sit sensus vox equiuocans est vox vniuoc
cans et sic iter est vera. Nā ista vox canis que est equi
uoca respectu triuz fcatōz ē vniuoca respectu vnus.
Dicunt aut aliqui qd sic accipiendo omne equiuocū est
vniuocū. qd qdlibet equiuocans est vniuocans respec
tu vnus suoz significatoz. h tñ non videt ee vtz. qd
terminus singularis. vt sortes est equiuocans ad hūc
sortem. et tñ non est prie vniuocans ad aliqd illoz euz
omne vniuocans fcat diuersa vno noie et vna ratione.
Tercio vt sit sensus res equiuocata est vniuocans. et sic
est vera non tñ vtz. nam ista res sortes ē equiuoca. et tñ
non est vniuocans cū nō sit vox aut scriptura. Quar
to vt sit sensus vox equiuocans est res vniuoca. Scds
sensus pncipalis est capiēdo tā vniuocū qd equiuocū
pro scdis intentionib. et hoc dupliciter. Primo videlicet
vt accipiant vt sunt scde intentiones est formaliter siue
vt modus. Scdo vt vna se habeat vt qd. et alia vt mo
dus. Primo adhuc est quadruplex et in quolibet sen
su est falsa. qd sunt intentiones despatē que in abstracto
nō possunt de se inuicem predicari. Scdo modo etiam

est quadruplex. Nam subiectum potest teneri vt quid
siue vt pma intentio et pdictatum vt modus siue scda
intentio fundata in illa prima intentione et sic est vera.
eo qd oēs scde intentiones vniuocant in hac voce intentio
Scdo. scda intentio equiuocans est fundamentū scde
intentionis vniuocantis. Tercio scda intentio equiuo
cati est fundamentū scde intentionis vniuocantis. et in
istis duob. sensibus est falsa. Quarto scda intentio eq
uocans est fundamentum scde intentionis vniuocate
et sic est vtz pna. Tercius sensus pncipalis ē accipien
do equiuocū in subiecto p scda intentio et vniuocū pro
prima et sic quadrupliciter. Primo pōt esse sensus scda
intentio equiuocans est signum vniuocans et sic est falsa.
Scdo. scda intentio equiuocati est res vniuocata et sic
est vniuocati vera. Tercio scda intentio equiuocans est
res vniuocata. et sic adhuc est vera. Quarto scda inte
tio equiuocati est signum vniuocans et sic est falsa.
Quartus sensus pncipalis est accipiendo equiuocū
p prima intentione et vniuocū p scda. et hoc quadru
pliciter. Primo pōt esse sensus. signum equiuocans est
vniuocū vniuocans et sic est vera. qd idem signū pōt ee
fundamentum vtriusq. illaz intentionū. Scdo res eq
uocata est vniuocū vniuocati. et sic adhuc est vera.
Tercio signū equiuocans est vniuocū vniuocatum. et
sic adhuc est vera. Quarta res equiuocata est vniuocū
vniuocans et sic est falsa. Si queras aut vtz omne vni
uocū sit equiuocū. dicunt aliqui qd qñs nō omne vni
uocū sit equiuocū a casu. tñ omne nomen vniuocū est eq
uocū a pntis eo qd omne nomen significans aliquā rem
potest transsumi ad significandū fictionem et similitudinē
illius rei et sic erit equiuocū ad rem verā et ad rez fictā
sicut aial ad aial viuū et ad aial pictū nec ppter hoc
sequitur qd omnis ppositio sit distinguenda. qd nō ois p
positio in qua ponitur terminus equiuocus est distingue
da. sed solum ea in qua ponitur terminus equiuocus
a casu. sed dicendum est aliter qd nō omne nomen est eq
uocū a pntis. Probatur quadrupliciter. Primo qd hoc
nomen chimera nō pōt hoc modo esse equiuocū eo qd
nulla ē chimera nisi ficta. Scdo. qd aliter esset pcessus
in infinitū in trāsumptionibus. nam si aial fecit equiuo
ce aial viuū et aial pictū. queritur vtrum aial pictū sit
equiuocū a pntis et si non habet intentum. si sic querit
que sunt eius equiuocata a pntis et sic non pnt esse nisi a
nimal pictū qd est similitudo aialis viuū et aial pictū
fictum. sz similitudo aialis picti. et tunc queritur vtrum
similitudo sit equiuocū a pntis si non habet intentum.
si sic querit que sunt equiuocata eius. et non pnt dari nisi
similitudo vera et similitudo ficta. et tūc iterum queritur de
ficta et sic in infinitum. Tercio sic. si omne nomen eet eq
uocū a pntis sequeretur qd nullū nomen esset vniuocū eo
qd vniuocū et equiuocū ex opposito distinguunt. Quarto
qd ex hoc sequeretur qd de nullo posset ee scia neq. diffini
tio. patet ex pntis dictis. nam equiuocū nec est diffinitio
nec demonstratio. Et si queras vtz inequalitas pars
ticipatiōis eiusdem rōnis causet equiuocatiōem. Res
pondeo qd non. pty sic. qd ad equiuocatiōem requiritur
diuersitas rōnis. sicut pty p diffinitionem equiuocatiōis
sed si aliqua rō inequalit pty pty non pprea est di
uersa. qd nō causet equiuocatiōem. Et hoc pty. qd du
plex est analogū. s. equiuocū et vniuocū. Vñ analogum
equiuocū hz diuersas rōes. quarū vna hz attributōes
ad aliam. sicut aial hz diuersitas rōes fm qd fcat aial

Questiones

predicamentoz

dictum et animal vivum. Et ratio animalis picti habet attributionem ad rationem animalis vivi. Sed analogum univocum habet unam rationem inequaliter participatam sicut ratio entis inequaliter participat a substantia et accidentibus. Et si petas utrum fuerit intentio Aristotelis ponere animal esse equivocum vel analogum. Dico breviter quod non eo quod animal non est impositum ad significandum animal pictum. sed per quandam transumptionem et similitudinem cum animali vivo animal pictum appellamus animal. Et ex hoc patet quod ad veram equivocationem requiruntur diversa nomina imposita ad significandum ad placitum secundum diversas rationes. (Et ex hoc sequitur ulterius) quod in preceptibus aie non est proprie equivocatio eo quod in eis non est ad placitum significatio. Dico secundo quod aristotelis ponat ex^m de animali pro et quod depingitur. non tamen ex hoc voluit dicere. quod animal esset equivocum. sed si animal significaret ex impositione animal vivum et animal pictum tunc esset equivocum. Unde aristoteles. non multum curavit utrum exempla sua sint vera vel non dummodo declararent propositum. ita videlicet quod ars sua verificetur in eis et declararet. Et ideo dicit in primo priorum quod nos ponamus exempla non ut ita sit sicut per ea significatur. sed ut sentiat. id est facilius intelligat mentem doctoris ille qui ad discat.

Questio tertia.

Utrum diffinitio denotativorum sit convenienter assignata. Pro cuius solutione. Attende primo. quod duplex est denominatio. quedam est denotatio proprie dicta secundum quod philosophi vult sunt ea. et ad denominationem hoc modo sumptam duo requiruntur videlicet convenientia vocaboli in principio dictionis et realis participatio in significato. si cur iustus et iusticia. fortis fortitudo in principio convenienter et differunt in fine. participant autem eandem qualitatem. Nam iustus realiter participat iusticiam a qua denotatur. et fortis fortitudinem. Studiosus autem non sic denotatur a virtute. licet enim aliquis dicatur denotari ut studiosus qui habet virtutem. hoc tamen est minus proprie. Alia autem est denotatio impropria qua aliquid dicitur de alio. ita quod illud denotatur ab eo qualicunque de nominatione. et ita studiosus denotatur a virtute et de illa non loquimur hic. Attende secundo. ea que dicta sunt in summulis. Attende tertio. quod licet accidentis per naturam non sit sine subiecto. est tamen in se quedam essentia distincta ab esse sui subiecti. licet non admodum perfecta sicut essentia sui subiecti. Unde nisi accidentis esset essentia distincta a suo subiecto non esset perfecte in aliquo genere alio a suo subiecto quamlibet autem essentiam pertingit intelligere sub propria ratione et sic significare. et tali modo correspondet proprius modus sciendi. Cum ergo ista essentia intelligitur secundum se et precise tunc significatur per nomen abstractum cum pro intelligitur sub preteritione ad subiectum tunc significatur per preteritum. Unde dicit Avicenna sexto naturalium. quod intellectus accidentis est absolutus. quibus esse eius sit dependens quasi diceret quod non obstante quod natura accidentis sit dependens ad subiectum. ipsa tamen secundum se potest intelligi et concretive designari. Attende quarto. quod ex hoc orta est difficultas inter philosophos verum nomen denominatum denominatione proprie dicta scilicet formam vel subiectum vel aggregatum et utroque. Unde dicit aliqui supponendo cum grecis quod abstractum deri-

uatur a preterito. Abstractum et preteritum differre in principali significato. ita videlicet quod preteritum scilicet subiectum principaliter et preterit formam siue dispositionem. Abstractum vero principaliter scilicet formam et preterit subiectum siue habitudinem ad ipsum. Nec philosophus voluit aliud dicere nisi quod ex preteritis non differunt nisi solo casu. id est finali terminatione et modo significandi. Et hec dicitur fuisse opinio Avicenne. Alii pro dicit quod scilicet aggregatum ex subiecto et forma et hoc probant autoritates et rationibus ante oppositum adductis inter istos quidam dicunt quod scilicet primo subiectum. alii vero quod scilicet primo formam. Sed dicendum est aliter supponendo tamen quod significare capit dupliciter. primo capitur generaliter ut idem est quod dare intelligere. Alio modo capit specialiter ut idem est quod dare intelligere ad quod primo est. impositum ad significandum.

Dic primo. Quod nomen preteritum significat subiectum capitendo significare generaliter.

Patet. quod dat intelligere subiectum. Dic secundo. quod nomen preteritum non scilicet subiectum capitendo significare proprie. Patet hoc primo auctoritate philosophi in textu dicentis quod denotativa solo casu dunt ab abstractis. non differunt in principali scato. Et hoc declarat boetius in commento dicens si quid vero sit quod re non participat nec nomine participare potest quare quecumque re non participat. denominativa esse non possunt. Secundo probatur auctoritate Aristotelis in capitulo de substantia dicentis quod album nihil aliud quam qualitate scilicet. Tercio probatur auctoritate preteritoris secundo metaphisice dicentis philosophi velle quod preteritum tamen scilicet formam. Quarto probatur rationibus quatuor. Prima quod aliter esset nugatio ad dendo accens subiecto eo quod idem bis diceretur. Secunda ratio quod aliter oportere quod hoc nomen album fuisset impositum ad sciendum hominem et equum et utraque corpora mundi cum omnia illa per aliquam potentiam possunt esse alba. et tamen hoc est falsum. Nam ille qui imposuit hanc vocem album ad significandum non credidisset quod album potuisset verificari de omnibus corporibus. Tercia ratio. quod tunc sequeretur quod voces quotidie caderent a sua significatio. nec posset aliquid movere digitum quin aliqua vox scilicet aliquid principaliter quod philosophus non scilicet. aut oportet concedere quod quodlibet nomen preteritum iam actu scilicet principali ter oia illa que possunt esse subiectum forme importare per ipsum. et sic album et coloratum precise idem scilicet et unum erit ita coe sicut aliud cum non sit aliquod corpus quod possit esse subiectum coloris quin possit esse subiectum albedinis. Immo sequeretur quod oia nomina preterita importarent formas corporales precise eade scilicet scilicet essent imposita ad sciendum idem de principali significatione. et sic album et nigrum calidum et frigidum omnino idem significarent quod est absurdum. Quarto sic. si preteritum scilicet subiectum tunc non diffinitur per additamentum quod est preterit philosophi septimo metaphisice. Prima patet quod quicquid poneretur in eius diffinitione esset de essentia eius. Dic tertio. quod nomen preteritum a preterit subiecti positum supponit per subiecto. et licet non scilicet ipsum. Nam dicendo album est coloratum album supponit preterit subiecto. et ideo quibus suppositio presupponat preteritum. non tamen oportet quod idem significet terminum proprie per quo supponit. Dic quarto quod preteritum et abstractum non differunt nisi in modo significandi. Patet sic. quod coe preteritum et abstractum scilicet

eandem formam sed abstractū dicit illam p̄cise Con/ cretū p̄o sub habitudine z p̄nētia ad subiectū. s̄ ista dīa non est nisi in modo f̄ndi ḡ. Vñor pater autori tate Aristotelis dicentis q̄ denomiatiua dñt solo ca su. id est sola finali cadentia vocis a voce que est signū diuersitatis in modo concipiendi. vel vt d̄t Boetius sola nominū transfiguratione. casus em̄ vocabant nos/ minimum aliquas trāsf̄gurationes Et si queras vtrum denomiatiua distinguant p̄tra vniuoce z equiuoca. Dico breuiter q̄ si denotiatiue predicari sūt vniuoce z equiuoce capiuntur p̄p̄te sicut ea capit p̄hus. tūc disti/ gunt ab inuicē. nam illo modo albiū p̄dicatur de hoīe denotiatiue z nec vniuoce nec equiuoce Si aut vniuo/ ce p̄dicari z equiuoce capiunt generaliter. tūc oē quod p̄dicatur p̄dicatur vniuoce vel equiuoce vnde albiū p̄dicat de hoīe z azino vniuoce. sed de hoīe z voce eq/ uoce p̄dicatur Et si queras terciō vtrum p̄dicatio de hoīatiua z quid dīatiua ex opposito distinguat Res/ p̄ndet dñs Gilbertus q̄ sic. q̄ in p̄dicatis essentialibz et quid dīatiuis nō repit̄ur denotiatio. vnde iste p̄dica/ tiones s̄. quid dīatiue hō est aīal. aīal est substantia z p̄pter hoc nullus dicit eas denotiatiuas esse. Scdō sic q̄ in p̄positionibz denotiatiuis p̄pter p̄positiōem denota/ tur transitio siue diuersitas que est inter essentiam de/ nominatē z denomiatiuā. Et ex hoc infert q̄ quēcūqz sunt eiusdē nature denominationis nō recipiunt p̄dica/ tionem. et ideo etiam p̄p̄ium nō p̄dicatur de specie denomiatiue sed vniuoce. est em̄ p̄dicatum essentialē Sūt in accētibz sup̄i nō p̄dicat de inferiori denotiati/ ue. nō em̄ dicimus q̄ albedo sit colorata Vñ p̄hus in scdō topicorū dicit q̄ nullū genus p̄dicat de suis sp̄bz denotiatiue Vñ tūc est denotiatiua p̄dicatio qñ est alie/ ne nature ad aliquod subiectum p̄suppositum pulsiō siue transitio Et hoc vult innuere Arist. cū dicit (et fm̄ illud nō hñt appellationem). i. alie nature ad sub/ iectum pulsiōem. sicut dicēdo homo est albus. Sed tu dic q̄ denotiatiua p̄dicatio p̄t repiri z in predicationi/ bus essentialibus z accētibz Vñ nota q̄ duplex ē denotiatio quedā est que fit ab accēte informante sub/ iectum z illa nō stat cū p̄dicatōe essentiali. Alia aut est denotiatio que sumit a p̄e essentiali. z ista bene stat cū p̄dicatōe qd dīatiua Est tñ duplex p̄dicatio qd dī/ tiua. quedā est in vltimate abstractis vt equinitas est tñ equinitas z ista tenet primum gradum predica/ torum quid dīatiue z distinguit contra denotiatiuam p̄dicationem Alia est qd dīatiua que fit fm̄ aliquaz p̄erentionem. vt cū d̄t homo est aīal. rōne cuius p̄erentio nis ista est vera. z illa falsa humanitas est aīalitas Et illa qd dīatiua p̄dicatio distinguit p̄tra denotiatiuam qd dīatiue dictam. nō aut p̄tra denotiatiuā substanti/ alē factā Et si queras quarto quare in predicatione esse/ tialibus fit talis denotiatio. videt em̄ q̄ idem essentiali ter z quid dīatiue seipsū denotare nō possit Res/ p̄ndeo q̄ hoc est ideo q̄ vt in pluribz talibus p̄dica/ tis sup̄ius est p̄s essentialis sui inferioris. pars aut de/ toto nō p̄t predicari nisi fm̄ aliquam denotationem Vñ nullum totum est pars sua q̄uis sit hñs partem. ideo aīal nō est aīa sed aīatum z homo nō est caput sed capitatus Et sūt albedo nō est coloritas sed color Et generaliter nullū vltimate abstractū est denotiatiuū sed qdlibet nō vltimate abstractū est aliquoaliter cons/ cretū z per p̄ns denominatū saltem denotiatiue sub/

stantia.

Questio quarta vtz

diuisiones z regule antep̄dicamentales sint a p̄ho p̄ue/ nienter assignate Pro cuius solutione Attende p̄mo q̄ p̄ma diuisio antep̄dicamentalis valet ad cognoscē dum ea que sunt in p̄dicamento sicut sunt incōplexa ab his que nō sunt in p̄dicamento sicut sunt p̄plexa. vnde illa que dicunt vel p̄cipiunt simplici intellectu sunt incōplexa Illa p̄o que p̄cipiunt p̄ponēdo vel di/ uidendo sunt p̄plexa. z illa p̄plexio p̄ voces f̄catur. vñ p̄plexio nō est aliud q̄ signatio vnius in altero vel nō in altero. vt cū d̄t homo currit. homo vincit. determina/ tur cursus inesse homini z etiā victoria. z illa cōplexio fit p̄ intellectum Attende scdō. q̄ scdā diuisio docet nos habere modū p̄dicandi eorum q̄ sunt in vno p̄dica/ mento siue p̄sentur ad inuicem ea que sunt in eodē p̄e/ dicamento siue in diuersis. vnde per esse in scdē intenti/ onaliter acceptum denotiatur p̄dicatio eoz que sunt ex/ tra essentia subiecti z alterius generis a subiecto. sed p̄ dici de denotiatur p̄dicatio eoz que sunt in eodē gene/ re cū subiecto sicut sup̄iora p̄dicant de suis inferioribz Et ex hoc patet q̄ dici de z nō esse in est conditio sub/ stantiaz vniuersalium. sed dici de. z esse in accidentiū vniuersaliū Nā dici de z nō esse in substantiaz p̄ticu/ larium est. nō dici de z esse in accidentiū p̄ticulārū Et si arguas. si accidentia singularia sunt in subiecto etiā p̄dicant de subiecto. z si substantie p̄ticulares dicū tur de subiecto etiam erūt in subiecto eo q̄ dici de p̄sup/ ponit esse in sicut cōiter dicit Rñdeo q̄ hic equiuoce capitur subiectum cū dicimus accidentia esse in subie/ cto z substantias dici de subiecto. vñ accidentia dicūt de subiecto tanq̄ de essentialiter inferiori z cui dāt esse Sz accēs d̄t ee in subiecto tāq̄ in fundamēto siue in eo a quo sustentat z recipit esse Et cū d̄t q̄ dici de sup/ ponit esse in accipitur z dici de z esse in in sua generali/ ratione quomodo hic nō accipit p̄hus Attende ter/ cio q̄ sicut dictum est in summulis aliqui diuersimos/ de exponunt p̄mam regulam antep̄ncipalem Vnde dicunt quidam q̄ ipsa p̄tinet veritatem tribus p̄ditio/ nibz obseruatis Prima est qñ aliqua extrema sit essen/ tialit̄ ordinata. tūc qd dī p̄dicat de p̄dicato z subiecto p̄dicat. Scdā qñ medium nō variat in p̄p̄tōe ad subiectum de quo predicatur. z p̄dicatum qd p̄dicat de ipso Tercia q̄ regula debet intelligi de p̄dicari f̄ in scdīs intentionibus z exercito in p̄mis Sed p̄tra istum modum exponendi arguit sic. stantibus istis cō/ ditionibus fm̄ hac regulā valeret hec p̄na aīal est sub/ stantia q̄ homo est substantia eo q̄ hic sunt tria essent/ aliter ordinata z medium nō variatur Et arguit in p̄mis intentionibus in actu exercito. z tñ nō valet eo q̄ arguit a positione p̄ntis ad positionem antecedentis Ideo dicit alij q̄ oportet obseruare duas condiciones videlicet q̄ sit p̄dicatio ordinata z q̄ sit essentialis an/ teq̄ regula obtineat veritatem. ita q̄ in prima proposi/ tione sit predicatio ordinata z in scdā essentialis. Sed p̄tra nō sequitur homo est albus. album est qualitas ergo homo est qualitas Respondent aliqui. q̄ licet in hoc argumento scdā p̄positio sit vocaliter essentialis. tamen ex natura rei ipsa est accidentalis eo q̄ reducen/ do argumentū ad primam figuram p̄ma p̄positio est

Questiones

predicamentorum

ficatur scda. vt sic arguendo omne album est qualitas
omnis homo est albus. g. r. S. hoc non valet fm. An-
cemam 2 Algazel q. predicta regula extenditur etiam
ad propositiones negativas dūmodo negantur ea de pre-
dicato que sibi non insunt fm. formam generis 2 speciei
id est quidditative 2 essentialiter. vt bene sequitur ho-
mo est rationalis rationale non est insensibile. g. homo nō
est insensibilis. S. r. homo est risibilis. risibile aut nō
est inaitatum ergo homo non est inaitatum. Attende
quarto. q. licet idem numero quod est idem accire vel
proportionem possit poni in diuersis generib. tñ idem spe-
cie vel genere vel diffinitione. non potest poni in diuer-
sis generibus. Patet sic. q. quicūq. differunt in priore
differunt in posteriore. g. quicūq. differunt in quolibet
priore differunt in quolibet posteriore. nihil aut idem
est in diuersis generibus generalissimis g. Unde nota
q. sicut vnū dicitur de vno numero vno specie vno ge-
nere 2 vno proportionem. ita etiam idem d. de eodem ge-
nere specie numero 2 proportionem. sicut patet quinto me-
taphisice. Et si dicas vnum numero infert vnum specie
ergo. si idem numero potest esse in diuersis predica-
mentis. etiam idem specie 2 genere erit in diuersis predica-
mentis. Dico q. duplex est vnum numero scz vnum nu-
mero per se 2 vnum numero per accidens. vnde vnum
numero p. se bene infert vnum specie sed non vnum nu-
mero per accidens. Et si dicas itez q. irrationale est diu-
aialis. 2 tamen non est differentia alicuius speciei ani-
malis. Dico q. hec regula debet intelligi de differentiis
p. s. iuris 2 nō diuisiuis. irrationale aut non est differe-
tia constitutiva alicuius speciei.

Dic pmo Prima diuisio ante pre-
dicamentalis sufficienter ē
assignata. patz sic. quia ipa
datur p. opposita formaliter. Nā illa que concipiuntur
ab intellectu. v. concipiuntur simplici intelligentia. 2 sic
dicuntur sine p. lectione. v. concipiuntur ab intellectu p. p. nē-
te 2 diuidente. 2 sic dicuntur cū p. lectione. Vñ p. mū mem-
brum correspondet p. mo actui intellectus. scdm. p. o. se-
cundo actui. Dic scdo q. secūda diuisio anpredica-
mentalis p. uenienter est assignata. Patz sic p. sufficiens-
tiam. q. ome incomplexum v. significat substantiam v.
accens. Si substantiam hoc est dupl. vel substantiam
vniuersalem. 2 sic est p. mū membrum. vel p. icularem. et
sic est quartū. Si vero significet accens hoc est duplici-
ter. v. fecit accens v. 2 sic est tertium membrum. v. p. icula-
re. 2 sic est scdm. Dic tercio. q. p. ma regula anpredica-
mentalis v. r. est vera 2 eius veritas est p. se nota. si intel-
ligatur ad intentōem. g. r. s. t. Unde p. eam nihil aliud
significat nisi q. q. quid est prius. est prius posteriore.
vel q. q. d. est supius supiore est supius inferiore. Unde
si quis velit arguere fm. illā regulā debet arguere sic.
homo p. dicat de quodā hoīe. 2 aīal p. dicat de hoīe. er-
go aīal p. dicat de qdā hoīe. Et illa p. dicatō exerceri d. z
p. hoc p. b. u. est. addendo tñ modificatōem p. quā deno-
tat p. dicatū eēntialr p. dicari de subiecto. eo q. absolute
p. na nō valeret. s. z p. mitteret fallacia p. n. t. Dic q. rto
q. scda regula anpredicamentalis est sufficienter assigna-
ta. P. z autoritate Theomixtj dicētis. q. eēntie p. dica-
mentoz s. t. impmpte. Idē ergo in diuersis p. dicamen-
tis reponi nō p. r. 2 p. consequens necp in diuersis sp. b. z
v. generibus subalternis.

Ad argu mēta an oppositū. Ad p. p. z so-
lu. ex dictis. vñ equoca scde intē-
tionalr accepta s. t. vñ uoca vñ
uocata. sicut p. us dictū est. 2 iō p. nē diffiniri. nec sequit
ex hoc q. idē eēt distinguēdū 2 nō distinguēdū. multiplex
et nō multiplex. 2 hñs easdē rōes 2 diuersas fm. idē no-
mē. nisi diuersimode accipiat. nec s. t. est inconueniens.
Dic it vltra q. mēbra diuisionis nō debēt coincidere i
idē formalr 2 respectu eiusdē. p. nē tñ in idem coincide-
re materialr siue fūdamēntalr. Ad scdm. d. q. nō o. z
diffinibile eē aliquid vñ fm. sup. oem. s. z sufficit q. sit
aliquid vñ fm. p. catōem. q. uis enī equoca equocata scde
itēntionalr capta nō sint aliquid vñ fm. sup. o. z. tñ hñ fm.
significatōez. Et ad dictū p. r. s. i. d. q. d. z intelligi q.
ad naturā p. r. s. i. d. s. t. nō q. ad naturā rei p. cate. D. i.
citur viteri. q. illa diffinitō dat de intēntionibus p. r. s. i. d.
et attribuit rebus sicut in aliis intēntionibus dictū fuit.
Ad scia rōem p. z solutō ex his que dicta sūt in sūmul.
Et ad p. r. s. i. d. s. t. p. r. s. i. d. s. t. p. r. s. i. d. s. t. p. r. s. i. d. s. t.
tñ. non tñ p. nē palr. Et ad autoritates d. z q. ibi accipit
significatō cōiter. Et ad p. m. a. rōem d. q. nōmē accēnta-
le 2 cōterū nō p. s. i. t. u. i. t. p. nē palr. intellectū d. suo subiecto
s. z solū p. cōmitanter. Ad scdm. rōnem negat ancedens
si accipiatur significare proprie. nam solum in sup. o. s. i. d.
tōne simplici terminus supponit p. suo significato. Ad
terciā rōnem dicendum est q. maior habet veritatem
de diuisione nō data p. additamentum. Ad quartā
patz solutō. Ad quartā rōnem principalem dis-
cendum est q. licet rationale equiuoce acceptum sit dif-
ferentia animalis 2 scientie. Et similiter corpus equi-
uocet sit in genere substantie 2 quantitatis. 2 similiter s. i. s.
gura. non tamen vñ uoce. Et licet scientia connotet re-
spectum ad scibile. gratia cuius est in predicamento re-
lationis. p. se tamen significat qualitatem absolutam
gratia cuius est in predicamento qualitatis. Ad alia
patebit solutō in sequentibus.

Singulū eorū.

Iste est secundus tractatus p. dicamen-
torum. qui diuiditur in sex capitula.
in primo determinat de predicamen-
tis in generali. ponendo numerum 2 sufficientiam ipo-
rum. 2 p. mo ponit talem diuisionem dicens. Singulū
eorum que fm. nullam complexionem dicunt hoc ē. sin-
gulū incomplexorum. aut significat substantiā. aut
quantitatem. aut qualitatem. aut ad aliquid. aut vbi
aut quando. aut situm esse. aut habere. aut facere aut
pati. et cum dicit (Est aut substantia) ponit exemplū
dicens q. substantia vt figuratē dicatur. i. exempla-
riter. suba vt hō equus. quantitas. vt bicubitum tricū-
bitum. qualitas vt album nigrum. ad aliquid vt du-
plū dimidiū. vbi vt in loco eē. quando autē. vt heri. si-
tum vero. vt stare iacere. habere vt calciatum esse arma-
tum esse. facere. vt secare vrere. pati vt secari vri (Sin-
gula igitur) Infert vnum correlariū dicens. q. singu-
la eorum que dicta sunt fm. se in nulla affirmatōe v.
negatione dicuntur. hoc est nullum decem predicamen-
torum fm. se est affirmatō vel negatō. sed complexione
iporum ad seinuicem sit affirmatō. id est oratio. affir-

mativa. Et hoc probat. quia omnis affirmatio vel negatio. hoc est oratio affirmativa vel negativa secundum se est vera aut falsa. sed nullum decem predicamentorum secundum se facit verum aut falsum. ut album. homo. currit. nec sunt vera neque falsa (Substantia autem que) In hoc secundo capitulo determinat in speciali de primo predicamento. scilicet de substantia. et dividitur in duas partes. in prima determinat de substantia quantum ad eius essentiam. dividendo et diffiniendo membra divisionis. Et dividitur in quatuor partes. in prima parte superponendo divisionem substantie in primam et secundam describit membra divisionis. et primo primam substantiam dicens Substantia prima est que proprie et principaliter maxime substantare dicitur. hoc est prima substantia est que necesse est de subiecto neque est in subiecto. ut aliquis homo vel aliquis equus. Et cum dicitur (secunde autem substantie) describit secundas substantias dicens que secunde substantie dicuntur species. in quibus ille que principaliter substantie dicuntur id est prime subesse insunt tamen inferius in suo superiori et harum specierum genera. ut aliquis homo est in specie. in homine. et animal est generis huius species. id est secunde substantie dicitur. ut animal homo. (Manifestum est autem) In hac secunda parte declarat et probat diffinitionem prime substantie. ponendo tamen hoc notabile. scilicet manifestum est ex his que dicta sunt in diffinitione uniuersorum que necessarii sunt ea que dicuntur de subiecto per dicari nomine et ratione. sicut nomen et ratio hominis predicantur de aliquo homine. eo quod quidam homo est homo et animal rationale. et ea que sunt in subiecto. aliqui nomen. scilicet non ratione predicantur de subiecto. quedam vero neque nomen neque ratione predicantur de subiecto sicut album cum sit in subiecto predicatur de subiecto. eo quod corpus dicitur album. scilicet ratio albi nunquam predicatur de corpore (Alia vero) Deinde probat diffinitionem prime substantie sic. illa de quibus omnia alia dicuntur. aut in eis sunt neque dicuntur de subiecto neque sunt in subiecto. sed de primis substantiis omnia alia dicuntur aut in eis sunt. quod prime substantie neque dicuntur de subiecto neque sunt in subiecto. (Vnde) notandum probat quo ad utrumque prem. et primo quo ad primam sic. quia animal predicatur de homine. quod de aliquo homine. Probat primam ex opposito persequentis. quod si de nullo homine predicetur nec omnino de homine predicabitur. Secundam partem probat. quia color est in corpore. ergo et in aliquo corpore. probat primam ex opposito persequentis Nam si non est in aliquo corpore. nec omnino est in corpore. et id omnia alia aut dicuntur de primis substantiis aut sunt in ipsis (Non ergo) Inferit ex precedentibus quod non existentibus primis substantiis impossibile est esse aliquid aliorum. et hoc probat. quod omnia alia. aut dicuntur de primis substantiis. aut sunt in ipsis. sed non existentibus primis substantiis nihil est ipsum foris que de ipsis dicuntur. aut in ipsis sunt. ergo etc. (Eorum vero) Probat in hac tertia parte comparat primas substantias ad secundas. ponendo tres conclusiones. in prima comparat species ad genera. et est hec. inter secundas substantias illa substantia que est species est magis substantia quam illa substantia que est genus. et hoc probat duabus rationibus. Prima est. illud est magis substantia quod est propinquius prime substantie. scilicet substantia que est species est propinquior prime substantie quam substantia que est genus. quod Vnde declarat. quia illud est propinquius prime substantie quod propinquius respondet ad interrogationem factam per quid de prima substantia. Sed ad interrogationem nem factam per quid de prima substantia convenientius respondetur per speciem quam per genus. ergo species est per

propinquior prime substantie quam genus. Maiorem declarat per exempla. quia si aliquis assignet quid est aliquis homo. manifestius assignabit assignando quid est homo quam quod est animal. eo quod homo est magis proprius aliqui hominis. et animal est commune. Similiter si aliquis assignet que est aliqua arbor manifestius assignabit assignando arborem quam plantam (Amplius principales) Probat conclusionem secunda ratione que est ista. quod si cut se habet prime substantie ad omnia alia. sic species se habet ad genus. sed prime substantie sunt magis substantie omnibus alijs. eo quod omnibus alijs substantat. et omnia alia de ipsis predicantur. aut in eis sunt. ergo cum species substantet generi et non econuerso species erit magis substantia quam genus. cum species substantet generi et non econuerso. et hoc declarat. quia genera de speciebus predicantur. species autem de generibus non predicantur (Propter vero specierum) Ponit secundam conclusionem. que est quod inter species quarum nulla est genus una non est magis substantia quam alia. Probat quod una non propinquius respondet ad interrogationem factam per quid de prima substantia quam alia. quia aliquis homo non propinquius respondetur per hominem cum interrogat de aliquo homine neque per equum. cum interrogat de aliquo equo (Sicut autem) Ponit tertia conclusionem que est. quod inter primas substantias una non est magis substantia quam alia. quia aliquis homo non est magis substantia quam aliquis bos (Verito autem) In hac quarta parte declarat diffinitiones secundarum substantiarum ponendo hanc conclusionem solius species et genera de genere substantie dicuntur secunde substantie. probat duabus rationibus. Prima est. illa que predicantur in quid de prima substantia siue indicant quidditatem prime substantie. solum illa dicuntur secunde substantie. sed solius genera et species de genere substantie predicantur in quid de prima substantia et indicant quidditatem prime substantie. etc. Vnde probatur. quod si quis assignauerit de aliquo homine quid sit manifestius assignabit assignando hominem quam animal. Sed si assignauerit aliquid aliorum. ut album aut currit aut quodcumque aliud extraneum assignabit. eo quod nullum accidens indicat quidditatem alicuius substantie prime. nec predicatur de ipsa in quid (Amplius principales substantie) Ponit secundam rationem. que est sicut se habent prime substantie ad omnia alia. ita genera et species primarum substantiarum ad reliqua omnia. scilicet ad accidentia. sed prime substantie dicuntur proprie et maxime substantie. quod substantat omnibus alijs. ergo genera et species que sunt post primas substantias substantat omnibus alijs accidentibus. Et solum ille dicuntur vere substantie. Maiorem probat. quia de secundis substantiis omnia alia predicantur. quia sicut dicimus aliquem hominem esse grammaticum. sic etiam hominem et animal dicimus esse grammaticum. et similiter in alijs. Circa hunc textum Attende primo quod sicut dicit dominus Albertus. iste numerus predicamentorum non est nisi predicabilem. que sicut uniuersalia de subiectis predicantur. propter quod si aliquid est quod de nullo predicatur. ut uniuersale nec de ipso potest aliquid predicari ut de subiecto siue particulari contentum sub aliquo istorum. illud non est in aliquo istorum generum. sed est ante hec genera et causa omnium istorum sicut est prima causa. que nec est uniuersale nec particulare nec species nec genus nec differentia nec proprium nec accidens alicuius. et ideo non est in genere. sed est

omnium generum effectuum et calce principum omnia genera pueniens. Attende secundo. qd numerus decem predicamentorum ab Aristotele supponitur tanq p se manifestus. Unde nulla ratione pbat Aristotele istu numerum esse predicamentorum. sicut dicit Avicenna. et ideo etiam videtur Francisco qd non sit demonstrabile decem esse predicamenta. miru em esset qd Aristotele. ad h non insudasset. cu magna ps istius scientie auferretur si ista diuisio negaret. Nusq aut inuenit ab Aristotele. aliquid esse suppositum. nisi p se notum vlt demonstratione probatum. Debet autem dicta dicibilium diuisio intelligi de dicibilibus incomplexis res veras et completas significantibus que sunt entia limitata Licet em secunde intentiones sint dicibiles. non tamen res veras significant. sed materia et forma non sunt entia completa et deus non est ens limitatu. id non reponit in aliq predicamento. Priuationes at et negationes similiter non sunt res vere. ideo etiam non ordinant in aliq predicamento Aristotele tercio. qd in dicta diuisione non diuidit pmo uox vel terminu vel aliud signu incomplexu. sed diuidit ens dicibile incomplexu. siue ens significatu vel significabile p signum incomplexum. ita videlicet qd philosophu accipit actiuu p passiuu. vlt actum significatu p actum exercitu. sicut et p aliquos sepe accipit actum exercitu p actum significatu. Et est sensus diuisionis. qlibet res significata p signu incomplexu. aut est suba. aut qntitas. et. Et si forte dicas qd Boetiu hic dicit philosophu diuidere ea q significant. Dicendu est qd hoc est veru. non tamen ex primaria intentione. s3 solu secunda Et hoc em qd diuidit rem significatu p signu incomplexu etiam diuidit ex consequenti signu incomplexu. Dicit em Boetiu qd quicqd in res venit. hoc idem in reru vocabulo inuenit Attende quarto circa hoc qd dicit. Singulu eo qd dicta sunt p se in nulla affirmatone et negatione dicunt. Nota qd veru capitur triplr vt ad ppositu sufficit. vno mo id est qd aliene nature impmptu. et isto mo opponit impuro. et sic dicim. ecce p m auru. puru auu. Alio modo capitur veru siue veritas p adequatone rei ad intellectu. et hoc duplr. nam quedam est intellectio simplex siue simplicium circa quam est veritas incomplexa. p m qd dicit Aristotele. in tercio de anima q intellectus circa proprium qd quid est. id est obiectu semp est veru et illi veritati opponit ignorantia. et ipa repetit in dicibilibus incomplexis. S3 alia est veritas intellectus completa. que videlicet est circa ppositum et diuisionem. et illa opponit falsitati. et de ea loquitur hic Aristotele. Circa huc textu mouet questio principal

Tercia questio.

Utru substantie que est genus generalissimu ad substantias materiales et immateriales diuisio in pma et secundam substantiam sit conuenienter assignata. Arguit pmo sic contra suppositu. qd substantie materiales et immateriales non sunt in eodem genere. q substantia non est genus generalissimu ad ipsas. Ans probat pmo. quia p m Aristotele. decimo metaphisice. corruptibile et incorruptibile plus q genere differunt. s3 sube immateriales sunt incorruptibiles et materiales corruptibiles. q differunt plus q genere. et p consequens non sunt in eodem genere Secundo sic. qd illa q non conueniunt in vno mo em

di non pueniunt in vno genere. eo qd ratio generis sumit ab vno mo emendi communi omib suis speciebus. s3 substantie materiales et immateriales non conueniunt in vno mo emendi. g. Vno pbat p m mentatorem in libro de substantia orbis dicentem. qd omis ppietas que inest inferioribus et superioribus inest eis equiuoce. Tercio pbat p m. qd omnes sps eiusdem generis sunt simul natura et coeque sub suo genere. sicut p m p Boetiu in libro diuisionum. et p p m in postpredicamentis. s3 substantie materiales et immateriales non possunt esse sub aliq coeque. g. Vno p m. qd quicqd inest cause et cato per pus et pfecti in cause qd cato. s3 substantie immateriales sunt cause materialiu. g. quicqd inest ambabus prius perfectius inest immaterialibus q materialibus. Quarto sic. quia substantie immateriales non sunt in genere substantie. eo qd non sunt susceptibles contrarium p m sui mutacionem. eo qd ille nunq possunt alterari aut suscipe contraria. Et propter hoc dicit Boetiu qd p hus relictis extremis. materia et forma egit d medio. scz de substantia composita. Manifestum antez est qd immateriales substantie non sunt compositae. ergo. et. Secundo sic. qd aut genus substantie est substantia simplex vlt composita. non simplex. quia tunc non predicaretur de substantia composita. quod est manifeste falsum. nec composita. quia tunc non predicaretur d substantijs immaterialibus. Et etiam genus sumitur a materia et differetia a forma. ergo si substantie immateriales essent in genere. implebatur materia Et ultra sequitur qd substantia que est genus generalissimu sumitur a materia. que non est composita sed simplex Tercio sic. qd diuisio non sit sufficiens. quia aut p illaz diuisionem diuiditur substantia que est genus generalissimu. aut aliqua substantia sub ea contra. aut aliqua communis vtriq. non tertium. quia nulla est substantia illis communis. non secundum. quia nullu contentu sub substantia potest dari qd p hac diuisione diuidatur. Non p m. qd patz quadrupliciter. Primo quia omnis diuisio generis fit p differetias in species. sed ista non est huiusmodi. quia prima et secunda substantia non sunt species substantie. g. Secundo. quia diuisum non debz contineri sub aliquo membrorum diuidentium. sed substantia que est genus generalissimu ptenetur sub secunda substantia. ergo ipa non diuidit p hanc diuisionem. Tercio quia de aliquo predicatur substantia. vt puta de deo. quod tamen nec est pma substantia nec secunda. Quarto. quia materia et forma et differetie substantiales sunt substantie. cu non sint accidentia. et tamen non sunt pme nec secunde substantie Quarto sic. nulla secunda substantia est substantia. ergo mala est diuisio substantie in prima et secundam. Antecedes patet. quia nullu homo est secunda substantia. nullus bos est secunda substantia. et. ergo nulla substantia est secunda substantia. Tenet psequetia pmo a sufficietia inductione. Secdo p vnam considerationem positam a pmo secundo thopicoz. que est. si aliquid negatur a qualibz specie vniuersaliter sumpta. illud etiam negatur a genere vniuersaliter sumpto. Tercio quia a simili bene sequitur. nullus homo currit. nullus bos currit. et. g. nullum animal currit. Quarto. qd nullus terminus est substantia. s3 omis secunda substantia est terminus. ergo nulla secunda substantia est substantia. Maior p m. qd

nihil significat nisi terminus. necq; etiam aliquid predi-
catur vniuoce nisi terminus. nam predicari est terminorum

In oppositū

arguitur autorita-
te philosophi i textu
pro solutione istius
questionis soluende sunt quattuor questiones minus
principales

Questio prima

Utrum deus sit aliquid formaliter dictum de deo sit possibile
in predicamento substantie. Pro cuius solutione At-
tende primo. qd de ipsa questione est contraversia non
solum inter theologos sed etiam inter logicos. Unde
dicunt quidam deum esse in predicamento et etiam al-
liqua formaliter dicta de deo esse in predicamento acci-
onis vel relationis. et isti sunt diuersificati nam illi qui
dicunt predicamenta non esse nisi quosdam conceptus
vel terminos vocales vel scriptos dicunt illum terminum
deus et pater et creans contineri sub istis terminis sub-
stantia relatio actio queadmodum inferius continetur
sub suo superiori. sed ista opinio deuiat i principijs nitatur
eam relinquo. Alij vero subtiliores hoc idem intelligunt
de rebus. et illorum opinio potest aliquibus rationibus
et autoritatibus fulciri. Prima autoritas est damasce-
ni in elementario capitulo quinquagesimo dicentis qd
essentia diuina est species respectu diuinarum persona-
rum. Ergo omnis species habeat genus sequitur qd
essentia diuina erit in genere. Secunda autoritas est
eiusdem in eodem libro et eodem capitulo dicentis de-
um esse in predicamento substantie. dicit enim sic. substan-
tia est genus generalissimum quia non habet supra se
aliud genus. et subdit qd illa diuiditur in corpoream et in
incorpoream. continet autem incorporea deum angelum
animam demones. Tercia autoritas est Augustini in
quinto de trinitate dicentis qd in deo est propriissime actio
Quarta autoritas est eiusdem in eodem dicentis que-
dam dici de deo secundum substantiam. quedam vero secundum re-
lationem. et secundum aliquid. Quia autem talia proprie predi-
centur de deo patet. quia ipse dicit in eodem loco alia
quedam predicamenta dici de deo sed non proprie vide-
licet situm bitum tempus et vbi. Unde ait situs vero
et bitus et loca et tempora non proprie sed translatiue di-
cuntur de deo. et postea remouet ab eo omnino predica-
mentum passionis. Probatur etiam quattuor autori-
tatibus philosophorum. Prima autoritas est Aristote-
lis in primo ethicorum. vbi exemplificando de predi-
camentis exemplificat de predicamento substantie. ut
deus. Secundo autoritate eiusdem in duodecimo me-
taphisice diuidentis substantiam in sensibilem et in insen-
sibilem generabilem et corruptibilem et eternam. et post
considerationem de substantia sensibili probat esse sub-
stantiam insensibilem abstractam et immobilem. Et
deinde inquit. an hec sit vna tantum vel plures inter
quas vna est prima que est nobilissima et finis et perfec-
tio totius vniuersi scilicet deus. Philosophus autem ibi
diuidit substantiam ut est predicamentum distinctum
ab alijs sicut patere potest discurrendo per precedentia
et expositiones commentatoris. ergo. Tercia autori-
tas est commentatoris i quarto metaphisice vbi dicit

q in vnoquoque genere est vna mensura que est primus
illius generis et dicitur qd est eiusdem generis cum men-
surato. Dicit enim ibi commentator commento videlicet
moseptimo. qd primus motor qui est deus est mensura
in genere substantie. Quarta autoritas est Boetij dice-
tis in libro de trinitate qd in deo tantum manent duo
genera scilicet substantia et relatio. Probatur etiam quat-
tuor rationibus. Prima ratio est pater et filius et crea-
tor sunt in predicamento et tamen illa proprie dicuntur de
deo. ergo etc. Secunda ratio est illud ponitur in
predicamento substantie vel relationis cui conuenit mo-
dus predicandi talis predicamenti. sed deo patri etc. et
ueniunt modi predicandi substantie vel relationis er-
go. Tercia ratio est intellectus noster certus est qd deus
est substantia. dubitando vtrum sit substantia creata
vel increata corporea vel incorporea ergo substantia pro-
dicatur vniuoce de deo et de creaturis. igitur substan-
tia est genus respectu substantie create et increate. An-
tecedens pater. quia multi philosophi dicebant deum
esse substantiam corpoream. sed fides catholica dicit
deum esse substantiam incorpoream. Quarta ratio est
omne quod predicatur vere et in quid de pronomine
monstrante aliam rem specie distinctam ab illa nec ta-
men sic predicatur de quolibet est genus illius rei et ip-
sa res continetur in illo genere sed aliquid est huius-
modi respectu dei ergo. Maior pater per diffinitiones
generis etiam accipiendo genus propriissime. Patet etiam
inductiue nec videtur posse reperiri instantia nisi in po-
posito. Minor pater. quia hoc nomen species predica-
tur in quid de deo et de angelis et non de boue vel de la-
pide. Et sic recolligendo dicta illius opinionis dicit
quattuor. Primum qd ad hoc qd aliquid ponatur in pro-
dicamento non oportet ipsum esse compositum ex diuersis re-
bus. videlicet potenciali et actuali. nec etiam ex diuersis
realitatibus a quarum vna sumatur genus et ab a-
lia differetia. Secundo dicit qd ad hoc qd aliquid sit
in predicamento non oportet ipsum esse compositum
ex esse et essentia tanquam ex partibus distinctis. Probant
quia accidentia sunt per se in predicamento et tamen non
habent distinctum esse ab esse substantie. et sic acci-
dens et esse substantie essent in predicamento acciden-
tis quod est inconueniens. Tercio dicit qd non est incon-
ueniens rem simplicem poni in predicamento sicut pa-
ter de materia et forma. materia enim predicatur de hac
materia et de istis sicut species de indiuiduis. Quar-
to dicit qd deus est in predicamento substantie. et hoc
sic probant quattuor autoritatibus theologorum et quat-
tuor philosophorum et pluribus alijs rationibus.

Attende secundo. qd reales doctores dicunt deum
non esse in predicamento reponibilem. Et huius cau-
sam assignat doctor sanctus. eo qd nihil dicitur vniu-
oce de deo et creatura. Sed ista ratio non valet ex eo qd
sicut dictum est prius non est inconueniens aliquid di-
ci vniuoce de deo et creatura. Sed doctor subtilis ali-
as adducit autoritates et rationes. Prima autoritas est
Augustini in septimo de trinitate capitulo quinto di-
centis. Manifestum est deum abusive dici substantiam
am redditorem tale. Omnis substantia substantat acci-
dentibus quod deo conuenire non potest. Confir-
mat qd omnis substantia aut est prima aut secunda. Si p-
ma. sic primo substantat accidentibus. si secunda substantat secundario

Probat etiam qd esse susceptible contrariorum est proprie
 primum substantie. sed illud deo convenire non potest. Se-
 cunda autoritas est Anselmi in libro monologii qua
 expresse pbat. deum non esse in predicamento substantie. Un-
 dicit cu omnis substantia tractetur aut e vltis q pluribus sub-
 stantijs essentialiter cois e. vt homine esse comune e om-
 nibus hominibus aut est indiuidua q vltu essentiam
 eodem habet cu alijs queadmodum singuli hoies com-
 mune habet cu singulis hominibus. vt hoies sint. sicut qd
 modo qd summa natura in alia substantia tractatu
 cotineri intelligit q nec in plures substantias se diuidit
 nec cu aliqua alia p centialem comunicatorem se colli-
 git. Un in hoc consistit ratio eius. omnis substantia que
 est in gne e vniuersal vlt indiuidua. sed summa natura
 nec e vltis. qd non multiplicat in pluribus nec indiuidua.
 qd cu nullo centialiter conuenit. Tercia autoritas e Au-
 gustini septimo de trinitate capitulo vltio dicentis. di-
 uina essentia non esse genus neq spes. 2 tamen si eet in ali-
 quo predicamento esset gen? vlt spes. Quarta autoritas e
 magistri sententiarum qui allegat Augustinum qnto de
 trinitate capitulo pmo dicente. intelligam? deum qntuz
 possum? sine qritate magnu. sine qlitate bonuz. sine in-
 digetia creatoris. sine situ pidentis. sine habitu oia coti-
 nentis. sine loco vbiq. sine tempore sempiternu. sine vlla
 mutatione mutabilia faciet. nihilq patientis. Quib?
 subdit magister sententiarum. Ecce si subtiliter attendas ex
 his atq pdictis repit. illa predicamenta artis dyalectice
 dei nature minime puenire. q nullis subiecta e accit-
 bus. vñ nec ppe substantia dicit. Probat h de autori-
 tate Auicene octauo metaphisice qnto capitulo dicentis
 Deus non e in genere qd genus est ps spei. sed in deo n-
 la e pars qd e quid simplex. Et pbat tali ratione. si ne-
 cessario ee bz gen?. igit interiones generis vltit ex se ne-
 cesse esse vlt no. Si dicat scdm tuc necario esse erit costi-
 tutum ex eo qd non e necario esse. Si pma tuc non cessa-
 bit quousq sit ibi dñia. hoc e dictu q tuc gen? includit
 differentiaz qd sine illa non est in actu vltimo. 2 necario ee
 est ex se in actu vltimo. Si aut e in actu vltio tuc gen?
 includit differentia. 2 psequens non est genus. Prima ra-
 tio qua adducit e illa. omnis res diffinibil e intrinsece p-
 posita ex distinctis pib. qlibet aut spes cotenta in aliq
 genere e diffinibilis q omnis talis e coposita ex pib dis-
 tinctis. deus aut nullo mo e copositu? intrinsece q non
 est species. Minor pbat p phm septio metaphisice dice-
 tem q ad diffinitioem sufficit gen? 2 differentia. Lu ergo
 omnis species habeat genus 2 differentiam sedur q q
 libz spes e diffinibil. Maior pbat p? autoritate philo-
 sophi septimo metaphisice dicentis. qm omnis diffinitio
 ratio e. 2 omnis ratio pres habet. vt aut ratio ad rez. 2
 ps ronis ad partem rei similr se habet. Ex quo patz q
 phus vult q sicut tota diffinitio significat totam re sic
 pars diffinitonis significat partem rei. 2 per psequens
 omne diffinibile habet ptem 2 partem. Patet etia au-
 toritate comentatoris dicentis ibidem comento tricesi-
 motercio. queadmodum diffinitio declarat qdditate
 rei ita pars diffinitois declarat partem qdditatis rei.
 Patet tercio autoritate phi in eodem dicentis q si neq
 qd vna substantia e ex substantijs incoposita vtiq erit
 substantia omnis quere vtiq ratio erit neq vnus sub-
 stantie. Ecce vbi phus infert q si omnis substantia es-
 set simplex nullius substantie esset diffinitio que conse-
 quentia sup hoc fundat q omne diffinibile e copositu

Unde commentator pmeto quinquagesimo. aut om-
 nes existimant q substantie sint composite ex eo q con-
 cedunt q diffinitiones significat compositum. Secun-
 da ratio nihil quod e in genere est purus actus immo
 quodlibet e compositum ex actu 2 potentia. siue ex ac-
 tuali 2 potetiali. Sed de? est pur? 2 simplex act? qd
 Maior patet primo autoritate comentatoris secun-
 do metaphisice comento tricesimo tercio dicentis. ge-
 nus vero dicit formam mediam inter potentiam 2 ac-
 tum. Secundo autoritate eiusdem duodecimo meta-
 phisice comento decimo dicentis. omnia que trans-
 mutantur habent materiam sed nature materiarum
 diuersarum sumuntur fm modos transmutatois Lu
 ergo sint diuersi modi transmutationis diuersorum ge-
 nerum. sequitur q 2 sunt materie diuersorum generuz
 ppe illis. Constat autem q etiam diuersi sunt actus
 et forme diuersorum generum. ergo sequitur q quodli-
 bet ens in genere compositum est ex pmo actu 2 pma
 potentia illius generis. Tercio autoritate Auicene
 dicentis. secundo. ff. capitulo primo. nulla cathgoria
 est que non habet exitum de potentia sua ad suum ac-
 tum. Quarto autoritate philosophi decimo metaphi-
 sice dicentis. genus est materia 2 statim ostendit de quo
 genere loquatur dicens q dicitur genus non vt erculo-
 rum vel eraclitorum. sed vt in natura. quod commen-
 tator vicesimo quarto comento sic exponit. genus est
 materia id est significat materiā. sed genus quod dicitur
 genus in rei veritate. non genus quod dicitur de ho-
 minibus attributis eidem patri. Sed genus quod p-
 dicatur de rebus existentibus fm naturam quod ita
 diffinitur sed qd est predicabile de pluribus in quid
 Tercia ratio si deus haberet aliquod genus illud eet
 ens. sed hoc e falsum. ergo Patet consequentia. quia
 quodcunq esset genus dei esset etiam genus ad qua-
 cunq creaturam sed nullum posset esse tale nisi ens.
 Maior patet. quia plus conueniunt 2 minus differunt
 quecunq creature ab inuicem q deus 2 quecunq cre-
 atura ergo sequit q si deus 2 aliqua creatura conueni-
 unt genere etiam omnes creature conueniant genere
 Quarta ratio omnia que sunt in genere conueniunt ad
 inuicem fm aliquā certam pportionem perfectionis. sed
 deus nullam pportionem perfectionis habet cum alio
 cum quodlibet aliud excedat in infinitum. Et confir-
 matur. quia nullum infinitum habz rationez generis
 sed deus est infinitus. ergo Maior patet. quia entitas
 generis est distincta ab entitate differentie 2 est potenti-
 alis respectu eius. Sed hoc repugnat infinito eo q in
 ipso non est pars 2 pars nec etiam potentia. quia tunc
 sibi deesset aliqua perfectio ergo. Istis rationibus et
 autoritatibus manifeste concluditur deum non cotine-
 ri in aliquo predicamento. neq aliquid dictum de deo
 formaliter. Concluditur etiam nihil reponi in aliquo
 predicamento per se 2 directe nisi sit composituz ex gene-
 re 2 differentia 2 hoc copositione metaphisica q non e
 ex re 2 re. sed vt comuniter ex realitate. 2 realitate que
 admodum superius dictum fuit. Et ppter hoc etiam
 nec materia nec forma ponuntur per se in predica-
 mento sed solum reductiue. 2 ita dicam de anima. Et licet
 autem angelus non sit compositus ex materia et for-
 ma est tamen compositus ex genere 2 differentia. Et ita
 dicat de celo fm opinionem comentatoris. id dicens
 est ad rationes alterius opinionis. Ad primam

autoritatem que est damasceni. Respondet magister sententia. distinctione decimanona primi. q. ponit naturam diuinam esse speciem respectu suppositorum ex aliqua similitudine speciei. ita q. accipit spem p. aliqua similitudine speciei. tamen fm Augustinum est maior dissimilitudo q. similitudo. et ideo Augustinus. simili ter negat essentiam diuinam esse speciem. Ad scdam autoritatem dicitur q. illa et etiam omnes alie que videntur hoc sonare soluntur p. vnum dictum. quod est in eodem elementario vbi dicitur (substantia inquit que p. tinet supsubstantialiter increatam diuinitatem p. gnoscibiliter et p. tinentie omnem creaturam generalissimuz est genus ex se) Vbi de Damascenus que substantia que est genus generalissimum non p. tinet eodez modo diuinitatem sicut creaturas. Sed supsubstantialiter accipiendo illud qd est perfectionis et relinquendo illud quod est imperfectionis. Et sic etia. Auicenna nono methaphisice dicit deum esse ens per se et hoc non est ens in genere sed continet generis p. fectioe. Ad terciar. autoritatem dicitur q. Augustinus dicit indiuidui p. p. e esse actioem p. tra quosdam qui negabant p. ducti one realem indiuiduorum. Sed no dicit q. illa sit in genere vel q. sit genus. actio em in pluribz est q. p. dicamē tū actōis. Quāuis etia. p. p. re p. iatur in deo sapiētia scia relatio paternitas et filiatio. non tū sunt in genere sed sunt transcendentia. Ex hoc patet solutio quarte autoritatis. Sed ad primam autoritatem. que est Aristoteli in primo ethicorum dicentis. q. ens et bonum repitur in quolibet p. dicamēto et exemplificat de deo. Dm est q. hoc non est fm op. inōne Aristoteli. sed phisicorum. qui dixerūt deum esse optimum aīalium. Ad scdam autoritatem d. q. p. hus non accipit ibi substantiam p. cise p. substantia p. dicamētalē. q. uis em accipiat eam vt est cōmunis ad substantias p. dicamētales non tū solum sed etiam vt est cōis ad substantiam infinitam. Si autem p. cedentur q. accipiat substantia vt est p. dicamētum posset dici sicut dictum est ad autoritatem damasceni. Ad terciam autoritatem dicit aliqui. q. commentator ibi non sequitur textum p. hi et ideo negant ipsum. Alii p. dicunt q. in quolibet genere est dare mēsuram oīm existentium in illo genere. Et cū hoc etia. p. h. p. cedit q. genus substantie reducitur ad vnam substantiam que est simplicissima. que tū no est in genere substantie. et q. uis infra genus substantie possit dari aliquid quod sit mēsurā oīm alioz illius generis. tamen illa esset adhuc reducibilis ad illam substantiam simplicissimam que est extra p. dicamētum substantie. Et hoc videtur intelligere p. mentator cū dicit q. ratio mēsure et mēsurati magis recipiūt analogiam q. vniuocationē. et p. p. h. non est necessarium q. mēsurā et mēsuratum semper sint vnius generis p. p. e dicti. et sic deus potest esse mēsurā totius generis substantie dato q. non sit p. p. e in illo genere. et hoc est q. alij breuiter dicunt q. licet deus sit mēsurā extrinseca. substantia tamen est mēsurā intrinseca omnium que sub ea continentur. Ad quartam autoritatem dicitur q. Boetius non dicit illa verba immo dicit in primo capitulo. q. si quis predicamēta in diuinam predicationem conuerterit. omnia mutantur que mutari possunt ad aliquid vero oīmō no mutat. et infra dicit essentia continet vnitatem et relatio multiplicat trinitatē. Idō dicendū est q. ibi no manent duo genera q. uis ibi ma-

neant duo mōi predicādi scz respectu et absolutu sicut exprimit Augustinus q. nō de trinitate dicēs q. ibi manet ad se et ad aliū. Scdō patet p. boetiu dicentem vbi p. us cum dicim. deū substantiā signi ficare videmur. sed nō est sic. eā em q. est supra substantiam sic significamus. Et ex his patet so. ad p. mā rōnem. Ad alias dicit q. anq. aliqd sit genus requirit q. sit finitū et limitatū et etiā p. s. aliquid sp. De. aut nō est h. mōi nec etiā aliqd dicitur de deo. Un licet ens p. dicet vniuoce de deo et creatura nō tamē ex h. sequit q. sit gen. sicut p. us dictū est.

Questio

secūda. vtrū genera et species q. dicunt scdē sube sint p. se s. b. n. ex tra aīaz. Ad hāc q. stionē rōder notales q. nō immo oēs scdē sube sunt termini cōes ordi nables i linea p. dicamēti sube. quoz qdā sunt magis cōes eo q. p. les subas singulares significāt. et alij min. cōes q. p. auitores significāt et sicut ponit qdā prima subna et qdā scda ita posset poni qdā p. ma q. litas et que dā scda. Sed p. h. de his nō fecit mētoem q. h. ita d. stictōe de suba p. t. etiā faciliū haberi de q. litate. Un fm eos p. ma suba est finitū imēdiare significās re singulas rem cōceptu p. p. io. sed scda suba significat eam p. ceptu cōi. Sed de hac q. stione dicitur fuit in predicabilibus Jo nūc breuiter dōm est q. nulli termini sunt scdē sub stantie. h. p. bat q. d. rupt ex dictis p. hi in hoc textu. Un substantia diuidit in p. mā et scdam sed in oīm bona diu sione diuisum d. p. dicari de mēbris diuidentibz igitur subna p. dicat de scda substantia et prima nō at p. dicat d. aliquo termino vocali mētalē v. scripto igit. Un p. h. us dicit p. mo q. scda substantia est min. substantia q. p. ma sed inter scdas substantias spēs est magis substantia q. gen. sed cōpatiu. p. suppoit positū q. Scdō dicit q. scdē substantie scdario substat accētibz. sed null. ter. minus substat accētibz. q. Tercio dicit p. h. q. scda substantia dicitur de subiecto et non ē in subiecto. sed omnis terminus est in subiecto. q. Quarto dicit p. h. us q. destructis p. mis substantijs impossibile ē aliqd alioz remanere sicut destructis oībz indiuiduis alie spēs aut generis nō remanet illa spēs et illud gen. Sed de destructis oībz lapidibz aut azimis adhuc pōt mane re iste termin. aīn. v. lapis. q. reliquit q. nec iste termi nus alius nec ille termin. lapis ē scda substantia et p. sequēs scdē substantie erūt res extra aīam sicut et prime. Scq. et em als q. g. nā et spēs eēt substantie septe a sur is singularibz. qd negat Aristoteli. Quilibet em p. ceptus v. l. s. v. termin. vocal. cōis ē septe a finis singularibz.

Questio

tercia. vtrū diffinitio p. me substantie cū suis exēplis sit cōueniēter assignata. p. cui solutio. Attē de p. mo. q. p. ma substantia et scda pōt capi dupl. vno modo p. per se significato et sic sunt intētiōes ex opposito distictē. in quas diuidit substantia diuisione que est subiecti in accidētia. Alio modo capiunt p. denoiatō v. p. puta p. rebus in quibus fundant tales intētiōes et illo modo nō distinguunt ex opposito. immo vna in cludit aliā et sic de ip. s. h. determinat nisi p. accētibz. Attē de scdō q. diffinitio p. me substantie dupl. solet exponi. p. mo vt hoc to. (subna p. ma que p. p. e p. ncipalit et maxime substare dicit) se teneat ex p. te diffinitio et tūc per hoc totū circūloquit Aristoteli. p. mam substantiam et sic abijciendum est p. mū p. buz ita videlicet q. nō dicat substantia ē q. p. p. e p. ncipalit. et. S. z subna q. p. p. e p. ncipalit.

Questiones

predicamentorum

et maxime substatere dicitur est que nec de subiecto dicitur nec est in subiecto. et sic erit una definitio. Alio expositur ut sola substantia sit definitio dicendo quod proprie principaliter dicitur. et sic erit due definitiones. Et sic ista expositio est conveniens cum expositione Boetii. unde prima substantia dicitur per substantiam ab actu substandi alijs et per hoc differt ab accidentibus que proprie non substant. Et dicitur principaliter ad differentiam secundarum substantiarum que secundario et minus principaliter substant. et dicitur (maxime) ad differentiam vtriusque. Attendere tercio. quod diversitas est inter logicos vtrum aliquis homo sit prima substantia vel non. dicitur enim aliqui quod sic et probant primo auctoritate philosophi qui de prima substantia sic exemplificat ut aliquis homo. aliquis equus. Secundo quod per hoc probatur omne aliud a primis substantijs dici de illis aut esse in ipsis. sic arguendo aial predicatur de homine. et de aliquo homine per aliquem hominem intelligens primam substantiam. Tercio sic. omnis substantia aut est prima aut secunda sed aliquis homo est substantia cum non sit accidens et non est substantia secunda. ergo est prima. Quod autem non sit secunda. patet quod si esset secunda substantia esset species sed hoc est falsum eo quod nullus homo est species. Quarto sic illud quod non est in subiecto nec habet aliquid essentialiter inferius est prima substantia sed aliquis homo est homo igitur. Vnde patet quod si aliquis homo haberet aliqua inferiora predicaret essentialiter de illis sed hoc est falsum. licet enim aliquis homo predicetur de pluribus. hoc tamen non est nisi equivoce et ideo etiam illa propositio est falsa. omnis homo est aliquis homo et eius contradictoria est vera. scilicet aliquis homo non est aliquis homo. Sed contra hoc arguitur quadrupliciter. Primo modo sic. subiectum istius propositionis omnis homo currit non est prima substantia. Etiam nec subiectum istius aliquis homo non currit. Patet prima. quod ille propositioes sunt contradictorie in quibus debet esse idem subiectum. Secundo sic. subiectum istius propositionis supponit pro pluribus. non est prima substantia. Tunc patet quod in propositionibus contradictorijs termini debent esse per se idem supponere et de eisdem predicari eo quod aliter contradictio non esset affirmatio et negatio eiusdem de eodem. Tercio sic arguitur. quod si aliquis homo non supponeret pro pluribus nec predicaret de pluribus nisi equivoce sequerentur quatuor inconvenientia. Primum quod ad singulare non sequeretur particularis nisi facta distinctio. Secundum quod particularis non haberet contradictoriam vel si haberet esset singularis. Tercium quod particularis et indefinita non puerteretur cum indefinita haberet plures singulares per causas veritatis. sed particularis haberet eas per singulares multitudinis. Quartum quod hec propositio aliquis homo currit esset distinguenda. sicut ista canis currit hoc autem est falsum. nam dato quod sic esse distinguenda non videretur finem quem modum equivocationis distingueret. Quarto arguitur. quod cum dicitur aliquis homo est prima substantia. aut intelligitur quantum homo est prima substantia. et hoc non. sicut nec homo est prima substantia cum dicitur omnis aut intelligitur quod hoc totus aliquis homo est prima substantia. et hoc non quod eadem ratione diceretur quod omnis homo esset prima substantia. Attendere quarto. quod per primam substantiam intelligendum est individuum de genere substantie sicut per primam qualitatem individuum de genere qualitatis. Tale autem duplex est. scilicet vagum et determinatum. Vagum dicitur quod sicut singulare determinatum in determinata. et tamen vel fecit singulare determinatum sub distinctione

tamen ad aliud ut aliquis homo sortem vel platonem vel ciceronem. Hoc tamen non est ex impositione eo quod ille terminus homo vel equus indifferenter se habet ad hoc quod accipiat per naturam per singularibus pro voce vel conceptu sed hoc habet virtute signi particularis sibi additi. Et si queratur primo quare aristoteles exemplificavit de singulari vago et non determinato. cum tamen non sit prima substantia. Runt albertiste quod hoc est ideo. quod singulare vagum magis accedit ad incorruptibilitatem et per prius ad scientificam doctrinam quam singulare determinatum. Nam singulare vagum dicitur naturam cum signo significante eam debere accipi per aliquo singulari. Sed tamen dicitur quod Aristoteles exemplificavit per singulare vagum. quod tamen non est prima substantia. sic intelligendo quod fecit tamen unum singulare sicut facit iste homo vel socrates. voluit enim exprimere primam substantiam ut distinguit per secundam et hoc denotatur per istud signum aliquis. Si queratur secundo quid facit ad propositum ista prime substantie definitio cum tamen de ipsa non intendat determinare. Dicitur breviter quod licet prima substantia a accidentibus inuoluta non ponatur in aliquo predicamento non vocatur potius prima cum sit prior in essendo quam individuum et per prius in subsistendo eo quod talem ordinem habet aliqua in subsistendo qualem habent mensendo. Dicit franciscus quod cum esse suppositale sit incorrumpibile qualem ordinem habent aliqua in essendo in communis incabilia. talem habent in subsistendo. Individua autem primo sunt incorrumpibilia. et per ea illa que repuntur in eis. Et si queratur quarto vtrum destructis primis substantijs possibile sit aliquid aliorum remanere. Dicit breviter quod sicut prima substantia potest accipi prime intentionaliter et secunde intentionaliter. sic etiam destructis potest capi realiter et logice. unde destructis primis substantijs quo ad eam esse existente impossibile est secundas substantias in esse existente remanere. licet possint manere in esse essentie. Similiter si logicaliter destruantur. id est negentur omnia singularia alicuius substantie destructa erunt et ipsa secunda substantia. sunt enim due relative intentiones opposite que posite seponunt et pempte se piment. Unde bene sequitur sortes non est. plato. non est et sic de alijs. si nullus homo est. Tunc finem aliquos ad rationem substantie tria requiruntur. Primum est quod habet esse per se cum naturam et actu et non esse intentionale tamen et illud esse non puenit specie finem suam naturam. Secundo quod substat accidentibus et sustentet omnia eiusdem coordinationes. Tercio quod alijs substandi et fundandi virtute tria. ita videlicet quod secunde substantie non subsistant communiter accidentibus nisi ratione primarum. Et si forte arguas quod philosophi dicit quod ablato posteriore non opus aut ferri prius sicut ablatis differentijs et speciebus adhuc potest subsistere substantia animata sensibilis. Dico sicut prius quod manet substantia animata sensibilis quo ad rationem suam propriam et quod dicitur. non tamen quo ad esse existentie. Et si dicas iterum quod locus ab inferiori ad superius non tenet negativum sic nec a superiore ad inferius affirmativum. sicut patet secundo topicorum. Concedo. ibi tamen non arguitur ab inferiori ad superius negativum sed a prius totius in quantitate sufficienter enumeratis. Nec arguitur a superiori ad inferius affirmativum eo quod aliquis homo de tot predicatur sicut homo. Unde si argueretur a superiori ad singulare determinatum argueretur ad inferius. Si quod argueretur ad indefinitum virtualiter arguitur ad per

positiōem disiunctiua ppositam ex oibus srib ppositi/
onis a qua arguit Et sic ergo patet quō tenet ista pna
aial predicatur de hoie. q de quodā hoie. z color est in
corpore. q in quodā corpe Un illa pna nō tenet forma
liter eo q non sequit genus p dicitur de animali. q de
quodam aiali. sed solum grā materie Existis piz que
sit natura pme substantie z q aliquis homo non est p/
ma substantia nec etiā est scda substantia eo q non p d/
catur in quid de primis substantijs sed denotatiue. z
hoc ppter istud signū aliquis qd habet similitudinem
cum intentione. opz aut quamlibet scdam substantiaz
nomine z rōne p dicitur Et si dicas forte album predi/
cat de hoie nomine z rōne. dicimus em q homo est al/
bus z homo est coloratus colore disgregatiuo visus.
Respondeo q aliud est ratione p dicitur z rōem p dicitur
ri. Un ratione p dicitur est quidditatiue p dicitur. ratio
nem aut p dicitur est diffinitōem esse p dicitur Concedo
q ratio albi p dicitur de homine sed nō p dicitur ratio
ne id est quidditatiue Sic q aliquis homo nō p dicitur
tur q d dicitur de particularibz hoibus Et ad autorita
re phi dicendū est q ad exēploz positiōez nō requirit
veritas Vel q p hoc ppterum aliquis homo ipse intel
ligit aliqd singulare determinatū. Silt p hoc ppter
aliquis bos circumloquitur vnu determinatum singu
lare bonis.

Questio quarta vtz

inter scdas substantias species sit magis substantia q
genus Pro cui? solutione Attende pmo. q licet sub
stantia fm suam essentiam non suscipiat magis z mi/
nus. tñ bñ q ad actum substandi. illa em ubstantia q
pluribz mōis substat magis substantia q illa q pau
cioribus substat Attende scdo. q aliq pnt ppari fm
magis z minus in vno z non in alio Nam species quo
ad actum substandi sunt equaliter substantie. z tñ vna
excedit aliam in entitate Unde homo est pfectior sub/
stantia q azinus vel musca z ideo est magis ens. sz nō
est magis substantia qm ad modum substandi. nā
tot modis substat musca quot modis substat hō. mus
ca autē est magis substantia q aial. licet aial pluribus
substat. musca tñ pluribus modis substat Et ideo cō
uenientius respondet ad interrogatiōem qua queritur
de aliquo hoie qd est homo qd est aial Arguit tñ
ptra hoc Albertus in pmento. q genus generalissimū
qd est substantia est pncipiū oim p dicationē qd dū
ue. z ita p seipm est causa formalis seu p dicationē qd
dicationē inferior. alia aut inferiora p ipm genus gene
ralissimū in quid p dicitur. ideo videtur q puenientius
respondeat p supius q inferius Rndet q qz inferius
actu z intellectu includit supius. ideo q significat in
ferius. assignat etiam supius z ita pfecti assignat cau
sam qz qui assignat supius eo q supius non pntet infe
rius nisi potentialiter.

Dic primo

inter scdas substan
cias spēs est magis substan
tia q genus Patet p ra
tiones quas ponit pbs in textu. Dic scdo. q inter
species specialissimas vna non est magis substantia q
alia Ptz q ad qstionē factā p quid de pma substantia
non respondet puenientius vna q alia. Dic tercio
q vna pma substantia non est magis substantia q alia

Patet q vna non magis subiacet scde substantie q alia
eo q vtraq est infimū subiectum in genere substantie

Dic quarto. q inter omnia alia a primis substantijs
sole species z genera dicunt substantie. z hoc sufficient
patet in textu Ad argumenta in oppositum Ad pri
mum dicit negando aīis loquendo de genere logico Ad pri
mā pbatōem dicit q corruptibile z incorruptibile pl
differunt q genere phisico. z tñ sunt in eodē genere logi
co Ad scdaz pbatōem negat minor. qz cōcat in h mō
cōt essendi que est esse p se Et ad pbatōem dicit q pmen
tator hoc dicit. qz quicquid inest supioribus z inferio
ribz prius z pfectius pncipatur a supioribz q inferio
rioribus. Un aliquid dicit equiuocum dupliciter vno
modo ppter. qz conuenit alicui fm diuersas rationes.
Alio modo cōter z improprie scz qz non equaliter pti
cipat nec puenit eque pfecte qz fm eandē rōez pue
niat pluribz Ad terciā positiōez dicit q si ppari sub
stantia corporea z incorporea ad ipsam substantiam st
coequeue sub ea z vna nō est pfectior alia. sed si ppari
inter se sic vna est pfectior q alia Alij respondent negā
do minorem z ad pbatōem dicit q illa positiōe ha
bet veritatē de illo qd puenit effectui p illud qd est al
signatū causa z in eodē genere. modo substantia in cor
porea nō est cā in genere cause formalis p quā formali
ter z intrinsece substantia corporea est substantia sz solu
extrinsece z effectiue. Ad quartam pbatōem negatur
aīis. nā angelus pōt transire de bono in malum Et
ad dictū boetij dicit q per extrema intelligit pnam mas
teriam z primā formā. que non reponuntur in genere.
Unde inter pma formā que est deus z pma materia
mediat substantia. Ad scdm dicit q substantia que ē
genus generalissimū nō est positiue simplex nec cōposita
sed pmissiue est vtrūq Ipsa em sic est simplex q per
mittit stare cū pposita. z sic est pposita q pmittit stare
cū substantia simplici Et cū dicit q genū sumit a materia
pcedendū ē q sumit a materia hoc est ab aliq hūte mo
dū materi. enō aut a materia de qua phisici loquunt.
Ad terciā rōnem piz solutio ex dictis. z ad pma ppo
sitiōem silt Potest em dici q illa diuisio sit subiecti in
accidentia vel vnus scde intentionis in alias scdas in
tentiones Et silt dicat ad terciā q substantia q est ge
nus generalissimū pntet sub illa intentione q est scda
substantia nō quidditatiue sz denominatiue Et tñ
aut substantia p dicit de deo dictū est Ad quartam
pbatōem dicit q materia z forma z dñe substantiales
non st substantie de se z p se reponibiles in p dicationē
substantie qz accipit hic substantia Ad quartum
ptz solutio ex dictis. licet em nulla substantia sit scda
substantia in suppositōe psonali. substantia tñ simplici
et hō z aial st scde substantie Silt dicat ad p dicationē
onem phi. q ipse dicit intelligi qñ sit distributio p singu
lis generū Et etiā respectū p dicationum scde intentionis
et non pme Et sic piz. q nō est sile de ista inductione q
arguit sortes nō currit. plato nō currit zc. q nullus hō
currit. sicut de ista in qua arguit respectū p dicationē scde
intentionis. Et p hoc patet solutio ad terciā pbatōem
Et ad quartam piz solutio ex dictis sequitur cōe.

Comune est omni

In ista secunda parte principali determinat pbus
de substantia quantū ad suas p pterates. z diuiditur

¶ Sex partes sunt quod assignat sex proprietates eius. In prima parte ponit primam proprietatem dicens. Cuius est omnis substantia in subiecto non esse. Probat inductiue. quia prima substantia non est in subiecto. sicut patet per definitionem eius. Prima namque substantia est que neque de subiecto dicitur neque in subiecto est. Si nulla secunda substantia est in subiecto. Probat hoc primo inductiue sic homo non est in subiecto quia dicitur de aliquo homine tanquam de subiecto. non tamen est in subiecto aliquo homine. Et similiter quia animal dicitur de aliquo homine tanquam de subiecto. non est in aliquo homine. Secundo probat hoc sillogismo cum dicitur (Amplius autem) dicens nihil eorum que sunt in subiecto predicantur ratione quia nihil prohibeat nomen predicari. Sed secunda substantia predicatur nomine et ratione quia non nomen et ratio hominis et etiam animalis predicatur de aliquo homine. Sed secunda substantia non sunt in subiecto (Non est autem) Quod dicitur per hoc quod hoc est proprium substantie sic quod conueniat sibi soli. quia non esse in subiecto conuenit etiam dicitur. et hoc probat sic. quia gressibile et bipes predicantur de aliquo homine de subiecto. et tamen non sunt in aliquo subiecto. quia ratio dicitur predicatur de quocumque ipsa dicitur predicatur. et sicut gressibile de homine predicatur. sic etiam ratio gressibilis (Non vos turbent) Remouet dubium. aliquis enim posset dubitare utrum partes substantie sint in toto sicut in subiecto. cum tamen videantur esse substantie. et dicit non vos turbent substantie substantiarum partes. que ita sunt in toto quasi in subiecto sint. Ne forte cogamur non eas substantias esse proprias. Non enim in subiecto dicitur esse. que tanquam partes sunt in aliquo est enim aliud esse in aliquo tanquam in subiecto et esse in aliquo tanquam in toto. (Inest autem substantiis) In ista secunda parte ponit aristoteles secundam proprietatem substantie dicens inest autem secundis substantiis et dicitur eorum uniuoce predicari specie de primis. Probat. quia quicquid predicatur de indiuiduis aut speciebus predicatur uniuoce. Sed omnes substantie que predicantur sibi dicitur eorum predicantur de indiuiduis aut speciebus. quia predicantur uniuoce. Minor probat inductiue. quia non sunt plures substantie que predicantur quod substantia que est species et substantia que est genus. Nam a principali substantia nulla est predicatio. ipsa enim de nullo subiecto dicitur. sed species predicatur de indiuiduis et substantia que est genus predicatur de speciebus et de indiuiduis et sibi dicitur dicitur. Maior probat quia omne quod predicatur secundum nomen et rationem predicatur uniuoce eo quod uniuoca sunt. quorum nomen est eorum et ratio substantie eadem. Sed species genus et dicitur predicantur de primis substantiis secundum nomen et secundum rationem quia certum est quod species predicatur de indiuiduis secundum nomen et rationem. genus autem de speciebus et idem genus predicatur de indiuiduis secundum nomen et rationem. quia quicquid de predicato dicitur eadem et de subiecto dicitur. Et similiter dicitur predicatur secundum nomen et rationem. et ideo omnes substantie que predicantur et etiam dicitur eorum predicantur uniuoce (Dis autem substantia). In ista tertia parte ponit aristoteles tertiam proprietatem dicens. Dis autem substantia videtur hoc aliquid significare. sed in primis substantiis est verum et indubitabile quod sciatur hoc aliquid eo quod illud quod per eas scatur est indiuiduum et unum numero. In secundis substantiis etiam videtur hoc esse sub appellatois figura eo quod indiuiduum vocatur homo vel animal. non tamen sciatur secunda substantie hoc aliquid sed magis quale quid eo quod illud quod per eas scatur non est aliquid unum quemadmodum prima substantia. sed dicitur de pluribus. (Sed quemadmodum) remouet aristoteles. dubium quo aliquis posset credere quod secunda substantie scirentur

simpliciter quale siue quantitate sicut album. dicens quod secunda substantia non scatur simpliciter quale aliquid sicut album nihil enim aliud scatur album quam qualitatem. Sed secunda substantie circa primam substantiam qualitatem determinatur eo quod secunda substantie sciatur qualis est prima substantia. Et addit quod determinatio plus est in genere quam in specie id est genus potest per plura determinari et qualificari quam species. eo quod dicens animal plus applicatur quam dicens hominem (Inest autem substantiis) In hac quarta parte ponit aristoteles quartam proprietatem substantie dicens quod substantie nihil est contrarium. probat inductiue. quia prima substantie nihil est contrarium nec etiam secunda. ergo nulli substantie est aliquid contrarium. Probat antecedens exemplariter quia alicui homini nihil est contrarium. Similiter nec homini nec animali (Non autem) Dicit aristoteles quod hoc non est proprium substantie. non enim conuenit soli substantie sed etiam multis alijs ut quantitati. quia bicubito nihil est contrarium nec etiam recta et sic de alijs quantitatibus (Nisi quis) Ponit instantiam dicens. nisi quis dicat multa paucis esse contraria vel magni parui. que tamen videntur esse quantitates soluit quod determinatorum. id est predictorum nullum est contrarium alteri (Videtur autem substantia) In hac quinta parte ponit quintam proprietatem substantie dicens quod substantia non suscipit magis et minus. et quod dictum est prius una substantia est magis substantia quam alia ideo remouet instantiam que posset fieri dicens quod non vult dicere quod una substantia quantum ad actum substantiandi non sit magis substantia quam alia sed quod una queque substantia secundum illud quod est non suscipit magis et minus. Probat inductiue. quia nulla substantia prima secundum id quod est suscipit magis et minus. Si similiter nulla secunda. Nam probat exemplariter. quia unus homo non est magis et minus homo quam alius nec unus a se nec unus in uno tempore quam in alio sicut album est altero albo magis album. et bonum altero bono magis bonum et ipsum etiam a se magis vel minus album vel bonum dicitur. ut corpus cum sit album dicitur esse magis album quam prius et cum sit calidum magis et minus dicitur calidum. Substantia autem non dicitur hoc modo. quia nihil magis dicitur nunc homo quam prius nec etiam aliquid aliorum que sunt substantie. (Maxime pro substantie) In ista sexta parte ponit sextam proprietatem substantie. dicens quod maxime proprium est substantie cum sit una et eadem numero manens secundum sui mutationem esse susceptibile contrariorum. Et hoc conuenit soli substantie probat. quia nihil aliud a substantia manens unum et idem numero est susceptibile contrariorum. Nam probat inductiue. quia color cum sit unus et idem numero non est aliquid quando albus et aliquando niger nec eadem actio in numero est praua et studiosa et sic de alijs. que non sunt substantie. quod aut illa proprietas conuenit substantie declaratur exemplariter. quia idem homo numero est aliquid quando albus et aliquando niger aliquando calidus et aliquando frigidus aliquando prauus et aliquando studiosus (In alijs autem) Remouet inde unum dubium in quo tangit duas instantias. Dubium est tale. videtur enim quod aliquid aliud a substantia manens unum et idem numero sit susceptibile contrariorum. sicut patet de oratione et opinione. Nam oratio manens una et eadem numero est susceptibilis contrariorum eo quod illa oratio sortis sedet manens una et eadem numero. sorte sedente est vera sorte surgente est falsa. Similiter opinio qua aliquis opinatur aliquem sedere eo seden

re est vera. et eo surgente est falsa. sed verum et falsum
 sunt propria. sed nec oratio nec opinio sunt subiecta (Sed et si) Sol
 uit hanc dubitationem. et primo soluit eam per distinctionem
 nam aliquid potest recipere propria dupliciter. uno modo secundum sui muta
 tionem. alio modo secundum mutationem alterius. Primo suscipe
 propria puenit substantie. nam cum aliqua substantia mutatur
 de calido in frigidum. aut ex albo in nigrum. aut ex praui
 in studiosum. ipsa mutatur. Sed si opinio et oratio suscipiunt co
 traria. hoc est secundo modo. scilicet secundum mutationem alterius et non
 secundum sui mutationem. Et quod oratio dicatur aliquam veram et aliquam
 do falsam. hoc non est. quod ipsa mutata est. sed quod facta est muta
 tio in re et sicut de opinione (Si quis autem) Soluit deinde
 per interemptionem dicens quod oratio et opinio non suscipiunt co
 traria. et hoc probatur sic. quod cum aliquid suscipit propria ipsum est
 subiectum illorum. et patitur ab eis. sed oratio et opinio non est sub
 iectum priorum. nec aliquid patitur ab eis. sed fit passio cir
 ca rem subiectam ipsis. quia ab eo quod res est vel non est oratio
 dicitur vera vel falsa. et non ex eo quod sit susceptibilis contrariorum
 et ideo res est que est capax priorum. et non oratio vel opinio. Sub
 stantia autem suscipit propria secundum sui mutationem. sicut languo
 re et sanitate cum sit una et eadem numero manens secundum sui mutatio
 nem esse susceptibile priorum Circa hunc textum Attende primo quod
 in prima proprietate non accipit Aristoteles subiectum per eo quod dici
 tur quasi subiectum iactum. hoc est per quodlibet substantiam. sed ac
 cipitur per eo quod est ens in se completum. et est occasio vel causa alte
 ri existendi in eo. et illo modo nihil nisi accens est in subiec
 to. Non capit autem Aristoteles rationem per diffinitionem quiddam
 tua. sed magis per preceptum formale et quiddam rationis. unde
 propria non habet diffinitionem. sed bene habet conceptum forma
 le. Attende secundo quod propria est inter hoc aliquid et quale
 quid. unde hoc aliquid proprie acceptum est suppositum. Ad
 rationem autem suppositi requiritur quod alteri non innitatur
 nec habeat aptitudinem ad innitendum alteri. Unde accen
 sit non sit suppositum. licet sint individua. eo quod alteri ibe
 ret. Sicut rationalis non est suppositum. eo quod habet aptitudinem ad
 innitendum alteri. ut puta corpori quod informat vel aptu
 natum est informare Unde unum numero individuum sup
 positum et persona ordinem habet inter se. nam individuum vel
 tra unum numero addit indivisibile rationem in plura essentialiter
 distincta. Suppositum vero ultra individuum addit nega
 tionem duplicis innitentie. scilicet actualis et aptitudinalis Per
 sona vero ultra suppositum addit nature intellectualita
 tem. Est enim persona secundum Richardum intellectualis nature
 individua substantia. sed quale quid est aliquid con
 mune pluribus de quibus predicatur essentialiter vel accidentaliter
 Nomen est prima substantie scilicet hoc aliquid. sed nomen secunde
 substantie sub appellationis figura. scilicet sub similitudine vocis
 videtur scire hoc aliquid. scilicet tamen quod est aliquid. eo quod si
 significat naturam cum preterito ad suppositum. Et ex hoc mani
 feste patet error nominalium. qui dicunt secundas substantias sig
 nificare hoc aliquid. Dicunt enim terminos communes non scire
 unam naturam communem. sed ipsa singularia. que sunt hoc ali
 quid. Attende tertio quod ad veram proprietatem plures co
 ditiones requiruntur. Prima est quod proprietas est oppositio di
 stinctionis specie. et eorundem genere. dicuntur enim propria que
 sub eodem genere posita sunt. Secunda conditio est quod pro
 prietas est distinctio extremorum predicantium naturam positivam
 et per hoc differt ab oppositioe privativa. in qua alterum ex
 tremum est non ens formaliter. Tercia conditio quod proprietas
 est inter extrema maxime distantia. et hec habet ex septi
 mo metaphisice ubi Aristoteles dicit quod proprietas est differ

tia perfecta. quia si maxima. ergo perfecta Quarta conditio
 que sequitur ex tertia est quod terminus unus unus contrariatur. Quia
 ta est. quod est oppositio eorum que ei de susceptibili vicissim insue
 et ab eodem se expellunt mutuo. nisi alterum sit a natura. Sep
 ta quod in contrariis habentibus medium non devenit de extremo
 ad extremum. nisi pertransendo omnia media. Et ista bate
 tur ex decimo metaphisice. Unde contrarietas cui pueni
 unt tales conditiones vocatur contrarietas proprie. ubi autem
 una illarum deficit. erit contrarietas contra accepta Attende
 de quarto. quod ultima proprietate potest dupliciter exponi secundum quod
 nomen (maxime) potest exponi adverbialiter. et tunc notat prop
 rietatem illius proprietatis ad preedentes proprietates quasi ipsa
 sit potior et pueribilis cum substantia Alio modo potest accipi no
 minatim et genitive. et tunc notat comparationem prime substan
 tie ad secundam et sic legitur proprium est maxime substantie
 id est prime substantie. prima enim substantia est maxima suba
 Unde dicit Albertus quod prima expositio est melior. sed ex di
 ctis Aristotelis videtur quod secunda sit melior. eo quod dicitur. cum sit una
 et eadem numero. et esse autem unum id est numero principaliter prime
 substantie puenit. secundum hoc etiam dicitur ista proprietate con
 venire substantie secundum quantum modum proprium vel secundum
 alios modos.

Questio quarta

Utrum proprietates substantie sint a De. his. sufficienter assi
 gnate Et arguitur primo quod non. quod non est in subiecto non
 puenit omni substantie. quia non puenit forme substantia
 li Nec etiam soli substantie. quia convenit deo et chimere
 que non sunt substantie. secundum primam proprietatem est insufficienter assi
 gnata. Sicut posset argui de secunda. que non convenit omni subie
 to quod prime non puenit. Sicut etiam non puenit distinctis nec
 etiam soli substantie convenit. quia puenit proprio. Secundo
 sic. nulla substantia est vox. sed nulla substantia sciat quale
 quid. nec hoc aliquid per propria. quia significare est vox
 preceptus vel scripture Etiam hec proprietate puenit indivi
 duis accidentibus. non puenit soli Tercio sic. in quolibet
 genere est una prima contrarietas. sed substantie est aliquid
 contrarium. Et confirmatur. quia aliqua substantia corrumpit
 et corrumpitur a suo contrario. Secundo confirmatur. quod elementa
 sunt contraria. Tercio quod contrarietas in effectibus arguit
 proprietatem in causis. sed in effectibus subiecitur contrarietas. er
 go et in causis. Quarto confirmatur. quod dicitur de genere subie
 citur proprie. Et ultra si in genere subiecitur contrarietas suba susci
 piet magis et minus. eo quod ille proprietates se per comparantur
 tur. Quarto sic. omne susceptibile priorum est corruptibile
 et mutabile. sed aliquid subiecitur immutabile et incorrupti
 biles. sed aliquid substantie non sunt susceptibiles priorum. Vi
 dez per de celo et de substantiis incorporeis. Et confirmatur
 quod hec proprietate non puenit secundis substantiis. eo quod secunda
 substantia non est una et eadem numero

In opposi

nes minus principales

Prima

questio. Utrum prima proprietate subie
 citur a primo puenit assignata Pro
 cuius solutione Attende primo quod are
 sto. per non est in subiecto intelligit proprietatem affirmativam
 que est hec. Cuius est omni substantie reponibili in predica
 mento esse per se sic quod non sit in altero rationem in subiecto. De
 enim et chimera nec sunt entia per se nec in predicamento res
 f. u.

Questiones

predicamentorum

ponitur. Attēde secūdo q̄ scia capitur dupl'r. vno/ mo general'r. p eo scz qd est ens p se. z illo mō qdlibz re/ ponibile in p̄dicamēto substātie. siue directe siue indi/ recte. siue p se. siue reductiue possit dici substātia. Alio/ mō spēalit' capīt pro eo qd ē p se reponibile in p̄dicamē/ to substātie. siue de quo substātia in abstracto p̄dicat'. Uñ substātia equiuoce dī de ēte p se z de p̄ncipijs ētis p se. vñ hec p̄prietas ē p̄pria q̄rto mō si capiat' suba ḡna/ lit'. nō aut' si capiat' spēalit'. sicut hic accipit eā Aresto.

Attēde terco. q̄ ptes substātie sūt triplices. quedaz sūt eēntiales. sicut materia z forma. Aliē sūt quiddita/ tiue. sicut gen' z dīna. q̄ constituūt qd dītatē spēi. Aliē pō sūt quantitatiue. z sūt ptes dīmensionū includētes. q̄ p̄stituūt substātiā extrīsece. Attēde quarto. q̄ alr ps ē in toto z accēs in subiecto. Nā ps exīs in toto accē/ pit actū z rōem a toto. qui qdē actus ē a forma. Et si/ mīl'r opatō eius quā bz fm formā. sicut oculi est vide/ reradīcis alimētū trahere. z folij fructū a caumate des/ federe. z manus op' p̄actici intellēis pficere. Nec at' ptes facere nō possūt. qñ a toto abscise sūt. z iō non nō/ minātur talibz noibz. nisi equoce. Sic aut' accēs nō ē in subiecto. sicut ps. sz subiectū accētis est ēs in se cō/ plerū z totū. z accēs p̄ ita bñ inherere alteri subiecto manēte noie z rōe. sicut illi cui inheret. Est ḡali' mō/ dus eēntial'r in quo accēs est in subiecto. z quo ps ē in toto. sicut p3 in q̄rto phisicōz.

Dic primo

Q̄ p̄ma p̄prietas substā/ tie est p̄pria q̄rto mō sub/ stātie. si substātia capia/ tur general'r. eo q̄ cōuenit omī z soli substātie z ita. ḡ ē p̄pria substātie acceptē in sup̄pōe simplici. z cōis si capi/ atur in sup̄pōe psonali. Dic secūdo q̄ dīna substātia/ lis ē substātiā general'r accipiēdo substātiā. Pz q̄a ex nō substātijs nō sūt substātia p̄mo phisicōz. ex genē/ re at' z dīna p̄stituūt spēs in genere substātie. Dic t̄/ cio q̄ ptes eēntiales sūt substātie. capiēdo substātiāz p̄mo mō p3 p̄mo sic. q̄ nō substātia nō est p̄o substā/ tia. eo q̄ substātia est p̄mū ēs septimo metaphisice. sed oīs pars eēntialis p̄o est eo cui' est ps. eo q̄ p̄ncipiū et cā ē p̄us naturalit' cāto. ḡ zc. Secūdo sic. nihil p̄tinet ad qd dītatē substātie nisi substātia. sed ptes eēntiales p̄ tīnēt ad eēntiam substātie. igitur. Tercio sic. diuīsum debet p̄dicari de mēbris diuīditibz. substātia aut' dī/ dit in materiā formā. z i id qd ē ex his. 2. de aīa. Quar/ to p3 ex autoritate Aresto. in textu dīctis. (Nō vos cō/ tūrtēt zc. Dic quarto q̄ ptes q̄ntitatiue nō sūt substā/ tie nisi general'r capiat' substātia. z hoc loquēdo de ip/ sis. vt sūt in toto siue vt ptes sūt. p̄nt tñ dici aliquid sub/ stātie. p3 ex dīctis. Nā ipe vt dīcit nō substātiū actua/ l'r. sed potētiāl'r existunt.

Questio secunda

Utrū in substātia sit p̄prietas Pro c' solutōe nota q̄ p̄/ rietas capīt tripl'r. vno' p p̄uatiue oppositis. sicut cā/ pīt in p̄mo phisicōz. Alio' capīt p repugnātiā duarū formaz positīuaz in quocūqz genere. Tercio' capīt p repugnātiā duarū formaz actīuaz z passīuaz sub eodem genere positīuaz. q̄ maxime a seipmīcē dīstāt z ei/ de suscepibīlī vicissim īnst' ab eo dēqz se expellūt. z il/ l' p̄rietatī pueniūt p dīctōes ēca rex' affigēte

Dic Breuiter q̄ in substātia repīt p̄prietas p̄io z 2. accepta. eo q̄ ibi est repugnātiā habī/

z 2 p̄uatiōis. z sūt dīnariū oppositaz. Sz nō tercio'. eo q̄ substātie nō sūt forme actīue z passīue adīuicē. licz aut' Aūicēna videat' dicere q̄ ignis z aq̄ p̄riat' fm sub/ stātiā. ex h tñ nō sequit' q̄ in substātia sit p̄prietas p̄prie/ dicta. Et si dicat' q̄ oīe qd corūpīt a suo p̄rario corūpīt. sicut habet ex p̄mo celi. substātia aut' corūpīt bz ḡcōtrariū. Dic q̄ substātia p accēs corūpīt. videlz rōe p̄marū q̄lītatū. vt p̄cede q̄ in substātia est p̄prietas general'r accepta.

Tercia qustio

Utrū substātia hoc ē forma substātiā l' suscipiat ma/ gis z min'. Pro cui' solutōe Attēde p̄mo q̄ ad illaz questionē rident aliqui q̄ nō. eo q̄ oīs dīna adueniēs rei p̄stitute īnē eēntiali ei' est accēs. Si aut' forma sub/ stātiā l' suscipit magis z min'. hoc ēē p̄tales dīnitas siue gradus. ḡ illi eēnt accēs. z p̄ p̄tis forma fm suū ēē nō suscipit magis z min'. Secūdo sic. q̄ oīs dīna q̄ ē īnē rei est specificā. Si at' forma suscipit mag' z min' p grad' siue dīnitas. tūc forma īntelīor spē dīfferet a for/ ma remīssīorī qd ē fallū. Tercō p̄batur autoritate phī/ dīctis in octauo metha. q̄ spēs rex se hñt sicut nūerī ita q̄ sicut ad nūmēz nō p̄t addi vnitas qñ variēt spe/ cies. ita ad spēs nō p̄t addi dīa qñ ipa variaret. Quar/ to sic. q̄ si substātia suscipit mag' z min' se q̄ret q̄ ad ipm possz ēē p̄lemor'. qd ē z Ar'. q̄nto phisicōz. Et h' de Ar'. q̄ substātia nō suscipit mag' neqz min'. igit' zc. Pro solutōe istaz rōnū z veritatis manifestatōe At/ tēder'. q̄ grad' nō ē aliud nisi quedā p̄ortō p̄fectōnal' īpīus forme extra qd dītatē exīs. ipam tñ includēs cōi/ cīdēs cū ea ī idē eēntial'r z real'r īnclusa ī cōceptu īn/ diuīdūi vagi vage. z determinatī defīnīate. Uñ īn ista descriptōe tā ḡlī alīq̄ cōdītōes req̄sīt ad gradū. P̄na cōdītō ē q̄ grad' ē qdā p̄ortō p̄fectōnal'. q̄ forma spe/ cīfica de se ē illīmitata hñs quā dā totalītatē siue īntē/ suā q̄ntitatē. cui' q̄ntitatis īste grad' p̄ortō ē. Secūda cōdītō q̄ sit extra cōceptū qd dītatē z specificū forme. quia si ēē de cōceptu qd dītatē. tūc vbi cūqz repīretur forma. ibi z oēs gradus forme repīrent. qd ē fallū. Ter/ cia cōdītō ē. q̄ grad' īnclūdāt formā. p3 q̄ īn quolī/ bet gradū saluaret rō forme. qd nō ēssz nisi eā īnclūde/ ret. Quarta cōdītō ē. q̄ gradus est idē eēntial'r z real'r īpī forme. si em nō. tūc possz repīrī forma sine omī gra/ du. qd ē fallū. Et si arguat'. grad' p̄t sepārī a forma et etiā aduenīr forme post ēē ei' cōplectū. ḡ real'r dīstin/ guīt a forma. z ē accēs eius. Negāda ē p̄na. grad' em nō sūt res. z iō nō dīstīnguīt ab alīq̄ real'r. sz sūt mag' quīdē mōī siue p̄ortōes reruz. Possz tñ dīci q̄ oēs gra/ dus īn forma sūt vna res īnt se q̄uis rōe dīstīctī. sz h' postea dīcet' Attēde 3. q̄ duplīces sūt grad'. qdē sūt forme specificē eēntial'r z specificē dīstīguētes. z illi vo/ cāt' grad' qd dītatīuī de q̄b nō loq̄mur īn p̄posito. Alij pō sūt gradus īdīuīduales cōtēntī ī latītudīne forme specificē de q̄bus data ē dīffīnītō. Attēde q̄rto q̄ fm alīq̄s substātie tres sūt mōī. qz p̄mus ē ēē p se. z nō īn alīo. q̄ ē formāl'r negatīu'. Secūda ē substāre accētībz q̄ ē positīu'. Tercius at' ē substāre p se q̄ nō āreal'. sz so/ lū ratōnis. eo q̄ eiusdem ad seipm nō ē real' relatō. Et ex h' īnfērūt talē dīstīctōem. q̄ substātiā suscipit mag' z minus p̄t ītelligī dupl'r. vno' q̄ntī ad ei' p̄p̄m modūz eēndī. q̄ ē ēē p se. z nō īn alīo. z sic substātia nō suscipit

magis neq; min⁹. nec infra eadē spēm. nec in diuers⁹ h⁹ latitudine graduū. 7 sic intelligit dictū Aristoteli. in textu et multa alia dicta p⁹ h⁹o⁹. q⁹ hoc sonare vident. Alio⁹ q⁹ ad substratū huiusmodi eēdi. 7 sic subā bñ p⁹ susci pere magis 7 min⁹.

Dic pmo Q⁹ substantia q⁹ ad gradus específicos nō suscipit magis neq; min⁹. h⁹ pbat q⁹ tuor rōes supius adducte. Dic scdo. q⁹ subā q⁹ ad p⁹riū modū eēdi p se nō suscipit magis neq; min⁹. eo q⁹ q⁹libet substantia eōl⁹ est ens p se. ita q⁹ nō ē in alio subiectiue. Dic tercio q⁹ substantia quo ad grad⁹ idui duales suscipit magis 7 min⁹. P⁹ q⁹drupl⁹ pmo p art⁹ culū p⁹isem. xxiij. q⁹ dicit q⁹ error ē dicere aīam xpi nō esse pfectiorē in eēntialib⁹ aīa iude. q⁹ sequit⁹ q⁹ aīa xpi h⁹ aliq⁹s gradus eēntiales q⁹s nō h⁹ aīa iude. 7 siles gradus possent dari aīe iude. p q⁹s ipa intenderet. Pro bat scdo ratōe Frācisci de mar. supponēdo q⁹ sic duo corpa naturalia eiusdē spēi 7 eiusdē dispōis q⁹rum ad oīa excepta sola raritate 7 densitate. q⁹z vñ sit duoz⁹ pedum. 7 aliud sit vñ⁹ pedis. 7 cor⁹ duoz⁹ pedū cō⁹ denset quātū ad dimēsiōes eius q⁹sq⁹ veniat ad q⁹ntit⁹ tatem vñ⁹ pedis. h⁹ totū ē possibile. Quo supposito arguit sic. oīe cor⁹ p⁹m substantia excedens aliū manēte eius tota substantia sp⁹ excedet p⁹m cor⁹ illud. s⁹ corpus duoz⁹ pedū p⁹m subām excedit cor⁹ vñ⁹ pedis. 7 ip so p⁹densato remanet tota substantia ei⁹. q⁹ post q⁹ erit cō densatū 7 redactū ad q⁹ntitatē vñ⁹ pedis. ad huc exce dit aliud cor⁹ vñ⁹ pedis. 7 erit mai⁹ eo. sed nō mai⁹ extēsiue. q⁹ necario est maius intēsiue. 7 p⁹ vñ⁹ sub/ stātia erit mag⁹ substantia intēsiue q⁹ alia eiusdē spēi. 7 sic substantia suscipit mag⁹ 7 min⁹. Tercio sic. caliduz et frigidū intēdūt 7 remittūt. q⁹ ignis 7 aq⁹. p⁹na pro batur. q⁹ cā naturali sūt se hūte. cātū sūt se h⁹. eo q⁹ cā naturalis agit p⁹m vltimū sue potētie. 7 sic q⁹nto cā natu ral ē pfectior v⁹ ipfectior tātō. effect⁹ erit mag⁹ 7 min⁹ pfect⁹. q⁹. Quarto sic. id q⁹ format⁹ 7 entitatie p⁹im ē in termino a quo. 7 p⁹im ē in termino ad quē h⁹ grad⁹ p⁹m q⁹s suscipit magis 7 minus. s⁹ sic est de subā. q⁹ Da tor p⁹z. q⁹ gradus nō sūt nisi q⁹dā ptes pfectōales. Si nōz pbat p⁹ p⁹m lexto p⁹isicoz dicētem. oē q⁹d trāsmu/ tatur p⁹im est in termino a q⁹ 7 p⁹im in termino ad quēz. Et dicit p⁹mentator. h⁹ hūte veritatez in q⁹tuor generib⁹ de q⁹z nūero est subā. Dic q⁹rto. q⁹ nō ē incōueniens ad subām eē motū gener al⁹ captū. p⁹z ex autoritate iaz allegata 7 p⁹ diffinitōz mor⁹ in 3⁹ p⁹isicoz.

Ad rōes alterius opinionis. Ad p⁹mā dōm ē q⁹ licet isti grad⁹ sint accētia. capiēdo accēti⁹ pro eo q⁹d ē extraneū. sic capit p⁹h⁹ in libro elēcho/ rū. nō tñ sūt accētia si capit accēti⁹ p⁹eo q⁹d adest 7 abest sic capit por. 7 p⁹h⁹ in p⁹o thopicoz. Ad scdoz dōz q⁹ licz gradus q⁹ sūt specifici siue q⁹d dītatū. variēt spēm. nō tñ grad⁹ indiuiduales. Et p⁹ p⁹z solutō ad terciā. Ad quartam p⁹z solutō ex dictis.

Questio quarta

U⁹z maxie p⁹riū sit substantia cū ipa sit vna 7 eadem nūero manēs ē susceptibile p⁹rioz. p⁹ e⁹ solutōe. Attē de p⁹mo q⁹ actu al⁹ suscipe p⁹ria 7 mutari de p⁹rio in p⁹riū puenit p⁹mo substantia p⁹me 7 ex p⁹riū scdo. eo q⁹ acc⁹ et opatōes sūt singulariū. aptitudo tñ ad suscipiēdum

p⁹ria p⁹mo puenit scdo substantie. 7 scdoario p⁹me. 7 p⁹m h⁹ etiā ista p⁹rietas p⁹t ēē p⁹riūz q⁹rto⁹ si susceptibile dicat aptitudinē. v⁹ p⁹mo⁹ si dicat actū. Attēde scdo q⁹ sub stātie ad accēti⁹ triplex est habitudo. s. potētie ad actūz cause ad cātum. 7 habitudo p⁹teris eis stabilimentū 7 occasione eēdi. Uñ l⁹ aliquod accēti⁹ quodāmo pos⁹ sit hūe cātum. nō tñ vñ⁹ accēti⁹ p⁹bet alteri stabilimentū siue occasione existēdi. Licet em sup⁹ficies sit in poten tia ad colores. 7 sūt q⁹litas p⁹me sint cāe aliaz q⁹litas tū. nō tñ substat. s⁹ bñ sūt illa mediantib⁹ quib⁹ subiec tū substat. Uñ q⁹ntitas nō est susceptiua alioz accētiū sensibiliū. nisi ex eo q⁹ alia accētia p⁹supponūt q⁹ntitatē ibere subiecto aīq⁹ ipa inherēat. Et p⁹ hoc p⁹z solutō argumenti. quo etiā vult p⁹bare q⁹ntitatē esse substantiā ex eo q⁹ accēti⁹ suscipit accētia p⁹ria. h⁹ em falsū est. At tendēz⁹ q⁹ circa instātiā q⁹s facit p⁹h⁹ q⁹ aliter veritas et falsitas sūt in re voce v⁹ scriptura 7 intellectu. nō em sūt in voce. nisi sicut in signo 7 in re sicut in cā siue fun damento. In intellectu vero sicut in termino. Uñ nō lo quit⁹ hic de veritate fūdamētali. q⁹ est p⁹itas in re. s⁹ for mali. que est p⁹formitas rei ad intellectu. que quidē cō formitas est in intellectu obiectiue. q⁹ reflectit se sup⁹ su um actum. p⁹pando illū ad obiectū. 7 illa reflectō consti tit in hoc q⁹ intellectu⁹ p⁹gnoscat suū actū ēē sūem v⁹ dīstī milē ipi obiecto. 7 ista p⁹formitas nō est aliq⁹ q⁹litas ab soluta. nec etiā respectiua realis. s⁹ solū rōis. eo q⁹ non p⁹surgit circūscripto ope intellectu. Attēde q⁹rto q⁹ cū dicit p⁹h⁹ ordē nō suscipe p⁹ria p⁹ sui mutatiōem intel/ ligit q⁹ ipa nō suscipit p⁹ria nisi aliq⁹d aliud p⁹us mutet et aliq⁹d aliud p⁹us suscipiat p⁹ria. nō aut sic est in sub stātia. q⁹ suscipiēdo p⁹ria nō prequirat mutatiōem alicuius p⁹cedentis. Uñ p⁹h⁹ nō negat oīmodam mutatiōē ab ipa orōe que nūc est vera nūc falsa. sicut nec ab albe dine. q⁹ nūc est sūlis. nūc dīstīlis. s⁹ vult q⁹ illa mutatio nō est p⁹mo nec origināl⁹ in ipa orōe. s⁹ in re. Uñ nō v⁹ det possibile transire de p⁹dictōis in p⁹radictōis sine mutatione.

Dic pmo Q⁹ ē subiectū accētiūz est maxie p⁹riū substantie. p⁹z q⁹ p⁹m Aūicemā subiectū ē ēē in se cōpletū q⁹d alteri p⁹bet occasiōē existēdi. nihil aut h⁹ facit nisi subā. Dic scdo q⁹ hec p⁹rietas maxie cōue/ nit p⁹me substantie. 7 scdoario scdo. eo q⁹ suscipe p⁹ria ges nerari 7 corrip⁹ zē. sūt acc⁹ q⁹ p⁹ncipal⁹ cōueniūt suppo sitis. Et si arguas cōtra h⁹. q⁹ de⁹ 7 angeli 7 corpa ce lestia nō suscipiūt p⁹ria. q⁹z dico p⁹cedēdo q⁹ de⁹ nō su scipit cōtraria. nec ipa est substantia. s⁹ sup substantiam. Uñ aut angeli nō suscipiūt cōtraria aliq⁹ d facto. sunt tñ susceptibles cōtrarioz. eo q⁹ aliq⁹ angeli boni fci sūt mali. Licz at corpa celestia p⁹m cōmētatorē in de subā orbis nō suscipiūt cōtraria corruptia. p⁹nt tñ suscipe cō traria pfectia. aliq⁹ em ps celi est rara 7 alia densa. Nā p⁹m em stella est dēlioz ps sui orbis. Dic scio. q⁹ orō 7 opinio p⁹nt suscipe cōtraria respectiua. sic sūt p⁹m 7 sūm eadē de cā q⁹ albedo suscipit cōtraria. v⁹puta sūlitudi/ nem vel dīstīlitudinē. nec h⁹ est cōtra p⁹h⁹. Dic q⁹rto q⁹ licet p⁹itas fūdamētāl⁹ sit entitas real⁹. nō tñ p⁹itas format⁹. p⁹z q⁹ illa est in compōe 7 diuisione n⁹ri intellectu⁹ 7 cōpantis suū actū ad obiectū. 7 illa p⁹itas nō est sub iectiue in intellectu. s⁹ solū obiectiue. s⁹ est subiectiue in re hūte esse cognitū. S⁹ cōtra p⁹dicta arguit q⁹drupl⁹ p⁹mo sic. potentia intellectuā 7 volitiā p⁹m p⁹hos sūt accētiā

Questiones

et tñ pñt suscipe pñia. qñ nō sola substantia est subiectū
pñarioz. Scda ps auctis pñ. qñ possūt recipe iusticiaz
et iniusticia. sciam z errore Scdo sic. ignis z aq sunt
sube. z tñ nō pñt suscipe pñaria. qñ Scda ps auctis pñ
qñ ignis nō pñt trāsire de caliditate in frigiditatem. nec
aq de humiditate in siccitate. Rñder Boetius in cō/
mēto. qñ caliditas ē de substantia ignis. z humiditas d
suba aque Nec dicit pñie qñitates simplr. sed qñitates
substantiales. Et hoc idem videt dicere Pe. h. sic in sū
mulis patuit Sz pñ. qñ vñt est accñs nulli est substantia.
pñmo pñificoz. caliditas ē accñs aque calefacte.
qñ nō est d substantia ignis Ter^o sic. nulla pñvocat est
pñ. qñ male dñ. qñ pñtas ē in oñe tanqñ in signo. Anñs pñz
Tñ pñmo. qñ oñe vocal nō est eo. qñ nulle ei⁹ pres st⁹ qñ
em subiectū est. pñdicatū nō est nec copula. qñ. Tñ. qñ
si eet pñ vñt ē qñ subiectū. pñfert. l. qñ pñdicatū l. copu
la sz neutz. hōz est dñm. sicut de se pñ. igit. Tñ scio. qñ
segrē qñ postqñ aliqñs dixit vez. posset nūqñ dixisse vez.
et postqñ aliqñs dixit mendaciū posset nūqñ dixisse men/
daciū. sed hō est impossibile qñ. Cōsequētia pñ. qñ postqñ ali
qñs pñulit istaz verā. hō ē in sua libertate. z statī addat
alīnus. ex quo pñtas pñois dependet ex pñleta scatoe p
pñois pñt nūqñ dixisse pñm. pñ. qñ em qñs pñulit. statī addat
alīnus erit vera. z sic postqñ dixit mendaciū. pñt nūqñ
pñisse mendaciū Tñ qñto. pñois vocales scāt ad placitū
et aliud scāt in vna ydeomate qñ in alia. qñ qñcūqñ pñ/
pñ ē pñ in vno ydeomate poterit esse falsa z impossibilis
in alio. z sicut tota biblia scripta vñ. plata posset esse falsa
Quarto sic. veritas pñois nihil ē. qñ nulla pñō dñ. pñ
vñ falsa. Anñs pñ. qñ si esset aliqñd qñocūqñ i intellectu vñ
pñoe exñs. segrē pñmo qñ pñ motū dñgiti mei posset muta
re oēs angelos. Pñ pñia. qñ. qñ ista est pñ dñgit⁹ me⁹ dñ
cit. z pñ motū dñgiti mei hui⁹ pñois veritas corripitur
et causat in ea falsitas. tal⁹ ē pñō est in mente āgeli Se
grē⁹ qñ musca valās posset alterare oēs āgelos z anī
mā pñi. sz hō ē absurdū. qñ. pñia pñ sicut pñus. Segrē ter
cio qñ esset aliqñ res alia a deo quā de⁹ nō posset facere.
Pñz pñia. nā ista pñō aliqñd creat a deo de nouo pñt ē fal
sa. ista falsitas ē aliqñd distinctū a pñoe qñ de⁹ nō pñt cre
are. si em cāret eam. iā pñō esset pñ. eo qñ aliqñd de nouo
creat. Sequeret qñto qñ duo pñdictoria essent sil⁹ pñ. Pñ
pñia. nā ista pñō nihil cāt a dō pñesse pñ. ponat qñ qñ sit
pñ. sua veritas erit aliqñd distinctū ab ea. vel qñ illd cāt
a deo vñ nō. si nō sequit incōueniens qñ pñus. si sic. qñ ali
quid cāt a deo sic ille due erūt pñ. nihil causat a dō. ali
qd cāt a deo

Ad argu

meta Ad pñmo dico qñ po
tētia intellectiua z volitiua nō
st⁹ accñia ipñus aie. sz sūt re
alut eedē ipñi aie. de qñ patebit in libro de aia Ad scdō
dñm ē qñ ignis z aq st⁹ susceptibiles pñioz. sz ignis nū/
qñ possit naturalr esse frigid⁹. neqñ aq sicca. videt tñ qñ
ex rōibz formalibz ipñoz hōis nō repugnet. Et sic sz nō
possūt suscipe pñia humiditatis z caliditatis sūt tñlap
ti nati suscipe illa vñ alia. Et cū dñ. qñ caliditas ē de sub
stantia ignis. hō videt salua reuerētia Boetij nō ēē verū
sicut ex argūto patuit Ad 3^m negat anñs. Ad pñmā
pñatōem dñm qñ sz vocal. pñō nō sit ens pñmanēs neqñ p
manētes pñes habeat. ē tñ ēs successiū. z suas pñes hz
in successione Ad scdam pñatōem dñm qñ pñō ē ve/
ra nō pñt pñ. platōis vñ⁹ pñis. sz pñt pñt pñt pñt pñt pñt
Et pñ pñ solutō ad terciū. veritas em ist⁹ pñois. hō ē

predicamētoz

in sua libertate dñdū dñcanda ex tpe pñpleto z totali scā
to pñois Sil⁹ istius. hō in sua libertate est alīnus. vñ/
de iste pñois sūt oñino distincte. eo qñ hñt totalia scāta dñ
stincta Ad quartū dñm est. qñ sicut pñō vocalis ad
placitū scāt pñm. ita pñt scāt e fallū. si terminī alr impos/
neret ad scandū Ad qñtā rōem pñ solutō ex dictis.
Nā veritas formal⁹ nō est entitas real⁹. sz solū entitas rō
nis. que nō ē subiectiue in intellectu. sz solū obiectiue. et
tō nō pñt alterare intellectu neqñ mutare. neqñ sibi pñe
pñie creatō. Est em creatō entis real⁹ exñtis. quale ēs
nō est veritas formalis.

argumēta pñcipalia Ad pñm dñ negando
anñs. Ad pñatōem alit dñ. qñ forma subal⁹ non
est in subiecto vt hō caput subiectū. caput enim
hic subiectū nō pñ quolibet potētia respēctū alteri⁹. sz p
ēte pñpleto in vñtio actu nature Ad scdam dñ. qñ pñs
capit actiū pñ passiuo Nā hō aliqñd scatur pñnōmē pñne
sube. possz tñ hoc exponi logicalr dñō qñ terminī pñmā
rū subāz scāt hoc aliqñd. Ad pñfirmatōez ēt pñ solū
ex dictis. z sil⁹ ad terciū Ad qñtā dñ. qñ oēs sube sūt sus
ceptibiles pñioz. z aliqñ sūt imutabiles z incorruptibz
les substantia. oēs tñ sūt corruptibiles accñtalr Et ad
pñfirmatōem dñm qñ sz scde sube ex suis rōibus. nec ha
teat vñritatē nūeralē. nec suscipiāt pñia. hoc tñ habet
a suis singularibz. Ad alia pñ solutō ex dictis

Quantitatis ali.

In hoc tercio capitulo determinat Aresto
teles de scdo pñdicamēto. s. de qñtitate. z diuidit in du/
as pñes pñcipales. in pñmā determinat de qñtitate diuisi
ue Et diuidit illa ps in qñtuor pñes min⁹ pñcipales. in
pñmā ponit duas diuisiones qñtatis z duas subdiuissi
ones Pñia diuisio qñ tangit in pñcipio ē. Quantitatis ali
ud cōtinuū aliud discretū. Scda diuisio qñ tangit ibi.
et aliud qñ ē est Quantitatis aliud pñstat ex pñibz positō
nē ad seinuicē hñtibz. aliud aut ex nō hñtibz positōem
(Est aut) ponit pñmā subdiuisiōem. videlz diuisiōem
qñtatis discrete. qñ est qñ qñtatis discreta est vt numer⁹
vt orō (Cōtinuū vero) Ponit scdam diuisiōem qñtita
tis pñtinue dicēs. qñ qñtatis cōtinua ē vt linea supficies
corpus. z pñt hec loc⁹ z tēpus (Partiū etem) In ista
scda pñte declararat istas duas diuisiōes. z pñmo pñbat
qñ nūer⁹ sit qñtatis discreta ex eo qñ pñtes numeri nō cō/
pūlat ad aliqñē tñminū cōem. sicut qñqñ z qñqñ ad decē
sūt tria z septē. Sūt em sp discreti z separati ab inuicēz
Probat ēt de orōe. ex eo qñ pñorōem mēsurat sillaba bre
uis z longa Et ne aliqñs credat qñ Arest. hō intelligat dñ
orōe mētalī vel scripta subdit (Dico ēt cū voce orōem
plata) Vñ legon in greco idē est qñ orō in latino. z con
uenit cū orōe qñ est in mēte z que est in voce. sz apud las
tinos orō solū in voce repiāt. vt inqñt Boetius. iō pñe/
nient dicit. dico ēt cū voce orōem plata. excludēdo mē
tis cogitatōem Qñ ēt sit qñtatis discreta pñbat. qñ pñtes
eius qñ sūt sillabe nō copulāt ad vñū terminū cōem. sed
vñqñqñ est diuisa ab alia. sed qñ linea supficies z corp⁹
sūt qñtitates pñtinue. pñ. qñ pñtes eaz copulāt ad ali
quē terminū cōem vt pñtes linee ad pñctū z pñtes supfici
ei ad lineā. z pñtes corpus ad supficiem Qñ ēt tps sit qñ
tatis pñtinua. pñbat. qñ pñtes eius. vt pñteritū z futurū ad
pñsens copulāt. De loco pño. pñbat. qñ pñtes loci cōtinent

lingulas ptes corpis. q̄ ptes loci copulāt ad eū dē fmi/ nū eōdem ad quē copulāt ptes corpis (Ampli⁹ ac) In tercia pte resumit scđam diuisionē q̄ntitatis. dicens q̄ q̄ntitatis alia pstat ex ptribus positōem ad seinuicē hñ ribus. et alia ex nō hñtibz positōz. Declarat autē hāc di uisiōem dices. q̄ linea sup̄ficies corp⁹ et locus q̄stāt ex ptribus hñtibz positōem. nūerus p̄o tps et oīz ex ptribus nō hñtibz positōem. Primā pte antīz pbat. qz oē illō cō stat ex ptribz hñtibz positōem. cui⁹ singule ptes site sunt alicubi. et cui⁹ ptes sūt pmanētes et p̄tinue. s̄z linea sup̄fi cies corp⁹ et locus sūt hñmōi. et nō numer⁹ nec oīz nec tē pus. Et Sinoz declarat pmo de linea. qz singule ptes lineē site sūt alicubi. ita q̄ possum⁹ assignare d̄ q̄libz p te vbi sita sūt. Etia ptes lineē hñt positōz. et ostēdit vbi vnaqueqz ps iacet. et site est de soliditate. i. corpe. et etiā de loco. De numero tpe et oīz pbat. qz q̄uis ptes tps et numeri habeāt ad inuicē ordinatōez quādā. eo q̄ ali qd tps est pus et aliquid posterius. Et sūt pus vnum numerat q̄ duo. et duo q̄ tres. tñ iste ptes nō hñt positōem. eo q̄ nō copulāt ad inuicē. ptes p̄o tps nō sūt p manētes. Et sūt ptes oīz nō sūt p̄tinue. nec pmanētes. qz qd dictū est nō p̄t ampli⁹ sumi. h̄ est dictū qd se mel dictū est aplius resumī nō p̄t (Proprie at̄ q̄ntita tes) In ista q̄nta pte determinat de q̄ntitate p̄ accides et ponit talē cōclusionē. de solū q̄ntitates q̄ dicte sūt dī cū p̄prie q̄ntit⁹. i. q̄ntitates p se. et oīa alia a p̄dict⁹ dī cū q̄ntitates p accēs. Q̄ autē dicat q̄ntitates pbat. qz illa que dicūt quāta solū p p̄patōem vel habitudinem ad q̄ntitates p̄dictas sūt q̄ntitates p accēs. s̄z oīa q̄nta alia a p̄dict⁹ dicūt solū q̄nta p p̄patōem et habitudis nē ad q̄ntitates p̄dictas. q̄. Sinoz declarat inducti ue. qz albi qd est quātū p accēs dicūt multū. eo q̄ sup̄ficies multa sūt. et actō dicūt longa. eo q̄ tps in quo sit ē longū. Et sūt motus dī logus. qz tēpus mēsuras ipsū est multū. eo q̄ nullū istoz dī p se quātū. qz si q̄s assi gnet quāta sit actō tpe diffinit. et assignabit eā quātaz vel hñmōi. Et si quis assignet q̄ntū sit albi diffinit sup̄ficie. quāta em fuerit sup̄ficies tācū albi eē dico. qua re solū p̄prie et fm se ipe q̄ntitates dicūt q̄ pus dicte sūt. Alie p̄o nō sūt q̄ntitates nisi p accēs (Ampli⁹ q̄ntita ti) In scđa pte ist⁹ capituli determinat p̄bs de q̄ntitate q̄ntum ad eius p̄prietates. Et diuidit in tres ptes fm tres p̄prietates ei⁹. p̄maz ponit dices. Quātitati nihil est p̄rium. et hoc ē manifestū in q̄ntitatibz diffinitis. i. determinatis de quibz iā dictū est. Nā bicubito vel sup̄ficies vel alicui talū nihil est p̄rium (Nisi multa) Po nit duas instantias p̄ hāc p̄prietatē. p̄ma est. multū et paucū sūt p̄ria. et etiā magnū et puū. et tñ sūt q̄ntitates. q̄ zē (Nihil est autē) Soluit hāc instāciā dupl⁹. s̄z tñ intes rūmedo maiore q̄ minore. Primo q̄ soluit interimen/ do minore dices. q̄ nullū eoz est q̄ntitas. s̄z q̄libz eoz est ad aliqd. Probat. qz illa que sūt ad aliqd nō sūt q̄n titates. s̄z multū et paucū. magnū et puū sūt ad aliqd. q̄ zē. Sinoz declarat. qz illa q̄ solū dicūt in p̄patōe ad aliud sūt ad aliqd. s̄z magnū et puū. multū et paucū sūt hñmōi. q̄. Sinoz pbat pmo de magno et puo. qz ali q̄s mons dī puus. et multū dī magnū. eo q̄ multū sit ma ius in suo genere et mons sit min⁹ sui generis. s̄z si mag nū et puū dicerent p se et nō in p̄patōe ad aliud. nunq̄ mons diceret pu⁹ et multū magnū (Rursus in vico) de clarat h̄ idē de multo et paucō. qz nos dicim⁹ plures

hoies eē in vico et paucos in ciuitate. eūz tñ in ciuitate sūt multo plures Et sūt dicimus eē multos in domo et paucos in theatro. s̄z h̄ nūq̄ dicerem⁹ si multū et pau cū dicerent fm se. et nō in cōpatōe ad aliud. q̄ zē. Et sic p̄z q̄ q̄uis bicubitū tricubitū et vñq̄dēz talū fecit q̄n titatē. tñ magnū et puū nō fecit q̄ntitatē. s̄z mag⁹ ad ali quid. eo q̄ dicūt solū in p̄patōe ad aliā (Ampli⁹ siue aliq̄s) P̄bs soluit p̄dictā obiectōem p̄ infemptōez ma ior⁹. dices q̄ siue aliq̄s p̄cedat eas eē q̄ntit⁹ siue nō. tñ nihil est eis p̄rium. et h̄ pbat duplici rōe. Prima rō est ostēsiua qua sic arguit. in ill⁹ que sūt ad aliqd nō est p̄ rietas. s̄z magnū et puū multū et paucū sūt hñmōi. q̄. Se cūda rō est rō ducens ad impossibile. Nā si magnū et puū multū et paucū eēnt p̄ria. sequeretur pmo q̄ p̄ria sūt eēnt in eodē. Sequeret scđo. q̄ idē eēt sibi p̄p̄i p̄ria. P̄s ma p̄ria p̄z. qz aliqd dī magnū respectu vni⁹. et puū res pectū alterius. ergo si magnū et puū sūt p̄ria in eodē sūt et eodē tpe p̄traria erūt. Q̄ at hoc sit impossibile pbat qz si duo p̄traria possent sūt eīdē in eē maxie videtur q̄ possent inesse p̄me substantie. qz ipsa est maxime suscep tiua p̄trarioz. s̄z hoc nō. qz q̄uis oīis hō sit suscepti u⁹ p̄rio⁹. nullus tñ p̄t sūt et semel eē albi et niger. aut sa nus et eger. Q̄ aut scđm incōueniēs sequit⁹ p̄z. qz si pre dicta sūt p̄traria. tñ idē sūt magnū et puū. et idē erit sūt b̄p̄i p̄trariū (Maxime autē videt⁹) Ponit scđam instāciā. q̄ est. locus est q̄ntitas. sicut dictū est. et tñ loc⁹ sursum et locus deorsū p̄trariānt. sicut p̄z p̄ diffinitōem p̄trarioz. Contraria em sūt que sub eodē genere posita sūt et maxie a seinuicē distāt. hāc at̄ instāciā nō soluit. Q̄ idē tñ eā soluere Boetius et Simplicius dicēdo q̄ sursum et deorsū nō sūt absoluta s̄z respectiua. neq̄ sūt loc⁹. s̄z ali qd loci. sicut et ipm q̄n non est tps sed respect⁹ a tpe in re tpali derelict⁹ (Sed nō videt⁹) Ponit scđam p̄prietatē. q̄ talis est q̄ntitas nō suscipit magis nec min⁹. p̄ bat inductiue. qz bicubitū nō dicūt mag⁹ et min⁹ bicu b̄itū. nec et tricubitū. nec numer⁹ dī fm mag⁹ et min⁹ nec triagulus nec q̄dragulus. vt aliq̄ nō dicūt eē mag⁹ tria q̄ alia. et magis q̄ncq̄ q̄ alia. nec vñ tps magis et minus tps q̄ aliqd. et sūt de oīz et alijs q̄ntitatibz (Pro priū at̄ maxime) Ponit scđam p̄prietatē q̄ntitatis. q̄ est q̄ maxime p̄riū. id est proprie p̄rium sit quantitati fm eam equale vel ineq̄ale dici. Q̄ autem hec p̄prie tas conueniat cuilibet quātitati. pbat inductiue. quia corpus dicitur equale vel ineq̄ale. et numerus dicitur equalis vel ineq̄alis. et sic de alijs quātitatibz. Q̄ at conueniat soli quantitati. pbat. quia aliqua alia q̄ non sūt quantitates non dicant equalia vel ineq̄alia. qz af fectō et dispō non dicūt equalis et ineq̄alis. sed magis similis. Similiter album non dicūt equale et ineq̄ale sed simile. et idēo propriū est quātitati equale vel in/ equale dici. Circa hunc textum Attende primo. q̄ sicut refert Simplicius q̄ architas post predicamen/ tum substantie ordinauit predicamentum qualitatis eo q̄ p̄ sensibiles qualitates deuenimus in noticiā sub stantiarum corporalium et incorp̄alium. et etiā in q̄/ libet substantia qualitas reperitur. quantitas vero in substantijs sp̄itualibus reperiri non potest. Aristot/ teles quidēz post predicamentum substantie immedi ate ordinauit predicamentum quātitatis. Cui⁹ cau/ sas assignat Boetius in cōmento sic dicens. post sub stantie tractatum. cur de quantitate potius q̄ de q̄l/

Questiones

Predicamentorum

rate posuerit hanc causam est qd omnia quecumq; sit si
mul in numerum cadunt. ois em res aut vna aut plu/
res vnum veroz plures quantitates simul colliguntur
sed non omnis res aliquam suscipit qu. alitatem. ipsa
em materia sub quantitate quidez principio cadit qd
est vnum. sub qualitate vero minime. Alia ca ome em
corpus vt sic tribus dimensionibus constat. longitudi/
ne. latitudine. z altitudine. i. pfunditate. vt vero sit cu
qualitate erit albu aut nigrum. sed prius est ee corp?
post vero album aut nigrum. Alia ca. quia qntitas plu/
ra habz substantie sicut q. qualitates. na quantitati pue/
nit nihil ee prarium. nec suscipe magis z minus qd q/
litati no conuenit. Attende secundo q aresto. dicit in
neutro genere q quantitates aliud primum aliud dis/
cretu ad denotandu eentialem dnam mebroz ist? di/
uisionis. qual no repitur inter spes ipius qlitatis. Na
aliud in neutro genere denotat eentiale dnam. Und
subintelligendu est in pdicta diuisione genus subalter/
nu vt ita dicat. aliud genus subalternu qntitatis e con/
tinuu z aliud discretum. Ut sic. aliud mebru diuisionis
nis est cotinuu z aliud discretu. Uteru aut illa mebra
sint dme eentiales vel solu circuloquant eentiales dmi/
tias non est curandam. verumq; em probabiliter dici
potest. eo q paucas habemus essentiales differentias
que sunt nominate proprijs nominibz. sicut in libro di/
uisionum Boetius videtur innuere. Attende terco
q in pdicta diuisione quantitates. diuisum ponitur
in singulari numero z non in plurali ad denotandum
q quantitas est vnum genus generalissimum vniuoz
cu ad oia sua inferiora sub eo contenta. Si em posuiss/
set in plurali numero dicedo quantitati. tuc aliquis
posset credere quantitate no esse vnu genus. sz duo gene/
ra. quoz vnu corresponderet discrete quantitati. z aliud
prinue. Un lz coiter gramatici diuisu ponant in plali
numero ppter mebrozum diuersitatem. logici tame at/
tendentes diuisu vnitatem ipm ponit in singulari nu/
mero. Attende quarto q aresto. no declarat mem/
bra scde diuisionis anteqz subdiuidet mebra pme diui/
sionis. eo q habere positioem in prius accidit quanti/
tati continue quo ad aliqs suas spes. z quo ad aliqs
no habere positioem solu conuenit quantitati discre/
te. z non conuenit ei habere positioem. ideo conuenieter
anteqz mebra diuisionis declarat quantitate conti/
nuam z discretam subdiuidit. Et si forte petas quare
hic non determinat de puncto z vno. Dico q hec non
st quantitates. sz bñ termini vl pncipia qntitatu

Questio quinta est

Utrum diuisiones. spes. z proprietates secundi generis
quod est quantitas sint a pbo conuenienter assignate
Arguit pmo s suppositu. na qntitas no est gen? genera/
lissimu. sz r. Ans pz Tu pmo. qz pdicat denotatie de
suis spebz. nullu at gen? denotatie de suis spebz pdica/
tur. Tu scdo. qz bz aliqd an se. s. subam Tu 3o. qz spe/
cies debet ee coeque sub genere. numer? at fm Boetiu
in pmo arisme. por est ipo prino q Tu qro. qz qnti/
tas no distinguit realr a suba. q no est scdm gen? gene/
ralissimu. ans pbabit in qroa qstione. Scdo sic. qnti/
tas no e vnu ghalissimu. q no est generalissimu. Ans pz
Tu pmo. qz in qlibet genere vno e vnu pmu z minimu

qd est metz z mensura oim alioz de illo genere. sed in
genere quantitates snt duo pma z minima. scz punctus
in continuis z vntas in discretis. Tu secundo. qz qd
libet genus debet hie tm vnu denotatiu z vnu modu
pdicadi de pma substantia. sz qntitas no bz vnu denota/
tiu sed duo. s. quantu z quotu. g. Tu tercio. qz omne
gen? vnu dz habere vna roem pmam. q equalr ppetit
oimibus sub illo genere exntibz. qntitas aut tale roz no
habet. quia si eet aliqua talis. vl eet ratio mesure vl ro
diuisibilitatis. nullu aut illoz est dicendum. No em
ro mesure quia ipa pus competit quantitati discrete
te q continue. sicut pz p comitatem decimo metha.
Nec ro diuisibilitatis. quia ipa prius conuenit quanti/
tati continue q discrete. eo q numerus cat ex diuisione co/
tinui terco phisicoz. Tu qro. qz vni? gener? dz ee vna
diuisio. quantitas at snt ples diuisiones. g. r. Maior pz
p Boetiu in libro diuisionu dicere q ois diuisio gene/
r? sit p dnas oppositas. Terco sic. numer? z oio no snt
spes qntitatis discrete ab inuice distincte. g. male enue/
rant. Ans pz Tu pmo. qz nulla e oio nisi vocalis meta/
lis vl scripta. nulla at tal est qntitas. g. De oioe in me/
te z scripto de se notu est. De vocali po pz ex hoc q ipa
est qlitas sensibil. Tu scdo. qz breue z logu snt dme qn/
titatis prinue. sz fm illas meluras oio sicut in textu pz
q oio est qntitas prinue. Et dato q eet qntitas discreta
no videt q in aliquo differat a numero. Tu terco. qz nu/
mer? no est qntitas ex eo q ponit ex no pntis ex. qui/
bz no fit quantu. g. Ans pbat. qz sic ex no substantijs non
fit suba. ita nec ex no qntis fit qntitas. numerus at ppo/
nit ex vnitatibz. q nec snt quate nec quantitates. Tu qro
qz nullu trascendes est spes qntitatis discrete. numer?
at est trascendes. eo q repit in deo z intelligetis. Quar/
to sic. linea superficies corp? tepus z loc? no st spes qnti/
tatis prinue ab inuice distincte. g. male assignat spes de/
stincte. Ans pz Tu p? de linea z superficie. qa oe accns
bz aliqd subiectu sibi adequatu. sz nec linea nec super/
ficies st hmoi. g. no st accnta. z p pns nec spes qntitatz
Vinoz pz. qz no est dabile aliqd subiectu qd no habe/
at logitudinē. latitudinē z pfunditatem. Tu scdo. qz cor?
p? est spes sube. g. no qntitatis. Tu terco. qz loc? e super/
ficies fm phm qro phisicoz. g. no distinguit a superficie
et ppter hoc etiā phs qnto metha. no enuerat locu inter
spes qntitatis. Tu qro. qz fm phm qnto metha. tps est
qntitas p accns. q no est spes qntitatis. pbat pna. qa de
nulla spe pdicat gen? p accns

In opposi^{tu arguitur auctoritate pbe}
tuor questiones.
tuor questiones.

Prima qstio. vtz qntitas sit gen? ghaliss/
mu ab alijs distinctu. Pro e solu/
toe Attende p. q sicut dictu e originale distinctiu v/
ni? pdicamti ab a. no est mod? pdicandi de pma sub/
stantia neq; mod? denotandi pma subaz. sz est qd a mo/
d? siue ro intrinseca q in pdicamento sube est ens p se. in
pdicamento vero qntitatz fm aliqs est d se hie ptes itegra/
les. eo q ille mod? puenit cuilibet qntitati z nulli alteri
nisi p quantitate. fm alios vero est ro mesure. Nam
phs dr oioem ee qntitate. eo q est misura. Et similiter
fm diuersas rones mensurandi distinguit spes ipsius
quantitatis. Nam locus z superficies sunt species de

dicte et h^o q^o loc^o est mēsurā extrīseca sup^{er}ficies p^{ro} iⁿseca
 Alij autē dicūt p^{ro}dicari in q^untū ē p^{ro}p^{ri}ū distictū q^untitatis
 ab alijs generalissimis. Un^{de} licet quantitas s^{ecundum} rem ha
 beat vnum modum predicandi. tamē s^{ecundum} vsum loquē
 di habet duos scz predicari in q^untūz in quor. Sed s^{ecundum} s^{ecundum}
 regulā q^u vtrūq^{ue} Aristot. in scdo topicoz q^u aliq^uo duob^{us}
 est vni nomē cōest vni illoz est nomē impositū ali^o p^{ro}
 nō. tūc p^{ro} restrictōem vsuālē illd nomē cōest restringit ad
 standū precise p^{ro} illo spēali cui nō est nomē impositum
 Et sic ergo q^uis q^untū significat a^{de}quatū denotiatiū
 q^untitatis q^u tamē ipsum est cōest ad denotiatiū q^untitatis
 discrete cui est nomē impositū scz quotū z denotiatiū
 q^untitatis cōtinue cui nō est nomē impositū ipsum stat
 peise p^{ro} denotiatio q^untitatis cōtinue. Et licet iste mod^{us}
 dicēdi doceat distictōem predicamētoz a posteriori z
 scde intētiōnalr captoz. p^{ro}supponit tamē aliā distinc
 tiōem a p^{ro}ri. Q^u aut illa distictio nō sit p^{ro} p^{ro}es mēsurā
 di p^{ro}ma subam. p^{ro}bat q^udrupl^{er}. P^{ri}mo sic. q^u rō mēsure
 nō cōuenit cōtinuis nisi in q^untū p^{ro}icipat rōem discreti z
 ideo ipsa nō cōuenit equaliter cōtinuis z discretis igit^{ur}
 Secūdo sic. q^u si sic tūc illd q^ud maxie habet rōem mē
 sure maxime eēt q^untas z spēs q^untitatis. sed vnitas max
 ime h^{ab}et rōem mēsure vt dicūt q^uto metaphice. q^u ipsa est
 rit maxie q^untas z spēs q^untitatis q^ud est falsum. q^u ipsa
 nō est in genere q^untitatis nisi reductiue. Tercio sic. q^u
 rō mēsure p^{ro}ueit omi g^{en}alissimo eo q^u in omi g^{en}e est vⁿⁱ
 p^{ri}mū q^ud est mēsurā omnū illi^{us} g^{en}is. Quarto sic. q^u nul
 lus respect^{us} eēntiāl^{is} distiguit predicamēta absoluta s^{ed}
 rō mēsure ē respectiua g^{en}. Attende scdo. q^u q^untitatis
 q^untoz sunt passioēs a p^{ro}bo assignate. P^{ri}a passio ē disti
 bilitas in p^{ro}es ei^{us}dē rōis. q^untū em ē q^ud est distibile iⁿ ea
 q^u insunt q^uz lingulū natū ē ēē hoc aliq^ud z vni aliq^ud. id
 est natū est diuidi in p^{ro}es ei^{us}dē rōis sicut habet q^unto
 metaphice capitulo de q^uto. Scda est finitas v^{el} infiniti
 tas de q^u habet p^{ri}mo p^{ro}icoz. cū d^{icitur} q^u finitū z infinitū sol
 li quantitati conueniunt. ista autem passio p^{ro}suppos
 nit p^{ri}mā. Tercia est equalē v^{el} ineq^uale de qua superi^{us}
 dictum est. Quarta vero est ratio mēsure de qua ha
 betur quinto metaphice. z hec etiam p^{ro}supponit ter
 ciam. Nam omnis mēsurā p^{ro}intelligitur esse equā
 lis vel ineq^ualis mēsurato. Ex hoc em q^u est equalis
 vel ineq^ualis ipsa dicitur mēsurare z non eēuēso.

Attende tercio. q^u cum dicitur in vnoquoq^{ue} p^{ro}edi
 camento esse vnum p^{ri}imum quod est mētrum z mētr
 sura omnium aliozū illius predicamenti hoc non de
 bet intelligi nisi de generalissimo totius coordinatio
 nis quod est p^{ri}imum predicatum z simplicissimum z
 ēst mēsurā omnium que sunt in illo predicamento.
 quia de omnibus predicatur in quid tamē genus ea
 continens. Non autem debet hoc intelligi de vno mē
 nimo vel perfectissimo sicut est vnitas punctus. vel de
 us eo q^u tunc oporteret in predicamento quātitatis af
 signare duo. quozum vnum esset minimum sicut z ali^o
 ud. Dicunt tamen aliqui q^u q^uis in predicamento q^u
 titatis sint duo minima scilicet punctus z vnitas ta
 men ibi est tantum vnum p^{ri}imum p^{ri}ncipium z mini
 mum quod est mēsurā omnium aliozū. Punctus
 enim non est mēsurā cōtinui eo q^u tunc aliquotiens
 sumptus redderet cōtinuum. et per consequens cōn
 tinuum esset compositum ex indiuisibilibus. Sed vⁿⁱ
 titas siue vnum est mēsurā omnium eo q^u vnum ap
 plicatum alicui parti cōtinui est mēsurā cōtinui

vt dicitur quarto metaphice. Dicunt tamen ali^o q^u
 hoc debet intelligi sic q^u in vnoquoq^{ue} genere est vna p^{ri}
 ma z simplicissima z p^{ro}fectissima spēs q^u est mēsurā om
 niū alioz de illo genere z tal^{is} est vna in g^{en}e q^untitatis. q^u
 forte nō est nobis notata. Un^{de} inter spēs ei^{us}dē g^{en}is est
 eēntialis ordo p^{ro}fectōis z ideo necēssariū est rep^{ro}iri vna q^u ē
 p^{ro}fectissima inter alias spēs. Sed doctor subtilis dicit
 q^u h^{oc} debet intelligi de g^{en}e p^{ro}ifico sicut in g^{en}e coloris.
 albedo. z in g^{en}e saporis dulcedo z illa vocat^{ur} mēsurā nō
 p^{ro} replicatōem s^{ed} p^{ro} p^{ro}fectōem. v^{el} vocat^{ur} mēsurā p^{ro}gnitō
 nis eo q^u ducit in noticiā omi alioz q^u sunt in illo g^{en}e.

Attēde q^uto. q^u in istis p^{ro}oibus linea est q^unta. nūc^{us}
 est q^untus nō p^{ro}dicat genus denotiatiue de suis spēs de
 nominatōe extrīseca sed bñ denotiatiue intrīseca. non
 em ē incōueniens sicut in p^{ro}lib^{us} patuit gen^{us} denotiatiue p^{ro}
 dicari de suis spēs denotiatiue intrīseca. Un^{de} p^{ro}dicte p^{ro}
 positōes nō tñ valent sicut linea est hñs q^untitatz eo q^u
 tūc eēt false. sed valēt tñ sicut linea est hñs p^{ro}es q^untita
 tiuas. siue numer^{us} est diuisibil^{is}. Dicūt tamē ali^o q^u q^u
 tū nō p^{ro}dicat absolute de linea sicut nec coloratiū de al
 bedie p^{ro}dicat. tñ de ea p^{ro}dicat vt ē in mat^{eria} vt flus illa
 rñ p^{ro}positiōnū sit linea est q^unta id ē res lineata est q^unta si
 ue res numerate sunt quore. Sed hoc minus bene dēm
 est ex eo q^u linea abstrahit a subiecto. p^{ro} quo de rigore
 sermonis supponere non potest

Dic p^{ri}mo. q^u p^{ri}mū distictiū q^untitatis ab alijs
 p^{ro}dicamētis nō est mod^{us} p^{ro}dicādi. p^{ro}bat q^u
 drupl^{er}. P^{ri}mo sic. q^u tūc seq^uret q^u abstrac
 tū z cōcretū facerēt duo p^{ro}dicamēta v^{el} p^{ro}puta q^untū z q^unti
 tas hñt em aliū z aliū modū p^{ro}dicādi p^{ro}pter quē causat^{ur}
 falsitas in p^{ro}positiōne. Secūdo sic. q^u ille diuersus mod^{us}
 dus p^{ro}dicādi in diuersis g^{en}alissimis ē p^{ro} p^{ro}patōnem ad
 subam q^u cōpando ea ad p^{ro}p^{ri}as spēs ē p^{ro}dicatō in q^ud. z
 sic solū illa q^u p^{ro}dicant de p^{ri}ma suba erūt p^{ro}dicamēta di
 sticta z talia nō sunt abstracta sed solū cōcreta z sic q^ule
 eēt p^{ro}dicamētū z nō q^untas. Tercio sic. si diuersi mōi p^{ro}
 dicādi distiguerēt p^{ro}dicamēta. aut h^{ab}erēt sufficeret. aut eū
 hoc req^uret diuersitas eoz q^u p^{ro}dicant. Si scdm dicat tūc
 mōi fndi nō distiguit realiter p^{ro}dicamēta. nā illd q^ud p^{ro}
 dicat p^{ro}us ē mō p^{ro}dicādi z p^{ro} p^{ro}us erit aliq^ud p^{ro} distigues
 Quarto sic. q^u si solū mod^{us} p^{ro}dicādi distiguerz p^{ro}dicā
 mēta z nō illd q^ud p^{ro}dicat seq^uret q^u p^{ro} negatia in q^u vⁿⁱ
 p^{ro}dicamētū negat de alio nō eēt imediata q^ud ē p^{ro} Ar
 p^{ro}io posterior. P^{ro} p^{ro}ia. q^u p^{ro}itas negatie ē ex diuersita
 te extremoz sicut p^{ro}itas affirmatie ex p^{ro}ditate. vbi q^u
 est maior diuersitas ibi verior negatō sed vbi ē diuersi
 tas in re maior ē q^u vbi solū est in mō p^{ro}dicādi. igit^{ur}.
 Dic scdo. q^u rō mēsure nō est p^{ro}p^{ri}a rō q^untitatis. p^{ro} ex q^u
 tuoz rōnibus p^{ro}us adductis. Dic tercio. q^u diuisibil^{is}
 tas in p^{ro}es ei^{us}dē rōis nō est essentialis ratio ipsius
 q^untitatis per quam distiguitur ab alijs p^{ro}dicamentis
 Pater. quia ē passio q^untitatis p^{ro}p^{ri}a ipsi q^untitati. sicut p^{ro}
us patuit. Dic quarto. q^u quantitas est vnum gen^{us}
 generalissimum habens vnum modum predicandi z
 vna p^{ro}p^{ri}am rōnem distincta m ab alijs modis p^{ro}edi
 cādi alioz p^{ro}dicamētoz. s^{ed} p^{ri}mo q^u sit gen^{us} q^u p^{ro}dicat
 tur de p^{ro}lib^{us} spēs distictib^{us} scz de q^untitate discreta z p^{ro}ina
 in eo q^u q^ud. Si em querat quid est quantitas discreta
 vel continua conuenienter rñdet q^u est q^untas Sed q^u
 sit generalissimum. patet. q^u nō habet aliū sup^{er}ueniens
 gen^{us} sed q^u sit vni patz. quia habet vna^m rationē s^{ecundum} s^{ecundum}
 quā dicitur de omnibus suis speciebus equaliter illa

autem ratio ponit ab Aresto. quinto metaphisice. scz
quatuor est quod est diuisibile in ea que insunt. quorum
singulum natu est esse hoc aliquid id est natum est di-
uidi in partes eiusdem rationis. q aut habeat vnu mo-
dum pdicandi patet ex dictis. Nam prius modus p-
dicandi eius est pdicari in quantum

Secunda questio e

Utr sps qntitatis sint a phozuenteter assignate. p cu-
solutoe Attende pmo. q oro a dno Alberto sic descri-
bit est forma nueri adherens ptribz vocis in ptnua pla-
toe libiuiice succederibz. n capiendo ea p voce scripta vt
cocepta. sed p mēura intrinseca ipius orōis plate. Un
sicut numerus nō est res nuerata sed forma subiectie ex-
istēs in rebz nueratis. p quā habem? pgnitōem de rebz
q sunt. ita orō in opposito nō ē ipa vox plata sed mēsur-
ra p quā pgnoscit vtz syllaba sit brevis vl lōga. Dicit
tū aliq nolēs ponere supfluitatē sine nēitate q orō p-
lata nō videt habere p mēura nisi tps z nūcz ita q tē-
pus mēsurat eā qntū ad duratiōem z nūcz qntū ad mul-
titudinē syllabaz. Ad phm aut dicit q ipē vt cōter i
hoc libro nō loqī fm ppiā opionē sed fm opionē famo-
sam sicut videt dicere Auicēna de loco in qto phicoz.
Seqndo tū opionē Boetij. dōz ē q orō distiguit a nū-
ro z tpe. A nūero quidē eo q ipē mēsurat absolute mē-
ritudinē syllabaz. Orō aut mēsurat voces qntū ad ex-
tensionē z duratiōem syllabaz. A tpe pō differt eo q tē-
pus mēsurat motū. orō aut voces Attēde scdo. q lo-
cus fm q ab Aresto. in qto phicoz. describit nō ē spe-
cies qntitatis distincta a superficie. sed ē vltia superficies
corporis ptnētis immobil pmi. Si tū capiat pro ipa
circūscriptōe corporis locati a loci circūscriptōe pcedente
rūc ē in pdicamēto vbi eo q ē respicit extrinsec? adueni-
ens pcedēs a locatē z terminat? ad locatū. Licet autem
Aresto. posuerit locum inter spēs qntitatis hoc tū non
fecit fm ppiā opionē sed more suo secus? est opionem
famolam āriquoz q dixerūt locū esse spaciū separatū qd
terminaret eis dē finis qbus terminat corp? Sed hāc
opionē in qto phicoz. ipbat. Necq ipm inter spēs q-
ntitatis in qto metaphisice enūerat. nō valet aut rō alio-
rum qui dicunt q q locus est mēura extrinseca supfi-
cies vero intrinseca iō specificē distinguunt. qz di-
tum est prius q mēura nō est distinctina pdicamēti substan-
tie z qntitatis Attēde tercio. q licet nulla qntitas p-
manēs posset cōponi ex ptribz q nō sunt qntitas tū succes-
siua cuiusmōi est tps bñ pōt cōponi ex ptribz qz vna ē
pterita z alia futura. Un fm pscianū pns tps est cui?
ps pterit ps qz futur a est. Et ex h sequit q in successi-
uis nō est incōueniens nō ens ptnuari nō enti. Seqtur
scdo q nō est incōueniens aliqd totū ēē cui? tū nulla ps
pmanet. Nā totus ānus est z tū null? est dies saltē in p-
manētia licet sit in successione. Est āt tps mēura ipm?
mor? fm pus z posteri? qz motus habet aliquā duratiō-
nē z ptnuitatē. iō nccē ē q habeat aliq mēsurā q mē-
suret z certificet cōtinuitas z duratiō ei? Est em mē-
surare qntitatē min? notā p aliā qntitatē magis notā cer-
tificare Attēde qto. q positō capīt tripl? fm Alber-
tum. vno mō accipit vt refert ad illd cui? ē positio z sic
sessio statio pōnes qdā dicunt. Alio mō accipit positio
vt dicit ordinē prum in loco z sic ē vnus pdicamētum
ab alijs pdicamentis distinctū Tercio mō capīt positio

vt dicit ordinē partū in toto absolute. z sic ē dīna qnti-
tatis de qua loquit phus in pnti diuisione. Un ad ta-
lem positōem tres cōditōes requirunt. Prima cōditō est
q partes sint permanentes. Secūda q tales partes sint
situate in loco totius fm ordinē pōis z posterioris.
Tercia q ipelint cōtinue sic q copulēt ad aliquē ter-
minū cōm qui sint pncipiūz vni? z finis altius z p-
defectum illaz cōditionum numer? z oratō nō habent
positionem in suis partibz nec etiā tempus

Dic primo

qz si loc? sit spēs qntitatis
nō ē tū distincta a superfic-
cie. patz qz vna spēs non
potest verē pdicari de alia specie in abstracto. superficies
aut verē pdicat de loco dicēdo q loc? est superficies q nō
fuit spēs distincte. Sed cōtra hoc arguit qduplici-
ter. pmo sic Aresto. pbat q pncule loci copulant ad eū
dem terminū scz ad centrum ad quē copulant pncule
corpis. Sed manifestū est q pncule superficies ad illum
terminū nō copulant q loc? est distinct? a superficie. Se-
cūdo sic. omē p se diuisibile ē qntitas. loc? aut est p se di-
uisibilis g. Tercio sic. de quocūq pdicat ppiā passio
de illo pdicat suū subiectū. de loco aut pdicat egle vl
inequale. g etiā de loco pdicat qntitas Vnoz patz qz
loc? est eglus locato. Quarto sic. qz loco puenit rō mē-
sure g locus ē qntitas. Ad pmi dicit q Aresto. nō loq-
tur fm ppiā opionē sicut dēi est. Ad scdm q diuisibi-
litas z sitz eglitas nō cōueniūt loco nisi p accēs vtpura
gratia sui fundamēti qd est superficies. z p hoc pz lo? ad-
terciū. Ad qrtū ddm est q ratio mēsure nō variat spēs
qntitatis eo q ipa est extrinseca qntitati sicut dictūz est

Dic scdo. q orō ē spēs qntitatis distincta a numero
patet ex dictis Dic tercio. q ipa est qntitas p se a qli-
bet alia spē qntitatis distincta. patet autoritate Aresto-
tilis. Sed cōtra h arguit qd ruplr. pmo sic. tēp? est
numer? q nō est spēs a nūero distincta. Scdo sic. tps ē
qntitas p accēs fm pmi qto metaphisice. sed de nul-
la spē pdicat genus p accēs igit. Tercio sic. tps est qn-
tum per motum. ergo motus est magis quantus. patz
consequentia. quia ppter quod vnumquodq tale z ill-
lud magis ergo motus est magis quantitas qz tempus.
Quarto sic. quinto metaphisice enumerat motus in-
ter species quantitatis. ergo species erunt insufficienter
hic enumerate. vel tempus nō erit species quantitatis
Ad pmi dicit q in diffinitione tps nō capīt numer?
prie sed generaliter vt idem est q mēura quia tamē
tempus mēsurat per modum discreti ideo non incon-
uenienter dicit q est numerus motus igit zc. Ad secū-
dum dicit q aliquid esse quantum per accidens dū-
pliciter intelligitur. vno modo formaliter. alio modo
effectiue. Unde tempus non est quantitas per accides
formaliter eo q per nihil aliqd recipit predicationem
quantitatis immo quantitas de eo predicatur per se p-
mo. Sed tempus dicit quantum per aliud effectiue qz
habet suam quantitatem effectiue a motu. Ad terciūz
dicendum q propositio arestotilis est vera vbi predi-
catur aliquod vniocum de causa z effectū quod na-
tum est recipere magis z minus z quando causa est p-
se z essentialis. Unde tempus est quantitas. z motus
non est quantitas. similiter tempus z motus non reci-
piunt magis z minus. Ad quartum posset dici conce-
dendo q Arestotiles hic insufficienter assignauit spe-
cies quantitatis. sicut etiāz patuit de loco Un dicatur

q̄ motus ut est quantitas non est aliquid distinctum a tempore. sed de his alibi dicitur. Dic quarto. q̄ linea superficies corp̄ et loc̄ h̄nt p̄dem ī continuo parz in textu.

Questio

tercia. Utz p̄ma p̄p̄ietas q̄t̄itatis sit a p̄ho p̄ueniēter assignata. p̄ c̄soluōe. Attēde p̄mo ea que dicta sunt de contrarietate in p̄cedentibus.

Attēde secūdo. q̄ magnū et p̄uū multū et paucū possunt accipi dupl̄r. vno mō absolute et sic sunt in p̄dicamēto q̄t̄itatis. Alio mō p̄ respectū ad aliud. et sic sunt in p̄dicamēto relatiōis. Nā numer̄ est multitudo aḡgregata ex vniatibz. si aut̄ multitudo nō ēēt q̄t̄itas nō posset in abstracto p̄dicari de nūero. s̄lt̄ q̄nto metaph̄sice diuidit̄ q̄t̄itas in magnitudinē et multitudinē q̄ diuisio nō valeret nisi multitudo et magnitudo ēēt q̄t̄itates. Alio mō possunt accipi p̄ cōparatōem ad aliud et sic sunt relatiōes. Et hoc idē dicit̄ alij sub alijs verbis q̄ magnitudo et multitudo p̄nt capi dupl̄r. vno mō p̄ s̄uā dāmētis excessus et sic sunt q̄t̄itates. Alio mō p̄ ips̄is excessibz et sic sunt relatiōes. Et s̄lt̄ magnū et p̄uū multū et paucū possunt vno mō accipi ut sunt denotiatiua magnitudinis et multitudinis captarū. p̄mo mō et sic non sunt ad aliqd̄ q̄ magnū idē ē q̄ q̄t̄itas magna et multū et multa q̄t̄itas. Alio mō ut sunt denotiatiua magnitudinis et multitudinis captarū secūdo mō et sic sunt relatiua. Attēde terciō. q̄ locus p̄nt capi q̄t̄itudoz mōdis. vno mō p̄ corp̄e locatē et sic ignis dicit̄ ēē locus aeris et aer locus aque et sic locus ē substantia. Secūdo sic accipit̄ p̄ vltio corp̄is p̄tinet̄. Terciō accipitur p̄ respectū locat̄is ad locatū et sic est vbi actū. Quarto p̄ p̄tute cōseruatiua locat̄i et sic ē q̄litas. Sed circa p̄has q̄s facit̄ Aristot̄. Attēde q̄rto. q̄ in ista p̄ha q̄ Aristot̄. sic arguit̄ hoc ē magnū ad h̄ et p̄uū ad h̄ ergo ē magnū et p̄uū nō. p̄mittit̄ ignoratiā elenchi. Nā p̄dicamēta affirmatiua s̄lt̄ sumpta sequunt̄ ex ip̄s sumptis cū definitiōe nō diminuēt̄ ut bñ seq̄t̄ h̄ est duplū ad a q̄ est duplū et h̄ est dimidiū ad b. q̄ est dimidiū p̄ locū a p̄te in mō ad sūm totū. Et sequit̄ vltra q̄ est duplū et dimidiū sed nō sequit̄ q̄ est duplū et nō duplū. imo est ignoratiā elenchi. Sic s̄lt̄ bñ sequit̄. h̄ ē magnū ad a et p̄uū ad b. q̄ est magnū et p̄uū. Sed nō sequit̄ q̄ est magnū et nō magnū et ita est in oibz alijs. in q̄bz p̄dicamēta p̄trahunt̄ p̄ additōem nō diminuēt̄. oēs em̄ tales inferūt affirmatiā s̄z n̄ ifert̄ negatiā sine fallaciā.

Dic

ergo breuiter ad questionē q̄ multū et paucū cum magnum et p̄uū absolute sumpta nō sunt p̄ria nec etiā relatiue sumpta eo q̄ p̄ cōparatōem ad diuersa p̄nt eideēneē sicut p̄z ī textu. Locū aut̄ sursum et deorsū q̄rto mō accepti sunt p̄r̄i s̄z nō sunt q̄t̄itates s̄z q̄l̄tates. Si aut̄ accipiant̄ tribz primis mōis n̄ s̄t̄ p̄r̄i eo q̄ p̄ditōes p̄rior̄ eis deficiunt.

Questio

q̄rta. vtz oīs q̄t̄itas a s̄ba et q̄litas realit̄ distiguat̄. p̄ c̄soluōe. Attēde p̄mo. q̄ d̄ hac q̄stione sunt atq̄ discordia p̄hoz. Vñ q̄dā dicunt p̄mo q̄ vnitatis nō ē aliq̄ fōza siue aliq̄ res realit̄ distincta a re vna q̄d̄ p̄bat̄ sic q̄ si vnitatis q̄ fōztes d̄z vñ ē aliq̄ fōza distincta a fōzte vñ ip̄a sic ē ī fōzte q̄ ē tota ī to° fōzte et p̄s in p̄te. Nō p̄mo q̄ tūc seq̄ret̄ p̄mo q̄ q̄libz p̄s fōztes esset vñ h̄o cū illa vnitatis denotaret̄ quālibz p̄rem. Secūdo q̄ aliq̄ fōza corp̄ea ēē indistib̄l̄ et ēē p̄m se totā in p̄libz subiectis aut̄ in p̄libz p̄tibz eiusdem subiecti

q̄d̄ ē impossibile. Nō sc̄do q̄ si ēēt distib̄l̄ aut̄ ēēt distib̄l̄ in p̄tes eiusdē rōis vñ diuersaz. Si p̄mū ḡ seq̄t̄ q̄ si ip̄sa dideret̄ tūc fieret̄ mlti hoies et sic socrates pos̄z didē in mltos hoies. Nō sc̄dm q̄ tūc nō possent dari q̄lia entia ēēt p̄tes ille. Sc̄do dicit̄ q̄ nūer̄ n̄ ē aliq̄ res distincta realit̄ a rebus nēeratis sic q̄ sit vna fōza p̄ se vñ a cōtēdes realit̄ distinctū ab ill̄. Probant p̄mo sic. q̄ posit̄is tribus q̄t̄itatibus cōtinuis siue tribus substantiis cor̄poralibz et oīm alio circūscripto vere ponit̄ nūer̄ p̄reruz q̄ ille nūer̄ nō rea lit̄ distiguat̄ ab ip̄is. Probat̄ aut̄ añ cedēs. p̄mo sic q̄ vñ ille tres res sūt distincte nūero vñ nō si sint tres res distincte numero ibi erit nūerus ternarius si nō sint distincte numero h̄ est p̄ra sensum et expient̄iam. Nā tūc opteret̄ q̄ esset vna res nūero q̄d̄ est manifeste falsum. Sc̄do sic. nūq̄ ex aliq̄b̄ resultat aliq̄ forma absoluta alit̄ rōis nisi vñ illoz sit act̄ et reliquū potētia. sed vna vnitatis nō ē pōna respectu alit̄ eo q̄ oēs sūt eiusdē rōis ḡ ex ill̄ vnitatibz nō resultat forma absoluta alit̄ rōis ab ip̄is. et tñ si nūer̄ sit res distincta a rebus nūeratis tūc ē alteri rōis ab vnitatibz. q̄ al̄s vna vnitatis ēēt q̄t̄itas discret̄a sicut vñ nūerus ḡ. Terciō sic. nō videt̄ ēē maior rō q̄re aliq̄ duo eiusdē rōis loco et sitū distat̄ia possint facere p̄ se vñ q̄ alia duo eiusdē cōm̄is. Sed duo hoies distincti loco et situ sunt eiusdē rōis et nō p̄nt facere vñ. ḡ nec due vnitates. Cōfirmat̄ q̄ q̄n aliq̄ vnitates ita ēēntialit̄ distiguat̄ s̄t̄ alie tūc si aliq̄ nō faciant aliq̄ vñ rem nec etiā alie sed vnitates duorum continuo:um ita distiguant̄ inter se sicut vñ vnitates duorum angelorum. vnitates autem duorum angelorum non faciunt vñ rem ab eis realiter distincta ḡ nec vnitates duorum continuo:um. Quarto sic. si numerus esset vna res distincta a rebus numeratis sequeretur q̄ numerus ternarius esset numerus quaternarius et in quolibet numero essent infiniti numeri. Terciō q̄ posit̄is duobus entibus necessario poneretur mille milia. Quarto q̄ deus non possit producere vñ entitatem quā produceret infinitas realiter distinctas sed ista sunt falsa et impossibilia ergo. Iste tamen cōsequētie probantur sic. quia si produceretur numerus ternarius ibi erunt tres res realiter distincte et entitas numeri erit quarta et per consequens erit numerus quaternarius. Et si ponatur vna res cuius vnitatis sit distincta ab illa re tunc erunt due res realiter distincte et non possunt esse due quā sit numerus binarius. Et si numerus binarius sit res distincta a rebus numeratis. tunc sunt tres res realiter distincte. et per consequens est numerus ternarius et sic in infinitum. Terciō dicunt q̄ in cōtinuis non sunt ponenda puncta. que sint res indiuisibiles distincte a linea nec linee indiuisibiles distincte a superficie. Nec superficies indiuisibiles distincte a corpore immo puncta et linee et superficies nullo modo sunt indiuisibiles. Probant p̄mo sic. quia si puncta in linea essent res indiuisibiles sequeretur duo contradictoria. sc̄z q̄ puncta essent sibi inuicem proxima et non essent sibi inuicem proxima. Prima pars consequētie patet. quia vbiq̄ in linea esset punctus. sed vna linea est alteri propinqua et puncto extremo alicui⁹ linee est alia linea propinqua. ergo punctum erit propinquū puncto. Secunda pars patet. quia si puncta essent sibi inuicē p̄ria vñ ēēt extra se inuicē. vñ intra se. non pōt dici sc̄dm. q̄ tūc essent indistincta s̄m substantiam et frustra ponerentur. quia mille sic existentia non plus

faceret q̄ vnū solū. Nō etiā scdm q̄ tūc vnū punctum
tangeret alter. vel q̄ps vnus tangeret prem alter. vel
ps vnus tangeret totū alterū. et sic punctum esset res diuisi-
bilis vltorū tangeret totū et sic ipsa eēt indistincta fm si-
tū. et eodē mō posset argui de linea et superficie. Secūdo
sic q̄ vel eēt substantia et sic nō q̄ nulla substantia ē indist-
bilis nisi substantia intellectual. vlt eēt accēs. et sic nō q̄
omne accēs habet aliqd̄ subiectū p̄mū et adeq̄tū sibi vlt
ergo subiectū p̄mū eēt accēs et tūc q̄reret sicut p̄us
esset p̄cessus in infinitū. vlt eēt suba et sic eēt indistibit et p
p̄ns incorporea et sic sicut ponit infinita p̄cta i linea sic o
porteret ponere infinitas lineas et sic infinitas substantias
indistibiles et incorporeas. Tercio sic si linea eēt res indistib-
lis cōtinēs duas superficies tūc diuidat superficies q̄ disa
q̄rit vtz ibi sit linea noua aut sit ibi sola p̄or linea. si est
linea noua tūc in dīstione cuiuscūq̄ corp̄is ḡnabunt in
finite linee noue q̄ diuidit infinite superficies Si linea
p̄or maneat tūc cū illa nō magis maneat cū vna sup̄fi-
cie q̄ cū alia seq̄t q̄ nec remanet vlt remanebit p̄ se sub-
sistēs vlt remanebit i distinctis locis et subiectis q̄ ē im-
possibile. Cōfirmat q̄ si diuidat aliqua linea vlt ali-
quod p̄tinuū q̄ro vtz p̄cta que terminabunt illas pres
p̄fuerint aut nō. si nō ergo p̄ solā dīstionem cāte sunt no-
ue entitates. si sic seq̄t q̄ cū illa p̄us non distaret situ et
subiecto p̄ctus erit immediat p̄cto. Eodē mō posz
argui ex pte vnionis q̄ p̄ solā vnionem p̄tū aliquid cō-
tinui vtrputa aq̄ nō generat aliq̄ noua res absoluta nec
etiā corripit. sed si p̄ctus eēt entitas positua i distib-
lis tūc p̄ solā vnionē generant et infinite res et infinite cor-
rūperēt scz infinite p̄cta. g. Quarto sic oēm rem ab-
solutā distinctā fm se totā ab alia potest de p̄ducere si
ne alia. g. si puncta sint res ip̄uissibiles realr a se iuicem
distincte et a corp̄ibus seq̄t p̄mo q̄ de p̄posset facere oīa
p̄cta q̄ sunt in linea esse actu separata Secūdo seq̄ret q̄ de
us posz p̄ducere lineā sine p̄ctis ip̄az t̄minatibz. Et nō
q̄rit vtz sit finita vlt infinita. nō infinita q̄ ip̄a nō ē maior
q̄ si haberet p̄cta t̄minatā. nec finita q̄ tūc eēt termi-
nata sine p̄ctis. et p̄ p̄ns nō opteret ponere p̄cta ad t̄-
minādum eā. Seq̄ret tercio q̄ de p̄posset facere lineaz
eē nō p̄tinuā q̄ se destruat oīa p̄cta terminatā lineaz
vlt ip̄a erit adhuc p̄tinua vlt nō. si nō habet intentū. si
sic. g. ad p̄tinuandū eā nō oīa ponere p̄ctū. Seq̄ret q̄
to q̄ deus posset facere lineā diuisam in oēs suas pres
eadem de cā. Quarta p̄pō est. q̄ corp̄itas t̄ps loci
et oratio nō sunt res distincte a substantia et q̄litate. P̄z
p̄mo sic. q̄ q̄ritas corp̄ea nihil aliū ē q̄ res h̄ns p̄ez ex-
tra p̄tem q̄libet aut substantia de se habet p̄tem extra p̄-
tē. Et sūt aliq̄ qualitate sine aliquo habito habet p̄-
tem extra p̄tē q̄ nō optet eis sup̄addere q̄ritatē realiter
ab ip̄is distinctā. Secūdo sic q̄n aliq̄ substantia corp̄ea cō-
densat. vlt amittit aliq̄ ps vlt nulla. si nulla ps q̄ritatē
amittat q̄ in cōdensatione q̄ ē mor⁹ ad q̄ritatē nō optz
ponere aliquā rem distinctā a substantia. et p̄ p̄ns cor-
poreitas nō distinguit ab ea. Si autē aliq̄ pars q̄ritatis
amittat vlt ergo pars substantie que p̄dit illam q̄ritatē
manet sine omni q̄ritate. et h̄ est p̄ra exp̄ientia. vel ad
huc habet p̄tem q̄ritatis et tūc q̄rit de illa vtz sit no-
ua vlt vtz fuit p̄tēs. Nō potest dici q̄ sit noua q̄ cum
nō sit maior rō q̄re acq̄rat noua q̄ritas in vna p̄te q̄ in
alia. sequit q̄ oēs pres habebūt nouā q̄ritatē et sic nul-
la q̄ritas q̄ ibi erat remanebit. Nec potest dici q̄ p̄eriste-
bat q̄ tūc accēs migraret de subiecto in subiectū. Ter-

cio sic. omnem rem absolutā posteriōrē alia et ab ea rea-
liter distinctā p̄or deus destruere remanere p̄ori et ipsa
nō mutata localr ḡsequit q̄ de p̄poterit destruere q̄ritā-
tem substantie corp̄ee. ip̄a remanere et nō mutata localr
Et tūc q̄rit vtz sit in loco vlt nō. si nō ergo ē mutata lo-
calr. si sic ergo ip̄a est corp̄ea eo q̄ omne q̄d est in loco. ē
corporeū. Quarto quia seq̄ret q̄ substantie corp̄ee pos-
sent fieri id̄uissibiles sicut angeli et p̄ p̄ns essent. vere sub-
stantie spirituales ip̄is oīno fm suā substantiam rema-
nentibz sed hoc est falsum. g. Patz p̄na. si auferat q̄ritā-
tas a substantia corp̄orea. sed de p̄ter loco p̄babit in q̄ro p̄bi-
sitorū. Et istis patet q̄ nō sunt ponēda p̄cta indistib-
ilia aut linee aut superficies q̄ sunt entia realia distincte
ta sed solū sunt ponēda fm imaginatōem. Patet etiaz
q̄ si aliqd̄ est punctum ip̄m est linea et si est aliq̄ linea ip̄-
sa est superficies. et si est aliq̄ superficies ip̄a est corp⁹. et sic si ē
aliqd̄ p̄ctū ip̄m ē corp⁹. Ab ill aut discor dat. Buris
dan⁹ in h̄ q̄ ponit q̄ritates p̄tinuas realr a substantia q̄rit-
tate distincte. nulla tūc ponēdo id̄uissibilia sicut ē p̄ctus
immo q̄dlibz illorū ē distibile quēadmodū corp⁹. Sed
nūer⁹ fm eū nō distinguit a rebus nūerat⁹ imo ē realr ipe
res nūerate. Attēde secūdo. q̄ mod⁹ dicēdi alioz p̄bi-
losophorū sūt stat in q̄tuor p̄pōnibz. P̄ia est in rebz
p̄tinuis ē aliqd̄ h̄ns latitudinē indistibile fm p̄fūditatē
scz superficies. et aliqd̄ h̄ns longitudinē indistibile fm lati-
tudinē scz linea et aliqd̄ oīno indistibile scz p̄ct⁹. Nec p̄
positio p̄bat q̄tuor autoritatibz et q̄tuor rōibz. prima
autoritas ē enclidis sic distinctis p̄ctū. P̄ct⁹ ē cū
ps nō ē p̄p̄ct⁹ ē oīno indistibit. Secūda autoritas ē p̄bi-
q̄nto meta. dicētis q̄d oīno indistibile fm q̄ritatē h̄ns
positōes d̄ p̄ctū. Sūt i p̄mo celi dicit q̄ corp⁹ ē tripli-
cit⁹ distibile. superficies at̄ dupl⁹ solū et linea tūc vno. sūt
q̄ro p̄bi cor negat locū eē corp⁹. p̄cedit ip̄s eē superficie
superficies ḡn ē corp⁹. Tercia autoritas ē mathematicorū
q̄ describit lineā dicēdo q̄ ē lōgiti. do sine latitudie et
p̄fūditate et superficie q̄ ē latitudo cū lōgitudie et sine p̄-
fūditate. Quarta ē auto. Boetij dicētis in p̄mēto p̄nc-
tū eē q̄ddā puissimū q̄d i pres didi secari q̄ nō possit et
stati post n̄lq̄ res suis t̄min⁹ p̄stat q̄ circa p̄ctū lineē
nō erit ps sz cōis t̄min⁹ p̄tū. Et h̄ p̄z manifeste p̄posuit
scz q̄ p̄ct⁹ nō ē distibit sicut corp⁹. nec ē ps corp̄is q̄d
tūc aliq̄ p̄terue sustinet. P̄ia rō. oīs t̄min⁹ vltim⁹ ē dist-
bil⁹ ea p̄te q̄ t̄minat. sz p̄fūditas siue corp̄itas h̄z t̄minū
vltimū alit eēt infinita. Et certū ē q̄ t̄min⁹ p̄fūditatis
h̄z latitudinē ḡ in rebz ē aliqd̄ h̄ns latitudinē sine p̄fū-
ditate. Maior patz. q̄ si vltim⁹ t̄min⁹ ex ea p̄te q̄ t̄minat
eē distibit cū omne distibile h̄at t̄minū seq̄ret q̄ vltim⁹
t̄min⁹ h̄ret t̄minū vltiorē et sic nō eēt vltim⁹. Et si dica-
tur q̄ nihil id̄uissibile ē vltim⁹ t̄min⁹. sed q̄libz ps vltra
quā p̄cedit corp⁹ ē vltim⁹ t̄min⁹ corp̄is. Cōtra p̄ito ca-
su q̄ mobile moueat sup̄ aliq̄ magnitudinē corp̄ez q̄
didat i duas pres t̄q̄lis t̄q̄libz illaz p̄tū ē vltim⁹ t̄min⁹
et extremū magnitudinis date. et tūc seq̄t q̄ mobile p̄pue-
niet ad extre⁹ magnitudinis q̄ ad mediū q̄d ē absurdū
Et p̄na. q̄ mobile p̄trāsita mior p̄te tā p̄uenit ad secū-
dā p̄te et nō p̄uenit ad me⁹ magnitudinis date. Secūdo sic
illd̄ fm q̄d spera t̄agit planū ē aliqd̄ i re. sz spera t̄agit
planū sz p̄ctū oīno id̄uissibile. g. Maior ē demōstrata i geo-
metria et facit posz p̄bari. q̄ illa sz q̄ aliq̄ se t̄agit sz
simul adeq̄te et p̄ns sunt eiusdem figure. g. si spera
t̄ageret planū fm aliquid diuisibile. tūc diuisibit
lia spera et planū que se tangunt essent eiusdem figure

et per consequens aliquid esset simul figure plane et circularis. Tercio sic. illud quod est centrum circuli est aliquid in re sed punctum omnino indivisibile est centrum circuli. Quinque patet. quod vel punctum indivisibile est centrum circuli vel aliquid punctum circuli. si punctum habet intentum. si secundo queritur de centro illi puncti circuli. aut enim est simpliciter indivisibile. et sic habet oppositum. aut est divisibile sic scilicet quod est alius circuli adhuc minor et tunc iterum queritur de suo centro et procedit in infinitum. sed hoc est impossibile. quia tunc nunquam posset sciri si aliquid puncto quod est centrum circuli et per consequens non possumus certificari quod in aliquid figura lineae ducite a centro ad circumferentiam sunt equales. et ita nunquam sciremus certitudinaliter quod aliquid sit circulus vel circularis figure. Quarto sic secundum philosophum sexto physicorum continua sunt quorum ultima sunt unum sed non sunt unum divisibile quod tunc non essent continua eo inter ea medietate aliquid divisibile quod sunt unum indivisibile et non aliud quam punctum lineae aut superficies. Confirmatur. quod aliqua corpora puncte tangere eo quod alia intra quicquid corpora esset vacuum sed non possunt se tangere secundum profunditatem eo quod alia esset penetratio dimensionum ergo illud secundum quod se tangunt carum profunditate. Ad rationes autem phantases premissas oppositam. Dicendum est. ad primam dicitur negando consequentiam et conceditur quod si puncta sunt simpliciter prima tunc sunt simpliciter sita liter nec ex hoc sequitur quod non distinguantur secundum substantias. Quis non distinguantur secundum situm. Conceditur etiam quod mille sic existentia non essent aliquid maius quam unum quod non faceret aliquid quod continuum tamen essent plura entitatiue et essent plures entitates realiter distincte. Nec ex hoc sequitur quod sint frustra quod non ponuntur ut ex eis resulteret aliquid maius siue aliquid continuum. Sicut si ponerentur plures angeli in eodem loco illi non essent loco distincti nec facerent aliquid maius quam unus. non tamen ex hoc sequitur aliquid esse frustra aut quod non distinguerentur secundum substantiam. Ad secundam dicitur quod illa propositio est falsa omne accens habet subiectum libere adaequatum. Nam accens quod est terminus alterius corporis non habet subiectum adaequatum est enim in eodem in quo est accidens cuius est terminus et ideo cum non sit adaequatum accidens nec etiam subiecto. Ad tertiam dicitur quod quis sit impossibile quod sint distincte res actu separate et seorsum existens res tamen non est impossibile quod sint in finite actualitate presentie non tamen actu separate sed in existentibus alteri cuiusmodi sunt puncta terminantia vel continuantia lineam. Unde si illud argumentum aliquid concluderet maxime concluderet contra aduersarios istius opinionis quod partes continui non sunt aliquid quod sunt in eos in quolibet continuo sunt infinite partes. Ad confirmationem dicendum quod per divisionem continui generantur noui termini et per unionem eorum punctum nec est inconueniens per unionem et diuisionem generari et corrumpi infinitum a puncta et infinitas lineas in potentia. immo est necessarium. Ad quartam dicitur concedendo quod quantitas est finita vel infinita per se hoc est sine omni extrinseco alterius generis. non tamen sic quod non per aliquid intrinsecum eiusdem generis. Et dicitur ultra quod deus non potest facere lineam sine puncto eo quod hoc videtur implicare contradictionem. Nam diffinitum non potest esse sine eo quod est de diffinitione eius. Puncta autem sunt de diffinitione lineae sicut habet primo posteriorum. et ideo deus nos potest facere punctum siue continuo. neque continuum sine puncto. et per consequens omnia puncta non possunt esse separata. Unde

si hec ratio concluderet eodem modo concluderet quod deus posset facere continuum esse diuisum in omnes suas partes. cum oes ille pres realiter distinguantur quod tamen non conceditur ab aduersariis. Aliter tamen dicitur quod dam quod illud principium est falsum et implicans contradictionem scilicet quod deus potest omnem rem absolutam ab alia realiter distinctam facere sine illa re absoluta sic quod faciat eam sine omni tali. Non enim potest deus facere substantiam corpoream sine omni quantitate. et nec quantitate sine omni figura. nec albedinem sine omni gradu albedinis. et sic deus non potest facere lineam sine puncto nec punctum sine puncto quous possit facere quod linea sit sine hoc puncto et illo diuisum. Et si arguatur. omne illud potest deus facere coniunctum et simul. quod natura potest facere successine sed natura potest facere lineam sine hoc puncto et illo diuisum ergo deus potest facere punctum. Respondetur quod assumptum est falsum. quod natura potest facere quod alterum contradictorium sit verum absque veritate illius contradictorii et istius diuisum et tamen deus non potest hoc facere coniunctum. Ut dicatur quod deus potest facere lineam sine punctis ipsam terminantibus. et tunc ista linea non est terminata nec finita neque infinita positine siue extensiuue est tamen in infinitum extensa. sed est infinita negatiue et punctiue quod non est finita sed apta nata finiri. Secunda propter quolibet magnitudo siue quantitas corporea est res distincta realiter a substantia et quantitate ita scilicet quod substantia quanta non est sua quantitas nec qualitas quanta est sua quantitas nec sunt plures quantitates corporee realiter distincte in eodem subiecto quarum una sit substantia et alia albedo. et alia qualitas et sic de aliis. immo in vnaquaque substantia corporea est tamen vna corporeitas que est realiter distincta a substantia et albedine et aliis accidentibus per quam materia et forma et totum compositum et etiam omnia accidentia eius dicuntur quantitas. Probat quadruplici autoritate et quatuor rationibus. Prima est philosophi primo phorum dicentis. Si substantia et quantitas sunt. duo sunt. Et paulo post. Si sola substantia esset non esset magnitudo. et ibidem ratio finiti et infiniti quantitati congruit. Secunda autoritas est eiusdem in quarto metaphysice dicentis. quod unum est quantitate facit equale et unum in quantitate facit simile. unum autem in substantia facit idem. Et decimo metaphysice. quod mensura primo debet quantitati et aliis scilicet substantie et quantitati ratione ipsius quantitas. et septimo eiusdem quantum est per se diuisibile alia vero per accens. Tercio probatur autoritate commentatoris qui dicit in de substantia orbis quod dimensiones in terminata procedunt formam in materia sed terminate sequuntur. Et quarto physicorum. quod quantitas non est de partibus aeris. et primo eiusdem oia predicamenta dicuntur esse in substantia sicut in subiecto et ibidem indiuidua aliorum predicamentorum existunt in indiuiduis substantie. et octauo eiusdem inter oia accidentia quantitas immediatus inheret substantie. Quarta autoritas est augustini in libro de trinitate dicentis quod in vnaquaque substantia corporea aliud est substantia aliud est quantitas aliud relatio et aliud qualitas. Prima ratio secundum philosophum primo posteriorum. omnis propositio est immediata in qua negatur vnum generalissimum ab alio sicut sunt nulla substantia est quantitas. nulla quantitas est quantitas sed ois propositio immediata aut est in toto vera aut in toto falsa sed ille non sunt in toto false ergo sunt in toto vere. Secundo sic quod sequeretur quod in aliquo casu aliquid moueretur et tamen non haberet se aliter nunc quam prius sed consequens est manifeste falsum. ergo. prima patet quia posito quod omnes

creature præter unum bipedale sunt annihilare illud rare
fiat ipse mouet et tunc non se habet aliter nunc quam prius. eo
quod non se habet aliter extrinsece quam quolibet extrinsece est
annihilatum. nec intrinsece dicat ipsum se habere aliter
quam magnitudine præ habendo minorem et postea maiorem. g.
Tercio sic. quod tunc omnis motus ad quantitatem est motus ad
substantiam. sed prius est scilicet. g. præterea. quod in motu ad
quantitatem aut accipit aliquid aut deperdit. aut nihil acquirit
nec deperdit. Non nihil quod omnis motus aut est deperditum aut ac
quisitum. Si aliquid vel quod illud est substantia et sic erit motus ad sub
stantiam vel non et sic quantitas non est substantia. Quarto sic
in sacramento altaris est quantitas sine substantia g. quanti
tas realiter distinguitur a substantia. Et si dicas quod licet
illa quantitas sit distincta a substantia non est tamen distincta a
qualitate. Contra quod tunc sequitur quod in eodem corpore essent plu
res quantitates et per prius penetratio dimensionum que apud
philosophos est impossibilis. Sed contra hoc arguitur primo sic. non
est ponenda pluralitas sine necessitate. Sed etiam per equi
bun saluare non ponendo quantitatem distinguere a re quanta si
cut ponendo eam distinguere. Secundo sic. aut talis quantitas
circumscribitur substantia est intrinsece extensa vel non. Si non ergo
non facit substantiam extensam. si sic vel ipsa est extensa se ipsa vel per
aliquid aliud. Si se ipsa g. eodem modo potuit dici de substantia
si per aliud erit processus in infinitum. Tercio sic. quod si sic quantitas
vix deus possit separare albedinem existentem in forte ipsa
habere partem extra partem sicut quando erit in subiecto
et etiam ipso forte habere partem extra partem sicut prius habet
bat. Si dicat quod sic tunc sequitur unum manifestum impossi
bile scilicet quod eadem quantitas est in diversis locis. Si dicat quod non
immo ad hoc quod sic esset oporteret esse aliam quantitatem albedinis
separatam et aliam subiecti. tunc sequitur quod deus non potest sepa
re albedinem a suo subiecto nisi faceret eam aut suum subiectum
indivisibile. Quarto sic. quod sequitur quod per separationem cutus
cuiusque albedinis a sua quantitate ipsa efficeret infinita intell
ue sed prius est falsum. g. pariter præterea. quod albedo prius in sub
iecto extensa habebat infinitas partes. querit ergo utrum per
separationem eius a quantitate omnes fluant in unum indivisibile
si ne differentia sit. et sic ex ipsis constituitur albedo infinita
ta intellue. aut una pars manebit extra aliam sicut prius et sic
ipsa albedo seipsa et non per aliquid aliud est contra et habet per
tem extra partem. Ad primam dicendum. quod quantitas disting
uitur a re quanta ad saluandum augmentatorem distinguere
a generatore et ad saluandum multas contradictiones quod scilicet
idem inheret et non inheret substantie et idem est accens et
non est accens et multa alia. Ad secundam dicendum. quod quantitas
seipsa est extensa et non per aliquid aliud. nec est sile de ea et de
alijs. quod quantitas de se est indivisibilis et habet partem extra partem
quia deus non potest separare albedinem a subiecto utroque per
separationem habere partem extra partem quantitativam. nisi in v
no illoque produceret novam quantitatem. Nec tamen ex hoc sequitur
quod deus non possit illas separare nisi faceret vel illoque indivisibile
quod nisi non haberet partem extra partem tamen haberent partem.
Ad tertiam dicendum. unum modo quod ad intensionem requiritur duplex
vni. scilicet vni graduus inter se et vni eorum in subiecto. Et
hec secunda vni non esset in illo casu. Unde dicat aliter quod om
nium a natura constantium posuit est certus terminus. et ideo
ille albedines vnirent inter se vsque ad certum terminum et
non ultra. Unde dicat aliter et melius quod ille pres nec mane
rent extra se nec intra se inuicem nec fluere in unum. quod non
mutarent localiter sed manerent ibi partialiter ubi prius di
mensionaliter et occupatie fuerunt. Tercia propositio unitas est v

nus ens positum præter aliam distinguitur realiter a substantia
et quantitate. Probatur primo. quod unitas est mensura numeri sicut
patet per definitionem eius datam a philosopho. in quadam quod nu
merus est multitudo mensurata unitate. suba autem vel quantitas
non est huiusmodi g. Secundo patet quod secundum Aristotelem. in secundo de anima
ma unitas est sensibile per se distinctum ab alijs sensibilibus
per se ergo non est substantia vel quantitas. Ad soluendum rationem
quod est contra istam propositionem. notandum est quod duplex est vni
tas quodammodo est quod sequitur ad indiuisionem continui et tal
dicuntur unitas prædicamentalis et est principium numeri de prædi
camento quantitatis et realiter distinguitur a re vna. Alia est
quod sequitur indiuisionem entis et talis dicitur unitas transcendens
dens et conuertitur cum ente et per eam omne ens est unum nec distig
uit realiter ab eo cuius est. Et ideo dicit philosophus quarto me
taphisice. quod non differt ens et unum nisi secundum decem repeti
tam et talis unitas non est secundum numerum de prædicamento quantita
tis sed est principium numeri transcendens quod non realiter dis
tinguitur a rebus numeratis. et hanc distinctionem de vno
siue unitate ponit expresse commentator quarto metaphisice
Dicens quod Avicenna fuit in hoc deceptus quod non distig
uebat inter unum quod conuertitur cum ente et unum quod est in genere
quantitatis. Ad rationem ergo factam contra istam propositionem in pri
mo dicto alterius opinionis. Dicitur est quod unitas est acci
dens indivisibile et recipit in subiecto diuisibile quod cum
in illo recipit indivisibiliter et non diuisibiliter. ideo h
est diuisibilis ad diffinitionem eius et est tota in toto acci
piendo totum karthegeum tamen non est totum in quibusque parte. nec e
tiam pars in parte. Posset tamen aliter dici quod aliquid est indivisi
bile duplex. vno modo quod non habet partem sicut deus et sic v
nitatis non est indivisibilis. Alio modo aliquid dicitur indivisibilis
le quod non potest diuidi partibus remanentibus et sic alia sensu
tua est indivisibilis quod per diuisionem est pres corruptum. et si
multiter unitas est indivisibilis quod diuisione facta non est
amplius unitas sed dualitas. Quarta propositio. Nume
rus est forma accidentaliter distincta a rebus numeratis
probat quod duplex primo autoritate philosophi quanto metaphisice. dicit
ris. bis tria non sunt sex. sed si numerus esset unitates vel
res numerate bis tria essent sex g. Secundo. quod secundum philosophum
in secundo de anima numerus est sensibile per se. sed substantie
numerate non sunt sensibiles nisi per accidens g. sube nune
rare non sunt numerus. Tercio quod nisi sic tunc numerus non
esset res distincta a magnitudine quod est contra philosophum in se
cundo de anima ubi dicit quod magnitudo et numerus sunt di
uersa sensibilia per se. Quarto quod illa sunt realiter distinc
ta. quorum unum corrumpit altero manente eo quod impossibile est
idem corrumpi et manere. Sed unitas duabus magnitudi
nibus ille adhuc manet et non numerus earum quod amplius
non sunt due sed una g. Sed contra hoc arguitur quod du
pliciter. primo autoritate commentatoris quarto philosophi cor
centis quod mens facit numerum in subiecto parato g. nu
merus est forma accidentaliter præter aliam distincta a rebus
numeratis. Secundo quod secundum philosophum quarto metaphisice me
sura vocum est vox. magnitudinis magnitudo. unitatis
unitas. sed non numerorum numerus. et tamen si numerus esset
res distincta a rebus numeratis. sicut magnitudo a re
magna non videtur causa quare numerus non esset. mensura
numerorum sicut magnitudo est mensura magnitudinis g.
Tercio sic. quod forma distinguitur ad distinctionem materie
ergo est tanta diuersitas in materia sicut in unitatibus
vel rebus numeratis. et per prius sicut res numerate non sunt ali
quid unum sic etiam nec numerus ipse. Quarto sic. se
quitur quod agens in omni actione sua facit totam entiam. quot prius

erant. sed pñs est falsum. ergo zc. Cōsequētia patz. qz vno pducto pducit binariū ei. q a quolibet ente produciuntur tot binarij quot pñs erant entia Sequēter etiā q agens naturale posset producere formā absolūtā in quacūqz distātia. Nā si agens naturale pducet ret aliquā vnitātē. tūc cū quocūqz alio vno etiā in q cūqz loco pduceret binariū. Ad primā instantiam dicit q numer⁹ accipit duplici. Vno p qritate discretā q causat ex diuisione pñui. z dicit numer⁹ cōtinuoz. z talē numer⁹ nō facit aīa. Alio mō p numero transcendente q dicit numerus eētia z. z tali numero numerant ptes existētes in pñuo. sic sunt ptes lineae. Nā inter ptes lineae nō est aliq diuīsiō pñuitatis. siue numer⁹ pñdicamentalis. sed solū est diuīsiō essētie siue entitatis z numer⁹ transcendēs. z aīa facit ibi discretiōem qritatiuā. ita q pñmetatoz vult dicere. q ibi pter aīam nō est numer⁹ qritatiu⁹. s; aīa facit ibi discretiōem qritatis. Ad scdm dicit q qntuplex ē mensura. Quedā em est mēsurā pfectōis. z sic pma cā est mēsurā oīm. qz p accessum z recessum ab ipsa mēsurā pfectiō cuiuslibet entis. Scda est mēsurā duratiōis. vt tps. Tercia est mēsurā pñisionis. z sic oīs cā est mēsurā pñij cāri. Et sic dicit qnto methaphi. q sensibile est mēsurā sensus. Quarta est mēsurā qritatis. de q est ad pñositū. Et illa est duplex. Quedā em est mēsurā adeqtois q adeqte notificat qritatem aliq quā. vt vna pñā pñā aliaz vlnā. Alia est mēsurā replicatiōis q multotiēs accepta reddit qritatē alteri vt vlna decies replicata mēsurat pñū decē vlnarū. Et de hac mēsurā dicit pñs q debz eē minima. z hoc intelligendū est in pparatiōe ad mēsuratiū. vnitās ē est mēsurā vlnis numeroz p replicatiōem. qz ipa aliqtiēs replicata reddit oēm numer⁹. nulli⁹ tñ numeri ē mēsurā p adeqtoem. binari⁹ aut bñ est mēsurā qternarij vel senarij p replicatiōem. et vn⁹ binari⁹ bñ est mēsurā alteri⁹ p adeqtoem. tñ numer⁹ nō est vlr mēsurā oīm nūeroz. et h vult dicere pñs. binari⁹ em nō mēsurat alio numero. sed solū vnitatē. Rō autē diffinitū dñis in magnitudine et numero est. qz oī magnitudi ne data est dare minoz. scz ei⁹ mediētātē. sed nō oīm numero. Ad terciū dicit. q est tanta diuersitas loci et sit⁹ in binario sicut in duabz vnitatibz. sed nō diuersitas numeralis. due em vnitates sunt due numero. qz diuidunt in plura pñia. sed binari⁹ est vn⁹ numero qz nō pñ diuidi in plura pñia. Forma autē distinctiōe extrinseca distinguit ad distinctiōem materiē. sed nō distinctiōe intrinseca. qz si forma nūqz esset. in materia. nō tñ esset min⁹ intrinsece distincta ab alia qz qñ materiē pñiūgit. Ad qrtū dicit q nō est incōueniēs q agens in oī actiōe q pducit aliqd cōtinuū pducit tot binarios qz pñs erant entia pñua. nō tñ pducit tot entia qz pñs erant. qz numer⁹ alioz entiu nō est res distincta ab illis. Et si arguat q illi numeri sūt pparabiles ad inuicē. eo q qternari⁹ intelligentiaz ē maior q ternari⁹ pñuo. s; illi numeri sunt eiūsdē spēs et numer⁹ dicit vniuoce de illis. Dicit q nō oī cōparatiō ē eadē spēs. sed sufficit q illud i q sit pparatiō sit vn⁹ spēs. Dicit vltra q qñs in bñtibz pñariū iposibile est actiōem naturālē pcedere ad qramcūqz distātiā. pñer cōtrariū impediens. tñ in illis in qbz nulla ē pñarietas pñ fieri actiō ad totā distātiā mūdī. sicut pñ de lumine. sic etiā est de numero. cui nihil est pñariū. Sed ad rōnes scdi dicti alteri⁹ opīnionis. ad

primā negat aīas. nam si ponatur tria pñua et secul⁹ dant oēs alie res ab illis. nō ponit numer⁹ pñdicamentalis solū. qñs ponat numer⁹ transcendens. et sic in tali casu sunt tres res realiter distincte. sed tñ numer⁹ ternari⁹ ipsaz nō est realit⁹ distinct⁹ ab ipsis. Ad scdam dicit cōiter q vna vnitās est in potētiā ad aliam. posset tñ dici q illud nō hz vnitātē in discretis.

Ad terciā dicit negādo aīas. nisi oīa illa sint eiūsdē rōnis. qñs aut duo sint eiūsdē rōnis et etiā due vnitates. tñ duo hoies et duo vnitates simul nō sunt eiūsdē rōnis. Ad qrtū dicit negādo illas pñas. qz numer⁹ nō dicit vn⁹. aut etiā vnitās vna vnitatē pñdicamentali. sed tñ transcendēti. Et ideo vnitates z numeri nō numerant numero pñdicamentali. sed solū transcendēti. qui nō est distinct⁹ realit⁹ a rebo numeratis. et ideo ibi est stat⁹. Et si queras q est forma numeri. Cōiter rñdet q est vltima vnitās. sed hoc nō ē verū. sicut alibi probabit⁹. Et dicēdū q illa qstio nulla est. sicut illa q quereret q est forma albedinis. Unde numer⁹ est forma. s; forme nō est forma. Sed si qñs p quid numer⁹ dicit vn⁹. Dico primo q numer⁹ dicit pñ vn⁹ indiuidualit⁹. sicut homo vel albedo. Dico secundo q numer⁹ effectiue dicit vn⁹ ab eo a quo effectiue hz suā entitātē. eo q vnitās transcendēs z entitas pñuertunt. z sunt idē realit⁹. Dico terciō q numer⁹ nō dicit formalit⁹ vn⁹ p vnitatem pñdicamentālē. sed per vnitatē transcendētes. Dico qrtō q numerus pñ dicit vn⁹. qz est indiuiduus. indiuiduo tñ nō est cā vlnis vnitatis numeralis. Nā vnitās numeralis inuenit⁹ in aliq quibz q sunt indiuiduabilia. sicut in intelligētijs etiāz inuenit⁹ i pñibz pñuatis. sicut hō vel lignū dicit vnū. Similit⁹ in cōtiguatis. sicut dom⁹ vel archa dicitur vna. et ergo ad hoc q aliqd sit vnū nō oportz q oīno sit indiuiduum. Illis em causa vnitatis numeralis est eē indiuiduum in plura pñia. et sic sortēs dicit vn⁹ hō. qz nō est duo hoies. et dom⁹ dicit vna. qz nō est due domus. sic etiā binari⁹ ē vn⁹. qz nō ē duo binarij.

Ad rōnes

In oppositiū. Ad pñmaz pñ solutio. qñs em pñdicat denotatiue denotatiōe itrinseca z nō extrinseca d suis inferioribz. Ad pñbatōnē scdaz dicit q qñs habeat aliqd ante se in genere cause materialis vel efficientis. tñ nō hz aliqd supra se in genere cause formalis qd ad ipam pñabat. Ad terciāz dicit q ipēs qritatis pñt pñsiderari qdruplici. Vno mō in ordine ad suū gen⁹. et sic sunt coeque sub suo genere. Alio mō in rōne mēsure. et sic qritas discreta pñ oī est qritate pñua. Tercio. mō pñt pparari quo ad nos. et sic qritas pñua pñt est discreta. Quarto. vt sunt spēs qdam que sunt de pñfectiōe vniuersi. et sic vna est essentialit⁹ pñt alia. Ad qrtā pñbatōnē pñ so ex dñis. Ad scdam dñ negādo aīas. Et ad pñbatōez pñ solutio. sicut ad scdam z ad terciā. Ad qrtā dicit pñcedendo q vni⁹ generis est vna pñma diuīsiō et essētiālis. pñt tñ esse plures. quaz vna est p dñas essentialis. et alia p dñas accētales. Vñ pñma diuīsiō qñs qritatis est p dñas formales. scda vero nō. sed magis per dñas materiales siue accētales. Ad terciū dicit negādo aīas. Et ad pñmā pñbatōnē dicit q ex nō qñtis nō resultat qritas continua. sed bñ qritas discretā. Ad scdā pñbatōem pñ solutio. et sicut ad terciā. Ad qrtā aut dicit q licet in intelligētijs reperia

tur quantitas transcendens. tñ in eis nō reperitur qua-
ritas de genere quantitatis. Ad quartā dicat negan-
do aī. Et ad pñā probatōem negat maior. nō enim
oī omne accēs habere subiectū adequatū. sicut ex dic-
tis patuit. Ad scđam pbatōem dicendū est qđ corp⁹
equiuoce accipit qñ est spēs qñtītatis et substantie. eūz
em accipit pro substantia nata mensurari trib⁹ dimē-
sionibus. tñc est spēs substantie. sed qñ accipit p ipsa
trina dimēsiōe. tñc est spēs qñtītatis. Ad terciā p-
solutio et ad quartā ex dictis.

Aliquid vero

In hoc quarto caplo determinat pñs de re-
latione siue de adaliqd qđ est terciū pdicamentum.
Et diuidit pñā sui diuisione in duas pñs pñcipa-
les. In pñā determinat de relatiōe fm opīnionē an-
tiquoz. et ponit cōitates et pñe rates relatiuoz. Et
diuidit in duas partes. In pñā ponit descriptiones
adaliqd dicēs. Adaliqd talia dicūt qñqz hoc
ipsum qđ sunt alioz dicuntur vel quolibet aliter ad
aliud. id est talia dicūt relatiua quecūqz hoc ipsoz
qđ sunt dicūt alioz. id est referūt ad alia fm ha-
bitudinez genitiui casus vel quomodolibet aliter ad
aliud. i. sub quacūqz alia habitudine alicui⁹ alterius
casus. vt datiu. accusatiui. vel ablatiu. Et cū dicit
(Vt maius) exemplificat de eis qđ dicūt sub habi-
tudine genitiui casus. vt maius dicit alicui⁹ maius.
et duplū dicit alicui⁹ duplū. vtp̄ta dimidiū. et sic de alijs.
S3 cū dicit (Vt uero) exemplificat de illis qđ dicūt
sub habitudine alicui⁹ alteri⁹ casus. vt habitus
et affectus disciplina positio. dicuntur em illa sub ha-
bitudine alicui⁹ casus. sicut mons dicit magn⁹ ad
aliū montem. et simile dicit alicui simile. Et qđ exem-
plificat de positione. ideo enumerat quādā positi-
ones. et dicit qđ accubitus et statio et sessio sunt positi-
ones. sed sedere et stare vel iacere nō sunt positiōes. s3
denotatiue dicūt a positionib⁹. (In est aut ptra-
rīetas) In hac secūda parte ponit pñs duas cōita-
tes et duas pñerates adaliqd. Pñā ē habere cō-
trariū. qđ aut pñerates insit relationi. declarat exem-
plarit. qđ virt⁹ pñeriat vitio. et scīa ignorātie. et ista
sunt adaliqd. hoc tñ nō puenit omib⁹ relatiuis. qđ du-
plici et simplici nihil est pñeriat. nec sibi. (Vt den-
tur aut) Ponit scđam cōitatē qđ est suscipe magis et mi-
nus. Qđ aut aliq relatiua suscipiūt magis et min⁹ de-
clarat exemplarit. qđ sile dicit magis et min⁹ sile. et ineqle
dicit magis et min⁹ ineqle. nō tñ oīa relatiua suscipiunt
magis et min⁹. qđ duplex nō dicit magis et minus du-
plex nec aliqd talū. (Vt autē relatiua) Ponit
pñā pñerates. qđ est. Vt relatiua dicūt ad pñerē-
tiā. Probat inductiue. qđ seru⁹ dicit dñi seru⁹. et do-
min⁹ seru⁹ dñs. et duplū dimidiū duplū. et dimidiū
duplū dimidiū. et mai⁹ minore mai⁹. et min⁹ maiore
min⁹. et silt in alijs. (Sed casu aliquoties) Dicit
aristo. qđ nō sp̄ fit fm eūdē casum. qđ disciplina dicit
disciplinati disciplina. sed disciplinātū dicit discipli-
na disciplinātū. et silt sensus dicit sensati sensus. et sen-
satū sensu sensatū. Sed cū dicit (Vt uero aliqñiens)
Ponit vñū impedimentū qđ posset fieri pñerā pñerā
pñerates. Et dicit qđ relatiua dicūt ad pñerentiā
si fiat pueniens assignatio relatiui. si aut non fiat pue-

niens assignatio tñc nō dicūt ad pñerentiā. sicut
si ala assignet aut tanqz suo correlatiuo. assignatio est
inconueniens. Nec dicunt ad pñerentiā. qđ nō oīs ala
est auis ala. imo multe sunt ale qđ nō sunt auis. Et
hoc impedimentū pñ puenire duob⁹ modis. pñmo
quando correlatiuo nō est nomē impositū. et ideo ad
hoc euitādū ipse dat tale documentū. qđ qñcūqz
correlatiuo alicui⁹ relatiui nō est nomē impositū tñc
necesse est fingere nomē correlatiui a nō ie relatiui. vt si
remus assignet relatiui nauis nō est cōueniens assigna-
tio. qđ rem⁹ non refert ad nauē in eo qđ nauis. quia
multe sunt naues quaz remi nō sunt. sed si correlati-
uū remi assignet fingendo nomen a remo tñc pueniens
erit assignatio. et dicent ad cōuertentiā. qđ rem⁹ dicit
rei remite remus. et remitiū remo remitiū. Similit̄ ē i
alijs. vt si caput assignet ad aīal tanqz ad correlatiuū
nō est conueniens assignatio. qđ caput nō refertur ad
aīal in eo qđ aīal. multa em sunt animalia capita non
habētia. sicut ostree et c. sed si capitātū assignet. p corre-
latiū eius pueniens erit assignatio. Et qđ dicit qđ oī
fingere noīa. ideo dat modū fm quē oportet ea finge-
re ibi (Sic aut facilius) dicens qñtēscūqz correlati-
uū non est nomen impositū tñc fingat nomē correlati-
ui a pñmo. id est a noīe relatiui cui est nomen im-
positū. vt ab ala alatiū. et a remo remitiū. Secūdo pñ p-
uenire illud impedimentū ex hoc qđ qñs relatiuo et
correlatiuo sint nomina imposita. tamen relatiuū nō
assignatur ad suū propriū correlatiuū. sicut si seru⁹
non assignetur domini seruus. sed hominis aut bīpē-
dis aut alicuius alterius. tñc non erit pueniens assigna-
tio nec dicent ad pñerentiā. Deinde cū dicit
(Amplius si puenienter) dat duo documenta quib⁹
possum⁹ cognoscere qñ est cōueniens assignatio et qñ
non. Pñmū documentum est. si aliqd relatiuū assigne-
ret alicui⁹ oportet videre an circūscriptis omnib⁹ acci-
dentib⁹ relatiui et relicto solo correlatiuo adhuc tale
relatiuū referat ad ipsum. et si sic tunc pueniens ē as-
signatio. sicut circūscriptis oībus que sunt accitā
dño. vt esse bīpedem scīe susceptibile vel hominem. et
hoc solo relicto qđ est dñs adhuc seru⁹ refert ad dñm
semp em seru⁹ dicitur domini seruus. et ideo seruus
puenienter assignat ad dominū. Secūdo documentū
dat aristoteles cū dicit (Si uero seru⁹) et est tale. si re-
latiū assignet alicui et circūscriptis omnib⁹ alijs illo
solo relicto nō plus referat ad illud. tñc nō est pueni-
ens assignatio. sicut si seruus assignet ad hominem et
ab homine circūscribat esse dominū. tunc seruus non
plus refert ad hominē. et ideo non est pueniens assigna-
tio. Similit̄ si ala assignet ad auē. et ab aue circū-
scribatur esse alatum. tunc ala non plus refertur ad
uem. ideo non est conueniens assignatio. Et ex hoc cō-
cludit qđ omnia relatiua dicuntur ad conuertentiā
si fiat conueniens assignatio ad correlatiuū. et si cor-
relatiuo sit nomen impositum facile erit conuenienter
assignare. si uero non sit nomen impositum necesse erit
fingere nomen correlatiui a relatiuo. Tunc ibi (Vt
uidetur autē adaliqd) Dicit philosophus ponit ses-
cūdam pñeratem adaliqd que est. qđ omnia rela-
tiua sunt simul natura. Probat qđ duplū et dimidiū
sunt simul natura. et dominus et seruus. qđ si duplū
est dimidiū est. et econtra si dñs est seru⁹ est. et econtra.
sic aut est in alijs. ipa em perempta se perimunt. quia

si non est duplū nō est dimidiū. et si nō est dimidiū nō est duplū. et si nō est in alijs. Sed cū dicit (Nō autē in oib) Ponit duas instācias p̄tra hanc p̄prietatem. Prima est de scibili et scia. q̄ p̄t sic formari. Scibile et scia sunt relatiua. et tñ nō sunt simul natura. q̄ nō oīa relatiua sunt simul natura. Vnoq̄ p̄bat tribz rōnibz. Prima est q̄ in pluribz res p̄existūt anteq̄ de ip̄s accipiam⁹ sciam. nā in paucis aut nullis videm⁹ sciam simul esse cū scibili. q̄ rē. Sed scdaz rōnem tāz ḡtibi (Ampli⁹ scibile) dicens q̄ scibili distincto dīstinguit scia. sed distincta scia nō distinguit scibile. q̄ scibile p̄us est scia. Vnoq̄ p̄bat p̄ter p̄bat. q̄ si nō ē scibile scia nō est. si em̄ nō est scia nō oīa scibile nō esse. vt si q̄dratura circuli sit scibilis. tñ nondū est scia de ip̄a. Et cū dicit (Ampli⁹ aut) tangit terciā rōnē. que est q̄ sublato aīali nō est scia. et tñ sublato aīali. p̄nt ee plura scibilia. q̄ rē. (Siciliter aut hīs) ponit secūdā instāciā q̄ est de sensu et sensibili. et p̄t sic formari. Sensus et sensibile nō sunt simul natura. et tñ sunt relatiua. q̄. Vnoq̄ p̄bat. q̄ sensibile p̄us est q̄ sensus. Et hoc p̄bat duabz rōnibz. Prima ē q̄ destructo sensibili destruit⁹ sensus. sed destructo sensu nō destruit⁹ scibile. q̄ sensibile p̄us est sensu. Vnoq̄ p̄bat p̄ prima pte. q̄ destructo sensibili destruit⁹ corp⁹. eo q̄ omne corp⁹ ē sensibile. sed sensus est circa corp⁹ et in corpore. q̄ destructo sensibili destruit⁹ sensus. eo q̄ omne corp⁹ ē sensibile. Vnoq̄ p̄bat pte. q̄ destructo aīali destruit⁹ sensus. sed destructo aīali nō destruit⁹ sensibile. eo q̄ destructo aīali adhuc remanet corp⁹ calidū dūlt ceet amay. q̄ destructo sensu nō destruit⁹ sensibile. Sed cū dicit (Ampli⁹ sensus) ponit scdā rōnē. que est sensus simul fit cū sensato. sed sensibile p̄us ē q̄ sensatū. ergo sensibile p̄us est q̄ sensus. Vnoq̄ p̄bat. q̄ simul fit aīal et sensus. Vnoq̄ p̄bat. q̄ ignis aq̄ et alia h̄mōi ex q̄bus p̄stat aīal p̄us sunt q̄ aīal. Et illas instācias nō soluit. (Habz aut q̄stionē) Ista est scdā pars p̄ncipalis hui⁹ capli. in qua mouet et soluit aristoteles vnā q̄stionē que est. vtruz aliq̄ suba dīcat ad aliqd vel nō. Et p̄mo probat q̄ p̄me substātie nec fm se totas nec fm suas ptes dicūtur ad aliqd. q̄ aliqd hō nō dicit alicui⁹ aliqd hō. nec aliqd bos dicitur alicui⁹ aliqd bos. siciliter q̄dā man⁹ nō dicit alicui⁹ q̄dā man⁹. sed alicui⁹ man⁹. nec q̄dā caput dicitur alicui⁹ q̄dā caput. sed alicui⁹ caput. Deinde cū dicit (Siciliter aut) p̄bat q̄ scdē substātie fm se totas nō dicūtur ad aliqd. q̄ hō nō dicit alicui⁹ hō. nec bos alicui⁹ bos. nec lignū alicui⁹ lignū. sed alicui⁹ ius possessio. Tercio vero cū dicit (In h̄mōi ergo) arguit dubitatiue p̄bando q̄ ptes scdaz substātiarū sunt ad aliqd. q̄ caput est alicui⁹ caput. et man⁹ alicui⁹ manus. et alia h̄mōi. Et ideo ptes scdaz substātiarū vidētur esse ad aliqd. (Si igitur) hic p̄bus soluit p̄dictam questionem. primo cōditionalit dicens q̄ si diffinitio superi⁹ data de ad aliqd sufficiens. aut nimis difficile. aut impossibile est soluere q̄ nulla substantia sit ad aliqd. Si aut illa nō sit sufficiens. hec p̄t dari. Ad aliqd sunt quibz hoc ipm esse est ad aliqd q̄dāmodo se habere. Et ponit dñam inter istā diffinitōem ad aliqd et diffinitōem supi⁹ data tam. q̄ prima diffinitio puenit omnibz relatiuis. hec aut puenit solū relatiuis quoz totū esse est ad aliqd. Et cū dicit (Ex his ḡ manifestū) Infert ex hac diffi-

nitione vnū correlatiū. in quo cōiter ponit vna p̄prietas relatiuoz. et est Si aliquis diffinite nouerit vnū relatiuū diffinite noscet et reliquum. P̄bat. q̄ si q̄s nouerit diffinite quid est duplū. mox diffinite noscet cui⁹ est duplū. et si nō nouerit diffinite ipm cuius est duplū nec etiā noscet si est duplū. Similiter si quis nouerit diffinite q̄d melius est. necessariū est ipm cognoscere quo melius est. et ideo si q̄s diffinite nouerit vnū relatiuū. diffinite noscet et reliquū. Et ex hoc soluit p̄dictā q̄stionē categorice. cū dicit (Caput vero) p̄bando q̄ ptes substātiarū nō sunt ad aliqd. q̄ aliquis p̄t diffinite noscere partes scdaz substātiarū. et nō noscere ea quoz sūt ptes. q̄ q̄uis aliquis diffinite nouerit quid sit caput vel man⁹. nō tñ oportz cognoscere cui⁹ est man⁹ vel caput. ergo ptes scdaz substātiarū nō sunt ad aliqd. siciliter ptes p̄maz subaz nō sunt ad aliqd. et p̄sequens verū est dicere q̄ nulla substātia est ad aliqd. Sed cū dicit (Fortasse aut) Finas liter excusat se de dictis in hoc caplo. assignādo causā quare dubitatiue processit plus q̄ in alijs. dicens q̄ fortasse est difficile declarare aliqd confidenter de istis. nisi sepe pertracta sint. ideo dubitare de singulis supple dubitabilibz nō erit inutile. Circa hūc textū attende primo. q̄ ille tractat⁹ de relatiuis puenienter ordinat post q̄ntitatē et ante qualitātē fm dominum. Albertū tanq̄ inter sua fundamenta. Nā actio et passio q̄bus annectit⁹ qualitas et etiā q̄ntitas sunt cause relationū. et etiā relatio inter oīa accūtiā est maioris accūtiarū. ideo puenienter post tractatū de q̄ntitate de ipsa relatiōe determinat. Vnoq̄ boetius in p̄mō to alias reddit causas sic dicens. Cur aut de his que sunt ad aliqd determinat amisso interim tractatu de q̄ntitate hec cā est. q̄ posita quatitate. maius minusq̄ esse necesse est. quare cū quatitate p̄tinuo ad aliqd seq̄tur. recte post quatitatē relatiuoz series ordinata est. Tunc quoq̄ est in cā q̄ cū superius de quatitate tractaret relatiuoz mentio facta est q̄n de magno paruoq̄ diceret. Et ideo puenienter tractat⁹ relatiuoz post tractatū de quatitate ordinatus est. Attende secundo. q̄ istud predicamentū solet appellari ad aliqd relatiuū et relatio Vnoq̄ fm albertū puenientissime vocatur ad aliqd. eo q̄ ad aliqd significat naturā hui⁹ predicamenti. vt exercitū seu vt in actu. relatiō significat eā vt abstractā. Et ita solū in aptitudine seu habitualiter acceptā. Relatiuū vero noīat materialiter illud quod refert. Vnde hoc p̄positū ad aliqd quid q̄d est p̄positio euz suo casuali duo importat q̄ sunt in relatiuis. Vnoq̄ est transitio q̄ est ad aliud dīuersum. Aliud est terminatio hui⁹ habitudinis que importat p̄ hūc accusatiū aliqd. sicut paternitas est in patre et terminat⁹ ad ad filiū. sic filio est in filio et terminat⁹ ad patrē. Vnoq̄ est q̄ hoc predicamentū hz aliqd p̄mune cū omnibz accūtibz. q̄ inheret. et aliaud sp̄ale. q̄ nō solū est in subiecto. sed etiam ad aliqd aliud terminat⁹. Vnde dicit allegando porz phirū et alexandrum q̄ plato inuenit hoc nomē. nāz p̄dicamentū illud ab antiquis relatiuū dicebat. q̄d plato emendauit p̄siderans q̄ relatiuū hic non p̄siderat nisi materialiter. siciliter non significat p̄paratōem siue relatiōem nisi in potentia. ex eo q̄ significat potentiam actiū ad referendū. ad aliqd aut significat actuale exercitiū. et ex hoc infert q̄ illud predicamentū

aptissime significatur p hoc nomen adaliquid. min⁹ apte per relatiuum. minime vero p hoc nomen relatio. qd significat naturā adaliquid vt abstractā et quasi p modū absoluti. Dicit aut boet⁹ q siue relatiua di/cim⁹ siue adaliquid relatiū nihil interest. Adaliquid em dicit q ipm qdem cū p se nihil sit relatiū tñ ad aliud constat. Relatiua quoqz dicunt idcirco q eorum nūcupatio semp ad aliud referat quo circa nihil inf⁹ est quomolibet dicat. Uer⁹ aut videt hoc p dicamē tū p hoc nomen relatio nūcupari in abstracto et non in pcreto. sicut cetera p dicamenta nūcupant. ex eo q cō creta fm phum qnto thopicoz p se non sunt in genere. Uñ adaliquid nō iporat habitudinē siue rōnem referendi. sed terminos habitudinis siue ea q in ista relatione referunt. talia aut nō reponunt in isto p dicamē to. nec etiā adaliquid dicit qd vñ. quale debz esse genus. sicut de se pz. quare puenientissime hoc p dicamē tū relatio vocat. Si aut qras quare ab aresto. ad aliquid nō ietur. Dico q hoc est ex eo q res ist⁹ p dica mēti sunt minime entitatis. et p pñs minime cognosci bilitatis. ideo aresto. tanqz bon⁹ doctor p fininos ha bitudinis qz iporat h nomen adaliquid ipam habitu dinē demonstrat. Attende tercio. q fm boetiū qui di dicit. huius aut diffinitio platonis eē credit q paulo post ab aresto. emē dat totus tractat⁹ de relatiuis vsqz ibi (Sed sūt adaliquid) est script⁹ a platone. et illud qd sequit⁹ est scriptū ab aresto. Unde simplici⁹ sup p dicamēta dicit. boet⁹ vero totū libz scribens de ad aliquid et de aliquat⁹ se habēte puta tñ a platone esse assignatū vsqz (ad hoc q sunt alioz eē dicunt. qd au tē sequit⁹ ab aresto. ponit correctōis gratia. Attēde qro q aresto. dicit i diffinitōe (dicunt) i pl⁹. z nō dicitur in singulari numero. Cui⁹ cām assignat boetius dicēs. quicqd em i natura relatiōis cognoscit cū alio necē est q p si deret. Atqz ideo nō dixit aresto. adali quid vero tale dicit. sed in plurali numero. talia dicitur inquit demonstrans relatiuoz intelligentiā non in singularitate. sed in pluralitate p sistere.

Questio sexta **W**tz

diuisiones et p pñtates terci⁹ generis scz adaliquid sunt sufficient assignare. Arguit primo ptra suppositum qz adaliquid nō est gen⁹. p dicamē tale. g. An⁹ pz pmo qz qd est cōe enti et nō enti nō est gen⁹ p dicamē tale. sz adaliquid est hmoi. g. Vñor pz qz int p tradictoria q sunt ens z nō ens est p tradictio media. q est relatio. sz illa nō est ens. eo q nullū ens mediat int p tradictoria. Patz scdo. qz qd est cōe enti reali et enti rōnis nō ē ge nus p dicamē tale. sed relatio est hmoi. qz cōtinet sub se scdas intēdēs et multas alias relatiōes rōnis. ergo Tercio. pbat an⁹. qz qd pñet sub se trāscēdēs nō est gen⁹ p dicamē tale. sed adaliquid siue relatio ē hmoi. qz pñet sub se idē et diuersum. g. Quarto pz qz omē ge nus p dicamē tale dz habere vñū pñū qñitiū respec tu pñe substantie. sed sic nō est de adaliquid. qz illd ma xime esset qñiter se bz hoc ad illud. sed hoc ē falsū. qz p hoc qñitiū bñ qñit de alijs ab his que sunt de h p di camēto. g. Secūdo sic. Adaliquid nō est vñū gen⁹. g. nō est gen⁹ p dicamē tale. An⁹ pz pmo. qz adaliquid fū dat in oibz generibz. g. nō est vñū gen⁹. Scdo pz. qz re latiū in cōi bz correlatiū ad qd refert. et nō seipsuz nec aliqd supius nec inferi⁹. g. egle. Et nō est maior ra

tio quare vñū sit magis gen⁹ qz aliud. g. erūt duo gene ra. Maior pz qz habere correlatiū puenit oibz rela tiuis. g. puenit eis p aliqd cōe cui pmo puenit. et illd nō est nisi relatiū in cōi. g. Vñor. pbat. qz relatiua sunt simul natura. et dicunt ad p uertentiaz. sed h nō p t eē si adaliquid referret ad seipm aut ad superi⁹ aut ad inferi⁹ tanqz ad correlatiū. g. Tercio parz. qz cu iustibet generis vñū sunt tñ due spēs. sed relatiōis in cōi nō sunt tñ due spēs pñe. g. Vñor. pbat. qz si sic tūc sint. a. et. b. et optebit q referant adaliquid. z tūc q/ rīf vñū. a. referat ad. b. et. b. ad. c. et sic erunt relatiua eqparantie. et p pñs oia relatiua eis inferiora erunt etiā relatiua eqparantie. et si sint relatiua supponis alia erūt relatiua suppositōis. et p pñs oia relatiua erunt disquiparantie et nulla erūt eqparantie vel saltē erūt al teri⁹ generis. et etiā crūt qñuor spēs pñe relatiōis. Pa tet qro. qz spēs hui⁹ p dicamenti nō sunt distincte a spēs alioz p dicamentoz. g. nō est vñū gen⁹ distinctū ab alijs. An⁹ pz p phm. qz lepe enumerat eadē in p re dicamento adaliquid et in p dicamēto qñicatis. Ter cio arguit ptra qñitū. qz si diffinitōes relatiuoz es sent bñ assignate. seqret q oia essent adaliquid siue rela tiua. sed hoc est falsum. qz multa sunt q nō pñt referri sub habitudine alicui⁹ casus. et sñter nulla sunt qz esse nō se habeat qdāmō ad aliud. Cōfirmat. qz si esse relatiōis esset ad aliud hoc nō esset nisi p aliā relatiōez et tūc illi⁹ esse etiā essz ad aliud. et p pñs essz. pñs i infinitū in relatiōibz. Quarto arguit ptra p pñtates primo ptra pñā. qz relatiua opponunt relatiue. g. nō p trarie. Teneat pñā. qz sunt diuerse spēs oppositiōis. Cōtra scdam. qz si susceptio magis z min⁹ cōueniret relatiōi. vel. hoc pueniret ei fm se. vel gratia sui funda menti. Nō pñū. qz nō cōuenit oibz. Nō scdm. qz tunc nō intenderet respect⁹ nisi ex intēdē. sui fundamenti tūc fundamēto eqli pmanente nunqz fieret intentio ip sūs relatiōis. sed hoc est falsum. qz videm⁹ q fundas mēto eodem modo se hñte solo fmīno suscipiente ma ioratiōem vel minoratiōem ipm dicit equale vel ineqle. Et sñt dicit de coloribz qui dicitur sñles vel dissiles. Cōtra terciā arguit. relatio terminat ad absolutū. g. nō refert ad suū correlatiū. et p pñs relatiua non dis cuntur ad p uertentiaz. An⁹ pz. qz relatio refert ad il lū q posito et circūscripto omi alio adhuc referuntur ad ipm. tale est absolutū. Contra qrtā sic arguitur. vñū relatiuoz pñus est altero. sicut pat pñor est filio ergo nō sunt simul natura. Et pñmat. qz vñū diffini tur p reliquū. g. vñū est pus alio. ex eo q diffinitō debz esse pñor suo diffinito

In oppositū Est pñs in textu. Pro solutiōe isti us qñtionis soluen de sunt quatuor questiones parciales

Questio prima

Utz relatio sit vñū gen⁹ cōe oibz relatiōibus ab alijs generibz distinctū. Pro cui⁹ solutione attende pmo q octo sunt modi relationū assignati a francoisco vices simanona distinctōe pñi sentētiāz. Prīm⁹ est. relati onū alie sunt fm dici. et alie fm esse. Illa aut dicuntur relatiua fm dici q fm id qd sunt alioz p dicamētoz sunt. fm aut se sunt absoluta. ita q solū intelligit cū habitudine ad aliud. sicut aia intelligit cū habitudē

ne ad homines et scia ad scibile. Sed relatiua fm esse sunt q fm tota sua natura et totu id qd sunt. sunt in p dicamento relatiuis. sicut paternitas. Secunda diuisio relatiuoz est q alia est relatio ronis q est ab aia fabri/ cati et in aia obiectiue. Alia vero realis que no est ab aia fabricata. sed est in re natura circumscripito omni ope intellectus. Et ad tale tria requirunt. Primu est q heat extra realia. Secdm e q extra sint realit distincta. Et tertiu e q talis relatio inuestigat ex natura extremoz circumscripito o ope intellectus. Tercia diuisio relationu est in relatiues disqparatie q neco sunt alicuius alteri spci in vtroq extremo. vt pat et fili. et in relatiues eqparatie q st eiusde ronis in vtroq extremo. Quarta diuisio relationu disqparatie est in relatiues suppositiuis q st supiores et pncipaliores. et sup/ positionis q sunt min pncipales. Quinta diuisio est relationu in trascedentes et no trascedentes. Unde il le sunt trascedentes q no sunt alicui p dicameti. vt ide et diuersum. Ille vero no trascedentes q sunt alicui determinati generis. vt dñs et seru. Sexta diuisio relationu est in relationes intrinsec aduenientes q neces/ sario inascunt positis extremis. et extrinsecus adueni/ etes q no necario inascunt positis extremis. sed acq ruit aliqua apporinatodem. sicut respectus q est inter agens et paties. sed illa distinctio relationu q intrinse cus adueniunt alijs simpliciter necario ponunt positis fundameto et termino. sicut respectus creature ad deu aliq vero no. sicut positis duobus albis fm eu possit no poni similitudo. de quo tu est dubiu. Similiter si de creat set meet patre meu inter nos no fuisset paternitas nec filiatio. illa em no p surgut nisi posito actu generandi. Septima diuisio relationu est in fundametales et for males. Un relatio fundametalis est illa q est in suo fundameto p se scdo mo expectas in eo relatiuem for male siue actuali. sicut similitudo expectat actu riden di. Sed relatio formalis est in suo fundameto p acci dens. sicut paternitas et filiatio. Attende scdo q rela tio siue ad aliqd vt est generalissimu est ro referedi ad aliud. et fm illa ronein p dicat de oib suis inferiorib p se pmo mo. q p3. q fm aristotelis diffinitioem illa sunt ad aliqd quoz esse est ad aliud se habere. h inest oib q sunt ad aliqd p se pmo. q inest eis p rone alicuius cois. qd no est aliud nisi ro referedi ad aliud. igit Et si forte arguas. q si relatio sit pncipiu referedi ad aliud relatiuu. hoc erit fm ea de forma coem oib relatiuis. q erit relatio eqparatie. Scdo ide no res fert ad seipm relatiue reali. si q relatio sit ad aliqd siue relatiuu. tuc haberet aliqd correlatiuu. et cu relatiua sint simul natura sequit q in ad aliqd erit duo genes ralissima genera. Ad primum respondeo. q rela tiuu eqparatie pt capi ppe et trasumptiue. Proprie acceptu est aliqd relatiuu qd dicit ad aliud fm eade forma specie a q relatiue imponit nome vnu qd dicit de vtroq relatiuo talis relatiuis. sicut sunt sile et eqle. Trasumptiue aut sumptu dicit relatiuu eqparatie ome illud qd eode mo denotat vtruz extremuz. licet illud nome non imponat ab vna forma in specie. et h scdo mo pcedo relatiuem q est generalissimu esse rela tioue eqparatie. et ab ea dicit relatiuem eqparatie. dicit em relatiuem relatiuem relatiuem Un relatiuem pmo accep tu est spes huius p dicameti. nec est incoueniens q relati ua disqparatie sint illo mo equiparatie. Ad secun

dum dicendu q relatio in coi no hz aliā relatiuem si bi opposita. sicut nec relatiuu in coi hz aliud correla tiuu sibi oppositu. Est em pncipiu referendi ides ad seipm. no ide numero nec spe. sed ide genere. Ex q p3 q no est incoueniens ide referri ad seipm relatiue reali possit tu dici q relatio in coi hz finiu in coi. ille autē terminus dicit de oib terminis terminatib relatiues. Etz aut relatio possit fundari in relatiue postea pate bit. Attende tercio. q ista tria relatio respectus. et ha bitudo vident habere aliquale ordinē. Nam respectus repit in septē generib. relatio aut ppe sumpta ppe e in vno genere. nam septem sunt respectus. sed tm vnus est p dicameti relatiuu. Habituudo vero coior est respec tu et relatiuo. eo q in multis repitur habituudo in q bus no repitur respectus neq relatiuu. sicut inter diffi nitioem et diffinitu. subiectu et ppiā passionē repit ha bitudo. vbi tm nullus est respectus. Attende qto. q ad hoc q aliq relatio sit in hoc p dicamento qtoz requi runt. Prmo q sit relatio realis. eo q ens reale diuidi tur in decē p dicameta. et ides ome qd est in p dicame to est ens reale. Scdo requirit q sit relatio finita. et li mitata et no trascedens. et ideo nulle relatiues dicte de deo si sumatur fm suū cōceptu p mune sunt in hoc p dicamento. imo si in hoc p dicamento reponatur hoc est fm suū pceptu finitu et limitatu. Un dictu est sus peri q ad hoc q aliquid sit in p dicamento requit q habeat pceptu finitu et limitatu. nihil aut formaliter dictu de deo est hmoi. g. Tercio requirit q sit relatio formalis et actualis. nam qz relatiues apitudinales no distinguatur realit a suis fundamētis. ideo sunt i eos de p dicamento reductiue in quo sunt sua fundameta. Quarto requirit q sit relatio intrinsec adueniens. et ideo qz oia reponibilia in sex vltimis p dicamētis sunt relatiues fm ee. tm nullu eoz est de hoc p dicame to. qz nulla talis relatio necario p surgit positis funda mento et termino.

Dic primo q relatio siue ad aliqd in suo pceptu coi accep ta no est vnu gen generalissimu. Patz sic. qz nihil coe septē generib est vnu gen generalissimu. sed relatio est cois septē generib generalissimis. g. rē. Dic scdo. q relatio realis actua lis intrinsecus adueniens est vnum genus saltem circ cumlocutiue. Patz sic. qz illud est gen qd predicatur de pluribus differentibus specie. sed relatio est huius modi. q. rē. Vno probatur. quia predicatur de res latione equiparantie et disqparantie que differunt specie. igitur rē. Dic tercio q proprius modus per que p dicamentu illud distinguit ab alijs p dicamē tis est esse ad aliud. Pt3 ex diffinitioe aristotelis. quā ipse attribuit huic p dicamento. sunt enim talia ad aliqd quibus totum esse est ad aliud quodāmodo se habere. Dic quinto q hoc genus generalissimu est vnu. qd patet sic. quia omne illud genus est vnum quod fm vnam rationem dicitur de omnib suis spe ciebus. sed relatio est huiusmodi. quod sic patet. ens diuiditur in ens ad se. et in ens ad aliud. et nulla rela tio est ens ad se. ergo omnis relatio est ens ad aliud. 2 per consequens habituudo vnus ad alterum siue ratio referendi ad aliud erit propria ratio ipsius relatiuis fm quam p dicatur de omnibus suis inferioribus. Sequitur secunda questio

Questio secunda vtz

Commutates et proprietates relationū sint a p^o hō pueni
entur assignate. Pro cui⁹ solutio attende p^omo q^o be
atus augustin⁹ in suis categoriis illi p^odicamēto assi
gnat quatuor proprietates. Prima est q^o p^oriū est relationi
q^odāmo cointelligi cu⁹ suo termino. omne em̄ q^od ē ad
se generalit⁹ loquēdo p^o intelligi in suo alio cointelecto.
sed si relatio d^o intelligi necessario requirit suū termi
nū cointelligi. Sc^oda p^orietas est q^o oīa relatiua dicun
tur ad p^ouertentiā. Tercia p^orietas est q^o relatiue op
posita p^ont esse in eo dē susceptibili p^o p^oparatōem ad di
uersa. q^o idē p^ont esse pat⁹ et fili⁹ respectu diuerso⁹. licet
nō respectu ciuitidē. Quarta p^orietas est sp^oalis mod⁹
p^odicatōis. recipit em̄ p^odicatōem in obliq⁹. q^o relatio
hoc ip^om q^od est alio⁹ est. et si aliq^od absolutū h^omōi p^o
dicatōem suscipiat. hoc t^on esse nō p^ont sine p^ocomutancia
respect⁹. Attende sc^odo. q^o susceptio p^otrario⁹. s^ol^oiter
magis et min⁹ nō insunt relatiuis nisi gratia suozum
fundamentoz. Vñ illa relatiua q^o fundant in formis
susceptentib⁹ magis et min⁹. et h^ontibus p^otrarietatem
etiā h^ont p^otrariū. illa autē q^o fundant in illis formis q^o
nō h^ont p^otrarietate nec magis nec min⁹. etiā nō suscipi
sunt p^otraria. et p^opter hoc relatiōes fundate in quarta
sp^oe q^olitas nec suscipiūt p^otrariū nec magis et minus
Vnde generalit⁹ si relatiua p^oparent ad sua correlatiua
cū q^ob⁹ dicūtur ad p^ouertentiā nō p^otrariant. sed rel
atiue opponunt. nā posita se ponūt et p^oempta se perit⁹
mūr. Si autē p^oparent ad alia q^os ad sua correlatiua.
tūc in illis q^o h^ont fundamenta p^otraria repitur p^otrarie
tas. in alijs vero nō. Vñ si vir⁹ p^opat ad virtuosum
et scia ad scitū. nō ei p^otrariat. Si autē virtus cōpetur
ad vitiū. et scia ad ignorātiā ipsi cōtrariātur. Et
si forte arguas q^o egle et inegale suscipit magis et mi
nus. et t^on q^oritas q^o est eius fundamentum nō suscipit
magis et min⁹. Dicendū est q^o sufficit ad hoc q^o relati
uū suscipiat magis vel min⁹ q^o ei⁹ fundamentū susci
piat magis vel min⁹ vel maior et min⁹. Vnde t^on di
cere boeti⁹ aliter in p^omēto. vnde dicit sed forte q^os dis
cat cur. (cū q^olitas sit dici egle et inegle. et q^oritas ma
gis atq^o min⁹ nō suscipiat) egle et inegle intēōe crescat
et remissione minuat. Dicendū igit q^om quēadmodū
substātie ipsi in eo q^o substātia est nō est p^oriū. ipsi t^on
p^oriū est p^otraria posse suscipe. ita et in q^ontitate p^oside
rat. p^oriū em̄ est nō hoc ip^om cu⁹ est p^oriū. sed q^odā
alia extrinseca q^olitas. passio em̄ q^ontitatis est et q^odā
qualitas egle et inegale dici posse. q^od q^om non est idē
p^oriū q^od est illud cui⁹ est p^oriū egle vel inegale dici
nō est q^oritas cui⁹ est p^oriū. sed q^odā q^olitas seu pas
sio q^olitas) Ex hoc videt⁹ haberi q^o equalitas vel nō
est q^oritas. vel nō est imēdiate fundata in q^ontitate. sed
q^odā extrinseca qualitas. Dicet⁹ t^on cōiter q^o egle nō
suscipit magis. eo q^o fundat in indiuisibili. Inegle ac
suscipit magis et min⁹. eo q^o recessus ab egle p^ont fie
ri p^om magis et min⁹. Attēde tercio q^o relatiua dici
ad p^ouertentiā nō est aliud q^o ea referat ad seinuicē p^om
mutuā depēdētiā. sic sc^oz q^o relatiuoz p^odicet⁹ de seipso
cū obliq⁹ sui correlatiui et contra. vt d^ons seruī d^ons. et
seruū d^oni seru⁹. Vñ boeti⁹. Cōuertit autē est. vt si p^o
ma res dicat⁹ ad secūdā. secundā rursus dicat⁹ ad pri
mā. Nec autē p^orietas puenit solis relatiuis. sicut p^o

intertu. Et si instes q ipsa reperiat in alijs. vt dicēdo
si sol orit dies ē. et si dies est sol orit. Rūder iambilie
q aristoteles nō dicit hāc p̄prietatē esse p̄prie
Sed boetius dicit q cū dicit cū sol orit dies est. nul
la habiūdo demōstrat. sed solūmō p̄na ostēdit. cum
vero aliq̄s dicit fili⁹ patris fili⁹. habiūdine ⁊ p̄p
tione ⁊ qdāmō p̄tinetiā vtrozūq̄ declarat. sed de hoc
patuit in summulis Attende q̄rto. q̄ relatiua esse si
mul natura a diuersis diuersimode intelligit. Vnde
qdā dicūt ea ēē simul natura. i. naturali intelligentia.
ita q̄ q̄nūq̄ vnū intelligit. intelligit et reliquūz. que
expositio francisco nō placet. q̄ aristoteles nō loquit
hic de similitudine relata ad intellectū. sed de ea q̄ est in
rerū natura. q̄ posito vno. ponit et reliquū inesse illij
vero hoc idē intelligit q̄sum ad depēdentiā. ita q̄ si
cut vnū relatiuū dependet ab alio. ita aliud depēdet
ab ipso. et sicut illi nō intelligūt hoc q̄truz ad existen
tiam. Sed boeti⁹ alit̄ intelligit hoc dicens. Dicim⁹
em̄ illa simul esse natura q̄cūq̄ altero p̄stituto vel al
tero interēpto. simul vtraq̄ p̄stiterent v̄l etiā perime
rent. Et hoc est qd̄ vult dicere augustin⁹ in suis cathe
gorijs cū dicit q̄ relatiua sunt simul q̄ ad ortū et occa
sum. hoc est. p̄ quocūq̄ instāti nature est vnuz relati
uū. p̄ eodē instāti est reliquū. et p̄ quocūq̄ instāti oc
cidit. i. destruit vnū relatiuoz. destruit et reliquū. hoc
em̄ est relatiua esse simul quo ad ortū ⁊ occasū Dic
ḡ breuiter q̄ p̄prietates relatiuoz puenienter sunt assig
nate a p̄ho. vt p̄ in textu. et hoc intelligendo q̄nta p̄
prietate de relatiuis p̄ le ⁊ nō p̄ accēs. sicut sūt scia et
scibile. nō em̄ oꝝ talia esse sūt natura. Sz p̄ h̄ arguit
q̄drupl̄r. Primo sic. p̄tus ⁊ vitū nō maxime distant
q̄ nō sūt p̄traria Secūdo sic. scia et scibile. sensus ⁊ se
sibile sūt relatiua. et tñ nō sūt sūt natura Tercio sic
p̄us tpe ⁊ posteri⁹ tpe sūt relatiua. ⁊ tñ nō sūt sūt natu
ra Quarto sic destructa scia nō ē necēariū destrui sci
bile. ⁊ sicut destructo scibili nō ē necēariū destrui sciam
eo q̄ nulla rosa exīte adhuc pōt haberi scia de rosa. ḡ
male d̄r q̄ destructo scibili necēariū ē destrui sciam.
Ad p̄mū d̄r. q̄ licet p̄tus nō p̄riet vitio ī ḡne nature.
tñ sibi p̄riet in genere moris. in q̄ maxime distāt vitū
⁊ vitū. vñ bonū ⁊ malū sūt in genere moris. et sub bo
nō p̄tinet virt⁹. sub malo vero vitū Ad scdm̄ d̄r q̄
scia nō puenient assignat ad scibile tanq̄ ad suū cor
relatiuū. sed magis ad actualit̄ scitū. scia aut̄ ⁊ scituz
sunt simul natura. q̄ q̄nūq̄ scia est scitū est. ⁊ q̄nū
q̄ scitū est scia est. Sicut sensus non puenient assignat
ad scibile. sed ad sensatū. q̄uis em̄ scia referatur ad
scibile. ⁊ sensus ad scibile. tñ scibile nō refert̄ ad sci
entiā. nec scibile ad sensum. et ideo dicit aristot. q̄ in
plurib⁹ p̄sistētib⁹ reb⁹ accipiam⁹ scias. in paucis em̄
vel nullis repiet aliq̄s sūt sciam cū scibili. sed q̄ sint il
la pauca in q̄b⁹ scia repitur cuz scibili dicit boetius q̄
anim⁹ q̄dā res sibi ipsi p̄fingit. vt chimērā vel cetau
rū. vel alia h̄mōi q̄ tūc sciunt cū ea sibi animus finere
rit. tūc aut̄ ⁊ incipiūt cū pus in opinione p̄sant. et hec
simul h̄nt esse et sciri. nā q̄ q̄n in op̄niōne nascunt̄ mor
h̄nt sciri. sed cū in rōne sunt mor̄ eozuz scia capis. sed
qm̄ nihil qd̄ in substantia non p̄manet neq̄ in veritate
p̄sistit sciri p̄r. scia em̄ est rez q̄ sunt p̄p̄hensio verita
tis. ideo bene superaddit (vel nullis) Ad terciū
dicūt aliqui q̄ p̄ius et posteri⁹ sunt termini ampli
atui. p̄p̄ietas aut̄ illa d̄z intelligi de nō ampliatis.

Sed ista responsio voluntaria est. nec illorum terminorum vis ampliativa a partibus logicis recipitur. Ideo dicitur est. quod prius et posterius natura prius accipitur per se significato. siue in supposito simplici. et sic sunt sicut natura. Sed si accipiantur per denotato et secundum suppositum personale. sic non sunt simul natura. neque tunc sunt relatiua. reputa iohannes est prior platone solum denotatiue. Unde predicta proprietates intelligi debent in rebus permanentibus et non successiuis. Nam quocumque capiantur prius et posterius tempore. ipsa non sunt sicut natura quod ad existentiam. quous forte sint sicut natura quod ad dependentiam. Nam quicunque dicitur de uno quod est prius tempore tunc dicitur de alio quod est posterius tempore. Ad quartam dicitur aliquid quod destructo scibili quantum ad esse extrinsecum non oportet sciam destrui. Si autem scibile destrueretur quantum ad oia sua esse. tunc necessario destrueretur scientia. Et hec solutio videtur esse vera et concordans cum dictis Aristotele. nisi quis diceret quod Aristoteles hoc loquitur de destructione scibilis quantum ad esse extrinsecum. et tunc dicitur esse. quod si vult nullum scibile sit nulla erit scientia. ita quod Aristoteles non velit dicere quod destructo aliquid scibili destruat scientia illius scibilis.

Questio tertia

Utrum relatio in suo conceptu includat terminum vel correlatum. sicut videtur dicere Aristoteles in libro. Pro cuius solutione attendendum est. quod sicut omne accipitur aliud a relatione (propter diffinitioem quod datur per additamentum) habet diffinitioem quod datur per aliquid sui generis. scilicet per sua intrinseca et essentialia. ita relatio propter diffinitionem quod datur per additamentum. reputa propter diffinitionem quod est per extrinseca per diffinitionem per intrinseca et essentialia sui generis. Attende secundo quod quous coter dicitur quod relatiuum non possit diffiniri sine suo termino. hoc tamen non debet intelligi de diffinitione mere quod dicitur. sed potius de diffinitione data per additamentum. propter eam dicitur relatiuis coter sunt nobis ignote. Et ideo eas circuloquimur per aliquid. nam relationes formaliter et intrinsece non distinguuntur per fundamentum et terminum. sicut nec alia accidentia. distinguuntur tamen extrinsece et quod ad nos per fundamentum et terminum. Et ideo coter diffinitioem relatiua per ea quod nobis notiora sunt. Attende tertio. quod licet prius in textu videatur dicere. quod unum relatiuum diffinitur per reliquum. multis tamen videtur quod relatiuum non debeat diffiniri per correlatum. sed per terminum siue fundamentum correlatiui. et hoc maxime ad euitandam circulatoriam et petitionem principii. Hoc tamen non obstat potest dici quod relatiuum diffinitur per correlatum. sicut dicit Aristoteles. Nam relatiuum et fundamentum correlatiui non sunt sicut natura. nec dicitur ad quertentiam. Unde non est inconueniens quod ideo diuersimode consideratum sit notum et ignotum. nec in relatiuis inconueniens est circulatoria. Attende quarto. quod secundum aliquos in substantia non potest immediate fundari relatio. et hoc propter imperfectionem relationis. nec etiam relatio potest fundari in alia relatione. ex eo quod sicut materie non est materia. sic etiam forme non est forma. Et sicut est processus in infinitum in relationibus. Et dicunt ultra quod relatiuum si cut est prius per adequatum terminum non habet hunc filium vel illum sed filium in comuni. Et ideo destructo hoc filio non destruitur terminus paternitatis nisi secundum quod. Et per prius nec etiam paternitas destruit simpliciter. sed solum per quod et in ordine ad filium destructum. Et ex hoc patet quod a distinctione numerali subiectorum et non fundamentorum sumitur distinctio numeralis relationum. Unde est quod quidam prius eadem generatione actus producit plures filios. eadem relatione refertur ad ipsos

Dic primo

Relatiuum in suo conceptu quod dicitur non includit terminum. Patet sic. primo. quod nihil alterius generis a genere relationis includitur quod dicitur in ipsa relatione. sed terminus ut coter est alterius generis. ergo non includitur in ipsa relatione. Et ex hoc sufficenter patet. quod relatiuum quod dicitur non potest diffiniri per terminum. neque per correlatiuum. Dic secundo quod relatio non terminatur primo ad suum correlatiuum. Probat quadrupler. primo sic. omne diffinitens est prius diffinito. sed relatio diffinit per terminum. ergo terminus est prior ea. relatio autem opposita est sicut natura cuius alia. Maior est manifesta siue diffinitio fiat per intrinseca priora siue per additamentum. Secundo sic. in essentialiter ordinatis non potest esse circulatoria. omne autem diffinitens est prius diffinito. eo quod diffinitum notificat per diffinites. Si ergo relatio esset terminus tunc esset prior et notior. et eadem ratione alia opposita. Tercio sic. ois relatio dependet a termino et fundamento. et per prius relatio est posterior. sed relatio opposita non potest esse prior hac relatione. cum sit sicut natura cum ea. ergo non potest esse terminus quod non potest ab ea dependere eo quod tunc esset circulatoria. Quarto sic. ois habitudo inter extrema supponit extrema illius habitudinis. sed ois relatio est habitudo inter fundamentum et terminum. igitur supponit terminum. Et cum relatio non supponit relationem sibi oppositam. igitur non terminatur ad eam. Dic tertio quod relatio potest fundari in substantia et relatione immediate. Probat quadrupler. primo sic. quod substantia est causa omnium accidentium. sicut est prior accidente. Et etiam una substantia per ordinem eminentie est prior et superior alia. et alteri imperfectior et ineqilis. ergo. Secundo sic. quod irrationale videtur quod due albedines habeant proportionem inter se. et tamen due substantie reputa duo homines non habent talem proportionem. Tercio sic. due albedines habent relationem inter se reputa ydempritate specificam. ergo due similitudines sicut habent ydempritate specificam. et illa est relatio. ergo relatio potest fundari in relatione. Quarto sic. relatio actualis realiter distincta a fundamento est accidentis et vere inheret fundamento. sed illa inheretia est realis relatio. ergo relatio potest fundari in relatione. Dic quarto quod impossibile est idem referri ad multa. eadem est relatione numero. Probat primo. quod omnis relatio habet aliquam correlationem sibi oppositam. ergo sequitur quod hec filiatio habet aliquam correlationem sibi oppositam. Sed destructionem cuiuslibet relationis sequitur destructio correlationis. eo quod relatio et correlatio sunt sicut natura. ergo si destruat filiatio destruit aliqua correlatio. et non alia quam paternitas. ergo destruit paternitas. sed implicat contradictionem idem numero sicut esse et non esse. quia paternitas quod remanet destructa una filiatio non est eadem numero paternitati destructe. et per prius erunt plures paternitates. Secundo probatur. quod implicat contradictionem quod idem sicut intendatur et remittatur. et quod aliquid sit magis vel minus sicut quod prius. et tamen similitudo non sit magis aut minus intensa. et tamen utriusque istorum sequitur si sicut per eandem similitudinem referretur ad plura sicut alia. ergo. Maior patet quod ad primam partem quod si sit unum album decem graduum. et alia duo quod unum est sex graduum. et alia duo decem graduum. tunc si intendatur album sex graduum et etiam album duo decem graduum. tunc similitudo albi decem graduum sicut intendere et remittere. Quod ad secundam partem patet. quod addatur unum gradus albedinis. et remittatur unus non erit similitudo magis et minus intensa quam prius.

et non erit magis simile uni. et minus simile alteri

Questio quarta.

Utrum relatio sit entitas respectiva per se a se a suba et qualitate reali distincta. Pro solutio attende primo quod relatio est quoddam esse transcendens ad predicamentum relationis et ad sex ultima predicamenta. et etiam ad multa alia. quod non sunt in isto predicamento. Unde inquirendo naturam relationis dicemus primo in generali. quod sit natura relationis. et quod ab aliis predicamentis distinguatur relatione. Sunt autem duo modi dicendi famati de ipsa relatione. Primo modus dicendi stat in quibus dictis

Primum dictum est. quod sit per operationem a se aliqd sit sibi. ut pater et filius. nulla tamen res quod non est signum siue terminus est ad aliqd vel relatio. sed soli termini sunt ad aliqd vel relatiui vel relatio. ita quod hec tria nomina non sunt nomina prime intentionis. sed secundum. quod non verificantur nisi de terminis. Probat quadrupli. Primo auctoritate philosophi in capitulo de relatione dicentis. quod ea sunt relationes quod dicuntur aliorum aut quolibet aliter ad aliud. quod exponitur contra sub aliqua habitudine casuali. Secundo quod dicit philosophus quod omnia relationes dicuntur ad pueritiam sed casu aliter differunt secundum locutionem. Tercio dicit philosophus quod aliquis nomen fingere necesse est. si non fuerit nomen ipsum ad quod pueniunt assignetur. stat autem quod dicit non puenit rebus. nec sibi casuali habitudine. sed soli terminis. nec etiam possumus fingere ipsas res. sed soli nomina rebus. Et ad illa quod fingimus de philosophia alia dicit. dicit enim si non fuerit nomen impossibile. ad quod se pueniunt relationum assignetur. Quarto sic. absolutum et respectiuum non sunt de rebus. sed soli terminorum. quod non pueniunt rebus. sed soli terminis. Et ex hoc inferunt quod non est aliquis res extra subiectum in illo quod est pater quod sit ad aliqd. et non res absoluta. quod secundum intentionem philosophi in illo qui est pater non est hy maginanda aliquid res que non sit vera substantia aut qualitas. tamen hoc nomen pater est vere ad aliqd. eo quod impossibile est ipsum verificari de aliquo nisi respectu alterius. Nam si aliquid est pater necessario est pater alicui. non autem sic de hoc nomine homo. quia non oportet quod si res sit homo quod sit alicui homo

Secundum dictum est

Dis res est absoluta et omnis res est respectiva. et omnis substantia est relatio. et omnis qualitas sibi. et omnis relatio est substantia vel qualitas. nec oportet hy maginari quod aliquid relatio sit ab oibus rebus absolute. sicut accidens subiecto. Probat primo quod nisi sic sequeretur quod quicunque aliquid incipit esse vel de finit esse relatiui. tunc ipsum vel aliquid eius esset in se mutatum per acquisitionem alterius entitatis. quod patet immediate non habuit. vel per depditionem alicuius entitatis. quod patet immediate habuit. sed patet falsum. igitur. Tenet prima. quod non videtur quod aliquid acquirat in se aliquam nouam entitatem. vel depdat aliquam quam habuit. ipso nullo modo mutato. Falsitas patet patet primo auctoritate Augustini quito de trinitate capitulo primo dicentis. Vnde cum dicitur paterum relatione dicitur. nec tamen mutatum est cum cepit paterum. nec cum paterum incipit esse. et si quod sunt filia. Si ergo munus per nulla sui mutatione multoties relatiue dicitur. ut nec cum incipit dici nec cum desinit per aliquid in nee materiem forme. quod munus per mutationem fiat. quanto facilius de illa inedicabili dei substantia debemus accipere. ut ita dicatur relatiue ad

creaturam. et quod sit taliter incipiat. non tamen ipsi substantie dei aliquid accidisse intelligat. sed illi creature ad quam dicitur. Secundo probatur auctoritate Anselmi. xvij. monogramum dicentis. Constat quod homini post annum presentem nascituro nec minor nec maior nec equalis sum. omnes autem has relationes utique cum natus fuerit sine omni mutatione ad ipsum habere potero et amittere. secundum quod crescat. vel per quantitates diuersas mutabitur. Tercio auctoritate philosophi quanto philosophorum dicentis. quod in aliquid non est motus. dicit enim quod contingit altero mutare. i. mutato verum esse alterum nihil mutatum. Et secundo metaphisica. est enim altero permutate verificari altero nihil permutato. Quarto per rationem. quod tunc sequitur quod ad generatorem cuiuscunque mune entitatis in quolibet re mundi. et in quolibet eius parte noua entitas generaretur. et per patris ad subiecta cogitatorum aut hy maginationem meam aut per motum digiti totus mundus et quilibet pars eius mutaretur. sed hoc videtur esse multum mirabile. sed quod mea hy maginatio totum mundum realem mutet. et res has causet in quolibet parte eius. prima tamen pars. quod a quolibet entitate nouiter genita. i. ab acta hy maginationis distinguatur quilibet alia entitas mundi. Et in quolibet generat noua distinctio. Secundo sequitur quod quolibet agens quantumcunque debile quantumcunque ageret. in quolibet res mundi ageret. et in quocunque partes eius. et secundum quantumcunque distantia etiam si infinita esset distantia. quod videtur absurdum. igitur. Secundo sic autem. quod si similitudo esset talis entitas realis distincta ab omni re absoluta. sequeretur quod impossibile esset forte alibi esse simile alicui albo sine tali entitate. sicut est impossibile forte esse album sine albedine. sed patet falsum. igitur. Falsitas patet per patet. quod possibile est forte ex parte albo pater aliquid albi generari nulla entitate genita in forte. Probat quod si a generatione albi romie necario generaretur aliquid entitas in forte pater. vel generaretur a deo ab aliquid creatura non a deo. quod nihil agit ad extra necario sed mere contingenter et volutarie. et sic quicquid agit per non agere non a creatura. quod omnes cuiuscunque creature quantumcunque actus per suspedere. Tercio sic. distinctio realis non est aliquid talis entitas. sed non per quod relatio sit res distincta a re absoluta. Ans. per per. quod per nulla re inherente alicui rei ipsa est id quod essentialiter est. et per nulla sibi inherente ipsa non est illa res quod ipsa non est. Sicut per nulla rem forti inherente fortes est forte. et forte non est plato. eo quod destructa quilibet re inherente forti fortes non minus esset forte. et non minus non esset plato. igitur per nulla rem sibi inherente aliquid res est realis distincta ab alia. Tercia pars. quod ad hoc quod hec res sit distincta ab alia sufficit quod tamen hec res illa sit. et hec non sit illa. nec oportet supaddere aliquam entitatem. Secundo quod si fortes est distincta a platone per aliquam aliam rem a se sibi inherente. quod sit illa distinctio. stat quod ipse est distinctus ab illa distinctio. aut quod seipso. et sic eadem ratione erit distinctus a platone. et a quolibet alio. aut est distinctus ab illa distinctio per aliquam distinctio. et sic erit processus in infinitum. Tercio. quod si fortes non seipso sed distinctio sup addita est distincta a platone. igitur illa distinctio distinguatur a distinctio platonis a forte. et sibi ab ipso forte per aliquam distinctio. et sic erit processus in infinitum. Et sibi posset argui de depreitate. quod non esset talis res realis inherens. Quarto sic. duplicitas quod est quidam relatio non est aliquid talis res realis inherens rei absolute. Ans. per per. quod si numerus quaternarius quatuor hominum sit duplus ad binarium duorum hominum ex ipsis per aliquam entitatem illi inherentem que sit duplicitas. aut illa entitas est simplex et indiuisibilis. et tunc oportebit quod ipsa sit tota in

quolibet illorum. cum non sit ratio propter quam potest sit in uno quod in alio. Et sic sequitur primo quod idem accidens numero secundum se totum est simul in diuersis subiectis maxime distantibus. quod est impossibile naturaliter. Sequitur secundo quod quilibet illorum erit duplex ad duos. et sic quilibet illorum hominum erit quatuor homines. Vel illa entitas est diuisibilis et habens partes. et tunc vel partes erunt eiusdem rationis cum suo toto. sic quod quilibet sit duplicitas. et tunc sequitur ultimum inconueniens. vel sunt diuersarum rationum cum toto. et tunc omnes sunt erunt in quolibet. et sic sequitur primus inconueniens. vel una erit in una et alia in alia. Constat autem quod ille partes non sunt entitates absolute secundum aduersarios. sed sunt respectus. et non nisi ad eundem terminum ad quem est duplicitas. aut ad eius partes. Unus autem ad duo est respectus subduplicitatis. et per istam istam duplicitatem non est aliud quod subduplicitas. et sic non est secundum se aliquid duplicitas vel respectus alteri rationis a subduplicitate. immo cum tales subduplicitates sunt inter se loco distantes. nec ad invicem continue aut contigue. sequitur quod ipsa duplicitas non est. aliquo modo entitas una numero plusquam illi quatuor homines. Adducunt autem plures alias rationes ad probandum illam propositionem quas causa breuitatis relinquo. Est tamen una apparet quia sic arguitur. possibile est aliquem de non domino fieri dominum. et de non seruo fieri seruum nullo penitus agente in alterum ipsorum. sed dominus et seruus non importat tales entitates. eo quod nulla entitas potest esse in aliquo de nouo nisi aliquid agat in ipso illa entitate. Anus patet. quod possibile est aliquem legem fieri a deo vel ab alio alio. quod cumque primum vulnerauerit sponte. et infra decennium ei non satisfecerit per illam offensam. post illud decennium ille qui lesisset esset seruus eius qui fuisset lesus. quia lege facta si quis alium vulnerauerit et infra decennium non satisfecerit. compenso decennio et nulla re agente aliquid in lesum vel ledens rem. lesus esset dominus et ledens seruus. non enim potest assignari quicquam quod per se vel per accensum aliquam entitatem causaret in alterum vel utrumque ipsorum. nec ipsi etiam in seipsos. quod vel hoc esset naturaliter. et tunc autem totum cursum decennij non minus causassent. nec libere. quod tunc possent non causare. et sic casu posito ille posset non esse seruus et ille dominus. Arguit iterum alio argumento. quod deus posset separare relationem a fundamento. Et sicut. dependentia creature ad deum. et quod in deo essent aliquid accidentia realiter inherencia de quo posterius dicitur.

Tercium dictum est.

Quod ad non ens potest esse relatio realis. et sicut non ens potest realiter referri ad ens. Patet sic primo. quod hymago refertur ad hymaginatam. ita quod representat rem cuius est hymago. ea non existente. igitur. Anus patet. quod hymago herculi representat ipsum herculem. qui tamen non existit. Sicut posset probari de memoria quod refertur ad illud cuius est memoria. dato quod non existat. Secundo sic. productum realiter refertur ad scibile. et factum ad factibile. igitur. Anus patet. quod illa sunt relatiua secundum diuersos modi. Tercio sic. causa realiter refertur ad causatum. cum causatum realiter dependat ab ipsa in esse vel fieri. sed aliquid non existens est causa illius quod est. Quarto patet quod finis qui nondum est est causa. igitur. Quarto sic deus eternaliter fuit productum vel causatum reus ab eo productum vel quod non fuerit ab eterno. sed deus ab eterno referebat relationem reali ad ipsas creaturas. Quod autem illa relatio sit realis patet. quod fundatur super potentiam actiuam et passiuam. et etiam non est ex operatione nostri intellectus. eo quod deus fuit crea-

turus et causatum ante omnem animam et considerationem intellectus creati

Quartum dictum.

Quod relatio quod idem refertur ad seipsum si illud quod refertur sit existens est realis. Patet ex eo quod quilibet est magis realis idem sibi ipsi quam alteri. Sed relatio quod res ponit eadem specie cum alia re est realis. ergo fortiori relatio qua res est eadem sibi ipsi est realis.

Dic primo.

Quod quibus aliqua notia sunt absoluta. et aliquid relatiua. non tamen sola notia sunt relatiua. sed aliquid res sunt relatiue. sed ille qui signifi-
fiant per terminos relatiuos. Probat primo autoritate Augustini in libro de trinitate. capitulo x. dicens. Ille spiritus sanctus qui non est trinitas. sed in trinitate intelligitur. in eo quod proprie dicitur spiritus sanctus cum relatiue dicitur. et ad patrem et ad filium refertur. ubi patet quod non de nomine sed de persona qui per non intelligitur in trinitate. de quod refertur. Et in sequenti capitulo mouet dubium quod dicatur relatiue spiritus patris. cum eodem uerso patet non dicatur pater spiritus sancti. Rndet quod in multis relatiuis habet primum. quod ad se referunt. Et subdit quod ut habet vicissim rndeatur dicimus donum donatoris et donator doni. quod habet potuit inueniri utratum vocabulum. ibi vero non. Ex hoc clare patet quod cum vocabula imponantur relatiuis. et his qui referunt non solum vocabula. sed res ipsae vocabulorum significantur sunt relatiue. Secundo probat autoritate promeritoris dicens in primo capitulo de adaliquid. quod unumquodque relatiuum redit per uersionem cum accipiantur per non sua signa super ipsa ambo. ex eo quod sunt relatiua si est eis nomen. aut proponit eis non. si non eis ambo non. et infra dicit cum non fuerit relationi recte non per se super eam. ex eo quod est recta. et finaliter concludit quod hec est via discendi necessaria ut ambulet per ea. in eo quod non habet non ex relatione videlicet ut imponatur ei non per se relatiue ex ea parte qua fuit relatio. Et sic patet quod secundum intentionem eius est dominum. quod relatiua sunt res quibus imponuntur nomina. quod nominibus non imponuntur nomina. sed rebus qui non sunt nomina. ergo. et sic si quis forte perueniendo uellet dicere. quod nominibus nomina imponuntur. quod ab eo quod est illud non cui non est non imponitur. ad quod caput relatiue dicitur. cui scilicet imponitur hoc non caput primum. et non potest aliquid tale assignari sicut manifestum est. igitur. Tercio Aristoteles. in toto capitulo ad aliquid refert suam intentionem ad res respectiuas. igitur. cum enim dicit relatiua suscipere magis et minus et habere contraria. et dicit ad conuertentiam. hoc non intelligit de nominibus. Si enim habet intellectus ligere de nominibus. ita quod non de personis. non magis peruenit illis nominibus quam alijs. Sicut manifestum est quod dominus non dicitur huius vocis. sed serui dominus. Et sic posset deduci per totum capitulum. Quarto probat. quod illud quod peruenit nominibus non ex sua natura. peruenit sibi ex alio alio. sed non peruenit referri ad aliud. et non ex sua natura. sed peruenit sibi ex alio. et non potest aliud assignari nisi impositio vel significatio eius. ergo peruenit sibi ex parte rei significante quod sit relatiuum. sed non ex parte rei absolute. ergo relatiue. Confirmat. quod hec propositio est vera per se referit ad aliud. vel subiectum supponit personaliter. et sic habet intentionem. scilicet quod aliqua res refertur aut supponit materialiter. et sic propositio est falsa. Nam pater materialiter sumptum est per se qualitas. nulla autem qualitas est ad aliud. Et ex hoc patet ad autoritates ad primum deinde alteri opinio nis adductas. quibus. non fingam res. tamen fingimur non.

Questiones

predicamentoz

relatiua. et imponim⁹. vt res et nomina dicuntur relati-
ua. res quide⁹ q⁹ sunt ad aliqd. nomina vero q⁹ signi-
ficant illa. Et sic quib⁹ nō pueniant reb⁹. tū pueniūt
ipsis noib⁹. q⁹ significāt res relatiuas. et p⁹ p⁹ pnt
referri sub hitudine diuerfor⁹ casuū. Et cum dicūt.
q⁹ dici nō puenit rebus s⁹ solū termis. negat a sum⁹ p⁹
tū. puenit em̄ reb⁹ dici hoc vel illud. sicut eis que ea
significāt. vt p⁹ p⁹ Augustinū. viij. de trinitate. ca⁹
vii. dicentē. q⁹ p⁹ dicit⁹ deus ad se et bon⁹ et magn⁹. Et
dicit⁹ filius et ipsū sanctus. qd nō eēt verū. cum iste ter-
minus p⁹ nunq⁹ p⁹dicetur aut dicat⁹ ad se. Dic se
quando q⁹ relatio ē vera res p⁹ter actum aīe. ita q⁹ aliq⁹
res talis q⁹lis imponat⁹ per terminos relatiuos ē in re
seclusa omni opatione intellectu⁹. Probat⁹ p⁹mo. quia
ens reale extra aīam fm p⁹hm et suū p⁹mentatorē diui/
ditur in decē. cū relatio sit p⁹dicamentū ipsa ē vnū
ens reale extra aīam. Probat⁹ scdo. q⁹ de⁹ vere actua-
liter est pater. et fuit ab eterno. nec ad hoc facit anima
q⁹ plus sit deus. Et similis fortis ē pater platōis quē
genuit. q⁹ aliqua res actual⁹ extra aīam est ad aliqd
Tenet p⁹na. q⁹ esse patrē est ad aliud quodāmodo se
h⁹ie. Probat⁹ tercio. q⁹ nisi sic seq⁹retur q⁹ nulle res es-
sent realiter distincte p⁹ter aīam. et p⁹ p⁹ nulla rerū
pluralitas eēt extra aīam. sed oīa essent vnū indistin-
ctū. eo q⁹ si aliq⁹ sunt plura ipsa sunt distincta. vt p⁹
per Boetū in libro de trinitate dicentē. vbi nulla di-
uersitas. ibi nulla pluralitas. sed vnitas tū. Quar-
to. q⁹ seq⁹retur q⁹ nulla eēt similia et nulla eēt eq⁹lia.
p⁹ter aīam. sed p⁹ns ē salūm. q⁹ nullū esset tale q⁹le est
aliud. et sic nulla eēt alba vel nigra. Si⁹ nullū esset
tantū quantū aliud. et sic nulla eēt bicubita aut tri/
cubita. Et si dīceres q⁹ aliqd est p⁹ter aīam pater
vel d⁹ns. sed nō relatiue. sed solū fundametaliter. Cō-
tra q⁹ si est actual⁹ d⁹ns erit alicui⁹ d⁹ns. et p⁹ p⁹ns rela-
tiue. Si at⁹ non actual⁹. sed solum in pōia. tunc iste
eēt falsē. deus ab eterno fuit p⁹. et ab eterno fuit disti-
ctus a filio. et iste eēt vere d⁹s potuit nō eē p⁹. et p⁹ po-
tuit nō esse distinct⁹ a filio. qd est hereticū. q⁹. Sed
p⁹tra h⁹ arguit⁹ quadrupl⁹. p⁹mo sic fm p⁹hm sexto me-
taphisice. quoddā est ens qd cum alio copulat⁹. et co/
gitatio diuidit illud. et h⁹ exponit p⁹metator cōmento
octauo dicēs. Et intendit p⁹dicamentū q⁹ cōiter h⁹it
p⁹positionē. extimat⁹ em̄ q⁹ illa nō essent si aīa nō eēt. Et
hoc patz q⁹ relatio nō habet esse p⁹ter aīam. Scdo
sic. q⁹ fm p⁹mentatorē. xij. metaphisice p⁹mento nono.
relatio inter oīa p⁹dicamenta ē esse debilitatis. et fm eū
dem q⁹rto phisicoz. p⁹mento. octuagesimo octauo. en/
tium quedā sunt p⁹pleta. in quoz esse nihil facit aīa
qdā sunt quoz actus p⁹pletur p⁹ aīam. et de talib⁹ ē
temp⁹ fm eum. q⁹ et relatio. cū ipsa habeat esse debilis-
simū. Tercio sic fm p⁹hm q⁹rto phisicoz. relatio ad
uenit alicui sine mutatiōe illius. sed nulla res extra
aīam aduenit alicui sine mutatiōe eius. q⁹. Quar-
to sic. quia formalis effect⁹ relationis nō est aliud q⁹
vnā rem ad aīam referri. h⁹ autē nō facit natura. sed
intellectus. q⁹. et. Ad primū dicit⁹ q⁹ p⁹bs et p⁹metā/
tor volunt expresse q⁹ relatio sit ens reale extra aīam.
Patz. quia excludēdo a sua p⁹sideratione ens p⁹ acci/
dens et ens in aīa dicunt se velle p⁹scutari de vero en-
te qd est extra aīam. p⁹hus em̄ fm antiquā transla-
tione ait. Ex rebus aut⁹ que sunt in rei veritate ē illud
quod significat aut quid aut quantū aut quale. aut

quod copulatur cum alio Et dicit pmentator q per
istud (quod copulatur cum alio) intelligit cetera pdis
camenta. volunt ergo q cetera p dicamenta significet
veras res extra animā. Et quia aliqui estimauerūt
oppositū vtribi dē dicit pmentator. ideo ad excluden
dū opinionē eoz specialiter de illis fecit mentionē sū
mul cum alijs dicens. q etiā illa significāt ex rebus. q
sunt in rei veritate. Dicendū est ergo q nec a philoso
pho estimant talia nō esse si anima nō esset. sed a qui
busdā alijs hoc false opinantibz. Ad scdm dicit
q nō vult dicere pmentator q temp^{us} dependat ab ani
ma. sic q nō habeat esse reale pter animā. sed vult di
cere q temp^{us} quantū ad aliqd esse eius dependet ab
anima eo mō quo z numerus. Numer^{us} em quo ad ac
tuale numerari dependet ab anima. sic etiā tempus
quodāmodo quo ad apprehensionē z discretōez vni
us p^{ri}s ab alia dependet ab anima. Dicunt tñ ali q
pmentator nō vult dicere. q nō sit aliq rela^{ti}o maxime
entitatis. cum aliq relatio sit ipsemet deus. sed vult
dicere q esse ad aliqd nō est esse aliquid fm se z simpli
citer. sed solūmodo in ordine ad aliud. Ad terciū
dicūt aliqui q qvis nulla res absoluta adueniat ali
cui sine mutatione eius. nō est tamē incōueniens de
re relatiua. immo est sibi p^{ro}prium aduenire alicui sine
sui mutatione Et si arguat. q illud mutātū est qd
se aliter habet q^u p^{ri}s p diffinitionē eius qd est muta
ri positā a philosopho. Sed si alicui aduenit rela
tio illud se habet aliter q^u p^{ri}s. ergo est mutātū. Di
citur q mutari ē aliquid aliter se haberi q^u p^{ri}s fm se
aut fm formā absolutā. non at fm formā respectiua.
Ad hoc em q aliqua forma respectiua recipiat in
aliquo de nouo non oportet q illud in quo recipit mu
tetur. sed sufficit q in ipso aut in aliq alio fiat muta
tio. Et per hoc soluitur aliud argumentū quo sic ar
guerēt. impossibile ē transire de p^{ro}dictorio in p^{ro}tra
dictoriū sine mutatione facta. sicut patet ex articulo
parisiēsi. ergo relatio nō aduenit alicui sine mutatio
ne. Possit tñ dici aliter q relatio non aduenit alicui
sine mutatione illi^{us}. Et ad p^{ri}m dicere q ipse loqui
tur de mutatione pceptibili. mutatio aut qua aliqd
suscipit relationē est inceptibilis Et si arguat. qz
fm p^{ri}m ad relationē non est motus. q ipsa acq^{ui}ritur
sine motu. Dicit q ad relationē nō est motus p^{ri}mo et
per se. bene tñ ex p^{ri}nci z per accidēs. Ad quartū di
citur q effectus formalis relatiui est esse relatiui. z si
similitudinis ē esse simile. z illud ē in re extra animā. se
clusa omni opatione intellectus. referri aut ad aliud
salte si dicat actū anime referētis. nō est effectus ipsi
us relationis nisi acciperet relatio vt importat actio
nē. z sic accipiēdo. relatio est in p^{ro}dicamento actiōis.
Dic terciū q non ois entitas ē absoluta. nec omis
relatio ē substantia vel q^{ui}litas. sed relatio ē entitas res
pectiua ab oī re absoluta realiter distincta. Probat
qd duplici auctoritate. Prima auctoritas est Hylarij
xij. de trinitate dicētis. Nasci qd erat iam nō tñ na
sci est. sed seipm demurare nascēdo. Ex q auctoritate
p^{ri}z q si aliqd nasceret postq^u erat demuraret nascen
do. Et sic nasci d^{icit} aliquā entitatē ab oī entitate abs
oluta distinctā. Scda ē Ambrosij p^{ri}mo de trinitate
ca^{pit}o. v. dicētis. Si p^{ri}s erat deus z postea p^{ri} genera
tionis z accessionis mutāt^{us} est. auertat deus hanc de
mentia. Ex qua auctoritate seq^{uitur} q per solam acces

non relationis fieret mutatio in persona, quod non esset nisi relatio esset res distincta a fundamento, qua fundamentum peristerat. Tercia autoritas est Augustini in libro de trinitate ca. v. dicentis. In rebus creatis atque mutabilibus quod non sunt substantia dicitur restat quod sunt accidentia dicatur. Et infra ca. vii. quod relatione pronuntiat non indicat substantiam, videtur ergo expresse velle quod saltem secunda relatio quod amittitur manente fundamento, non sit substantia sed accidentia. Quarta autoritas est commentatoris dicentis, secundo metaphisice, p. m. xviij. quod relatio accidit quantitati et ceteris predicamentis. Et decimo eiusdem, quod relatio inter omnia predicamenta habet esse debilius. Et ista non essent vera nisi relatio esset distincta a substantia et qualitate. g. 2c. Secundo probatur, quod tuorum rationibus. Prima est, impossibile est transire de per contradictionem in contradictionem sine mutatione facta in aliquid sed si relatio non esset res distincta a re absoluta, tunc possibile esset transire de contradictione in contradictionem sine aliqua mutatione. g. 2c. Vnde probatur, primo quia possibile est quod deus perferat aliquid corpus, et sua albedine in eodem loco ipsa albedine non inherente, quo facto certum est quod non est facta aliqua mutatio secundum substantiam nec etiam secundum quantitatem aut qualitatem, quia nulla est facta alteratio, nec secundum locum mutatio, quia nullus eorum est in alio loco ab eo in quo erat, quando albedo inheret corpori oportet dicere quod ibi sit acquisita aut perperita aliqua entitas, quod nec sit corpus nec albedo. Et illa est actualis inherencia, siue unio accidentis ad subiectum, que est realiter distincta ab albedine et corpore, aut oportet dicere quod sit factus transitus de contradictione in contradictionem nulla mutatione facta, cum sit verum dicere quod illa albedo non inheret subiecto. Et prius erat verum dicere quod inheret. Secundo probatur minor, quia possibile est quod deus se solo producat aliquem effectum quem producit mediante causa secunda, ponatur ergo quod radius solis quem nunc producit mediante sole statim post producat se solo, tunc factus erit transitus de contradictione in contradictionem, cum sol non plus producat illum radiuz quem prius producebat, aut ergo nulla est facta mutatio, et sic habet intentum, aut est aliqua facta, et tunc vel illa est facta in deo, et hoc non potest dici, vel in sole aut in radio, et certum est quod illa non est secundum substantiam aut quantitatem aut qualitatem aut ubi, cum nec sit ibi augmentatio nec diminutio nec alteratio nec mutatio secundum locum, ergo oportet quod sit facta generatio aut corruptio alicuius nove entitatis, sed non substantie aut qualitatibus ut notum est, ergo alicuius entitatis respectus, quod sol dicebat produci, et radius dicebat produci a sole. Secundo sic, si similitudo non esset res distincta ab albedine cuius est similitudo sequitur primo quod possibile esset idem desinere et non desinere esse, et posset similitudo esse et non esse. Patet prima, quia similitudo sortis ad platonem potest desinere esse transmutato platone secundum qualitatem secundum quam est sibi similis, et ipso sorte manente et albedine eius. Secundo sequitur, quod idem simul intenderet et remitteretur, patet prima, quia positis albedini in sorte et platone si albedo sortis remittitur per quatuor gradus, et erit intensior albedine platonis, et albedo platonis nec intendatur nec remittatur, tunc in sorte remittetur albedo, et similiter intenditur similitudo eius. Et per simile argumentationem probaretur quod relatio posset intendi dum nullum absolutum inesse dicitur, et sic relatio non est res absoluta. Tercio sequitur quod idem simul multiplicaretur et non multiplicaretur, patet prima, quia multiplicatur similitudo sortis

non multiplicata albedine eius, sicut patet si sortes efficiatur similis pluribus albis. Nec valet si dicatur quod sit simile omnibus eadem similitudine, quia tunc quicunque esset similis uni essentialem, etiam esset similis alteri. Quarto sequitur quod opposita essent eadem res, patet prima, quia per eandem rationem qua sortes albus est similis platoni albo, et etiam dissimilis ciceroni nigro, ergo si similitudo non est alia entitas ab albedine, eadem ratio nec dissimilitudo. Sequitur ergo quod similitudo et dissimilitudo sunt una entitas numero, scilicet una albedo. Quinto sequitur, quod ubique esset perfectius fundamentum ibi esset perfectior relatio, sed prius est falsum, non enim omne albus est similis. Tercio sic, si unio vel oppositio non esset aliquid qua res distincta a rebus absolutis que ununtur, sequeretur primo quod non possent separari accidentia in sacramento altaris. Tenet prima, quia si inherencia qualitatibus panis non sit aliud quam ipsa qualitas, sequitur quod sicut qualitas manet post consecrationem, ita et inherencia actualis eius, et per prius adhuc inheret sicut prius. Secundo cuncto sequitur quod sicut presponentes aliquod totum ipsum separate non proponunt, sic etiam nec coniuncte, patet prima, quia nulla alia realitate ab ipsis posita non possunt componere aliquid quod prius non proposuerunt. Tercio sequitur quod partes continui discrete a se invicem et diuise essent continue, tenet prima, quia possibile est quod ita sint sibi prime discrete sicut continue, ut patet in contiguis. Et ergo si aliquando non sunt contiguae et postea sunt sine mutatione locali, tunc aliqua entitas est in eis quando sunt continue que non est in eis quando non sunt continue. Quarto sequitur quod si filius dei nunquam assumpsisset naturam humanam, et non illam eandem quam assumpsit fecisset, tunc ipse ita realiter fuisset unus cum illi sicut nunc est, et si nunc dimitteret eam ipsa manente adhuc ipsa esset realiter unita sibi et ab eo assumpta. Quarto sic, si nulla relatio esset distincta a rebus absolutis, sequitur primo quod tolleretur omnis causalitas et armonia in causis secundis, patet consequentia, quia quicquid causatur a diuersis causis secundis, preexistit in eis debitam proportionem et approximationem ad hoc quod ab eis causetur, ergo si ista armonia sine proportione et approximatione nihil sit preter absolutum, tunc non plus causant quando sunt approximata quam quando non sunt. Secundo sequitur quod sicut aliqua fundamenta sunt in genere substantie, et alia in genere quantitatibus, etiam alique relationes essent in genere substantie, et alique in genere quantitatibus, et per prius predicamentum relationis non esset distinctum ab alijs. Quarto sequitur quod absolutum et respectuum non essent differentie opposite, sed prius est falsum, ergo, 2c. Falsitas prius patet, quia sunt differentie immediate diuidentes ens, nam ens prius diuiditur in absolutum et respectuum, quod in substantia quantitate et qualitate, 2c. Quarto sequitur quod ad idem esset per se motus et non esset per se motus, patet prima, quia ad fundamentum relationis est per se motus secundum philosophum quinto phisicorum, ad relationem non est per se motus, ergo, 2c. Sed ad rationes alterius opinionis que sunt contra istud decem. Ad primam concessa prima negat falsitas prius. Sed ad autoritates que hoc videntur probare respondetur aliqui, quod aliquid dicitur uno modo mutari in se siue ad se, et sic sit mutatio in absolutum, alio modo aliquid dicitur mutari ad alterum, et sic sit in respectibus, volunt ergo autoritates quod relatio per aduenire alicui sine mutatione in se et ad se, non tamen sine

Questions

predicamentoz

mutatione ad alterū. sicut patz in exēplo Augustini
 de amico. cum em aliqs efficitur amicus. i. amās mu
 tatur fm qualitatē que est amor. Dicit alio mō q il
 le autoritates intelligunt de mutatione phisica. nō tū
 negant qn qn alicui aduenit relatio realis tpm mute
 tur saltē mutatiōe metaphorica. Et p hec argumēta
 patz solutio ad autoritatē Augustini qnto de finitate.
 q relatiua incipiūt z desinūt sine mutatiōe phisica. si
 cut amicus mutat. nō tamē sine mutatiōe metaphori
 ca. Et si r dōm est ad autoritatē Anselmi z phi. Sz
 ad rōem. pbantē falsitatē pntis pceditur vtraz pntis
 nec debet h videri mirabile. q vno moto oia moue
 tur. vel q totū vnuersum sit in pūno motu. immo
 hoc ē necessariū. z h quantū ad relationes siue respec
 tus siue hitudinē. in qlibet em instātū qlibet res tpa
 lis hz aliā z aliā hitudinē ad tps. z hz aliud qn
 Et si forte dicas. q phs videt hoc hē p incōueniēti.
 q oia semp moueant. dicit q ipse intelligit de motu
 phisico. sicut ē motus localis. nō aut de motu meta
 phorico. q est motus ad respectū. Secundū etiā pns
 nō est incōueniens. qn em in actione phisica que req
 rit determinatū significatū inter agēs z patiens non
 posset finitū agens agere fm quācūqz distantia. nū
 bene actiōe metaphorica. q abstrahit a situ. agēs em
 tali actione nō requirit determinatā approximationē.
 et tali actiōe. pducitur relatio. Et ex hoc patz q rela
 tio pū causari. qz si nō posset causari ipsa esset ens in
 causari aliud a deo. Patet scdo. q pū causari p mu
 tationē ex eo. q quicūqz inducit aliq formā in aliquo
 subiecto. p cui? introductionē subiectū habere se nunc
 aliter q pū. tale subiectū nccario est mutari. sicut
 patz p diffinitionē mutatiōis. sed sic ē de subiecto rela
 tionis. igit. Ad scdam rōem rident aliq dicentes
 q extrema relationis pnt esse sine ipsa relatiōe p potē
 tiam diuinā. qz si generat aliqd album rhome. tūc ne
 cessario nccitate nature generat silitudo in albo ex n
 te parisi? sed nō nccitate simplr. qz si deus vellet nō
 generaret. Un dicunt q possibile ē esse duo alba. que
 nō sunt silita formalr. licet pnt esse similia fundamēta
 liter. z ita soluunt oēs instātias siles q possunt fieri p
 istā pclusionē. Sed ptra istos solet cōiter instari.
 et pmo sic. qz si extrema pnt esse sine relatiōe seqretur
 q relatio intrinsece adueniēs nō nccario ponere possit
 fundamēto z termino. qd est ptra diffinitionē ei?
 Scdo sic. qz idem z diuersum sunt passiōes entis
 trāscendētes z ipoztantes relatiōes. sed subiectū non
 pū esse sine sua passiōe. g. Tercio qz pūm ē quā
 titati fm eam quale z ineqle dici. et silitr pūm est qli
 tati fm eā simile vel dissile dici. g. quātitas z qlitas
 non pnt esse sine silitudine z dissilitudine. Quarto
 q illud qd pū de aliq demonstrari non potest ab eo se
 parari. sed ozo eminetie hois ad asinū qui ē relatio
 pū de hoie demonstrari. sic omne aīal rōnale melius ē
 irrōnali. sz oīs homo est aīal rōnale. g. omnis hō me
 lior est irrōnali. Et pfirmat. qz per se notū est. q oīe
 totū est maius sua pte. g. nūqz dz nec pū negari. quā
 oē totū sit maius sua pte Silitr nūqz pū ē q si ab eq
 libus eqlia demas. q ea q remanēt non sint eqlia.
 Sed ad istas rōes facilliter rident p distinctionē de
 relatione formali vlt fundamētali. Nam fundamēta
 ta nō possunt ēē sine rōne fundamētali. licet pnt esse si
 ne relatione formali. Utrū aut relatio possit esse sine
 fundamēto z tmino z rēconuerso postea declarabit. Di

cendū est autē p nunc q̄ relatio nō p̄t esse sine fundamē-
 tis nec fundamēta sine relatione. p̄pter necēssariā depē-
 dentīā siue p̄nexionē vni⁹ ad altēz. Sed q̄ respō-
 sio sit melior patebit vidēdo rōnes vtriūsq̄. Sed
 p̄ solutionē aliāz rationū notāde sunt due regulē. q̄/
 rum p̄ma ē. q̄cūq̄z aliq̄d est tale denotiatiue. ⁊ aliq̄d
 est formāl̄ tale ⁊ denominās. tūc standū est in eo q̄d
 est formāl̄ tale. Scd̄a est q̄cūq̄z aliq̄d est mediūz
 in aliq̄ ordine nō oportet tali medio assignare aliud
 mediū. sed ip̄m seipso in talibz est mediū. sicut vnus
 hō est idē sp̄s cum alio p̄ ydēmp̄tītātē. ⁊ hoc deno-
 tiatiue. ydēp̄tītās autē est mediū ydēp̄tificationis il-
 loz. ⁊ est talis formāl̄ ⁊ q̄ddatiue. ⁊ ideo si ydēp̄tī-
 tas sit alicui eadē nō oportet q̄ p̄ aliā ydēmp̄tītātē.
 sed ipsa ē eadē seipsa. Existis p̄t̄z solutio ad terciā ⁊
 quartā rōnes. Ad terciā ḡ negatur aīis. ⁊ ad p̄mā
 p̄bationē p̄ceditur aīis ⁊ negat̄ p̄nā. nisi intelligatur
 de diuersitate fundamētali. Et ad p̄bationē p̄nē d̄r
 q̄ illud sufficit ad diuersitatē fundamētālē. non autē
 ad formālē. sed requiritur accidēs respectū quo for-
 maliter dicat̄ differre. Et ad alias p̄bationes aītis
 p̄t̄z q̄ nō est p̄cessus in infinitū. sed ibi ē status. Ad
 quartā negatur p̄nā. Ad p̄mā p̄bationē p̄ceditur q̄
 illud est for̄t̄ idē fundamētali⁹ p̄ q̄d est vñū. non
 tñ formāl̄. Et sic p̄t̄z ad autoritates. sicut ⁊ p̄ idē
 est aliq̄d simile fundamētali⁹ p̄ q̄d est q̄le. Et ideo
 d̄r q̄ illa sunt similia q̄z est eadē qualitas. nō tñ seq̄-
 tur ex hoc q̄ similitudo nō sit respect⁹ sup̄additus. Et
 cum d̄r q̄ per nullū magis diuersum a platone q̄ sit
 fortes est sibi idē fundamētali⁹. tñ bene formāl̄.
 Ad rōnem de duplicitate dōm est sicut de vnitāte in
 q̄stione de quātitate. Sed ad rōem de dño ⁊ seruo q̄
 dicebat̄ apparēs dōm est q̄ p̄pter lapsum tp̄is p̄dūz
 cūnt multe nouē entitates q̄ prius nō erant. ideo etiā
 p̄pter lapsum tp̄is p̄nt p̄duci seruit⁹ ⁊ dominiū. Nec
 seq̄tur q̄ si post aliq̄d temp⁹ elapsum p̄ducant̄ necēssā-
 rio ⁊ naturāl̄. q̄ etiā p̄us p̄ducereñt. Et si diceret̄
 q̄ deus posset ponere paternitatē for̄t̄ in platone. cōs-
 cesso isto de quo tñ dubiū est. non seq̄retur p̄pter h̄ q̄
 plato eēt pater for̄t̄. q̄ illa paternitas nō terminaret̄
 ad fortem. sicut nec p̄us terminabat̄

Quartum dictum.

¶ Ad relationē actu siue actualē requiritur q̄ habeat ter-
minū in actu distinctū a suo fundamēto. ita videlicet
q̄ ad nō ens non p̄t esse relatio realis. nec etiā eiusdes
ad seipm. Probat̄ quadrupl̄r. p̄mo sic. qz de diffini-
tione relatiui ē q̄ sit ad aliud. qđ aut̄ nihil est nō ē ad
aliud. ḡ. Probat̄ secūdo p̄prietates relatiōis. vñ re-
latiua sunt sibi natura. ⁊ dicunt̄ ad p̄uertentiā. nō aut̄
essent sibi natura nec dicerent̄ ad p̄uertentiā si sibi ex-
isteret. Tercio sic. oīs hūdo necēaria p̄supponit fun-
damentū illi⁹ hūdoinis. ḡ relatio p̄supponit funda-
mentū ⁊ terminū in actu. Quarto q̄ locus a relatiue
oppositi⁹ tenet respectu h⁹ p̄bi ēē scđo a diacētis. et h⁹
nō esset verū si relatio posset ēē ad nihil. igit̄. ⁊c. posito
em̄ vno correlatiuoꝝ non poneret̄ reliquū. Sed. de
p̄dēptitate p̄t facili⁹ p̄bari. nihil em̄ idē est ad aliud
a seipso nisi sibi rōem. ⁊ ideo etiā p̄dicta relatio solus
est relatio rōnis. Ad argumēta aut̄ q̄ fiunt p̄tra h⁹ fa-
cilis est solutio. memoria em̄ ⁊ hūmago nō referūtur
reali relatione q̄z sunt nisi ista existāt. causatiū aut̄

et productum non sunt relationes actuales, sed solum fundamentales

Ad argu negando autem. Et ad probandum per solutio, relatio enim secundum suum principium cum eodem non est predicamentum distinctum ab alijs. sed est quoddam transcendens. relatio autem accepta per relationem finitam actuali reali et intrinsece adueniente distincta a suo fundamento est predicamentum distinctum ab alijs. Et per hoc per solutio ad alias duas probaciones. Sed quod sit proprium quantum situm flatu. per ex dictis.

Ad secundam negando autem. Ad primam probandum per positum quod relatio fundetur in omnibus predicamentis. non tamen sequitur quod non sit predicamentum ab eis distinctum. quod non est eis eodem quod dicitur. sed solum denotatio et trigens. Ad aliam probandum per solutio ex dictis. Ad quartam probandum posset dici quod philosophus enunciat ea que sunt aliter generis non secundum propriam opinionem. sed secundum opinionem aliorum. Vel posset dici quod nihil prohibet. ut una res diuersi generis supponat aliam et aliam scatione sicut boetio placet. socrates namque in eo quod socrates suba est. in eo pro quod per se si lius ad aliquid est. ita ad aliud atque aliud dicta predicatio eadem est sub diuerso genere ponit nihil prohibet. Ad quintam rationem dicitur quod omnia entia dicuntur ad aliquid siue relatiua denotatiue non est inconueniens. sed inconueniens sit omnia dici relatiua quod dicitur et essentialiter. Unde totum est cuiuslibet entis non est ad aliud quodammodo se habere. Et ad confirmationem per solutio. relatio enim non refertur. sed est ratio referendi ad aliud. Ad quartam rationem que est proprietates. Ad tres primas per solutio. et sicut ad quartam.

Qualitas est.

In hoc quinto capitulo determinat philosophus de quarto primo. scilicet de qualitate. et diuiditur in tres partes principales in prima determinat de qualitate secundum substantiam eius. scilicet

diffiniendo et diuidendo ipsam. Et diuiditur in duas partes. in prima ponit eius diffinitionem dicens quod qualitas est secundum quam quales esse dicuntur. In secunda parte diuidit eam dicens. qualitas est de numero eorum que multipliciter dicuntur. hoc est qualitas est de numero eorum que habent multos modos siue species sub se. Sed cum dicitur (et una quodammodo) enumerat species ipsius qualitatis. et primo primam dicens quod una species qualitatis est habitus et dispositio. Et cum dicitur (differt autem) ponit duas in habitum et dispositionem. Prima definitio. quod habitus est permanens et diuturnior dispositio. quod probatur dupliciter. Primo probatur exemplo. quod scilicet et virtutes sunt de difficili mobiles a subiecto. quod scilicet dicitur esse permanens et de difficili mobilis. Si quis enim mediocriter sciam sumat de difficili mutat. nisi gradus permutatio facta sit. vel ab egritudine vel ab aliquo homini. Sicut etrus iniusticia castitas. et ceteris non videtur posse moueri neque facili permutari. affectiones vero. id est dispositiones sunt facili mobiles et cito permutabiles ut calor frigiditas egritudo sanitas et alia homini. quod habet afficitur quodammodo circa eos et cito permutatur. quod cito ex calido fit frigidum. et habet ex sanitate in egritudine transit nisi fortiter per longitudinem temporis transferat in naturam subiecti. ut in sanabilem et difficilem mobilem fiat. et tunc dicitur habitus. Et cum dicitur (Manifestum est enim) probatur dicta definitionem signo. quod in discipulis non multum retinentes dicuntur habitum non habere. Quis siue melius vel per ad disciplinam dispositum. si signum est quod habitus de difficili mobilis est. et dispositio de facili (Sunt autem habitus) Philosophus ponit secundam definitionem in habitum et dispositionem quod habitus sunt dispositiones. sed dispositiones non necesse est esse habitus. probatur. quod illi qui retinent habitum sunt quodammodo dispositi

sicut ad ea que habent vel melius vel peius. sed qui dispositi sunt non omnino retinent habitum (Aliud pro genere) Philosophus ponit secundam speciem qualitatis dicens quod secundum genus qualitatis est secundum quod nos dicimus aliquos esse pugilatores vel salubres vel curesores. et sicut quicquid dicitur secundum naturalem potentiam vel impotentiam. Et quod aliquis posset credere quod curesor et pugillator essent dispositiones. id cum dicitur (non enim) remouet dubium dicens. quod non capiunt curesor et pugillator secundum quod dispositi sunt ad illos actus. sed secundum quod habent naturalem potentiam ad hoc facili facere dum vel ad resistendum ne aliquid patiantur a suis dijs. et hoc declarat per exempla quod illi dicuntur sanatiui. qui habent naturalem potentiam. ut nihil a quibuslibet accitibus patiantur. et egrorati ut dicuntur qui habent naturalem impotentiam aliquid facere. Et dicitur quod habet naturalem potentiam ad non cito secari. molle uero quod habet ad hoc naturalem impotentiam (Tercia pro genere) Ponit terciam speciem qualitatis que est passibiles qualitates et passiones. sicut sunt amaritudo dulcedo et austeritas. et his similia. Amplius calor frigiditas albedo nigredo. Quod autem hec sunt qualitates manifestum est. quod secundum eas dicuntur quales. ut mel dicitur dulce. eo quod dulcedinem suscipit. Et coruspus dicitur albus. quod albedinem suscipit. et sicut in alijs. Unde iste qualitates non dicuntur passibiles. quod subiectum ipsarum ab ipsis aliquid patiantur. Vel enim non dicitur dulce. eo quod sit aliquid passibile a dulcedine. sed dicuntur passibiles qualitates. quod inferunt passionem vel inferunt a passione. Et sicut dulcedo infert passionem gustui. et calor tactui. sed albedo et nigredo et alij colores non dicuntur passibiles qualitates. quod inferunt passionem sensui. sed quod nascuntur et inferunt ab alijs passionibus. quod autem inferunt ab aliquibus passionibus per quod propter passiones fiunt multe mutationes colorum. aliquis enim erubescens rubet factus est et timidus pallidus et non solummodo inferunt ab aduenticijs. sed etiam ex passionibus naturalibus. quod si quis a natura habet aliquam talium passionum oportet eum silem colore habere. quod affectio que nunc ad veredicta circa corpus facta est per passionem naturalem est silem colorum naturali (Quicquid igitur) Ponit definitionem inter passionem et passibilem qualitatem. quod passibilis qualitas capit a passionibus de difficili mobilibus a subiecto et idem etiam passibiles qualitates non sunt facili mobiles a subiecto Secunda definitio est. quod passibiles qualitates denotant nos simpliciter quales. passiones vero non. Et istas duas declarat primo in qualitatibus corporalibus. quod pallores siue nigredo siue pueniat ex naturali passione siue ex aduenticia. ut ex egritudine longa vel ex estu sunt de difficili mobiles a subiecto. et secundum eas dicuntur quales Sed passiones causant a passionibus cito transeuntibus. id sunt facili mobiles. et non dicuntur quales secundum ipsas. quod ille qui propter veredicta factus est rubet non dicitur rubet. nec ille cui inest pallores propter timorem dicitur pallidus. Et hoc idem declarat in qualitatibus anime. quod qualitates anime que sunt de difficili mobiles sunt passibiles qualitates. et secundum eas dicuntur quales. ut secundum iracundiam dicuntur iracundi et secundum demenciam dicuntur dementes. sed ille qui sunt de facili mobiles sunt passiones. nec secundum eas dicuntur quales. quia ille qui irascitur propter tristitiam non dicitur iracundus. sed magis aliquid passus. et idem tales dicuntur passiones. qualitates vero minime (Quartum vero genus) Ponit quartam speciem qualitatis. que est forma et circa hoc aliquid constans figura. sicut rectitudo et curuitas. et his similia. Quod autem sunt qualitates probatur. quia secundum eas dicuntur quales. ut secundum triangulum aliquid dicitur esse triangulatum. et secundum rectitudinem et curuitatem aliquid dicitur rectum et curuum. Et quia aliquis posset dubitare vtrum illa quatuor. rarum. spissum. asperum. et lene essent quales

itates: tunc cum dicitur (rarum vero) remouet aliud dubium
um dicens. quod non sunt qualitates. sed sunt positiones. Pro
bat. quia impossibiliter positionem primum. ut patet per diffini
tionem ipsorum. Spissum enim est cuius partes sibi inuicem dis
punguntur sunt. Rarum vero est cuius partes a se inuicem dis
stant. Et asperum cuius partes una pars est superior et alia inferior.
Tunc autem cuius partes in rectum iacent. Et cum dicitur (et for
tasse) excusat se super assignationem predictorum modorum di
ces quod forte sunt multi alii modi quantitates. sed illi qui dicunt
sunt magis usurati (Qualia vero) In hac secunda par
te principali istius capituli dicitur de denotatione seu perero
tione qualitatibus. scilicet de quali. Et primo ponit diffinitionem qua
lis dicens Qualia dicuntur quod sunt hec denotatiue dicuntur
vel quolibet aliter ab his. et hoc declarat exemplariter de
his que dicuntur denominatiue. ut candidus dicitur a candore et
grammaticus a grammatica. et iustus a iusticia. Sed de
his que non dicuntur denominatiue. hoc idem declarat ostenden
do quod motus contingit aliqui dicitur a quibus non deno
minatiue. Contingit enim quod qualitatibus a quibus dicuntur non sunt no
mina imposita. sicut cursor et pugillator. Primum quod impossibiliter
naturales potestas a nulla qualitate denominatiue dicuntur.
eo quod illis naturalibus potestis non sunt nomina imposita.
Quis enim quod dicitur a dispositionibus vel habitibus dicuntur de
nominatiue. si abstractis eorum sunt nomina imposita quibus di
cuntur denominatiue sic ab arte pugillatoria dicitur pugilla
tores. et ab arte palestra dicitur palestrii. Secundo prout
aliquid dicitur a qualitate non denominatiue quando qualitas
est nomen impositum. tamen concretum non est debite for
matum ab ipso abstracto. sicut studiosus dicitur a virtu
te non denominatiue. hoc tamen non est in multis. Deinde
cum dicitur (Inest autem contrarietas) In hac tertia par
te principali determinat de qualitate primum suas proprietates.
Et assignat tres proprietates eius. Prima proprietas est. quod
qualitati inest contrarietas. et hoc probat primo in qualitatibus
sicut iniusticia contrariatur iusticie. et albedo nigredini.
Secundo probat in quibus. sicut iniustum contrariatur iusto.
et album nigro. hoc tamen non est in omnibus qualibus. ex
eo quod rubeo et pallido et alijs medijs coloribus nihil est co
trarium. Sed cum dicitur (Amplius si) Ponit unum docu
mentum quod est. Si unum contrarium fuerit quale. et reli
quum erit quale. Probat. quod si iniusticia contrariatur iusticie
quod est iniusticia. quod est et iniusticia. eo quod iniusticia non erit
quantitas. nec ad aliquid. nec ubi. nec omnino aliquid
aliud quod non sit quale (Suscipit autem) Ponit secundam
proprietatem que est. qualitas suscipit magis et minus.
Probat. quia album est magis et minus album altero
et iustum magis et minus iustum dicitur altero. et simi
liter candidum magis et minus candidum dicitur. Sed cum
dicitur (Non autem omnia) ostendit quod non conueniat omni
bus qualitatibus. et primo dubitatio dicitur quod quilibet potest
dubitare si iniusticia dicatur magis et minus iniusticia. quis
dam enim de talibus dubitant dicentes quod una iniusticia non
est magis iniusticia. nec etiam minus. Similiter una sani
tas et una grammatica etc. Dicunt tamen unum magis ha
bere sanitatem altero. et minus habere iusticiam altero
et similiter unum magis grammaticam altero. grammaticis
oritur enim alter altero dicitur. et hoc indubitanter verum est.
Sed cum dicitur (triangulus vero) ostendit quod sint quali
tates que non suscipiunt magis et minus. Unde triangu
lus et quadrangulus non videntur magis et minus sus
cipere. nec aliqua aliarum figurarum. probat. quod qui

eumque diffinitionem trianguli et circuli recipiunt equaliter
sunt trianguli et circuli. Et inter illa que non recipiunt
diffinitionem trianguli et circuli nihil magis alterum alter
ro dicitur triangulum vel circulum. quod quadratum altera parte longi
us non est magis circulus quam aliud quadratum. Ad hoc enim
quod aliquid dicatur magis habere quam aliud oportet quod utrumque
quod suscipiat positionem rationem. Et his concluditur quod nec ha
bere contrarium nec suscipere magis et minus est proprium quod
qualitatis. cum nullum eorum conueniat omnibus qualitatibus
(Similia vero) Ponit tertiā proprietatem qualitatibus que
est propria qualitati dicens quod proprius est qualitati finis ea
sile vel dissimile dici. Et hoc probat. quia finis solas qua
litates et non finis aliud dicitur aliquid sile vel dissimile. quare
proprium est qualitati finis ea sile vel dissimile dici. Et cum dicitur
(Attendo non decet) remouet unum dubium. quia aliquis possit
ser dicere quod per hoc insufficienter determinat de qualitatibus
quia in determinando de ipso multa de relationibus impos
sunt. Ideo dicitur quod non oportet contrariari si determinando de qua
litate imposuit de relationibus aliqua. sed de habitu et dis
positione que in precedenti capitulo dicta sunt esse ad aliquid
hoc enim factum est propter duas causas. Prima est. multoties
genera sunt ad aliquid. et tamen singularia eorum sunt species et
indivisa non sunt ad aliquid. ut disciplina est ad aliquid
quid. quia est alicuius disciplina. sed grammatica non
est ad aliquid. cum non sit alicuius grammatica. nec etiam
musica cum non sit alicuius musica. sed forte finis generis. ut
grammatica est alicuius disciplina. et musica alicuius dis
ciplina. ideo in talibus genera sunt ad aliquid. et tamen sin
gularia sunt qualitates. quia finis singulas scientias dis
tinguunt scientes. Secunda causa est. quia non est inconueniens
idem esse quod est relatiuum. et ergo non est inconueniens idem
annumerari in utrisque generibus. Circa hunc textum.

Attende primo quod finis Boetium consuetum in princi
pio est questio. cur post relationis predicamentum dis
putationem qualitatibus aggressus est. quod minus curiosus
est. Mirabile enim fuerat cur post quantitates ordinem non
statim de qualitate cepisset. sed quoniam quantitates rationibus
quedam relationes admisit. et disputatorem de relatio
ne continuauit. idcirco non est mirabile post expeditam
relationis interpositionem ad qualitatibus ordinem reuer
tisse. Quod etiam ex hoc quoque recta sit series. Nam post
magnum prius statim propositum et quedam ad aliud con
paratio persequitur. post hec autem innascentem necesse
est passionibus. que qualitatibus nature non discrepant. Con
uenienter ergo post hec de qualitate determinat. Et
tunc secundo quod titulus huius predicamenti est de quali
tate et qualitate sicut. Boetio placet. Sed quare non suffecerat
Aristo. determinare solum de quali vel qualitate Dicit bo
etius quod hoc idem est. quod quale non dicitur uno modo. sed qualitas
dicitur simpliciter. quale enim dicimus et ipsa qualitatem. et illa res
que qualitate illa participat. qualitas vero dicitur sim
pliciter. ut res ipsa que potest participare qualitas nomina
tur. res vero que participat qualitatibus vocabulo non te
netur. quocirca quod quidam negant hunc titulum Ari
stotelis esse idemque confirmant posteriori adiectione esse
signatum. nos tamen dicimus propter quodam nominum
similitudinem demonstrandam utrumque posuisse ut nihil di
stare videatur. an quale an qualitas id quod apposi
tum est predicamentum dicatur. quare autem Aristoteles
diffinebat qualitates per hoc quod est dici quale Solutio
ideo est. quia quale huius predicamenti absolutum

est a comparatione seu conotatione. que possit ipsius ad aliud genus determinare. quod nullum aliorum predicamento rum facit. Attende tertio quod species siue modos speciales istius predicamenti circuloquitur. Aristoteles per nomina complexa. ex eo quod non habemus nomina simplicia per quod possemus perfecte significare istas species. Unde antiqui per maius speciem vocabant applicatores. ex eo quod ipsa per modum acquisitionis per ipsas subiecti operationes paulatim acquirunt et subiecto applicat. Secundum vero vocabant aptitudinem. ex eo quod per eam efficiuntur prompti et apti ad aliquid agendum. Sed etiam vocabant casum. eo quod casu agunt in sensus passionibus vel agunt ab ipsis. Et quod tam vocabant compositionem. nam forma et figura non est nisi quedam compositio simpliciter. Attende quarto. quod licet Aristoteles. aliquid in isto predicamento enumeraverit que etiam enumeravit in predicamento relationis. et sicut idem in diversis speciebus enumerat. hoc tamen non est finem eandem rationem nec finem eandem significacionem. nihil enim prohibet aliquid reponi in isto predicamento quo ad significacionem. et in alio quo ad conotationem. Et sicut in diversis speciebus finem aliam et aliam causam. Unde Boetius inquit nihil impedit finem aliam scilicet aliam causam unam eandemque rem gemino generi specieque supponere. Socrates enim in eo quod pater est ad aliquid dicitur. in eo vero quod homo substantia est. sic et in calore atque frigore. in eo quod quis finem ea videtur esse dispositus in dispositio enumerata scilicet finem vero quod ex aliquibus passionibus nascuntur passibiles qualitates dicte sunt. ipse vero ab habitu distans. eo quod in plurimis ad habitum per artes atque scientias pervenitur. ita ut ipse habitus ordine et quodam perficiatur. passibiles vero qualitates eo modo minime. Sequitur questio principalis.

Questio septima

Utrum diffinitiones species et proprietates quarti generis. scilicet qualitatis sint a philosopho bene assignate. Arguitur primo contra suppositum. quia nullum equivoicum est genus generalissimum. sed qualitas est equivoicum. Et dicitur in primo per philosophum in textu dicere. qualitas est numero eorum quod multum tripliciter dicitur. Et confirmatur. quod nullum transcendens est genus generalissimum. qualitas autem est transcendens. quod non est genus generalissimum. Dicitur in primo per philosophum. quod divina substantialis que est in predicamento substantie est qualitas. quod finem ea dicuntur quales. et etiam propria passio. Et dicitur in secundo arguitur contra primum. Et primo contra diffinitionem qualitatis. quod quod diffinitur per qualitatem. ergo qualitas male diffinitur per quale. Tenet consequentia. quia idem non potest esse notum et ignotum prius et posterius respectu eiusdem. Confirmatur quod semper loco diffinitionis licet ponere diffinitionem. sicut patet per unam maximam thopicam. si qualitas bene diffinitur per quale. et quod per qualitatem idem poterit diffiniri per seipsum et ponitur in sua diffinitione. quod est manifeste falsum. Tercio arguitur contra species qualitatis primo sic. cumlibet generis unum sunt tamen due prime species. si male hic assignatur quatuor. Secundo quod idem non potest esse in diversis speciebus. nec diverse species possunt in abstracto de eodem verificari. sic est de habitu et passibili qualitate. quod non sunt species distincte. Tercio sic. habitus naturalis potentia passio et forma non sunt species. quod non sunt species qualitatis. Antecedens patet quia habitus et passio sunt duo genera generalissima. sed potentia et forma sunt transcendentes. eo quod potentia est differentia entis. et forma in omni genere reperitur

Quarto. quia aut illa duo que assignantur per unam specie sunt eadem aut diversa. Si eadem si male coniunguntur per coniunctionem. eo quod coniunctio non debet poni nisi inter diversa. Si autem sint diversa non erunt una species qualitatis. aut si sint species plures erunt quatuor. Quarto arguitur contra proprietates. et primo contra primam. quia si aliquae qualitates contrariarentur. aut ambe essent vel neutra esset. vel una esset et non alia. non primam. quia ille non mutuo se expellunt ab eodem. nec secundum nec tertium. quia nec non ens contrariatur non enti nec ens non enti. Secundo arguitur contra secundam. quia si qualitas suscipit magis et minus. vel hoc esset finem esse vel finem entiam. non primam. quia tunc qualitas non suscipit magis et minus. sed solum finem esse qualitatis. Nec secundum. quia essentia qualitatis consistit in indivisibili. Sed contra tertiam proprietatem arguitur. quod accidit qualitati quod sit similis vel dissimilis. ergo non est maxime proprius qualitati finem ea simile vel dissimile dici.

In opposi Questio

neque specialis
prima. utrum quod qualitas sit unum genus generalissimum ab alijs distinctum. Pro cuius solutione. Attende primo. quod triplex est qualitas. quedam est pure essentialis quod qualificat genus. et determinat ipsam ad esse speciei. et talis dicitur qualitas generis. et in omni predicamento reperitur tales qualitates. Secunda non est qualitas partim essentialis et partim accidentalis quodammodo sicut propria passio quod persequitur principia speciei. et de quodammodo accidentalis. et quod est eiusdem speciei. idem de essentialis. Tercia qualitas pure accidentaliter dividens in qualitate generaliter accepta. que sequeitur in quibus predicamento de generibus accidentium. et in qualitate specialiter accepta. que persequitur esse individui. et non predicatur nec in quantum nec in qualitate se habet. et hinc queritur aliorum predicamentorum. sic est predicamentum ab alijs distinctum. Attende secundo quod quod potest accipi pro forma per se mente subiectum. et sic non distinguitur a qualitate nisi finem modum scandi. vel potest accipi pro subiecto quod illa forma principat. et sic non est generalissimum. Potest etiam accipi pro subiecto et forma. que est in subiecto. et sic minus est genus generalissimum. eo quod est aggregatum per accidens. Attende tercio. ea quod dicitur in summo de intellectu predicte diffinitionis brevis ad questionem quod si qualitas capiatur proprie et quod per forma a quod aliquid denotat scilicet unum genus generalissimum. patet quod habet unum modum predicandi et denotandi subam distinctum ab alijs modis predicandi. et ille est predicari in quod simpliciter. sic quod non in quantum nec in quantum. nec in qualiter se habet. et illi modo predicandi correspondit proprius modus eundem. siue proprius modus intrinsecus finem que distinguit ab alijs predicamentis.

Secunda
questio. utrum illa quatuor quod Aristoteles assignat per species qualitates sint convenienter ordinata et essentialiter distincta. Pro cuius solutione. Attende primo quod ordo istorum modorum siue species qualitates potest sumi penes hoc quod est esse magis esse et minus esse. unde quod prima species inest tamen substatibus corporalibus quod spiritualibus. Secunda non persequitur naturam rei tamen suam causam. idem post hoc ordinat. Tercia autem licet in suo esse non sit compositio. quod tamen subiectum comiter. ut puta tamen in substatibus in profundo informat. ideo post secundam ordinat.

natur. Quarta autem per proutem omnium aliarum ultima est non enim est color in genere qualitatis ceteris speciebus. id est pluribus speciebus qualitatis continens. licet forte pluribus subiectis inherens. nec est innata. quia figura potest variari circa subiectum nulla variatione facta in natura. nec est dispositio in primo modo. ergo rationabiliter ponitur extrema et posterior. Attende de secundo. quod istorum modorum sic potest haberi sufficientia nam omnis qualitas qualificar substantiam. vel hoc est in eo tunc est mobilis vel inquantum absoluta a motu. Si primo modo sic est tertia species ad quam est per se motus. Si secundo modo. aut qualificar eam in se et absolute. aut in eo per rationem ad aliquid. Si primo modo sic prima species. Illa enim que sunt in prima specie perficiunt et disponunt substantiam absolute. sicut forma materiam. Si secundo modo hoc est dupliciter. aut disponunt substantiam in habitudine ad proprias actiones. et sic est secunda species. aut disponunt eam ut est sub quantitate. sic est quarta species. Attende tertio. quod ista quattuor que ponuntur ab Aristotele. pro speciebus qualitatis ab aliquibus dicuntur esse essentialiter distincta. ab alijs vero non. Dicunt enim quod Aristoteles assignat quattuor species id est quattuor modos speciales ipsius qualitatis ita quod illi modi non sunt essentialiter distincti. sed tamen expli- citate quattuor diversas habitudines qualitatis ad subiectum que quidem habitudines vel plures possunt inesse eidem accidenti. et eidem subiecto. ut color compatibilis ad subiectum tanquam perficiens ipsum. dicitur esse in prima specie qualitatis. sed inquantum est principium actionis realiter in secunda specie qualitatis. puta autem est a principio operationis spiritualis siue immutationis sensus. tunc regit in tertia specie qualitatis. Est autem lata deus in speciem et modum specialem. Unde species supra id cuius est species addit deus naturam essentialem. Sed modus specialis ultra id cuius est modus addit deus naturam accidentalem. sicut homo ultra animam addit deus naturam essentialem. Sed homo alibi ultra hominem addit solum deus naturam accidentalem. Et hec videtur esse mens Boetii in commento. qui dicit quod calor et frigus ponuntur in prima specie per quod per ea videtur esse dispositio. per quod ex aliquibus ponuntur in tertia specie. Videtur tamen alijs quod illa sunt essentialiter distincta. non tamen per illas differentias que sunt facilis et difficultatis mobile. esse principium operationum. inferre passionem sensui. et exteriorem dispo- nere substantiam. Sed per illas deus naturas accidentales circumscribuntur differentias essentielles. nobis tamen ignotas. que sunt substate illis accidentalibus differentijs. Videtur tamen aliquibus quod prima species distinguatur ab alijs per negationem aliarum. ita quod illa qualitas que nec est facilis nec difficultatis mobile a subiecto nec est principium operationis naturalis. nec est exterior rei dispositio reposita in prima specie. Attende quarto. ea que dicta sunt in summulis de qualitate.

Dic primo.

Species qualitatis sunt sufficienter assignate loquendo de speciebus que sunt famose. possunt enim assignari alie species qualitatis. sed ille non sunt ita famose. propter per sufficientiam superius assignatam. Dic secundo quod species qualitatis sunt convenienter ordinate. per ex dictis. Dic tertio quod illa per que Aristoteles distinguit species qualitatis non distinguunt eas essentialiter. licet forte accidentaliter et a posteriori. per sic. quod idem numero non potest contineri sub aliquibus essentialiter distinctis. sed idem numero potest in prima specie qualitatis. et in secunda igitur iste species non sunt essentialiter distincte. Dicitur per per Boetium ubi supra qui dicit quod calor potest poni in prima specie et tertia specie qualitatis. Dic quarto quod non est inconveniens dicere illos modos speciales. vel saltem aliquos

essentialiter distinguere per differentias nobis tamen ignotas. neque obstat quod idem sub ipsis contineatur. per per Boetium. qui dicit quod nihil impedit secundum aliam secundum et aliam causam unam eandemque rem gemino generi speciebus supponere. Et hoc idem per in fine capituli de qualitate et quantitate. Quomodo autem intensum et remissum constituatur contra speciem qualitatis. et differentia substantialis sextam speciem aliquam dicitur tum est in summulis

tercia. vix statibus differentijs habetur et dispositio. et sunt aliarum species permaneat eorum unitas specifica per cuius solutionem Attende primo quod dispositio potest capi generaliter. ut est communis ad qualitatem de difficultatis mobilem et de facili mobilem. et capit specialiter ut est color ad qualitates de facili mobiles. dispositio primo modo dicta et habitus differunt sicut superius et inferius. sed secundo modo differunt sicut magis perfectum et minus perfectum in eadem specie. eo modo quo dicit Boetius. quod habitus et dispositio differunt quod admodum ipse socrates dicitur esse puulus. post hoc potest esse a seipso distabat. Et si gratia eam que aliquid dispositio est de facili mobilis. Dico quod propter imperfectum forme. vel propter defectum perstantis eam in subiecto. tunc enim forma nondum est intensa. ipsa de facili deperditur. sicut etiam de facili acquiritur. Si autem calefacta si non sit approximata igni de facili frigescit. eo quod nihil est perstantis Si postea distinguatur de habitu qui non accipit ut est color ad quodlibet qualiter de difficultatis mobilem. nec accipit ut est trans- cendens. nec ut significat habitudinem mediam inter habentem et rem habitam. nec ut opponitur enti privativo. sed ut faciat qualitatem acquisitam in subiecto de difficultatis mobile a subiecto. siue sit corpus siue anime Attende secundo. quod potentia vel impotentia non faciant aliquid essentialiter reponibile in predicamento qualitatis. sed magis faciant modum qualitatis absolute secundum quod illa qualitas est principium operationis. reputa potentia de modum facili agendi. impotentia vero est principium difficultatis agendi. ille autem qualitates que subsunt sunt forme absolute. et non nominantur nobis nominantibus eas absolute. sed solum in comparatione ad operationes quas sunt principia. Et ex hoc inferunt Albertus quod potentia materie non est in isto predicamento. quod non est potentia ad operationem. sed ad esse. Et ex hoc inferunt ulterius quod quilibet naturalis potentia ad aliquam operationem. sicut sunt potentie anime. et sunt proprie passionis. sunt et de specie Unde dicitur illi quod actus potentie anime et potentie sunt in prima specie qualitatis. eo quod actus et potentie sunt eiusdem generis. Nam aliquis actus anime est summa perfectio hominis que non potest esse in predicamento actus. sed qualitatis. sicut alibi habetur per baronem. ergo et potentia erit in genere qualitatis. Attende tertio quod passio est equo cum ad multa. sicut per quinto metas philosophice. sed hic accipitur secundum quod faciat qualitatem ad quam est per se motus. Et si sumatur cum passionem tunc differt a passibili qualitate per hoc quod est facilis mobile a subiecto. Si autem accipiat sine passionem tunc est perturbabilis vel superior quod sit passibilis qualitas. Unde non est de essentia eius alicui inferre passionem vel inferri a passione. sicut nec visibile de essentia coloris. sed est potius eius passio. Unde non oportet quod ad hoc quod aliquid sit qualitas quod ipsum denominet subiectum simpliciter quod sed sufficit quod aliquid sibi sit in specie denominet ipsum quod. vel non oportet quod ipsum denotet subiectum in permanetia sed sufficit qualiscumque denotatio. Unde cum dicit Aristoteles. quod secundum passionem non dicimur quodles intelligit hoc quod non dicimur quodles in permanetia. sed solum in transitu aliquid passibile. Accipit autem passio diversimode in hoc textu. quod in secundum ad

Dic figura est res distincta a suba z superficie. Pz pmo auctoritate Boetij in pſenti capi-
tulo dicētis. Superficies nāq; qm̄ in dilata-
tōe quadā z spacio pstat. quātitas est. sed p pō ipi su-
pſiciei q̄litas nāq; qm̄ tres linee cōueniūt in se iūct; ter-
minis vnū spaciū pcluserūt qd̄ tribus angulis z trib;
lineis p̄tinetur hoc ipm̄ spaciū qd̄ pcludūt ad quāti-
tatē referri potest. qd̄ pō tribus lineis p̄tinet hoc est q̄-
litas-figura em̄ est triangulū Pz secūdo auctoritatē cō-
mentatoris scdo phisicoz dicētis. q̄ forme rerum arti-
ficialialiuū sunt accēta. nullū aut accēis idē est ipi sub-
stantie. Pz scio. qz artifices faciēdo figurā. aut faciūt
aliqd̄ aut nihil. si aliqd̄ nō faciāt tūc seq̄t q̄ ars nō ē hī-
t facitū. qd̄ est p p h m̄ sexto ethicoz Seq̄t etiā q̄ om-
nes domificatōres z fabri. v l alij artifices z illi siles ni-
hil faciūt. qd̄ est absurdū. Si faciūt aliqd̄. v l ḡ faciunt
aliqd̄ nouū aut antiquū. s; nō faciūt aliqd̄ antiquū. qz
tūc facerēt p̄us facta. Si faciāt aliqd̄ nouū. tūc aliq̄ ar-
tifices nihil facerēt nisi figurā. z nō faciāt aliquā nouā
s bāz aut nouā q̄titatē. z seq̄t q̄ figura distiguit a re fi-
gurata. Probat q̄to auctoritate phi z phis. ponētis
dīnāz int̄ res naturales z artificiales. q̄ auctoritate Por.
dicēs statuā p̄poni ex ēre z figura. Si ā figura nō dī-
stingueret a re figurata. seq̄ret q̄ statuā nō cōponeret ex
ere z figura. eo q̄ idē nō p̄ponit ex seipō Neq; videt q̄
mō magnitudo in q̄ depigit circūlū possz ēē sine tali fi-
gura si eet vna eadēq; res. Etiā nō videt quō possz sal-
uari p̄tās q̄ mult; astrolog; pbata. q̄ dicūt corp; cele;

Questio quarta. vtz p^rue^{re} q̄litar^e sine
a pho sufficiat assignate. Proce^s
solutoe Attende pmo q uusti-
cia pt capi duplr. vno^o puatiue. z sic dr carentia iusti-
cie in subiecto apto nato. z h mo opponit puatiue iusti-
cie z no prie. Alio^o caput iniusticia prie. z sic ponit ali-
qd positu. s. habitu viciosu prium habitui prouolo. z h
mo prie opponit iusticia z iniusticia Attrede 2° q de
susceptoe magis z min^{us} quoz fuerut snie apud lantqs
phos. qru tres recitat Boeti⁹ in pmeto sic dices. in h
tres fuere snie. qda naps dicebat in oibz f^m materie ha-
bitudinē repiri posse magis z min^{us}. ppriu naps ee mate-
rie composiscq intensione crescere z minui relaxatoe q
rudā platonicoz snia fuit. Alij po fm certissias verifi-
masq artelcq vtutes no diceret ee mag^{is} z min^{us}. Scdz
at medias dici posse Tercia e de q Ar⁹. loqt q ipas q
de habitudines nulla intensione crescere. nec diminutio-
ne decrescere putat. sz eoꝝ picipatoes posse sub exami-
ne ppatois venire z de his mag^{is} minusue dicat Sani-
tate naps z iusticia aliam alia magis minusue no esse
nuqs em quilqz dici mag^{is} esse sanitate altera alfa. sz h
b m.

Questio

solum dicere possumus magis hanc sanitatem alio modo id est esse saniores. Sed contra est sententia divi simplicis. quod allegando archetypum dicitur. quod enim infinitate quodammodo principat passio / nes propter hoc recipiunt quodammodo infinitatem determinatam secundum magis et minus. et ita secundum suam rationem qualitas habet magis et minus. et non a principatibus. Ita in principatibus considerata intensio et remissio. non quod. me ex parte albo sic contingat. quod autem adus fuerit a sole facto. nec minus albo secundum ydoneitatem sic principatibus. vel secundum mixtionem eius quod non est tale et hoc simpliciter. Attende scio per intellectum istum. vltimam hanc quod forme suscipiunt magis et minus. sed non secundum habitudinem quam habent in subiecto. sed quod habent infinitatem. hoc est illimitatorem siue indefinitatorem ad certos gradus. quod si potentia infra rationem siue naturam specificam qualitatibus. sed nos per accensum et a posteriori per gradum formam esse intensam quod subiectum magis vel minus principat eam. sed quod ipsa est minus per mixturam suo. tunc est magis intensam. Attende contra quod duplices rationes gradus. in forma quidem sunt specificae. alii per individuales. gradus specificus est vltima perfectio essentialis constitutiua ipsius speciei essentialis. Sed gradus individualis est quodammodo perfectio forme constitutiue inesse individuali. et talis est duplex. quodammodo est gradus individualis qui vocatur beccitas. et constituitur in individuo in esse individuali. et per tale nec fit intensio nec remissio. Alii gradus quodammodo sunt extrinseci rationem individuali unitiue tamen potenti in ipso individuo. et per tales potest fieri intensio et remissio. et in concreto et in abstracto. Nec haberi potest ex textu Aristotelis. in isto capitulo quod iusticia vel sanitas non suscipiunt magis nec minus. sic per intuitum

Dic primo.

Quod qualitas necessaria habet gradum. eiusdem rationis in eodem subiecto. quod suscipiat magis et minus. Probat. quia impossibile est aliquam formam a pluribus diversimode principari nisi sit divisibilis in plures partes. sed sic est quod albedo a pluribus diversimode principatur. ut puta ab illo intensius. et ab alio remissius. quod necesse habet per graduales. Sed quod ille sit eiusdem rationis per se. quod per se dicitur. si quis gradus specificus a gradibus individualibus. quod specificus non sit eiusdem rationis sed habet se habere numeri. Quod sunt proportionales in eadem parte subiecti. per quod eadem albedo numero quod plus in eadem parte subiecti erat remissa post erit intensior. Dic secundo quod forma in abstracto potest suscipere magis et minus. per ex intentione simpliciter. Dic tertio quod ea illius intensio vel remissio est illimitata graduum subiecti. per ex dictis. Dic quarto quod forma manens una et eadem numero potest intendi et remitti. per quod si non sequitur quod esset aliqua nova forma genita. cui tamen nulla esset causa. per quod si ab aliquo frigido remittatur unus gradus tunc generaretur forma nova cui nulla posset assignari causa. ut per quod forma frigida non esset causa illius. per se nec etiam causa ab ipso frigido. quod tunc idem esset causa superius. nec ac aliquid circumstante. quod possibile est quod nihil aliud circumsteter. quod et

Pro maiori manifestatone veritatis predictorum per predicta. Arguitur primo sic per philosophum octavo metaphisice dicente. forme sunt sicut numeri. quod sicut numero non potest fieri additio nisi mutetur in aliam speciem vel diminutio. quod nec forma manens una et eadem specie potest intendi et remitti. Confirmatur quod vltimi gradus intensionales debent solo numero. et hoc non potest fieri. eo quod duo accensum solo numero debent non possunt esse in eodem subiecto. aut differet specie. et sic qualitas intensior esset causata ex aliquibus diversarum rationum. et per hoc non esset forma simplex. sed potius totum compositum. Confirmatur. quod si intensio forme fieret per gradus. tunc talis posset

fieri in abstracto. ut iusticia vel alia per se posset intendi et remitti. quod est contra philosophum in textu. et contra Boetium pallesgatum in tertia sententia per opinionem Aristotelis. Secundo sic. susceptio magis et minus fit per solam dispositionem factam secundum quod forma sic vel sic in subiecto recipitur. quod non fit per additionem graduum. Quis probat per autorem sex principiorum dicente. forma est proportioni contingens simpliciter et invariabiliter eentia conficiens. quod non per gradus. sed per maiorem vel minorem radicatum in subiecto intendit vel remittit. per hoc. scilicet quod subiectum est magis vel minus dispositum ad susceptionem talis forme. sicut lux est una simplex forma. et nulla variatione facta in lumine in aere intendit vel remittit secundum quod magis vel minus radicat in aere. aer dicitur magis vel minus lucidus. Tercio sic susceptio magis et minus in habentibus saltem contrarium est ex mixtione vel depuratione. per hoc. quod non per gradus. Probat autem primo autoritate philosophi tertio thopico. dicentis. Illud est albius quod est nigro impmixtum. Secundo autoritate commentatoris quanto methaphisice. dicentis. Albi non fit minus album nisi ex mixtione. per hoc. Et in alio commento de diminutione in omni genere est diminutio per mixtionem contrarium. et sicut in secundo de generatione dicitur. quod si calidum non esset in composito non esset in eo frigidum nisi in fine. id est in summo ubi vult probare quattuor elementa esse in mixtis. Et confirmatur. nam colores medij intendunt et remittunt per mixtionem. per hoc. Ad primum dicitur quod forme sunt sicut numeri. sic intelligendo quod per additionem alicuius gradus specificus bene variant de una specie in aliam. non tamen habet veritatem de additione graduum individualium de qua est ad propositum. Ad confirmationem dicitur quod illa autoritas philosophi non habet veritatem in accensibus respectivis. nec etiam in accensibus simpliciter absolutis. sic est lumine et specie intelligibilis. neque in accensibus corporalibus cuiusmodi sunt isti gradus qui non merentur dici forme. sed aliquid forme eiusdem in numero ut patebit. Ad secundum confirmationem dicitur concedendo per hoc et nego hoc esse per philosophum. nam philosophus in textu relinquit subdubium. ut per intuitum. Ad secundum dico negando autem. et ad probationem per solutionem. Unum si hoc esset verum. tunc non possemus assignare eam intensiori et remissiori accensum sacramentalis. eo quod ibi nulla est radicata in subiecto. Unum deus posset separare duas qualitates activas a subiectis. puta caliditatem et frigiditatem. quod facto una adhuc alterabit aliam. cum sint derelictae proprie nature. et sic una remitteret. et tamen non sunt in subiecto radicate. unde non est possibile quod deus ponat eandem albedinem numero in duobus subiectis. sic quod unum sit magis expositum quam aliud. ita illa albedo erit magis et minus intensa per quod unus subiectum dicitur albius alio. Ad tertium dicitur negando antecedens. Et ad autoritates que videntur hoc probare dico. quod ipsi per permutationem contrarium intelligunt accessum seu approximationem ad contrarium et non oppositionem ex contrariis. sic ergo quod sunt impmixtura contrariis et minus accedunt ad ipsam priam. illa sit magis talia. Ad autoritatem commentatoris de mixtione dicitur. quod non vult dicere quod hic sit mixta caliditas cum frigiditate in mixto iam completo et perfecto. elementis suis substantialiter corruptis. sed vult quod in principio mixtionis non concurrat ad mixtum solum elementum frigidum. sed etiam calidum. aliter esset frigidum in fine. id est in summo. Sed ad confirmationem dicitur. nec medij colores dicuntur medij principatorem sic quod essent compositi ex extremis. sed potius dicuntur medij per proportionem. eo quod rubrum proportionem albo nigro videtur. et sicut proportionem nigro videtur albi. unde si hoc opinio

et ꝑa de susceptōe magis ⁊ min⁹ p admixtōem ꝑri⁹ nō
videret qūo lu⁹ visio ⁊ delectatō fm aīaz intēderent q̄
bus nihil ē ꝑriū sicut p3 in to ꝑctis. ⁊ tñ māifestū ē q̄ in
tēdunt ⁊ remittūt Et repbat silt̄ hec opio autorizate
Anselmi in libro de ꝑcordia ꝑsciētie ꝑdestinatōis gr̄e li
berī arbitrii caplo. xxxv. dicētis Sicut nāq3 calor mā
ius ē sine oī frigore ⁊ tñ ꝑt. eē ali⁹ maior calor ⁊ quēad
modū frig⁹ est sine oī calorē cū tñ mai⁹ posset eē frig⁹
ita nihil ꝑhibz ad ā btū fuisse in ꝑadiso sine oī indī
gētia s3 maior eēt angelica btitudo. Ex q̄ p3 fm cū q̄
nō o3 q̄ si aliq3 calor sit re missus q̄ ꝑpter hoc sit ꝑmix
tus suo ꝑri⁹ Probat scio. nā si sic seqret ꝑmo q̄ nll⁹ ac
cipet ꝑtutē qm accipiet sil⁹ oppo^{te} sc3 viciū ⁊ ecōtra ni
si sic eēt q̄ accipet ꝑtutē vl viciū i eē ꝑfectissimū ⁊ maxi
me intēso qd est māifeste fm. p3. tñ ꝑia de se nā si in eē
remisso acq̄reret ꝑtutē nō acq̄reret sūa ꝑmixtōne vicij
Seqret scdo q̄ null⁹ posset velle aliquā rē qm siml vel
let ⁊ nollēt ⁊ ecōtra. nisi intēsisime veller ⁊ quātuz esset
possibile nec etiam aliqd posset aliq3 credere nisi illud
discrederet sil⁹ vl illd crederet intēsisime ⁊ q̄rū ē ei possi
bile sed hec sunt ꝑa. q̄ intēso ⁊ remissio nō sit ꝑ ꝑrium

Dico qd qñtione. qd cā illi⁹ intēſiois v^l remiſſiois ē illimitatō gradūū q̄ ſūt eiūſdē rōis in eo/ dē ſubiecto. pbat^r qz cū pcedim⁹ ab impfec/ to ad magis pfectū. ſ nō p^r intelligi ſine gradibz qz ſic eſt in natura qd aſcēdim⁹ gradatū p grad⁹. S3 p ma/ iorē declaratiōē pdcōz dices pmo ſm qd forma ſuſcipit intēſionē. Rñr ſimplr grad⁹ intēſionales poſteriorēz gradūū idiuiduali puta beccerati z h̄ indubitant^r v^l rñ eſt vt paruit. Sed an etiā ſm eēntia. rñr. pbabil^r ab aliq̄bus qd forma ſuſcipit intēſionē z q̄tū ad eē z eēntiā ſm q̄ſcūqz ptes ei⁹ in ea icluſas ſiue materiales ſiue formales ſiue qd dicitatias ſiue alias. Qd p3 nā diffinitio adeq̄ta d3 indicare adeq̄te natāz rei nec pl⁹ nec minus q̄ ſi diffinitū eē intēſū. tūc diffinitō explicat ipm p ptes intēſas z ſilr eē Lōfirmat^r. qz ſi aliqd ē magis albū ē e tiā mag⁹ coloratū. z p pñs ē mag⁹ diſc⁹ gatū viſ⁹. Pro bat^r 2° p ſile qz gñaro forte gñat^r ex pñti hō al⁹ corp⁹ zc q̄ ſilr al⁹ zc q̄ tēſo aliq̄ idiu duo itēdit ex pñti latitudiz i ſuo ordie z ſic forā ſpeci⁹ z ſilr to⁹ diffini⁹ ſpei ex pñti itēdit ſaltē lēz n̄ pñio pñt itēdi z r̄mitti p grad⁹ Et cū arguere tur illō ſine q̄ res p^r eē z nō eē nō ē d rōe e⁹ qd dicitatias ſz forā p^r eē ſine gradu itēſo ḡrō diffinitio ſuſcipit mag⁹ et mi⁹. Ad qd dōz ſuppono iſtō qd i his q̄ ſuſcipiūt magis z min⁹ aliō ē i q̄ ſaluat^r rō r̄i. z aliō ſine q̄ nō p^r eē rō rei. vñ in nō ſuſcipiētibz itēſionē q̄z ſz eēntia pſiſtet in qdā indiuuitate illoz diffinitō nō ſuſcipit mag⁹ z mi⁹ et in ill⁹ idē ſunt illō i q̄ ſaluat^r rō r̄i. ſ. aliō i q̄ nō p^r eē rō rei. Ad argu^m dico qd vez ē qd tal⁹ grad⁹ itēſional nō ſit de rōe rei ſic itelligēdo qd ſine ipō poſſz eē rō rei. tñ bñ ē de rōe rei tāq̄ illō in q̄ ſaluat^r rō rei v^l qd ſaluat^r aut re p^r iſt in rōe rei S3 diceret^r an tal⁹ grad⁹ itēſionales ſint de eēna forē. dōz qd nō l3 ſint eēnat^r idē cū ipa ſic qd n̄ addūt aliqd extraneū ipi natē S3 tñ p^r h̄ a gradibz iſtis nec ē ſepabil^r nec iſepabil^r. qd oñ dīſ p ſile. nā l3 iter ſup⁹ 2° iſeri⁹ ſit ydēptitas eēntial^r p^r tñ ſup⁹ eē ſi iſeriori et ſilr poſſz ſine toto. vñ ſic to^m n̄ ē idē eēnat^r cū p^ribz ſz bñ e⁹ uerſo ſic idiuua ſt⁹ idē eēntial^r ſpei ſz n̄ eē uerſo ſic gradu⁹ ſt⁹ idē eēntial^r natē nō tñ ſt⁹ de eēntia natē. ſz bñ eē uerſo. accidūt. n. ſibi ſic idiuua ſpei S3 dice res ſcio an q̄libz grad⁹ q̄litat^r itēſibil^r ſit q̄litas. dōz qd ſic q̄ p^r diſio q̄litat^r p grad⁹ pcedit i iſinitū quēadmo dū dīcet de diſione p^rinui z p^ribz eiūſdē. z h̄ itellige de gradibz eiūſdē p^ro^rcois q̄ ſt⁹ i forā real^r z actual^r ſic qd an⁹ poſſit ſepari ab alio p itēſionē z remiſſionē. z l3 ſint

des actu difficti sūt in dīsi. 2 abstrahētes a dīsiōne 2 nō
sūt ples nisi sūt qd. 2 iō ponere sūt qd. i finitū nō ē possibē
lēnā sūt idē. n̄ ei sūt ples q̄litates simplr nisi sint dīsi 2
lepari exītes. Lū ei maxie nō sūt q̄litates sūt aliqd vni⁹
q̄litar⁹ nūero. 2 h̄ q̄druplici vnitare. pmo vnitare dīsiō
nis q̄uis em̄ sint difficti nō tñ dīsi. Scdo vnitare ppo
nis 1er^o vnitare p̄uitatis. 13 hō extēlne sed intēlue
Quarto vnitare hō geitar⁹ S3 dīcerē q̄tro. vñ pue
nūt ista grad⁹ ē forā. Dō3 q̄ sūt eēntialr ab ipā eēntia
forme. Effectie at̄ ab aliq̄ efficiēte ipam formā trēden
te Finalr at̄ sūt p̄p̄ h̄ q̄ tota pfcō nate specifice nō possūt
p̄uari in v^o gradu pfcē 2 p̄lere p̄p̄ qd̄ indiget plib⁹.

Sz diceret qnto. an i o i itēsiōne foīe grad^o pcedēs
corrupā i aduētū seqntē. Rñ dēt aliq q cū aliqd fit d
albo albi^o. Vl d albo mī^o albū rota pcedēs forma corru
pit z nouū ididūū forme gñat. hec opio pbat p^o. nā s
mī mor^o flz ippossibiles sz pexūs z seqns g^o flz tmini
mor^o vl saltē formales rōes tminadi eo q flz tmi possit
mor^o itēsiue. gēritū icōpossibiles. Probat^o. qz si i aug
mēto q̄ritas pexūs manerz cū q̄ritate seqnti tūc seqre
tur q due q̄ritates nūero erunt in vna pte sil^o z ita dua
corpa i eodē lo^o sil^o qd ē ipossibile. Ptz 3°. qz si forma
maneret tūc forma mutaret de gradu in gradū. zp cō
sequēs eēt subiectū qd est sī m. Cōfirmat cū forma i
rēsa z remissa nō drūt subiecto ḡplura accñtia solo nūe
ro drña eēt in eodē subiecto qd ē ipossibile Sz tu dic
q in motu intēsiuo grad^o pexūs nō corrupit in aduētū
sequētis. silr in augmto q̄ritatis pexūs nō corrupit. qd
sic pbo. qz forma intensa z remissa sunt composibiles
in eēdo. ḡ se nō excludūt absolute. Anā pz. qz nō drūt
nisi sicut positiū^o ppatiu^o z suplatiu^o sed suplatiu^o nō
excludit ppatiu^o. nec positiū^o al^os doctissim^o. nō eēt do
ct^o igit zc. Probat scdo. qz si q̄ritas pcedēs corrupit
sequeret corruptō subiecti z pluriū alioz accñtiū eo q
corruptio accñtiū nātaliū ē vltia necitas ad corruptōez
subiecti cuius mōi est q̄ritas. Cōfirmat. qz tūc seqret
q mobile eēt tū q̄ta ē q̄ritas adueniēs qd ē falsum.

Ad rōes alteri pōiois. Ad pīma dī. q̄ vñ
rū ē de finis q̄ sūz habit⁹ ⁊ pūatō
q̄ sunt ī pōibiles. nō āt de finis
positiui. q̄ sūz finī mediati. Ad scōaz dī. q̄ finī. aug⁹
mētī a q̄ ē aliō positiui sūz nō ē hīpē grad⁹. sūz aliq̄ forma
oppōita. Nec seq̄r duo corpa. ēē sūl eo q̄ seq̄ns cū pēritī
accipiat maiorē locū. ⁊ iō sūm. Augustinū q̄ritat⁹ sit lo.
c⁹ maior. Ad aliō dī. q̄ forā nō mutat. sūz sūiectū mutat
sūz formā a gradu ī gradu. Sūz dicerēs sex⁹ an isti gra
d⁹ pūit veire ad p̄stīrūtōez vñ. rei. Ad qd̄. rūdū suppo
no q̄ vñ dī. mltīpl⁹ q̄ qdā ē vñ. vitā. ēēnal ī dēp̄ritat⁹
⁊ simplicitat⁹. sic ēēntia diuīa ⁊ relā. aliō ē vñ. vñitate
pōis vt p̄positū ex mātīa ⁊ forā. 3^m dī. vñ. vitatē p̄stī
tat⁹ vt lig^m. q̄ritū ē vñ. vitatē etrogētat⁹ vt cor⁹ hūanū
quitū dī. vñ. vitatē omo gētat⁹ vt ign⁹ aq̄. Ex hīs dī.
co ad q̄sitū q̄ ex duabz gradibz sit vñ. hī vltio. solū scz
vitatē hō gētat⁹. sūz n̄ alijs. Sūz h̄ āt sit. ex duobz ī ac
tu n̄ sit vñ. 3^m sūz isti grad⁹ sūz h̄mōi eo q̄ sūz cūsdē rōis
Cōfirmat ex distictō. spē n̄ sit vñ. p̄ sē sūz īstī qd̄ sūz h̄mōi
cū q̄libz p̄dicat̄ d̄ p̄libz spē d̄ntibz ⁊ nū. Ad p̄m dī. q̄
forā ē ī pōia ad grad⁹. 2^m grad⁹ ē ī pōia ad aliū pū
ra pōi ē ī pōia ad posteriozē n̄ ī pōia sūiectīa sūz ī pōia
pūiectīa. ī illō suffic̄ ad h̄ q̄ possz facere vñ. Tū possz a
lit̄ dici q̄ argu^m p̄cedit de vitatē pōis vbi p̄ponē^r sūz
altī rōis. Ad p̄firmatōez dī. q̄ distictō specificā est
dupl⁹. s. simpl⁹ vt equ⁹ ⁊ hō. ⁊ p̄z qd̄ vt mātcul⁹ ⁊ scia q̄
distīguūt specificē rōe sex⁹ n̄ natē. sic etz aliq̄s hō aliq̄s

Questiones

predicamentorum

gradus forme et quilibet individuū vagū distinguat specifi-
ce sicut quod. sicut per maiorem determinatōem ita dicitur. Dices
septimo an tunc isti gradus sint eiusdem rationis. Respondetur quod non
et probatur per hoc. sicut quod inter ea quod sunt eiusdem rationis ita quod non alii
us et alii. vnde non est perfectio alio et actuali. sicut gradus intensi-
onem est perfectior et actualior remissio. sicut gradus intensus et remis-
sus non sunt eiusdem rationis. Secundo sic nulla forma est dissimilis in p-
tes eiusdem quantitatis nisi mediante quantitate ut patet ex diffini-
tione quantitatis. v. meta. ut superius patuit. sicut tales forme non dis-
tinduntur sicut quantitate cum nullo pres quantitate accipiat eo quod non
excedunt sicut intenduntur. Tercio sic. ex duobus gradibus
bus quilibet perfectior non sit forma intensior. sicut patet ex principio du-
orum tepidiorum ex quibus non sit forma intensior. Sicut tu dic quod gra-
dus intensionales in forma sunt eiusdem rationis. probatur per hoc. nam
accipiendo unam formam habentem unum gradum et accipiat unum
gradum. iste gradus per optionem probatur valere quantum et precedes et
cum hoc per se. et sic sequetur quod si augetur per se per medietatem sicut hoc
per se sum et probatur. Probatur per hoc. motus intensus et remissus
est unius rationis quod est tunc ad unum finem. sicut perfectior eiusdem speciei
Sed gradus alii rationis est etiam motus alii rationis. sicut gradus
dus intensionales sunt eiusdem rationis. Tercio sic. gradus alii
perfectioris constituit diversam speciem sicut patet de gradu specifi-
co. sicut cum gradus individualis seu intensionalis non constituent
speciem diversam rationis. ipsi debent dici eiusdem rationis gradus.
Ad primum alii opinionis dicitur quod si accipiat gradus sequens per ci-
se sic non est perfectior sicut si accipiat in quantum sumptum cum precedes
et sic. sic est perfectior eo remissio. Ad idem dicitur quod pres eiusdem
rationis sit in duplici dicitur. quod quidam non sit per se probabile sit in ea
de pre subiecti. et de talibus intelligitur argumentum. alie autem sit per
probabile. et. cuiusmodi sit gradus intensionales. Ad tertium
dicitur quod si tepiditas unius subiecti apparet alii tepiditas ita
quod eent sit in eodem subiecto et per eadem pre subiecti sic forma
fieret intensior. ut patet ex duobus ignibus sit ignis intensior et
ex duobus gradibus sit gradus. sic et ex duobus albis sit al-
bus. et si ille albedines non maneant in distinctis subiectis sicut re-
dundat in unum. Et si argueretur quod si gradus eent eiusdem rationis it-
se et cum forma sic non eent determinatio ad certum numerum graduum
nisi unum eent actualior et perfectior alio. id est eent standard. Sit ei
in suplatio stat. Et dicitur sicut quod ois natura statum determinat
et finem magnitudinis et augmentum. Ad idem dicitur quod forma in ite de
per duci in infinitum pagis supnatale non at natura quod ois
agens natale est finite proutis quod est standard in suplatio. Di-
ceres octavo. an forma intensa et remissa sit eadem numero.
Circa hoc est opinio magistri galtheri tenes quod non. probatur sic
primo quod ois motus est a primo in primum quanto probatur. sicut a forma
intensa ad formam remissam et est motus. sicut forma intensa et remis-
sa sit prima. Sed prima non sunt idem numero. et specie dicitur. Pro-
bat per hoc. supponendo cum incrementum et probatur quod motus est ge-
nerato per se per se. tunc sic aut non est possibile quod idem numero
bis generetur. sicut forma intensa et remissa non sit eadem numero. Op-
positum enim proutis infert oppositum a proutis. sicut. Tercio sic. Acci-
pio unam albedinem et remittat. tunc in tali remissione veni-
tur ad medium sicut color. medium distinguat specifice ab extre-
mis ita. idem numero proutis sub diversis speciebus quod est finem. sicut
Sicut tu dic quod forma manens una et eadem numero per intensi et
remitti. patet quod si non. sequetur quod eent aliquid noua forma genera-
ta et fiat nouus gradus. ibi generetur forma noua. cuius nulla
posset assignari causa ut patet. quod forma prima non eent causa illi co-
trarie per se puta calor vel calidum quod agens natale vadit so-
lum ad unum oppositum. metaphisice. nec est causa ab ipso frigidi-
do. Tu quod idem non est causa sui ipsi. etiam non a frigido precedet
vel sequetur. quod non sunt. cum illud frigidum est. nec aliquid frigidum
circulante. quod possibile est quod nihil aliud circulet

Ad rationes alius opinionis. Ad primam dicitur quod
motus est de primo in primum vel finem
vel finem quod quilibet possit assignari
int illos gradus. Ad secundam dicitur quod in motu intensivo bene
acquirat nouus gradus puta albedinis. non autem noua forma ut puta
albedo. nec eent in ois motu acquiri nouum finem simpliciter
pluri cum sola res perficeret et moueret. Et si mobile in mo-
tu locali sit per se vno ubi ad alium ubi. hoc est quod in illo mo-
tu totum finem vel aliquid et deperdit. quod non est sic in motu ite-
siuo aut aliter. Ad tertiam dicitur quod si remitteretur ad medi-
am formam specifice distincta sic dico. quod non eent eadem numero
sicut si remitteretur per se sic dico quod eent eadem numero. Sed
diceres nono an isti gradus sint forme accidentales. Dicitur quod si
quibus gradus signatur sit accidentaliter et forme specifice et numero ali-
vage tunc accepti sit de eentia forme individuali. non autem specifi-
ce nisi ex proutis. ita videlicet quod forma possit eent sine ois gradu
signato coplatie hoc est sine isto per se forma et sine isto per se esse
forma. et non tunc per se sine alio gradu. Et si argueretur albe-
do intensior est per se. sicut forma quod simplicior sit tanto perfectior. quod
reposito gradu non poneretur perfectior. Dicitur quod est quod arguitur per
cedit de per se per se de cuiusmodi non est intensio forme. Dice-
res. et an in forma sint infiniti gradus intensionales. Dicitur quod
quidam in primo sunt pres eiusdem per se rationis per se et isti
niti. et etiam pres actuales eiusdem quantitatis et finite. Sic
etiam dico de gradibus in forma quod quidam sit actuales et finiti.
alii autem sit per se rationis et finiti. vnde una forma non est intensior a
lia sicut gradus per se rationis lez bene sicut gradus actuales. Et si ar-
gueretur non videtur quod per se rationis isti gradus dunt per se rationis et
isti actuales imo quibus per se in suo toto dunt eent per se rationis. cum est
per se rationis et idem a toto. Ad idem dicitur quod non dicunt per se rationis a
per se rationis. sicut pres eiusdem per se rationis dunt per se rationis quod
tunc a proutis actualibus. sicut per se pres non creetur nec per se
rat proutis aut forma intensibilis sicut ita dicitur. Sed alie per
tes dunt actuales puta pres eiusdem quantitatis eo quod proutis
pres eiusdem per se rationis sicut per se creatur et maiorat proutis et
forma intensibilis eo quod maioritas videtur est quod actualitas
et huiusmodi pres in forma intensibili dunt gradus. Et scias quod
per se gradus forme non est in una pre subiecti et alii alia. sed quod
quibus in pre subiecti. et hoc de forma intensio dea sufficit.
Ad rationes an oppositum. Ad primam dicitur. negando motum et ad
dicitur per se rationis per se de deis. Et ad idem dicitur quod
diffinitio quilibet datur per se rationis per se notum. nobis sicut quilibet
diffinitio per se rationis per se notum. sicut per se ad naturam. et ex
hoc non sequitur quod idem sit notum seipso quod non est finem eadem modum
agnoscendi. Ad secundam dicitur dicitur quod in diffinitioibus proutis
loco diffinitioibus ponere diffinitioes et in his quod sit solus descriptio
rationis quod est per se rationis descriptio. Et ad tertiam dicitur dicitur quod suis
per se rationibus per se de deis. Ad quartam dicitur dicitur quod per se rationes
quilibet sit sufficiens assignare. Et ad ipsas rationes dicitur quod si
ria quod non existit. et eodem non per se actu se expellere sit tunc apta na-
ta se expellere ab eo de subiecto. et si est non per se rationis non eent sim-
pliciter bene tunc proutis non eent in actu existit in per se rationis. Et cum
autem de deis per se rationis quod quilibet non suscipit magis et minus. ne-
gandum est sicut patet ex deis. Et cum autem de deis dicitur quod accidit
albo eent sicut non tunc sibi accidit esse assimilabile

Ecce autem.

In huius ultimo capitulo habetur tractatus quod breuissime
determinat philosophus de sex vltimis proutis quod sit formalis
respectus extrinsecus aduenientes. Et dicitur in du-
as partes. In prima parte determinat de actione et passione
ponendo duas proprietates eius. Dicens quod agere et
pati recipiunt contraria et magis et minus. Probatur

primam proprietatem quia calefacere est contrarium ad frigidum facere et calefieri ad frigidum fieri et delectari ad contristari. Secunda probat quod calefieri et calefacere dicuntur magis et minus et similiter contristari. (Dictum est autem) in hac secunda pre excusat se de alijs quatuor. et dicit quod dictum est de situ in predicamento ad aliquid dictum est quod situm est de alijs autem ut de quod ubi et habere nihil dicit nisi ea que dicta sunt in principio scilicet huius tractus ut quod habere significat calciam esse vel armatum esse et ubi in loco esse. Et ideo que dicta sunt sufficiunt de predictis generibus. et dicendum est consequenter que sunt modi oppositionis. Circa istum textum primum nihil dicit sed ea que dicenda sunt usque ad librum sex principiorum qui est Gilberti porritani reservabuntur. Sequuntur postpredicamenta.

Moties aut.

Iste est tercius et ultimus tractatus predicamentorum. in quo philosophus determinat de postpredicamentis et dividit in quatuor capitula. in primo capitulo determinat de primo postpredicamento scilicet de oppositione

Et dividit in duas partes principales. in prima parte determinat de speciebus oppositionis et primo enumerat eas. dicens quod alterum potest alteri opponi quadrupliciter scilicet aut sicut relativa aut sicut contraria aut sicut habitus et privatio. id est privatione opposita. aut sicut affirmatio et negatio. id est contradictoria. Exemplificat autem de quolibet oppositione cum dicit (opponit autem unumquodque istorum) ut sit figurative. et exemplariter pateat. exemplum de relativis ut dupliciter opponit dimidio. de contrariis ut malum bono. de privationis ut cecitas visui. de contradictoriis ut sedet non sedet. (Quocumque igitur ut relativa opponunt) Hic Aristoteles diffinit species oppositionis. et primo relative opposita dicens Relative opposita sunt que ea ipsa que sunt oppositorum dicuntur aut quomolibet aliter ad aliud. sicut dupliciter hoc ipsum quod est est alteri. est enim alicuius dupliciter et disciplina dicitur alterius scilicet disciplinatus et disciplinatus similiter dicitur ad disciplinam. Sed cum dicit (illa vero) Remouet obiectum qua aliquis posset contra dicta divisione obijcere. nam contraria videntur dici ad aliud et esse relativa. Unde dicit quod contraria sunt id quod sunt nullo modo dicuntur ad invicem quod malum non dicitur bonum malum sed ei contrarium nec album nigrum album sed ei contrarium. (Quocumque vero) hic Aristoteles supponendo divisionem in contraria mediata et immediata diffinit membra divisionis. Dicens contraria immediata sunt quorum necesse est alterum inesse suo proprio susceptibili. Contraria vero mediata sunt quorum non necesse est alterum inesse suo proprio susceptibili. Deinde cum dicit (ut languor) exemplificat de contrariis. et primo de contrariis immediatis ut languor et sanitas respectu animas. et necessarium est alterum semper inesse similiter par et impar sive abundans et perfectus respectu numeri. Sed de contrariis mediatis exemplificat cum dicit (quorum vero ut nigrum et album respectu corporis) quia non omne corpus est album aut nigrum sed est aliquod medium inter album et nigrum. Similiter primum et studiosum sunt contraria mediata quod non omnia sunt

primum aut studiosum sed est aliquod medium quod neque est primum nec studiosum. similiter est aliquod corpus quod neque est album neque nigrum sed est fuscum aut pallidum. Deinde cum dicit (in aliquibus autem) ostendit dupliciter contraria mediata. quod quedam habent media nomina sicut album et nigrum habent fuscum et pallidum. Alia vero non habent media nominata sed nominantur per negationem extremorum sicut medium inter bonum et malum est quod neque est bonum neque malum. et medium inter iustum et iniustum est quod neque est iustum neque iniustum. (Privatio vero) Aristoteles diffinit privationem oppositam. Dicens quod privatio et habitus sunt que habent fieri circa idem ordine quodam et tempore determinatio. Unde in ista diffinitione tangit tres condiciones privationis opposite. Prima est quod habet fieri circa idem ut visio et cecitas circa oculum. Secunda quod habet fieri ordine quodam. Tercia est quod habet fieri tempore determinato. probat quod tunc dicitur minus aliquid privari quando non habet id quod naturam est habere. Non enim dicimus illud edentulum quod non habet dentes nec cecum quod non habet visum sed quando congruit habere non habet. quia sunt quedam generationes id est quedam res genite que neque visum neque dentes habent. sed non dicuntur edentate aut cecitate. Sed cum dicit (privatio vero) ponit differentiam inter privari et privationem. et inter habere habitum et ipsum habitum. Nam privari non est privatio neque habere habitum est habitus. Probat quod visus est habitus et cecitas est privatio et tamen habitus non est habere habitum. nec cecum esse est cecitas. quod cecitas est privatio et cecum esse est privari et non privatio. patet quod si cecum esse et cecitas essent idem de eadem predicarentur sed hoc est falsum quia homo dicitur cecus et tamen homo nullo modo dicitur cecitas. Et ex hoc patet manifeste quod privatio dicitur aliquid distinctum ab habitu. patet etiam quod abstractum et concretum nullo modo sunt termini synonymi quod si sic tunc de eodem predicarentur quod est contra Aristotelem. Sed cum dicit (opposita autem) ponit convenientiam inter privari et habere habitum cum privatio et habitum. quod privari et habere habitum eodem modo opponuntur sicut habitus et privatio. nam sicut cecitas opponitur visui sic cecum esse opponitur ad visum habere. (Non est autem) Hic consequenter determinat Aristoteles de contradictoriis ponendo convenientiam et differentiam inter affirmationem et negationem et res que subiacent affirmationi et negationi. Et dicit quod res que subiacet affirmationi et negationi non est affirmatio et negatio. probat quod affirmatio est oratio affirmativa et negatio est oratio negativa scilicet oratio que subiacet affirmationi et negationi nullum est oratio. Sed convenientia est talis quod sicut affirmatio et negatio opponuntur contradictorie. ita res que subiacent affirmationi et negationi. quod sicut sedet et non sedet opponuntur contradictorie ita res que sub utroque est scilicet sedere et non sedere. (Quoniam autem autem privatio etc.) In hac secunda parte principis primi huius capituli ponit differentias inter species oppositionis. Et primo ponit duas differentias inter privationem et relationem oppositam. Prima differentia est. quod relative opposita opponuntur ad se invicem sub habitudine alicuius casus. sed privationis opposita non referuntur ad se invicem. Non enim dicitur visus cecitatis visus. nec cecitas dicitur visionis cecitas quodvis bene dicitur visionis privatio. Secunda differentia est quia omnia relativa sunt reciprocativa. id est dicuntur ad contrivertentiam. sed nullo modo privationis opposita dicuntur ad contrivertentiam quod quodvis cecitas dicitur visionis

Questiones

predicamentorum

cū visus nō dicit cecitatis visus (Quoniam autem nō
est) Ponit differentiam inter contrarie opposita et pri-
uatiue opposita. et hoc duabus rationibus. Prima est in
ductina et est talis in contrariis immediatis necesse ē
alterum semper inesse suo proprio susceptibili. sicut patet de
languore et sanitate. abundantia et perfectio in priuatiue
oppositis hoc non est necessarium. In contrariis autem medi-
atis nūquā est necesse alteri extremi inesse suo proprio sus-
ceptibili. nō enim necesse est omne corpus esse candidū vel
nigrū. calidū vel frigidū et hoc nisi alterū insit a natu-
ra ut igni calidū esse et nivi candidū esse. In his autem quā-
libet alterū inest a natura necesse est vni de finitate inesse et im-
possibile ē ei inesse reliquū. nō enim est possibile igni inesse
frigidū. neque nivi nigrū. In priuatiue autem oppositis nul-
lum istorum est necessarium. nō enim est necessarium alterū inesse
suo proprio susceptibili quia ille quod nōdum habet naturam
ad videndū neque cecus neque videns dicitur. Aliquādo
tamē in priuatiue oppositis necessarium est alterū inesse suo
proprio susceptibili quādo scilicet tempus est determinatū a natu-
ra nūquā tamē est necesse alterū inesse determinate. Et cū
dicitur (Amplius hec) Ponit secundam rationem que est quod in
omnibus contrariis potest fieri mutatio de vno in aliud et
ecōtra nisi alterum insit a natura ut igni inesse esse calidū
dum. Quod patet. quia sanus potest fieri languidus et
album potest fieri nigrū et calidū frigidū et studiosum
prauum et ecōtra. quod patet. quia primo exercitatus in
bonis opibus et bonis doctrinis modicū proficiet ut me-
lior fiet. et si aliquis sit semper exercitatus in bonis opibus
perfecte mutabitur aut saltem magnū incrementū suscipiet
Et in priuatiue oppositis quāuis possit fieri mutatio ab ha-
bitu in priuatiue. tamē impossibile est quod fiat mutatio a
priuatione in habitū. quia cecus nō ē iterū factus videns
neque calidus factus est ecōuerso comatus neque qui fuit
sine dentibus dentes ei orti sunt (Quocūque vero tūc)
Ponit differentiam inter contradictoria et alia opposita
quia in solis contradictoriis necessarium est alterum esse verū
et alterū esse falsum. Probat quia sanitas et languor sunt
contraria. et duplici et dimidiū relata opposita. et visio et
cecitas priuatiue opposita et nullū istorum est verū aut fal-
sum eo quod omnia ista dicuntur sine cōplexione. sed eorum
que sunt nullam cōplexionem dicuntur nullū est verū
aut falsum (Sed maxime videbitur) Remouet vniū
dubiū quia aliquis posset dicere quod etiam in cōplexione rep-
tur contrarietas et et priuatiue opposita et in talibus necesse ē
vnum esse verum et alterum falsum. Ideo probat quod nō quia
ista sunt contraria cōplexa. socrates est sanus et socra-
tes est languidus et nō est necessarium vnum istorum
esse verum et alterum falsum. quia si socrates sit vnum est
verum et alterum falsum. sed si nō sit ambo sunt falsa.
Similiter socratem esse cecum et socratem habere visū
sum opponuntur priuatiue. et tamē non est necessarium vnum
esse verum et alterum falsum. quia si subiectum non sit
nullum est verum. et posito quod sit adhuc non est necessa-
rium alterum esse verum. quia cum sociates nondū na-
tus est habere visum ambo sunt falsa. Sed quod in con-
tradictoriis necessarium sit alterum esse verum et alterū
falsum. probat. quia siue socrates sit siue nō sit necesse est
ipsum languere vel nō languere. Ex his concludit in con-
tradictoriis priuatiue est semper alterum esse verum et
alterum falsum (Contrarium autem bono) Dicit Ar-
istotelis ponit quinque proprietates contrariorum. Prima
est bono semper contrariatur malum hoc probat induc-

tiue. nam languor contrariatur sanitati et iniusticia ius-
ticie et debilitas fortitudini et sicut in alijs. sed malo ali-
quando contrariatur bonū et aliquā malū. superabundantia
enim quod est malū contrariatur egestati quod etiā mala est. sed ta-
mē huiusmodi in pauca pergitur quia solū in his quod se habent super
abundantiā et defectū (Amplius contrariorum) Ponit se-
cundā proprietatē quod est quod si vnum contrarium sit nō est neces-
sario alterū esse quia omnibus existentibus finis sanitas est et
nō est languor. similiter omnibus existentibus albis albedo est
et nō est nigredo. Sed cū dicit (amplius si) Ponit ter-
ciā proprietatē quod est quod impossibile est contraria ei dem sit
in esse ut si socrates sit sciamus ipse nō erit languidus. Quar-
ta proprietās quod tangit ibi (parā vero) est oīa contraria ha-
bent fieri aut circa idē genere ut languor et sanitas cir-
ca aīal et albedo et nigredo circa corpus aut circa idē spē
ut iusticia et iniusticia circa aīam. Quinta proprietās tā-
git ibi (Necessarium autem) Et est quod necesse est omnia con-
traria esse aut in eodem genere aut in contrariis et diuer-
sis generibus aut esse diuersa genera sicut album et ni-
grum sunt in genere coloris. et iusticia et iniusticia sunt
in contrariis generibus quia iusticia est in genere virtutis
et iniusticia est in genere nequicie. aut sunt diuersa gene-
ra sicut bonum et malum.

Prius autem.

In hoc secundo capitulo huius tractatus determinat
philosophus de primo post predicamento scilicet de priori Et dicit quod prius di-
citur quadruplī Primo modo aliquid dicitur prius proprie-
et finis tempus. et sic illud dicitur prius quod est antiquius et
sensu. Secundo autem ponit secundum modum prioris quod est quod
prius dicitur a quo nō conuertitur subsistendi. consequen-
tia. sicut vnum est prius duobus quia duobus existentibus necesse ē vnum
esse sed vno existente nō est necessarium esse duo. Sed cū dicitur (ter-
cio vero) Ponit terciū modū quod est finis quod aliquid dicitur prius
ordie. nō tūc quocūque ordie sed ordie cōpōis et nature si-
cut in geometria elementa sunt priora his quod describunt. et
in grammatica littere sunt priorae syllabis. et in orōe id ē in ar-
te oratoria siue rhetorica phemium est prius narratione
Quartū modū prioris ponit cū dicit (Amplius pro) Et est quod
aliquid dicitur prius quod est melius et honorabilius. Pluenerunt enim
plurimi honorabiliores et magis dilectos dicere priores
apud. se ipse tūc modus ē alienissimū modus prioris. Tūc istū
modū iā enūerati positi sunt ab aristotele sicut boetio placeat
prius istos tūc videtur esse alius modus prioritatis naturalis que ponit
Aristo. cū dicit (Videri autem) Et ē quicūque aliquid duo cō-
uertuntur finem eandem priam et vnum ē alius quolibet cā ut sit il-
lud quod est cā dicitur prius naturalis et huius declarat primodoso exemplo
sicut res et orō quod quertunt. Nam res ē cā dicitur prius vel finitatis
ordis et nō ecōtra. nā si hō ē tūc res ē orō in quod hō est et
si hec orō hō ē sit res tūc ita ē in re quod hō est. Orō autem res
nō ē cā rei sed res videtur esse quod dāmo cā dicitur prius ordis. quia
cū res est aut nō ē vera dicitur orō aut falsa necessario. Ex qui-
bus cōcludit quod prius dicitur quinque modis

Simul autem dicuntur

Istū est scilicet capitulū in quo philosophus determinat de postposito 3o
scilicet de sit. et post tres modos eius. Primus est sit tpe finem que
illa dicuntur simul quorum generatio ē in eodem tempore
(Naturaliter autem) Ponit secundum modū quod est esse simul
natura finem que illa dicuntur sit que quertunt finem essendi

cōsequentiam et vñ nō ē causa alteri? vt sit sicut sunt. duplū et dimidiū. Nā si duplū est dimidiū est. et si dimidiū est duplū est neutrum est causa alteri? vt sit Tercius modus qui tangit ibi (dicunt autem est sit natura) ēz quē illa dicunt simul que et diuerse diuidunt ab inuicē ex eodē genere vt gressibile volatile et aqtile. al' em diuidit in ista et nullū est pñs aut posterius sed oīa sunt sit natura Sed cū dicit (genera vero) remouit dubiū q' ali quis posset credere q' genera eēnt simul natura cū spēs. Dices q' genus est pñs suis spēs? quia ab ipso ad suas species nō cōuertit cōsequētia subsistēdi q' licet si sit aqtile etiā sit aial tamē nō est necesse. si aial sit q' a qtile sit. et finalit' resumit ecōuerso ordine modos sitatis

Notus aut sex

In hoc quarto capitulo determinat pñs de q'ro postp' dicamento scz de motu. Et diuidit in duas ptes. in pñma pte enūerat spēs mot'. et dicit q' sunt sex. scz gñatio corruptio augmētatio diminiūto alteratio et fm locū mutatio. Sed cū dicit (in alteratiōe vero). mouet dubiūz videt em q' ipa nō distiguit ab alijs. q' forte necēriū ē oīe qd alterat p aliquā aliaz mutatiōnū mutari. Soluit at hāc dubitatiōem pbādo duabz rōibz q' alteratiō distiguit ab alijs motibus. Prima rō quā tangit ibi (Nā pene ē) q' possibile ē aliqd alterari et tamē nō mo' ueri fm aliquā aliarū mutatiōnū q' qd alterat p passio nē nec est necē augeri nec minui et sic de alijs. g' alteratio distiguit ab alijs. pbat cōsequētiā q' si alteratio esset eadem cum eis oportet q' id qd alterat augeri v' minui v' mutari fm aliquā aliaz mutatiōnū. Sed cū dicit (similiter at) pbat h' idēz scda rōne q' si alteratio nō distigueret ab alijs oportet q' id quod auget aut qd aliqua alia mutatiōe mutat' alterari. sed hoc est falsum q' sunt qdā crescētia q' nō alterant sicut qd angul' circ' cūposito gnomone creuit et tamē nō est alterat' (Est at quidē) In hac scda pte determinat de cōtrarietate mot' tus et ponit vñā cōtrarietate q' est q' motui est aliqd cōtrarium. et dicit q' motui in cōmuni et etiā omni motui cōtrariat' quies. Sed generatiōi cōtrariat' corruptio et augmētatio diminiūto et mutatiōi fm locū q' fm locū et forte mutatio in locū cōtrarium vt mutatiō que est superius cōtrariatur mutatiōi que est inferius. Est autē difficile assignare cōtrarium alteratiōnū nec videt' esse aliqd p'rium nisi dicat' q' sibi cōtrariet' quies fm q'litatem aut mutatio fm q'litatem cōtrariam cū em alteratiō sit mutatio fm qualitatem. si bi opponit' quies fm qualitatem aut mutatio in cōtrariam qualitatem sicut album fieri ad id quod est nigr' fieri cōtrarium est.

Habere autem

In hoc vltimo capitulo huius tractatus determinat Aristot. de vltimo postp' dicamento qd dicit' habere ponēdo eius modos. Et dicit q' habere dicit' multis modis. Primus modus est habere affectū id est dispōem ad habitū aut aliquā alia q'litatē sicut disciplināz et tūtem. Secundus est habere q'ntitatem sicut magnitudinem. vt bicubitum tricubitum. Tercius est habere ea q' circa corp' sunt vt vestimētum v' tunicam. Quartus est habere aliqd in mēbro vt annulū in manu Qui

tus est habere mēbrum vt manū v' pedem. Sext' habere cōtētiū vt modū grana tritici. lagena vinū Septimus est habere possessionem vt domū v' agrū. Octauus est habere v'rorem aut virū et iste modus videtur alienissimus q' habere v'rore nūhil aliud est nisi simul habitare cū ea. et cū dicit' (forte tamē) finaliter se excusat ab enumeratiōe alioz modoz. et dicit q' forte sunt adhuc alij modi habere sed qui magis v'sitati sunt enūcerati sunt. Circa hunc textū Attende pmo. q' sicut refert Boetius et simplicius erāt aliqui pñi de quozum numero fuit andronicus qui dicebāt hūc vltimū tractatum p'ter libri intētiōē esse appositūz a quodam q' hunc libzū p' dicamentozum intitulauit ante topiceant Sed isti nō intelligebāt quantā oportunitatē nō soluz topico negotio sed etiā de p' dicamentis conferant dicta. Alijs aut sicut porphurio placet fuit appositus ad explicationē Unde i nominibz quozum memorari debuit in p' dicamentis quēcūq' nō erāt fm conceptus p'mines intellecta. hec in pñcipio p' acceptauit Aristot. et sic determinauit de equiuocis et vniocis quēcūq' aut erāt in cōibz cōceptibz p' accepta. ampliori autē disculsiōne indigebāt hōzū cōfusam p' acceptiōē post cōplectiōnem de articulatū vt non interromperet libri cōtēnitatem si de v'rticulatiōem hōzū in medio posuisset. Unde dicit simplicius q' omnes isti dicūt aliqd sed nō adiungunt totā causā que est in hoc q' quia Aristot. in p' dicamento quātitatē memoriā habuit de cōtrarijs et de relatiue oppositis cū de magno et p'uo diceret ideo cōuenienter in pñcipio. huius nominis si gñificationem explicauit. et in p' dicamento ad aliqd dixit relatiua esse simul natura simultati vero opponit' p'ortas ideo de simul et p'iori determinat quid sint. ne fallis opiniōibz nō firmus aūmus traduct' luderetur faciendū vero patiendūq' p' dicamēta sunt cum quibz q' si motus atq' agitatio cōsiderat'. ideo naturā ipi' motus expla nat. habit' aut inter alia p' dicamenta numeratus est. ideo cōuenienter eius multiplicitatē in fine distiguit Attende scdo. q' determinādo de mōis oppōis Primo determinat de relatiue et cōtrarie oppositis eo q' v'rtūq' extremū eozū est ens. et pmo de relatiue oppositis q' cōtrarie. ex eo q' v' oīis oppō est formalit' relatiō v' q' relatiue opposita respectu eiusdē nō p'mittunt se in in eodem neq' in actu neq' in potētia cōtraria aut lucē cessiue habēt fieri in eodem. Et p'ius determinat de p'uarie oppositis eo q' p'uatō est minus nō ens q' negatiō ex eo q' relinquit aptitudinē in subiecto Attende scio q' ex illo eodē textu manifeste patet. q' p'uatō ē entitas distincta ab habitu et ad excludendū oēs euasiones q's aliq' adducūt legendū ē istud dem Boetij Tres nāq' res sunt in eo qd est habit'. is qui habet. ea res q' habet et habere vt est is q' videt et ipe visus et h' ipm qd ex v'f q' sit. distat aut et videre ab eo q' videt et h' ipsuz videre rursus a visu. Aliud est em qd sit et is qui facit videre videns aut opatur. et statim post eodem quoq' modo etiam in p'riuatiōe. Illuc quoq' tres sunt res. is qui p'riuatur. hoc ipsum quod sit. id est p'riuari. et ipsum quo quis p'riuatur. id est ipsa p'riuatiō. q' si distat is qui habet ab eo ipso quod est habitu habere distat necessariō id quod est p'riuari ab eo qui p'riuatur. et id quod ē p'riuari ab ipsa scilicet p'riuatiōe qua quisq' p'riuatur. et statim post non est dubiū quin cecum esse sit aliqd et cecitas. et p'riuari q' p'riuatiō

Questiones

predicamentorum

Attende quarto. qd cu dicit Aresto. aliqua esse siml natura q couertunt fm cosequentiam. 7 vnu no est causa alteri. vt sic videt sequi ex hoc qd pater no est causa filij hoc debet intelligi qd pater formaliter no est causa filij formaliter. tm id quod e pater bn potest esse causa illi qui est filius. Unde Boetius. Si enneas habuit astaneum filium no dicimus qm no fuit enneas causa vt astaneus eet sed no fuit pater causa vt esset filius. 7c

Questio octaua

Utz diuisiones postpredicamenti siue spex eius sint conuenienter assignate. Arguit pmo. contra suppositum qd scz oppo possit diuidi qd omis diuisio datur p opposita qd oppo no diuidit. Ans patz p boetium in libro diuisionu qd dicit qd omis diuisio debet fieri p opposita. Tenz cosequentia. tm pmo qd nulla oppo opponit alteri. qlibet aut spex oppositis est oppo. qd vna no opponit alteri. esset em pcessus in infinitum in opponibz 7 p pns oppo no pt diuidi Tu scdo. qd vnu oppositoru no seqt ad aliud. re latine aut opposita sequunt ad se inuice qd no opponunt Tu tercio. qd contradictoria sequunt ad oia opposita. qn opponunt alijs. Ans patet qd oia ptradictoria includunt opposita Sz pna pbat qd vnu oppositoru no seqt ad aliud Scdo arguit qd opposita no verificant de eode sed il la q assignant p relative oppositis 7 etia p puate oppo sitis 7 p contrarijs verificant p eodem g. Vnoz patet pmo de relative oppositis qd fm pnm scdo topicoz. cosequentia i ipo tenet in puate oppositis. qd illa cosequentia est bona omis videns est senties qd ois cec est insenties. 7 si ali quis sit au dicens ipe est senties. qd aliqd idc sit cec 7 audies ipe erit sensibilis 7 insensibilis. Patz tercio de contrarijs qd in medio dicto p picipatorem est natura v trusqz extremi qd nisi sic tuc no differt a medio p abnegatione. Patet qro qd scutu p media pte albu 7 p media pte nigrum est albu 7 nigrum qd patet qd ipm est coloratu 7 fm pnm scdo topicoz. quicqd est in genere vel ab aliquo genere denoiatur necesse est ipm inee aliq spex aut ab aliqua spe denoiari. qd scutu est albu vl nigrum vel medio colore coloratu 7 no medio colore coloratu neqz magis vnu qd alteru. qd vtruzqz. Arguit tercio modo di poris 7 siml no sunt sufficienter assignati. g. Ans patet pmo. qd pns qnto. metaphice assignat multos modos alios scz pus in loco. pus fm cognitioem 7 pus fm motu. Scdo qd qd mo is dicit vnu oppositoru tot mo is dicit reliqui. Sed pus 7 sil sunt opposita g tot modis dicit vnu sicut 7 reliqui. 7 p pns male assignant qnqz modi poris 7 tm tres simul. Tercio qd pus est qd est pncipio p pndus fm pnm qnto metaphice. sed nullum est pncipiu in tpe cu sit infinitu sz eundem qro phicoz ergo nihil est pus in tpe. 7 p pns pms modus no e bn assignat. Quarto sic. qd pus de quo hic fit sermo est p us incoplexis eo qd pna subsistendi no repit nisi incoplexis. qd scds modus no est couenienter assignat. Segt etia qd ens esset pus deo 7 ps integralis suo toto sed h e falsum. qd in diffinitoe aliqua p pntuz integraliu cadit totu diffinitio aut por est diffinitio. g. Arguit qro sic. spex motus no sunt couenienter assignate. g. Ans patet Tu primo. qd fm pnm qnto phisicoz. generatio et corruptio no sunt mor. Tu scdo qd nullu genus e co

mune qlitati 7 qntitati sed motus augmentatōis est in genere qlitatis 7 alterationis est in genere qlitatis. g. Tu tercio qd in genere qlitatis est tm vna spex motus scz alteratio 7 silr in genere vbi scz motus localis. er go etia in genere qntitatis est tm vna vl si sint due a silr in alijs generibz erit due. Tu quarto. qd fm pnm tero phisicoz. tot sunt spex motus qd sunt spex entis. g no erit tm sex. quas hic assignat Arestoriles

In oppositu

arguit au toritate philosophi in textu pro solutione istius

questionis soluende sunt quattuor questiones piales

Questio prima

Utz oppo sit aliqd comune vniuoci qntuor spex op positionis Ad qd rndet comuniter qd oppo e vniuoca oppositioni contrarie 7 opponi relative ex vna pte 7 oppositioni puate 7 oppositoi contradictrie ex altera pte Unde oppo que est cois oppositioni relative 7 contras rie est ens reale vniuoci i pns. sed oppo que est cois op positioni contradictrie 7 puate est ens ronis. Et ex hoc patet qd qn diuidit oppo in ista quattuor mebra tuc no est diuisio vniuoci in sua vniuocata sed est diuisio alitui equoci in equocata. eo qd et reali 7 entl rōis no est aliqd cois vniuoci. sed hoc est contra intentionem Boetij in cometo peractaris ista questione qui sic inquit. Dic ergo cotendit vtz equocatio quedam circa has qntuor diuersitates sit an ad ipm qd dicim? oppositione generis qd vice p dicit 7 sit vniuoci. sz i h stoico ru peripateticoru qd diuersa sententia fuit. 7 ipsi inter se peripatetici diuersa sectati sunt. alijs aut peripatetis placet no h oppositi de subiectis equoce p dicit qm Aresto. dicit de oppositis quonies solent opponi 7 quon tiens ad multiplicitate pnter. Sed qui melius iudicauere hi oppositionis nome loco gnīs dicit debere p dicit. idcirco qd cu nome oppois de subiectis qntuor oppositionibz p dicit. Ab his quoz diffinitio non ab horret. sunt em opposita que in eode fm idc in eode tpe circa vnu in eandem rem sil esse no pnt. 7 ostedit qd hec diffinitio cūuenit oibus oppositis. Et statim cōcludit quare si ea q sub oppone ponunt opponis nome diffinitioe qd suscipiunt qre n e dubiu oppoez n equoce sz vnu uoce p dicit. Ex hoc sole lucidi patet respōsione alterius opiniois no cōtinere pitate. io p solutioe qnto is

Atide qd oppo potest capi duplr. vno mō fundamē taliter p eo scz qd est fundamētu opponis eo mō quo dicim? duo alba eē fundamēta silitudis. Alio mō capi pōt oppositio formalr p ipa scz formalr rōe opponis 7 hoc duplr. vno mō vt est passio entis 7 sic cōsiderat a metaphisico 7 abstrahit a positiuo 7 puateuo. Alio capti p relatione rōis fundata in talibz fundamētis q opponunt 7 sic cōsiderat a logico

Dic primo

q oppo capta scdo mō e ens respectu. patet qd totu eius esse est ad aliud Et

ex hoc sequit correlatie qd oppo no est nome collectiuu sicut qdam fingit. Vn ome oppositu dicit ad aliud oppositum 7 non ad se. Dic secudo qd oppo est respectus diaphantetrascendens et intrinsecus adueniens Patet prima ps. qd oppo semp cōsurgit inter extrema diuersaru rōnu cu fm eandem rōem nūqz alterum alterl

opponat. Secunda pars p3. q2 oppositio puenit rebus de omnibz generibus. et puenit enti anteq descendat in decē genera. sicut de sep3. q2 ens diuidit p finitum et infinitū q opponunt. anteq diuidat in decē p dīca/menta. Tercia pars p3. q2 ille respect⁹ imēdiatē con/ surgit positio extremis. Dic tercio q oppositio pri/ uatiua et p dīctoria nō sunt solū relationes rōnis. Patz de oppositōe priuatiua cui⁹ vtrūq extremū est ens reale. licet p uatio nō sit ens positiuū. Vñ rīdīcu/ lum est dicere q habit⁹ et priuatio opponatur p soluz op⁹ nostri intellect⁹. circūscripta em quacūq opatōe intellectus ad huc cecitas opponit visui. Sz de p dī/ ctoria opponē p3. q2 dīct p h3 q sic affirmatio et nega/ tio opponunt. ita et res q sub vtroq scz affirmatione et negatōe est opponūt. Vnde si nō sedere inessz homi/ ab aīa: tūc circūscripto ope rōnis sortes semp sederet qd est absurdū. Dic quarto. q oppositio p dīcat⁹ vniuoce de qtuor generibz oppositiōnū. Patz p dīffī/ nitiōe vniuoce p dīcat em fm nomen et fm rōnem de omnibz suis spēbus. sicut ex auctoritate superi⁹ alle/ gata patuit. Necq valet rō alterius opinionis. q nec oppositio p uatiua nec p dīctoria sunt relationes rō/ nis. Sed p dīctoria arguit qdruplīcter. Primo sic respect⁹ realis nō est ad nihil. sed alīez extremū con/ tradictōis et etiā priuatiue oppositiōis est ad nihil. q nō sunt relatōes reales. Vñ p dīctoria de se. Secūdo sic ad relatōem realē requirit q vtrūq extremū sit rea/ le. sed sic est de oppositōe p dīctoria. q rē. Tercio sic. genus positiuū d3 habere spēs positiuas. sed spēs oppositiōis nō sunt positiuę. sicut patz de oppositōe cō/ tradictoria. Quarto sic. enti et nō enti nihil est vni/ uocū. p dīctio autē est nō ens. q rē. Ad ista ar/ gumēta dicendū est q oppositio nō dīct relatōe rati/ onis sic q sit fabricata ab aīa. sed ipsa est realis. sicut patuit. nō tñ est relatō realis positiuā. sed tñ pri/ uatiua. maxīme loquēdo de oppositōe p dīctoria. de q est difficultas ad pñs. licet em priuatio bñ possit fundari in ente positiuo. tñ ens positiuū nō p fundari in priuatiōe. Nā p dīctio in re nō dīct nisi incō/ patibilitatē extremoz. et pnotat respectuz oppositiōis eodē modo. sicut idētitas pnotat respectū eiusdē ad se. et dīct negatōem oīs dīstīctōis siue indīuīsiōnez essētie q est circūscripto ope intellect⁹. Vñ autē ista negatio de⁹ nō est lapis. sit circūscripto ope intellect⁹ videt aliquibz q sic. ex eo q dīct pfectōem simplicit⁹ et etiā formalitatē dīstīctā a sua formatōe. et tūc fa/ cile dicerem⁹ q p dīctio essz relatō realis. sed de h alibi. Et p h3 solutiō ad aegumēta iā dicta.

Questio secūda vtz

Priuatio et habit⁹ insint suis subiectis ordīe qdam Pro cui⁹ solutiōe attende pmo q triplicī p dīgit p uatiōem et habitū fieri circa idē subiectū. Vno mō circa idē subiectū numero. et sic sortes dīct cec⁹. Alio mō circa idē subiectū in genere p pīquo. et sic talpa dī/ citur ceca. quia suū genus quod est animal est aptum natū videre. Tercio mō circa idē subiectū in genere remoto. et sic planta dīctur ceca. quia suū gen⁹ remo/ tum quod est aīatum dīctur videre. Attēde secūdo. q habitus potest duplicī accipi. Vno modo pro ipsa forma positiuā inherēte alicui subiecto Alio mō

capitur magis p munit⁹. scz pro ipsa forma positiuā vel pro p rēis dīspōitiōibz que dīspōnūt subiectū ad talē formā. Attēde tercio. q priuatio p dī/ plicīter accipi. Vno mō pro dīcretōe formę positiuę inexistētis subiecto. et sic opponit habitū p rēis mō Alio mō accipitur priuatio pro carentia formę in sub/ lecto apto nato. siue ista forma p rēuerit in subiecto siue non. dūmodo tñ subiectū sit naturalit⁹ inclinātū ad talē formā. siue dūmodo h3 aptitudīnē ad talē for/ mā. et sic hō cecus natus dīct visū priuat⁹. dato q nū/ q habuerit visum. dūmō tñ habuit aptitudīnez ad videndū. Attēde quarto. q duplex est priuatio. q/ dam est q negat actū tñ relīquēdo potentīā. et a ta/ li bene p rē fieri regressus ad habitū. Alia est q negat ac/ tum et potentīam. et a tali nunq potest fieri regressus. Vnde priuatio pmo mō accepta ē a p rīpīpīo extrīn/ seco sicut tenebre in corpore diaphono. priuatio autē se/ cūdo mō est a p rīpīpīo intrīnseco. sicut cecitas est ab eo qui destruit p rīpīpīa visus intrīnseca.

Dic primo.

Q nō omnis priuatio presupponit habitū ac/ tualit⁹ p rēuīse in sub/ iecto. sed bene presupponit aptitudīnem ad habitū. Patz de priuatiōe que est in ceco nato. que nō p rēsup/ ponit habitū. Dic secūdo. q aliq priuatio nō p rēsup/ ponit aptitudīnē in specie. sed solū in genere p pīquo. Patz de talpa. q īqstūm aīal est apta nata est vīde/ re et nō videt. Dic tercio. q nulla p uatio est in ali/ quo subiecto qn p rēsupponat actuz vel aptitudīnē in subiecto. Patz p dīffīnitiōem p uatiōis. Dic quar/ to q a priuatiōe cuius p rīpīpīū est. intrīnsecū nō p rēfi/ eri regressus in habitū saltem naturalit⁹. licet bene a p uatiōe cuius p rīpīpīū est extrīnsecuz. Prima pars p3 p aresto. in caplo de opponē. Secunda pars p3. q2 de tenebris p rē fieri regressus ad lucē.

Questio tercia vtz

Dīffīnitiōes et p rīetates p rīariōz sint a p hō p rēu/ nienter assignare. Pro cui⁹ solutiōe attende pmo. q cū dīct p h3 (Necesse est alterū p rīariōz imēdiatoz sp īesse susceptibili) non est intelligendū dīffīnitiōez. sed dīffīctū. Vnde nō ē necesse sanitatē sp īesse aīal/ li. necq est necesse egritudīnē sp īesse aīalī. sicut de se notū est. necesse est tñ sanitatē vel egritudīnē īesse aīal/ li q dīu est aīal. Vnde nō est ponendū corp⁹ neutruz qd scz nec est sanū nec egrū. potest tñ poni corp⁹ sanuz parū dīstans ab egro. et si q hoc velint appellare cor/ pus neutrū. nō tñ p rīadīcūt arestoteli. semp em corp⁹ īest sanū vel egrū siue sit neutz siue non. Dīct tamē aliq q in p rīarijs imēdiatis nō semp necesse est alterū īesse susceptibili. sed sufficit q aliqd sibi sile in spe/ cie īsit suo p rīo susceptibili. nō em oportz hāc egrī/ tudīnem vel hāc sanitatē sp īesse aīalī. sed sufficit q hec vel sibi sillis īsit. Attēde secūdo. q inter aliq p rē esse qdruplex mediū. Primū est mediū p īnclūsiō/ nem. sicut totū p pōsitūm inter materiā et formā. eo mō quo dīct boet⁹ q arestoteles relicz extremis determinat de mediō. Aliud est mediū p abnegatōez sicut lapis nec est iustus nec iniustus. Tercū est mediū p exclūsiōnē. sicut mediū colores excludunt extre/ mos. Quartū est mediū p participationē. sicut tepidū

Questiones

predicamentorum

mediat inter calidū et frigidū. Attende tercio. qd cū dicit aristoteles impossibile esse ignē frigidū. nō dicit intelligi qd hoc sit simpliciter impossibile. sed qd hoc sit impossibile naturaliter. si enī aliq caliditas h3 apertus/ dinē ad hoc qd sit sine subiecto. pariformiter et qlibz alia. licet hoc naturaliter fieri nō possit. Et si forte arguas. qd dicit aristoteles. in secūdo thopicorum qd si aliqd p dicitur assignet inesse alicui subiecto oportet videre si cōtrariū illius sibi possit inesse. et si nō destruendū est pbleuma. Posset qd dicere qd hoc verū est nisi alterū in/ sit a natura. Vel dicat qd tria sūt nata fieri circa idēz nō tñ o3 qd circa qd cūq subiectū vñ est natū fieri et reliquū. et sic qd frigiditas non sit nata fieri circa ignē. tñ caliditas et frigiditas sunt nate fieri circa ali/ qd vñ et idē subiectū. vt circa aquam. Attende quarto. qd hec ppositio pbi qd dicit. si vñ p rariorum sit. nō est necesse reliquū esse. d3 intelligi de necessitate absoluta. Nam in secūdo de celo et mūdo dicit aristoteles. qd si vñ p rariū est in natura. necesse est reliquū esse. sed hoc d3 intelligi de necessitate pditionata. si enī p rariū debet agere ad inuicē et p suas actōes causas/ re generatōes et corruptōes. tūc necesse est qd si vñ sit in natura etiā et alter. Cū autē dicit aristoteles. cōtraria esse posita sub eodē genere. hoc d3 intelligi de genere logico. iusticia enī et iniusticia ponunt in diuersis generibz moralibz. Cū autē dicit p rariū esse diuersa genera. hoc d3 intelligi de generibz moralibz. nā malū et bonū sunt in eodē genere logico. sunt tñ diuersa genera moralia. Dic ergo breuiter ad questionē qd diffinitiones et p rariates p rariū sunt sufficienter assignate. vt patet ex dictis.

Questio quarta

Utrū modi p rari sit a p rari sufficienter assignati. Pro cuius solutōe Attende pmo. qd fm aristoteles. qnto methaphisice caplo de p rari. generalis rō p rari in oibus modis est esse p p rari. pncipio. igitur quorū modis p rari aliqd esse p p rari. pncipio. tot sunt modi p rari. I3 hoc p rari pluribz modis accidere. sicut in eodē hoc manifestū est. et ideo possent plures modi p rari assignari qd hic enumerant. sed hic solū enumerant modi p rari qui sunt pncipaliores et qd deseruiūt ad ppositū. Unde pmo modus deseruit ad ppositū. qd fm ipsuz videt substantia pcedere accēs. Tñ septimo metaphisice d3. substantia pcedit accēs tpe. Secūdo autē modus qd in psequendo maxime est hic ad ppositū. qd fm illū modū supiora sunt p rari suis inferioribz. Sicut qntus modus qd est in causando est hic ad ppositū. qd substantia est cā oim accētium. Sicut tercius modus deseruit ad ppositū. qd fm eū aliqd dicit p rari ordinis cognitiōis. et sic superiora sunt p rari inferioribus. Quare etiā modus aliqd modus deseruit ad ppositū. qd fm eū inferiora sunt p rari superioribz. sicut prima substantia p rari est secūda. eo qd est pfectior. Vel possz dici qd tres modi qd sunt p rari tpe. natura. et ordine. nō sūt pncipaliter intenti. sed solum ponunt ad declaratiōem aliorū. Attende secūdo. qd aliqd esse p rari natura p rari intelligi dupliciter. Vno mō qd sit p rari natura ita scz qd ipm pot naturaliter existere sine alio. qd dependet ab eo in esse et nō ecōtra. et isto modo genū est p rari natura suis spibus. Alio mō dicit aliqd p rari natura

qd fm sui pceptum formalem et ppletum potest p rari intellectū p rari ab alio. et sic dicimus ens esse p rari natura deo. et genus suis spibus. nō qd ens sit aliqua p rari natura. sed est bene p rari cōceptus realis. et illo modo debet intelligi diffinitio p rari natura. qua dicit. p rari natura est illud qd potest existere sine alio et non econtra. Nō enī intelligo qd genus p rari existere sine omnibus suis spibus. licet bene possit existere sine ali quibus. sed genus in suo pceptu formali non includit spm. Et si forte arguas qd hec psequencia est bona ens est. ergo deus est. ergo pceptus entis non est p rari. Dico qd hec p rari solum tenet gratia materie. ex eo scz qd psequens est necessariū. qd si nō esset necessariū p rari nihil valeret. Attende tercio. qd ex exemplo qnti modi p rari et puenientia quā ponit aristoteles inter affirmatiōem et negatiōem et rem que subiacet affirmatiōi et negatiōi. videt haberi qd sicut contradictoria oppositiō est in vocibus siue in pceptibus. ita et in rebus. et similiter veritas que est in re que est cā veritas que est in orōne. et per psequens qd veritas et oppositiō sunt p rari p rari. videt sequi qd sint ponende p rari reales. siue p rari que sunt compositae ex rebus prout res distinguuntur p rari signum. Unde pceptus significat immediate res. et non significat res incompletas si pceptus sint p rari. ergo significat aliquas res p rari. ita qd illa res nō est p rari ex vocibus neqz ex pceptibus. sed ex alijs rebz. sicut hominē esse aīal. neqz significat hominē nec animal. sicut alibi deducitur. Nō est tñ intelligendū qd p rari rei cuius re sit p rari opus intellectus. sed est precise ab intellectu p rari vel diuidente. sed de hoc alibi latius practicabit. Dic qd breuiter. qd modi p rari sunt sufficienter assignati. sicut patet ex dictis.

Ad rōnes

In oppositiū. Ad primā dicit. qd non oportet membra diuisionis esse formaliter opposita. sed sufficit qd sint opposita capiēdo oppositiōnem generaliter. scz pro quacūqz repugnantia. et sic ē in p rari. qd licet membra nō opponantur aliqz istoz quatuor modoz. opponuntur tñ oppositiōne generali. qd scz sunt disparata ad que virtualiter sequit oppositiō. Ad secūdam p rari dicit qd membra huius diuisionis nō sequuntur ad se inuicē. qd hec diuisiō dicit de scz it rari. et ideo licz sequit. h est albū et nigr. ergo est albū et non albū. vel hoc est cecū et videns. g est cecū et non cecū. nō tñ sequit. hec sunt opposita p rari et p rari. ergo sunt opposita p rari. nec sequit. qd si aliqua oppositiō ē oppositiō p rari aut p rari qd sit cōtradictoria. Ad secūda dicit concedendo maiore et negando minorem. Et ad primā p rari dicit. qd licet relative opposita verificentur de eodē respectu diuersoz. non tñ respectu eiusdem qd requirit ad rōnem oppositiō. sicut patuit in diffinitione quam assignat boetius. Ad secūdam p rari dicit qd cōsequencia in ipso nō tenet in p rari oppositiōis nisi p rari habitus supioris restringat p rari habitus inferiorē. Et ideo sic deberet argui. videns est sensibilibz. ergo cecus est insensibilis sensu visus. Ad terciā p rari dicit qd in tali medio nō est p rari aliqd extremū. sed solū in esse remissio. et ideo nullū illorum denotat subiectū. Ad quādam p rari dicitur. vno modo qd scz nō est coloratū. eo qd nullo colore est co

coloratum. sed bene est colorata. Vel si pcedat q sit coloratum p t dici q nō sequit. ergo est album et nigrū vel medio colore coloratum. Et ad p hūm dicat. q in acci/ dentibz est duplex mod⁹ denotandi. scz fm esse et fm inesse. Et ideo si scutū sit coloratum. tūc scuto inest al/ bedo vel nigredo vel medi⁹ color. non tū oportz q sit albu aut nigrum aut medio colore coloratum. qz in acci/ dentibus ab inesse ad esse nō semp valet pna. sicut ali/ bi p3. Ad terciā dicat negādo aūs. Et ad pbatōez p3 solo ex dēis. Ad secūda pbatōem pcedit q simul dicat tot modis quot modis et pūs. sed tū p hūm non enūerat hōes modos. vel qz sufficient pnt haberi per modos pūis. vel qz illi quos ponit sufficiūt ad ppo/ sitū. Ponit em duos modos qrum vterqz opponit se/ cūdo modo pūis. Et ad iūgit simul tpe. vt ceteri in/ notescant. Ad terciā probationez dicat. q qūis fm p hūm tempus nō habuerit pncipiū sue duratōis. cūm non inceperit esse. tū in tēpe est pncipiū ptiuās ptes eius. et illud est tempus pūs. Et sic pūs et pōsterius tpe sumūtur p respectum ad pūens. ita q illud dicat pūs in pteritis qd est remotius a pūenti. et illud dici/ tur pūs in futuris qd est pūquius pūenti. Ad qrtā pbatōem dicat q aliqū inter propositiones est cō/ sequentia rōne aliquoz incōplexoz. et sic illud icōm/ plexum potest dici pūs fm psequētiā. rōne cui⁹ aliud infert psequens. Et ad confirmationes p3 solutio ex/ dictis. Unde licet pars integralis sit pōr toto fm ali/ quē modū pūis. totum est pūs fm aliū modū pūis.

Ad qrtā dicitur negando aūs. Et ad primā probationem dicitur. q p hūm in qnto phisicorum acci/ pit motū proprie pro mutatione successiua. hic autēz capitur generaliter sicut in terciō phisicorū. vt est cōm/ nis ad mutationem successiuā et instantaneā. Ad secūdam probationem dicat q nō sunt species proprie/ capiēdo spēm. sed sunt quidam modi spēales. Ad terciā dicat. q sicut in genere qualitatis est tū vna spe/ cies motus. et etiā in genere vbi. sic etiā in genere qti/ tatis. sed illa spēs non est nominata generali nōie. sed soluz in spēbus que sunt augmentatio. dīminutio. zc. Silitur dicendū est de generatione et corruptiōe. Ad qrtā pbatōem dicat q tot sunt spēs motus quot sūt spēs entis acquisiti per motum. sed non oportet q tot sint spēs motus quot sunt predicamēta. sed quot sūt predicamēta acquisita per motum. tot etiā sunt spe/ cies motus zc.

Finis liber predi/ camētorū Aristotelis

Iste liber Periber

menias. i. de enūciatione siue interpretatōe. prima sūt diuisione diuidit in duos libros partiales. In pmo determinat de enūciatione de inesse cuius scz p dicitū et subiectū sunt simplicia. Et diuidit in p hūm. et i tractatū. In p hūm tangit ordinē dicendoz. Et di/ uidit in tres partes. In pma ostendit de qbz determi/ nanduz est in hoc libro. et ea enumerat. dicens q o3 pmo pstitueret quid sit nomen z qd verbum. et postea qd affirmatio. i. oratio affirmatiua. et qd negatio. id ē oratio negatiua. et qd enūciatio. et qd oratio (Sunt/ gea) In hac secūda parte intendit docere subordina/ tionē eoz q significant et significant. dicens (q ea que sunt in voce sunt note) id est signa eaz passionū. i. cō/ ceptūū (que sunt in aīa. et ea q scribuntur). i. scriptu/ re (sunt note eoz que sunt in voce). i. significata p vo/ ces. Est autē cōuenientia inter voces et scripturas. qz sicut littere non sunt eedem apud omēs. sic nec voces sunt eedē apud omēs. Est autē puenientia inter passi/ ones aīe et res ad extra. qz sicut res ad extra est eadem apud oēs. ita passionēs aīe q sunt naturales silitudē/ nes rerū sunt eedem apud oēs. Sed cūz dicit (Et de/ his) excusat se de ampliori determinatōe de ipsis pcep/ tibi et rebus. Et dicit (q hoc est alteri⁹ negotiū) et dis/ citū est de eis in terciō de aīa (Est autē) In hac ter/ cia parte intendit hanc pclusionē. Vocū qdam sunt pplexē verū vel falsum significātes. vt enūciatōes. q dam vero incōplexē nō significantes verū vel falsum. vt nōia et verba. Et q quēadmodū. i. sicut in animā aliquis est intellect⁹. id ē pcept⁹ q est sine vero vel fal/ so. aliū vero q significat verū vel falsum (Sic etiā ē in voce) Primā prem declarat. qz circa ppositionē et diuisionē intellect⁹ est veritas et falsitas. Scdam par/ tem declarat. qz nomina et verba sine ppositionē et di/ uisione sunt silia intellectui qui est sine vero z falso. qz hō vel albu si nō addat aliqd pūū. nō significat verū/ aut falsum. Et hoc pbat a signo siue p locū a maiore qz licet hoc nomē hīcoseru⁹ aliquid significet. tū non significat verū aut falsum si nō addat ei aliqd esse vt nō esse simpliciter. i. in materia naturalī. vel fm temp⁹ id est in materia ptingenti. vel aliter simplr. i. fm tps pūs. vel fm tps. i. fm tps pteritū vel futurū. Circa hūc textū Attende pmo de ordine istī libri ad alios libros logice. Unde sicut dicit p hūm in terciō de aīa duplex est opatio intellectus. Prima est simpliciu in/

intelligentia fin quam intelliguntur res simplices et in
cōplexe. Secūda vero est ppositio et diuisio fin quā in-
tellect⁹ format pceptus ppleros pponendo vel diui-
dendo ab inuicē res simplices. Et addit tertia opas-
tio fin quā intellect⁹ discurret ab vno in aliud. scz a
notis ad ignota. Unde de simplicib⁹ que pntinent ad
primā opatōem intellectus est liber predicamentorū.
De pplexis aut que pntinent ad secūdam opationem
est liber peribhermeniaz. intellectus em pponendo et
diuidendo format enūciatōem de qua est presens in-
tentio. Sed in tota noua logica determinat de his
que pntinent ad tertiā opatōem intellect⁹. in qbus p-
ceditur a notis ad ignota. Lū ergo ista q cadunt sub
primā opatione intellectus sint partes eoz. q cadunt
sub secūda opatōe. ideo ad hunc libz ordinat⁹ liber p-
dicamentoz. sed illa q cadūt sub secūda opatōe intel-
lectus sunt partes illoz que cadūt sub tertia. ideo liber
iste puenienter ordinat⁹ ante libros noue logice. Un
alphorabi⁹. intentio logice est diffinire et pbare. 2° dis-
cernere viciola a nō viciolis siue vera a falsis. Ex his
aut magis necessaria est probatio. que quidem pposi-
ta est. Probatio em non pōt ordinari nisi ex duab⁹ ppo-
sitionib⁹. in omni aut ppositōe est predicatū et subiec-
tum. in omni aut pdicato et subiecto dictio est. igitur
Attende secūdo q titulus hui⁹ libri est. Incipit li-
ber peribhermenias. Un peribhermenias. i. qd ē de in-
terpretatione. per i nancz grece significat rāū sicut de
latine. et hermenias hz hermenias in genitiuo tantū
valens sicut interpretatio. Un greci indifferent⁹ grō 7 ab
latino vrentes dicūt peribhermenias. id est de interpre-
tatōe. Un boetius in pmento. quare qm nō de oratōe
sola. sed etiā de verbo et nomine. nec vero de sola locu-
tione. sed etiā de significatiua locutione q est interpre-
tatio ab arestotele tractat. qm in verbis atqz nō ibus
et in significatiuis locutōib⁹ nomē interpretatōis ap-
tat⁹ a pūmū noie eoz. de qb in libro h tractabit. ergo
de interpretatione iste liber ē inscript⁹. Attende ter-
cio. q vt dicit auicēna in prima parte logice sue q ad
pconsiderationē dictionū ducit nos necessitas. Nā logi-
cus in eo q logicus non hz occupari circa verba nisi
ad loquendum et dicendū. si em possemus dicere so-
lo intellectu non indigeremus verbis. Q^o ergo logi-
cus pferat de vocibus hoc est per accidens et secun-
daria intentione. Unde si mutus posset habere artem
sillogisandi et demonstrandi nullo mō indigeret vo-
cibus. et tū hoc non est ipossibile q surd⁹ a natiuitate
habeat logicam. Attende quarto. q aliter determi-
nat⁹ in libro predicamentoz de simplicib⁹. et aliter hic
de nomine et verbo. Unde boetius dicit. q intentio
huius libri differt a numerositate predicamentoz in
denariā multitudinem. qz in hoc libro determinat⁹ de
vocibus significatiuis inq̄tum per eas intellect⁹ ani-
mi designatur. et inq̄tum ex ipsis sūt orōnes pposite
Sed in libro pdicamentoz determinat⁹ de significati-
uis rerū vocib⁹ absolute. et inq̄tum p eas animi intel-
lectus significatur. Nec tū propter hec verba creden-
dū est pdicamenta solū esse voces. vel in libro peribher-
menias solū determinari de vocibus. vt aliqui fingūt
qz in eodem pmento dicit statim boetius. Nā qm de
cem res in natura oim reperiuntur. decē quoqz intel-
lectus quos noia 7 verba significat. ideo decem erunt
pdicamenta q nominib⁹ verbisqz designāt⁹. Ex hoc

manifeste patz q decem predicamenta nō sunt solum
decem voces. sed etiā decem res significat⁹ p voces q
in omniū rerū natura reperiūt⁹. Circa hūc textū

Querit⁹ Vtrū ad habendū ppletā noti-
ciā de enūciatōe puenienter are-
stoteles in principio huius libri
subordinatōem istoz signoz scripture vocis et pcep-
tus et eoz dnam poluerit. Arguit primo ptra sup-
positū. quia principalis intentio in hoc libro est deter-
minare de interpretatione tanqz de subiecto adequa-
to. sicut patet ex dictis boetij. igitur istud preambuliū
nō est positum ad habendum noticiā de enūcia-
tione. Q^o autem enūciatio non sit subiectus patz. qz
de subiecto debet presupponi quid est. sed de enūcia-
tione non presupponitur quid est. imo inquiritur. igit⁹

Secundo arguitur sic. si voces significarent passi-
ones. et passionēs significarent res naturaliter. seque-
retur primo q voces non possent repñtare contraria
conceptibus. sed psequens est falsū. sicut patet ex his
qui mentiuntur. Sequeretur secundo. q omne signū
vocale aut scriptum significaret accidens. cuz omnis
conceptus sit accidens. Sequeretur tercio q omnes p-
positiones essent falsę in quibus enūciatur aliquis ac-
tus realis de subiecto. vt hic fortis currit. Sequeretur
quarto q omnis illa ppositio esset vera in qua afir-
matue predicatur est secūdum adiacens. sicut sunt
iste. antichristus est. adam est. qd patet. quia de quoz
cunqz enūciatur esse species ipsius existit. Tercio
arguitur sic. species intelligibilis non intelligitur. q
non significatur. Teneat consequentia. quia significare
est intellectum constituere. Antecedēs patet primo. qz
species sensibilis non videtur. ergo species intelligibi-
lis non intelligitur. vt patz per locū a simili. Secūdo
p3. quia tunc esset idem qd intelligitur et quo intelli-
gitur. sed hoc est impossibile quia in omib⁹ differt qd
est et quo est. solo deo excepto. Tercio p3. quia si intel-
ligeret hoc esset p aliam spēm. et sic esset processus in
infinitum. Quarto p3. qz tūc hec ppositio pbi tercio
de anima (lapis nō ē in anima. sed species lapidis) i-
cluderet ptradictoria. patet quia per eaz remoueretur
esse in anima a specie lapidis. que significatur per hoc
nomen lapis. et postea eidez attribueretur. cū dicitur
(sed spēs lapidis) Quarto arguit. scripture et vo-
ces sunt eedem apud omnes. nō aut conceptus. ergo
scripture significant naturaliter. et nō conceptus. Nā
ma pars antīz p3. qz scripture sunt res quarū esse va-
riatur. ppter diuersitatem ydeomatū. Secunda pars
antīz p3. qz impossibile est idem accēs numero eē in
diuersis subiectis. Et confirmatur. qz si scripture et
voces significarent ad placitum. sequeretur q esset p-
cessus in infinitum. Consequentia patz. qz omne qd si-
gnificat ad placitū significat mediane aliquo pcep-
tu. et tunc quereretur vtrū pceptus significet natura-
liter vel ad placitū. si naturaliter. ergo eadem ratione
omnes pceptus. si ad placitū. ergo significatur medi-
ante aliquo pceptu. et sic in infinitum

In oppositū Arguit autoritate
philosophi in textu
dicentis. Sunt er-
go ea q sunt in voce eaz q sūt in aiapassionū note. 7 ea
que scribūt⁹ eoz que sunt in voce. Pro solutione
istius questionis soluen de sunt quatuor qstiones

Questio prima vtz

De enūciatōe sit scientia tanq̃ de subiecto hui⁹ libri. vel de interpretatione. Respōdet aliq̃. q̃ sicut in methaphisica est duplex subiectū. scz subiectū p̃mune qd̃ est ens. et subiectū sp̃iale qd̃ est de⁹ vel substantia. sic etiā in hoc libro est interpretatio subiectū p̃mune. et enūciatio subiectū sp̃iale. Q̃ aut̃ interpretatio sit subiectum posset p̃bāri ex auctoritate boetij. et aristotelis qui inscribūt hūc libz de interpretatione. Q̃ aut̃ enūciatio sit subiectū p̃z p̃ dīctōes subiecti attributōis. Sed hec r̃sio nō tenet veritatem. ex eo q̃ scia vna debz esse vni⁹ generis subiecti. p̃tes 7 p̃p̃ietates p̃siderāis. non p̃nt ē esse duo subiecta. Patz etiā. q̃ oīa p̃siderata in scia debent reduci ad vni⁹ subiectū p̃mū. ergo interpretatio reducef ad enūciatōem vel ecōuerso. et p̃ p̃sequis nō erūt duo subiecta prima. Pro solutione questionis

Attēde primo. q̃ interpretatio capī duplicif. Vno mō vt est vni⁹ lingue p̃ aliā expositio. vel etiā vt ē expositio nōis minus notū p̃ nomē magis notū. et sic nō accipit hic. Alio mō accipit p̃ voce significatiua q̃ p̃ seipsam aliqd̃ significat. Et hoc fit duplicif. Vno generalif. et tūc diffinit a p̃mentatore sic. Interpretatio est explicatio rei p̃ sermonē fm̃ vni⁹quēq̃ modū. Sz ab alberto sic diffinit. Interpretatio est qua de re i verbis est vtimur ad rerū explicatōem vt sunt vel nō sunt vtr. A boetio vero diffinitur sic Interpretatio est vox q̃ p̃ seipsam aliqd̃ significat ad placitū. siue sit cōplexa siue incōplexa. Et ex hoc sequit p̃mo q̃ sincathegreumata nō sunt hoc mō interpretatōes. qz seipsis nihil significant Secdo sequit q̃ voces naturalit̃ significantes nō sunt interpretatōes Tercio sequit q̃ interpretatio sic accepta est cōis ad nōia et p̃ba 7 ad oēs orōnes. et sic est in plus q̃ enūciatio. et p̃ p̃ns si liber iste denomi nēf ab interpretatōe sic accepta nō denoiābif ab ea tanq̃ a subiecto attributōis. sed tanq̃ a qdā magis cōi qd̃ scz est cōe subiecto et p̃bif et. Alio capīf inter p̃e ratio sp̃ialis p̃z orōne significatē p̃ceptū vez vel falsum. 7 sic interpretatio. enūciatio. et p̃positio p̃uertitū et ideo nomē et verbū nō sunt interpretatōes hoc mō. sz magis p̃tes interpretatōis. Silit̃ oratio de p̃catia et alie orōnes nō indicatiue nō sunt interpretatōes. qz magis ordinant ad p̃candū mētis affectū q̃ ad p̃candū p̃ceptū vez vel falsum Attēde secdo. q̃ interpretatio siue enūciatio p̃t capī duplicif. Vno p̃me intētiōalit̃ et p̃ denoiato. vtr̃puta p̃ aggregato siue p̃plexo ex subiecto. p̃dicato. et copula. Alio scde intētiōalit̃ et pro significato. scz p̃ relatōe fundata sup̃ tali p̃plexo et terminata ad suū fcatū. et sic nō est aliqd̃ p̃plexū nisi p̃ dicatōe materiali. eo mō q̃ albū est corpus siue suba.

Attēde tercio. q̃ licet arist. determinādo de enūciatōe nō determinet de enūciatōe p̃p̃erica. nō min⁹ tū ipsa p̃tinet sub subiecto hui⁹ scie tanq̃ ps subiecti na. Et cā q̃ nō determinat de ipa fm̃ aliq̃s est. qz p̃positio p̃p̃erica nō differt a cathēgorica nisi fm̃ vni⁹ et multa. et ergo cognita cathēgorica facili⁹ cognoscitur p̃p̃erica. Sz fm̃ alios p̃p̃o p̃p̃erica nō fcat veritatē absolutā. sed solū p̃ditionatā. scz ex sup̃pōne. mō in demonstratiōe ad quā iste liber ordinat̃ est veritas absoluta. Et p̃pter eandē cām in p̃sentī libro nō determinat de p̃positōibz p̃p̃ericis Delior tū cā ē

ista. qz iste liber ordinat̃ in libros p̃z analeticorū im mediate in quo nō determinat de sillogismis p̃p̃ericis. sed tū cathēgoricis Attēde q̃rto. q̃ nomē verbi et oratio reducūt ad enūciatōem tanq̃ pars ad suū totū. et ideo p̃ueniēf in hoc tractatū. determinat̃ tur de ipsis. de alijs autē p̃tibz orōnis nō determinat̃ qz nō requirūt de necessitate ad p̃positōem ipsius enūciatōis. sed sunt solū colligatōes partium orōnis. si cur clari partū nauis Dic g̃ ad questionem. q̃ de enūciatōe scde intētiōalit̃ capta est p̃ns scia tanq̃ de subiecto attributōis. Primū p̃z qz enūciatio hz p̃ncipia scz gen⁹ et dīnam. hz etiā partes integales. vt nomen et verbū. et p̃es subiectiuas. vt affirmatiōem et negatōem. et passiōes. scz significare vez. vel falsum. oppositōem. eq̃pollentiā. et p̃uersionē. et sic de alijs. g̃ de ea p̃t esse scia. Scdm̃ p̃z p̃ dīctōes subiecti attributōis. q̃ oēs sibi p̃ueniūt. sicut p̃z diligēt. inspiciēt.

Questio secūda vtz

Differentie int̃ passiōes et voces sint a p̃ho p̃ueniēter assignate. Pro cui⁹ solutione. Attēde p̃mo. q̃ vox articulata de qua solū hic fit mentio. sic diffinit a boetio in suo p̃mento. est q̃ copulata eū aliq̃ sensu. id est cū aliq̃ p̃ceptū mētis ei⁹ q̃ loquit̃ p̃feret. Vñ vox articulata p̃p̃e loquēdo est vox iam actualit̃. imposita ad significandū. Scriptura aut̃ est qdā p̃tractio lineaz ad aliqd̃ significandū ad placitū imponētis iñtituta. Sed passio aīe est qdā p̃cept⁹ abstract⁹ p̃ actū aīe a re ad extra q̃ ē naturalis silitudo talis rei 7 naturalit̃ eiusdē significatiu⁹. Sed placitū est voluntas aīe a p̃posito mōta a re cognita. Sed significare naturalit̃ est significare aliqd̃ nulla institutione voluntaria p̃cedente. Significare ad placitū est significare aliqd̃ rōne voluntarie impositōis p̃cedentis.

Attēde secūdo. q̃ cū dicit arist. res et p̃cept⁹ esse easdē apud omnes. nō est intelligendū q̃ sunt eedem in essēdo. ita q̃ eadem res sit apud omes. sed intelligendū est q̃ res et p̃cept⁹ sunt idē in significando. ita scz q̃ ea dē sp̃es siue sit in mente greci siue latini semp idē representat. sicut sp̃es lapidis apud omes hoīes representat lapidē. et silit̃ lapis apud quoscūq̃ reperiat̃ sp̃ rep̃ntat p̃ suā sp̃em. Scriptura aut̃ et voces nō sūt eedē apud oēs. hoc est nō idē apud oēs significant. ex eo q̃ sunt signa ad placitū instituta. q̃ fm̃ voluntatem hominū variant̃ Attēde tercio. q̃ cū dicit arist. passiōes significant res. videt̃ aliq̃bus q̃ p̃ passiōes aīe nō intelligant̃ silitudines rerū. sed solū affectiōes appetitus sensitīui. vt ira. o dūm. gaudium. tristitia timor et hmoi. q̃ significantur p̃ voces naturalit̃ significatiuas. vt sunt fletus. gemit⁹. risus. et hmoi Vñ dicit doctor sanct⁹. si hō esset aīal naturalit̃ solitariuz sibi sufficerent aīe passiōes p̃ quas ipsis omibz p̃for maref vt de eis haberet notitiā. sed qz hō est naturalit̃ aīal politicū necesse est q̃ hō suas p̃ceptiōes alteri manifestet. et hoc fit p̃ voce significatiuā. ergo necesse est habere voces significatiuas. Si aut̃ hō solū vteret̃ significatiua cognitōe sufficeret sibi signa naturalia. sed qz hō alteri hōi suas p̃ceptiōes et passiōes manifestare nitit̃. siue sit p̃ns siue absens. ideo necessariuz est habere signa q̃ manifestāt passiōes sensus. sicut sunt voces et intellect⁹ et scripture. Tū egid⁹ videt̃ sentit̃

re. q. Aristoteles per passionē nec intelligit primas
rerū similitudines q. primo in intellectu possibili cātur
a fantasmatib. Et vocant spēs intelligibiles. naz. tas
les spēs possunt ēē in intellectu sine hoc q. intellectus
actualiter intelligat res quāz sunt similitudines. q. il-
le spēs non sunt expse nec implicite rerū similitudines
sed q. sunt forme qbus intellectus exiit in actū intelligen-
di. et format intra se similitudines sine pcepto rez q. sūt
expse similitudines ipsaz. et nō differūt a formis ad ex-
tra nisi penes esse intelligibile et penes esse naturale. z
ideo ille pceptus dicitur forme intellecte. Et sūt pas-
siones q. vocant p ea q. sunt in voce. q. qnq. vocantur
rōnes intelligendi. qnq. vero verba mentis. et ista vi-
dentur habere veritatē. Sūt tñ qdā moderni fingē-
tes passionē aīe nec ēē pcepto nec spēm intelligibiles
nec actū intelligendi. nec ipm intellectū. nec passionē
appetitus sensitivū. ex eo q. p ipis spēs supponere non
pōt. sed nescio quale idolū fictū ab actu aīe ē. qd nec hz
ē subiectivū in aīa nec extra. sed solū hz ē obiectivū
ita scz q. eius ēē est ei? cognosca. sicut si domificator vi-
deat domū ad extra. fingit vna similitudo eius in mēte
ipsius. et illa vocat passio aīe. Sed istud nō est verūz
nullū em fictū est naturalis similitudo alicui? vere entis
tatis. sic em possem fingere chimera? q. est naturalis
similitudo sine idolū alicui? vere entitatis realis Ideo
videt ēē de mēte aristotelis q. passioēs aīe sūt qdā in-
tentōes causate a rebus mediante intellectu agente q. na-
turalit representant rē sine intellectu? intelligat sine nō
Et hoc videt esse de mēte arist. qui hūc passum res-
mittit ad terciū de aīa. vbi dicit q. lapis nō est in aīa.
sed species lapidis Magis facilio expōitōni dñi
alberti qui hūc passum expōit. intelligendo p passio-
nes spēs intelligibiles impssas aīe ab obiecto. nō q. ob-
iectū sit totalis cā ipsius spēs. sed bñ est cā partialis
Attende q. rto. q. spēs intelligibiles duplici de cau-
sa vocant passionē. Prima cā est. q. nō ptingit intel-
ligere sine fantasmate qd nō est sine corpōali passioē.
ideo p hīs terciū de aīa imaginatōem seu fantasā vo-
cat intellectū possibile. Alia cā est. q. pcepto? oit in in-
tellektu p modū impssionis et receptōis. receptio autē
passio qdā est. ex eo q. recipe est quoddā pati. Nam
passio dicit a patim grece qd ē receptio latine. Dic-
ergo ad qstionē. q. dñā iter voces et pcepto? est pueni-
enter assignata: vt pz ex dictis

Questio tertia vtz

Scripture significant voces. et voces significant passi-
ones. et passionē significant res. Pro cui? solutione
Attēde primo. q. aliqd pōt aliud significare duplici
Uno mō tanq. significatū vltimatū. hoc est tanq. il-
lud qd vltimate significat p voces. siue illa vox sit no-
men siue verbū. Alio? tanq. significatū nō vltimatūz
hoc est tanq. illud q. mediante aliud significat. At-
tēde secūdo. q. hic nō loquimur de noib. q. ex sua im-
positōe significant pcepto? sicut est hoc nomē pceptus
vel voces sicut est hoc nomē vox vel hoc scriptū vox.
Nā aliq. vox pncipaliter z vltimate significat vocem.
sicut hoc nomē vox. et aliq. scriptū. sicut hoc nomē
scriptura. z aliq. pceptū. sicut hoc nomē pcepto? Di-
cūt aliq. ad qstionē q. spēs intelligibilis p vocē imedi-
ate significat. Et p isto dicto supponūt q. spēs potest

dupliciter pderari. Uno mō inq. trūm quid in se vt
ē accūs. scz siue qualitas informās aīam. Alio mō in
q. trūm representat rem. primo mō nō significat p vo-
cem: sed bene secūdo mō. omne em signū signi est. et si
gnū signati. Alij vero dicit q. res pmo significat. nō
tñ fm q. existit. q. nec sic p se intelligit. sed fm q. p se
pceptū ab intellectu. hoc est ipsa ratio rei significare
per diffinitōem. que est pāmū obiectū intellectus. vt
vult illa autoritas quarti metaphisice. Rō quā signi-
ficat nomē est diffinitō. et tñ obiectū cōceptū. vtpu-
res p vocem significat. nec illud qd est ens per accūs
significat p noīa. q. oīa noīa q. significant res alicui?
generis significant rē p se. eo q. solū ens p se ē in genere.

Dic primo.

Illud qd significat
p vocem vltimate ē res
nō fm esse intelligibile.
nec fm esse existentie aut non existentie. sed res absolute
vt abstrahit ab illis. quia esse intelligibile et esse existe-
tie est rei extraneū. Ad hoc tñ intelligendū aduerte
diligenter q. ista signa. scz littera. vox. conceptus. siue
passio anime sunt subordinata. sicut sunt multi effec-
tus subordinati eiusdē cause qz nullus est causa alte-
rius. sicut parz de sole illuminante multas partes aer-
is q. rū quelibet nō imediate illuminat a sole. sed or-
dine quodaz. quia remotior mediate. et propinquior
imediate. z vbi est talis ordo causatorū ab hz hoc q.
vni sit causa alterius. ibi est imediatio cuiuslibet res-
pectu eiusdē cause. excludendo aliud in ratioē cau-
se vel effectus imediationis. ita q. effectus propinqui-
or potest dici causa effectus remotioris. ppter priorita-
tem illam que est inter tales effectus et causas. Ita in
proposito posset concedi de multis signis ordinatis.
vtpu- q. littera sit signū vocis. et vox sit signū passio-
nis. quia signū remotius non significaret nisi prius si-
gnū imediatius significaret. sed tñ hoc non est pro-
prie significare aliud. sicut iam paruit Dic secūdo
q. spēs intelligibilis nō significat imediate p vocem.
Probat quadrupliciter Primo sic. q. res intelligit
pmo. spēs vero p reflectōem. ergo in illo priori potest i-
ntellektus ei nomē imponere. qd nomen tñ significabit
rem. ergo non est necesse nomē signi? care spēm. Secū-
do q. nō ia imposita ad significandū signēta nō signi-
ficant aliquā spēm. eo q. signēta nō faciunt spēm in
anima. sed solū in virtute imaginatiua. quia anima
solū nata est recipere speciem sui obiecti. qd est quid-
ditas rei materialis. Tercio probatur. quia nomina
significantiā singularia nullam significant speciem. eo
q. singulare sub ratioē singularitatis nullā speciem cau-
sat in anima nostra pro statu isto. ex q. intellectus nō
potest intelligere singulare sub propria ratione singula-
ritatis. sicut patebit in sequentibus. Quarto proba-
tur. quia illud significat qd per voces intelligitur. scz
spēs non intelligit p voces. ex eo q. si intelligeret per ali-
am speciem intelligeretur et esset pfectus in infinitū
Dic tercio. q. res non significat precise fm q. concē-
pitur. Patet sic. quia si sic tunc omnis propositio erit
falsa in qua denotat inesse subiecto aliquis actus realis.
si enim nomen significaret rem vt intelligitur. tñ
tale p dicitum attribueretur ei vt intelligitur. sed hoc
modo nō inest ei aliquis actus realis. ergo propositio
erit falsa. Vno probatur. q. rei vt intelligit infant

predicata intentionalia. quo modo significatur sub extraneis rationibus. quia si sic sumeret medium in syllogismo. et concludatur aliqua conclusio. tunc erit fallacia accidentis. Dic quarto quod scripture voces et preceptus talem habent ordinem. quod scripture significant mediantibus vocibus. et voces mediantibus preceptibus. et preceptus significant ipsas res seipsis immediate. et non per aliquod aliud. est ergo talis ordo. quod si preceptus mutaret suam significationem. vox et scriptura mutaret etiam suam significationem. Et per hoc patet ex dictis quod sit ordinem.

Questio quarta.

Utrum in sola propositione et divisione intellectus sit veritas et falsitas. Pro cuius solutione attende primo. quod veritas esse in compositione et divisione intellectus potest intelligi quadrupliciter. Uno modo tanquam in causa. alio modo tanquam in signo. tertio modo tanquam in subiecto. quarto modo tanquam in obiecto. Attendere secundo quod compositio duplex est. et scilicet divisio. quedam est compositio realis et physica. quae scilicet unum corpus naturale alteri proponitur. sicut dicerem de propositione domus vel forme cum materia. Alia est compositio intellectualis. quae est attributio predicati ad subiectum. et divisio est remotio predicati a subiecto. sicut cum dicimus homo est animal. hoc modo non est animal. et hoc significat pro affirmativa et negativa. Attendere tertio. quod duplex est veritas. formalis scilicet et fundamentalis. Fundamentalis est duplex. quedam est incompleta. et talis contra vocatur veritas entis. et reperitur in omni re vera. siue illa habeat proportionem ad producentem aut ad intelligentem. Scilicet veritas completa est habitudo unius termini ad alium. sicut habitudo animalis ad hominem. siue habitudo maiore totum ad suam partem. gratia cuius verificatur illa propositio. omne totum est maius sua parte. vel hoc est animal. Unum ydempnitatem sequitur habitudo veritatis complete. diversitatem autem sequitur falsitas completa. licet qualibet entitatem sequatur veritas incompleta. Veritas autem formalis est duplex secundum quod duplex est operatio intellectus. per quam intellectus per proportionem obiecto. sicut mensuratum mensure. quedam est completa et quedam incompleta. inter quas recte doctor subtilis ponit duam sexto metaphisice. Prima quod preveritari non opponitur falsitas. sed ignorantia tantum. Et hoc modo intelligitur illud tertium de anima. intellectus circumscribitur proprium quod quid est semper verus. sicut sensus circumscribitur proprium sensibile. Et hoc intelligendum est precise et circa conceptum simpliciter simplicem. licet non posset esse formaliter falsus. potest tamen esse virtualiter falsus apprehendens aliquid. scilicet sub determinatione sibi non conveniente. Et hoc modo dicitur quarto metaphisice. capitulo de falso. quod est aliquid quod in se falsum. et tamen illa ratio in se falsa simpliciter apprehensione intelligibilis est. Secunda autem veritati opponitur ignorantia privativa. et falsitas dictionis. quoniam scilicet unum tunc quod in re non sunt unita. ut cum enunciat esse quod non est. vel e converso. Secunda dicitur est in modo intelligendi veritatem complete et incomplete. Unum licet qualibet veritas sit in aliqua operatione intellectus. ut puta in prima vel in secunda. neutra tamen veritas est in intellectu obiective. nisi reflectere se super suum actum comparando istum actum ad obiectum. quae reflexio est in cognoscendo. scilicet quod talis actus est similis vel dissimilis obiecto. cum est sine proportionem et divisionem. Patet autem ex distinctione horum

modorum esse veritatem in intellectu. scilicet obiective et formaliter quantum ad proportionem. Quo ad secundam operationem declaratur. quia intellectus multas formas habet. et apprehendit actu species. quae tamen sunt sibi neutre. ex primo thopico. licet ergo in illo intellectu sit formaliter veritas et falsitas. aut quia est conformis rei ad extra. aut non conformis. tamen non est ibi obiective. quia non apprehenditur illa conformitas. Est ergo veritas incompleta formaliter habitudo conformitatis vel similitudinis actus simplicis ad obiectum simplex intelligibile. Veritas autem completa est habitudo conformitatis actus complexi ad obiectum complexum. Prima veritas est obiective in actu simplici. secunda in actu complexo. qui est compositio et divisio. neutra tamen est in intellectu obiective. nisi reflectere se super suum actum. et comparante ipsum ad obiectum. utrum sit similis aut conformis aut non. Hec autem reflexio et comparatio non est sine compositione et divisione. quare in sola compositione et divisione intellectus consistit veritas et falsitas.

Dic primo veritas fundamentalis siue completa siue incompleta est in re circumscripto opere intellectus patet ex dictis. nam veritas entis non est aliud quam ipsa rei essentia. Similiter habetudo terminorum non est nisi relatio ydempnitatis vel diversitatis a se invicem. Dic secundo. quod veritas formalis est in re tanquam in sua causa. patet per Aristotelem in postpredicamentis. Dic tertio. quod veritas formalis est in voce tanquam in signo. Patet quia vox et scriptura nullam important veritatem. nisi quando significant ad placitum. Dic quarto. quod veritas et falsitas sunt in intellectu reflectente se super suum actum obiective. Patet. quia si intellectus non reflecteret se super suum actum comparando eum ad obiectum et cognoscendo an est conformis vel dissimilis. nulla esset veritas formalis. ex eo quod ipsa causatur per talem operationem. quae intellectus comparat suum actum ad obiectum. Sed quod veritas non sit subiective in intellectu patet ex aliquibus rationibus. quae in predicamentis fuerunt adducte.

Ad argumenta principalia in oppositum adducta. Ad primum patet solutio ex dictis. Ad secundum negatur consequentia. Et ad primam probationem dicitur. quod voces non possunt representare contraria conceptibus illis quibus subordinantur. Quis enim vox mentientis representat contrarium menti ipsius mentientis. non tamen representat contrarium illi conceptui cui subordinatur in significando. Ad secundam probationem dicitur. quod non est inconueniens omnem vocem aliquo modo significare accedens. dummodo non significet principaliter et ultimatere. Vel dicatur. quod terminus non significat conceptum aliquo modo. nisi quia sibi subordinatur in significando rem. Alie autem consequentie nihil valent. quia termini in propositionibus non supponunt pro conceptibus. sed pro rebus quas significant. Ad tertium dicitur negando antecedens. Et ad primam probationem et sequentes patet solutio ex dictis. Et similiter ad quartum argumentum cum probationibus.

Omne ē vox signi.

Finio pbenio Aresto. psequitur tractatū. qui diuidi-
tur in tres tractat⁹ ptales. In pmo determinat de pri-
bus enūciationis et de eius genere. Et diuidit in tria
capla. in pmo determinat de noie. Et diuidit in duas
ptes. in pma ponit diffinitionē nois. dicens q no⁹ est
vox significatiua ad placitū sine tpe. cui⁹ nulla pars
scatiua ē separata. Ultimā pteclā pbat cum dicit (i noie
em) q ptes nomis ppositi q mag⁹ vident⁹ scare nihil
f^m. nam in hoc noie eqferus (fer⁹) p se nihil f^m quēad
modū in orōe q est equus fer⁹. Est tū dīa inter ptes
nois ppositi et simplici⁹. qz ps nois simplici⁹ nullo⁹ ē
scatiua. sz ps nois ppositi videt⁹. i. apparet aliqd sca-
re. eo q bz pteclā vel ponam ad scandū. nō tū actu f^m
aliqd. qz nō bz scatoz actuale separata a toto vl⁹ ab alia
pte pponēte. Sz q no⁹ f^m ad placitū. pbat cū dicit (fm
placitū pō) qz nomē nō f^m naturalr. g^m f^m ad placitū.
Ans p⁹ p⁹. qz nō f^m nisi qn sit nota. i. qn volūtaria in
stitutiōe impo⁹ ad scandū. Scdo qz illrāti soni feraz
nō sunt noia. eo q f^m naturalr. (Nonhō pō) i. hac
scda pte excludit aliqd a diffinitōe nois. et p⁹ excludit
no⁹ infinitū. et dicit q nonhō nō est no⁹. et h^m fm logicos.
nec est ei no⁹ impo⁹ q possit appellari. qz nec ē affir-
matio nec negatio sed ē no⁹ infinitū. Sz cum dicit (La-
thomis at) excludit nomia obliq dices. q cathonis ca-
thoni et cetera noia obliq nō sunt noia sed casus nois
Conueniūt at nō obliqū et nō rectū in rōne siue in
f^m. nā rō. i. scatiū est eadē in illis Sz dicit. qz cum noi
recto addit ē fuit vel erit. tūc f^m vez vl⁹ falsū. Sz qn
noi obliq addit ē fuit vel erit. vt cathonis ē vel nō
est. nō f^m vez vel falsum. Circa hunc textū attende
pmo q dato q no⁹ sit aliqd artificiale eo q ē a nrā in-
stitutiōe. et vox sit aliqd naturale. tū non incōuenient
diffinit⁹ p vocē. ex eo q in diffinitōe accidentiū o⁹ pos-
ni materiā vel subiectū. sicut p⁹ in. vij. metaph. vox
autē est materiā nois. i. qz. Dicit tū brūs Thomas
q in diffinitōe accitūz dñter po⁹ materiā. qz qn ac-
cidēs diffinit⁹ in abstracto tūc po⁹ subiectū in obliq et
loco dicit. Sz qn diffinit⁹ in pcreto tūc subiectū po⁹ in
recto et loco g^m. Ex^m sicut similitas ē nasi curuitas. et si-
mus ē nasus curu⁹. Sic g^m pueniēter diffinit⁹ no⁹ per
vocē q po⁹ loco g^m. Attēde scdo q ptes nois ppositi
pnt dupl⁹ p⁹ siderari. Uno⁹ fm se et absolute. alio⁹ cū
reduplicatiōe. inquātū sz sunt ptes. p⁹ bñ pnt aliqd
scare. et nō. qz ps inquātū ps sicut nō bz esse in actu
sed tū in poia ex. vij. metaph. sic nō f^m aliqd actua-
lit et seorsū. Ali⁹ tū rñdet brūs Thomas cū querit
cā qre ptes nomis ppositi nihil f^m. q vñū no⁹ impo⁹
ad scandū vñū simplici⁹ pceptū. licet illud vel illa a
q vel a quib⁹ impo⁹ nō f^m vñū simplici⁹ pceptū. Ex^m
de nomie simplici. vt lapis qd ex plurib⁹ ad significā-
dum impo⁹. et tū ipm no⁹. i. lapis f^m vñū simplici⁹ cō-
ceptū simplr. sic etiā est de noie pposito. Et hinc ē q
ps nois ppositi nō fr ptem simplici⁹ pcept⁹. cui sit im-
positio nois ppositi. Sed o⁹ fr pceptū ppositū. et h^m
sile dat Aulcēna de volatu auis. qui sit p media pte
ab vna ala. et p media pte ab alia. sed tot⁹ volat⁹ pfi-
citur ab vtraq⁹ ala sil. Sed h^m hoc posset argui. qz
si pcept⁹ nomis ppositi ē simplex. vel g^m est simplr sim-
plex. vel nō simplr simplex. Ad p^m qz ipse ppo⁹ ex

alijs pceptib⁹. Non scdm. qz ex hoc sequit⁹ q ille pcep-
tus esset pposit⁹ ex alijs pceptib⁹ in qis resoluit. tunc
sicut totū no⁹ fr totū pceptū. ita etiā ptes nois scaret
ptes pcept⁹. et p⁹ ptes vere aliqd scaret. Sed q ista ar-
gumētatio nō sit bona p⁹ ex sil⁹ argumētatiōe Aresto.
in vij. metaph. ca. de p⁹ diffinitōis. Attēde 3⁹
q Aresto. exp⁹ se nō ponit istas pteclās (finita et rca.)
sufficient⁹ tū habent⁹ ex illis q sequunt⁹ in textu. quib⁹
Aresto. remouet no⁹ infinitū et nō obliqū a diffini-
tione nomis. Attēde qro. q ex h^m textu q Aresto. dicit
(cathonis et cathoni ē nō scare vez vel falsum) cōiter
elicat⁹ illud dcm. q vez et falsum p⁹ pponit et gruum
vñū aut obliq⁹ posset ēē subiectū pponis vel nō ali⁹
bi bz videri. si em poss⁹ reddere p⁹ nō ēē dubiū qn
sit subiectū pponis. Si at nō possit reddere suppositū
verbo. qd veri⁹ existimo. tūc nec erit subiectū alicui⁹
pponis si seorsum sumat⁹.

Querit Ulrū diffinitio nois sit a p⁹ho
pueniēter assignata. Et p⁹ q n⁹
qz ps nō p⁹dicat de toto. nec et⁹
materiā p⁹dicat de eo cui⁹ ē materiā. sed vox ē ps no-
mis et etiā materiā ei⁹. g^m nō nō est vox. Cōfirmatur
pmo. qz multa sunt noia metalia et multa scripta. et tū
nullū illo⁹ ē vox. g^m. Scdo. qz ois vox scatiua aliqd
fr. sz multa noia nihil f^m. g^m. Maior p⁹. qz vox scati-
ua ē illa q aliqd audiri repñtat. Minor p⁹. qz noia
exñtia i libris clausis nihil repñtant. Tercio qz hec
nomia vacuū antip⁹ chimera. et sic de alijs mult⁹ ni-
hil f^m. Q⁹ aut h^m no⁹ chimera nihil f^m de se notū est.
Sed q h^m no⁹ vacuū nihil fr p⁹. qz si scaret aliqd il-
lud ēē vacuitas. sed illa nihil ē. i. g^m. Quarto qz nihil
est no⁹. et tū nihil fr. scatiū em ei⁹ ē nihil. qd nullo⁹ p⁹
fieri aliqd. Scdo sic. nō oīe no⁹ fr ad placitū. g^m
diffinitio nō est bona. Ans p⁹ p⁹. qz g^m infirmo⁹
est nomē. et tū nō fr ad placitū. sed naturalr. Scdo. qz
ois vox p⁹ ēē subiectū enūciationis. sicut patz de hac
voce bu. et de oibus alijs inducēdo. g^m ois vox est no⁹
et tū non ois vox fr ad placitū. g^m. Tercio qz si oīe no⁹
scaret ad placitū sequeretur q null⁹ posset redargui. qz
posset sp alit⁹ accipe tminos. Quarto qz tunc hec p⁹
deus p⁹ ēē dyabol⁹ posset ēē vera. et vl⁹ ois p⁹ ipol-
sibilis posset ēē nccaria. ex eo q qlibet talis posset ali-
ter istitui ad scandū. Tercio sic. alicui⁹ nois aliq⁹
ps ē scatiua. g^m diffinitio nō ē sufficiēs. Ans p⁹ pmo.
qz cuiuslibet orōis aliq⁹ ps ē scatiua. sed qlibet orō
est no⁹. cū qlibet possit ēē subiectū enūciatiōis. Scdo
p⁹ de isto noie dñs. et de noib⁹ ppositis. Tercio p⁹. qz
cuiuslibet nois ps seip⁹ sz fr. g^m qlibet ē scatiua. Quar-
to qz qlibet ps p⁹ imponi ad scandū. g^m qlibet ē scati-
ua. P⁹ p⁹na. qz scatiū idē est qd potēs scare. Quar-
to sic. ista diffinitio nō puenit oibus p⁹tiū sub diffi-
nito. nec etiā puenit soli diffinito. g^m nō est bona. P⁹ia
ps ant⁹ p⁹. qz nō puenit istis noib⁹ ann⁹ dies mēsis
et sic de mult⁹ alijs cū nō f^m sine tpe. Scda ps patz
qz puenit noib⁹ infinit⁹ et obliq⁹. et etiā noibus sinca-
thegeumatib⁹. cū sint voces scatiue ad placitū sine
tpe. et nulla ps separata aliqd fr. Inoppositū arguit⁹
autoritate Aresto. in textu. Pro solutiōe istius q⁹stio-
nis soluēde sunt q⁹tuor p⁹tales q⁹stiones

Questio prima

Utrum diffinitio nominis pueniat tam nomini in voce
 quā in mente et scripto. Pro cuius solutione attende primo
 quod non potest accipi dupliciter. uno scilicet intentionali. et per se
 scilicet. et tunc fit quando intentione secundam. quod ex actu in
 intellectu. et patet signum signato derelinquit in ipso sig
 no. Alio capitur per denotatio. scilicet per eo de quo predicatur
 illa intentio denotatio. tale autem denotatio potest reperiri in
 triplici signo. scilicet in voce in mente et in scriptura. quod ali
 qui vocant non vocale mentale et scriptum. Unum vocale
 nomen non est nisi dictio ad placitum representatio sui
 significati. quod per se et scilicet sumpta potest esse subiectum
 enunciationis vocalis. Et tale autem ab eis vocatur con
 ceptus mentis naturaliter representatio rei. quod per se sum
 ptus naturaliter est esse subiectum enunciationis mentalis. Et pa
 riformiter dicatur de nomine scripto. Attende secundo. quod
 vox potest dupliciter accipi. uno primo intentionali. ut scilicet est
 qualitas de genere qualitatis. et tunc ista est materialis predi
 catio non est vox. ex eo quod predicatur subiectum de accente
 Alio capitur scilicet intentionali. et tunc fit una relatio
 rationis. quā intellectus causat in voce per ipsam ad
 suum significatum imponendo eam ad significandum. et illam
 contra appello vocem conceptam. et tunc ibi erit predicatio for
 malis dictio. non est vox. est enim predicatio generis de spe
 dicendo nomen est vox. Attende tercio. quod in predicta dif
 finitione nominis vox ponitur loco generis. quod vox non diffinit
 habet Aristoteles. sed eius diffinitio reservatur usque ad secundam
 de anima. ubi dicitur quod vox est sonus ab ore animalis. platus cum
 huiusmodi quadam. scilicet secundum. Et per hoc distinguit
 vox a sonis ferarum. quod non sunt nomina sed nominibus nominantur.
 sicut sibilus serpentis. rugitus leonum. lacratu canum. mugit
 tus bouum. et garrulus auium. Et cum dicitur (scilicet) excludu
 tur voces non scilicet. ut bos bass. Unum vero dicitur (ad
 placitum) excluduntur voces scilicet naturaliter. Sed cum
 dicitur (linea tempore) excluduntur verba quod sunt cum tempore. Unum licet
 annum dies mensis tempus sunt. non tamen sunt cum tempore. ex eo quod
 sunt per modum haberi et queri. Unum vero dicitur per se nominis nisi
 habet scire. hoc dicitur intelligi de prius ut prius sunt. nam
 si prius separantur a toto sicut equi et ferre iam sunt quod daz
 tota. et per se aliquid sunt. Attende quarto. quod ex his quod dea
 sunt orta est diversitas. an scilicet predicta nominis diffinitio co
 ueniat cuilibet nomi vel non Unum dicitur quodam primo sup
 ponendo quod nomen dicitur analogice de nomine vocali mentali et
 scripto. ita quod nomen vocale sit principaliter analogatum.
 Secundo supponit quod quā diffinitio est analogum. tunc totaliter
 diffinitio dicitur puenire principali analogato. et non oportet quod
 pueniat alijs analogatis nisi secundum aliquas partes. Et hoc infer
 runt primo. quod ibi diffinitio nomen in tota sua conitate. ut
 scilicet verificatur de nomine vocali mentali et scripto. Secundo in
 ferunt. quod hec diffinitio puenit illis tribus analogatis. scilicet
 dicitur. quod tota diffinitio secundum omnes suas partes puenit nomi
 vocali. scilicet alijs tamen pueniunt aliquas partes diffinitionis. sicut
 patet diligenter inueniri. Aliter tamen respondent alij. quod predicta
 diffinitio solum datur de nomine vocali. cuius rationem assigna
 nant. quod liber iste ordinatur ad sciendum de syllogismo. in
 quo principaliter agitur de syllogismis vocalibus. per quos
 proprii et expediti possunt disputare. Sed tu dic. quod
 in ista diffinitione non diffinit nomen primo intentionali
 acceptum. sed diffinit nomen secundum intentionali accep
 tum. cuius proprium genus est vox concepta siue secunda inte
 tio. quod potest verificari de voce concepta et scriptura. quod ma
 nifestius nobis declarat per vocem. que est fundamentum
 illius secundum intentionis. Patet sic. quod vox diuiditur per vocem

significatiua naturaliter. et per vocem significatiua ad
 placitum. tanquam per differentias essentielles. Et vox signi
 ficatiua ad placitum diuiditur per vocem complexam et inco
 plexam. Vox autem incomplexa diuiditur per eam quod sig
 nificat cum tempore et sine tempore. per quas differentias essentialiter
 distinguit nomen a verbo. Et hoc est quod dicit Albertus
 in commento. Si quis tamen dicat quod in diffinitione nominis
 ponitur vox ut genus nihil errat. per differentias enim
 diuisum genus distribuit in species. diuidimus enim sic
 Vlocum alia significatiua alia non. et significatiua
 lia ad placitum alia non. Sic ergo nomen est vox
 vel materialiter vel formaliter. secundum quod vox est genus

Dic secundo. quod si vox accipitur primo intentionali
 tunc dicendo nomen est vox esset predicatio materialis.
 siue fundametalis. ac si diceretur. nomen est secunda in
 tentio fundata in voce principaliter. et in conceptu et in
 scriptura minus principaliter. Patet quod in artificialibus
 nunquam predicatur forma de subiecto nisi predicatione ma
 teriali. non enim dicimus quod lignum est cypus. vel quod anu
 lus est aurum. sicut patet per Aristotelem in septimo philo
 sophorum. Dicit tamen Albertus quod in artificialibus subiectum
 bene predicatur de forma. non autem in naturalibus. Sed hoc
 est contra auctoritatem Aristotelis. iam allegatam

Questio tercia

Utrum nomen infinitum sit vox incomplexa aliquid pos
 nons. Pro cuius solutione attende primo. quod ad hoc quod
 aliquid nomen posset infinitari requirunt tria. primo quod ha
 beat qualitatem finitam et determinatam. ratione cuius res
 ens et aliquid non possunt infinitari. ablata enim qualitate
 illorum nominum cum ipsa sunt infinita non relinquunt ali
 qua qualitas finita. Secundo requiritur quod habeat qualitatem
 ordinatam ad substantiam finiendam et determinandam. id
 est omnis quilibet nemo et alia sicut hegreumata et pres
 indeclinabiles infinitari non possunt. cum huiusmodi qualita
 tem non habeant. Unum negatio infinitas semper cadit in
 propositionem tollendo aliquid et aliquid relinquendo. Ter
 cio requiritur quod non fuerit ante infinitatum. si enim nomen
 infinitum infinitaretur in casum infinitaretur ex eo quod est prius
 infinitatum. Et ex hoc patet diffinitio nominis infiniti. Est
 enim nomen infinitum. cuius priuata est determinata qua
 litas substantia remanente indeterminata. Pro quo at
 tende secundo. quod in quolibet nomine est compositio in
 trinseca. que est qualitas cum substantia. Et etiam est
 in quolibet extrinseca. que est substantie cum aliquo
 alio. ut substantia est pars orationis. Unde negatio infi
 nitans negat compositionem intrinsecam qualitatis cum
 substantia. negatio vero negans negat compositionem
 extrinsecam primum orationis ad seinuicem. Et ex hoc patet.
 quod cum dico homo. substantiam cum qualitate significo.
 cum vero dico non homo. qualitatem quidem tollo.
 substantiam tamen infinitam relinquo. Attende tercio.
 quod vocem esse complexam vel incomplexam dupliciter intel
 ligi potest. Dicitur enim uno modo vox incomplexa que non
 est composita. et complexa que est composita ex aliquibus.
 siue per appositionem siue per oppositionem. Et illo modo non
 men infinitum bene diceretur vox complexa. Alio modo vox
 dicitur complexa que est composita ex aliquibus solum per
 appositionem. et significatum eius dependet a significato
 suorum primum. sic quod scilicet cuiuslibet primum sit per se
 totius. Et illo modo nomen infinitum non est vox complexa

Attende q̄rto. q̄ fm dñm Albertū duplex est nomē quoddā est nomē subm. aliud est nomē adiectiuū. in substantiis q̄dem nomē infinitū nihil ponit. q̄ qñ q̄ litas nois substantiū tollit. tollitur z suba. Nomē autē infinitū priuat q̄litatē. priuat q̄ subam. Et si dice/ res. q̄ relinquit subam infinitā. Rñdet q̄ nō relinquit eā. nisi sub apprehensione. z nihil ponit in rerū natura. In adiectiuis at̄ que hñt qualitatē finitā z subam i finitā. negata q̄litatē nō necario negatur suba fm id qd̄ est. Et iō in talibz cum d̄r nō equale vel nō simile sensus ē. ens qd̄ est equale z ens qd̄ nō est sile. Sic er/ go nō adiectiuū infinitū aliqd̄ ponit. nomē vero sub stantiū nihil ponit. Et hoc d̄r intelligere Aresto. in fine prior. cum d̄r q̄ differt dicere est nō equale z non est egle. q̄ negatio nō est equale nihil ponit. termin/ at infinit/ aliqd̄ ponit. Uñ in h̄ differūt negatio. nomē infinitū z puatio. q̄ negatio cum sit extra gen/ nihil ponit. infinitū aut̄ cum sit in genere aliqd̄ ponit. scz ens infinitū. Priuatio at̄ etiā in genere ponit subiec tum cit aptitudine z dispōne ad habitū. Nec resolu/ tio licet habeat aliquale apparentiā. non tñ videt cō/ tinere veritatē. cum em̄ dicim/ q̄ nomē infinitū pri/ uat qualitatē z relinquit subam. hoc nō intelligim/ de suba de genere substantie. nec etiā de q̄litatē de genere q̄litaris. Ideo dic. q̄ nomē infinitū est vox incom plexa nihil ponēs. Prz pmo sic. q̄ illud qd̄ dicit ram de ente q̄ de nō ente indrñter nō ponit aliqd̄. sed nō infinitū est hñmōi. q̄ rē. Maior prz q̄ als esset aliqd̄ cōe entē z nō entē. Minor prz q̄ sicut aliqd̄ ens ē nō hñ. ita nō ens est nō homo. Et etiā si aliqd̄ nomē infi/ nitū aliqd̄ ponat. eadē rōne z qd̄libet. cum nō sit ma/ ior rō de vno q̄ de alio. Et hoc pfirmat̄ autoritatē Boetij dicētis. q̄ nō infinitū d̄r taz de ente q̄ de nō ente. Et itez cum dico hō rem pstituo. cū dico nō ho mo pstitutū tollo. z nihil entū pono

Questio terciā

Utz nomē obliquū sit nomen apud logicū. Rñdent aliqui p distinctionē istī termi nomē. q̄ nō p̄r acci/ pī duplr. Uno/ generalr. p omni qd̄ p̄r subijci respec tu pbi siue sit psonale siue impsonale. siue finiti mo/ di siue infiniti. z sic nomē obliquū bene p̄r esse nomē apud logicum. Alio/ capitur nomē specialr. p eo qd̄ p̄r esse subiectū siue suppositū verbi psonalis p̄ris tē poris indicati modi. Et isto/ nō obliquū nō est nō apud logicū. Sed tu dic. q̄ nullum nō obliquū quocūqz accipiat nomē est nō apud logicū. Prz q̄ nullum nō infinitū p̄r esse subiectū alicui/ p̄pōnis vere. sicut prz ex autoritate Aresto. in textu. Et hui/ rōem assignat Albert/ q̄ in q̄libet noie fm pfectā rō/ nem nois est suba z q̄litas. sed nō obliquū deficit in significatōe sube. q̄ ita oz designari subam. vt de ea aliqd̄ sit enūciabile. obliquū at̄ nō p̄r illo mō subam. Nā q̄tis nō p̄r subam. sed aliqd̄ esse ipsi/. z dñs ali/ quid illi. accūs p̄o aliqd̄ ad ipsam. abtūs p̄o aliqd̄ ab ipsa. Sic q̄ nullus casus p̄ter rectū p̄r directe sub/ stantiā. quare de nullo obliq̄ est aliqd̄ enūciabile tan q̄ de totali subiecto. Uñ dicit cōiter q̄ obliquū pōt esse subiectū respectu pbi impsonalis. h̄ vtiqz non est verū. q̄ pbum d̄r iō impsonale eo q̄ non enunciat̄ de aliq̄ subiecto a q̄ egrediat̄ actus pbi. Sz p̄ hoc ar/

quadruplr. pmo sic. q̄ subiectū istī/ p̄pōnis cuiuslibet ho is alin/ currit ē nomē obliquū eo q̄ de eo enū/ ciatur aliqd̄. z est aptū mediū in pma figura. q̄ rē. Secdo sic. subiectū istī/ p̄pōnis ho is est alin/. est nō obliquū. q̄ nō obliquū est nō apud logicū. Ter/ sic. subiectū istī/ p̄pōnis. oēm equū videt hō. ē nō ob liquū. q̄. Quarto sic. subiectū istī/ p̄pōnis regis i/ terest bñfacere ē nō obliquū. q̄. Ad p̄m dñm ē. q̄ licet obliquū sit subiectū distributōis. nō tñ est sub/ iectū enūciationis. de q̄ hic loqmur. Ad 2m dñm q̄ ho is nō est subiectū totale. sz ens subintellectū. ita q̄ dicam/ ens ho is ē alinus. Silr dñm ē ad 3m. q̄ sub iectū enūciatōis ē vidēs subintellectū. Ad q̄rtum autē dñm q̄ appositū p̄o loco suppositi. cū em̄ d̄r. re gis iterest. debem/ dicere iterest regē. Silr teder me vici/. z iste p̄pōes resoluti dñt in alias. in quibz p̄o p̄m psonale cū suppo/. vt dōo tediū vici/ afficit me. Silr penitet me peccati. i. penitētia p̄ci tenet me. z cñs.

Questio quarta.

Utz iste voces boff bass sint aliq̄ mō fcatine Pro cui/ solutiōe attēde. q̄ vocē ēē fcatinā p̄r triplr itel/ ligi. vno/ q̄ p̄r fcare dñm ad fcatū impo/. alio/ q̄ ē apra nata fcare. 3o/ q̄ ex fcatōe quā actu h̄z p̄r al teri aliqd̄ repñtare. Ista at̄ fcatio duplr p̄r noi pue/ nire. Uno/ naturalr. z sic puenit p̄ceptibz aie fcare. Alio/ ex volūtaria impōe. z sic puenit vocibz z scrip/ turis aliqd̄ fcare. Dic breuit. q̄ iste voces boff bass et alie voces inarticulate nō p̄r aliqd̄ ad placitū. ex eo q̄ nō sunt iposite ad fcatidū. sed si forte iponerent ad fcatidū possent ita bñ ad placitū aliqd̄ repñtare sic alie votes fcatine. Et si q̄ras. ad cui/ placitū dz talis vox iponi. Rñdet q̄ nō ad placitū istī/ vel illi/ ex eo q̄ tūc q̄libet cūz veller posset vocū fcatōes muta re. z pas p̄pōes falsificare. Sz vox d̄r fcatina ad pla citūz p̄m institutis. aut alicui/ tori/ cōitatis. sicut bec vox hō p̄r humanitatē ad placitū illi/ q̄ p̄r eam impoluit ad fcatidū. aut ad placitū tori/ cōitatis la tinor. Et si q̄ras itez. qd̄ aduenit vocī nō fcatine p qd̄ ipsa efficiat̄ fcatina. nō em̄ videt q̄ p vocē pos/ sum/ doceri z instrui. nisi sibi adueniat aliq̄ virt/ siue forma realis. p̄tute cui/ docem/. q̄ p vocē instruiam/ Rñdet q̄ nihil reale aduenit vocī nō fcatine. per qd̄ ipsa efficiat̄ fcatina. prz q̄ ipositio vocis fcatine est a nrā volūtate. q̄ non ē extra se causatiua siue ipressiua alicui/ entē realis Sed cā q̄rē p vocē fcatinā instrui mur ē. q̄ nō est aliq̄ virt/ imp̄ssa ipsi voci. sed bñ est virt/ im̄pssa volūtati siue itellectui. q̄ itellect/ cog/ noscit vocē nunc fcare rē quā p̄r nō fcebat. Et si q̄ras vltēri/. an p̄cept/ aliq̄s posset fcare rē ad placitū/ Rñdent aliq̄ q̄ dā sunt p̄cept/ q̄ naturalr p̄r rē et illi sunt p̄prie similitudines rez. Alij p̄o p̄r naturalr cōiter. z illi sunt p̄prie similitudines vocū. q̄ p̄r rē ad pla citū. z p̄ p̄ns qd̄dam nō p̄r ad placitū. q̄ quicqd̄ ē sig num signi etiā est signūz signatī Sz tu dic q̄ null/ p̄cept/ ē fcatin/ ad placitū. sicut prz p̄ Aresto. q̄ con cept/ sunt idē apud oēs. qd̄ nō ēēt si aliq̄s fcearet ad placitū. sicut prz ex dictis. Silr null/ p̄ceptus ē signū ad placitū institutūz. Si at̄ q̄reres vltēri/. an vo ces materialr capresint fcatine vel nō fcatie. quē ad/ modū boff bass. Rñsio prz ex his q̄ dēq̄ stz i summul/

Ad rōnes

in oppositū. Ad primā ptz solutio ex dictis. Ad pma pfirmationē rōsum ē in pma qstione. Ad scdm dōm q licet nomia existētia i libris clausis nihil actualr significant. sunt tñ signi- ficatiua ex significatiōe quā actu hnt. Ad terciā rō- dent aliq q qñis vacuū nō significet vacuitatē. f. tñ oē illud qd est corp⁹ 2 loc⁹. 2 oīne repletū eo q vacuū diffinit diffinitōe qd noīs. q ē locus nō replet⁹ corpe. Sitr chimera diffinit diffinitōe qd noīs. q est ens ppositū ex capite leonis 2 cauda draconis. 2 iō hoc no- men chimera f. oē ens 2 oē caput 2 omnē leonē 2 oēm draconē. 2 sic de multis alijs. Aliter tñ pōt dici q nec vacuū nec chimera f. aliq d istoz. non em videt q sit impositū ad significadū ista. sicut nec hō f. materiā vel formā vel caput aut pedē aut aīam. qñis sit cō- positus ex istis. Licet g vacuū 2 chimera nō f. ali- quod ens reale. f. tñ aliq d fictū nō realiter factū. s. h ymaginari ex istis ptribus ppositū. An at illis noībo cor rñdeat pcept⁹ simplex v. pplex⁹. posset dici q eis cor rñder pcept⁹ ptiū f. fictē ppositaz. q forte pprie nō est pplexus. Ad quartā pfirmatōz dōm ē q nihil nō est cathegreuma nec nō apud logicū. sed est ptiū ca- thegreuma 2 ptiū sincathegreuma. valet em tantū si- cut nō aliq d vel nullū ens. Ad scdm negat aīas Ad primā pbatōne dōm ē. q qñis res scata p hoc nō- gemit⁹ naturalr f. 2 nō est nō apud logicū. tñ h no- men gemit⁹ ē nō 2 ad placitū f. Ad scdm pē dicti sustinēdo suppoēm materialiē. q qdlibet illoz ē nō- si materiali accipitur. eo q pē esse subiectū enūciatio- nis. negates tñ suppoēm materialiē debet dicere q nō- la vox materiali capta ē subiectū enūciationis. 2 p- pñs nō est nō. Ad scdm pbatōne ptz so. Ad qrtā dōm q nō ē incōueniēs q voces scates ppoēs veras si ab vna tota cōitate deponerent postea scaret ppoēs falsas 2 impossibiles. Ex h tñ nō sequit q eadē ppo ēet vera 2 falsa. nec cāria 2 impossibilis. q veritas nō est in vocenisi sicut i signo. sicut ex pñs dicit paruit. Ad 3^m p3 so ex dictis. 2 etiā ad ei⁹ pbatōs Ad qrtū negat aīas. Et ad pma pbatōne dō. q licet ann⁹ dies men- sis de sua pncipali scatiōe f. tps. 2 etiā oīa noīa f. in tpe. 2 p pñs nullū sine tpe. ex suo tñ nō significādi non important aliquā certam drām tps.

Erbum est quod

In h scdo ca^o hui⁹ tractat⁹ determinat pñs de pbo. Et diuidit in tres ptes. in qz pma diffinit pbum di. Verbu est qd psignificat tps. cui⁹ ps nihil f. 2 ē sp- eoz q de altero pdicant nota. Pma prem declarat cum dicit (Dico autē) q cursus ē nō 2 currit ē verbu Et dicit in h. qz currit psignificat tps pñs. Ultima pō prem declarat cū dicit (et sp) dices q pñs ē nota eoz q de altero dicunt. 2 eoz q dicunt de subiecto. i. q pre- dicant essentia. 2 eoz q sunt in subiecto. i. pdicant ac- cidentia. (Nō currit at) i. sed a pte excludit a dif- finitiōe pbi pñs infinitū 2 pñs absolutū. 2 dicit q nō cur- rit 2 nō ambulat nō sunt pba. tñ psignificat tps. 2 sūt sp eoz q de altero pdicant nota. S. hui⁹ dcoī. i. pbo infinito nō ē nō ipositū. sed vocat pñs infinitū. qz sūt est in qlibet qd ē vel nō est. i. pdicat tā de ente q de n- ente. S. cū dicit (Sitr at) excludit a pdicta diffinitōe pba obliq dices. q currit vel curtebat nō est pñs. s. ca-

lus pbi. dicit aut pñs obliquū a pbo recto. qz pñs rectū pñs tps pñs. s. pñs obliquū pñs pteritū vel futurū. qd pñs pñs v. plectit ad pñs. (Ipsa quide) in hac p- te scia remouet du^m. dcm ē em pñs q pñs ē nota eoz q de altero pdicant. posset aliq credere q pñs fin se dcm. i. p se nō ēet nota. siue nō scaret. iō remouet du^m bñ dices. q ipsa pba pñs se dcm. i. line ppoē 2 diuisiōe sunt noīa. Probāt. qz pñs aliq d. nā ille q d pba pñs tuit cōceptū simplicē. 2 q audit dicit. Et h exponit Boet⁹ dices. q pñs fin se ē nō. sicut oīs ps orōnis est nō. S. q oē pñs p se dcm. neqz addito de q illud pñs dices tale ē vt nomī sit affine. i. pñs. tñ hoc pñs est in ppoē nihil f. sine extremis. qz si pñs dicit. i. accepe- ris pñs se. ipm qdē nihil ē. eo q pñs quādā ppoēs quā sine extremis nō est itelligere. Circa istū textū sūt qtuor pua dubia Primū ē. quare i diffinitōe pbi nō ponunt ille pticule vox significatiua ad placitū. sicut in diffinitōe noīs. cū tñ eque pueniūt pbo sicut nomī Rñdet q Arz. illas pticulas in diffinitōe pbi nō po- suit ppter breuitatē. eo q pñs posite sunt in diffinitōe noīs. 2 manifeste sūt ex his q dcm sunt de noīe. Sed p- qz eadē rōne debuit omittēre illā pticulā (cui⁹ ps) eo q ipsa etiā posita ē in diffinitōe noīs. 2 est cōis noī 2 pbo. Rñdet vno q in diffinitōe noīs illud positū ē vt distinguat ab orōne. q pponit ex noībus. vt hō al- bus music⁹. in diffinitōe aut pbi ponit ad distinguē- dū pñs ab orōne. q pponit ex pñs. vt mouere ē agere Alio⁹ dicit q pñs iporat quādā ppoēm. q multū decli- nat ad orōem. iō verbu maiore hz pueniētā cū orōne q nō. qz nō est qñ materia 2 subiectū orōnis. pñs at qñ forma. 2 iō in diffinitōe pbi vtile fuit illā pticulā expmēre Scdm dubiū est. videt em fallum qd d- Aristo. q verbu sit sp nota eoz q de altero pdicant. hoc ē q pñs sp ponat a pte pdicati. nā verbu infiniti- ui modi interdū ponit a pte subiecti. vt dōo currere est moueri. Sitr 2 alia pba pñs ponit a pte subiecti. vt amo est pñs. Dōm ē. q qñqz pba ponunt a pte sub- iecti hnt vim noīs. 2 ppter h recipiūt ad iectiōne alio- rū. Un qñ actio significat p pñs infinitū modi. tñc significat p modū hntus 2 qetis. 2 vt sunt qdam res in se. verbu autē f. per modū flux⁹ 2 fieri. 2 p modū egrediēt⁹ ab aliq supposito. 2 h est qd dicit Boet⁹. ver- ba nihil aliud nisi accidētia significare. oē em verbu aliq d accidēs f. Terciū dubiū est. q in hoc qd d- pñs. q pbum ē nota. qz nota rei nō est res. si g verbu est nota pdicati. nō erit pdicatum. Et iō verbu nun- qz pdicatur qd est fallum. Dōm est q nota rei nō est ea res cui⁹ est nota. qñ ergo pbum notat aliq d p dica- ri de subiecto vt qdam copulā. tunc pdicat terciū ad- iacens. 2 nō est pdicatum cui⁹ est nota. sed bñ se tenet ex pte pdicati. pbi grā dōo hō est albus. hoc pbum est nō est pdicati. sed ē nota ppoīs denotans p dica- tum pdicari de subiecto Quartū dubiū est circa hoc qd dicit Aristo. nō currit nō laborat nō esse pba. cū tñ tota diffinitio pbi eis ipsis pueniat. Dōm est q nō currit nō laborat ex eo nō dicunt pba qz nō f. ac- tiōne vel passiōne determinatā sicut pñs. v. tñ pñs tps sicut alia pba. Un sicut actio 2 passio mēsurant tpe. ita etiā pñs pñs eoz. q scant p pba infinita. Un quies mēsurat tpe sicut 2 mor⁹. licet h sit p accidēs. Et hinc ē q pba infinita psignificat tps. Sed p vlt- teriori declaratiōe textus mouetur talis questio

Questiones libri perihermenias

Querit Utrum ea que in hoc caplo de verbo sunt dicta sint vera et bene assignata. Arguit primo quod non. quia dicitur in textu quod verba secundum se dicta sunt nomina. nomen vero non significat tempus. ergo nec verbum significabit tempus. Secundo sic. diffinitio verbi non puenit verbis que absoluntur a tempore. et tunc manifestum est quod verba absoluta a tempore sunt verba. et tunc. Tercio sic. omne illud quod constituit orationem veram vel falsam tanquam pars principalis est nomen vel verbum. sed verbum obliquum est homini. quia hec propositio deus creauit mundum. Christus natus est de virgine. dies iudicii erit. est vera. et tamen verbum obliquum non est nomen ergo est verbum. Quarto sic. omne verbum adiectiuum est complexum. et nullum verbum adiectiuum est verbum. Ans patet. quia cuilibet verbo adiectiuo in mente correspondet hoc verbum est cum suo principio. In oppositum est autoritas philosophi in textu. Pro solutione istius questionis. soluende sunt quatuor questiones minus principales

Questio prima

Utrum diffinitio verbi sit a philosopho puenient assignata. Pro cuius solutione attende primo. quod sicut dicitur Aristoteles non relinquit illas periculas vox significata ad placitum. eo quod sufficienter pnt haberi ex dictis. Respondeo autem illam periculam (cuius pars extra est. et) quod magis videtur quod verbum accedat ad complexione quam nomen. Tunc quod significat propositionem. tunc etiam quod sibi videtur corrumdere preceptus complexus corrumis actui generali et specialiter. siue principio huius verbo est. Attende secundo quod sicut dicitur est significare tempus est conotare aliquam certam diuisionem temporis. et hoc contingit dupliciter. Uno modo est conotare aliquam diuisionem temporis certe et determinate. ita quod importat suum principale significatum conotando certam et determinatam diuisionem temporis. sic quod non aliam. Alio modo incerte et indeterminate. ita scilicet quod importat suum principale significatum sic quod sibi non repugnat teneri per aliam differentiam temporis. Primo modo verba significant tempus. secundo modo pericipia significant tempus. sicut istud pericipium amas licet significet actum amandi notans plens tempus tamen cum additur verbo presentis temporis notat actum amandi adiacere per tempus presentis. ut dicitur ego sum. amas. cum autem additur verbo preteriti temporis. significat actum amandi adiacuisse in preterito tempore. sicut ego fui amans. Attende secundo. quod Boetius in suo libro perihermenias non ponit hanc periculam (et est semper eorum que de altero predicantur nota) sicut nec Petrus hispania. quia ipse diffinitur verbum secundum se. et non per respectum ad enunciationem. verbum enim in ordine ad enunciationem semper est nota eorum que de altero predicantur. sicut postea patebit. Attende quarto. quod nomen capitur dupliciter. Uno modo specialiter et proprie. puta est una pars orationis ab alijs distincta. et sic non intelligitur verba esse nomina. Alio modo accipitur nomen ut idem est quod nota mentis. id est signum preceptus. et illo modo verba secundum se dicta sunt nomina. id est sunt note mentis. et significant aliquid. quod non significant verum vel falsum cum significant preceptum simpliciter. Boetius tamen aliter dicit. quod verba secundum se dicta sunt nomina. id est. similia nominibus. ex eo quod sicut nomen secundum se neque significat verum neque falsum. sic etiam verbum secundum se nec significat verum nec falsum. Unde dicitur quod verbum non est nomen secundum quod est aliquid per orationem

his que nomen vocatur. ut dicitur nomina rerum. sed quod omne verbum per se dicitur. neque addito (de quo illud predicatur) tale est ut nomen sit affine. id est simile. Dicit breuiter ad questionem. quod diffinitio verbi est sufficienter assignata. sic eam intelligendo. verbum est vox significatiua ad placitum. que significat tempus. semper determinatum. cuius pars extra. id est. separatim nihil significat. et est semper eorum que de altero dicuntur nota. id est semper est signum propositionis materialis cuius subiecto. et hoc intelligendo de propositione aptitudinali non actuali. quia non est possibile verbum esse quin sit nota propositionis aptitudinalis. Et illa est generalis verbi acceptio. nam si addantur ille pericula finita et recta. quas postea addit Aristoteles. tunc verbum accipietur in stricta sui acceptance. Alie particule patent ex his que dicta sunt.

Questio secunda

Utrum verbum sit semper nota eorum que de altero dicuntur. ita quod non sit predicatum nec per predicatum. Pro cuius solutione attende primo. quod hoc verbum est quicquid predicatur secundum adiacens. et quicquid tertium. ut dicitur lapis est. vel lapis est homo. Et dicitur tertium adiacens. quia adiacet predicato quod tertium in propositione. Nam subiectum est primum. predicatum vero secundum. et tertium est copula. quod adiacet predicato. ex eo quod se tenet ex parte predicati. sicut inferius patebit. Attende secundo. quod omne intellectum intelligitur per modum actus. quodlibet enim intellectum est ex hoc quod aliquo modo habet actum. Actus enim vniuersalis est illud secundum quod vniuersum quod ab alio distinguit. illud autem per quod distinguit vniuersum quod ab alio est propria ratio eius. hoc modo etiam potentia dicitur esse in actu. nam aliqua est propria ratio potentie secundum quam ipsa distinguit a non potentia. Attende tertio. quod esse significat aliquid esse in actu. dicitur quod est propter hoc quod actus non facit propositionem cum eo cuius est. ideo esse non facit propositionem cum eo. quod si bi apponitur. designat enim illud quod apponitur sibi esse idem illi. subiecto secundum actum. ideo dicitur homerus est poeta significat quod poeta secundum suum actum est idem homerus quia ratio essendi rei et res ipsa non faciunt propositionem. Attende quarto. quod duplex est propositio. Una est que est modus significandi in verbo. secundum quam actus verbi inclinatur ad subiectum. Et illa propositio est comiter in omni verbo personalis. et vocatur inclinatio ad suppositum. Alia est propositio que designat per hoc verbum est. et non est modus significandi. sed res puenienter significata aut composita significata. que propositio differt a prima. quia prima non facit propositionem affirmatiua vel negatiua. sed est in omni verbo personalis. Secunda autem per quam designat aliquid esse vel non esse de alio facit propositionem affirmatiua vel negatiua. Nam ab hac propone dicitur propositio affirmatiua vel negatiua. et ipsa est alia in propositione affirmatiua et negatiua

Dic primo. Quod verbum semper est nota eorum que dicuntur de altero. id est semper est signum propositionis predicati cum subiecto. Propter hoc. quia hoc verbum est ex eo quod est copula ideo est nota propositionis. Sed verbum adiectiuum ex eo quod includit hoc verbum est sicut est nota propositionis. Dicitur secundo quod quicquid hoc verbum est predicatur secundum adiacens. tunc ipsum est predicatum. patet quia in omni enun-

ratione est subiectū et p̄dicatū. q̄ in enūciatōe i q̄ ē pre-
dicatū scdm̄ adiacēs est. p̄dicatū ē. ex eo q̄ nō est subie-
ctū negat aliud ponit ibi p̄dicatū. **D**ic̄ terciō. q̄ q̄n
est p̄dicatū scdm̄ adiacēs tūc ipsa ē copula p̄dicatū cum
subiecto ita q̄ nō ē p̄dicatū nec ps p̄dicatū. Probat q̄
dupl̄r. Primo autoritate boetij q̄ d̄t supra scdm̄ h̄
q̄ ens p̄dicatū scdm̄ adiacēs nō ē nisi q̄l q̄dā ps p̄pō-
nis siue denotatio q̄litaris in p̄pōne Denotat̄ em̄ q̄lis
sit p̄pō q̄m affirmatiua. et nō p̄stituit p̄pōne tanq̄ ps
et. Et dicit etiā boetij q̄n est p̄dicatū scdm̄ adiacēs. nō
p̄dicatū. s̄ aduenit p̄dicato. Scdm̄ sic. q̄ si est ps p̄di-
catū nulla p̄pō p̄uerteret in eis dē finis. q̄d ē falsum
Probat p̄na. q̄ dicit dō hō ē albi. h̄ verbū est ps p̄di-
catū. s̄ si p̄pō deberet p̄ueri in eis dē finis op̄ret rem
verbi in cōuersa ēē p̄tē subiecti. q̄d est falsū Terciō sic
q̄ tūc ois syl̄s in p̄ma figura est ex q̄tuor finis. Pz
q̄ mediū in maiori p̄pōne accipit absolute. ita q̄ esse
nō est ps et. ex eo q̄ est subiectū. sed in minori accipit
cū h̄ p̄bo est. si h̄ hoc p̄bū est. ē p̄dicatū vel ps p̄dicatū
tūc in tali syl̄lo ēēnt q̄tuor finis. q̄d ē p̄tra p̄m p̄mo
p̄pō. Quarto sic. q̄ si est ps p̄dicatū hic est nugatio
hō ē aīa. q̄ si ens p̄dicat et ens intelligit in aīa. tunc
ex ea dē p̄e orōnis idē bis dicit. q̄d pz p̄nēdo rōnez. p̄
noib. q̄ sensus erit. hō est ens aīa **D**ic̄ q̄to. q̄ ver-
bū se tenet a p̄e p̄dicatū nō obstat q̄ sit p̄dicatū. Pz
q̄ p̄bū sp̄ est nota eo q̄ de altero dicit. et ideo boetij
us d̄t. nō ēē denotationem q̄litaris in p̄pōne. Dicit at̄
albertij q̄ duplex est p̄dicatū. q̄d dā est formale. et illud
intra se p̄cipit formā p̄ quā retorq̄t id q̄d est ad id cui
inest. et de q̄ d̄t vt de subiecto. Talis aut̄ forma nihil
aliud ē quā ipsa p̄pō quā p̄bū intra se p̄cipit. i. inclu-
dit p̄ h̄ q̄ sit p̄ actū alteri inherēt. et sic vtr̄ p̄bum
est p̄dicatū formale. Vtr̄ subiectū p̄pōnis est illud cui
inest p̄dicatū. et p̄dicatū ē q̄d alteri inheret. q̄ h̄ p̄bū
sit p̄ modū inherētis. vtr̄puta p̄ actōem vtr̄ passionē
eius ē inherere. ideo sp̄ ponit a p̄e p̄dicatū nisi accipi-
at vt h̄z vim noīs Aliud ē p̄dicatū materiale. et ē res
p̄bi fcatā p̄ p̄cipiū vel p̄ aliqd aliud nomen

Quarta Vtrū facta trāsmutōe circa rez q̄
p̄cat fiat trāsmutatio in fcatōe vocis **D**ic̄
brenij q̄ facta trāsmutōe in re fm̄ q̄ exi-
stē nō sit trāsmutatio in significatōe vocis. Probat q̄
dupl̄cī. Primo q̄ res nō fcat vt existit. sed vt intel-
ligit vel vt rep̄ntat p̄ sp̄m̄ intelligibiles vel absolute
vt abstrahit ab illis fm̄ veritatē. sed siue sic siue alit̄
cū tā res vt intelligitur q̄ sp̄s intelligibilis. et q̄ ipa
res absoluta maneat intrāsmutata facta trāsmuta-
tōe in re vt existit. q̄ p̄ eandē sp̄m̄ cognoscim̄ eēntiā
et p̄ eandē h̄m̄ scīaz de ea quō existit et quō nō existit
sicut pz p̄mo posteriorū. s̄ siue fiat trāsmutatio in re vt
existit siue nō. nō erit p̄tē h̄ trāsmutatio in voce. S̄
cūdo sic fm̄ aresto. scdm̄ posteriorū. nō entia p̄tingit si
gnificare et intelligere. s̄ nō entitas rei nō infert nō entit-
tatē fcatū. et p̄ p̄ns facta trāsmutātōe rē. Terciō sic
eadē orō q̄nq̄ ē p̄a et q̄nq̄ falsa. vt dicit in p̄ntis. s̄ d̄
ctōes orōnis idē fcat q̄n est vera et q̄n ē falsa. et tū in re
q̄ fcat p̄ ipas dēones ē trāsmutatio. sicut patz de hac
orōne fortes sedet. sor. nō sedet. s̄ facta trāsmutātōe in
re nō oz fieri trāsmutōem in orōne. Quarto sic mani-
festū ē ex mō loq̄ndi q̄ eū dē intellectū p̄stituit in nob̄
vox plata q̄n fcatū est et q̄n nō ē. als illa nō esset falsa.
fortes ē. forte nō ex̄nte. sed significare ē intellectū rei cō-
stituire. **S**ed p̄ h̄ arguit q̄dupl̄r. Primo sic. q̄
si vox idē fcatet re ex̄nte et re nō ex̄istente. s̄ q̄d fcat est

idē. Tenet p̄na. q̄ actiua vera p̄t trāsmutari in passi-
uā verā. sed p̄us fcat ex̄ns et nō ex̄ns. et sicut idē. q̄
idē erit ex̄stēs et nō ex̄stēs. Scdm̄ sic. q̄ beon? d̄t i li-
bro diuisionū. q̄ si nulla res sit subiecta quā sit. vox si
gnificatiua ēē nō d̄t. s̄ facta trāsmutātōe circa re que
fcat sit trāsmutatio i fcatōe vocis. Terciō sic i trā-
smutātōe subali res amittit nomē et diffinitōez. s̄ res
trāsmuta nō h̄z nomē q̄d p̄us habuit. et p̄ p̄ns q̄d p̄
fcatat re nō sit eā mō. Quarto sic. q̄d nō intelligit nō
fcat. nōens nō intelligit. s̄ nō fcat. Dator pz. q̄ fca-
re p̄supponit intelligere. Vtr̄ p̄. q̄ oē intelligibile fa-
cit sp̄m̄ i intellectu. s̄ nōens nō facit sp̄m̄ in intellectu.
s̄. Cōfirmat. q̄ destructo vno relatiuoz destruit et re-
liquū. sicut pz in p̄ntis. sed signū et signatū se h̄nt rela-
tiue. s̄ destructo signato destruitur et vox q̄ ē signū.
Ad p̄mā d̄t. q̄ sicut vox nō sit re vt ex̄ns vel n̄ ex̄ns. ita
nō oz q̄ si vox fcat idē re ex̄nte et nō ex̄nte q̄ p̄t h̄ res
ex̄ns et nō ex̄stēs sunt eadē res. hoc em̄ accidit voci in
q̄n est fcatū. Ad scdmā d̄t. q̄ autoritas boetij in-
telligit de re nō vt existit vel nō existit. s̄ vt abstrahit
ab vtr̄q̄. Ad scīaz dico q̄ intellectus iūtor autoritatis
p̄t ēē talis in trāsmutātōe subali rei singularis in q̄ scz
abijcit forma subalis res trāsmutata amittit nomē et
diffinitōem sp̄i. q̄ non manet in sp̄e in q̄ fuit p̄us. sed
nō sequit. s̄ nomē sp̄i amittit suū fcatū. q̄ illud nō
nullū suppositū sit. nec etiā nomē indiuidui. scīz q̄d ei
erat per p̄us ipositū amittit suū. p̄ntū fcatū. sed sig-
nificare est trāsmutatio tū ad formā sp̄i in q̄ p̄us fuit
it. Ad q̄rtā posset negari maior Ad p̄batōem dico q̄
fcare supponit intelligere ad istū sensū. q̄ oē significa-
tū p̄us intelligebat. aliter nō fuisset sibi vox iposita.
sed postq̄ est iposita p̄t significare illud ad q̄d ē ipo-
sita. etiā si a nullo intelligat. Vtr̄ p̄t negari minor
tanq̄ falsa. q̄ nō entia p̄tingit significare. ex scdm̄ pos-
teriorū. Vtr̄ nō ex̄stēs p̄t intelligi p̄ sp̄m̄. nō quā facit
sed quā fecit q̄n ex̄stebat vel quā faciunt alia p̄ q̄ des-
uenimus in notitiā et. Et ad p̄firmatōem p̄cedēdū
est q̄ destructo fcatō destruit signū. sed ex hoc nō seq̄t
q̄ re nō ex̄stēte vox nihil fcat. eo q̄ fcatū p̄ vocē abstra-
hit et ab ex̄stenti et non ex̄stenti

Quarta Vtrū p̄bū in orōne positū possit ē-
finitari. et si sic. vtrū ipm̄ sit verbū ap̄d lo-
gicū. Pro cui? solutōe Attēde p̄. q̄ ver-
bū cap̄t dupl̄r. Vno° generalr̄ p̄ om̄i eo q̄d p̄t ēē ps
p̄ncipalis enūciatōis. accipiēdo enūciatōem p̄ rōne
fnte aliq̄ mō verū vel falsū. siue p̄mo et p̄ se. siue nō. si
ue finite et distincte siue nō. et sic p̄ba infinita s̄lt̄ et ob-
liq̄ sunt p̄ba apud logicū. Et h̄ modo nō cap̄t p̄hs.
Alio° cap̄t p̄bū fm̄ sp̄ealē rōem p̄bi. scz p̄ illo q̄d p̄t
ēē ps enūciatōis acceptē p̄m̄ et sp̄ealē rōez. et sic accipit
p̄bū et enūciatōem Attēde scdm̄. q̄ ad h̄ q̄ p̄bū pos-
sit infinitari due p̄ditōes req̄runt Prima ē q̄ tale ver-
bū sit actū sp̄ealē. Scdm̄ ē q̄ actū sp̄ealis sit finitū et nō
infinitū. et ex h̄ sequit fm̄ aliq̄s q̄ h̄ p̄bū est vt sit actū
generalē nō p̄t infinitari. licet b̄n vt sit ex̄stentiā At-
tēde terciō. q̄ p̄bū infinitū ē cui? p̄uat? est actū sp̄e-
lis remanēte actu generali. vt si dicit nō currit illaq̄
negatio addat huic p̄bo p̄ p̄pōnez idē est ac si diceret
est nō currēs. vbi negat actū sp̄ealis et remanet actus
generalis affirmat? Attēde q̄to. q̄ fm̄ d̄m̄ albertij
p̄bū nō p̄t esse infinitū in orōne. q̄ ad h̄ q̄ aliqd p̄bū
possit infinitari req̄rit q̄ negatio solū cadat sup̄ com-
positōem actū generalis cū actu sp̄eali. et nō supra cōs-
positōem p̄dicatū cū subiecto. cū ḡ negatio addita ver-

bo in enūciatione sp inueniat pponem p dīcatū cū sub
iecto. sequit q nullū p bū possit infinitari in oīone. seq
tur etiā q nullū p bū excepte actōis p infinitari. cum
sp talia pba icludat determinata supposita Et h pbat
sic. pmo q negatio q addit p bō in enūciatione negat
pponē p dīcatū cū subiecto. q facit pponē negatiua. 2
nō affirmatiua de p dīcato finito. Anz pz. q negatio
illa destruit illā pponē post se Secdo pz. q negatio sp
agit in id qd ē pncipali. 3 p pō p dīcatū cū subiecto i
enūciatōe est pncipalior. q ipam negat negatio Ter
p. q pbs in 2° hui⁹ nō docet multiplicare pponēs q
sunt de alijs p bīs ab h p bō est alit q illas de hoc ver
bo est scdo adiacēte. sed pponēs de h p bō est scdo adia
cente non multiplicant penes p dīcatū finitū vel infini
tū. q nec pponēs de alijs p bīs. 2 p pns pba nūqz infini
tant in enūciatione. Quarto pz. q si ponerent pba in
finita in oīone nō videret qūo differret a p bīs negat
non em videret qūo esset dīa inf illas duas fortēs non
currūt. 2 lor. noncurrūt. fm q negatio in vna capīt nes
gant 2 in alia infinitant. Sed tu dic. q p bū positiū
in oīone p infinitari. sicut extra oīone. Probat pmo
autoritate phi in textu dīcatū p bū infinitū ē nota eo
rū q de altero p dīcatū. non em pte ē nota de aliq eo mō
q pbs accipit ē nota de aliq nisi i enūciatōe Et statiz
post dr. q p bū infinitū sūt est i qlibet qd ē 2 qd non est.
qd cōiter exponit q p bū infinitū dr tā de ente q de nō
ente. et h non pte ē nisi enūciatione. Secdo p^o autorita
te phi pmo posterior. q facit istā demōstrationē. qequid
non scintillat ē ppe nos. planete nō scintillāt. q plane
te sūt ppe nos. ex hoc em seqt q i minore nō scintillat est
p bū infinitū. 2 etiā in maiore. q minore negatiua in p
ma figura nūqz sequit. 2 etiā pclusio ē affirmatiua. 2
ideo oī ambās pmissas ēē affirmatiuas Tercio pbat
q oē p būs pme aut scde aut scieplone exigit nūm pro
supporo. sed p bū infinitū est pme. scde. aut scieplone. q
exigit nūm p supposito. 2 p pns sibi pte ad dīctū tāqz
et supposito. et si sic. fiet enūciatio. q Quarto pz. q
posito casu q hoc p bū nō currūt sit alitū scriptū. 2 si
bi pseribat hoc nomē fortēs. notū ē q ibi ē enūciatio. et
tū adhuc ē p bū infinitū sicut pus. q. Vno pz. q qz
uis ppter pseriptionē hui⁹ dōnis fortēs sit facta aliq
mutatio. tū nō videt q ibi sit talis mutatio q p pte ea
h p bū nō currūt qd pus erat vna dō 2 vni p bū sita
ctū plures dōnes sūt vna oīo Et ideo ad rōnes al
teri⁹ opinionis. Ad pma dr. q negatio infinitās addi
tur p bō p pponē. 2 facit vna dīctionē cū ea. et ideo ta
lis negatio non negat copulā. sed reliqz ea infinitā. 2 iō
dr p. hū. q hec p pō celar nō currūt est distinguenda
q si sit negatio negās. sensus ei⁹ ē celar nō currēs. si ve
ro sit negatio infinitās. sensus est. celar ē nō currēs. Et
ad 2^{am} dōm. q ipa h3 veritatē de negatōe negatē nō infi
nitātē. Ad 3^{am} dōm. q loc⁹ ab autoritate nō tenet ne
gatiue. Rō aut qre pbs nō posuit hmoi multiplicas
tione ē. q nō est manifesta dīa inf p bū negatū 2 infi
nitū. tū ibi est dīa q dīcta est. qūis non possit facilr
videri. sic nec possum⁹ facilr videre dīam inf istas
duas pponēs. nō hō currūt. 2 non hō currūt. fm q vna
est vīs negatiua de subiecto finito. et alia indīfinita
affirmatiua de subiecto infinito. non tū sequit ex hoc
q ille terminus non hō in oratione positus non mane
at infinitus. Ad quartā pz solutio ex dīctis

Ad rōnes

Principales. Ad primam
pz solutio ex dīctis Ad
secundam dicendū. q verba

non absolūtur a tempore sic q nullius sint temporis
sed absolūtur a tempore sic q nō restringant termi
nū cui addūtur ad aliquam certam 2 determinatam
differentiā temporis. Ad terciā dīctur negando
anteccedens. Et ad pbatōnem dīctū. q iste propositi
ones non nō dicunt aliquid esse verū vel falsum. sed be
ne fuisse vel fore Ad quartam dicendū. q licet in
verbis sit actus generalis et specialis qui explicantur
per hoc verbum est et per participiū. in eis tamē nul
la est complexio. quia inter actum generalem et specia
lem est ppositio intrinseca que non facit complexiōes
proprie dīctam. Vtrum autem verba adiectiua sint
complexa vel incomplexa. Dōm facilis est responsio
Aristo. q sunt incomplexa

Enūciatiua vero

In hoc tercio capitulo definīat Aristoteles de enū
ciatōe et partibus eius. Et diuiditur in tres partes
principales. In prima diffinit orationem dīctis. Ora
tio est vox significatiua cuius partium aliquid signi
ficatiuum est separatim vt dīctio non vt affirmatio.
(Dico aut) Probat vltimam particulā. quia homo
significat aliquid vt dīctio. non autē vt affirmatio. 3
si addatur sibi verbum. tunc erit affirmatio vel nega
tio. non tamen quelibet pars oratiōis significat vt dī
ctio. quia in hoc nmo in se fortēs. rex nihil significat. sed
est vox sola. verū est tamē q in duplicibz compositis.
pars aliquid significat. sed non fm se in actu. sed quē
admodum dīctū ē. (Est autem) Probat q oratio si
gnificat ad placitum. quia nō significat sicut instru
mentum supple naturaliter ad aliquid deputatū. aut
non significat sicut instrumentū supple immediatū. vel
ritatis naturalis. sicut plato dixit in libro qui vocat
cratulus. sed fm placitum. sicut prius dīctū est (Enū
ciatio vero) In hac secūda parte Aristoteles subtili
ter tangendo vnam diuisionem orationis in enūciati
uam. et non enūciatiuam diffinit enūciationem 2 dī
cit. q non omnis oratio est enūciatiua. sed illa oratio ē
enūciatiua in qua verum vel falsum est. Declarat au
tem q non omnis oratio est enūciatiua. vel q non om
nis enūciatio significet verum vel falsum. quia etia
deprecatina est oratio. et tamen non est vera aut falsa
Et cum dīct (rethorice em) elicit orationem que per
tinet ad logicum. nam de sola enūciatiua oratione p
tinet ad logicum determinare. Alia aut ab enūciati
one magis sunt poetice vel rethorice considerationis
(Est autem vna) In hac terciā parte diuidit enū
ciationem. et pmo tangit tres diuisiones. quarū p
ma est. Enūciationū alia est vna. alia plures. Se
cunda est. enūciationū alia affirmatiua. alia nega
tiua. Tercia est enūciationū vnarum. alie sunt sim
pliciter vne. alie sunt pūctōe vne. et illas mira breuē
tate tangit (Necesse est) Aristoteles remouet dubiū
Nam dixit q alique enūciationes sunt simpliciter
vne. et non coniunctione vne. ideo posset aliquis cre
dere q essent ita simpliciter vne q nullam haberent
compositionem. ideo dīct q non. quia necesse est q
oportet enūciationem esse ex verbo vel ex casu verb
quorum quelibet compositionē importat. Hoc autē
optime pbat per locum a maiori. quia si aliqua esset
enūciatio sine verbo et casu. verbi maxime hoc esset

verū de diffinitōe. sed hoc nō. nā diffinitio hōis nō est
oīo enūciatiua nisi sibi addat est. fuit. vel erit. aut ali
qd hōis (Quare aut) Excusat se a determinatōe q̄sti
ōis. qz posset q̄ri qre diffinitio est aliqd vnu. et dicit
q̄ aīal gressibile bipes est vnu et nō multū. nō tñ ex h
q̄ pres liby nūc p̄inā sunt. i. cōtinue p̄ferat. qz talis
p̄tinuitas etiā repit in his q̄ sunt vnu p̄ accūs. Deter
minare aut hōis q̄nē est alteri? negorij. qz est metas
phisice p̄sideratōis (Est aut vna) Cōsequēt innuit
vna diuisionē enūciatōis. scz in enūciatōem vna. 7 plu
res. eas diffiniendo. dices q̄ enūciatio vna ē q̄ fit vnu
de vno vel p̄iūctōe vna. Plures aut q̄ plurā fit et non
vnu vel incōiuncte (Nōmē aut) Posset aliq̄s credē
re q̄ enūciatio vna q̄ fit vnu de vno scaret vnu sicut
nomē. Et dicit q̄ nō. qz nomē et p̄bū est dictio sola. 7
ideo nō fit sicut enūciatio. siue aliq̄s vna inrogādo
vel sine inrogatōe. vel etiā ipso p̄ferente (Hōz aut)
Innuīt q̄ndā diuisionē enūciatōis. q̄ enūciatōis in
enūciatōem simplicē et p̄positā. dices q̄ simplex enū
ciatio est q̄ enūciat aliqd de aliq̄ vel aliqd ab aliquo.
Sed enūciatio p̄posita est q̄ p̄ponit ex his. i. enūciatō
nibz simplicibz (Est aut) Aristō. inuit vna diffinitio
nē enūciatōis simplicis p̄ enūciatōem dep̄nti. de p̄es
rito. et de futuro. diffiniendo enūciatōem simplicē. Et
dicit q̄ enūciatio simplex. i. simplr vna est vox scatiua d
eo qd est aliqd vel nō ē quēadmodū r̄pā distincta sūt
Affirmatio aut ē enūciatio alicui? de aliq̄. negatio ve
ro est alicui? ab aliq̄ enūciatio. Circa hūc textū At
tende p̄mo. q̄ aristō. in diffinitōe orōis rōnabilr rei
terat illā p̄culā. vox scatiua. ex eo q̄ scatio orōis est
alia a scatiōe nōis et p̄bi. qz nomē et p̄bū scant simpli
cē p̄ceptū. orō p̄o p̄ceptū p̄positū. et ideo p̄ueniēt ite
rata ē ista p̄cula vox scatiua. Dicit aut (cui? p̄tū)
et nō partes. qz qdā ponitur i orōne. v̄puta aliq̄ sim
cathegreumata. q̄ p̄tū nō fnt aliqd fm se. sed in habi
tudine vni? ad alter. vel alit ly aliqd p̄t cōstrui cū h
p̄bo fit. vt sit sensus q̄ ps orōis separe. i. seorsum ac
cepte n̄ fnt aliqd p̄ se. qd verū ē aliq̄ mō de oī p̄te orō
nis. Tñ negatio 7 alia sincathegreumata n̄bīl sig
nificāt. cū sūt voces sincathegreumatice Attēde se
cūdo. q̄ ista p̄cula vt dictio. nō vt affirmatio alit ex
ponit a boetio. et alit ab alexādro. Tñ alexāder sup
ponit q̄ duplices sūt orōnes. qdaz sūt q̄ solis p̄bis et
nōibz p̄lūgūt. Alie p̄o p̄posite. q̄rū pres p̄iūcte faciūt
orōnē. cū ḡ dicit. vt dictio nō vt affirmatio. idē ē ac si
diceret. duplex qdā est dictio. vna simplex. alia p̄o af
firmatio. scz ita p̄tes orōis aliqd extra scāt. vt ea dēo
q̄ est simplex. nō vt ea dictio q̄ ē affirmatio. Sed alia
expō ē. q̄ qz aristō. sepe vsus ē isto nōie dictio. p̄ affir
matōe. et ideo ne aliq̄s credat cū sic velle vti isto nōie
dictio. statim supaddit. non vt affirmatio. Tñ sic vt
videt dicere boetio? vt dictio supple ex necessitate. nō āt
vt affirmatio ex necessitate. Tñ hec diffinitio cōuenit
rā orōni p̄fecte q̄ ip̄fecte. 7 tā orōi simplici q̄ cōpositē
Oratio aut p̄posita siue p̄iūctōe vna p̄t ē p̄posita ex
p̄tibz q̄ sūt affirmationes. scz h̄ nō est nccāriū. nccārio
aut p̄ponit ex p̄tibz q̄ sūt dēones. Attēde 3° q̄ ar.
dicit hūc orōem nō ē scatiuā sicut instrumētū naturale
quēadmodū dixit plato. scz ad placitū. Tñ boetio? dicit
h̄ i p̄mēto q̄ plato i eo lib^o q̄ inscribit cratyl^o alit vo
cē scatiuā p̄stituit eā q̄ dicit ē sup̄pellecile quā dā atq̄
instrumētū fndi res eas q̄ naturalit intellectibz p̄cipiū
tur. qm̄ naturalit rez vsus fm naturā est. vt videndi
oculos. nōia q̄q̄ fm naturā ē arbitrat. Scz h̄ aristō.

negat. et statim post. Quod circa dicēdū nobis ē na
turalit nos qdā ēē vocales potēresq̄ naturalit voca
bula rebz ip̄imēdi non tñ naturalit scz positōe Vnde
ḡ dicere q̄ licet nos habeam⁹ naturalē pōnāz formāz
di vōtes 7 ip̄onēdi rebz vocabula. ip̄a tñ impō est ad
placitū Attēde q̄rto. q̄ circa diffinitōem enūciatio
nis orā ē diuersitas int alexādrū 7 porphirū Vnde
dixit alexāder q̄ diuissio enūciatōis in affirmatōem et
negatōem nō esse diuisionē generis in spēs. scz ē diuissi
ōnē equoci in sua equocata. vel analogi in sua. analo
gata. eo q̄ affirmatio p̄o est negatōe. Scz h̄ non placz
boetio. et ideo dicit i p̄mēto. mihi q̄q̄ videt q̄ porphi
ri sit sequēda snia q̄ affirmatio 7 nega^o cōi enūciatio
nis generi supponatur. videt ḡ q̄ ip̄e velit dicere hāc
diuisionē nō ē equoci in equocata. sed generis in spēs

Querit Utrū diffinitioes orōis et enū
ciatōis sint sufficient in textu al
signate. Arguit p̄mo q̄ nō. qz
orō nō est vox scatiua ad placitū. qz orō nō ē vox vna
sed idē est vox et vox vna. ḡ orō non est vox. Pro scda
p̄te p̄z. qz si orō essz vox scatiua ad placitū. sequeret q̄
orō posset nō scare suū scatiuz. 7 p̄ p̄ns q̄libet orō vera
posset esse falsa. qd est iconueniēs Scdo sic. orō non
fuit ip̄posita ad fndū. ḡ nō ē significatiua ad placitū
Ans p̄z. qz si sūt ip̄posita ad fndū. vel ḡ oīs orō sit in
posita. vel aliq̄ et aliq̄ nō. Nō scdm. qz nō ē maior rō
de vna q̄ de alia. Nō p̄mū. qz multe possent formari
orōes quaz nūq̄ siles fuerūt. et tñ qz alit oporteret q̄
p̄m^o ip̄ositor ip̄osisset ad fndū īfinitas orōes. cū īfi
nite dīfīles possint formari Tercio sic. non cuiuslibz
bet orōis p̄tes sūt scatiue vt dictio nō vt affirmatō
ḡ diffinitio nō p̄uenit cuiuslibet orōni. Ans p̄z. p̄mo
qz p̄tes hui⁹ orōis. sortes currit 7 plato disputat fnt
aliqd vt affirmatio. Scdo p̄z. quia hō. et mo sūt p̄tes
hui⁹ orōis hō currit. et tñ nō fnt aliqd vt dēo. ḡ 2°.
Confirmat. qz aliq̄ orō est cui? nulla ps fit aliquid vt
dictio. ḡ. Ans p̄z p̄mo de hac orōne legō. Scdo p̄z. qz
posito q̄. a. ip̄onat ad fndū tānū sicut hō est aīal. tunc
a. est orō. et tñ nulla ei⁹ ps aliqd significat. cū nullā
habeat p̄te. ḡ. Maior p̄z. qz i illo casu. a. est vox scati
ua ad placitū. 7 nō est nomen neq̄ p̄bū neq̄ aliqua
alia ps orōis p̄significat p̄ceptū vez vel falluz. ḡ est
oratio Quarto sic. hec orō omne. a. est. b. est p̄o. cū
sit p̄missa sylli. vt p̄z p̄ p̄hm p̄mo p̄o. 7 tñ in eā neq̄
est vez neq̄ fallū. Ans p̄z p̄mo. qz nihil fit. Scdo p̄z
qz cōiter dicit talis p̄positio q̄ p̄stituit ex terminis nō sūt
gnificatiuis abstrahit a veritate 7 fallitate. nccitate
7 p̄tingētia. Tercio p̄z. qz fm p̄hm sexto metaphisice
verū 7 falsū sūt in intellectu. nō sūt ḡ aut in oratiōe
illa aut in aliq̄ alio. Confirmat. qz si veritas aut falsi
tas essz in enūciatione. vel esset tota veritas i tota enū
ciatione. 7 tota in q̄libet p̄te. vel essz tota in tota 7 ps
in p̄te. et q̄cūq̄ mō dicat. cū veritas 7 fallitas nō p̄nt
habere p̄tes diuersaz rōnū. sequit q̄ q̄libz ps orōis
erit vera. 7 sūt q̄libet erit falsa. qd est absurdū. ḡ veri
tas 7 fallitas non sūt i orōne. nec p̄ p̄ns vez aut fm

In oppositū Arguit autoritate
p̄bi in textu Pro
solone q̄stionis sol

Quter assignata a p̄ho. Pro cui? solone
tende p̄mo q̄ orō capis duplt. Vno^o p̄me
intentionalit. et sic n̄ p̄t diffiniri. cū vna totalis orō cō

posita ex pluribus vocibus diffiniri non possit. Alio modo se-
cunde intentionis. et est una relatio rationis fundata super
vocem propter et terminata ad fecit. et oratio sic accepta h
diffinitur. Attende secundo. quod in diffinitione orationis non ponit
tur iste particula. sine tpe vel cu tpe finita et recta. Tu
primo. quod si ponerent non pueniret oratio. Tu secundo. quod
iste non puenit orationi fin se tota. sed solus p^m suas
pres. et ad huc non puenit p^m rone q sunt pres: sed
rone modor. suoz. fndi. Tu p^m resumit ista p^mcul
la (fecit) quis sit cois no et p^m et etia ipsi oroni
eo q als possit dubitari veru oratio sit vox. cu videat
ee plures voces. Et etia oratio non videt esse non fecit
salte fecit distincta a fecit nois. Sed qre Aresto.
no resumit hac p^mculam (ad placitu) ro est. qz oratio non
est iposita ad fndu pmo et p se. sed solu rone suaz par
tiu et ex p^mti. qz se hie pres sunt impositae ad fndum
postea in illa p^mculam resumit ad excludendu errorem
platonis. qui dicit oronem naturalit fecit. ex eo q in
strumentu virtutis naturalis dz ee naturale. oratio aut
est instrumentu virtutis interpretatiue q est virt^u natu
ralis. g. Tu no or qz qdlibet instrumentu virtutis na
turalis sit naturale. sz sola immediatu et p^mtu. At
tende tercio. quod cu oratio diffinitur p voce no est intelligedu
q oratio sit vox una incoplexa. sed plures. est tu una vox
plexa. et hoc sufficit ad h q dicitur vox. Na vox dis
tit ta de vocibus pplexis vel incoplexis. Attende qro
q cu dz (oratio est vox) non dz capi vox p voce incople
xa. sed p voce pplexa. ita q oratio necario est vox pplexa
no aut necario est vox simpliciter. qz als vox necario
esset oratio. qd est falsum. qz contradictoria ista. scz nulla
vox est oratio est possibilis. qd est falsum. Si r si aliqua
vox necario esset oratio. tunc necario esset fecit. et per
p^mis no esset iposita ad fndu. et ex h^ulyterius seqret q
no esset fecit ad placitu. Dic ad qstione q oratio se
cunde intentionis capta necario est intentio fundata i
voce fecit ad placitu. re. patz qz diffinitio necario
p dicit de diffinitio. sed intentio fundata in voce fecit
ua re. est diffinitio ipsius orationis. igit. Si tu capet oratio
pme intentionis. tunc oratio esset ptingent vox fecit. nec
est incouenies diffinitioem datam p additamentu siue de
scriptioem ptingent p dicit de suo diffinitio. Tu albu
diffinit qd est corp^u hns albedine. et tu notu est q bec
diffinitio no p dicit necario de albo. cu ex hoc seqret
q aliqd corp^u necario esset albu

Quod Secunda. Utrum diffinitio enunciatiois in q d
est enunciativa oratio est in q veru vel falsu e. sit
a p^mo puenient assignata. Pro cui^u solutio
ne. Attende pmo. quod in diffinitione enunciatiois ponitur
oratio loco generis. ita q oratio enunciatio est oratio. et ideo q
uis circuli^u posu^u ante tabernu fecit aliqd verum vel
falsu et qdamo eqpollat pponi vere vel false. eo q ta
tu sit sicut forte bec p^mo. hic vendit vinu. tu fin intens
tionem pbi no est pcedendu q sit p^mo aut enunciatio. cu
no sit oratio. Et si aliqd dicit q sit. qraf ab eo an sit vo
calis. mentalis. aut scripta. et notu est q non. et tu ois
p^mo est vocalis. mentalis. vel scripta. Et itez qraf ab
eo q puerat ea et det sua p^madictioem et sua eqpolla
te. et faciet ex ea syllm et etia p^mone p^mothetica coassu
pta alia p^mone. qlibet tu p^mo est ad h ordinata. At
tende secundo. quod p^mo magis diffinit enunciatioem p veru
et falsum qz p affirmatioem et negatioem. eo q hic pnci
palit p^miderant enunciatioes vt sunt. signa pceptu vel
roz. aut falloz. et ponunt diffinitioem ad circuloquen
du nobis vna dz nam enunciatiois innotat. p qua ipsa

differt ab oib^u alijs oronib^u. scz illis q non sunt enunciat
tue. Diuidit aut pmo oratio in pfecta et in imperfecta.
Perfecta p^mo in enunciativa et non enunciativa. Non enu
ciativa. in vocatiua. interrogatiua. impatiua. et depra
tiua. et sic sunt quicq modi pncipales oronum pfectaru
et si aliq alie orones imperfecte inueniant sunt ad istas
reducende. sicut fm aliq est oratio iuratiua et suppositi
ua q ad enunciativa reducunt. Aliq vero est oppositi
ua q ad deprecatiua reducunt. Aliq dubitatiua q ad in
terrogatiua reducunt. Na aut dicit infinitiua. qz si i alt
q enunciatioem ponat p^mo infinitiui modi. nunq tu p se
ponit. qz oratio pfecta no pt esse ex noie et p^mo infinitiui
solo. sed requit aliud p^mo a q pncipaliter denotat. no
etia ponit aliq p^muctiua. qz ipsa magis est p^mothetica
q categorica. et no dicit nisi ordinem vni^u ad aliam
Des alie aut orones ab enunciativa no p^mnt pncipalit
ad logicu. sed ad rethorice vel poetam. na ille no fnt men
tis pceptu. sed affectu. Rethor autem et poeta intendit
mouere audietis aim ad ira. gaudiu. delectatorem. vt
abominatorem. q respiciunt affectu metis. demonstra
tor autem vni^u p^monib^u absolute fecantib^u pceptu vey vel
falsum. Attende tercio. quod sicut p^mo circa textu enunciatio
de q pncipalit hic est intentio triplice videt habere pos
sitate respectu aliaz enunciationu. Tu enunciatio vna
por est enunciatio plures. et simplex por est enunciatioe
p^mucta. i. pposita. et affirmatiua por est negatiua. Tu
ad fndu hac triplice positare dicit Aresto. suplatiue
pma et no por. vni^u bec positas no impedit rone gene
ris respectu suaz sp^uz. dato em q sp^uz int se p^midera
te habeat quada positare et ordine. ipse tu pparate ad
suu gen^u sunt eqles. eqle em participat natura generis
Attende qro. quod affirmatio et negatio tripliciter acci
piunt. Vno^u p actu intellect^u affirmatis et negatis.
Alio^u p negatioe siue p instrumento negadi. et sic nega
tio accipit p hac negatioe non. et istis modis no accipi
unt in dicta diuisione q enunciatio diuidit in affirma
tionem et negationem. Tercio^u accipit affirmatio p oratio
ne affirmatiua. et negatio p oratione negatiua. et sic acci
piuntur in dicta diuisione. q est generis in suas sp^uz. si
cut boetio placz. Et bec ro pbat q affirmatio et negatio
pl^u differunt qz numero. qz pl^u differunt qz due affirmati
ones. q differunt sp^uz. Dic ad qstione q diffinitio enu
ciatiuib^u cu ei^u diuisionib^u est a p^mo puenient assigna
vt p^mo per p^mditioes bone diffinitiois et diuisionis

Questio tertia vtz

Diffinitio orationis pueniat taz oroni pfecte qz imperfecte
ta categorice qz p^mothetice. Ad hac qstione resp
det aliq. qru^u aspalius p^mo fuit. sicut boetius dicit in
p^meto. et post eu albert^u. qz bec diffinitio orationis solu
puenit oronib^u simplicib^u qz pponunt ex verbo et noie.
Sed illu repbendit boet^u dices. qz puenit ta simpli
cib^u qz ppositis. Sed ali^u qda q syrianus vocabat di
xit diffinitioem orationis no puenire oroni in pfecte. qz no
pstituit intellect^u pfectu. et ppter hoc no hz ptes. Tu
ipse sic arguebat argumeto platonis. nullu imperfectu
hz ptes. go oratio imperfecta no hz ptes. sed hoc argumetu
ridiculu est sicut dicit boetius. Albert^u vero alia red
dit cam. qz pres no referunt nisi ad totu pfectu. sicut
quis dom^u diffinit p lapides et ligna q sunt pres mu
ri. illa tu diffinitio no attribuit muro. sed solu domui.
et sic est q ista diffinitio est p pres orationis. g couenit so
li pfecte orati et no ipfecte. Et io oratio q hic diffinit e in

mediatū gen^o enūciatōis. cu^z em^o orō primo diuidat^r in orōne pfectā et impectā. et orō pfecta in enūciatiuā et nō enūciatiuā. sequit^r q^o orō q^o hic diffinit^r est orō pfecta. Sed tu dic. q^o orō q^o hic diffinit^r est cōis ad pfectā et impectā. Et ad argumētū rōde q^o duplices sunt ptes totū pfectū scz mediate et immediate. Quis aut^r par^r res immediate sint soli^o totū pfectū. tñ ptes mediate cōueniūt totū pfecto p partes immediatas. Dic secūdo q^o diffinitio orōis nō solū conuenit orōni simplici et etiā ppositae. patz sic. qz nō p^r assignari aliq^o particula in pdicta diffinitōe. p quā excludent^r orōnes cōposite nisi forte ista. vt dictio nō vt affirmatio. sed p eā non excludunt^r orōnes ppositae. sicut patuit circa textum. Possz tñ dici q^o diffinitio pncipali^o puenit orōni pfecte et cathogorice. et min^o pncipali^o orationi imperfecte et ppothetice

Questio quarta utz

subiecto non existente tales ppones sint vere. scilz cesar est hō. cesar est aīal. Et sūtr termin^o vniuoce dicat^r de istis. siue existat siue nō. vtputa cesar de existēte et non existente. similiter homo.

Dic primo

Q^o oēs tales ppones sūt vere et pcedēde. p^o quia ad veritatē pponis affirmatiue sufficit idēptitas extremoz cū pportioato mō fndi. sed talis est in pposito. subiectuz em^o includit in suo pceptu pdicatū. nā hō est de p se in intellectu sortis. Sedo p^o qz pmo posterior^o caplo de oi dī aresto. De omī vtiq^o ē nō est in qdā qdā sic. in qdā autē nō nec aliqñ sic et aliqñ nō. vt de oi hoīe all. si em^o verū est dicere hoīem esse. vey est dicere aīal eē. Et ex h^o p^o q^o ad veritatē pponis affirmatiue sufficit necāria pcomitancia extremoz. ita q^o posito vno ponat^r reliquoz licz neutz necārio existat. Tercio p^o qz si nō. tñc nulla ppo est de inesse simplici in q^o pdicat^r cōe de suo supposito. qz nō est sp vera. naz nihil aliud p^r sumi sub medio in maiori de necārio. nisi suppositū nature cōsumis. q^o sequit^r q^o nulla minor de inesse pōt sumi sub maiori de necārio. qd est falsum et ptra pñm pmo pōrū. Quarto sequit^r q^o pncipiū demonstratōis possit esse falsum et cōes aī pceptōes. et p pñs pclusiones demonstratōis. qz veritas pclusionis dependet ex veritate pncipioz. Tene^r pñā. qz nullo homie exīte ista est falsa oīs hō ē aīal rōnale. q^o tñ est pncipiū demonstratōis. et sūtr nullo toto exīte. hec est falsa. oē totū est mai^o sua pte. qd est ptra augustinū in libro de vera religioe. q^o dicit tales ppones eē regulas eternas et incōmutabiles. Dic secūdo. sortes est sortes. hō est hō. retento casu sunt pcedēde. Probaf pmo auctoritate boetij dicētis q^o nulla ppo est verior illa in q^o idē pdicat^r de seipso. sz ille sunt hōmō. q^o Sedo sic. qz sedo huius habet q^o oīs negatiua est p accēs vera sic q^o non est pmo vera. qz re ducit ad aliā affirmatiuā pōre verā. et maxime ad illā in q^o idē de seipso pdicat^r. q^o vnde veritas istī bonū nō est malū reducūt ad veritatē illī bonū est bonum. sic sūtr ista. cesar nō est aīal reducūt ad veritatē illī cesar est cesar. Tercio sic. si negat ista cesar est cesar. tñc illa pcedet cesar nō est cesar. et p pñs illa cesar est non cesar. q^o nō cesar est cesar p puerionē. et vltēri^o ex ples quēte pueria que pcedit. Arguit sic. nō cesar ē cesar. cesar est nō cesar. q^o cesar est cesar. pmissē sunt vere. q^o pclusio. Quarto sic. in oi syllo ex oppositis cōclusio ē

impossibilis. ex sedo pñoz. sed siue res sit siue nō sit h^o est syllo ex oppositis in tercio mō. null^o hō est albi alī q^o hō est albi. q^o aliq^o albi nō ē albi. isto pōe ē im^o possibilis siue res sit siue non sit. q^o et pdictoria ē vera. vtputa aliq^o albi est albi siue res sit siue non sit

Dic tercio. q^o termin^o cōis q^o non est equoc^o ex impositōe ad diuersas naturas. sed tñ iposit^r est ad significādū vnā naturā. de qbuscūq^o dicit simpliciter. dicit^r de illis vniuoce. siue illa existat siue non. Patz sic qz si termin^o in se sit termin^o vniuoc^o. q^o h^o veraz diffinitōem in se expment^r illud scātū cui talis terminus imponit^r. q^o de quocūq^o dicit^r. de illo dicit^r fm illam rōnē. qz da oppositiū. scz q^o dicat^r de aliq^o fm vnā diffinitōne. et de alijs fm aliā. cū oīs diffinitio expmat sig^o significatū nois. iuxta illud qrti methaphisice. rō quaz scāt nomen est diffinitio. sequit^r q^o illud nomē habet bit duo scata. qd est oppositum aītis. Dic qrtio. q^o aliq^o sunt supposita termini cōis extra aīam q^o tñ nō existūt. Patz sic. qz natura cōcepta vt est dicibilis de pluribz. et etiā vt nō est dicibilis de pluribz eodē mō se h^o siue existat siue nō. q^o sūtr aliq^o supposita pter existētia. An p^o sic. qz rō cōis vel suppositi nō attribuitur rei vt existit. eo q^o hoc est pōnere ideas platonicas q^o sūtr aliq^o scripta termini cōis pter aīam q^o nō existūt. Un de illis q^o frequēter sūtr. et qñ sūtr. et qñ non sūtr possunt fieri demonstratōes. q^o Sed ptra hoc arguit quadrupl^r Primo sic. qz ad veritatē pponis affirmatiue requirit^r talis vno in re q^olis scāt p ppones. sed in hac cesar est cesar nulla est vno in re. cū subiectū et p^o dicatū nō sūtr aliq^o res. q^o Sedo sic. qz adā est hō mortu^o. q^o nō est hō. eo q^o mortuū et viuū circa hoīem sunt p^otraria. Tercio ens non p^r vere pdicare de non ente. hō aut^r est ens. adā vero nō ens. Quarto sic. illa q^o ed uocant in supiori nō vniuocant in inferiori. sed exīst non existēs equocat in ente. q^o nō p^r vniuocari in hoīe

Ad pñm dicēdū. q^o sicut res h^o eē. sic oz ad veritatē talis pponis esse vniōne in re talit^r qualis scāt in p^o positione. natura aut^r scata p hoc nomē cesar est ens apud intellectū. aliqñ intellect^o non faceret de ea cōpositionē. et ideo est ppo eiusdē existētis apud intellectu cū seipso. et talis ppositio sufficit ad veritatē vbi res nō est existēs. Et eodē mō posset dici de illis chīmera est chimera. non ens est non ens. quam concedit Aristotelis. in quarto metaphisice. Ad secūdū dicēdū. q^o mortuū et viuū possunt capi dupl^r. Vno^o actualiter. Alio^o aptitudinalit^r. primo mō sunt accidētia eētie hoīs q^o significat^r per hoc nomē hō. et illo mō p^r pcedi q^o cesar non est viu^o. sed est mortu^o. Alio^o capi unt^r aptitudinalit^r. et sic cesar est viu^o. Et si arguat^r vltēri^o. q^o viuūt. nō valz pñā. qz viuū non dicit^r actū. sed aptitudinē. Un p^o ex sūtr dī bipede q^o vnit^r Aristo. p^o vltima dīa hoīs. et tñ dicit^r in qnto thopicoz q^o nō oīs hō ē hñs duos pedes. et pstat q^o nō oīs hō ē p^o actū h^o duos pedes. q^o p^o aptitudinē sumēda illa dīa Et si arguat^r. cesar non viuūt. q^o nō est. qz secūdo de aīa dī citur q^o viuere in viuētibz est esse. et p pñs si nō est. etī am non est ens. eo q^o esse qñ p^rdicat^r secūdū ad iacēs p^rdicat q^o in re est esse. et vltērius sequit^r non est ens. ergo non est homo. a superiori ad inferiori negative. Ddm est. q^o illa non est vera cesar viuūt. et etiā cesar non est. sed ex hoc non sequitur q^o cesar non sit ens. nisi si capiatur ens vt idem est q^o existens. Ad re rētiū dī tendū q^o hic nō p^rdicat^r existens de non existente. sz

natura humana pcepta ut dicibilis de pluribus de ea/
dem ut pcepta ut non est dicibilis de pluribus extranea
et in existentia. Ad quod dicitur quod suppositum est
et non est non equocant in ente. capiendū ens ut eno
men. eo quod ipsum abstrahit ab veritate. pnt tñ equiuoca
re in ente si capiat participialit. Ad rōes in oppositū
p3 solutio ex dictis

Quoniam autem est

Ex p'dictis omnibus q̄ aresto. se dicturū p'miserat.
nūc in hoc ultimo tractatu determinat de oppositō
et legib' enūciationū istarū. Et diuidit in tria capla.
In p'mo determinat de oppositōe diffinitive et diui
siue. ostendendo qd sit et qd modis dicat. Et diuidit
in duas ptes. In p'ima determinat de oppōne diffinit
ue. p'mittēdo vna supponē ad intelligēdū diffinitōez
oppōis. Et ponit p'mo quatuor modos enūciā di. p'mo ē
qñ enūciat eē qd est. scds ē. qñ enūciat eē qd nō est. scd
est. qñ enūciat nō eē qd ē. qñ ē. qñ enūciatur nō eē qd
nō est. Et dicit qd affirmatō est negatō opposita. et
ei negatō affirmatō. Et statim cū dē (et ē p'dictio)
diffinit oppōne sub noie p'radictōis dicēs. q p'radi
ctio est affirmatō vel negatō opposita. Et d3 intelli
gi eiusdē de eodē. et nō equoce sicut dictum ē in libro
elenchorū p'tra sophisticas argumētōz importunita
tes. i. p'tra eos q̄ argumētis fallacib' vere rōnis viam
conatur euertere (Qm aut) In hac scda parte defini
nat de sp'ib' oppōis. Et diuidit in duas ptes In p'
ma p'mittit duas diuisiones. quarū p'ma ē rez. et scd
da int'etionū. P'ma tāgit cū dicit (Hec qdā) Et ē
q̄ rerū alia sunt vltia. et alia singularia. Vltia est q̄ in
plurib' natū ē p'dicari. vt hō. Singulare vero qd nō
est natū in pluribus p'dicari. sed tantū i vno solo. vt
plato. Scdam diffinitōem tāgit ibi (Accē est) dicēs
q̄ enūciationū qdā est de subiecto vlti in q̄ enūciatur
aliqd de aliq̄ eoz q̄ sunt vltia. Alia vero est de subiec
to singulari in q̄ enūciat aliqd de aliq̄ eoz q̄ sūt sin
gularia (Sic ergo) in hac tertia parte determinat de
sp'ib' oppositōis. Et p'mo diffinit p'rarā dicēs. q̄
cōtrarie sunt in q̄b' enūciat aliqd. i. aliqd p'dicatu aff
firmatiue vlt negatiue de aliq̄ subiecto vlti vlt sumpro
Terminū aut teneri vltiter ē ipm teneri cū signo vlti. vt
ois hō albus est. null' hō albus est. Sed cū dicit (Qñ
aut) diffinit subcōtraria dicēs. q̄ subcōtrarie dicunt
in quib' enūciat idē p'dicatu affirmatiue vel nega
tiue de eodē subiecto vlti non vlt sumpro. q̄uis autēz
illē in quibus sic enūciat non sint contrarie fm modū
enūciandi. tñ contingit ea q̄ per ea significant esse con
traria. hoc est p'ingit eas esse contrarias fm rem sca
tā. et hoc ē rez si sint in materia naturali de p'dicatioe
directa. vel si sint in materia remota. vel hoc forte rez
est ex pte p'dicatorū. nam iste. hō est sanus. et hō non
est san' quodāmodo sunt p'rarie ex parte p'dicatorū
eo q̄ hominē nō esse sanū est ipsum esse egrū. Vltē au
tem dicit nō teneri vniuersalr qñ sumit sine signofali
q̄ omnis non est vlt. sed qm vltiter feat (In eo vero)
Remouet vniū dubiū. q̄ dictum est q̄ in aliqua pros
positōe aliqd enūciat vltiter p additōem hui' signi
omnis. ideo possit aliqd dubitare vtrū debeat addi
subiecto vel p'dicatu. vel ex hoc q̄ dictū est q̄ subiec
tū aliqñ teneri vltiter possit aliqd dubitare an p'dicatu
possit teneri vltiter. Ideo remouet p'hs dubiū et dē q̄

non. q̄ nulla affirmatio erit vera in qua de vlti p'dica
to p'dicat vlt vltiter. vt omnis hō est omne animal.
(Opponi aut) diffinit p'pōes contradictorias. dicēs
q̄ p'radictorie sunt affirmatō et negatō. quarū vna
feat vltiter. alia vero nō vltiter. supple si sint eiusdem
subiecti et eiusdē p'dicari. iste em contradicit. omnis
hō albus est. et non omnis hō albus est. et iste. aliquis ho
mo albus est. et nullus homo albus est (Quo circa)
In hoc secūdo caplo determinat de legibus oppositi
onū. Et diuidit in tres partes. In p'ma determinat
de ipis ostēdendo q̄liter enūciatōes se hnt ad posse
esse simul veras aut falsas. Et p'mo ponit legē con
trariarū dicēs. q̄ quia p'rarie sunt vltis affirmatiua
et vltis negatiua. vt omis hō iustus est. et null' hō iu
stus est. ideo impossibile est eas si ēē veras. S3 cum
dicit (His vero) dat legem subcōtrariarū dicēs. q̄ cō
trarie p'dictarum scilz subcōtrarie possunt simul
esse vere. vt non omnis homo albus est. et quidāz hō
albus est. Sed cū dicit (Quocūq; igit) dat legem cōs
tradictoriarum. dicēs q̄ in p'radictorīs vltum ne
cesse est semper alteram esse verā et alteram falsam. et
similiter in omnib' p'radictorīs singularium. vt so
crates est albus. socrates nō est albus (Quocūq; autem)
Cōsequēt probat q̄ subcōtrarie possunt simul esse
vere tribus exemplis. P'mū est de istis duab'. hō ē
albus. et hō non est albus. Secundum est de istis. hō
est probus. et homo nō est probus. iste em sunt simul
vere. quia si aliquis homo est turpis non est probus.
Terciū exemplū est de istis. homo est pulcer. hō non
est pulcer. quia si homo est fedus ipse nō est pulcer. et
ista probat. quia si sit aliquid. nō est. id est. si aliquis
homo sit probus vel pulcer. ipse non est prob' vel pul
cer. Aliqui tamen legunt p'io quarto exemplo qd dicit
de istis. aliquid est et aliquid non est. que verificatur
de eo quod sit. et quia dictū est q̄ iste sunt simul ve
re. est homo albus. non est homo albus. posset aliqd
credere q̄ iste etiam essent simul vere. est homo alb'.
et nemo est albus. quia iste videntur idē significa
re. Ideo p'hs remouet hoc dubiū dicēs. q̄ nec iste
idem significāt neq; p'uertuntur (Manifestū est) In
hac secūda parte hui' capli ponit aresto. hanc p'clu
sionem. Vni' affirmatōis est vna negatō. Probat q̄
illud idē debet negare negatō qd affirmatū affirma
tio. et de eodē siue illud idē sit vlt vltiter sumptum
vel nō vltiter sumptum siue sit singulare. q̄ vni' affir
mationis est vna negatō. Vni' pbat. q̄ si negatō ne
gat aliud de eodē vel idē de alio. tñ talis negatō nō
erit opposita illi affirmatōi. sed erit ab ea diuersa.
Probat p'dictā conclusionem exemplo. q̄ hui' affir
matōis. omnis hō plbus est. est hec negatō. nō homo
albus est. Sed cū dicit (Quoniam aut) epilogat ea q̄
dicta sunt. et dicit q̄ ex p'dictis patet q̄ oppositarū
propositio nū. alie sunt contrarie. et alie cōtradictorie
patet etiā q̄ nō in omnibus oppositis. si vna est vera
alia est falsa. sed in aliquibus tm (Vna autē) In hac
tercia parte determinat aresto. de affirmatione vna et
negatione vna. de quibus p'mo fecit mentionem. et
ostendit quid est affirmatō vna et negatō vna. et di
cit q̄ affirmatō et negatō vna est que vnum de vno
significat. siue vlt sumatur vniuersaliter siue nō vni
uersaliter. vt omnis hō est albus. non oit nō ē albu
null' hō est alb'. qdā hō ē alb'. et hoc posito q̄ albu
vni fecit. q̄ si nō. vni significaret non est p'positio vna

et sic intendit talē conclusionē. enūciatio q̄ est de tēmi
no equiuoco nō est vna. illa scz in q̄ ponit nomē ad si
gnificandū diuersa ex q̄b nō fit vnu. sicut hec tunica ē
alba. si tunica iponat ad finē dū hōiem z etiā equū. nō
ē vna. Probat qz illo casu posito nō refert dicere ista
tunica ē alba. z iste hō ē albus. z equ⁹ ē albus. sz iste mlti
pnt. et nō sūt ppō vna sz plures. gētiā pma plura sūt. z
erit ppō plures. Maiorēz pbat. qz equ⁹ z hō nō sūt
aliqd vnu. Ex q̄b ifert vnu correlariū dicēs. qz i his
affirmatiōibz scz q̄ sūt de finitīs equocis nō est necē al
terā eē verā et alterā eē falsam. Et hoc forte ē ideo. qz
aliud posset negare negatio q̄ affirmatio affirmaue
rit. Circa hūc textū Attēde pmo. qz aresto in pncipio
ist⁹ capli puenient pponit enūciatiōis diuisiones ad
ostēdēdā conclusionē intentā. si em̄ ptingit affirmare eē
qd est. vel esse qd nō ē. et hoc idē negare. sequit qz vni⁹
affirmatiōis est vna negatio. et qz cuilibet affirmatiōi
est vna negatio opposita. Attēde 2º. qz aresto. diffi
nit oppōne p dictionē. vel ex eo qz q̄libz oppō reducit
ad dictionē tanqz ad maximā z pncipaliorē oppōez
vel ex eo qz in q̄libet oppōne est negatio et affirmatio
q̄litas. qd pncipalit dictioni cōuenit. Et ex hac diffi
nitōe sequit qz ens nō est equocu sed vniuocu. qz in
equocis nō est dictionē. ens autē z nō ens dicitur. sicut
p3 pmo phisicor. Et seqtur vlti⁹ qz disputatiōes so
phistaz sūt nūl importunitates. i. clamores rixosi nō
cludēt ppositiū. Attēde 3º. qz ex hoc textu mani
feste p3 error illoz qd dicit vltia nō eē nisi concept⁹ vel
terminos. et etiā subiectū et p dicitū nō eē res. ita qz
pō nō pnt pponi ex rebz vt res distinguūt ptra signū
Dicit em̄ aresto. qz aliq res sūt vles z aliq pncipales
neqz valet aliqz expositio dicitū qz caput rem p fmi
no vocabili vel pceptu. qz boetius in cōmēto expresse
dicit h̄ intelligi debere de rebz. Vñ dicit. videm⁹ nan
qz aliqz esse res h̄mōi q̄ in aliū puenire nō pnt nisi in
vna quāqz singularē pncipalēqz subam. Alia em̄ ē q̄
litas singularis. vt platonis vel socratis Alia est que
cōicata cū pluribz totā se singulis ac oibz pber. vt est
ipsa humanitas. est em̄ qdā h̄mōi q̄litas q̄ z in singu
lis tota sit. Vñ breuit⁹ dicit boeti⁹ vltia habere eē in
aia et enā in re extra scz in singularibz. et ideo etiā in
mente sūt qdaz definitiones q̄ denotāt vlt accipi
nūc sic. nūc sic. Quia q̄ aliqd p dicitū attribuit q̄nqz
vlt fm totū suū ambitū z capacitātē suoz ptenoruz
ad finē hoc inuentū est h̄ signū ois. et q̄nqz predica
tū remouet a subiecto fm totū suū ambitū. et ad hoc
finē inuentū est hoc signū null⁹. Silt dōm est de sig
nis pncipalibz Attēde quarto circa istud pbum
qd dicit aresto (qn enūciat in vltibz nō vlti⁹. tūc ppō
nes nō sūt p rariē. sed est ea q̄ p ea fcanē eē p rariā)
dubiū est qūo debeat exponi. Vñ albert⁹ dicit qz ra
les ppōnes sūt subcōtrarte q̄trum ad q̄titatē. z sūt
p rariē q̄trum ad q̄litatē. qz idē enūciat in vna affir
matīue de eo dē subiecto et p eodē. et in alia negatiue
Hoc aut nō videt vlt vez. qz in subcōtrarijs nō est af
firmatio et negatio p eodem. eo qz als nūqz possent si
mul esse vere. Ideo alit exponit aliq dicentes. qz licet
due subcōtrarie possint simul esse vere in materia cō
tingenti. nō tñ in materia naturali vel remota. Sed
illa expositio non sufficit. qz hīc non loquimur de veri
tate vel falsitate ppositionuz. sed tñ de oppōne. Alia
expositio alexandri ē que sequit beat⁹ thomas. qz ibi
pbs loquit de ppōnibz indiffinitis. nā in indiffinitis

non denotat qz predicatūz insit subiecto vlti⁹. qz sic
essent p rariē. aut non sicut in pncipalibus. et ideo q̄
uis tales enūciatiōes nō sūt p rariē fm modū enūci
andi. tñ ptingit eas esse p rariās fm rem fcatā. Sed
hec expositio nō placet. ideo aliter exponit a porphi
rio. qui dicit qz ptingit q̄nqz indiffinitas esse p rariās
ex parte predicator. vt si dicat hō est san⁹. hō non est
san⁹. q̄ equiualeat huic hō est eger. Sed ista expositio
impugnat dupliciter. Tū pmo qz in fine hui⁹ libri di
cit aresto. qz enūciatiōes de p rarijs p dicitis non sūt
cōtrarie. Tū scdo. qz hīc aresto. loquit de p rarijs cō
plexis et nō incōplexis. Ideo dicendū est qz q̄uis in
diffinitē non sūt p rariē q̄trum ad modū enūciandi.
contingit tñ eas eē cōtrarias q̄trum ad fcatū. vt si p
dicatū attribuat subiecto rōne forme vltis sicut i ma
teria naturali hō est aīal. hō non est aīal. nam rōne sig
nificati vltis tantū valet ista hō est animal. q̄trum om̄
nis hō est aīal. et nullus homo est aīal. sicut hō non est
aīal. non sūt ergo p rariē q̄trum ad modū et formaz
enūciatiōis. licet bene gratia rei fcatē.

Querit Vtrū spēs oppositiōis sint a ph
losopho conuenient assignate.
Arguit pmo qz non. quia oppo
sitiō subalterna. p rariā. et relatiua sūt oppositiō
nes. et tñ nō assignant hīa pho. ḡ 2º Secūdo sic iste
due ego sum iohānes. ego non sum iohānes scripte i
pariete opponūt. et tñ nulla specie opponis opponūt
tur. ḡ. Vñoz parz. qz nō videntur qz opponātur ali
qua alia spēs opponis quā oppositiōne cōtradictoria.
sed hoc nō. eo qz ambe possunt simul eē vere si a diuer
sis legant. quoz vnus vocetur iohānes et alius non.
Tercio sic. iste p rariat. sortes currit. et sortes nō
currit. et tñ pnt simul vere esse. ḡ lex cōtrariāz nō est
sufficiens assignata. Vñ parz. qz pro quocūqz tpe p
sortes currere. p et iā nō currere. ḡ pro quocūqz instā
ti p illa esse vera. sortes currit. poterit etiā illa esse ve
ra sortes non currit Quarto sic. p dictionē nec repu
gnāt in veritate nec in falsitate. ergo inter cōtradictō
ria nulla est oppositiō. et p pns oppositiō cōtradictō
ria non est spēs opponis. Vñ parz. et pmo qz nō repug
nent in veritate. qz ista duo p rariat. iste tribul⁹ est
sapid⁹. et iste tribul⁹ nō ē sapid⁹. z tñ sūt siml vere. ḡ.
Vñoz parz. qz illud qd iudicat ab aliq tota spēs ē vez
sz oēs asini iudicat tribulū esse sapidū. ḡ h̄ est vez. qz
natura i tota vna spēs nō deficit. z p pns ista est vera.
iste tribul⁹ est sapid⁹. Vñ aut sua p rariat sit p
parz. qz hō a tota sua spēs iudicat hūc tribulum nō eē spi
dū. ḡ iudiciū ē verū. z p pns ista erit vera. iste tribul⁹
nō est sapid⁹. Sed qz p dictionē nō repugnet in falsi
tate parz. qz iste due dicit. ego dico falsū. ego non dico
falsū. cū sint singulares diuersē q̄litas. et tñ sūt siml
falsē. Vñoz parz. pmo qz ista sit falsa. ego dico falsū
qz posito casu qz sortes nullā aliā ppōne dicat nisi istā
ego dico falsum. tunc sic arguit. qz vel sortes dicit ve
rū vel falsū. si dicat vez. ḡ vez est sorte dicere falsū. et
cū nullā aliā ppōne dicat nisi istā. ego dico falsū. ergo
ista ppō. plata a sorte. scz ego dico falsū. ē falsa. Proba
tur etiā qz sua negatiua. scz ista ego nō dico falsum sit
falsa. qz sortes nihil dicit nisi istā. ppōem. ego dico fal
sum. et tñ ipa est falsa. vt phatū est. ḡ falsū ē dicere sor
tem nō dicere falsū. z p pns hec ppō ego non dico fal
sum ē falsa. et sic habet intentū In oppositiū est are
stoteles i textu. Pro solone qōnis sit alie quoz qōnes

Quod prima vtriusque sint tres species oppositionis. scilicet contradictoria contraria et subcontraria. Pro cuius solutione attende primo quod aristoteles diffinitio oppositorum sub nomine contradictionis. quod est affirmatio et negatio opposita. in qua diffinitio est predicatio fundamentalis. Hic diceret quod quedam relatio fundata in affirmatione et negatione. quod ad modum dicimus quod per se habet. vel posset esse sensus contradictionis est affirmatio et negatio. id est repugnancia affirmationis et negationis. Unde ad quolibet oppositum requiritur talis repugnancia. Et ultra requiritur quod sit circa idem subiectum et idem predicatum. Secundo quod sit ydeitas terminorum. Et tertio quod sit ydeitas nominis. Tercio requiritur quod sit ydeitas nominis. Quarto quod fiat relatio ad idem. quod si diceretur sortes est magister ad a. et non est magister ad b. non esset contradictio. Quinto requiritur simultas et in loco et tempore. Et ista sufficienter ponit elici ex diffinitione elenchi posita in libro elenchorum. Sed posset magis generaliter diffiniri oppositum. quod est repugnancia duarum propositionum in qualitate terminorum. Et in qualitate et quantitate. Et in veritate terminorum. Vel in veritate et falsitate. Unde per primam particulam excludit oppositum relatum per privativam. per secundam excludit oppositum subalternum. quod non est repugnancia propositionum in qualitate. sed in quantitate terminorum. Unde de ista opposita subalternatione non loquitur aristoteles. quod sibi non convenit diffinitio data ab aristotele. Attende secundo. quod sicut dictum fuit in superius multis ad hoc quod aliqui propones sunt contrarie tres propositiones requiruntur. Prima est quod una sit veritas affirmativa. et alia veritas negativa eiusdem subiecti et eiusdem predicati. Secunda quod terminus distribuitur non distribuitur in una. distribuitur in alia. et defectu cuius ille non sit contrarie. cuiuslibet habet hoc aliter. cuiuslibet hoc aliter non currit. quod in nulla eorum ista terminus aliter distribuitur. Et autem non sunt contrarie per se. sunt simul vere. quod repugnat legi contrariarum. sed ista prima est ista. cuiuslibet habet hoc nullum affirmativum currit. Tercia propositio est quod termini teneant eam ample et eam stricte. ita quod non teneant magis ample in una quam in alia. et ideo ista non contrariatur. omnis habet est mulier nullus habet est mulier. quod in prima habet tenet per femellam. in secunda pro per virum. Attende tertio. quod ad opposita subcontraria tres propositiones requiruntur. Prima quod una sit particularis vel indiffinita affirmativa. et alia particularis vel indiffinita negativa eiusdem subiecti et eiusdem predicati. Secunda quod predicatum teneat in una particulariter. et in alia vel ex defectu cuius ista non subcontrariatur. hoc est animal. et hoc animal non est. Tercia propositio est quod termini teneant eam ample et eque stricte in utraque propositione. et ideo ista non subcontrariatur. quod dicitur habet pro die albus et quod dicitur habet non fuit heri albus. quod ponit si mulier esse false. Attende quarto quod duplices sunt propositiones contradictorie. quod dicitur sunt contradictorie de lege termini. alie sunt contradictorie de forma et lege sensus. Unde contradictorie de lege sunt quibus convenit lex contradictoriarum. sicut sunt propositiones singulares diverse quantitates. Unde ad hoc quod aliqui propones sunt contradictorie de lege et forma sensus. quod sunt diverse quantitates et quantitates eiusdem subiecti et predicati. Secunda est quod quilibet terminus distribuitur non distribuitur in una distribuitur in alia. et extra. nisi forte talis terminus cuius fuerit definitio termini singularis. quod ista due contradicunt. sortes videtur aliter currere. et sortes videtur aliter non currere. et tamen in neutra ista terminus videtur esse distribuitus. Tercia propositio est quod termini teneant eam ample et eam stricte. et illa inuebat in diffinitione oppositionis. sicut patuit superius. Quarta propositio est quod terminus supponens distributive in una de supponere de terminis in alia. ita scilicet quod si in propositione vel terminus di-

tribueretur in ordine ad alterum terminum supponeret simpliciter. tunc terminus distribuitur in vel de in particulari contradictione supponere determinate. et non simpliciter. et ideo iste non contradicunt. omnis habet est animal. omne animal habet non est. sed contraria prima est ista. quod dicitur habet non est animal. Quinta propositio est quod in propositione vel terminus distribuitur in ordine ad alium terminum supponens determinate de in particulari sibi contradicente stare simpliciter et non determinate. et ideo iste non contradicunt. caput habet omnis habet. et alius habet non habet caput. sed contradictoria prima est ista. omne caput habet non habet. Dicendum ad questionem. quod species oppositionis sunt sufficienter assignate ab aristotele. sicut patet ex dictis.

Quod verum contradictoria maxime se invicem distat. Pro cuius solutione attende primo quod duplicia sunt contradictoria. quedam sunt complexa. et quedam incomplexa. siue quedam sunt propositionum. et quedam terminorum. Attende secundo. quod aliqui dupliciter dicitur repugnare siue distare. Uno in modo enuncianti. et sic contraria maxime distat. eo quod quicquid affirmat affirmativa tollit negativa. Alio quo ad veritatem et falsitatem. et sic contradictoria maxime repugnant. quod non solum in veritate. sed etiam in veritate et falsitate repugnant. quod necque convenit. contrariis necque subcontrariis.

Dic primo contradictoria siue complexa siue incomplexa maxime distat extensive. per de complexis. quod repugnat in veritate et falsitate. quantitate et quantitate. sed nulla alia opposita repugnat in omnibus istis. quod contraria repugnant solum in veritate et quantitate subcontraria vero in falsitate et quantitate. sed subalternatione in quantitate terminorum. Sed de incomplexis patet. quod illa extrema maxime repugnat extensive quod sic se habet quod nullum suscepibile per subterfugere predicatorem aliter ipso. et nullo modo de eodem potest verificari. sed sic est de contradictoriis in incomplexis. et non de aliis aliis oppositis. Dic secundo. quod contradictoria maxime repugnat intensiver. patet quod illa maxime repugnat intensiver quod habet maximam incomplexibilitatem ad simul essendum in eodem. sed contradictoria sunt homines. quod nulla potestatem potest de eodem verificari. aut esse in eodem. Dic tertio. quod contradictoria maxime repugnat exclusiver. patet quod illa maxime repugnat exclusiver quod excludit quodcumque eodem in quod convenit. sed contradictoria sunt homines. quod in nullo eodem conveniunt. Dic quarto quod contradictoria ponit maxime et minime repugnare permissiver et fundamentaliter. patet quod illa maxime repugnat permissiver et fundamentaliter. quorum fundamenta sunt maxime repugnancia. et illa repugnat minime permissiver quorum fundamenta minime repugnant. sed sic est de contradictoriis. possunt enim fundari in maxime distantibus. quod clarum est et etiam in minimis distantibus. patet quia possunt fundari in his que sunt eadem realiter et solum distincta ex natura rei. si sicut sunt diffinitio et diffinitum. g. re.

Questio tertia vtriusque

sit aliqua propositio vera in qua predicatur universale vel sumptum. Pro cuius solutione attende primo. quod vel vtriusque sumptum non est aggregatum ex terminis eodem et signo vel. sicut multi imaginantur. sed est terminus cuius distribuitur. ita quod omnis terminus cuius distribuitur est vel vtriusque sumptum. nam aggregatum ex terminis eodem et signo vel non est vel. et ideo etiam non est universale vtriusque sumptum. Unde si datur aliquis terminus distribuitus ipse est universale et

non est vltimū particulariter indiffinitū vel singulariter sumptum. id est vltimū sumptū. Attēde secūdo qd aliqui volentes docere qn signū posset poni a pte p̄dicatī. z qn nō distinguūt de signo. qz quod dā est vltē z qd dā p̄diculare. z itēz quodlibet horū aut ē affirmatū aut negatū. De signo vlti negatū non est dubiū quin possit poni a pte p̄dicatī. vt dō oīs hō est null⁹ alī⁹ nus. sūt de signo p̄diculari nō est dubiū. Sed de signō vlti affirmatū dubiū est. vñ dicūt qd qn p̄dicatū sup̄ius est ad subiectū tunc sibi nūq̄ p̄t addi signū vltē remanēte p̄tate. p̄pōis. sicut p̄t in exēplo aristoteli. Sed qn p̄dicatū est min⁹ cōe vel egle ipsi subiecto. tūc sibi vere p̄t addi signū vltē affirmatū. vt dō hō est oīs hō. risibile ē oīs hō. Sed hoc vltimū est manifeste Boetii. qd exp̄le pbat tales p̄pōes. in qbus p̄dicatū est egle subiecto ē fallas. cū em dico hō est oīs risibile. vel oīs hō est oīs risibile. significo qd qlibet p̄dicularis hō est oīs risibile. Vñ p̄ra dictoria istī hō est oīs risibile vel oīs hō est oīs risibile ē vera. sicut patz in sp̄icietē. Attēde terciō. qd oīs sincathegreuma positiū in p̄dicato redit in ydem p̄tate p̄dicatī. z est ps p̄dicatī. Patz qd si nō tūc ex veris possit sequi fallum. Verbi grā. si dicat nullus hō est oīs hō. iste hō ē hō si hoc signū oīs in p̄ma p̄pōe nō esset ps p̄dicatī oportet sic p̄cludere. iste hō non ē hō. que ē fallas z ip̄sibilis. Sūt p̄t sic. qd sincathegreuma nūq̄ hz respectū ad p̄cedens. aliter negatio sequēs p̄pōem facere posset p̄pōem negatū. sicut z negatio p̄cedens. qd sincathegreuma additū p̄dicato nō determinat ip̄m i cōparatione ad subiectū. qd nullū sincathegreuma additū p̄dicato ē p̄dicatū. sed ps p̄dicatī. cū determinat absolutū intellectū termi cui additur. Et ita iste termin⁹ sincathegreumatic⁹ nō est sincathegreumatic⁹ cus respectū p̄dicatī. qd ip̄m ē altera ps p̄dicatī. Sicut sincathegreuma additū subiecto nō est ps subiecti. qd determinat illud cui addit in p̄patione ad p̄dicatū. et p̄ter ista p̄pō hō est oīs hō sic est p̄uertenda. ens qd est oīs hō est hō. Attēde q̄to. qd signū vltē velip̄ticulare p̄uenienti⁹ ponit in subiecto. eo qd subiectū hz modū materie. p̄dicatū aut modū forme. Sed distributio vel restrictio qd sunt p̄ signū vltē z p̄diculare pot⁹ p̄ueniūt materie qd forme. siue pot⁹ p̄ueniūt illi qd hz modū materie qd illi qd hz modū forme. sed tū non ē incōueniēs sincathegreuma poni a pte p̄dicatī. Vñ aristoteli. sepe vritur signo a pte p̄dicatī. vt dicēdo anima est actus quidā.

Dic primo qd et signū vltē z p̄ticulare in p̄pōne affirmatiua z negatiua p̄t poni a pte p̄dicatī. P̄t ex dictis. possum⁹ em dicere sortes ē nullus alī⁹. hō est oīs hō. zc̄is. Dicēdo qd nō solū in aliq̄ p̄pōe affirmatiua p̄dicatū aggregatū ex termino cōi z signo vlti. sed etiā in aliq̄ p̄dicatū vltē vlti sumptū. P̄t p̄mo de ista. oīs hō est ip̄semet. in q̄ p̄m oēs logicos p̄dicatū supponit distributiue. q̄uis hoc sit distributiue sigillata. Et sūt p̄z de ista tū hō est alī⁹ in q̄ p̄dicatū supponit distributiue. qz alī⁹ non valeat hec p̄na. tū hō est alī⁹. qd oīs alī⁹ ē hō. eo qd argueat a non distributo ad distributū. sicut de se patz. Dic terciō. qd aliq̄ p̄pō negatiua ē vera in q̄ p̄dicatū aggregatū ex termino cōi z signo vlti siue affirmatiua siue negatiua. sicut p̄t de istis null⁹ hō est oīs homo. Et etiā aliq̄ affirmatiua ē vera in q̄ p̄dicatū aggregatū ex termino cōi z signo vlti collectiue tēto. sicut p̄t

de istis oēs apli dei sunt oēs apostoli dei. De q̄to. qd nulla p̄pō affirmatiua est p̄a cui⁹ subiectū supponit p̄ plurib⁹. z totale p̄dicatū ē aggregatū ex termino cōi z signo vlti affirmatiua distributiue tēto. ita tamē qd termin⁹ cōis supponat p̄ plurib⁹. qz si nō tūc posset forte p̄pō esse. vt dō hō est oīs alī⁹. Et dico norantē (cui⁹ p̄dicatū totale) qd hec p̄t esse vera. oīs hō videt oēm equū. z tū a pte p̄dicatī termin⁹ supponētī p̄ plurib⁹ addit⁹ signū vltē. Dicūt tū aliq̄ qd talis p̄pō affirmatiua p̄t esse p̄a. si p̄dicatū aggregatū ex signo vlti z termino cōi non hāte actu p̄a supposita. sed vñ tū. Et ita iste sunt vere sol est oīs sol. fenix ē oīs fenix. et si miles. qz q̄uis ille termin⁹ nō supponat p̄ plurib⁹ actualit⁹ ex t̄tib⁹. nec habeat p̄a supposita actu. supponit tū p̄ plurib⁹ aptitudinalit⁹. eo qd iste termin⁹ fenix nō restringit in aliq̄ istaz ad standū p̄ ex t̄tib⁹. Et ideo p̄t supponere p̄ fenicib⁹ qd sunt z fuerūt. Et p̄ p̄is p̄dicte p̄pōes sunt false. Vñ finit⁹. qd aliq̄ p̄pō affirmatiua est p̄a. cui⁹ subiectū z p̄dicatū est vltē vlti sumptū. sicut p̄t de istis. oīs hō est ip̄semet. vel tū hō est alī⁹ nec vult aliud dicere aristoteli. nisi qd nulla affirmatiua ē vera in q̄ de vlti. i. de termino actualit⁹ supponētē p̄ plurib⁹ p̄dicatū aggregatū ex hō signo oīs z termino cōi supponētē p̄ plurib⁹. sicut dō oīs hō est oīs alī⁹.

Quarta. vlti termin⁹ cōis supponēs p̄bo de p̄nti supponat tū p̄ p̄nti. Dic p̄ qd termin⁹ cōis i q̄cunq̄ p̄pōe siue de p̄nti siue de p̄teritō aut de futuro supponit p̄ q̄buscūq̄ suppositis. siue ex t̄tib⁹ siue nō ex t̄tib⁹. qn sibi nō addit immediate aliq̄ determinatio p̄bens ad sup̄ vñ dīe t̄p̄is. Probāt p̄ sic qd si termin⁹ cōis stare tū p̄ p̄ntib⁹. seq̄ret qd oēs tales eēt false dom⁹ sit. hō ḡnat. qz sc̄aret illud fieri qd ē qd ē falluz. qz fieri ē via a nō ē ad eē. z p̄ p̄is qd ē nūc nō sit. si at oēs tales eēt false seq̄ret qd oēs iste eēt f̄le dom⁹ ē f̄ca. hō est ḡnat. qz fieri z f̄ca ē nō f̄ca. z p̄ p̄is ista p̄pō est p̄a. qd qd f̄ca ē. est nō f̄ca. Sedo sic qz bñ seq̄tur anti p̄s currit. qd hō currit. qz minor p̄t te potest stare p̄ anti p̄pō. z p̄ p̄is p̄ eo qd non existit. Tercio sic. qd termin⁹ p̄mo supponit suū significatū in p̄pōne. nisi ex eo qd suppositū est idē significatū. alioquin nulla vltis esset vera. qd egle supponit p̄ suppositis qd egle se hāt ad significatū termi cōis. sed huiusmodi sunt tā ex t̄tib⁹ qd nō ex t̄tib⁹. Quarto sic. qd nisi sic seq̄retur qd ista eēt fallas z impossibilis. aliquo dēns nō est. qd est fallum. qz anti p̄s ē ens. z tū non est. Dic secūdo qd termin⁹ cōis distribuit p̄ oibus in q̄ cunq̄ p̄pōne sumit. Et hec p̄clusio p̄batur sic. qz qd cunq̄ suppositū infert suū cōmune. respectu cuiuscūq̄ p̄dicatī. z infert ex suo cōi distributo. qd vtrōq̄q̄ minor ē intelligēda. in qua sez cōe p̄dicatū de suo supposito cū hoc p̄bo est. ē necēria. qd cōmune distribuit p̄ quocūq̄ supposito. Et aut hui⁹ ē. qz cōmune qm non specificat per aliq̄ immediate additū supponit absolute suū significatū. qd egle supponit p̄ oibus qd egle se hāt ad suū significatū. Hec aut sunt tā ex t̄tib⁹ qd nō ex t̄tib⁹. qd p̄ omnib⁹ egle supponit. nec alē quod p̄dicatū ipsum p̄trahit. qz cōtrahens z cōtracum debet poni ex pte eiusdē extremi. subiectū aut z p̄dicatū non tenet se ex pte eiusdē extremi. qz cōtinūgit intelligere p̄dicatū sub q̄cunq̄ rōe in eē subiecto. p̄ quibuscūq̄ suppositis cuiuscūq̄ dīe talis. vel p̄ omnib⁹ sit. qd etiā cōtingit significare. Et p̄ p̄is p̄dicatū nullam rōem supponētī. tribuit subiecto.

Ad rōnes

Ad oppositū. Ad primā et secundā pte solutio ex dictis. Sed ad secundā dicunt alii quod ille pōnes scripte sunt pdictorie si sunt scripte ab eodē. nec pnt simul eē vere vel false a quocūq; legantur. qz sicut pnomina vocalia pme persone nunq; supponit nisi p illis q ea pferunt. sic nec scripta supponunt nisi p illis q ea scripserūt. Et si dicat ptra hoc. q sepe aliq; scribit lras obligatorias p alio. aut etiā legit. et tñ pnomina pme psonē ibi posita nō supponunt p eo. qz aliter obligaret ipse seipm. Dicit ad hoc q in illo casu illa pnomina nō supponit pme nisi p legente aut scribete. tñ ex vsu loquedi pmissum ē q ipsa impropie supponit p eo nō ē cui sit obligatio. pter hoc q nō oēs sciunt scribere aut legere. aut ppter aliqd aliud hmoi. Alio dicit q pnomina pme plos ne sunt pura sincathegreumata. nec pnt esse subiecta enūciationū. Et iō si per se sumant semp o; subintelligere aliqd subiectū. et iō si in pariete scribat hoc ppo ego sum iohānes. tñ intelligit q ego iohānes sum iohānes. Et sic patz q ille due nō sunt vere aut false. vel in ipsis nō est idē subiectū. et p pns nō sunt pdictorie. nec sūt pme eiusdē subiecti et pdictati. Et qm nō oportet ppter h pdictorie ppos ab eodē pferatur vel legant. hoc tñ o; si ppter variationē legētis vel pferētis. aut talis aut loci variet veritas pponis.

Ad terciā dicit pcedendo aūs p pma pte. sed p secunda pte distinguendū est eo q p tpe et simul pte determinare hoc verbū pnt. et tunc erit simulatas potētie. et sic tam aūs q pns est verum. sicut pbat argumentū. Alio pnt determinare h verbū esse. et tñ erit pōna si multat. et tam aūs q pns erit falsum. licet em pnt eē p. nō tñ pnt eē sil vere. Ad quartā negat minor. et qd ei pbatōne p pma pte dī. q tñ aūs q hō recte indicat. s; nō sequitur q iste due pdictorie sint sil vere. tribul? h est sapid? et h tribul? nō est sapid? qz aūs nō indicat q h tribul? est sapid? simplr. s; q sit sapid? sibi. Silr hō indicat q nō ē sapid? sibi. et hō tñ est verū. s; ex istis recte iudicis nō p hō nisi q ille due sint sil vere. tribul? ē sapid? asino. et nō sapidus hōi. Ad pbatōne minoris p scda pte q pbat q iste due sunt sil false. ego dico falsum. ego nō dico falsum dī q affirmatiua est falsa casu stāte. qz equaler. hūc. ego dico aliqd aliud falsum ab isto. ego dico falsum q est falsa. s; sua negatiua. ista ego nō dico falsum. ē vera. qz eqpoller isti vere. ego nō dico aliud falsū ab q b h falso. et hec rñsio fundat in hoc pñ. q ps nunq; p supponere p toto. s; hoc pñ m improbatū fuit in tractatu de insolubilib. iō pcesso casu posito ista eēt falsa ego dico falsuz. ista tñ pdictoria nō ego dico falsuz est p. Et ista ppo ego dico falsum casu posito p se esse verā et eē falsam. et ideo falsificat seipsam. S; de hoc vide ad longū in tractatu de insolubilib.

In h vltimo ca? hui? tractat? ondit pbs qliter se habeat enūciationes q ad eē verū determinate vel falsum. Et diuidit in duas pres pncipales. in pma ondit q bus pdictorijs puenit q vna ps ē determinate vera. et alia determinate falsa. dices q in oib; pdictorijs de p senti et de pterito necē est vna prem esse verā. et alterā esse falsā. siue sint de subiecto singulari siue vlt. tñ in subcontrarijs h nō est necē sicut dcm est pns. (In singularib; pō) in hac scda pte onit qbus pdictorijs nō

puenit q vna ps sit determinate vera. et alia determinate falsa. dices q in singularib; et futuris. i. in pdictorijs de futuro ptingeti nō est necē alterā prem eē determinate verā. et alterā determinate falsam. Probat tali rōe. qz si oīs affirmatō vel negatio eēt pā vel falsa. spē determinate. sequeret q oīa de necessitate eueniret. sed pns est falsum. qz aūs. pnam pbat duab; rōnib; Prima qz posito casu q aliq; dicat h erit. et ali? dicat hoc nō erit. si oīs affirmatō sit pā vel falsa determinate necē est alterū ipsoz vez dicere. cū nulla affirmatō sit sil pā et falsa. Et si necē est alterū ipsoz dicere verū. ergo alterū necessario erit. et sic omnia de necessitate eueniunt. Scda pns pbat p silē in ill de pnti. qz si ē vez dicere albū ē necē ē albū eē. et si vez ē dicere. albū nō ē necē est albū nō eē et eē. et si ē albū p m ē affirmare albū eē. et si nō ē albū vez ē negare albū nō eē. et si nō ē albū affirmatō albū eē mēt. et si affirmatō albū eē mēt albū nō ē. qz a silē si aliter ipsoz dī vez. aliter ipsoz necē ē erit. et sic oīa de necessitate eueniret. et p pns nihil fieret a casu aut ad vtrūlibet. Illō em sit ad vtrūlibet qd nō magis ē detiatū ad eē q ad nō eē. ita q nō magis se h; vt fiat q vt nō fiat. s; cū necessitate sit illū q affirmat l illū q negat p m dices res erit detiate ad cel? ad nō eē. (Ampl? si albū) ponit scda; rōez. qz si oīs affirmatō vel negatō sit detiate vera vel falsa. tñ de i? qd nūc ē albū sp fuit vez dicere. h erit albū. et si sic nō potuit nō fieri albū. et si nō potuit nō fieri albū impossibile fuit ipm nō fieri albū. et si ipm possibile fuit nō fieri. necē fuit ipm fieri. et p pns oīs affirmatō vel negatō sit detiate pā vel falsa. oīa q futuz ra sunt necē est fieri. et de necessitate eueniret. et p pns nihil erit ad vtrūlibet neq; a casu. qz id qd sit a casu nō sit ex necessitate. (Atuero nec) i hac scda pncipula ponit pbs talē pclusionē. in pdictorijs de futuro ptingenti necē ē alterā prem eē verā. et nō pnt dici q neutra sit pā. Probat duab; rōnib; pma qz si affirmatō sit falsa negatō ē pā. et si negatio ē falsa affirmatō erit pā. qz. Scda rō quā tāgit ibi (Ad huc at) ē talis. si neutra ē pā tollet ptinges ad vtrūlibet. Nā si p m ē dicere q aliqd ē albū. o; q sit albū. et si p m ē dicere q aliqd est magnū. o; q sit magnū. et si erit cras p m dicere q sit albū. cras erit albū. qz si p m est dicere q neq; erit neq; nō erit. oportebit neq; eē neq; nō eē. qd est p rōem cōtingētis ad vtrūlibet. sic patz de nauali bello qd neq; o; fieri neq; nō fieri. Ex qb; cōcludit. q si necē est in pdictorijs de futuro ptingeti siue sint de subiecto vlt siue singulari alterā prem eē verā et alterā eē falsā. spē detiate. sequitur q nihil erit ad vtrūlibet. s; oīa fieret et erit ex necessitate. et p pns nō oportebit nos neq; piliari neq; negociari. qz siue h fecerim? siue nō. illud tñ qd est futurū erit. (Nihil em) Circa pdicta remouet pbs duas cauillationes. Prima est p scdam rōem. dcm ē em in scda rōe. qz si oīs affirmatō vel negatio sit determinate pā vel falsa. sequeret q de i? qd nūc est albū sp vez fuit dicere h erit albū. posset aliq; dicere q hoc ē vez in pnti q tpe. s; nō in remoto. iō remouet hāc cauillationē pōices. qz quātū ad tps nihil refert. etiā si annū mille simū annū dicat. Scda cauilla? est p pma rōez in q dcm ē q si aliq; dicat h erit. et ali? dicat h nō erit necē est aliter eo; dicere p m. posset aliq; dicere q h sequit ex eo qz dicunt pdictoria. s; si nihil diceret nihil sequeret. pbs remouet hāc cauillationē dices. q siue aliq; affirmauerit siue negauerit nihil ppter h mutatur in re nō em ppter nostrū affirmare l negare res erit vt

non erit. nec in millesimo annu magis q̄ in quātolibz
 tpe Et cū dicitur (Quare sic) resumit media p̄dictaz rō
 nū. (Q̄ si hec) i hac q̄ta p̄re p̄bat p̄hs q̄ incōueniē
 tia p̄us illata sunt ip̄sibilia. s. q̄ oīa futura de necē
 tate eueniāt. z q̄ nihil fiat ad vtrūlibet neq̄ a casu. z
 h̄ duabz rōnibz. P̄ia ē. q̄ nos sum⁹ p̄m⁹ futuroz eo
 q̄ cōsiliamur atq̄ agim⁹ aliqd. q̄ nō oīa eueniūt de
 necitate. Scd̄a rō. multa sunt q̄ nō sp̄ actu sunt. imo
 p̄nt eē z nō esse. fieri z nō fieri. vt possibile ē h̄c velle
 incidi z nō incidi. sed p̄us exteri. Sicut possibile ē eaz
 nō exteri. nō em̄ eēt p̄tingens eā p̄i exteri. nisi eēt pos
 sibile eā nō incidi. q̄ non oīa de necitate eueniūt. sed q̄
 dam sunt ad vtrūlibet. q̄ non magis se h̄nt ad esse q̄
 ad nō esse. z quedā sunt vt in pluribz. vt p̄tingētia na
 ta. z q̄dam vt i paucioribz vt p̄tingētia rara. (Igit̄
 esse) in hac q̄ta p̄te oīdit quō p̄des se habeāt ad ve
 ritatē vel falsitatē. Pro eius declaratiōe p̄mittit quō
 res h̄z ad necitatem. et p̄o quō fin se z absolute se h̄z
 ad necessitatē. scd̄o quō per p̄pationē ad opposita sua
 Res em̄ se h̄nt ad necitatem p̄m⁹ se z absolute. sic q̄ nō
 sint necārio simplr. s. ex sup̄pōne. q̄ oīe qd̄ est qm̄ est
 necē est eē. z oīe qd̄ nō est qm̄ nō est necē est non eē. sed
 nō oīe qd̄ est necē est eē. nec oīe qd̄ non ē necē est nō
 esse. nō em̄ est idē aliqd̄ necē eē qm̄ est. z aliqd̄ simplr
 necē esse. Sicut nō est idē aliqd̄ necē non eē qm̄ non ē. z
 aliqd̄ simplr necē non esse. Res aut̄ se h̄nt ad necitā
 tē p̄ p̄pationē ad opposita. sic q̄ nō sunt necārie simplr
 sed ex disiunctiōe. illud em̄ qd̄ nō h̄z determinatā rō
 nem necitatis sit necārium sub disiunctiōe ad suum
 oppositū. vt necē est nauale bellū cras esse futurū vel
 non eē futurū. s. nō ē simplr z absolute necē ē nauale
 bellū eē cras. sed ip̄m futurū esse vel nō esse necē est
 (Quare quidē) finalr p̄hs oīdit ex p̄dictis q̄liter
 oīdes se h̄nt ad veritatē z falsitatē. Et dicit q̄ sicut se h̄z
 in rebz z in enūciationibz. q̄ sicut sunt q̄dam res q̄ nō
 sunt determinate ad eē nec ad nō esse. cuiusmodi sūt il
 le q̄ sunt ad vtrūlibet. ita etiā sunt aliq̄ enūciationes
 q̄ nō sunt determinate ad veritatē vel falsitatē. z sicut
 sunt q̄dam res q̄ nec sunt sp̄ nec sp̄ nō sunt. sed vna ē
 sub disiunctiōe ad aliā. ita sunt aliq̄ p̄dictiones in
 quibz necē est alterā p̄tem esse verā vel falsam. s. hanc
 vel illā. non tū est necē illā p̄tem esse verā z alterā fal
 sam. Ex p̄dictis infer̄ duo correlariā. p̄mū tāgitur
 ibi (Quare manifestū) z est. q̄ nō in oībus p̄dictionibz
 necē est vna p̄tem determinate eē verā. z alterā defini
 nate falsam. Scd̄m correlariū ē. q̄ nō est sile de p̄tra
 dictorijs de p̄senti. z de p̄dictorijs de futuro p̄tingēti
 Circa hunc textum.

Attende primo

q̄ questio
 quā p̄rac
 tat aristō.
 intelligēda ē de p̄pōnibz singlaribz q̄ sunt simplr vne
 et futur⁹ in materia p̄tingēti. Tū p̄pō p̄nes ei⁹ qd̄ di
 ratē diuidit in vna z plures. simplicē z p̄positaz. sed
 penes qualitātē in affirmatiuā z negatiuā. penes q̄
 titatē in vlem particularē indiffinitā z singularē. pe
 nes temp⁹ in p̄pōnem de p̄senti p̄terito z futuro. z pe
 nes materiā in p̄pōnem necessariā p̄tingentē z impossi
 bilē. vel in p̄pōnem q̄ est in materia naturalī p̄tingenti
 vel remota. Tū illa diuisio attendit̄ penes habitūdi
 nē p̄dicatū ad subiectū vel eōtra. q̄ q̄ veritas nō eo
 dē modo se h̄z in necārijs z p̄tingentibz. p̄ntibus p̄res

ritis z futuris. ideo p̄ueniēter p̄ponit questionē. At
 tendē scd̄o. q̄ sicut refert Boetius in cōmento magna
 fuit discordia inter peripatheticos z stoicos de futu
 ris p̄tingentibz. Peripatheticī em̄ quoz Aristō. fuit
 p̄nceps. z casum z liberi arbitrii iudiciū z necitatez
 rebus q̄ sunt queq̄ agunt p̄m cū grauissima auto
 ritate. p̄m cū aptissima rōne p̄firmant. Stoici aut̄
 oīa quidē necitate z p̄uidencia fieri putātes id qd̄ ex
 casu sit. non fin ipsi⁹ fortune naturā. sed fin nostraz
 ignorantiā mentiunt̄. idē em̄ casu fieri putāt qd̄ cum
 necitate sit ab oībus cum ignorat̄. Cōtra illos aut̄ vi
 detur h̄ arguere Aristō. nam stoici omnia necitate
 damnatēs liberū volūtātē arbitriū custodire conant̄
 dicunt em̄ naturā qd̄am animā habere volūtātē
 ad quā p̄p̄ia ipsi⁹ natura impellit̄. p̄ipathetici autē
 nō in nobis s. in ipsa natura posuerūt vt quedā eēt
 possibilia fieri. z eēt possibilia nō fieri. Attēde ter
 cio q̄ triplex ē p̄tingēs. quoddā est p̄tingēs rariū. z vt
 i paucioribz. vt qd̄ euenit a casu vel a fortuna. vt si qd̄
 fodiens sepulchrū inueniat thesaurū p̄ter intentionē
 Aliud ē p̄tingens ad vtrūlibet. qd̄ scz nō magis se h̄z
 ad vna p̄tem q̄ ad aliā. sicut illa q̄ fiunt ex mera lib
 tate arbitrii. Tercū est p̄tingens frequēter siue natū.
 vt hoīem canescere in senectute. Tū hoc p̄tingēs eue
 nit a natura q̄ vniformit̄ opatur vel sp̄ vel frequēter.
 Tū Boetius in p̄mento dicit. p̄tingens est qd̄ cum aut
 casus fert aut ex libero cuiuslibet arbitrio z p̄p̄ia vo
 luntate venit. aut facilitate nature in vtrāq̄ p̄tem re
 dire possibile ē. vt fiat scz aut nō fiat. Attēde q̄rto
 q̄ istud totū disiunctū (necārium vel p̄tingēs) ē pas
 sio entis circūloquens passiōē p̄uertibile. passiōes
 aut̄ p̄uertibiles vt in plurimū dicunt̄ immediate de
 ente. eo q̄ ens h̄z p̄ceptum simplr simplicē. ideo nō vi
 detur p̄ quod mediū demonstretur necārium vel con
 tingēs de ente. nisi capiedō p̄iorē passiōē per quā de
 monstratur passio posterior inesse subiecto. Difficile ē
 autē videre que passio sit p̄ior. nec videretur q̄ p̄es
 misse essent notiores cōclusionibus. potest tamen in
 passiōibz disiunctis extremū minus nobile demon
 strari in esse p̄ extremum magis nobile. vt si aliquod
 ens sit necāriū. oz aliqd̄ esse p̄tingens. Tū aristō. ar
 guens in hoc loco p̄tra necitatē futurorum nō inducit
 aliqd̄ impossibilis p̄pōthēsi. sed ducit ad ip̄sibile
 manifestū. scz q̄ nō oporteret negotiari. et ideo negā
 tes talia manifesta indigēt pena vel sensu. q̄ fin aut̄
 cennā p̄mo metaphisice negātes p̄mū p̄m⁹ sunt vas
 pulādi et p̄burendi q̄usq̄ credāt q̄ nō est idē p̄buri z
 nō p̄buri. vapulare et nō vapulare. et isti q̄ negāt ali
 qd̄ ens esse p̄tingēs exponēdi sunt tormētis q̄usq̄ cre
 dāt et p̄cedant q̄ possibile est eos torq̄ri sic nō torq̄ri

Querit

Utrum aliqua p̄pō de futuro cō
 tingēti sit determinate vera vel
 falsa. Arguit p̄mo q̄ sic. quia
 hec est determinate vera d̄ies iudicij erit. et similiter
 hec. sol orietur cras. et tū sunt de futuro contingenti.
 ergo zc. Et confirmatur. quia hec disiunctiua est de
 terminate vera. sol orietur cras vel non oriet. ergo alte
 ra pars est vera determinate et non ista sol non oriet
 tur cras. ergo ista p̄positiō est vera. sol orietur cras
 Scd̄o sic. omis p̄positiō de futuro p̄tingenti sig
 nificat aliter q̄ sit in re. ergo est falsa. Tenet p̄na. q̄

dicat hic in lra q orōnes vere sunt quēadmodū 2 res
Sed aīis pīz. qz ppositio de futuro significat nūc. q
res habebit esse determinatū qd est indeterminatū. q
significat aliter q est. Cōfirmatur per Boetū hic in
pmento. q dicit q hoc nauale bellum erit cras. q si ne
cesse sit futurū pnuat. qd si euenerit nō nunc verus
est q dicit. quia qd cōtingenter euēit dicit de necita
te euēire. vñ non in euentu rei ē fallitas sed in p dīca
tionis mō. Tercio sic. omne futurū de necessitate
euēiet. q omnis ppositio de futuro ptingēti est des
minate vera. Aīis pīz. qz omne qd est de necitate fu
turum de necitate euēiet. sed omne futurū est de ne
cessitate futurū. ergo omne futurū de necitate euēiet.
Cōfirmatur. quia p m p m in textu. omne qd est necē
esse qd est. q omne qd erit. necario erit qd erit. sed
omne futurū erit quādo erit. q omne futurū necario
est esse. et p psequēs omne futurū de necitate euēiet.

Quarto sic. hec ppositio ē determinate vera vel fal
sa. sortes curret cras. q aliqua ppositio de futuro cō
tingenti est determinate vera. Aīis pīz. quia aut de
scit q sortes curret cras aut q nō curret cras. aut nul
lum aut vtrūqz. Non ē dicendū q nullum. quia dō
nō posset plus de futuris cōtingētibus qz sortes vl
plato. Nec ē dicendū q scit vtrūqz. quia nihil scitur
nisi verum. 2 ambo cōtradictoria non sunt simul. 2a
Si autē sciat q sortes curret cras. ergo hec ē determi
nate vera sortes curret cras. Cōsequētia tenet. quia
si nō esset determinate vera tunc scitētia dei est falsa 2 de
cipitur. qd est magnū incōueniens. Cōfirmatur. qd
si sortes debeat cras currere tunc deus scitit qz sortes
curret cras. et hec psequētia ē bona. deus scitit heri
qz sortes curret cras. ergo sortes curret cras. aīis ē ne
cessariū. ergo 2 pīs. Qz aut aīis sit necariū pīz. qd
est vna ppositio de pterito vera. 2 omnis talis est necā
ria. q. 2c. In oppo^o arguit autoritate p hī in textu
Pro solutōe istī qstionis solūde sunt qmōr qstiones

Questio prima

Utrū ppo de futuro ptingenti sit aliqliter determinā
te vera anteqz ponatur in esse. Pro cui⁹ solutōe
attende pīmo. q aliqua ppositio dicit determinate verā
ra triplicif. Vno mō qz necesse est eam esse verā. vel i
possibile est eam nō esse verā. 2 sic ppositio necāria dī
esse vera Scdo mō dicit determinate vera. qz p illo i
stanti p quo ē vera nō potest esse falsa. 2 sic pponēs cō
tingentes de verbo pīentis tpīs sunt determinate vere.
Tercio mō dicit determinate vera sic q nō est falsa.
potest tñ esse falsa p illo instanti p quo ē vera. Et sic
ppositio de futuro ptingēti posset dici vera. Et oppo
sito mō posset dici de falso. Attēde scdo. q duplex
est indeterminatio. qdam est se tenens ex pte cause. 2 a
lia ē se tenens ex pte effectus Attēde tercio. q inde
terminatio se tenēs ex parte cause ē duplex. qdam est
est de inesse. Et dī illa qua causa ē indeterminata ad
agere vel ad nō agere. 2 ē de inesse. eo q respicit extres
ma de inesse Alia ē indeterminatio de possibili. q scz
causa ē indeterminata ad posse agere 2 ad posse nō age
re. 2 vocatur de possibili. qz respicit extrema vt sunt
possibilia Attēde qīto q indeterminatio se tenens
ex pte effectus est duplex. qdam est indeterminatio de
inesse. q scz effectus est indeterminat⁹ ad pducī. Alia
est indeterminatio de possibili. q effectus ē indeterminā

tus ad posse pducī. 2 ad posse nō pducī. Indeterminā
tio pō de inesse posterior ē illa de possibili. sicut agere
est posteri⁹ ad posse agere. Sitr dicat de determinatōe

Dic primo qz qlibet effectus pīn
gens anteqz ponat in eē
est determinatus desmī
natione de inē. sic q ista est vera antixps erit. anteqz
pducatur antixps in esse. Pīz qz nihil ē scitū nisi fm
q est verū. 2 deus scit determinate antixps fore. ergo
ista ē determinate vera antixps erit. Si em dō nō 2g
nosceret determinate antixps fore. sed tñ indetermi
te. 2 sub dīiunctōe futura ptingētia sequit. q ita cer
tam noticiā possem⁹ habere de futuris ptingētibus.
sicut deus hī. sed pīs est fallum. q. 2c. Pīz tñ pīa. qz
de quocūqz futuro ptingenti nos scim⁹ sub dīiunctio
ne q erit vel nō erit. Et pfirmatur. qz hō agens p ele
ctionē pī⁹ determinat illud qz ponat inesse. sed tale est
ptingens futurū. ergo futuro ptingenti nō repugnat
esse determinatū anteqz ponat inesse. Dic scdo. q
nullus effect⁹ ptingens ē determinat⁹ determinatōe
de possibili. 2 ē indeterminat⁹. Pīz qz illud qd pī
fieri 2 nō fieri. esse 2 nō esse ē indeterminatū determi
natione de possibili. sed qlibet effect⁹ ptingens est hmoi.
dicit em ptingens qz pī esse 2 non ēē. sicut voluntas qn
vult tūc est ibi determinatio de inē. 2 sic elicit actum
volēdi q nō elicit actū nolēdi libi oppositū. 2 tñ stā
te illa determinatōe voluntas pī velle 2 non velle.

Dic 3° qz ppo de futuro ptingēti ē determinate vera ter
cio mō. nō pīmo nec scdo. Pīz ex dictis. licet em
nō cognoscam⁹ determinate q ps sit vera 2 q falsa. hoc
tñ potest cognosci ab illo intellectu q naturā optime
nouit. 2 nō aliter facta qz fienda. q est dō glōsūs. q 2g
nouit oīa anteqz fiant. sicut pīz Daniel. iij. Dic q
to. q cū indeterminatōe de possibili stat ptingētia. qz
in illo stat pīse ptingētia. q posito ponit tota rō pīn
gentie. 2 posita indeterminatōe de possibili ponit to
ta rō ptingētie. q. 2c. Vīno pīz. qz ptingens est qd pī
ēē 2 non ēē. ista at pīnent ad determinatōz de possibi
li. Et ex istis pīz q cā nō dicit ptingens. ex eo q ē inde
terminata indeterminatōe de inē. de⁹ em glōsūs est
cā determinata determinatōe de inē. 2 tñ quicqd cau
sat adextra. ptingent⁹ 2 libere causat. 2 sufficit q sit i
determinata indeterminatōe de possibili. ita scz q pos
sit causare 2 nō causare. dato etiā q nūqz nō causet
illud quod nō determinauit

Questio secūda

Utrū omne
qd est qn ē
necē esse
Pro cui⁹ solutōe Attēde. q hec dō qn pī accipi du
plr. vno⁹ aduerbiāl. alio⁹ pīunctionāl. ita q equa
hui⁹ pīunctioni si. Vñ dī Boetū in pīmo libro de syl
logismis hypotheticis. q ita pī fieri ppo pditionalis
cū hac dōe cū sicut cū hac dōe si. hec em cū hō cur
rit hō est. ē pditionāl. sicut ista si hō est. aīal ē. 2 sunt
ei⁹ dē pīatis. Potest at idē esse iudiciū de hac dōe
qn. sicut de hac dōe cū vt manifestū est. Et ex hī pīz
q in p dīcta pōne qn pī teneri pīunctionāl vel ad
uerbiāl. Et fm hī pī dīct ad qstionē. q si qn teneat
pīunctionāl. sic pī esse cōditionāl vel de cōditionā
li extremo. Si sit cōditionalis. adhuc pī esse duplex.
eo q necē dicere pī necessitatē pīe. 2 sic ē vera. qz sens
sus ē hec ē necāria si omē qd est ipsum ē. Vel sic omē
ne quod est si ē est. Vel potest denotare necessitatem

sequens: sic est falsa. quia denotat qd si aliquid sit quodcumq; sit illud ipsum de necessitate. Si sit de conditionato extemo. hoc e dupl'r. qz vel p't esse de conditionato p'dicato. 2 sic est vera. qz sensus e de quocuq; veru est dicere qd e. de illo veru e dicere qd necario sit dum e. Sz si sit de conditionato subiecto e falsa. 2 e sensus. de quocunq; veru est dicere qd e. de illo veru e dicere qd necario e. 2 adhuc aliq' p'dictor' sensu pnt di'stingui penes sensum ppositu 2 diuisum. sicut p'tz in sincathegreumatis. Si at qn terminat aduerbial'r p'dicta p'o est distinguenda. eo qd p't capi in sensu diuiso aut pposito. Si accipiat in sensu pposito. tunc sensus e qd hec e necaria. ome qd est qn est. 2c. 2 sic e vera vel in sensu diuiso. 2 h dupl'r. qz vel e tpalis. 2 sic eq' ualuerit huic copulatiue. o'e qd e aliqn est. 2 o'e tale cu est necario e ee. 2 sic ipsa e falsa. qz scda p's ei' e falsa. vel p't ee de tpali subiecto. 2 sic h totu o'e qd est qn est se tenet ex p'te subiecti. 2 de eo denotat verificari esse sub mo' necessitatis. 2 sic itez e falsa. vel de tpali p'dicato. 2 tuc qd e. est subiectu. 2 totu residuu se tenet a p'te p'dicati. 2 sic fm aliq's e vera. 2 fm alios e falsa. Qd p' qz b'n sequit' o'e qd e de necessitate e qn est. sz fortis e. g de necessitate e qn est. p'clusio e impossibil'. g aliq' premissaz. 2 no minor g maior. Qz at p'clusio sit impossibilis p'tz. qz cu ipsa sit singular' h'ns terminu singulare incoplex'u p subiecto p'ciso. tuc si ipsa e vera i sensu diuiso. ipsa etia erit p'a i sensu pposito. Et sic hec erit necaria fortis qn est. sz hoc e falsum. qz ad ea sequit' fortis aliqn est. 2 vltra. g fortis e. g sequit' qd ista e falsa fortis qn est. si fortis no sit. Et p' p'ns no e necaria Et io fm huc dicendi si ipsa sumat in sensu diuiso. 2 qn stat aduerbial'r. tunc quocunq; modo sumat semp ipsa est falsa

Questio tertia

Utrum stante infallibilitate scie diuine. stet p'ngentia in rebus. 2 liberum arbitriu in hoibus Pro cuius solutione attende p'mo. qd p'ngens tuc dicit p'ngens qn potest ee 2 no esse. ita qd res d'r p'ngens qn no necario e. nec necario no e. sicut p't h'u ex diffinitoe p'ngentis data a p'ho p'mo p'oz. Coringens est qd no exite necario. posito at inee nihil p'pter h'erit i possibile. Et t'edescdo. qd libertas duplex e. quedam est libertas p'dictionis. q'sz aliqd p't in effectui 2 i op'positu ei'. Alia e libertas p'placitie. q'sz aliqd p't i effectui libere 2 p'ngeter. no t'n p't in op'positu eius

Dic primo Qd d's h'z infallibile no ticia de futuris p'ngentibus. qz no nouit alit' facta qd fieda. Un si no h'et aliquale noticia de futuris p'ngentibus. tuc ei' scia eet fallibil'. 2 p' p'ns ipse eet mutabilis. g h'z noticia infallibile. Dic scdo. qd q'uis de' habeat infallibile 2 certissima noticia de futuris p'ngentibus. t'n illa eueniut p'ngent' 2 no necario. qz q'uis de' sciat ea futura. p'ngent' t'n 2 no necario scit ea ee futura. Et si arguas. si futura qd de' scit p'te n euenire. ponat qd no eueniat. tuc sequit' qd deus no scit plus ea ee futura. g si sit possibile ea no euenire. possibile erit de'u decipi 2 nescire qd scit. Qd m qd p'na no ualeat. qz si ponat inee qd illa no eueniat. ponet iam inee qd de' ea nunq' sciuir. Et p' p'ns si no eueniat no decipitur d's. Un si no eueniat nunq' p'o de futuro p'ngenti qd significabat ea euenire fuit p'a. 2 per p'ns nun

q' scita. qz nihil nisi vey scit. Dic 3o qd voluntas diuina e libera libertate p'dictionis. 2 etia libertate co'placentie. In scda p'te pueniut o'es p'hi cum fide cas' tholica. sed in p'ma p'te d'ssentiu't. sicut p't patere in octauo p'hisicor'. 2 p'mo de celo. 2 ideo p'batur sic. deus deus p'ducit multos effectus quos p't p'ducere. 2 m'tos no p'ducit quos potuit p'ducere. 2 quoscunq; p'roduxit in eo d'e instanti in quo p'ducit. potuit no p'ducere. ergo. Et ista p'clusio e a quolibet fidei seruans. da. quicqd philosophi senserint. Dic quarto. qd voluntas humana s'it e libera quacuq; libertate. 2 in h' pueniunt Aresto. 2 fides catholica. 2 ideo etia quoscunq; bono sibi p'sentato ipsa p't illud velle v'l no velle. 2 suu actum a quocunq; volitione suspendere. qz de tur op'positu tunc no erit libera.

Questio quarta.

Utrum cum dictis Aristotel' posset stare veritas p'ositionu de futuro p'ngenti. videt em qd ipse expressis probat op'positu. Qd m est breuit'. qd licet aliquib' v'l d'atur qd veritas p'phetiaz no posset stare cum dictis Aresto. et hoc b'n potest saluari duab' maximis. qz prima est. qd falsitas rei fatate vel p'phetizate no debz concedi absolute. sz solum si deus voluerit. vel si ho se non emedauerit. Secunda. semp neganda e necessitas p'ntis. 2 p'cedenda necessitas p'sequentie. Et hoc paret p'acticado valore rationu philosophi. Sed possent multe difficultates circa hunc textu moueri. qz causa breuitat' vsq; ad scdm p'hisicor' retineo

Ad rones

Ad op'positu. Ad prima d's qd ista p'positio d'ies indicij erit est necaria non simpl'r necq; vera simpl'r. sed solum supposita relatiõe p'scientis. Hec aut'e p'positio sol orietur cras fm intentione p'hi credentis mundu esse eter nu nullo mo est de futuro p'ngenti. sed e simpl'r necessaria. eo qd nullo mo est de futuro p'ngenti. sed e simpl'r necaria. eo qd nullo mo potest falsificari. t'n ipsa fm veritate est simpl'r co'ngens. sol em posset cras no oriri si deus veller. Ad p'firmatione dicit. qd bene pbat vn'a illaz esse vey ram p'mo vel secudo mo. sed non tercio mo. Ad se' cundū negatur a'ns. Et ad p'bat'ione dicendū. qd licz ipsa significet rem determinate tercio mo. 2 etia deter'minatione de inesse. no tamē primo vel scdo mo. Nec determinatione de possibili. Et ad Boetiu p'cedendū est qd ille qd dicit p'p'oem de futuro p'ngenti non dicit aliquod determinatu p'mo vel scdo mo. sed b'n ter'cio mo. Ad terciu negatur a'ns. Et ad eius p'bat'ione dicit. qd hec p'positio omne futurū de necessitate est futurū est distinguenda fm sensum p'positu vel diuisum. ipsa em in sensu diuiso e falsa. qz sensus est. de q' cunq; veru est dicere qd est futurū. de illo veru est dicere qd ipsum de necessitate est futurū. sed in sensu com'posito e vera. qz significat qd hec p'positio est necaria. omne futurū est futurū. Et ad p'firmatione p'tz solutio. si em maior accipiat in aliquo sensu vero elatu est p'nam no valere. Ad quartu s'it p'tz solutio. Sed ad p'firmatione dicit qd no omnis p'positio de p'terito vera est necaria. sed solu illa cui' veritas no depedet ab aliqua p'pone de p'senti. que nunq; adhuc fuerit. sz aliquado erit vera p'ngent'. Et in hoc finitur p'mua liber p'hermentias Aristotelis.

Boniā aut.

Iste est scdus liber peribermeniaz. Aresto. in q̄ determinat de enūciatione magis pposita q̄ sit illa de q̄ in pmo libro determinatū ē. Et diuidit in duos tractat.

In pmo determinat de enūciatione cui alterū extremo rū est ppositū. Et diuidit in tria capla. in pmo determinat de enūciationibz q̄z alterz extremoz ē terminū infinitū. 2. p̄na a p̄rietate talū enūciationū ad inuicem. Et diuidit in duas ptes p̄ncipales. in p̄ia ostēdit ex quibz p̄po enūciatio. 2. intendit talē p̄clusionē. Ois affirmatio p̄stat ex nomine 2. p̄bo. vel ex infinito noie 2. p̄bo. Probat sic. qz ois affirmatio p̄ aliqd de aliq. s. illud de q̄ aliud fcatur ē no vel innoiable. s. nomē infinitū. 2. illud qd de alio significat est verbū. ergo ois affirmatio ē ex noie 2. p̄bo vel ex infinito no mine 2. verbo. Maiorē declarat. qz in oī affirmatione significat vnū de vno. Vno ē vero p̄ p̄ma pte probat. scz q̄re dixit no vel innoiable. qz sicut verbū in finitū nō est verbū. sed verbū infinitū. s. nomē infinitū nō est no. 2. qz aliq̄s posset credere q̄ no infinitū fcarer plura. ideo d̄t q̄ p̄ vnū quodāmodo. nō em p̄ vnū simplr. sed fm qd. s. negationē alicui forme. S. scdām ptem minoris pbat. qz p̄ter p̄bum nulla est affirmatio vel negatio. et h̄ ibi (P̄ter verbū autē) Vel fm alios remouet vnū dubiū. qz posset aliq̄s dubitare. vtz. no infinitū p se sumptū faciat negationē. 2. finitū affirmationē. Jō remouet dubiū dicens q̄ p̄ter verbū nulla ē affirmatio vel negatio. Et manifestū facit qd intelligat p verbū dices. q̄ noie p̄bi p̄reben d̄t p̄is p̄teritū 2. futurū. s. est fuit vel erit 2. s. illa. his em puenit diffinitio p̄bi sup̄ius data. eo q̄ p̄significat temp. (Quare p̄ma) In hac pte scda docet p̄hs multiplicare p̄pōnes penes p̄dicatū finitū vel infinitū. aut etiā penes subiectū. Et p̄io docet multiplicare p̄pōnes penes subiectū finitū. in quibz h̄ verbū ē p̄dicat per scdm adiacēs. Et adhuc docet multiplicare i infinitū. 2. penes copulā p̄ntis t̄pis dicens q̄ p̄ma affirmatio 2. p̄ma negatio sunt hō est. hō nō est. scda. nonhō est nonhō nō est. (Rursus ē) h̄ multiplicat enūciationes vles de est scdo adiacente sic. ois hō est. ois hō nō est. ois nonhō est. ois nonhō nō ē. Et eadē rō est in t̄pibus extrisecis. h̄ est eodē mō p̄nt mltiplicari p̄pōnes de p̄terito 2. futuro. (Quā autē) in hac scda p̄ricula docet multiplicare enūciationes penes subiectū finitū 2. infinitū. in quibz p̄dicat est tertū adiacēs. 2. p̄mo penes p̄dicatū. Et d̄t q̄ p̄pōnes de est scdo adiacēte duplicant in ordine ad illas de est se cūdo adiacēte. Hoc at̄ p̄bum est p̄dicat tertū adiacens qm verbo adiacet no. h̄ est qm in enūciatione est aliud p̄dicatū materiale ab h̄ verbo ē. vt hō est iustū hō nō est iustū. sunt q̄ due oppōes. 2. q̄tuor p̄pōes. qz due se h̄nt fm p̄nam. s. affirmatiua 2. negatiua. Et alie due non h̄nt se fm p̄nam. qz vna affirmatiua nō infert aliā affirmatiua. nec vna negatiua aliā negatiua. S. cū d̄t (Dico at̄) declarat q̄ sunt q̄tuor p̄pōes. qz qm h̄ verbū ē adiacet iusto 2. nō iusto s. due affirmatiōes. 2. s. ltr due negatiōes. 2. sic sunt q̄tuor. 2. h̄ p̄tz ex his q̄ ponunt in vna figura subscripta. in cui p̄io or dine po h̄ec. hō est iustū. in scdo hō nō est iustū. inter

cio hō est nō iustus. in q̄ro hō nō ē nō iustū. h̄ec em p̄pōes disponunt sicut d̄m est in libro p̄pō. s. in finitū p̄m in vna figura q̄tuor anguloz designatoz p̄ has lras a b c d. Et s. ltr multiplicat p̄pōes vles. vt ois hō est iustū. ois hō nō ē iustus. ois hō est nō iustū et ois hō nō ē nō iustū. Est tñ d̄ia inter idiffinitas 2. vles. qz in idiffinitis p̄ncipat angulares s. ltr esse veras s. non p̄tingit h̄ in vlibz. Vñ p̄ angulares n̄ intelligit p̄hs eas q̄ mō subalterno disponunt. s. eas q̄ disponunt mō p̄trario vel p̄dictorio. (De igit) in hac ter cia pte p̄ricula docet multiplicare p̄pōnes penes subiectū. et d̄t q̄ aliq̄ p̄pōnes h̄nt aliqd additū ad subiectū scz negationē infinitatē. sic iste nonhō est iustū. nonhō nō ē iustū. nonhō est nō iustus. nonhō nō ē nō iustū. Et nō reperunt p̄les oppōes. s. iste enūciationes. s. q̄ sunt de subiecto infinito erūt extra illas. s. oīno imp̄ri n̄res in p̄na illis q̄ sunt de subiecto finito. (In his vero) in hac q̄ta pte docet p̄hs multiplicare p̄pōes de alijs p̄bis ab h̄ verbo ē. 2. d̄t q̄ eodē mō multiplicat p̄pōes in q̄bus po currere vel abulare. sic ille in q̄bus ponit hoc p̄ est. vt ois hō currit. ois hō nō currit. ois nonhō currit. ois nonhō nō currit. Et qz posset aliq̄s credere q̄ in multiplicatōe vles negatio ē addēda signo. id remouet dubiū. ibi (Nō em) Et d̄t q̄ nō oī dicere non ois hō. sed negatio d̄z addi ad id qd ē hō. Et h̄ pbat. qz negatio ē addēda vlti 2. non ei qd p̄ qm vlti. s. ois nō ē vles qm vlti. Qd pbat qz p̄dicte p̄pōnes q̄ sunt de h̄ signo ois d̄nt ab istis hō currit. hō nō currit. nonhō currit nonhō nō currit. in h̄ q̄ illis subiectū tenet vlti. 2. in istis nō. q̄ signū non fe aliud nisi qm affirmat vel negat aliqd vlti de subiecto. (Quā p̄o p̄ria) In h̄ scdo ca h̄ tractat p̄hs declarat duo p̄i d̄ca. s. immanifesta. et q̄dam dubia remouet circa ea q̄ d̄ca sunt. P̄io q̄ declarat vnū im manifestū qd p̄i d̄it. scz q̄ in vlti b̄ terminis vlti sup̄tis non p̄tingit angulares s. ltr esse p̄as. sic p̄tingit i terminis non vlti sumptis. Et h̄ pbat p̄ vnū discursum cōtinentē duos syllos sic arguēdo. iste due oē aīal est iustum. nullū aīal est iustū sunt p̄ria. s. p̄trarie non p̄nt s. ltr ē vere. q̄ iste non sunt s. ltr vere. q̄ istis eis oppōite. s. eaz p̄dictorie. q̄ sunt s. ltr vere subcōtrarie p̄nt aliq̄ s. ltr esse vere. sicut sunt iste. non oē aīal est iustū. aliq̄d aīal ē iustū. s. cū quocūq̄ nō stat vnū p̄uertibilū. nec etiā reliquū. iste aut̄ sunt p̄uertibiles nullū aīal ē iustum. 2. oē aīal nō est iustū. qz vna seq̄tur ad alterā. et eodē mō. q̄ cū quocūq̄ nō stat vna nec etiā alterā. Et p̄ p̄is sicut iste due oē aīal ē iustū. 2. nullū aīal ē iustū nō s. ltr stat. sic nec iste. oē aīal ē iustū. oē aīal ē nō iustū. Qd aut̄ ad istā nullū aīal est iustū seq̄tur ista oē aīal ē nō iustū. pbat qz ista ois hō est nō iustū. seq̄uit ad istā nullū hō est iustū. qz da oppōitū. s. non ois hō est nō iustū. seq̄tur q̄ aliq̄s hō est iustū. s. ista repugnat p̄rie q̄ fuit nullū hō est iustū. q̄ p̄ria p̄na erat bona scz ista nullū hō est iustū. q̄ ois hō est nō iustū. Qd at̄ seq̄tur non ois hō est nō iustū. q̄ aliq̄s hō est iustū. pbat cū d̄t (Opōrtz at̄ esse aliq̄) hō ē si non ois hō ē nō iustus. oī q̄ aliq̄s hō s. ltr iustū. (Manifestū est) in hac scda pte remouet duo dubia. P̄mū qz dixit sup̄ius q̄ negatiua de p̄dicato finito infert affirmatiua de p̄dicato infinito Jō posset aliq̄s dubitare vtz. ex aliq̄ r̄sione negatiua data ad aliquā questionē affirmatiua valeat p̄na ad respōsionē affirmatiua de p̄dicato infinito. R̄ndet p̄hs q̄ in p̄ponibz de terminis

singularibus ex ratione negativa de predicato finito. licet inferre affirmatiua de predicato infinito. vbi querat est ne socrates sapiens. et si respondeat qd no. puenient inferitur qd socrates e non sapiens. sed in vltibus no licet. na si qdatur est ne ois homo sapiens. et fiat ratio qd non. tunc non puenient infer. ergo omnis ho est non sapiens. sed bñ inferitur qd non ois homo e sapiens. qd ista vltima ptradicit pme et alia ei contraria. Contra ne possunt sic esse falsae. no ptradictorie. (Que vero fm) remouet scdm dubium qd est. posset aliqs credere qd noia infinita essent enunciationes negative sine verbo. hoc dubium remouet et dicit qd no. qd omnis enunciatio negativa e vera vel falsa. sed noia infinita non significat verum vel falsum si no addatur eis aliquid quia qui dicit no homo nihil magis dicit quo ad verum vel falsum. qd si diceret homo. (Significat autem) in hac tertia pticula declarat scdm immanifestum qd dcm est prius et no declarati. Est em prius dicendum. qd ppos de subiecto finito et infinito sunt extra eas qd sunt de predicato finito et infinito. i. sunt imptinentes illis quo ad pnam. sed seinuice psequunt. huius reddit hic cam et dicit. qd hec ppositio de subiecto infinito omnis nonho est iustus. nulli ppositionu de subiecto finito est eade. nec idem significat. Sic nec opposita qd est. no omnis nonho est iustus. illa tñ que est omnis nonho est non iust? significat idem sicut ista negativa de subiecto infinito nullus nonho est iust?

(Transposita vero) in hac qrtā parte remouet aliud dubium. quia ipse sepe fecit transpositione nominu et verbor. et sepe pposuit subiectu predicato. ideo posset aliqs credere qd hoc esset inconueniens. ppter hoc remouet dubium. et dicit qd iste due idem significat. est albus homo. et ho est albus. nomina em et verba transposita idem significat. et hoc pbat. quia si no tunc vni affirmatiouis eent plures negationes. sed hoc est falsum. quia dcm est qd vnius affirmatiouis est tñ vna negatio. sed psequentiā probat. qd negativa ista? est albus homo est hec. no est albus homo. qd si iste no sunt eade est ho albus et est albus homo. tñ negatio istius est homo albus. erit hec no est no homo albus. vel hec non est albus homo. Ad prima. quia illa est negatio ista? est no homo albus. ergo alia scz ista non e albus homo opponit ei que est. est homo albus. et sic erunt due negationes vni affirmatiouis. scz istius e albus homo. iste due no est homo albus. et no est albus homo. Et per psequens transposito nomine vel verbo si at eade affirmatio vel negatio. Circa hunc textum

Attende primo

q Boetius huius libri inuult traslem diuisione. Un dicit qd omnis ppositio predicatiua in duas diuidit spes. aut em subiectu eius est ex finito nomine aut ex noie simplici. Ex infinito quid cum dico no homo currit. ex finito aut. i. simplici vt ho ambulat. aut subiectu est singulare. vt socrates ambulat. Alie em sunt enunciationes ex infinito nomine subiecto. Alie vero sunt ex finito noie et simplici. Et alie sunt qd vniuersale simplex subijciunt Alie vero que singulare. Un in pmo libro docuit pbs. qd sunt differentie enunciationu simplex nome in subiecto ponentiu. dicit em qd alie sunt vles. alie pticulares. alie in pffinitu. qd diuisio attendit penes quantitatem pponis. fm qualitate aut etia cum dicit qd alie sunt affirmatiue

ue et alie negative. idem qd in his pponibus qd ex infinito noie subiecto enunciatu. Alie naqz hanc indiffinitate sunt alie diffinitae. Diffinitae aut alie sunt vles alie pticulares. alie affirmatiue alie negative. Et sic etia possunt diuidi ille qd sunt indiffinitae. et fm hoc etia reperitur triplex dca enunciationu. vna est fm affirmatioue et negatione. alia fm subiectu finitum et infinitu tertia fm subiectu vltre vel non vltre sumptu. Attende secundo. qd Boetius circa hunc textu mouet tale dubium. qre cum pbs tam dixit in pmo libro qd enunciatio non pt constitui pter verbum. nunc illud repetat. na hoc videtur esse superfluum. Ad hoc rñdet qd ro est. qd nome finitum cum negativa pticula e nome infinitu. ideo putaret fortasse negatio esse dicendo no homo quia si hic esset negatio tñ homo esset affirmatio. ne ergo quis capiat hoc errore dicit pbs hoc repetisse qm preter pbum enunciatio esse non pt. quasi diceret. nemo arbitretur infinitu nome esse negatiu. et finitum nome esse affirmatiu. preter verbum em affirmatio vel negatio nulla rone constitui pt. Attende tertio. qd ad intelligendu ppones angulares hmaginada e vna figura qd angularis. in cuius pmo angulo qd sit a ponatur affirmatiua de predicato finito. i. ho est iustus. In secundo angulo a latere opposito qui sit b. ponatur negativa de predicato finito. i. ista homo no est iustus. In tercio angulo sub b. qui dicat c. ponat affirmatiua de predicato infinito. vt ho est non iust? In qrtto angulo sub a. qd dicatur d. ponat negativa de predicato infinito. vt homo no est non iustus. Et addatur etia qd in isto angulo sub c. qd dicatur e. ponat affirmatiua de predicato puato. vt homo e iust? Et in alio angulo qui dicat f. ponat negativa de predicato negato. vt ho non e iust? Un quantum ad qtuor pmas dicit Aristotle qd est et non e adiacet iusto in affirmatiua et negativa finitis. sed in affirmatiua et negativa infinitis adiacet non iusto. Qd aut ad c sequitur b. pbat pbs in libro pbs sic arguendo. De qlibet est veru a aut b. et de nullo fil. cu sint opposita pdictorie. g altera e vera. i. b e. sed no a. qd esse iustu no inest ei qd est ee non iustum. g b sequitur ad c. i. no esse iustu ad esse no iustu vt bñ sequitur. si ho est non iustus. g non e iustus. eade rone sequitur si ho est iust? g non e non iust? Attende qrtto qd Aristotle in fine istius textus vbi pbat qd noia et verba transposita idem pnt. videt in sua rone petere pnt. Na diceret aliqs qd negatio huius e albus ho. est tñ illa non e albus. et no illa non e ho albus. sed e negatio huius est ho albus. Aristotle aut supponit in sua rone qd ista. non e ho albus. e negatio huius affirmatiue e albus ho. qd negaret ille qd teneret ptem opposita. et tam Aristotle hñ pbat. videt qd petere pnt. Ad hoc rñdet Boetius. qd p illa non e ho albus tantu negat quam affirmat p hanc e albus ho. Id hoc Aristotle. supponit tanq manifestu. scz qd illa sit eius negatio. nec curat hoc probare.

Querit

Utrum a negativa de predicato finito ad affirmatiua de predicato infinito sit bona pna. Et ar p qd no. qd non sequitur sortes no videt equu. ergo sortes videt no equa. qd an pnt esse veru posito qd sortes nihil videat. pnt ex pte falso. Et pfirmat per Aristotle. qd dicit in textu. qre qtuor iste erunt quaz due ad affirmatione et negatione se habebunt fm psequentiā. vt puationes. due vero minime. vbi videtur innuere Aristotle. qd ad affirmatiua sequit negativa. sed non e contra.

Et affirmatur scdo. qz affirmatiua bz plures cas sue
veritatē qz negatiua. qz arguēdo ab affirmatiua ad nega
tiua erit fallā pntis. sic arguēdo a tota diuīctiua ad
alterā ei⁹ pte. Scdo sic. nō seqt. hō nō ē alb⁹. qz hō ē
nōalbus. an ēm pte ēē vep nullo hōie exīte. z tñ pñs
ē falsum si null⁹ hō sit pñz qz bñ seqtur hō est nō alb⁹
qz hō est. a pte de ētercio adiacēte ad pte de ē secū
do adiacēte in pdicationibz accētalibz. h aut hō ē nō
albus ē pdicatio accētalī. sic de se pñz. Cōfirmat qz
in ista pte hō est alb⁹. hō restringit ad exītes. qz seq
tur. hō est nōalbus. qz hō est. An pñz. qz in ista oīs hō
est alb⁹. hō restringit ad exītes qd oēs pcedūt. qz etiā
in ista hō nō est alb⁹. qz alit non ēent pdictorie. cū ter
mī debeāt teneri eq ample z eq stricte in pponibz pdi
ctorijs. Et vltra in hac pte hō nō est albus. hō res
tringit ad exītes. qz in ista pte hō est nō albus. cū
ista inferat pñā. Tenet pñā. quia aliter arguēdo a
magis amplo ad minus amplū esset bona psequētia.
Tercio sic. nō sequit chimera non est hō. ergo chi
mera ē non hō. An pñz. qz negatiua nūqz pō. z affir
matiua pō aliqd. qz pñā nō valet. Cōfirmat. qz ad h
q negatiua sit pā nō requiritur subiectū z pdicatum.
aut supponere. p aliq. aut supponere p eodē. sz vtrūqz
requirit ad veritatē affirmatiue. qz negatiua ad affir
matiua nō vñ pñā. Vñ pñz. qz in oī pte affirmati
ua denotat qz pdicatum z subiectū sunt idē. aut qz idē ē
p q suppo⁹ subiectū. z p q suppo⁹ pdicatum. Scdo pñz.
qz fm p h m p⁹ pōz bñ seqtur. a ē b. qz aliqd idē est a
et b. qz oportet qz subiectū z pdicatum supponat p eodē
vel sint idem. Et seqtur. aliquod idem est a et b.
ergo a ē aliqd. z per pñs requirit ad veritatē pñis qz
subiectū ei⁹ p aliq supponat. Quarto sic. nō seqtur
h est nō eqle. qz hoc nō ē eqle. vel in secana stz nō pñces
qz in secana nō stz pñces. z tñ ar⁹ ab affirmatiua de pdi
cato īfinito ad negatiua de pdicato finito. An pñz p
Etz. in p⁹ pōz. qz qd ē qd est nō eqle aliqd subiacet
s. ineqle. sed nō sequitur. hoc est ineqle. qz non est eqle.
ergo etiā alia pñā nō valet. vñ an pte ēē verū pñte
exīte falso. Cōfirmat. qz ad veritatē pñis affirma
tiue de pterito aut futuro sufficit qz p aliq tpe pteri
to aut futuro pdicatum īnit subiecto vñ īnfuerit. sz ad
veritatē negatiue de pterito requirit pdicatum nūqz in
fuisse. Et de futuro requirit qz nūqz īnerit. qz ab affir
matiua nūqz vñ pñā ad negatiua. In oppo⁹ ar⁹
auctoritate p h i textu. Pro solutiōe illi⁹ qstionis z
p apliori declaratiōe text⁹. solūde stz qtuor qstiones.
Quāda affirmatiua de pdicato īfinito eodē mō
valeat pñā sic ecōuerso. Pro cui⁹ solu
tione Attēde p⁹ qz illa pte dī de pdicato finito cui⁹
totale pdicatum ē termin⁹ finit⁹. Et illa dī de pdicato
īfinito cui⁹ totale pdicatum ē termin⁹ īfinit⁹. Et ex
h manifeste pñz qz iste nō stz de pdicato īfinito. sortes
videt nō equū. in secana stz nō pñces. sortes pñ nō cur
rere. lapis ē lignū nō albū. rēqz. nā in ipse nō īnfinitat
totale pdicatum. Attēde scdo. qz fm aliqz pñe h mōi
nō valet. nisi qnqz pditionibz observat. Pñā ē qz ar
guat respectu h⁹ pñi ē. ita qz nō respectu pñi pteriti
vel futuri tps. Et iō nō sequit. adā fuit alb⁹ qz adā
fuit nō alb⁹. possibile ēm est qz aliqd in tpe pterito p⁹
fuit albū. z postea nō albū. Scdo qz nō arguat in p
dicat⁹ pposit⁹. z iō nō sequit. sortes nō est lignū albū
qz est lignū nō albū. Tercio qz nō arguat in pponibz
quibz copla modificat. z iō nō seqtur. sortes nō ē qd

dicatiue alb⁹. qz est qd dicatiue nō alb⁹. Quarto qz nō
arguat in terminis de pñ⁹ relatiōis. qz nō sequit sortes
est nō pñ. qz sortes nō est pñ. pñ ēm ē pñ z nō pñ. qz filius
Sitr nō seqtur. h est nō eqle. qz hoc nō ē eqle. qz idē pñ
esse eqle z non eqle respectu diuersoz. Quinto qz nō ar
guat in terminis obliqz. qz nō sequit. hoīs est alin⁹. qz
hoīs nō ē nōalū. Sz tu dic. qz pñ z vñ ē bona pñā
ab affirmatiua ad negatiua subiecto manēte eodē z p
dicato solū variato penes finitū z īnfinitū. dū tñ non
arguat a nō distributo ad distributū ex pte tps īpor
tati p copulā. dcm ēm in summul. qz nega⁹ negans
copulā distribuit ipsam. z facit eā teneri p qlibet pte
tps īportati p ipsaz. Et ppter h etiā oportet qz copu
la eodē mō teneat in affirmatiua z in negatiua. Vñ
licet hec pñā nō valeat. sortes fuit nōalb⁹. qz sortes nō
fuit albus. tñ hec pñā est bona. sortes in toto tpe pter
rito fuit nōalbus. qz nō fuit albus. Et h posset pbari
p locū a pdictorijs siue pte pñi pñcipi. Tenet etiā
in pdicatis obliqz z ppositis si debite arguat. In īn
stantijs at adduct⁹ nō debite arguit. sic de se pñz. Te
net etiā in terminis respectiuis. qz īpossibile est pdictori
ria verificari de eodē. siue sint absolutū siue respecti
ua. vel oportet dicere qz pñ⁹ pñ⁹ nō esset vñ verū. vñ
nō seqtur iste ē pñ respectu vñ⁹. z fili⁹ respectu alteri⁹.
qz est pñ z nō pñ. nec seqtur h est eqle illi. z nō eqle illi. qz
est eqle z nō eqle. sicut patz in libro elēchoz. z iō nō est
possibile idē ēē eqle z nō eqle. Sz dicūt itez aliq.
qz dato qz pñā affirmatiua valeat pñā ad pñā
negatiua variato pdicato penes finitū vñ īnfinitū. tñ
a negatiua nō valet pñā ad affirmatiua. cui⁹ causaz
reddūt. qz negatiua nūqz pō. nec ad veritatē ei⁹ oīs sub
iectū p aliq supponere. affirmatiua pō aliqd pñā. z
oportet subiectū p aliq supponere. z p eodē p qz suppo
nit pdicatum. Sz tu dic. qz si debite arguat vt dī
est. tñ arguēdo ab affirmatiua ad negatiua vñ ē bo
na z formal pñā. siue ponat pñā subiecti siue non.
nec oīs ad h q affirmatiua de īne z de pñi sit vera. qz p
dicatum z subiectū supponat p eodē ente reali. Et īde
bñ sequit. hō nō est alb⁹. qz hō est nōalbus. Sitr hō
nō est nō albus. qz hō est albus. Tenet pñā p locū a
pdictorijs. z per pñ⁹ pñ⁹. in quo dī De qlibet affirma
tio vel negatio pā. z de nullo ambo simul.

Quāda affirmatiua ad negatiua. et
ecōtra pdicato manēte eodē z subiecto va
riato penes finitū z īnfinitū valeat pñā.
Dic pmo qz qñ pdicatum est termin⁹ singular⁹. tunc
ab affirmatiua ad negatiua z ecōtra pdicato manē
te eodē. z subiecto variato penes finitū z īnfinitū. est
bona pñā pñz quia nō est dabilis īnfinitia bñ ēm seq
tur. non hō est sortes. qz hō non ē sortes. Sitr nonalbū
est sortes. qz albū nō est sortes. Et sitr ecōtra. negz ē po
nere pñā subiecti sicut aliqz videt. Dic scdo
qz qñcunqz pdicatum est termin⁹ cōis nō valet pñā grā
forme. qz nō seqtur. non hō est iustus. qz hō nō est iust⁹
nec etiā ecōtra. Et h est qd voluit dicere pñs cum d⁹
Ille qz sunt de subiecto īnfinito sunt extra eas qz sunt
de pdicato īnfinito. qz ad pñā. loqmur ēm de illis ī
quibz pdicatum est termin⁹ cōis. Posset hic moueri
questio. vñz nō īnfinitū ponat aliqd. Et vñz sibi
corruat pcept⁹ cōplexus. vt dō non hō ens quod
nō est hō. Et vñz verbū posset manere īnfinitū in orō
ne. Dicit ēm Boetius in hoc cōmento qz nō. Et vñz
hoc pñum est possit īnfinitari. sed de hoc sufficiēt
dictum est in primo libro.

Quod tertia. vtz noia z pba trāspolita idē fecit. pro cuius solutioe Attēde q nomē z pba idē fecit p intelli duplr. vno q idē fecit videlicet id ad qd sūpōitā ad fndū Alio p intelli q idē fecit sic q pba trāspolitam ipoz nō variet sensus orōis aut eqpollētia aut oppositio. isto nō fecit idē. Un dē pba in scdo elēcoz Qd scim? sepe trāspolitiū ignorā? Et qdā ali? noibz z orōibz inordinare plā tis sepe generat deceptio. Dicūt tñ aliq q noia z pba trāspolita idē fecit scdo? z h pualit z illatue siue equa lent s3 nō vlt q defect? ē in quoz casibz. Prim? casus est qn pba talē trāspolitōem mutat aliq paretas logica lis sicut ē suppo l restrictio. Scds casus qn pba talē trāspolitōem termini in rigore fmonis l p m vsū loquē di accipiunt in alia z alia fmoē. vt dōo sortes ē magn? cleric? z sortes magn? ē cleric?. Terc? qn pba trāspoli tione mutat pgruitas gñal. vt dōo al hō cur? z hō al cur?. Quart? qn dōo pba aut p? pba generat sensū ambigūū. s3 h nō videt ē de intētiōe Aristot. q solū intē dit remouere erroē circa orōnes in qbz noia z pba trāspolunt. z iō intelligit de fcatō toti? orōis z nō fminozū in orōne positoz. z si pdicta pba tot pateret instantias magis nos duceret Ar. in erroē q amoueret erroem. Tdō dicendū ē q pba pba aristotil? solū ē intelligēda in exēplis que ipse posuit vel in sibi b. ita q nō ē intelligē da vlt. vñ hec pba ē hō alb? z est alb? hō. z currit hō. z hō currit idē fecit qd sit de alijs exēplis sic nō ois hō currit. ois hō nō currit z oim ptoz est eadē discipli na z eadē disciplina est oim ptoz nō idē fecit eo q vna est pba z alia fca. z forte ad talia z hōi exēpla pos sūt explicatī conditiones supius assignate

Quarta. vtz pba de pnti copulat nunc qd in stat vel qdlibet tps indit. Dic breuiter q pba de pnti copulat nūc sub tpe pnti. vt pns distinguit a pterito z futuro. l. vt ē cōe ad qd cūq pns z h declarat sic. Nā dē cōit q pba de pnti copulat pto tpe pnti illud qd instat vputa p isto tpe stabit qd nūc instat z p alio tpe qd instabit vel instat. Un posita q sit aliq porta angusta p quā nō possit nisi vñ hō trāsi re z qdlibet ene in porta cū fuerit vocē b. tūc b stabit sp. p ente in porta s3 nō p vno ente defiato. immo nūc p petto nūc p paulo. Sitr si dicaz hō ē. hoc pba ē copu lat p vno nūc qd instat siue h sit hodie siue cras. sp rñ sub rōne pntis. vñ pba sic copulat p pnti vñ pterito nō p h pnti vel p hoc pterito s3 p qdlibet hūte rōem pntis vñ pteriti. Si em copularet p h pnti assignet illud z sit a. illa pba hō est. erit falsa postq a trāsit. tūc em hō nō in a imo in alio instat ē. vñ sile est de pba pntis tps si cut de noie respectu suoz supposito. nā hō nō solū ve rificat de hoie actu exite sed etiā de hoie q fuit z q erit. Sitr pba pntis tps nō solū copulat siue denotat rē suā inesse subiecto p h instanti s3 p qdlibet sub rōne pntis. Et possit h idē sic pbari. q nulla defiatō coartat suū determinabile vltra formā suā. Nā dōo hō alb? albus nō coartat hoiez nisi vt iter p albo nec p coartari ipm ad standū p aliq alio vel minus cōiter q pmittat for s ma albi. Sitr pba vt intelligit aliqd in se non coartat finitū ad pns. p q pba sibi addit mod? fndi restringt finitū ad standū p pnti. s3 iste modus nō respicit h ma gis nūc q illud. iō etiā nō restringit magis ad h nūc q ad illud. restringit tñ ad nūc siue pns defiatū z dis tinctū contra pteritū z futurum. Ad rōnes aū op s positi pater solutio ex dictis z patebit inferius.

Stuero vñ de plu.

In hoc tercio capitulo determinat pbs de enūciatio nibz hūitibz alterz extremoz ppositū ex defiatōe z deter minabili z de oppositōe z pna circa eas. Et diuidit in tres ptes pncipales. in prima ostendit qd sit enūcia tio plures. Dices enūciatio plures ē in q enūciat plura de vno vel vñ de pluribz. dūm tñ ex illis plibz nō fiat vñ p se. Et hoc declarat dicens. q ex illis pluribz d3 ē vñ nō tñ vocaliter s3 essentialiter vel ordine determi natōis z determinabilis. sicut hic. hō ē aīal māfuetum bipes z nō sicut h hō est albus ābulas. eo q est ibi tñ aggregatio vocū. ex hoie em z ābulante nō fit vñ. iō si aliq affirmet aliqd de illis vel illa de aliq non erit affirmatio vna s3 solū erit vox vna. affirmatōes vero multe z sūr plures. sed q illa est hō alb? ābulans nō sic vna s3 plures p3 ex hoc. q illa enūciatio non est verā ad quā dyalectice interrogatū nō d3 dari vna respōsio. Nā q interrogatio dyalectica pps est pntio. pposi tio aut vñ? est pps ptradictōis. dictū ē aut de his in topicis. sed ad illā interrogatōe dyalectice nō d3 da ri vna respōsio. z iō incidētalitē interrogat quid sit interrogatio dyalectica ostēdendo q interrogatio quā querit qd est nō est dyalectica eo q interrogatio dyale ctica interrogat vñ pte ptradictōis z pte defiate s3 bi dari alterā. S3 qstio quid est solū pponit vñ ptem ptradictōis. vt si qrat quid est aīal est qstio quid est si vero qnt vtz hō sit aīal vel nō. est interrogatio dyale ctica. (Nā p) in hac scda pte ostendit quō. valet pna a diuisis ad pūcta mouēdo z soluēdo vñ qstio nem. Questio ē hec cū ita sit q aliq valet pna a diuisi sis ad pūcta z aliq non q est rō differentie z qn talis pna est bona z qn nō. Q aut aliq valeat pbat duobz exēplis pnti q bñ sequit sortes ē aīal z sortes est bipes g sortes ē aīal bipes. sūr bene sequit sortes est hō z sor tes est albus g est hō alb? Q at aliq nō sequit pbat pmo exēplo. q nō sequit q si aliq sit citharedus z bonus q sit bonus citharedus. z h ibi (sed nō) Scdo pbat rōne dūcte ad inconueniens. q si sp valeret pna a diuisis ad pūcta multa inconueniētia sequerent. z h ibi (si em) Un sequit pmo pcessus in infinitū z nuga tio z hoc pbat duobz exēplis. q hō est alb? z albus z iterū hō est z albus. ideo hō ē hō hō alb? albus z sic in infinitum. Sitr cū sortes sit alb? z musicus z am bulans sequit q sortes esset albus albus musicus am bulans. Q pnter sequit nūgatio pbat qz sortes ē hō z bipes ideo esset hō bipes. (Qm) g pbs soluit qstionē ponendo duas regulas ad debite arguendū a diuisis ad pūcta. Quaz pma est qn cūq pdicata diuisa pnt de tercio vel de se inuicem pdicari fm accēs q ex diuisi sis non licet inferre pūctū z ideo non sequit sortes ē alb? z est musicus g est musicus albus. qz quis sit vez dicendo musicū esse albū tamē hoc est fm accēs. Sitr non sequit sortes est citharedus z bonus. g ē cithared? bonus. Qn aut diuisa non pdicat de se inuicē. aut de tercio p accēs tūc ex ipsis licet inferre pūctū vt bñ seq tur sortes est aīal z bipes. g est aīal bipes. hec em nō in sunt fm accēdens (Amplius est nec) Ponit scdaz re gulā qn vñ pdicatoz. scz scdm est in aliquo. l. actu aliter includitur in pmo non valet pna z ideo non seq tur hoc est album z hoc est albū. g hoc est albū album nec sequit hō est aīal hō est aīal bipes g est aīal bipes

Questiones libri

peribermeniaz

nec sequitur est homo et animal. Est homo animal (Alex. et alii)
 In hac tertia parte ostenditur quod valet consequentia a con-
 iunctis ad diuisa et quando non. Et dicitur quod aliqui ex philosophis
 licet inferre diuisum. quod bene sequitur est homo albus et
 est homo et albus. Ad hoc autem quod semper valeat ponit di-
 as conditiones. Prima quod non sit repugnantia in adiecto
 non enim sequitur homo mortuus est et est homo et mortuus.
 Secundum alios autem ponit huiusmodi documenta ad cognos-
 cendum quod est repugnantia in adiecto. Primum quod contra-
 dictorium determinabile predicatur de iunctis. ut homo mor-
 tuus est non homo. Secundum si determinabile affirmet de
 iunctis. propositio sit falsa in se. sed negata vera. si si diffi-
 nitio determinat repugnet determinabili et contra.
 Secundo dicitur. quod iuncta dicantur de subiecto simpliciter
 et non secundum quid. vel sic secundum alios quod unum iunctum non insit
 alteri secundum accens. et ideo non sequitur homo et aliquid ut poeta.
 et homo et aliquid. si non sequitur est ens opinabile. et est
 ens. opinio enim est de ente non quod sit. sed quod ens non ens. Et
 quibus concluditur quod quicquid non est repugnantia in adiecto
 nec est predicatum secundum accens. tunc ex iunctis. licet inferre
 diuisum. Circa hunc textum. Attende primo. quod sicut
 de albertus in commento Aristote. determinat de oppositi-
 one et prima in quibus predicantur plura de uno unum de pluribus.
 unde quatuor sunt genera enunciationum. in aliquibus predica-
 tur de uno et de illis determinatum est in primo libro. In
 aliis predicantur plura de pluribus et de illis ipse non deter-
 minat. quod non intendit determinare de enunciatione nisi
 sit aliquando una. ne ergo videatur diminutus determinat
 de enunciatione. in qua predicantur plura de uno vel unum
 de pluribus. Attende secundo. quod sicut dictum est in primo li-
 bro quicquid est predicatum tertium adiacens res habet non spe-
 cificat illud quod subsequitur siue illud cui adiacet. sed econ-
 uerso. ut dicendo homerus et aliquid ut poeta est. non spe-
 cificat poetam ad standum per existentibus terminis. sed poeta speci-
 ficat esse. quod quod est predicatum tertium adiacens predicat quod in
 alio est. tunc autem esse specificatum per poetam est inditum ad sup-
 positum sicut poeta ut non magis sit per existentem quod non ex-
 istente. unde hic esse predicatum per accens. id est per aliquod extraneum
 nam esse poete de homero extraneum est et quod est esse sim-
 pliciter quod predicatur cum dicitur homerus eum. vel per accen-
 dens. id est secundum quid. quod esse poete ut dicitur de homero non ponit
 esse simpliciter. et ideo non sequitur homerus est ut poeta
 et homerus est. Attende tertio quod oppositum in adiecto est
 implicatio contradictionis. Prout si reddat diffinitio per noie
 nam diffinitio hominis est animal rationale mortale. si est animal et
 est animal. dicere et hominem mortuum esse hominem. est dicere
 non animal et non animal et per prout hominem non esse hominem. At-
 tende quarto. quod ad cognoscendum quod valet prima ab est et
 adiacente ad est secundum adiacens. oportet notare quod si post
 illud prout ponatur predicatum pueniens subiecto precise
 secundum esse existente. tunc si valet prima ab est tertio adiacen-
 te. Si autem post hoc prout ponatur predicatum pueniens
 ens subiecto tamen in esse quod dicitur in eo conceptu vel
 ymaginato quod inesse existit. tunc nunquam valet prima nisi
 gratia materie. et ideo ista prima. homerus est poeta et ho-
 merus est. non valet. Unde dicit Boetius quod in hac pro-
 positione homerus est poeta sunt duo predicata. scilicet poeta
 prout paliter et secundario. ideo est predicatum esse quod in
 alio est. quod predicat esse quod suppositum habet non secundum
 se sed secundum quid. ut puta secundum esse quod conuenit homero secundum
 quod poeta. Nec sequitur ex hoc quod Aristote. frustra deter-
 minat hic a quibus coniunctis valet consequentia ad
 diuisa et a quibus non. quia in aliis iunctis sepe valet

predicta consequentia sicut sortes est homo albus. ergo
 est homo in aliis vero non valet sicut patet in textu. So-
 circa hoc mouetur questio.

Prout a diuisis ad iuncta valeat prima et econuer-
 so. Et arguitur primo quod non. quod non sequitur sortes est
 homo vel azinus et sortes est homo et azinus. Nec sequitur
 homo est animal. equus est animal. et homo equus est animal nec
 sequitur. sortes est albus sortes est animal et albus est albus
 animal. Nec sequitur sortes est homo sortes est animal. et sortes
 est homo animal. Nec sequitur iste canis est tuus et est pater et
 est pater tuus et tamen in omnibus istis arguitur a diuisis ad con-
 iuncta. et a diuisis ad iuncta non valet prima. Confir-
 matur. quod arguendo a diuisis ad iuncta committit falli-
 ciam accens. sicut patet per assignationem modorum falla-
 cie accens. et sic arguendo non valet consequentia. Se-
 cundo sic. non sequitur quicquid sunt duo et tria. et quicquid
 sunt duo et quicquid sunt tria. Nec sequitur azinus est volans
 et est habens pennas et azinus est volans et habens pen-
 nas. Nec sequitur ois propositio vel eius contradictoria
 est vera et ois propositio est vera. Nec sequitur sortes est ho-
 mo faber. ergo sortes est bonus et sortes est faber. et tamen in
 istis arguitur a iunctis ad diuisa et non est bona consequen-
 tia. Tertio sic. non sequitur cesar est homo mortuus et
 cesar est homo et est mortuus. et tamen arguitur a iunctis ad
 diuisa. et tamen patet primo. quod sequitur cesar est homo
 mortuus et cesar non est homo. Patet consequentia per
 diffinitionem huius quod est mortuum. est enim mortuum cor-
 pus priuatum anima secundum Boetium. Secundo patet quod in trans-
 mutatione substantiali res amittit nomen et diffinitionem
 quam prius habuit. et suppositum in corruptione substā-
 tiali amittit non solum solum. et per prout cesar non est homo postquam est
 mortuus siue corruptus. Quarto sic. non sequitur homo
 est homo albus. et homo est homo et homo est albus.
 et tamen arguitur a coniunctis ad diuisa. et tamen patet. quia
 consequens est contingens ut notum est et antecedens est ne-
 cessarium. quod patet. quod sequitur per questionem simplici ho-
 mo albus est homo. et homo est homo albus. sed ante-
 cedens est necessarium et consequens. Sed quod autem sit neces-
 sarium patet primo. quod sequitur per locum a parte in modo ad
 suum totum homo albus est homo albus et homo albus est
 homo. sed autem est necessarium cum in ipso idem predicatur
 de seipso. nulla autem propositio est verior illa in qua idem
 predicatur de seipso. Secundo patet. quod quicquid alicuius
 propositionis affirmatiue oppositum predicatum infert opposi-
 tum subiecti ipsa est necessaria. oppositum enim predicatum
 tamen huiusmodi propositiois homo albus est homo infert oppositum
 subiecti. quod sequitur non est homo. et non est homo albus. Confir-
 mat. quod hec propositio homo albus est homo est affirmatiua vera et non
 est in materia contingenti. et est in materia naturali. et per prout
 est necessaria. quod autem non sit in materia contingenti patet quod pro-
 catum non potest abesse nec a deo subiecto pro subiecti corruptione
 oppositum. Arguitur auctoritate philosophi in textu. Pro-
 solutio istius questionis soluentur quatuor questiones. Pri-
 ma questio patet a diuisis ad iuncta et econtra va-
 leat prima per cuius solutionem. Attende primo. quod aliquod predi-
 catum ponit esse iunctum dupliciter. Uno modo. coniungit per aliquam con-
 iunctionem. ut sortes est albus et mus. Alio modo per negationem ali-
 cuius mediantis. et sic illa dicuntur iuncta. quod unum imme-
 diate adiungit alteri. ut homo albus currit. Similiter
 ter aliquid ponit esse diuisa dupliciter. Uno modo per po-
 sitionem alicuius mediantis. ut sortes est homo et albus. Alio
 per negationem alicuius copulantis aut disiunctis. ut

fortes est hō albi abulās. Attēde scō q in pposito p
dicata dicūt sumi diuisum qn sumit cū pūctōe me
dia. z dicūt sumi pūctim qn sumit sine pūctōe. At
tēde terco. q arguere a diuis ad pūctā ē arguere a pū
b pūctatis diuisum sūptis p pūctōez mediā ad eadē
pūctā sūptā sine pūctōe. z arguere a pūctis ad di
uisa est arguere ecōtra. Attēde qrtō q ad sciēdū qn
vz argumē a diuis ad pūctā dat. Alterr tale docu
mētū. qz illa pūctā diuisum sūptā respēcū vni subiec
ti sic se hnt q vtrūqz ē subale vtrūqz accētale. v
alterz subale z alterz accētale. Si 3° mō sp teneb^r pūa.
a diuis ad pūctā. vt dō. for^s ē hō z est albi. gē hō al
bi. Si pō vtrūqz sit subale hō nō pō pūgere nisi vni in
cludat in alio. aut g magis cōe pcedit z tūc t3 pūa. vt
for^s est al^s z est hō. gēst al^s hō. aut eco nuer so. z tūc nō t3
ppter nugatōem. vt for^s est hō z est al^s. ē est hō al^s. Si at
vtrūqz sit accētale. h pūgit dupl^r. aut ita q vtrūqz rel
pēcū subiecti sit accētale. z tū ad iūcē vni alteri ē suba
le. aut ita q vtrūqz sit accētale respēcū subiecti z ad iū
cē Si pmo adhuc distiguit. qz aut cōe pcedit. z tūc t3
pūa sic pus. aut min^o cōe pcedit. z tūc nō t3 pūa. vt
tōem. sic dicēdo. for^s est albi z colorat^s. gēst colorat^s
albi. Si scōd^o nūqz t3 pūa. vt for^s est albi z ē monach^s
gēst albi monach^s. Nec seq^r. for^s est cithared^s z ē hō
nus. gēst cithared^s bon^s. Sz qz d h est dubitatū qd d
qū mag^s cōe pcedit z min^o cōe seq^r v3 pūa. z nō ecōuer
so ppter nugatōem. qz fm mltos nugatio est dicere al^s hō
sic hō al^s. z h p3 reddēdo diffinitōes p noib^s. Un Ar.
general^r negat pūam valere qn vni includit in alio q
cūqz mō ordinē. qz sp est nugatō. Un sexto thopi. p.
q dicto vli si sibi addat pūctū est nugatō. z sic aut
dato q apud grāmaticū q nō pūderat nisi mōa scādī
pos3 nugatō p appōem excusari. tū apō mēta. z logicū
q sūt artifices subtiliores nō appet quō excuset. sic etiā
p3 ex plib^s dicēz Ar. g zc.

Dic pmo q a diuis ad pūctā. aut ē nō est for
mal^s pūa. qz nō t3 a pūctū subiecti. nec in oib^s a
pūctū pūcti. sic p3 in textu. Dic^r q a diuisis
ad cōiūctā ē bona pūa. tribz pūctōib^s obfuar^s. Prima
est q ex hōi diuis fiat aliqd vnum p se. sic ex homie
et albo. v^o hōie z sensibili. de q postea videb^r. z nō sic ex
musico z citharedo. Un fm intētoem pūi nō oia dicūt
fm accēs q pūctat pūgent. aut que nō pūctat p se. sed
solū illa qz vni accidit alteri p aliqd terciū cui etiā ac
cidit z cui^o sūt acc^s. sicut bonū z citharedū pūctat de
seinuicē fm accēs. qz bonū accidit illi cui z citharedū
sc3 ipsi subiecto. z mediāte illo insit sibiinuicē. vñ nec
bō^o accidit subiecto mediāte citharedo nec e3. Secū
da pūctō. q tūmī in cōiūctē z diuisē nō accipiāt equi
uocē nec variet suppo ipsoz. Tercō q nō variet pgru
tas nec pūctat nugatō. Et hōz exēpla patēt in argu
mētis an oppositū. Dic^r 3° q a pūctō ad diuisa est
bona pūa qrtuor cōditōib^s obfuar^s. q ponit in textu
Prima est q nō sit repugnātia in adiecto. Secda est q
tūmī nō accipiāt equoce. Tercia q nō ponat aliq def
minā^o āpliatia. sic ē opūabile v^o ymaginabile. Quar
ta est q nō ponat aliqd analogū. Q aut pūctē pūe
sūt bone p3. qz ex oppositō pūctis infer^r oppositū ant^s.

Et si arguas. q sūt sic arguēdo. for^s est albi z ē mu
sicū. gēst music^s albi ex oppositō pūctis infer^r opposi
tū ant^s. g pūa est bona. Dic^r cōiter negādo an^s. stat
qm q for^s nō sit music^s albi. z tū sit albi z music^s. sicut

etiā stat q for^s nō sit monach^s albi. z tū sit monach^s z
albi. Posset tū dici q oppositū pūctis nō stat cū ante. cō
seqntia ē bona. sz nō virtute hui^o. qz arguit a diuis ad
pūctā. sz pūctū alteri^o alicui^o habitudinis. Dic^r qz
to q ex documto dato ab Alberto facit pūctū pūcti il
le pūe. excepta sola ista pūctū in q videt pūcti nuga
tō de q dubiū est apō mltos. sic patuit

Questio

scda. vtz hec. ppo sit vna. for^s ē
hō albi. Pro cui^o solutōe. Ar
tēde pmo q vnitās in ppo est
pportōna bil^r vnitati in reb^s. in reb^s at quedā hnt vnitā
tē simpl^r. sicut q st^r entia simpl^r. sicut hō lignū. qdaz
dicūt vni fm quid. vt q ex talib^s pponit. sicut dom^o
exercit^o z alia hōi. Sūt est in ppoib^s. vñ hec. hō est
al^s est simpl^r vna. hec aut hō albi currit nō ē ita simpl^r
vna sicut pcedēs. Attēde^r q ois illa enūciatō ē sim
pl^r vna in qua subiectū pūctatū nō tenet equoce. nec
mlta sūptā cū cōiūctōe ibi explicite v^o implicite posita.
nec multa sine cōiūctōe ex qb^s nō est natū fieri vni p se
ex ill^s aut sit vni p se in pposito q hnt se p modū actus z
potētie. v^o q se habet p modū determinatōis z determinā
bilis. z sic ex hōie z albo sit vni p se. Et sūt ex albo seqn
te quātū. cū albi insit subiecto mediāte pūctate. sz nō
sit vni p se ex albo z musico. qz vni nō est determinatio
alterius. nec vni in subiecto mediāte alio

Dic

pmo. q hec est simpl^r vna. for^s est hō albi. z
sūt hec. albi est musicū. z hō albi est hō muz
sic^s. eo q in oib^s ill^s ē vnitās extremoz suffi
ciēs ad vnitātē ppois. Et si arguat. q Boet^o d^r. se
ex his que subijcis aut pūctas nō est vni nō ē ppo vna
Et subiūgit q si ex his que subijc^s aut pūctas nō fiat
vni sicut ex substantia aiata sensibili nō est ppo vna. Et
d^r pbs in textu q si pūctat pūa de vno. aut vni d plib^s
ex qb^s nō sit vni nō est enūciatō vna. Tūc at q ex hō
mie z albo. aut ex albo z qnto nō sit vni. sic ex substan
tia aiata sensibili. Sūt d^r in textu q qūqz fm accēs d^r
cūt v^o de eodē v^o alterz de altero hec nō erūt vni Sz al
bi z hō dicūt de se fm accēs. Et sūt qntū z albi dicūt
de se. z etiā de altero. v^oputa de corpe. g ex ill^s nō sit al^s
qd vni vnitātē de quo loquitur pbus in textu. Ad
ista dōm est pmo q hoc aduerbiū sicut nō dicit oīmos
dām sūctudinem. sed solū sūctudinem actus z potētie.
siue determinatōis z determinabil^r. ita q pūctūm se
habeat vt actus vel vt determinabile. z sequēs vt potē
tia v^o vt determinatio. Dōm est scōd^o. q fm pūm ex oī
bus illis sit aliqd vni. quoz scōm inest mediāte p
mo. nec illa pūctat fm accēs. sz fm se. sed illa insunt
fm accēs. quoz vni nō inest grā alterius. nec vni def
minat alterū. Un ppo d^r fm se dupl^r. vno^o vt fm se tā
tū valet sicut p se z eēntial^r. z sic opponit ei qd est p ac
ciēs. z sic dicim^o q ista nō est fm se. hō ē albi nec ista
albi est musicū. Alio^o ppo d^r fm se. vt fm se opponitur
hui^o qd est p aliud siue grā alterius. z sic ista est fm se
hō est albus. qz albi nō inest hōi rōe alicuius sc3 cui
vtrūqz accidat. z hec est fm accēs. albi est musicū. qz
musicū nō inest albo. nisi rōe tercij. v^oputa sortis vel
platonis. cui accidit eē albi z musicū

Questio

tercia. vtz enūciatō ples sit enū
ciatō. Et videt q nō. qz fm pbs
p^o elēchoz idē est ppo z ppo vna
cū ergo enūciatō ples nō est enūciatō vna. seq^r etiā q
nō est enūciatō Pro solutōe ist^o dubiū supponit q sicut

al' d' equo analogice de aiali pō r de silitudine aial' id est de aiali pīcto. sic enī pō d' equivoce de pōe pā et de pōe que nō est pā pō. s. hz silitudinem pōis. eo q' in ipa est aggregatō vocū ordinataz ad silitudinem enūciatōis pūe dicte. Ex quo p3 q' hec nō est pceden da de pūte sermonis enūciatō plures est enūciatō. sic nec ista. al' pīctū est aial. pī tamē ista pcedi. enūciatō ē enūciatō plures. sicut ista pcedit. al' est pīctū pī istaz regulā. talia sūt subiecta qualia pmitit ab. eoz p dī catīs. hoc est subiectū equocū accipit p eo pēato cui p dī catū natiū est puenire. Dicit ergo ad rōem q' cū d' q' idē est pō r pō vna accipit pō pūe r p suo pēato pī ciali. Sed cū d' q' aliqua pō est mltiplex v' aliq' p' pō est distinguēda. v' enūcia' dīuidit in vna r plures rēis nō sic accipit enūciatō aut pō. sicut p3 p regulā tā positam

Questio

quarta. vtz hec pna valeat. for tes ē hō mortu'. g' for' nō ē hō aut hec. for' ē hō mortu'. g' for tes est hō. Pro cui' solutio. Attēde q' mortuū capit dupl'r. vno' vt iporat puatōem vite in subiecto qd p' us habuit vitā. sicut cecū iporat puatōem visus i ocu lo q' p'us habuit visū. r sic mortuū est nomē distrahes er dimīnuēs de rōe hoīs. r nō pīcipiū āplīas. Et si ad dat. hō est repugnātia in adiecto. nec sic accēptū pī pī ficari de aliquo aiali. s. solū de corpe puato aia. sicut ē cadauer mortuū. r hoc nō accipit phs. Et d3 sic acci pī cū d' q' dimīnuīt de rōe hoīs. r est detīnatō distra hēs. Et sic arguēdo ab hoīe mortuo ad hoīez est fallā fin quid ad simpl'r. Alio' accipit mortuū vt est pīci pīū pīeritū r pīs descēdēs ab h' pbo morioz. r sic āplīat ad pītia r ad pīerita. nec mag' dimīnuīt distrahit v' iporat repugnātia in adiecto q' qd cūq' aliud pīcipi um. r sic accēptū nō pī pīficari de corpe puato vita. s. solū de aiali siue de pposito ex aia r corpe. r h' mō non accipit phs. nec d3 accipi cū d' q' dimīnuīt de rōe ali' cui' q' aut sic possz accipi p3 pmo. q' hec pō cōit cō cedīt. aliq's hō est mortu'. g' si sp dimīnuēr r distrahe rer r inferret pdictōrū illi' cui adūgūt. seqret q' aliq's hō ēē nō hō. qd īpīcat pdictōem. Sedo p3. q' hec cō cedīt. cesar est mortu'. aut g' accipit cesar p aggregatō ex aia r corpe. r sic habet īntēū. aut p corpe r m. r h' nō q' corpus cesaris nō est nūc.

Dic pmo

si accipiat mortuū p' mō. hec pna est bona. for' ē hō mortu'. g' for' nō est hō p3. q' tūc repugnātia ē in adiecto. r h' est qd vult phus in textu. pnt tūc sortēs r hō accipi dupl'r. vno' p ppositō ex corpe r aia. r sic nec mortuū nec hō mortu' accipi endo mortuū h' pmo' pīcat de sorte aut hoīe. Alio' pīcīpī iproprie r equoce. s. p altera pte ppositi. vīpu ta p corpe in quo fuit capta. r sic bñ pīcat de īplīs. Dic scdo q' si accipiat mortuū p' hec pna est bona for tes est hō mortu'. g' sortēs est hō. q' bñ seqt. for' est hō mortu'. g' for' fuit hō. r vltia. for' fuit hō. g' for' est hō ergo de pmo ad vltimū bñ seqt. for' est hō mortu' er go for' est hō. scda pna p3. q' in pōibz q' sūt ppetue pī tatis a pōe de pīerito ad pōem de pīti ē bona pna. r p3. sed ista est ppetue pītatis. sic alibi pbatū est. g' r rōes in oppo'. Ad pma cū ē affirmatōe r ad scda p3 solutio ex dictis. Ad tēia p3 sol luto quo ad pma pte. s. q' ad vltimā d' q' res

in trāsmutatōe subali amittit nō r rōem. ad illū sentē q' materia amittit formā subalē quā pūus habuit. non tū est itelligēdū q' aliq' res p' trāsmutatōem subalē nō noiet eo dē noīe sicut pūus. aut nō habeat eādē dīfīnītō nē quā pūus habebat. Ad qrtū d' q' vtraz istaz ē cō tīngēs. hō albu' est albu'. hō albus ē hō albu'. sic patuit in sūmūlis. Et ad autoritatē Boetij d' q' ē pā si subiectū et pīcatū supponāt p aliq' exīte. q' at sic est in pposito subiectū restringit ad exītes. iō sūmūl' hō exītat sub iectū illius p nullo supponit. neq' regula q' adducit ē vlt' pā. r maxime qn subiectū r pīcatū sūt aggregata p accidēs. Nā qn cūq' p' alicuius extremi īntē sūbīnū uicē pīgent tota pō est pīgens. Et ad pīfirmatōez d' q' qūis hō nō possit abēē homīni homo albus tamen pī abēē homī. Et qūis hō albu' nō possit abēē hōi exī tī albu'. nō tū ex h' seqt q' illa nō sit in materia pīgenti

In h' scdo tractatu hui' libri defīniat phs de ppoibz bus modalibz. r dīuidit in trīa capitula. In pmo defī niat de oppoibz pponūz modalibz. r dīuidit in duas p tes. in pma tāgī īntēū in h' capitulo dicēs. q' in h' cap itulo est pīpīcīdū quō se habeāt affirmatōes r negatō nes pponū modalibz. s. de possibīl' pīgenti pīpīcīl' r ne cessario. q' de īpīs sūt aliq' dubitātes. (Nā si corz) In hac rā pte arguit tā ad pīe affirmatiuā q' negatiuā vnt us qstīōis que possz moueri. r tā solūt. Questio ē hec vtz ad habēdū pdictōem in modalibz negatio sit fere da ad pūū v' ad modū. Et p' arguit q' debeat ferri ad verbū. q' in ill' de īnec est sūmēda pdictō. ponēdo ne gatōem ad pūū. g' r in modalibz. Nīs pbat in ppoibz de h' pbo est scdo adīacēte r adīacēte. q' negatō ista qd est ēē hoīem est nō ēē hoīem. r negatō hui' qd est ēē albuū hoīem ē nō ēē albuū hoīem. r pīe nō ēē nō ho minē. nec scdo ēē nō albuū hoīem. r h' pbat. q' cū affir mario v' negatio sit pā sequeret q' ille ēēē pdictōne. lē gnū est albu' hō. lignū nō ēē nō albu' hō. r tū sūt fālle g' negatio nō d3 pōit ad pīcatū. s. ad pūū. (Quare si) Aristoteles pbat h' idē in ppoibz de alio pbo ab hoc pbo est. q' negatio ista' ābulat homo est nō ābulat hō r nō ābulat nō homo. Est enī sūle in ill' de h' pbo ē er de alijs. q' nībīl refert dicere hoīez ābulare. r hoīez ā bulatē ēē. Et qd' pclū' q' si sit sūle in oibz negatō siue p dic' ista' pīpīcīl' ē ēē erit ista. possit ēē. r nī tū. nī possit ēē. (Vlt' at) phs arguit ad pīe negatiuā sic q' si pī di ctio in modalibz ēē sūmēda ponēdo negatiōē ad dic tū. seqret q' pīdictoria de eodē pīficarēt. s. pīs est ipos sibile. g' Conseqntiā pbat. q' oē qd' possibile est ēē pos sibile ē nō ēē. r oē qd' possibile ē dīuidi v' ābulare pos sibile est erit nō ābulare v' nō dīuidi. Et rō h' ē. q' illd' qd' ē possibile nī sp actu ē. g' īpī pī ēē r nō ēē. tō pī non ābulare qd' ē ābulabile. et nī videri qd' est vīfibile. (Contīgīt at) Hic īpīerit pīdictā rōez. tū aliq' dīcūt q' est scda rā' a dīdē pīadū. Et d' q' v' pīdictio in moda libz nī sūt ponēdo negatōz ad dīctū siue ad v' idē pūū sūt et semel affirmabit v' negabit d' eodē. s. r' ē ipos sibile ē ēē g' d' ē ēē g' d' ē ēē. (Est g' phs pnt solūt pīdictā qstīōnez dicēs q' negatō ista' pīpīcīl' ē ēē et nī possibile ē ēē. et h' pīgēs ē ēē ē nī pīgēs ē ēē. Et sūl' in necā' let ipos sibile. vult g' phs q' ad dād' pīdictōne in modalibz negatō fe rēda ē ad mō dū. h' pbat pmo tālī rōe. sic se bñ ēē et ēē ēē in ill' d' īnec. ita se h3 mod' in modalibz. s. in ill' d' īn

eē suū dīctō ponēdo negatōz ad eē. q̄ in modalibz po
 nēdo negatōz ad modū. **Maiores p^{re}.** qz sic in ill de iee
 eēz nō eē sū appōes. i. p^{re}. z res sū subiecta. sic in moda
 libz eēz nō eē sū subiecta. z mōi sū appōes ipa detian
 tes. i. sū p^{re} dīctoria. q̄ isti⁹. possi⁹ ē nō eē ē hec. n̄ possi
 bile est n̄ eē. z iste nō dīcūt. possi⁹ eē. possi⁹ nō eē. qz p se
 quūt ad seiuicē. sū iste dīcūt. possi⁹ est eē z nō possi⁹ ē
 eē. Sū dīc^a h⁹. nccā^m ē eē nō est hec. nccā^m ē nō eē. sū
 hec. nō nccā^m est eē. z h⁹ q̄ ē nccā^m ē nō eē. ea q̄ ē n̄ nccā
 rū nō esse. z dīctoria h⁹. ipossi⁹ est eē nō ē hec. ipossi⁹
 est n̄ eē. sū hec. n̄ ipossi⁹ est eē. z h⁹ q̄ est ipossi⁹ est n̄ eē. ea
 q̄ est nō ipossi⁹ est nō eē. Et vlt ad hū dū dīctōz i mo
 dalibz ferenda est negatō ad modū. z iō ista dīcūt. pos
 sibile nō possi⁹. p̄tīgēs n̄ p̄tīgēs. ipossi⁹ nō ipossi⁹. nccā^m
 rū nō nccā^m. p̄m nō p̄m () In h⁹ capiti
 lo detiat de eqpollētīsz p̄tīgēs p̄pō^m modalū. dīdīt
 in duas p̄tes. in q^a detiat d̄ eqpollētīsz p̄pō^m modalū
 fm op̄inōnē ātiq̄z. Et d̄t q̄ fm ātiq̄s isti p̄pōi. possi⁹ ē
 eē eqpollēt iste. p̄tīgēs esse. nō ipossi⁹ esse. z nō nccē esse.
 Et isti⁹. possi⁹ nō ē z p̄tīgēs nō ē eē eqpollēt isti. nō ipos
 sibile nō ē z nō nccē nō esse. Istis p̄o. nō possi⁹ esset nō
 p̄tīgēs. eqpollēt isti nccē est nō esse z ipossi⁹ eē. z isti⁹ non
 possi⁹ n̄ esse. z nō p̄tīgēs nō esse. eqpollēt isti. ipossi⁹ n̄ ē
 et nccē eē. z h⁹ p̄z ex figura ātiq̄z subsc̄pta. sic p̄z ex rextu
 (Ergo impossibile) fm hac^a p̄te detiat p̄hs de eqpollē
 tīsz p̄pō^m modalū fm op̄inōnē p̄p̄ia. z p^o oñdīt in q̄ ā
 tiq̄ bñ dixerūt. z vult q̄ bñ ordinauerūt p̄tīgēs possi⁹
 et ipossi⁹ faciēdo eqpollentiā p̄pō^m de possibili z p̄tīgē
 ti. ill de ipossibili nō dissilī se hñt. qz ipossibile z n̄ ipos
 sibile p̄trad̄cōrie se hñt. z possi⁹ z nō possi⁹ p̄tīgēs z nō
 p̄tīgēs. ita. f. q̄ affirmatiā de possibili. z affirmatiā d̄ i
 possibili p̄tradīcūt. z sū negatiā d̄ possibili. z negatiā
 de ipossibili. z iō possi⁹ z nō ipossi⁹ eqpollent. z sū ipos
 sibile z nō possi⁹ (Nccā^m p̄o) Hic oñdīt p̄hs in q̄ erra
 uerūt ātiq̄. z d̄t q̄ errauerūt q̄tū ad p̄pōes de nccario
 qz male ordinauerūt illas in p^o z 2° ordinibz. Un̄ d̄t q̄
 p̄siderādū ē q̄līt sūt dīspōnēde p̄pōes de nccā^m. qz ma
 nifestū est q̄ nō debēt ordīari eo mō q̄ ātiq̄ ordinauerūt
 et itē d̄t hāc cōclusionē p̄tradīctoriā ei⁹ qd̄ est nccē non
 ē nō ē hec. nō nccē eē. p̄bat tribz rōibz. Prīma quā tīgē
 ibi (cā. āt est) qz iste sū sū p̄e. nccē nō ē z nō nccē eē. Et
 sequūt ad seiuicē. q̄ nō sū p̄tradīctorie. cū q̄ possi⁹ eē z
 nō nccē esse p̄tradīcāt. seq̄t q̄ iste nō eqpollēt. possi⁹ esse
 et nō nccē eē. nec dñt in eo dē ordīe r̄poni. z p̄ p̄ns ista n̄
 nccē eē male reponit in p̄mo ordīe (Et certe) P̄hs po
 nit h̄ scdām rōez q̄ est nccā^m z ipossi⁹ oponūt p̄rie. q̄ eq
 pollent ponēdo negatōz ad dictū sūe postponēde nes
 gatōem mō. z p̄ p̄ns si in p̄mo ordīe negat ipossi⁹. z af
 firmet e⁹ dictū. etiā negabit nccē z negabit e⁹ dcm̄ (Et
 uero neq̄) Hic tīgē t̄ciā rōez q̄ est. si iste eqpollerēt pos
 sibile eē z nō nccē esse. tūc p̄tradīctorie seq̄rēt ad seiuicē
 eē. sū p̄ns ē ipossi⁹. d̄. Cōsequentiā p̄bat. qz bñ seq̄t nccē
 esse. q̄ possibile esse. Si q̄ seq̄t possi⁹ esse. q̄ nō nccē eē. tūc
 de p̄mo ad vltimū seq̄rēt nccē esse. q̄ nō nccē eē. Prīmā
 p̄nam p̄bat. qz si ad nccē eē nō seq̄t possi⁹ esse. tūc e⁹ cō
 tradīctoria seq̄t. i. sū stat. scz nō possibile esse. sū ad non
 possi⁹ esse seq̄t ipossibile esse. qd̄ nō p̄stare cū nccē esse
 q̄ p̄hs p̄bauit tribz rōibz q̄ iste nō eqpollēt. possi⁹ esse. et
 nō nccē esse. z p̄ p̄ns ātiq̄ male dixerūt hāc non nccē eē
 reponi in p̄mo ordīe. z hāc nō nccē non esse in 2° ordīe
 cū omēs p̄pōes ei⁹ dē ordīis debāt esse equipollētes
 (Relīnq̄tur ergo) In hac p̄te oñdīt p̄hs quō debēt oñ

dinari fm pñia opinionē. 2 dñ q nō nccē nō esse eqpol/
 ler hñc. possibile esse. 7 sic debet poni in eodē ordine. et
 hoc pbat duabz rōibz. Prima est. ad possibile esse nō se
 quit nccē esse. nec nccē nō esse. nec nō nccē. Et o3 ad pos
 sibile esse seq aliqua pñem de nccario. ergo seq nō ne
 cesse nō esse. Q nō sequat nccē esse pbat. qz cū hoc qd ē
 possibile ē stat possibile nō esse. sed qd est nccē esse nō est
 possibile nō esse. Q nō seqt nccē nō esse. pbat. qz possibi
 le esse nō est nccē nō esse. Q aut nō sequat nō nccē esse
 pbatū est tribz rōibus. Scda rō. ad nō possibile esse se
 qui ipossibile ē 7 nccē nō esse. ergo ad ipossibile esse qd
 est 7r adictoriū aūtis sequit nō ipossibile esse 7 nō nccē
 nō esse que sūt 7r adictoria pñtis. hanc pñaz nō pbat
 pñtū pbat. qz si in pñtibilibz ad aūtis seqt pñs. tunc
 ad oppositū aūtis seqt oppositū pñtis (Dubitabit aūt
 aliq3) In hoc scio capitulo mouet 7 soluit vnū dubiū
 qd est. vtz ad nccariū esse sequat possibile esse. Et pmo
 arguit ad pñt affirmatiuā sic. qz si ad nccē esse non seqt
 possibile esse. tūc 7r adictio seqt. i. 7r adictoriū pñtis
 stabit cū aūtis. s3 7r adictoriū pñtis. i. nō possibile ē. nō
 stat cū nccē esse. q. Et si aliq3 dicat q 7r adictoria h
 possibile esse nō sit ista. nō possibile ē. tūc erit ista. pos
 sibile nō esse. s3 vtrq3 sūt false. illa de nccario exñte pñ
 ergo. S3 cū dñ (al pñ refert rursus) arguit ad pñt neg
 gatiuā sic. illud qd pñt esse pñt nō esse. qz idē videt possi
 bile incidi. 7 possibile nō incidi esse 7 nō ēē. si gº ad ne
 cesse esse seqt possibile ēē. tūc nccē ēē poss3 nō ēē (Ma
 nifestū est) In hac pñt ponit pñs duas diuisiones Pro
 solutōe istius dubij pma diuisio. potētiaz qdā st. rati
 onales. 7 iste manētes eedē sūt plurimoz 7r ratiōes. h ē
 potētie rōnales pñt ad opposita alie st. irrōnales. 7 ha
 rū qdā sūt oppositoz. alie pñ nō. qz vis calefactibilis ig
 nis est potētia irrōnal. 7 nō est oppositoz. qz nō pñt non
 calefacere. Tñ ex hac distinctōe soluit argumētū factū
 qd pñt negatiuā p interpretōem aūtis. non em omne qd
 possibile ē esse possibile est nō ēē (Quedā pñ) Hic tāgē
 tur scda diuisio q est q possibile dñ. equoce. eo q aliqd
 dñ possibile qd iā actu est. sic est possibile pñctū actu
 vt possibile est aliquem ābulare qñ ābulat. 7 omē illd
 pñt esse qd iā actu est. Aliud est possibile qd pñt agere
 vt esse. 7 h est possibile distās ab actu. 7 sic ille pñt ābula
 re q ābulab. 7 q nō actu ābulat Est at dñ inf illa pos
 sibilita quā tāgit ibi (7 hec qdez) qz scdm solū repit i res
 bz mobilibz. i. trāsmutabilibz. s3 pñm repit in rebz imo
 bilibz siue in corruptibilibz Et ex hac distinctōe soluit
 dubiū cū dñ (in vtrisq3) Nā scd3 possibile nō seqt ad ne
 cesse s3 alterū. 7 hoc pbat. qz a pñcula rī sequit vñ. sed
 non oīno. i. non vñ possibile seqt ad nccē. se solū possi
 bile pñctū actu. S3 cū dñ (7 est quidē) ordinat pñs
 nes modales ad inuicē sicut p3 in figura qponit in tex
 tu. 7 dñ q pñs de nccario sūt pñtes. 7 nccariū est pñcī
 pñū oīm. 7 hoc pbat. qz illa q sūt sempitna 7 sp actu st
 pñza 7 pñcipia alioz. s3 nccaria sunt sempitna et semp
 actu sūt. q sūt pñza alij 7 pñcipia alioz. Scdo dñ (et
 hec quidē) infert ex pñctis q est triplex genº entū. qd
 qdā sp sūt actu sicut pñme sube. i. substantie etne. 7 celuz
 et intelligētie. Alia pñ sūt actu et pñte in q bz accº na
 tura pñt est. s3 tpe posterior. Alia pñ nūq3 st actu s3 sol
 lū pñte. Circa hñc textū Attēde pmo. ea q sūt dicta
 in sumul de modalibz et eqpollētis et pñtis earū pos
 sibile em et ipossibile equipollent pño sūt se hñte et mō
 distit. ipossibile vero et nccariū verbo distit. et mō sūt

se hñtib. possibile pō 2 necariū eqpollent pō 2 mō dī
fītr se hñtib. p qz memoria ponit hī plus. Pos. ipol.
eq. sili. p. dissili. mo. Impos. 2 ne. dissili. p. 2 sili. mo.
Loto dissili. pol. ne. qz equalebūt Attēde 2. q cū
dī h Aresto. sicut 2 in nono meta. potētiā rōnales esse
ad op^{ra} irrōnales pō nō. h itelligit d potētiā q sī rōna
les p eēntiā sicut sī intellectū 2 volūtas q pīnet ad anī
mā intellectūā vī dīstīguīt d sensitīuā. Nā potētiā se
sītīue in hoīe nō dīcūt rōnales nīlī p pīcipatōez. vīpū
ta. qz sub dūt ipio vī iudicio rōis. Un appetit² p cupi
scibīl 2 irascibīl. 2 potētiā motīuā sub dūt ipio aīe itel
lectīue. possum² emī fm iudicū rōis ābulare vī nō ābu
lare. p cupiscere 2 nī p cupiscere. vīdere 2 nō vīdere. Un
dīcūt rōnales q sī denotatīue aut nūcupatīue. sīc enīz
habīt² intellectū dīcūt rōnales Attēde 3. q duplex ē
potētiā in genere. s. obīectīuā 2 subīectīuā. Un potētiā
subīectīuā sumīt in rep p pātōem ad materiā in q sīt.
s. potētiā obīectīuā sumīt in rep p pātōez ad agēs. qd
sī pī illā rē pducere vī nō pducere. 2 fm h sepe dīcīm²
alīqd ē in potētiā passiua materiē. vī in potētiā ac
tīuā pducētis illud Sī q in textu sīt fm de potētiā
subīectīuā. p. q sēpīna 2 imaterialīa nō sūt in tali po
tētiā. eo q nō hñt materiā. Sī āt sīt fm de potētiā ob
īectīa. sīc oīa citra p^m fuerūt in potētiā. Ar. aut vīdet h
lo q de potētiā subīectīuā 2 de pcessīone fm tps 2 dura
tōem. sīc p. 3 dīlīgēt īspīcītī textū Attēde qto q du
plex est oppō. s. pūatīuā 2 pīa 2 vīroqz mō potētiā rōna
les ē oppōitōez. Ex^m pīi sicut ābulare 2 nō ābulare.
ex^m sēdī. sīc posse ascēdere 2 descēdere Sītr posse ama
re 2 nō amare pūatīue sīue p dīctōne oppōnūt. s. ama
re 2 odire pīe oppōnūt. potētiā pō irrātōnal pī accipi
tot mōis p oppōitū. eo q tot mōis dī vīū oppōitōez
q mōis dī reliquū. Un l. 3 bīura possīnt ābulare 2 nō
ābulare pī dīuerfas apphēnsīōes sensus. vel dīuerfos
act² appetītus. q appetītus cū fantasīa mouet brutum
localīter. sicut p. 3 sēdō de aīma. mī appetītus sensitīuus
magīs agīt q agat. iō brutū magīs dūcīt q ducat.
sīc q nō h. 3 pfectam potēstatē sui actus. s. 3 trahīt ab
obīecto. 2 iō motus causatus a tali appetītū magīs dī
cīt q ad vīū oppōitōez q ad alterum īndīfferē
ter. Circa hūc textū mouet

Questio

Utrū ad dādū pīadīctōez in
pōib. modalīb. reqīat. 2 suffi
ciat ponere negatōem ad mō
dū Argūt pīmo q nō. quīa īste nō sūt contrādīctō
rie. aīmal esse homīnē est possībile. 2 aīmal ē homīnēz
nō est possībile. 2 tam pōnīt negatō ad modūz Et īste
sūt pīadīctōrie. sōtem currere est possībile. 2 sōtē cur
rere ē īmpossībile. 2 tamen ī nulla īparū pōnīt alīq ne
gatō. Sītr īste sūt cōtrādīctōrie. sōtem curre est verūz
et sōtem nō currere est verū. 2 tamen pōnīt nega
tō ad verbū 2 nō ad modū. ergo ad dādū pīa
dīctōnem nō reqīrīt negatō. 2c. Secūdo sīc. sī
suffīceret ponere negatōem ad modū īste essent con
trādīctōrie. sōtem currere est necesse. 2 sōtem currere
nō est necesse. sed hoc est falsū. quīa tūc vīa cōtrādīcto
ria sequeretur ad alīam. sequīt emī. sōtem currere est
necesse. ergo sōtem currere est possībile. vī p. 3 p. 3 fm ī
textū Et sequīt. sōtem currere est possībile. ergo sōtē
currere est cōtīngēs. eo q possībile et cōtīngēs īdē sī
gnīfīcant sicut dīcīt. Boetīus. 2 sequīt. sōtem cur

rere est cōtīngēs. ergo sōtem nō currere est cōtīngēs.
p pīuersionē īn oppōitām qualītatē. 2 sequīt. vītra
sōtem nō currere est cōtīngēs. ergo sōtē currere nō
est necesse. ergo de pīmo ad vīrtīm sequīt. sōtem
currere est necesse. ergo sōtem nō currere est necesse

Tercio sīc. īste sūt contrādīctōrie. sōtem possībile
est ēē. 2 sōtem possībile est nō ēē. ergo Sīcedens patz
pīmo. quīa sicut est de contrādīctōne īn pīonīb. dī īn
esse. ita vīdetur ēē īn modalīb. sed īn ill^o de īn esse op
tet negatōem addī ad verbū. ergo Secūdo. quīa
sicut se habent īste due. sōtes est 2 sōtes nō est. ita īste
sōtem possībile est esse. 2 sōtem possībile est nō esse. s. 3
pīe sūt cōtrādīctōrie. ergo 2 secūdo. Quarto sīc
īste due. sōtem possībile est currere. 2 sōtem possībile
est nō currere sūt singularīa affirmatīua 2 singularīa
negatīua eīusdem subīectī 2 eīusdem predīcatī. ergo sī
contrādīctōrie. Q. autē hēc sūt negatīua. sōtem pos
sībile est nō esse. pbat² pīmo. quīa īpa pōt ēē vera sub
īecto p nullo supponēte. quīa hēc est vera. chīmeram
possībile est nō ēē. cū suā contrādīctōria sīt falsa. quē ē
īsta. chīmeram necariū est ēē. ergo īpa est vera. Tenet
pīa. quīa nulla pīpositīo cathēgorīca affirmatīua
de pīesentī pōt ēē vera. eīus subīecto p nullo supponēte
Secūdo pbat² aīcedēs. qz īpa equālet alīcui pīpositīo
nī negatīue. s. īsti. sōtem nō necē ēē. vī patz p. 3 fm q
est sūmīlīr negatīua. ergo etīam īpa est negatīua. 2 cō
sequētīa. quīa stat negatīuā esse verā terminīs eīus p
nullo supponētib. sed nō affirmatīuam. q nūqz aff
firmatīua equīualet negatīue Cōfirmat quīa dīcta p
pīpositō pīadīctī vīn sūmīlīter affirmatīue. s. īsti. sō
tem necesse est esse. ergo nō est affirmatīua s. negatīua.
P. 3 pīa Tū pīmo. qz tūc plures pīpōes nō equīpollent
res pīadīcēt eīdem. cū cūlibz affirmatīue pīadīc
cat alīqua negatīua Tū sēdō. quīa due pīdīctōrie pīe
sūmīlī ēē falsē. eo q ābe affirmatīue ēēnt falsē sī subīecta
earū pro nullo supponēte

In op
positū argūt aītorīate pīi īn textū
Pro solutōe īstī qīstīōis 2 vīrtīōis dī
claratōne textus solūde sīt quattu
or qīstīōes

Questio

pīma vīz. pīo modal² 2 pīo de īn
ēē dīstīnguātur spē. p cūius sol
lutōe Attēde pīmo q pīpositō
modalī capītū duplex. vīnō mō generalīr pro qua
libz pīpositōne īn qua pōnīt alīquīs modus. sīue īste
modus sīt predīcatī sīue compōnīs. et hoc modo īste
pīpositōnes. sōtes currit bene. sōtes currit velocīter et
sīc de alījs possūnt dīcī modales. Alīo mō de accīpīt
specialīter. et sīc sola pīpōtō dīcītū modalī īn qua
pōnīt alīquīs īstōrum quattuor modōrum. possībī
le cōtīngēs īmpossībile necesse. Unde sicut dīcīt Al
bertus ad hoc q alīqua pīpositō sīt modalī specialī
accepta tres condīctōes reqīrūtū. Pīma est q īn ea
pōnātū modus dētermīnans pīpositionem. et īdō īsta
sōtes currit bene nō est modalī pīpīe dīcta. eo q
bene nō dētermīnat pīpositionem Secūdo reqīrīt
q pōnat specialē dīfferēntīāz entīs. 2 īdeo scītū op
natū credītū. et alīa hūīusmodī nō faciūt pīposī
tīōnem modalē pīpīe dīctā. Tercio reqīrītū
q talīs modus amplīet compōsītīōnem vītra tempus

presens. et ideo verum et falsum non faciunt. ponem modalem. proinde dicta sed de his vide ea que dicta sunt in summis. Attende secundo. quod duplex est propositio modalis quodammodo est modalis proposita in qua modus determinat totum dictum videlicet aggregatum ex subiecto et predicato dicti ut forte currere est possibile quod est pollus huius. hec propositio fortes currere est possibilis. Alia est propositio modalis diuisa cuius modus determinat non totam propositum dicti sed determinat copulam dicti et res significatas per subiectum et predicatum dicti diuisim. ut hoc mine sedente possibile est non sedere. hec propositio non significat quod hec propositio sit possibilis hoc sedens non sedet. sed quod hoc sedens posset non sedere. Attende tertio. quod aliquibus videtur propositum modale proposita non esse modale sed esse simpliciter propositum de inesse et illi supponunt quod in propositum modale proposita modus subiecti aut predicati. et quod in talibus est simplex inherencia predicati ad subiectum ideo tales sunt simpliciter de inesse et solus modales sunt quod videtur propter similitudinem quam habet de veris propositum modalibus. Attende quarto. quod licet in secundis intentionibus siue in entibus rebus non sunt propositum species neque genera. et propositum distinctio specifica vel generica eo quod in predicamento non ponitur nisi entia realla. putant tamen ibi reperiri genera et species eo modo quo ipsa sunt entia.

Dic ad questionem. quod propositum modalis et de inesse distincti. guant species per se. quod propositum de modo et de inesse magis dicitur quam affirmatio et negatio. sed affirmatio et negatio dicitur species sicut superius patuit. **W**asior probat. quod magis differt propositum modalis ab una de inesse quam una de inesse ab alia de inesse. sed affirmatio et negatio que ambe sunt de inesse dicitur species. affirmatio de inesse et negatio de modo per se dicitur species. Secundo sic. quod dicitur in forma dicitur species. Nam diuisa sunt forma est diuisa per species. species propositum de esse et de modo dicitur in forma. quod forma in illis de inesse videtur inesse simplex inherencia predicati cum subiecto et simplex propositum eo. unde forma autem in illis de modo est determinatio coponens per quam hec entia distincti ab illa.

Dic secundo. quod quicquid propositum modalis per distincti in sensum propositum et sensum diuisum siue modus propositum siue postpositum siue in medio ponatur. per quod ista transpositio vocum non variat speciem neque naturam propositum modalis diuisi neque propositum. immo sepe Aristoteles et Boetius distinguunt propositum penes sensum propositum et diuisum. in quibus tamen modus in medio vel in fine ponitur. Et si quodammodo sit diuisio propositum modalis in modale proposita et diuisam. Rident aliqui quod est diuisio analogi equiuoci in sua equiuocata. ita. si quod modalis diuisa est modalis simpliciter. coposita vero solus est modalis secundum quid eo quod in modali coposita est simplex inherencia predicati cum subiecto eo quod copositio non modificat. Sed opus est dici aliter quod modalis coposita est vere modalis nec ibi est simplex inherencia predicati cum subiecto. sed predicatum determinat coponem ut dicendo forte currere est possibile denotatur quod est possibile vnio siue coposita predicati cum subiecto videtur cursus cum homine. Et si arguatur idem non potest esse copositum et determinatio coponens predicatum autem est alterum copositorum. non est determinatio coponens. **B**onum quod in propositum modalis duplex est coposita. vna scilicet dicti quod subiecti. quod sicut dicit Aristoteles. nihil aliud est dicere forte currere ambulare quam ambulare esse. et sic esse et non esse. cum copositio subiecti in enunciatione modali et illi coponens modus est determinatio et non coponens quod est coposita enunciationis et ideo potest esse et determinatio copositionis dicti et predicatum enunciationis. Et si iterum dicatur quod predicatum non est determinatio compositionis. Rident cum alexandro. quod licet habet

habeat veritatem in propositione de inesse. non tamen oportet in propositione modali quod non subiecti in propositione modali substantia cui insit predicatum. sed compositio de qua predicatur modus non ut esse significat modus ipsius esse quod dicitur compositio. Si queras vltius quomodo dicitur modalis composita et diuisa. dimissis variis dictionibus que ponunt notiones inter modale proposita et diuisam. videtur quod in modali coposita ponitur modus a prepositi vel subiecti. in diuisa vero non. Et in modali coposita modus tenet materialiter siue per terminum et ipsius in modali proposita tenet personam et per terminum prout ipsius. sicut in modali coposita modus non ampliat subiectum dicti vel copulam quod tamen facit in modali diuisa. Sed tu pone dictionem superius assignatam. iste enim dicitur sunt aliqui contra ea que dicta sunt. Et si quodammodo vltius videtur in propositum modali modus possit esse predicatum. Rident aliqui quod non. sed dicunt quod modus solus est a propositum huius determinatio compositionis sed istis ridet Albertus sicut deinde superius. **U**bi dicitur sunt tamen quod per inductas rationes dicunt modos non esse predicata sed de eorum deis non curamus. quia nec compositio concordatur nec innuitur etitati. **U**bi boni exponens illi textum dicit quod Aristoteles. vocat apponens predicatores. **U**bi Boetius dicit quod in his propositum quod per aliquem modum dicunt predicant quodammodo esse et non esse vel per quod esse continetur. subiectum pro res de quibus illa predicant verum cum dicuntur alibi est. in his autem in quibus modus aliquis predicatur esse quodam subiectum est vel ea vera que esse continent. **D**os autem solus quodammodo predicatur et statim post. Similiter modus continetur totius propositum vim. quod autem propositum vim continetur predicatur et sic. hec Boetius.

Questio scilicet. vtrum necessarium et impossibile le ampliat ad omne tempus. scilicet ad presens. preteritum et futurum. et possibile et contingens ad presens et futurum tamen. **A**d hoc dicit Albertus quod possibile et contingens ampliat ad presens et ad futurum. quod contingens futurum potest esse et non esse. **N**ecessarium autem et impossibile le ampliat coponens ad omne tempus quod necessarium et impossibile potest esse et non esse. nam necessarium omni tempore inest. impossibile autem nullo tempore simpliciter inest. Et propter hoc vltius dicitur quod necessarium et impossibile le sunt modi viles. possibile pro et contingens sunt modi particulares. Sed hec ratio non valet. patet primo sic. quod propositum coponens eiusdem subiecti et predicati et qualitatis. quarum vna est vltis et alia particularis. aut infinita. vna autem de impossibili et alia de possibili aut contingenti. contradicunt. ergo termini tenentur eque ample et eque restricte in ambabus. alii enim due contradicunt. tunc possunt simul esse vere. sicut patet intuitu. **S**ecundo probatur. quia si impossibile et necessarium ampliantur ad preteritum. non autem possibile et contingens sequitur. quod iste due contradicunt essent simul false. diem besternum fore est impossibile. et diem besternum fore est possibile. Et si iste due ad hunc fuisse et necessarium et ad hunc non fuisse est contingens. **P**ropter istas rationes et similes respondet alii aliter quod sicut possibile et contingens solus ampliant ad presens et futurum. ita etiam necessarium et impossibile. Et dicunt quod necessarium et impossibile dicuntur modi vniuersales quod ampliant copulationem. possibile vero et contingens dicuntur particulares. quia ampliant disiunctiue. sed hoc non est verum. **D**anifestum enim est. quod necessarium et impossibile ambiunt omne tempus. ideo non oportet ea solus limitare ad presens et futurum. **N**ec valz argumentum. quod probatur quod possibile non ampliat ad presens preteritum et futurum. **A**rguit enim communiter quod dicitur

est possibile requiritur quod modus possit predicari de omni-
bus rebus per quibus supponit aliter demonstratis per illud per
nomen hoc ut puta hoc aliter esse supra nostrum horizontem est
possibile et illud et sic de alijs. Attende scdo. quod duplex
est modalis de subiecto singulari quodam est de subiecto
singulari simplici ut illa in qua subicitur unicus terminus singularis
ut unum simpliciter. primum demonstratum ut forte est
album est possibile ut hoc est nigrum est impossibile. Alia est de termino
singulari complexo. ut ista forte quod dicitur currere est possibi-
le. Album est nigrum est possibile. Attende scdo. quod aliquis per
pones peruenit ad equalitatem per intelligi dupliciter. uno foras
liter ita quod scaturit unum in propria forma sit scaturit alteri et sic
modalis posita et diuisa non equalitatem nec etiam affirmati-
ua et negatiua. Alio per hoc intelligi illatit ita quod significati-
catum unum peruenit ad illatit significati alteri.

Dic primo ad questionem quod modalis pro-
positio equalitatem modalis pro-
positio modalis diuisa equalitatem
modalis diuisa. Et per formam dicitur de oppositione. per quod
si modalis propositio equalitatem tunc opponeret modalis diuisa
aut e contra tunc possibile est unum equalitatem esse finem alio
ex parte. et est possibile est duas propositiones sit esse per se et
falsas. quod stat modalis propositio esse vera diuisa ex parte falsa
aut e contra. Dic scdo. quod modalis propositio et diuisa de
subiecto singulari simplici ex eis de terminis constitute equi-
ualet illatit licet non formaliter sed illa quod est de subiecto com-
plexo non equalitatem nec formaliter nec illatit per ex deis.
Et si forte quis dixerit ista propositio forte possibile est non esse
sit affirmatiua ut negatiua. Respondent aliqui quod omnes tales
propositiones propones sunt simpliciter negatiue eo quod ad veritatem istius
us forte possibile est non esse sufficit quod subiectum per nullo
supponat quod ipsa est negatiua. primum tenet. quod hoc sufficit ad
veritatem negatiue et repugnat veritati affirmatiue. Alii per
de ista ista chimera possibile est non esse quod est per eam eius
propositionis deorsum sit ista. et tunc subiectum per nullo supponit. Per
ter scdo. quod contradictoria ista forte possibile est non esse est
affirmatiua quod ipsa est negatiua. tenet primum per diffinitionem
propositionis. Per scdo quod ipse equalitatem negatiue quod est negati-
ua. tenet consequentia. quod nunc in propositionibus categoricis ne-
gatiua equalitatem affirmatiue. Per quarto. quod ipsa sequitur ad nega-
tiua quod est negatiua. tenet consequentia quod ex negatiua non sequitur
affirmatiua. Sed hec ratio non valet imo illa est simpliciter affir-
matiua. Probat quod dupliciter. primo per per in textu quod dicit
quod eius quod est possibile est non esse negatiua est non possibile est
non esse. quod hec est negatiua non possibile est non esse. et per consequens
quod alia affirmatiua cum sibi contradicat. Probat scdo
quod nulla propositio est negatiua cuius copula et predicatum non ne-
gant finem hoc forte est possibile est non esse nec copula
nec predicatum negant. Maior per quod in omni propositione negati-
ua o copulam negatiui et etiam predicatum cum ipse sequitur copu-
lam. Minor per quod negatiua est quod in illa propositione possible
est sit copula aut predicatum aut per copule. Tercio quod per hoc
dicit in textu quod sicut se habet esse in illis de inesse ita modus
in modalibus. et hoc non potest intelligi nisi quod sicut esse se habet in
illis de inesse ut scilicet est copula ut predicatum ut definitio
aliter ita modus in modalibus. scilicet propositio de inesse nunc est ne-
gatiua nisi ut negat. quod etiam in modalibus o modum nega-
ri. Quarto sic. si hec sit falsa chimera per non esse sua. si
propositio erit vera. sed hec chimera non potest non esse sed ad hanc
sequitur hec chimera necesse est esse. quod hec est necessaria chi-
mera est quod est manifeste falsum. quod aut ad hanc chimera
non potest esse sequitur hec chimera necesse est esse. per per per in li.

bro procedit sic arguente in forma quod si propositio verum dicere
quod vel est vel erit non potest hoc non esse vel non futurum esse quod autem
non potest non fieri impossibile est non fieri et quod impossibile est non
fieri necesse est fieri. per quod evidenter ex hac argumentatione quod
bonum sequitur non potest non esse quod necesse est esse. similiter sequitur chimera
non potest non fieri. Et per consequens sequitur quod si iste sunt falsae chi-
mera per non esse chimera per non fieri quod chimera necario
est esse necesse est fieri. Nec valet euasio quod aliquis diceret quod con-
sequentia est bona si chimera per aliquod supponeret quod per hoc ar-
guit in his quod non sunt sicut de futuris contingentiis. nec
valet rationes eorum. Nam ad primum negandum est ans sicut se
pe negatur. Et ad secundum dicitur quod contradictoria istius
formalis est ista scilicet non possibile est non esse et oes sibi equali-
tes non contradicunt formaliter sed magis illatit siue equali-
tatem. Sed ad tertium et ad quartum negandum est ans. Ad rati-
ones autem oppositum per se per ex deis hoc et in summis

In hoc vltimo tractatu libri in quo terminus est unum capitulum per hoc
mouet et soluit unam questionem quod est per propositio affirmati-
ua et contrarietatem propositio de modo enuncianti contra-
rio aut contrarietatem alia propositio affirmatiua de predicato
to contrario. Et primo mouet eam per modo. utrum huius pro-
positionis omnis homo est iustus contrarietatem ista. nul-
lus homo est iustus aut ista. omnis homo est iniustus.
Et similiter isti calceas est iustus contrarietatem ista calceas
as non est iustus. vel ista calceas est iniustus. hac quæ-
stione breuiter soluit Aristoteles. cum dicit (Nam si ea) Dicens
quod si ea que sunt in voce sequuntur ea que sunt in anima
et in opinionibus mentalibus ille sunt contrarie quod sunt
de predicatis contrariis sic erit in propositionibus voca-
libus sed si ille opiniones non sunt contrarie. simili-
liter nec propositiones de predicatis contrariis erunt con-
trarie sed solus ille qui sunt de contrariis modis enuncian-
di. et ideo considerandum est in opinionibus animæ utrum scilicet ille
sint contrarie que sunt de contrario modo opinandi
aut ille que sunt de contrariis rebus vera est una opinio
de bono qua opinatur quod bonum est bonum. et est vera et
alia qua opinatur illa bonum non est bonum et est falsa.
et opinatur contrario modo. Est etiam alia opinio fal-
sa qua opinatur quod bonum est malum. considerandum
ergo est. que istarum duarum est contraria opinio
vere scilicet illi qua opinatur quod bonum est bonum. Deinde
cum dicit (Nam arbitrari) Probat octo rationibus
quod opiniones de rebus contrariis non sunt contrarie.
Prima ratio opiniones contrarie non possunt simul esse
vere. sed opinio qua opinatur quod bonum est bonum. et
ea qua opinatur quod malum est malum sunt simul vere
et tamen bonum et malum sunt contraria. ergo opinio-
nes de contrariis rebus non sunt contrarie. (Si ergo) po-
nit secundam rationem quod est de bono. est una ratio qua opi-
natur quod bonum est bonum et est vera. alia est qua opi-
natur quod bonum non est bonum et est falsa. Et sunt mul-
te alie que opinantur bonum esse aliquid quod ipsum nec
est nec potest esse et sunt etiam alie que opinantur bonum
non esse id quod ipsum est. et sunt infinite tales o-
piniones. sed unum non contrariant infinite. ergo isti bo-
num est bonum contraria ista. bonum non est bonum
et non alie (Sed in quibus) Ponit tertiam rationem quod
est. inter illas enunciationes est prima contrarietas in
rer quas est prima falsitas sed prima falsitas est inter
contrarios modos enuncianti. ergo per prima contrarietas
Maior per quod prima falsitas est in illa in qua sunt generationes

et corruptōes sed gñatōes 2 corruptōes sunt inf eē 2 nō esse q sunt p rarij mōi enūciandi g (Si g) pōit q rram rōem q ē. opio q est fm se p rarij opioni fm se false. Sed opio q opinat bonū eē bonū ē p se p a. 2 q opia/ tur bonū nō eē bonū ē fm se p a. illa at ē q opinat bonū eē malū ē fm accūs p a eo q accidit bono nō eē malum (Quare magis) h pōit qmā rōnem q est opiones p rīe detet p līmū distare s3 opiones de p rīs mōis opinādi magis distāt q ille q sunt de rebz p rīs g seqt q ille st p rīe 2 nō iste (His igit) pōit sctā rōez q est opioni ve re 2 simplici p rīat opio p a 2 simplex. s3 opio boni qm bonū est. est p a 2 simplex. opio p o boni qm nō ē bonū est p a 2 simplex. nō aut opio boni qm est malū q implicat alia 2 nō ē g (Ampli si) pōit septimā rōem q est p rīe tas d3 vniūmū sumi in oibz opionibz. s3 penes p rīe tas rēz nō p t sumi p rīetas in oibz q mltā sunt quoz nō lū est p rīe sicut hō. g (Ampli si) pōit octauā rōem q est sicut se hnt iste. bonū est bonū 2 nō bonū ē bo. ita se hnt iste bonū nō est bonū. 2 nō bonū nō est bonū. g p locū a trāsmutata pporcōe sicut se hnt iste nō bonū est bonū. 2 nō bonū nō ē bonū. ita iste bonū est bonū 2 bo nō est bonū. s3 due p me sunt p rīe. g. Dīnoz p3. q isti nō bonū est bonū nō p rīat ista nō bo est malū. nec ista nō bonū nō est malū. q ille tres sunt sū p a. sed nūq ve/ ra vere ē p rīa. g o3 q sibi p rīet ista nō bonū nō est bonū (Bāifestū ē) Aīeto. remou3 dubiū. nā exemplifica/ uit su p p pōes indiffinitas iō aliq3 possit credere q indit iūte eiūsdē subiecti 2 p dīcatū qz vā ē affirmatiā et alia negatiā eēnt p rīe. Et dicit q nihil refert qm ad intētiōe suā siue ponam affirmatiōem vltē siue non qz p intētiō suā fuit q vltis affirmatiā eē p rīa vlt nega tiue 2 eōtra 2 sic p indiffinitas intelligit vltē (Quare si) h p rīe. pcludit ex p dīcis p q in enūciatōibz sumit p rīetas penes modos enūciandi p rīos. 2 nō penes pre dicamēta p rīa. 2 arguit sic. sicut se hnt opiones aīe sic se hnt pōes vocales. sed manifestū ē q opiones de p rīo mō opinādi sunt p rīe g etiā sic est in enūciatōibz (Ba nifestū ē) finalr pcludit q enūciatio p a nō p rīat enūci atōi p a. pbat q p rīarie opposita sunt circa idē. eidem aut nō insunt sū p rīaria. g. p declaratiōe textus

Quā penes p rīetas in enūciatōibz vocalibz sit sumi enūciatōes vocales sunt p rīe. g nō ē sumēda p rīetas in eis nec penes p rīetas p dīcatōz. nec penes mōs enūci andi p rīos. Aīis p3. qz oīs enūciatō vocal est vox s3 nō li voti est alia vox p rīa vlt etiā aliū g Dīnoz p3. qz nul lis vocibz puenit diffinitō p rīoz. Lōūmat qz an oēs enūciatōes vocales eēnt sibiūuicē p rīe aut aliq 2 aliq n aut nulle p rīe. vlt notū ē qz nō oēs sunt de p dīcatz cō trarijs aut de p rīs mōis enūciādi. nec sēdm qz nō ē ma/ ior rō de aliq3 qz de alijs cū nō magis repugnet qētiq3 due pōes ad eē sū in eodē subiecto qz alie. Nō em ma gis repugnat iste due oīs hō est albū nullus hō est albū ad esse sū in eodē subiecto qz iste due sortes currit plas to disputat. g relinqt q nulle pōes vocales sunt p rīe Sēdo sic. qz fm phm in postpntis iste sunt p rīes oīs est lāguā fortis est san. g p rīetas ē sumēda penes p dīcata contrariā 2 nō penes cōtrarios modus enū ciandi. Lōūmat qz ille pōes magis detet dīci p rīa/ rie q p rīarietati rēz sunt magis p rīformes sed sic ē de il lis q sunt de p dīcamētis p rīarijs 2 nō de illis. q sunt d

modis enūciandi p rīarijs. Dāioz p3. qz pōes nō dī/ cunt fm se p rīarie sed solū ppter res p rīatas. Dīo3 p3 qz enūciatōes de p rīarijs p dīcatz sūnt res p rīarias vlt p3 de istis hō est albū. hō ē niger. nō at ille q sunt de p rīa/ rīs mōis enūciādi. nllas em res p rīarias sūnt ille oīs hō est albū nullū hō ē albū. g Tercio sic. Enūciatōes q sūnt de p dīcatz p rīarijs hnt maiorē distātiā 2 magis opponunt qz ille q sunt de p rīario mō enūciādi. g 2 ipe magis sunt p rīarie. Tenz p rīa. qz p rīaria marie detet distare. Aīis p3. qz p rīe qz p rīe ad p rīicandū affirmatiū de p dīcato p rīario qz ad p rīicandū negatiū Lōūmat qz ad nullū hōiem eē iustū sufficit oēm hōiem nō habe re iusticiā hō at nō sufficit ad oēm hōiem eē iniustū s3 cū hoc regit q oīs hō sit 2 habeat iusticiā g iste due ma gis distāt oīs hō est iust 2 oīs hō ē iniust 2 mīn pnt sū eē p e Quarto sic. Opiones p rīarie pnt sū esse in eodē subiecto vtrūta in intellectu nō opponūt ad se t uicē. p rīa tenz qz p rīarie opposita nō pnt sū eē in eodē 2 nō p rīarietū arguit auctoritate p rīi in textu. p solutiōe qstiois 2 declaratiōe textu solūde sunt qtuor qstiones minus p rīincipales

Questio p rīa. vlt p rīarietas sūnt sū sumi da in enūciatōibz vocalibz sicut mētalibz. p cui solutiōe Attēde p rīmo. qz triplices sū enūciatōes qdā sunt vocales qdā mētales 2 qdā scrip te sicut dicit Boet in p mēto p rīi p rīarietas. At tēde sēdo. qz p rīarietas capīt dupl. vno p repugnan tia aliq3 p rīarietaz 2 sic nō capīt hic. Alio p res pugnātia aliq3 p rīarietaz oppositaz in aliq trū p rīe op/ positōis. 2 sic capīt h. Attēde tercio. qz aliq pnt dīci p rīaria dupl. vno p rīarietate 2 formāl. 2 sic illa sunt p rīaria q sunt p rīa fundamēta p rīarietatis. Alio p rīarietate 2 ab obiecto. 2 sic illa dīcunt p rīaria qz obiecta vlt p rīata sunt p rīaria. Ex istis p3. qz nllē pōes siue mēta/ les siue vocales siue scripte sunt p rīarie infsece 2 for māl. p3 de scriptis. qz oīs scriptura ē de q rīa spē q lī/ tis sed q lītatibz q rīe spē nllē ē p rīarietaz sicut patz p phm in pntis. p3 etiā de mētalibz. qz nō magis repug nat pōes mētales p rīad cōtrās sū eē in eodē intellectu qz q līcūq3 alias siue etiā tā subiectū qz p dīcatū eiūdes pōis. S3 aliq pōes pnt sū eē in eodē intellectu aut saltē subiectū 2 p dīcatū eiūsdē pōis. g etiā due p pōes mētales sunt p rīad cōtrās. 2 p rīas tal nō opponūt infsece 2 formāl sed solū obiectie. 2 eodē mō pōl3 p bari de p rīe vocali. puenit tū p rīetas p rīas p rīas mē talibz qz vocalibz aut scriptis. p3 qz ill p rīarietas cō uenit qz p rīas cōuenit p rīas aut sūnt sed sic est de enū ciatōibz mētalibz eo q pnt naturāl. 2 p cōseqns hnt a natā qz sūnt p rīe aut p rīe alie p rīe ad plāciū. Et si arguas tur q p rīe mētal nllē aliū ē qz opio. g si opioes cōtra rie nō pnt sū eē in eodē. nec etiā p rīones mētales cōtra rie. Rūdet negādo aīis. qz opio ē assensus quo qz cre dit se habere sicut p rīe p rīe. p rīe aut mētal nō est ra lis assensus qz sic opteret q qz qz haberet p rīem mēta lem haberet assensum qd ē manifestū fm. licz em idē nō possit sū assentire his duabz oīs hō ē albū 2 nullū hō est albū p rīe eas sū formare copulatiue saltē aut disīunctiue Nec p rī assignari aliq rō p rīe quā non possit eas simul formare quā etiā p rīe eandē cām nō poterit formare hāc p rīem albū est nigr. vel istā homo nō est hō. Vlt eodē mō repit cōtrarietas in opionibus sicut in pro positōibz nō tū totalit. p rīe. qz p rīones siue mētales.

siue vocales siue scripte non opponuntur intrinsece et for-
maliter nec quo ad esse suum in eodem. sed opinioniones contrari-
antur quod ad esse suum. sicut patet per philosophum quarto metaphisice dice-
tem quod opinioniones contrarie non possunt stare in eodem intel-
lectu. et tamen similiter in his. quod sicut in mente prietas opinio-
num attenditur penes eas esse de priis modis opinandi
sic etiam in mentalibus vocalibus et scriptis enunciati-
bus attenditur prietas penes eas esse de contrariis modis opinandi
Attende quarto. quod predicata contraria sunt termini qui non
possunt stare semel de eodem verificari. ut albus et niger et illi
se tenent ex parte materie. oppositi-
onis. sed modi enunciandi dis-
cuntur prius quam verum est affirmati-
um et alter negati-
um. et huius
se tenent ex parte forme. Et quod patet per philosophum de contrariis
dicatis magis prius ex parte materie quam ille qui sunt de con-
trariis modis enunciandi. contra autem est de. per philosophum con-
trariis ex parte forme

Dic ad questionem. quod prietas in enunciati-
bus magis est sumenda penes modos con-
trarios enunciandi quam penes predicata contra-
ria. Patet quod modus enunciandi se tenet ex parte forme. predica-
ta autem contraria se tenent ex parte materie. a forma autem res
magis dicitur denotari. Et posset respondere per philosophum ratione philosophi. quod
sic est in opinionibus ita est in enunciati-
bus. sed prietas in
opinionibus sumitur penes modos opinandi prius. quam in enuncia-
tionibus sumitur penes modos enunciandi prius. Maior
probat. quod ea que sunt in voce sequuntur ea que sunt in anima. Dis-
tinctionem probat octo rationibus in textu positis

Quod scilicet utrum iste duo sunt bonum et bonum et
bonum non est bonum. sic dicitur per philosophum in textu. Dic-
tatur breuiter quod si accipiatur prietas contra-
dit ad omnem propositum sic bene sunt prius eo quod sunt subcontra-
rie. tamen si accipiatur prietas specialiter sic non sunt prius quod
ut principem legem contrariarum eo quod non possunt stare eodem et co-
equalentur vltimo cum sint in materia naturali. Quod autem dicitur
per philosophum. (quod non refertur si termini sumantur vtriusque). hoc patet vno
exponitur. quod hoc verum est quod ad rationem generale oppositionis. non
autem quod ad suppositum terminorum. nec etiam quod ad veritatem et fal-
sitate. Possit tamen alio exponitur quod non refertur quod ad suum positi-
um. quod ipse intelligitur quod vltis affirmatiua et vltis negati-
ua sunt contrarie.

Quod tertia verum aliquid propositum sit per se primo falsa. sicut vi-
detur innuere Aristoteles in textu. per cuius solutionem
Attende quod propositum dupliciter potest dici per se primo fal-
sa. Vno. quod in subiectum et predicatum nihil mediat per quod
possit ostendi predicatum esse in eodem subiecto. et sic ista est primo fal-
sa bonum et malum. quod patet per philosophum primo posteriorum dicentem
quod illa propositum in qua predicatur oppositum de opposito est primo falsa
Alio. aliquid propositum potest dici per se primo falsa. quod autem ipsum non est
alia magis falsa ad quam sit reducibilis. et sic illa in qua ne-
gat idem de seipso est primo et per se falsa et non illa in qua predicatur
vnum prius de alio. Dicitur tamen in textu quod inter terminos ge-
nerationis et corruptionis est prima falsitas. quod est et non est et ter-
mini generationis et corruptionis. et sunt modi enunciandi prius et post
cata prima que non possunt stare semel sic predicatur de alio. Dicitur autem illa
propositum simplex respectu alicuius alterius que nec implicat nec in-
fert aliam sed implicat et infert ab alia. sic est ista bonum non est
bonum in ordine ad istam bonum est malum. Dicendum ad questionem
nec quod propositum simplices sunt primo verum vel falsum eo quod ipse non in-
cluduntur in alios nec reducuntur ad alias sed potius
aliter reducuntur ad ipsas.

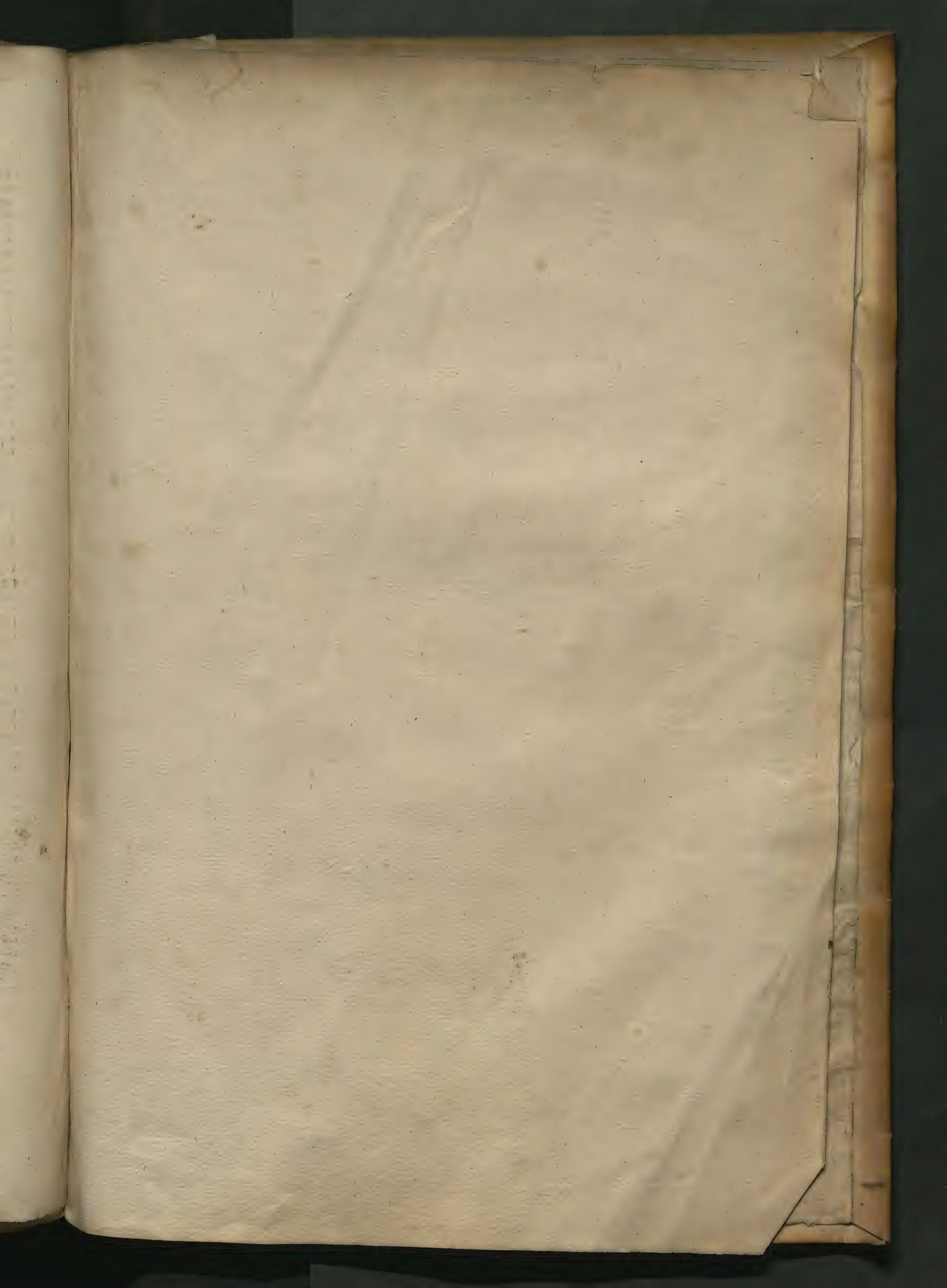
Quod quarta verum argumentum a transmutata pro-
pone quo Aristoteles videtur in sexta ratione vtriusque teneat. Pro-
curat solutionem supponit quod propositio est habitudo

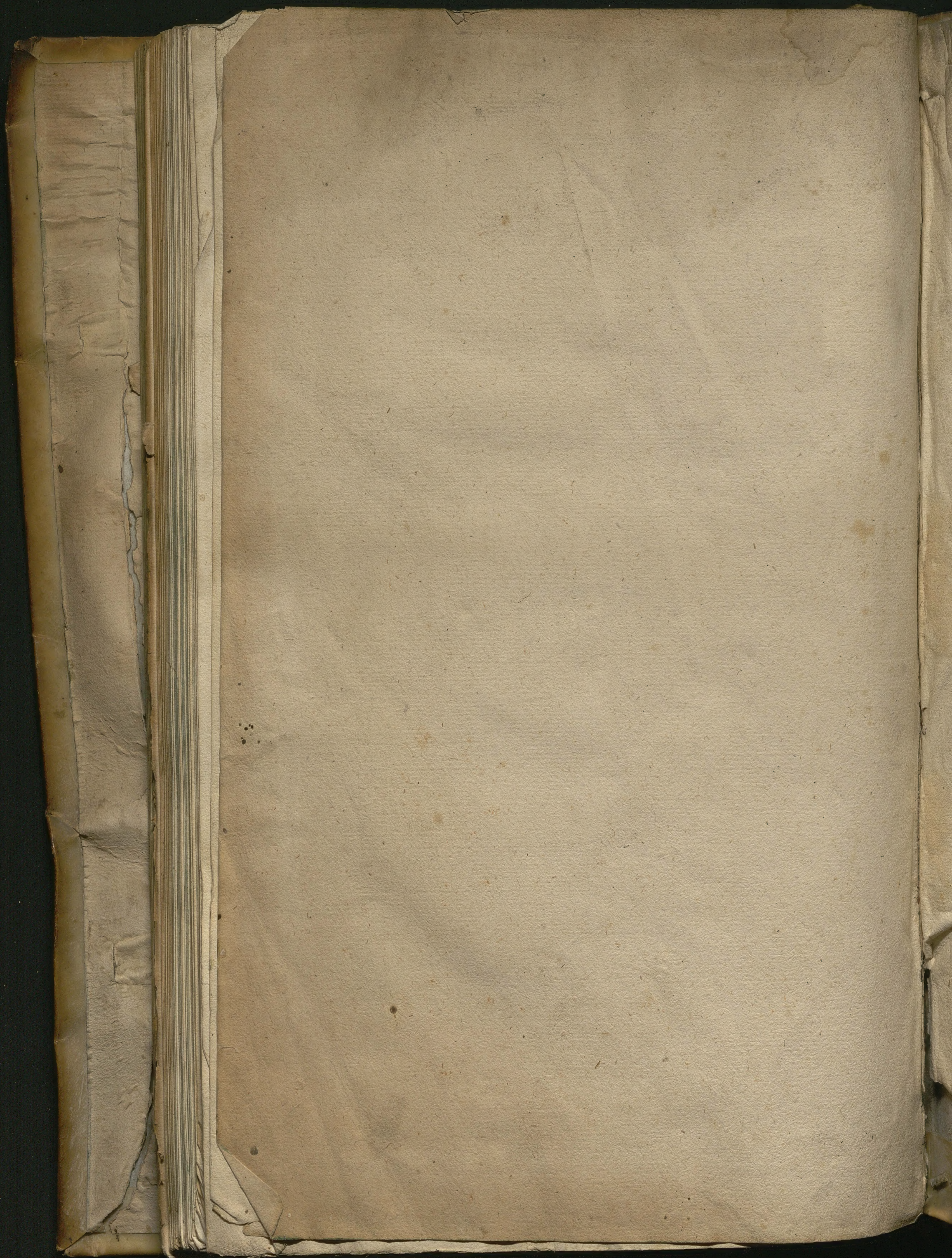
vni quantitas ad aliam secundum Euclidem. sic quatuor se habent ad
octo in proportionem duplici. sed proportionalitas est habitudo
duarum proportionum que sunt sumptae habent quatuor terminos. ut
sicut se habent quatuor ad octo sic se habent quatuor ad decem. Do-
mus autem arguendi a permutata proportionem accipit ab euclide
de libro quinto questionum decima quinta et decima sexta ubi dicitur
quod si quatuor quantitates proportionales fuerint permutati
proportionales etiam erunt et transferuntur ad argumenta philosophi. sic
patet secundo per philosophum in duabus regulis eius. ut scilicet a. et b. permuta-
tur ex vna parte et d. et c. ex alia et a. et c. contradicunt b. et d.
etiam contradicunt. ut sicut se habet per philosophum ad tertium ita oppo-
siti per philosophum ad quatuor per philosophum ibidem est necessaria. quod alterum co-
tradictorium dicitur de quolibet et convertibile cum vno contradic-
torio non recipit predicatum alterius contradictorii nec
e converso. ideo subditur quod convertitur cum reliquo contradic-
torio. vnde argumentum a transmutata proportionem tenet vtriusque
tamen ad contradicere et converti sed non tenet quantum ad con-
tradicare et se habet sicut fit per philosophum. ubi gratia que fit talis
permutatio per philosophum ad inferiorem. ut sicut se habet bonum ad
non bonum per philosophum nam sic aial et non aial se habent per philosophum nam
per philosophum mutati sic se habet bonum ad aial ita non bonum ad non aial. sed
ois bonum est aial. Ois non bonum est non aial quod est falsum. quia
aliquid est non bonum reputa azinus quod non est non aial. Sicut
hic sic se habet superficies ad hanc superficiem sic color ad hunc
colorem sed superficies non potest esse sine colore. et hec superficies
non potest esse sine hoc colore quod est falsum. Sicut se habet corpus
pus ad hoc corpus sic locus ad hunc locum. per philosophum mutati. sicut
corpus ad locum sic hoc corpus ad hunc locum. sed corpus non
potest esse sine loco. et nec hoc corpus sine hoc loco quod est falsum.
Sicut se habet se habet esse ad non esse. sic possibile ad impossibile
le. per philosophum mutati. sicut se habet ens ad possibile sic non ens ad
impossibile. sed omne ens est possibile. et non ens est impossi-
bile quod est falsum. quod antiphrasis est non ens. et tamen non est impossibile
Et ideo vtriusque arguendo sicut per philosophum ad tertium. sic secundum ad
quatuor fit illa per philosophum sed contra dicitur argui. sicut per philosophum ad
tertium sic quatuor ad secundum et sic in per philosophum ois bonum est aial.
et non aial est non bonum. et omne ens est possibile. et non
possibile est non ens. Sicut etiam quantum ad aliam due exempla
per philosophum non tenent. reputa quod cum determinat sibi aliud cum
inferius autem sub illo cum non determinat sibi inferius sub alio
cum non tenet per philosophum. vnde quod corpus determinat sibi locum
tamen hoc corpus non determinat sibi hunc locum. ideo in illis non
tenet per philosophum. nisi arguendo modo per philosophum.

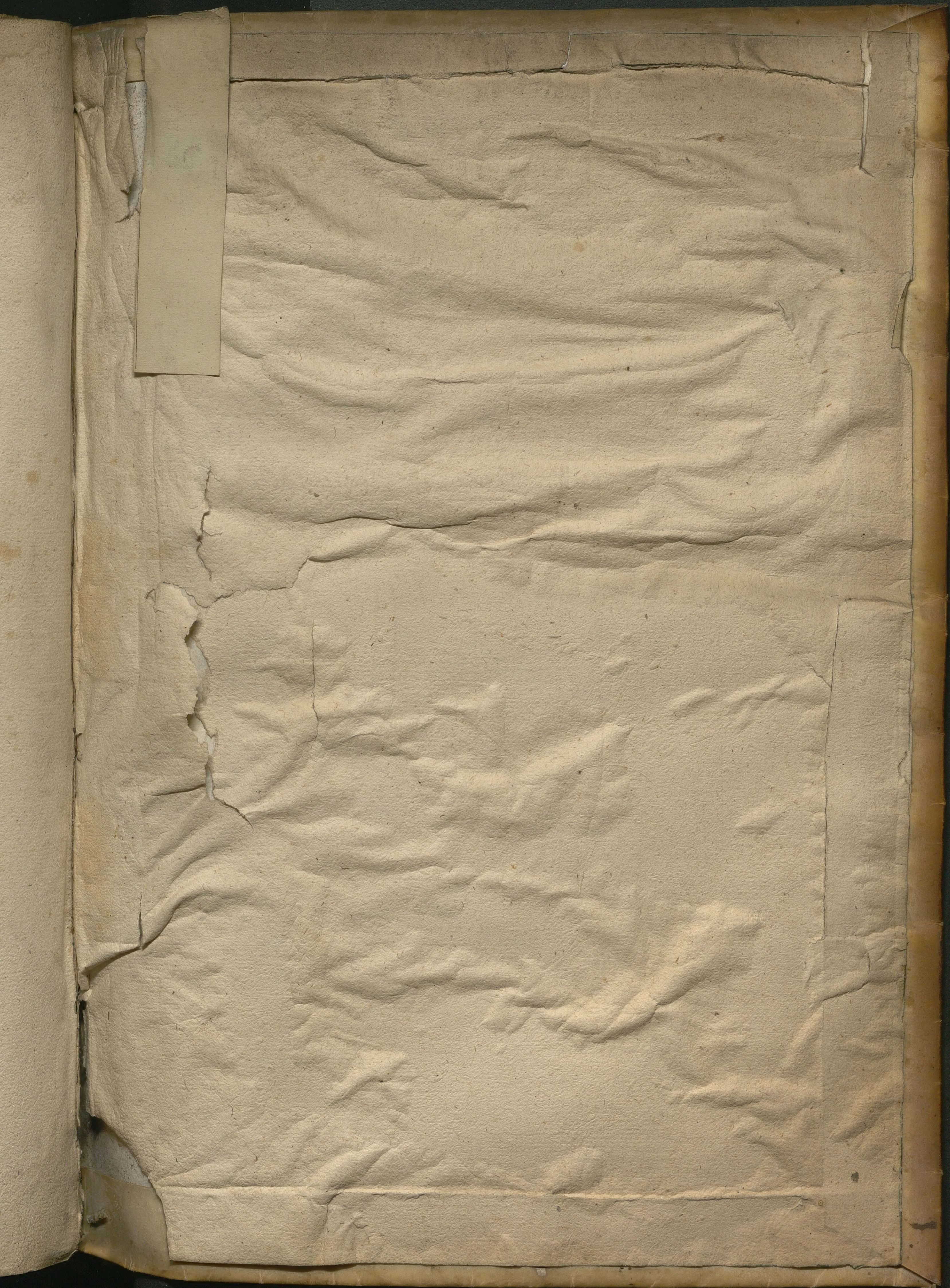
Ad rationes in oppositum. Ad primam et ad confirma-
tionem eius. patet solutio. Ad secundam dicitur quod per philosophum
non intelligitur eas simpliciter et contrarias sed intelligitur
quod sunt enunciati-
ones de predicatis contrariis. Ad confirma-
tionem patet solutio. Ad tertia et ad confirmationem
eius dicitur quod quod plus requiritur ad verificandum propositum af-
firmatiuum quam negatiuum. tamen non sequitur quod affirmatiua magis
distat aut magis opponatur affirmatiue quam negatiua. sicut
plus requiritur ad verificandam copulatiuum quam disiunctiuam.
et tamen disiunctiuam de per philosophum contradicentibus magis opponatur
copulatiue. Ad quartum patet solutio. Et in
hoc finit liber per philosophum hermenias De fine gratiarum actiones
illi. qui sine fine viuunt et regnant gaudens impendo Amen

Cursus optimarum questionum textus per philosophum
et veteris logice Aristotelis cum textualibus expoliti
onibus traditus a regentibus prius finem mentem sub-
tilissimi doctoris Johannis Schoti feliciter explicat
prout exercet in collegio venerabilis viri artium magi-
stri ac medicinarum doctoris expertissimi Leonardi
Albertini de Alben in vniuersitate Treuerensi regens.

BIBLIOTHECA
VINI & C. ADPELL.
CRACOVENSIS

Philosophia 2578.

a. b.

R III
34.

